

A stylized, high-contrast portrait of a man, likely Edmond Dantes, with dark hair and a mustache. The portrait is rendered in a graphic, almost cubist style with bold outlines and a limited color palette of purples, blues, and oranges. The man's face is the central focus, with his eyes looking slightly to the left. The background of the portrait is a mix of these colors, creating a textured effect. Below the portrait, there is a white rectangular box containing the title and author's name.

AL. DUMAS

Contele
de
Monte Cristo

AL. DUMAS

Comtele
de Crisio

1870

ALEX. DUMAS

CONTELE
DE MONTE-CRISTO

VOLUMUL II

Ediția a II-a

1959

EDITURA TINERETULUI

TRADUCERE DE GELLU NAUM

Coperta de IONESCU DUMITRU

Alexandre Dumas
Le Comte de Monte-Cristo
P a r i s
Calman-Lévy Editeurs

În casa din strada Helder, unde Albert de Morcerf îi dăduse întâlnire, la Roma, contelui de Monte-Cristo, în dimineața zilei de douăzeci și unu mai, se făceau pregătiri pentru a se cinsti cuvîntul dat de tînărul viconte.

Albert de Morcerf locuia într-un pavilion situat în colțul unei curți mari și față în față cu o altă clădire, destinată servitorilor. Numai două dintre ferestrele pavilionului răspundeau spre stradă, alte trei dînd spre curte și două spre grădină.

Între curte și grădină se înălța locuința elegantă și vastă a contelui și a contesei de Morcerf, clădită după prostul gust al arhitecturii imperiale.

Pe toată lărgimea proprietății, și dînd în stradă, se întindea un zid deasupra căruia se aflau, din loc în loc, vase cu flori. La mijloc, zidul era tăiat printr-o poartă înaltă cu lănci poleite, care servea pentru intrările de gală. Cînd intrau sau cînd plecau pe jos, stăpînii și servitorii foloseau o altă poartă, aproape lipită de loja portarului.

În alegerea aceasta a pavilionului destinat lui Albert se ghicea grija delicată a unei mame care, nevoind să se despartă de fiul ei, înțelesese totuși că la vîrsta vicontelui, un tînăr are nevoie de libertate deplină. Pe de altă parte, trebuie să spunem că se ghicea, de asemenea, egoismul inteligent al tînărului, îndrăgostit de traiul liber și trîndav al feciorilor de bani gata, trai care i se aurea așa cum se aurește colivia unei păsări.

Prin cele două ferestre ce dădeau în stradă, Albert de Morcerf putea să cerceteze lumea din afară. Priveliștea străzii este atît de necesară tinerilor care

vor să vadă mereu lume trecîndu-le pe dinaintea ochilor, chiar dacă orizontul li se mărginește la lărgimea unei străzi! Apoi, după ce explora lumea dinafară, dacă ea merita o examinare mai amănunțită, Albert de Morcerf putea s-o facă, ieșind printr-o porțiță asemănătoare celei pe care am arătat-o lîngă loja portarului și despre care se cuvine să spunem ceva mai multe.

Porțița aceasta s-ar fi putut crede că fusese uitată de toată lumea și osîndită pe veci, încă din ziua cînd casa fusese clădită, într-atît părea de retrasă și de prăfuită. Dar broasca și zăvoarele ei, unse cu grijă, arătau că e folosită deseori în mod tainic. Porțița aceasta tainică se lua la întrecere cu celelalte două porți, bătîndu-și joc de vigilența și de tutela portarului și deschizîndu-se ca faimoasa poartă a peșterii din „*O mie și una de nopți*”, ca Sesamul fermecat al lui Ali Baba, prin cîteva cuvînte cabalistice, sau cîteva semnale stabilite dinainte, rostite de cele mai dulci glasuri sau făcute de cele mai fine degete.

Porțița răspundea la capătul unui coridor uriaș și liniștit care servea drept anticameră. Din coridor, spre dreapta, se deschidea sufrageria lui Albert, dînd spre curte, iar spre stînga, salonașul, dînd spre grădină. Dinaintea ferestrelor se desfăceau în evantai tufe și plante agățătoare, ascunzînd privirilor indiscrete dinspre curte sau dinspre grădina interioară aceste două încăperi, singurele așezate la parter.

La etajul întîii, cele două încăperi se repetau, spornite cu încă una, formată de anticameră. Aici se afla un salon, un dormitor și un buduar.

În salonul de jos nu se găsea decît un fel de divan algerian, destinat fumătorilor.

Buduarul de la primul etaj dădea în dormitor și răspundea, printr-o ușă invizibilă, pe scară. După cîte se vede, fuseseră luate toate măsurile de prevedere.

Deasupra primului etaj se întindea un atelier vast, lărgit prin dărîmarea pereților și a despărțiturilor, formînd locașul dezordinei pe care artistul îl disputa

dandy-ului. Acolo se refugiau și se îngrămădeau toate Țănele lui Albert, una după alta. Acolo se aflau cornurile de vânătoare, basurile, flautele, orchestra completă, căci Albert avusese, la un moment dat, nu gustul ci Țăna muzicii. Acolo se îngrămădeau șevaletele, paletetele, păstelurile, căci după Țăna muzicii urmase înfumurarea neroadă a picturii; și, în sfârșit, acolo se găseau florete, mănuiși de box, spade și bastoane de toate felurile; căci după obiceiurile tineretului la modă din epoca în care ne aflăm, Albert de Morcerf cultiva cu mult mai multă perseverență decît cultivase muzica și pictura, cele trei arte care completează educația leonină, adică scrima, boxul și lupta cu băstonul, și-i primea pe rînd în încăperea aceasta destinată tuturor exercițiilor fizice, pe Grisier, Cooks și Charles Leboucher.

Restul mobilelor din încăperea privilegiată erau si-peturi vechi de pe vremea lui Francisc I, dulapuri pline cu porțelanuri de China, cu vase de Japonia, cu faianțe ieșite din mîna lui Lucca de la Robbia și cu vase făcute de Bernard Palissy; jilțuri antice pe care poate că șezuseră odinioară Henric al IV-lea sau Sully, Ludovic al XIII-lea sau Richelieu, căci două dintre jilțurile acestea, împodobite cu o armorie sculptată în care străluceau pe azuriu cele trei flori de crin ale Franței cu coroana regală deasupra, se vedea bine că ieșiseră din depozitul de mobile al Lu-vrului sau măcar al vreunui castel regal. Pe jilțurile acestea cu fond întunecat și sever, zăceau zvîrlite de-a valma ștofe bogate în culori vii, colorate sub soarele Persiei sau înflorite sub degetele femeilor din Calcutta și din Șandernagor. Ce rost aveau ștofele astea acolo, nu s-ar putea spune; ele așteptau, desfă-tînd ochii, o întrebuintare necunoscută încă stăpînu-lui lor, și, pînă una alta, luminau apartamentul cu reflexele lor mătăsoase și aurii.

În locul cel mai vizibil se afla un pian construit de Roller și Blanchet, din lemn de trandafir. Pianul, pe măsura saloanelor noastre de liliputani, închidea Ță-

tuși o orchestră întreagă în cutia lui îngustă și sonoră, și gema sub greutatea capodoperelor lui Beethoven, Weber, Mozart, Haydn, Grétry și Porpora.

Apoi, pretutindeni de-a lungul pereților, deasupra ușilor, pe tavan, se îngrămădeau spade, pumnale, criks-uri, buzdugane, securi, armuri complet aurite, încrustate cu aur sau argint, ierbare, bucăți de minereuri, păsări împăiate, deschizându-și aripile în culori aprinse pentru un zbor neclintit, și căscind ciocurile care nu se închideau niciodată.

Se înțelege de la sine că încăperea aceasta era camera preferată a lui Albert.

Și totuși, în ziua întâlnirii, tânărul, îmbrăcat pe jumătate în costum de vizită, pe jumătate în costum de casă, își stabilise cartierul general în salonașul de jos. Acolo, pe o masă înconjurată la o oarecare distanță de un divan larg și moale, străluceau în borcane de faianță crăpată, după gustul olandezilor, toate soiurile de tutunuri cunoscute, de la tutunul galben de Petersburg, pînă la tutunul negru de Sinai, trecînd prin Maryland, Porto Ricco și Lataquier. Lîngă ele, în cutii de lemn înmiresmat, erau orînduite, după mărime și după calitate, țigări de foi pușos, regalia, havane și manile. În sfîrșit, într-un dulap larg deschis, o colecție de pipe nemțești, de ciubucuri cu capete din chihlimbar împodobite cu mărgean, și de narghilele încrustate cu aur, avînd cozi lungi de saftian răsucite ca șerpilor, așteptau toana sau simpatia fumătorilor. Albert condusese el însuși aranjarea sau, mai bine-zis, dezordinea simetrică, atît de dragă pentru ochii comensalilor unui dejun modern, cărora le place, după cafea, s-o privească prin fumul care le iese din gură și urcă spre tavan în spirale lungi și capricioase.

La orele zece fără un sfert intră un servitor, un mic groom de vreo cincisprezece ani. Băiatul acesta, care nu știa decît englezește și răspundea la numele de John, era singurul servitor al lui Albert. Se înțelege

de la sine că în zilele obișnuite bucătarul casei, iar la ocazii deosebite și valetul personal al contelui, stăteau la dispoziția lui Albert.

Valetul contelui, care se numea Germain și se bucura de întreaga încredere a tânărului său stăpîn, puse pe o masă un maldăr de ziare și-i dădu lui Albert un pachet de scrisori.

Albert răsfoi scrisorile fără să le dea prea mare importanță. Alese două dintre ele, scrise cu un scris fin și puse în plicuri parfumate, le desfăcu și le citi cu oarecare atenție.

— Cum au venit scrisorile acestea? întrebă el.

— Pe una a adus-o poșta, iar pe cealaltă a adus-o valetul personal al doamnei Danglars.

— Comunică-i doamnei Danglars că primesc locul pe care mi l-a oferit în loja ei... Ia stai! Ceva mai târziu să treci pe la Roza. Spune-i că voi cina cu ea, așa cum m-a invitat, cînd vom ieși de la operă. Și du-i șase sticle cu vinuri asortate, de Cipru, de Xeres și de Malaga, și un butoiăș cu stridii de Ostende... Stridiile cumpără-le de la Borel. Nu uita să-i spui că sînt pentru mine!

— La ce oră vreți să vă fie servită masa?

— Cît e ceasul acum?

— Zece fără un sfert.

— Bine, să servești la zece și jumătate fix. Poate că Debray va fi silit să se ducă pe la minister... și de altminteri... (Albert se uită în carnetel) e chiar ora pe care i-am spus-o contelui: 21 mai, orele zece și jumătate dimineata. Deși nu pun mare temei pe făgăduiala lui, vreau să fiu exact. Ia spune, nu știi dacă doamna contesă s-a sculat?

— Pot să mă interesez, dacă domnul viconte doarește.

— Da, da... cere-i una din casetele ei cu lichioruri. A mea este incompletă. Și spune-i că voi avea cîntea să trec s-o văd la orele trei după amiază și că îi cer îngăduința de a-i prezenta pe cineva.

Valetul ieși. Albert se tolăni pe divan, rupse banderolele la vreo două sau trei ziare, citi spectacolele, se strîmbă nemulțumit cînd văzu că se joacă o operă și nu un balet, căută zadarnic în anunțurile de parfumerie un anumit preparat pentru dinți despre care auzise vorbindu-se și zvîrli unul după altul cele trei ziare mai la modă în Paris, biîguind, în timp ce căsca îndelung :

— Zău că ziarele devin din ce în ce mai plictisitoare...

Tocmai atunci se opri dinaintea porții o trăsurică și peste o clipă valetul se reîntoarșe ca să-l anunțe pe domnul Lucien Debray.

Un tînăr înalt, blond, palid, cu ochii cenușii și iscoditori, cu buze subțiri și reci, îmbrăcat în haine albastre cu nasturi de aur cizelați, cu cravată albă și cu un monoclu cu margine de sîdef prins într-un șnur de mătase, pe care, printr-o sfortăre a nervului sprîncenei și a nervului zigomatic reușea să-l fixeze din cînd în cînd la ochiul drept, intră fără să zîmbească, fără să spună o vorbă și cu un aer aproape oficial.

— Bună ziua, Lucien... Bună ziua ! spuse Albert. Dragul meu, mă înspăimînti cu atîta exactitate ! Și încă ce fel de exactitate ! Dumneata, pe care te așteptam ultimul, sosești la zece fără cinci minute, cînd întîlnirea e fixată la zece și jumătate ! Asta e minune ! Nu cumva, din întîmplare, o fi căzut guvernul ?

— Nu, scumpule, răspunșe Debray înfundîndu-se în divan, liniștește-te : ne clătinăm mereu, dar nu cădem niciodată, ba încep să cred că devenim cu totul de neclintit, fără să mai pun la socoteală că afacerile Peninsulei au să ne consolideze pe deplin.

— Adevărat, îl alungați pe Don Carlos de Spania.

— Nu, scumpule, să nu confundăm lucrurile ; îl aducem doar dincoace de granița Franței și-i oferim o ospitalitate regească la Bourges.

— La Bourges ?

— Da, și n-are de ce să se plîngă, ce naiba ! Bourges este capitala regelui Carol al VII-lea. Cum ! Nu

știi? De ieri știe tot Parisul, iar de alaltăieri lucrurile au și fost aflate la bursă, căci domnul Danglars (nu știu prin ce mijloace află omul ăsta toate vestile o dată cu noi), a jucat *à la hausse* și a câștigat un milion.

— Iar dumneata ai câștigat o decorație nouă, după câte se pare; căci văd că ai o panglică nouă la butonieră.

— Ei, mi-au trimis decorația „Carol al III-lea“, răspunse Debray, nepăsător.

— Haide, nu mai face pe indiferentul și mărturișește că te-ai bucurat când ai primit-o.

— Sigur că m-am bucurat; o decorație frumoasă șade bine pe o haină neagră și mai întregeste costumul; e mai elegant așa.

— Ba chiar poți trece drept prințul de Walles sau ducele de Reichstadt, zîmbi Morcerf.

— De asta am venit de dimineată, scumpule.

— Fiindcă aveai decorația „Carol al III-lea“ și voiai să-mi anunți vestea bună?

— Nu; ci fiindcă mi-am petrecut noaptea expediind scrisori: douăzeci și cinci de depeșe diplomatice. Când m-am reîntors acasă, — azi dimineată în zori, — aveam de gând să dorm; dar m-a apucat durerea de cap și am ieșit să călăresc timp de un ceas. La Boulogne m-a prins foamea și plictiseala, doi dușmani care deși merg arareori împreună, s-au unit totuși împotriva mea într-un fel de alianță carlisto-republicană. Atunci mi-am adus aminte că dai un ospăț în dimineata asta, și iată-mă. Mi-e foame: hrănește-mă; mă plictisesc: distrează-mă.

— E datoria mea de gazdă s-o fac, dragul meu, spuse Albert sunînd valetul, în timp ce Lucien zvîrlea jurnalele desfăcute cu vârful bastonului său cu mîner încrustat în turcoaze. Germain, adu un pahar de Xeres și biscuiți. Pînă atunci, dragă Lucien, iată niște țigări, de contrabandă, bineînțeles. Te invit să le guști și să spui ministrului vostru să ne vîndă

țigări la fel ca astea în locul bietelor foi de nuc pe care sărmanii cetățeni sînt osîndiți să le fumeze.

— Pe naiba! Niei nu mă gîndesc să-i spun. Dacă le-ar pune guvernul în vînzare, atunci nu ți-ar mai place și le-ai găsi cit se poate de proaste. De altfel, asta nici nu-i treaba ministrului de interne, ci a ministrului de finanțe: adresează-te domnului Humann, la secția impozitelor indirecte, coridorul A, numărul 26.

— Mă uimești cîte cunoștințe ai, făcu Albert. Dar, hai, ia o țigară!

— Dragă viconte, continuă Lucien tolănindu-se pe divan și aprinzîndu-și o țigară de Manilla, cu o lumînare trandafirie care ardea într-un sfesnic de argint, dragă viconte, ce fericit ești că n-ai nimic de făcut! Nu-ți dai seama de fericirea ta!

— Și ce-ai face tu, dragul meu pacificator al regatelor, dacă n-ai avea nimic de făcut? întrebă Morenf cu oarecare ironie. Cînd ești secretarul particular al unui ministru, vîrît totodată în marea cabală europeană și în micile intrigi ale Parisului; avînd regi, ba chiar mai mult, regine de protejat, partide de reunit, alegeri de condus; făcînd mai mult din cabinetul tău cu pana și cu telegraful, decît făcea Napoleon pe cîmpurile de bătaie cu spada și izbînzile lui; avînd douăzeci și cinci de mii de livre venit în afară de slujbă; avînd un cal pentru care Chateau-Renaud ți-a oferit patru sute de ludovici și n-ai vrut să-l dai; avînd un croitor care nu-ți greșește niciodată croiala pantalonilor; avînd opera, Jockey-clubul și teatrul de varietăți; dumneata nu găsești nici o distracție în toate astea? Atunci, fie, te voi distra eu.

— Cum?

— Făcîndu-ți o cunoștință nouă.

— Bărbat, sau femeie?

— Bărbat.

— Cunoasc și așa destui!

— Dar nu cunoști niciunul ca acela despre care ți vorbesc.

— De unde vine ? De la capătul lumii ?

— Poate și mai de departe.

— Drace ! Nădăjduiesc că nu e cel ce trebuie să ne aducă dejunul !

— Nu, fii liniștit, dejunul nostru se pregătește în bucătăria părintească. Dar știu că ți-e foame !

— Da, mărturisesc, oricît de umilitor ar fi. Dar am luat ieri masa la domnul de Villefort și, n-ai observat, dragul meu ? la magistrați se mănîncă foarte prost. Parcă tot ar avea remușcări.

— Vorbești de rău mesele altora, de parcă la miniștrii tăi s-ar mîncă mai bine.

— Da, dar cel puțin nu invităm oameni de lume ; și dacă n-am fi siliți să poftim la masă cîtiva mîncăi care gîndesc și mai ales care votează bine, ne-am feri ca de ciumă să mîncăm acasă, te rog să mă crezi.

— Hai, dragul meu, mai ia un pahar de Xeres și un biscuit.

— Bucuros. Vinul tău de Spania e cum nu se poate mai bun. Vezi că avem dreptate să pacificăm țara asta ?

— Da, dar Don Carlos ? !

— Ei, și tu ! Don Carlos o să bea vin de Bordeaux, iar peste zece ani o să-î însurăm băiatul cu micuța regină.

— Și asta o să-ți aducă ordinul Lînei de Aur, dacă ai să mai fii și atunci la minister.

— Albert, mi se pare că astăzi ai de gînd să mă hrănești cu vise.

— De ! Trebuie să recunoști că tot vîsele distrează cel mai bine stomacul. Ei, dar tocmai aud în anticameră glasul lui Beauchamp. O să vă certați amîndoi și așa o să vă treacă vremea mai ușor.

— Pentru ce să ne certăm ?

— Pentru cele scrise în ziare.

— Dragul meu, făcu Lucien plin de dispreț, să nu-ți închipui că eu citesc ziarele !

— Un motiv în plus să te cerți și mai mult.

— Domnul Beauchamp ! anunță valetul.

— Intră, intră, până cumplită ! spuse Albert rîdîndu-se și ieșind în întîmpinarea tînărului. Iată-l pe Debray, care te disprețuiește fără să te citească, cel puțin după cîte spune.

— Are întru totul dreptate, răspunse Beauchamp. E la fel ca mine : și eu îl critic fără să știu ce face. Bună ziua, comandorul.

— Ai și aflat ? se miră secretarul particular, schimbînd o strîngere de mînă și un zîmbet cu ziaristul.

— Cum să nu ! făcu Beauchamp.

— Și ce vorbește lumea ?

— Care lume ? În anul domnului 1838, avem multe lumi.

— Ei, și tu ! Lumea critico-politică, al cărei leu ești.

— Spune că e un lucru foarte drept și că ai semănat destul roșu ca să crească și un pic de albastru.

— Nu-i rău de loc ! zîmbi Lucien ; de ce nu vrei să fii dintre ai noștri, dragă Beauchamp ? Cu o înțelegență ca a ta, în trei sau patru ani te-ai putea îmbogăți.

— De aceea n-aștept decît un lucru ca să-ți urmez sfatul : un guvern care să nu cadă timp de șase luni de zile. Și acum să-ți spun numai o vorbă, dragul meu Albert, fiindcă trebuie să-l mai las să răsufle pe bietul Lucien. Prînzim sau cinăm ? Eu trebuie să mă duc la cameră. Precum vezi, nu e totul plăcut în meseria noastră.

— O să prînzim doar ; mai așteptăm două persoane și ne vom așeza la masă de îndată ce vor sosi.

— Ce fel de persoane aștepți la masă ? întrebă Beauchamp.

— Un gentilom și un diplomat, răspunse Albert.

— Atunci asta înseamnă două ore micuțe de așteptare, pentru gentilom, și două ore cît toate zilele, pentru diplomat. Am să mă reîntorc la desert. Oprește-mi

și mie niște fragi, cafea și țigări. Am să mănînc la Cameră o friptură.

— Nu pleca, Beauchamp, căci chiar dacă gentilomul ar fi un Montmorency și chiar dacă diplomatul ar fi un Metternich, tot o să luăm masa la zece și jumătate fix. Pînă atunci, fă ca Debray : gustă Xeresul și biscuiții.

— Bine, fie, rămîn. Trebuie să mă distrez neapărat în dimineața asta.

— Ei, ești la fel cu Debray, și mi se pare totuși că atunci cînd guvernul e trist, opoziția trebuie să fie veselă.

— Așa ți se pare, fiindcă nu știi ce mă așteaptă. În dimineața asta voi asculta un discurs al domnului Danglars în Camera Deputaților, iar deseară, la nevastă-sa, voi auzi o tragedie scrisă de un pair al Franței. Să-l ia naiba de guvernămînt constituțional ! Dacă e vorba că putem alege, după cîte se spune, cum de l-am ales tocmai pe ăsta ?

— Înțeleg ; ai nevoie să-ți faci provizii de ilăritate.

— Nu vorbi nimic rău despre discursul domnului Danglars, spuse Debray : doar votează pentru voi, e din opoziție.

— Păi tocmai asta e nenorocirea ! De aceea aștept să-l trimiteti voi să pălăvrăgească la Luxemburg, ca să pot rîde în voie.

— Dragul meu, îi spuse Albert lui Beauchamp, se vede cît de colo că afacerile Spaniei sînt aranjate, fiindcă în dimineața asta ești revoltător de acru. Amintește-ți că în cronica pariziană se vorbește despre o căsătorie între mine și domnișoara Eugénie Danglars. Deci nu pot, cu conștiința împăcată, să te las să vorbești de rău talentul oratoric al unui om care într-o bună zi îmi va spune : „Domnule viconte, știți că îi dau fiicei mele două milioane“.

— Haida de ! spuse Beauchamp, căsătoria asta nu se va face niciodată. Regele l-a putut face baron, va putea să-l facă pair, dar n-o să-l facă niciodată genti-

lom, iar contele de Morcerf e o spadă prea aristocratică pentru a consimți, în schimbul a două biște milioane, la o căsătorie care nu e de rangul lui. Vicontele Morcerf nu se poate căsători decît cu o marchiză.

— Două milioane! E o sumă frumoasă, totuși, răspunse Morcerf.

— E capitalul social al unui teatru de pe bulevard sau al unei căi ferate între Grădina Plantelor și La Râpée.

— Lasă-l să spună ce-o vrea, Morcerf, se amestecă Debray, molatic. Lasă-l să spună ce-o vrea și însoară-te. Te însori cu eticheta de pe sac, nu-i așa? Atunci, ce-ți pasă! E mai bine ca pe etichetă să fie un blazon mai puțin și un zero mai mult; pe armoriile tale sînt zugrăvite șapte mierle? ai să-i dai trei dintre ele soției și tot au să-ți mai rămînă patru, adică ai să ai una mai mult decît domnul de Guise, care era cît p-acî să ajungă rege al Franței și al cărui văr primar era împărat al Germaniei.

— Cred că ai dreptate, Lucien, răspunse Albert, distrat.

— Nici vorbă că da! De altfel, orice milionar e nobil ca un bastard, adică poate să devină nobil.

— Sst, nu vorbi așa, Debray, răspunse Beauchamp rîzînd, căci iată-l pe Château-Renaud, care, ca să te vindece de mania de a vorbi în paradoxuri, o să-ți străpungă trupul cu spada lui Renaud de Montauban, strămoșul său.

— Atunci are să se înjosească, răspunse Lucien, căci eu nu sînt nobil, ci doar un mocofan, și încă ce mocofan!

— Ia te uită! făcu Beauchamp, Ministerul a început să ne cînte din Béranger¹; unde o să mai ajungem, doamne?

— Domnul de Château-Renaud! Domnul Maximilien Morrel! anunță valetul.

— Atunci sîntem toți, spuse Beauchamp, și o să ne

¹ Poet francez care a compus cîntece revoluționare. (n.r.)

așezăm la masă ; căci, dacă nu mă înșel, nu așteptai mai mult decît două persoane, Albert ?

— Morrel ! șopti Albert mirat ; Morrel ! Cine o mai fi și ăsta ?

Dar mai înainte de a fi terminat, domnul de Château-Renaud, un tânăr frumos, în vîrstă de vreo treizeci de ani, gentilom din cap pînă în picioare, adică avînd chipul unui Guiche și spiritul unui Mortemart, îl prinse de mîină.

— Îngăduie-mi, dragul meu, îi spuse el, să ți-l prezint pe domnul căpitan de spahii Maximilien Morrel, prietenul și, ceva mai mult, salvatorul meu. De altfel, omul se prezintă destul de bine el însuși. Salută-mi eroul, viconte.

Și se dădu la o parte ca să facă loc tînarului înalt și nobil, cu fruntea largă, cu privirea pătrunzătoare, cu mustața neagră, pe care cititorii noștri își amintesc că l-au mai văzut la Marsilia într-o împrejurare îndeajuns de dramatică poate, ca să nu-l fi uitat încă. O uniformă bogată, pe jumătate franceză, pe jumătate orientală, care-i venea minunat, îi scotea și mai mult în evidență pieptul larg, decorat cu crucea Legiunii de Onoare, și zveltețea taliei. Tînarul ofițer se înclină politicos ; Morrel avea grație în toate mișcările, fiindcă era puternic.

— Domnule, îl salută Albert cu o curtenie călduroasă, domnul baron de Château-Renaud știa dinainte cîtă plăcere îmi va face cunoștința dumneavoastră ; sînteți prietenul domniei sale, fiți și prietenul meu.

— Foarte bine, glăsui Château-Renaud ; și dorește-ți, dragă viconte, ca într-o împrejurare asemănătoare să facă și pentru dumneata ce-a făcut pentru mine.

— Ce-a făcut ? întrebă Albert.

— Nu merită să vorbim despre asta, spuse Morrel, Domnul baron exagerează.

— Cum nu merită să vorbim ? se miră Château-Renaud. Viața nu merită să vorbim despre ea L. Zău,

e cam prea filozofic ce spui, dragă domnule Morrel... Poate fi valabil numai pentru dumneata care îți expui viața în fiecare zi, dar nu pentru mine care mi-o expun odată, din întâmplare...

— Nu văd limpede decât un singur lucru, baroane : că domnul căpitan Morrel ți-a salvat viața.

— De bună seamă că da, răspunse Château-Renaud.

— Cu ce prilej ? întrebă Beauchamp.

— Beauchamp, prietene, știi că mor de foame ! se amestecă Debray. Nu începe cu poveștile.

— Dar nu împiedic pe nimeni să mănânce, răspunse Beauchamp... Château-Renaud o să ne povestească la masă.

— Domnilor, spuse Morcerf, e de-abia zece și un sfert. Nu uitați că mai așteptăm pe încă cineva.

— Adevărat, mai așteptăm un diplomat, își aminti Debray.

— Un diplomat, sau altceva, habar n-am ; ceea ce știu, e că eu unul i-am dat o însărcinare pe care a dus-o atât de bine la capăt, spre mulțumirea mea, încât dacă aș fi fost rege, și aș fi putut acorda ordinele Lîna de Aur și Jaretiera, l-aș fi decorat deîndată cu toate ordinele mele.

— Atunci, dacă nu ne așezăm încă la masă, spuse Debray, toarnă-ți un pahar de Xeres, baroane, așa cum am făcut și noi, și povestește-ne.

— Știți cu toții că îmi venise ideea să plec în Africa.

— Un drum pe care l-au deschis strămoșii dumitale, dragă Château-Renaud, răspunse curtenitor Morcerf.

— Da, dar mă îndoiesc că te-ai dus să eliberezi mormîntul lui Hristos, așa cum au făcut ei.

— Și ai dreptate, Beauchamp, răspunse tînărul nobil ; m-am dus numai să trag cu pistolul, ca amator. Nu-mi place duelul, după cîte știți, de cînd doi martori pe care îi alesesem ca să împace o afacere m-au silit să-i rup brațul unuia dintre cei mai buni prie-

teni ai mei: bietului Franz d'Epinau, pe care îl cunoașteți cu toții.

— Da, da! E adevărat, spuse Debray, pe vremuri v-ați bătut... Dar pentru ce?

— Să mă ia naiba dacă-mi mai aduc aminte! răspunse Château-Renaud; dar îmi amintesc perfect că fiindu-mi rușine să las un talent ca al meu să doarmă, am vrut să-mi încerc pe spinarea arabilor pistoalele noi care-mi fuseseră dăruite. Prin urmare, am plecat pe mare la Oran; de la Oran am ajuns la Constantine și am sosit tocmă la timp ca să-l văd pe ai noștri renunțând la asediul orașului. M-am retras și eu ca și ceilalți. Patruzeci și opt de ore am îndurat destul de bine ploaia din timpul zilei și zăpada din timpul nopții; mai apoi însă, în a treia dimineață, mi-a murit calul de frig. Bietul dobitoac! Obişnuit cu păături și cu soba din grajd... un cal arăbesc care nu prea s-a simțit în apele lui dînd peste un ger de zece grade în Africa.

— De asta vrei să-mi cumperi calul meu englezesc, spuse Debray; îți închipui că el va îndura mai bine frigul decît calul arab pe care l-ai avut.

— Te înșeli, fiindcă am jurat că nu mă mai reîntorc în Africa.

— Va să zică te-ai speriat strașnic? întrebă Beauchamp.

— Mărturisesc că da, răspunse Château-Renaud; și aveam de ce să mă sperii! Calul îmi murise deci; mă retrăgeam pe jos; șase arabi se repeziră în galop ca să-mi taie capul; am doborât doi dintre ei cu două focuri de pușcă și doi cu două focuri de pistoale, trase în plin; dar mai rămăseseră doi, iar eu eram dezarmat. Unul mă apucă de păr, — de asta mi l-am scurtat acum, fiindcă nu se știe ce se poate întîmpla, — celălalt îmi înfășură gîtul cu iataganul, și începusem să simt ascuțișul rece al fierului cînd domnul Morrel la rîndul său, dădu năvală peste ei, îl ucise cu un foc de pistol pe cel ce mă ținea de păr și despică dintr-o lovitură de sabie țeasta celui care

se pregătea să-mi taie gâtul. Dumnealui își pusese în gând să salveze în ziua aceea un om și întâmplarea a făcut ca omul salvat să fiu eu ; cînd mă voi îmbogăți, îi voi plăti lui Klagmann sau lui Marochetti să înalțe o statuie Întîmplării.

— Da, zîmbi Morrel ; era ziua de 5 septembrie, adică aniversarea unei zile în care tatăl meu a fost salvat printr-o minune ; de aceea, pe cît îmi stă în putință, sărbătoresc în fiecare an ziua aceea prin vreo faptă bună...

— Eroică, nu-i așa ? îl întrerupse Château-Renaud ; pe scurt, alesul am fost eu, dar asta nu e tot. După ce m-a salvat de sabie, m-a salvat și de frig, dîndu-mi, nu jumătatea mantiei sale, cum făcea sfîntul Martin, ci mantia întreagă ; apoi m-a salvat de foame, împărțind cu mine, ghiciți ce ?

— Un pateu de la Felix ? întrebă Beauchamp.

— Nu, împărțindu-și calul, din care am mîncat fiecare cîte o ciosvîrtă cu mare poftă : era greu.

— Calul ? întrebă Morcerf, rîzînd.

— Nu, sacrificiul, răspunse Château-Renaud. Întrebați-l pe Debray dacă și-ar' sacrifica pur-sîngele lui pentru un străin...

— Pentru un străin, nu, spuse Debray, dar pentru un prieten, poate.

— Eu am ghicit că-mi veți deveni prieten, domnule baron, spuse Morrel : de altfel am mai avut prietelul să vă spun că, eroism sau nu, jertfă sau nu, în ziua aceea trebuia să aduc un priinos nenorocului, ca răsplată pentru bunătatea pe care norocul a arătat-o cîndva familiei mele.

— Întîmplarea despre care vorbește domnul Morrel, continuă Château-Renaud, este minunată și vă va povesti-o într-o bună zi, cînd îl veți cunoaște mai bine ; pentru astăzi, să ne umplem stomacul și nu memoria. La ce oră iei masa, Albert ?

— La zece și jumătate.

— La zece și jumătate precis ? întrebă Debray, scoțîndu-și ceasul.

— Nădăjduiesc că îmi veți mai acorda cinci minute în plus, răspunse Morcerf, căci și eu aștept un salvator.

— Al cui salvator?

— Al meu, răspunse Morcerf. Oare credeți că eu nu pot fi salvat, ca oricare altul, și că numai arabii taie capetele? Masa noastră va fi un dejun filantropic și vom avea cu noi, — cel puțin așa nădăjduiesc, — doi binefăcători ai omenirii.

— Atunci cum o să facem? glumi Debray. Știi că nu există decât un premiu Montyon...

— O să-l dăm aceluia care n-a făcut nimic ca să-l capete, spuse Beauchamp. De obicei așa iese Academia din încurcătură.

— Și de unde vine salvatorul tău? întrebă Debray; iartă-mă dacă stărui; știu că mi-ai mai răspuns o dată la întrebarea asta, dar n-ai fost destul de lămurit, așa că îmi îngădui să o mai pun încă o dată.

— La drept vorbind, habar n-am, răspunse Albert. Când l-am invitat, acum trei luni, se afla la Roma, dar de atunci, cine poate ști pe unde a mai umblat!

— Și îl crezi în stare să fie exact? întrebă Debray.

— Îl cred în stare de orice, răspunse Morcerf.

— Bagă de seamă că împreună cu cele cinci minute pe care le dăm în plus, nu mai sînt decât zece minute.

— Atunci am să le folosesc ca să vă spun un cuvînt despre invitatul meu.

— Iartă-mă, îl întrerupse Beauchamp, în ceea ce ai să povestești voi găsi material pentru un foileton?

— Sigur, și încă dintre cele mai neobișnuite, răspunse Morcerf.

— Atunci povestește, fiindcă văd bine că n-am să mai merg la cameră; trebuie să mă despăgubesc cu ceva.

— În timpul carnavalului trecut mă găseam la Roma...

— Știm asta, spuse Beauchamp.

— Da, dar ce nu știți e că am fost răpit de bandiți.

— Nu există bandiți, făcu Debray.

— Ba da, există, și încă dintre cei mai îngrozitori, adică admirabili, căci eu i-am găsit de o frumusețe înspăimântătoare.

— Haide, dragă Albert, mai bine mărturisește că bucătarul a întârziat să pregătească masa, că stridiile n-au sosit încă de la Marennes sau de la Ostende, și că, luînd-o drept pildă pe doamna de Maintenon, vrei să înlocuiești dejunul printr-o poveste, spuse Debray. Mărturisește, dragul meu; sîntem destul de buni prieteni ca să te iertăm și să-ți ascultăm povestea, oricît de fabuloasă făgăduiește ea să fie.

— Iar eu vă spun că oricît de fabuloasă ar fi, e adevărată de la un capăt pînă la altul. Așadar, bandiții mă răpiră și mă duseră într-un loc jalnic, căruia i se spune Catacombele Sfîntului Sebastian.

— Le cunosc, răspunse Château-Renaud; era să mă îmbolnăvesc de friguri acolo.

— Mie mi-a mers mai bine, continuă Morcerf: eu le-am avut în realitate. Mi s-a comunicat că sînt prizonier dacă nu plătesc o răscumpărare, o nimica toată, patru mii de taleri romani, adică douăzeci și șase de mii de livre. Din nefericire, însă, n-aveam mai mult de o mie cinci sute; eram la sfîrșitul călătoriei și îmi sfîrșisem creditul. I-am scris lui Franz. Și, pe cinstea mea! Iată, Franz era acolo, și-l puteți întreba dacă vă mint măcar cu o iotă: i-am scris lui Franz că dacă pînă la șase dimineața nu vine să aducă cei patru mii de taleri, la șase și zece minute fi voi întîlni pe prea fericiții sfinți și pe slăviții martiri în tovărășia cărora aveam cinstea să mă găsesc acolo, în catacombe. Iar domnul Luigi Vampa, așa se numea căpetenia bandiților, și-ar fi ținut cuvîntul fără șovăire, vă rog să mă credeți...

— Dar a venit Franz cu cele patru mii de taleri, nu-i așa? întrebă Château-Renaud. Ce naiba, doar nu e mare lucru patru mii de taleri, cînd te cheamă Franz d'Epinau sau Albert de Morcerf.

— Nu. A sosit pur și simplu întovărășit de invitatul despre care v-am vorbit și pe care nădăjduiesc să vi-l prezint.

— Ei, dar atunci domnul acesta e un fel de Hercule ucigându-l pe Cacus, un Perseu, eliberînd-o pe Andromeda...

— Nu, e un om cam de statura mea.

— Înarmat pînă în dinți ?

— N-avea nici măcar o andrea.

— Dar a discutat despre răscumpărarea ta ?

— I-a spus căpeteniei două cuvinte la ureche și m-am pomenit liber.

— Ba te pomenești că ți-au cerut și iertare fiindcă te-au luat prizonier, spuse Beauchamp.

— Intocmai, răspunse Morcerf.

— Atunci, era Ariosto în persoană ?

— Nu, era numai contele de Monte-Cristo.

— Nu se poate numi cineva contele de Monte-Cristo, făcu Debray.

— Nici eu nu cred, adăugă Château-Renaud, cu calmul unuia care cunoaște pe dinafară toate familiile aristocrate din Europa ; a auzit oare cineva vreodată de vreun conte de Monte-Cristo ?

— Poate că vine din Țara Sfîntă, spuse Beauchamp ; vreunul dintre strămoșii lui o fi stăpînit Calvarul, așa cum Mortemarii stăpîneau Marea Moartă.

— Iertați-mă, se amestecă Maximilien, dar cred că vă pot scoate din încurcătură ; Monte-Cristo e o înșuliță despre care i-am auzit vorbind adesea pe marinarul tatălui meu ; un grăunte de nisip în mijlocul Mediteranei, un atom în infinit.

— Intocmai, domnule, întări Albert. Ei bine, grăuntelui acestuia de nisip, atomului acestuia, îi este domn și stăpîn cel despre care vă vorbesc ; titlul de conte și l-o fi cumpărat de undeva, din Toscana.

— Așadar, e bogat contele tău ?

— Cred și eu !

— Dar asta trebuie să se vadă, nu-i așa ?

— Te înșeli, Debray.

— Nu te mai înțeleg.

— Ai citit „O mie și una de nopți” ?

— Frumoasă întrebare !

— Atunci ai putea să spui dacă oamenii peste care dai acolo sînt bogați sau săraci ? Ai putea să spui dacă boabele lor de grâu nu sînt rubine sau diamante ? Par toți niște sărmani pescari, nu-i așa ? Și te porți cu ei ca și cum ar fi pescari ; dar deodată ei îți deschid vreo peșteră misterioasă și dai peste o comoară cu care ai putea cumpăra India.

— Și apoi ?

— Și apoi, contele meu de Monte-Cristo este unul dintre pescarii aceștia. Ba chiar are un nume scos din povești : îl cheamă Simbad Marinarul și are o peșteră plină cu aur.

— Ai văzut peștera asta cu ochii dumitale, Morcerf ? întrebă Beauchamp.

— N-am văzut-o eu, dar a văzut-o Franz. Sst ! Nu trebuie să pomeniți nici o vorbă despre peșteră în fața lui. Franz a coborît acolo cu ochii legați, și a fost servit de muți și de femei pe lângă care, după cîte s-ar părea, Cleopatra nu e decît o femeiușcă. Atîta că în privința femeilor nu e tocmai sigur, fiindcă le-a zărit după ce luase hașis ; așa că s-ar putea prea bine să nu fi văzut decît un dans al statuiilor și să le fi luat drept femei.

Tinerii îl privesc pe Morcerf de parcă ar fi vrut să-i spună :

„Ce naiba, prietene, ți-ai pierdut mințile, sau vrei să-ți bați joc de noi ?”

— Intr-adevăr, spuse Morrel, gînditor, am mai auzit de la un bătrîn marinar numit Penelon o poveste asemănătoare cu aceea spusă de domnul de Morcerf.

— Ce fericire că domnul Morrel îmi vine în ajutor ! făcu Albert. Vă displace, nu-i așa, că zvîrle un ghem de ață în labirintul meu ?

— Iartă-mă, dragă prietene, spuse Debray, dar ne povestești niște lucruri atît de uluitoare..

— Asta numai fiindcă ambasadorii și consuli voștri nu pomenesc nimic despre ele ; n-au timp pentru asemenea lucruri, sînt ocupați să-și chinuiească compatrioții care călătoresc.

— Iată că te-ai supărat și lovești în bieții noștri funcționari. Doamne ! Cu ce ai vrea să te protejeze ei ? Camera le retează în fiecare zi lefurile, pînă într-atîta încît abia dacă-i mai poți găsi. Nu vrei să fii ambasador, Albert ? Aș face eu să te numească la Constantinopol.

— Nici nu mă gîndesc ! Vrei ca la prima demonstrație pe care aș face-o în favoarea lui Mehmet Ali, sultanul să-mi trimită șnurul, iar secretarii mei să mă spînzure ?

— Va să zică, vezi !

— Da, dar toate astea nu-l împiedică pe contele de Monte-Cristo să existe, totuși !

— Ce mare minune ? Toată lumea există !

— Toată lumea există, fără îndoială, dar nu ca el. Nu toată lumea are sclavi negri, colecții princiare de tablouri, arme nemaipomenite, cai de șapte mii de franci bucata, amante grecoalice.

— I-ai văzut-o, tu, amanta grecoaică ?

— Da, am văzut-o și am auzit-o. Am văzut-o la teatrul Valle și am auzit-o într-o zi, cînd am luat masa la conte.

— Prin urmare omul tău extraordinar mănîncă ?

— Mănîncă atît de puțin, încît nici nu merită să vorbim despre asta.

— O să vedeți că e un vampir !...

— Rîdeți, dacă vreți ; dar tot așa spunea și conțesa G... care, după cum știți, l-a cunoscut pe lordul Ruthwen.

— Interesant ! făcu Beauchamp ; iată pentru cineva care nu e ziarist perechea faimosului șarpe de mare al *Constituționalului* ; un vampir ! E cum nu se poate mai bine !

— Ochi sălbatici, a căror lumină se micșorează și se mărește după voință, adăugă Debray ; unghi fa-

cial dezvoltat, fruntea foarte înaltă, tenul foarte palid, barba neagră, dinții albi și ascuțiți, politeță la fel...

— Exact așa, dragă Lucien, spuse Morcerf, exact așa arată, trăsătură cu trăsătură. Da, politeță ascuțită și tăioasă. Omul ăsta m-a făcut adesea să mă-nfior; ba într-una din zile, pe cînd priveam împreună o execuție, am crezut că-mi vine rău mai mult din pricină că-l vedeam și-l auzeam pe el vorbind cu sînge rece despre toate chinurile de pe pămînt, decît pentru că îl vedeam pe călău făcîndu-și meseria și pentru că auzeam strigătele osînditului.

— Și nu te-a dus cumva prin ruinele Colisseului ca să-ți sugă sîngele? întrebă Beauchamp.

— Sau, după ce te-a eliberat, nu te-a pus să semezi vreun pergament de culoarea focului prin care i-ai dăruit sufletul, așa cum Esau și-a dăruit drepturile de întîi născut?

— Rîdeți, domnilor, rîdeți cît poștiți! spuse Morcerf, înțepat. Cînd mă uit la voi, parizienii ăștia, obișnuiți cu bulevardul de Gand, la voi care vă plimbați numai prin Bois de Boulogne, și cînd îmi aduc aminte de Monte-Cristo, zău dacă-mi vine să cred că sînteți din aceeași specie.

— Nu pot decît să mă mîndresc cu asta! spuse Beauchamp.

— Nici vorbă că Monte-Cristo al dumitale trebuie să fie uneori și un om bine crescut, dacă lăsăm la o parte micile lui aranjamente cu bandiții italieni, adăugă Château-Renaud.

— Nu există bandiți italieni! afirmă din nou Debray.

— Și nici vampiri! spuse Beauchamp.

— Și nici conți de Monte-Cristo, continuă Debray. Iată, dragă Albert, e tocmai ora zece și jumătate.

— Mărturisește că ai avut un coșmar și hai să mergem la masă, încheie Beauchamp.

Dar bătăile pendulei nu se stinseseră încă de tot, cînd ușa se deschise și Germain anunță:

— Excelența sa contele de Monte-Cristo !

Toți cei de față tresăriră fără voie și asta dovedi că povestirea lui Morcerf le dăduse de gîndit. Albert însuși nu-și putu opri emoția neașteptată.

Nu se auzise nici trăsura în stradă, nici pașii în anticameră ; pînă și ușa se deschisese fără zgomot.

Contele se ivi în prag, îmbrăcat cît se poate de simplu. Dar nici *leul*¹ cel mai pretențios n-ar fi putut găsi vreun cusur cît de mic veșmintelor sale. Toate, și hainele, și pălăria, și lenjeria, erau de un gust desăvîrșit, și se vedea bine că ieșiseră din mîinile celor mai eleganți furnizori.

Contele părea să aibă abia vreo treizeci și cinci de ani. Dar ceea ce-i izbi pe toți fu nemaipomenita lui asemănare cu portretul schițat de Debray.

Monte-Cristo înaintă zîmbind spre mijlocul salo-nului și se îndreptă spre Albert care, ieșindu-i în în-tîmpinare, îi întinse grăbit mîna.

— Exactitatea e politeța regilor, după cum a spus, mi se pare, unul dintre suveranii noștri, glăsui Monte-Cristo. Dar oricîtă bunăvoință ai avea, ea nu este totdeauna și politeța călătorilor. Totuși, dragă vi-conte, nădăjduiesc că-mi vei ierta, — ținînd seama de bunăvoința mea — cele două sau trei secunde de întirziere. E cu neputință să străbați fără anumite piedici cinci sute de leghe, mai ales în Franța, unde, după cîte se pare, nu e îngăduit să înghîntești vi-zitii.

— Domnule conte, răspunse Albert, eram tocmai pe cale să anunț vizita dumneavoastră cîtorva dintre prietenii mei invitați în legătură cu făgăduiala pe care ați binevoit să mi-o faceți. Acum, am cinstea să vi-i prezint. Iată, domnul conte de Château-Renaud, al cărui neam numără doisprezece pairi și ai cărui strămoși au stat la Masa-Rotundă ; domnul Lucien Debray, secretar particular al ministrului de interne ;

¹ Așa erau numiți pe atunci eleganții epocii. (n.r.)

domnul Beauchamp, ziarist teribil, groaza guvernului francez, dar despre care, cu toată celebritatea lui națională, poate că n-ai auzit vorbindu-se în Italia, dat fiind că ziarul său e oprit să pătrundă acolo. În sfârșit, iată-l pe domnul Maximilien Morrel, căpitan de spahii.

Auzind numele acesta, contele, care pînă atunci salutase curtenitor, dar cu o răceală și o nepăsare pe deplin englezească, făcu, fără voia lui, un pas înainte și o ușoară roșeață îi năpădi ca un fulger obrazii palizi.

— Domnul poartă uniforma noilor biruitori francezi, spuse el; frumoasă uniformă!

Nu s-ar putea spune ce simțămînt dădu vocii contelui o vibrație atît de adîncă și făcu să-i lucească, fără voia lui, ochii atît de frumoși, de liniștiți și de limpezi cînd nu exista nici un motiv oarecare ca să-i întunece.

— Nu ne-ai mai văzut pînă acum africanii? întrebă Albert.

— Nu i-am mai văzut, răspunse Monte-Cristo, recăpătîndu-și pe deplin stăpînirea de sine.

— Să știi că sub uniforma aceasta bate una dintre inimile cele mai viteze și mai nobile ale armatei.

— Domnule viconte! îl întrerupse Morrel.

— Dă-mi voie s-o spun, căpitane... Și tocmai am aflat o faptă atît de eroică săvîrșită de domnia sa, încît eu, deși l-am văzut astăzi pentru prima dată, îi cer, pe temeiul ei, îngăduința de a vi-l prezenta drept prietenul meu.

Cuvintele lui Albert făcură să se ivească din nou privirea neobișnuit de fixă a lui Monte-Cristo, roșeața fugară și ușorul tremur al pleoapei care, la el, trădau emoția.

— E o inimă nobilă? Cu atît mai bine, rosti Monte-Cristo.

Cuvintele acestea, răspunzînd mai mult gîndurilor contelui decît spuselor lui Albert, îi mirară pe toți, și mai cu seamă pe Morrel, care se uită nedumerit la

Monte-Cristo. Dar glasul care le rōstise erā atît de blînd și, ca să spunem așa, atît de suav, încît, oricît de ciudate i s-ar fi părut cele spuse, Maximilien n-ar fi avut motive să se supere.

— De ce s-ar îndoii oare ? îl întrebă Beauchamp pe Château-Renaud.

— Într-adevăr, răspunse Château-Renaud care, deprins cu lumea, pătrunsese cu precizia ochiului sănager tot ce era de pătruns în Monte-Cristo ; într-adevăr, Albert nu ne-a înșelat. Conteale e un personaj ciudat ; ce părere ai, Morrel ?

— Are privirea sinceră, deschisă și glasul plăcut, așa că nu-mi displace, cu toate că a spus niște lucruri cam neobișnuite despre mine, răspunse Maximilien.

— Domnilor, glăsui Albert, Germain mă anunță că masa e gata. Dragă conte, îngăduiți-mi să vă arăt drumul.

Trecură tăcuți în sufragerie și se așezară la masă.

— Domnilor, spuse Monte-Cristo pe cînd se așeza, dați-mi voie să vă fac o mărturisire pentru a-mi scuza toate necuviințele pe care le-aș putea săvîrși : eu sînt străin, dar atît de străin, încît e pentru prima dată cînd vin la Paris. Viața franțuzească îmi este pe deplin necunoscută și n-am trăit pînă acum decît viața orientală, cea mai nepotrivită bunelor tradiții pariziene. Vă rog, deci, să mă scuzați dacă veți găsi în mine ceva cam prea mult de turc, de napolitan, sau de arab. Și cu asta, domnilor, să mîncăm.

— Cum vorbește ! șopti Beauchamp. Fără îndoială că e un mare senior.

— Un mare senior, adăugă Debray.

— Un mare senior al lumii, domnule Debray, spuse Château-Renaud.

Contele, după cum ne amintim, era deosebit de cumpătat la masă. Albert făcuse observația aceasta mărturisindu-și teama ca de la începutul ei, viața pariziană să nu-i displace contelui, prin ceea ce avea ea mai material dar și mai necesar totodată.

— Dragul meu conte, spuse el, iată-mă cuprins de teamă că s-ar putea ca bucătăria din strada Helder să nu vă placă pe cât vă plăcea aceea din Piața Spaniei. Ar fi trebuit să vă întreb cam ce ați dori și să pun să se gătească câteva feluri după gustul dumneavoastră.

— Dacă m-ați cunoaște mai bine, răspunse Monte-Cristo zîmbind, n-ați mai avea o asemenea grijă, aproape umilitoare pentru un călător ca mine care a trăit rînd pe rînd cu macaroane la Neapole, cu polenta la Milano, cu olla podrida la Valencia, cu pilaf la Constantinopole, cu karrick în India și cu cuiburi de rîndunele în China. Pentru un cosmopolit ca mine nu există bucătărie specială. Mănînc de toate și pretutindeni, atît doar că mănînc puțin; iar astăzi, cînd spuneți că abia ating bucatele, am de fapt o poftă de mîncare neobișnuită, căci de ieri dimineață n-am mîncat nimic.

— Cum de ieri dimineață? se mirară ceilalți. N-ați mîncat nimic de douăzeci și patru de ore?

— Nu. Am fost silit să mă abat din drum ca să iau niște informații în preajma Nîmes-ului, așa că întîrziaseam puțin și n-am mai vrut să mă opresc.

— Și ați mîncat în trăsură, nu-i așa? întrebă Morcerf.

— Nu. Am dormit, așa cum dorm de cîte ori plictisit.

seala îmi răpește curajul de a mă distra, sau de cîte ori mi-e foame, dar nu-mi place să mănînc.

— Oare îi puteţi porunci somnului ? întrebă Morrel.

— Aproape.

— Aveţi un leac pentru asta ?

— Am un leac fără greş.

— Un asemenea leac ne-ar prinde foarte bine nouă, africanilor, care n-avem totdeauna ce mîncă şi rareori avem ce bea, spuse Morrel.

— Da, făcu Monte-Cristo ; din nenorocire însă, leacul acesta cum nu se poate mai bun pentru un om ca mine, care duce o viaţă neobişnuită, ar fi foarte primejdios de dat unei armate, fiindcă n-ai mai trezi-o cînd ai avea nevoie de ea.

— N-am putea să ştim şi noi ce leac aveţi ? întrebă Debray.

— Cum să nu, răspunse Monte-Cristo, nu-i nici o taină : e un amestec din cel mai bun opium, pe care l-am adus eu însumi de la Canton, ca să fiu sigur că e curat, şi din cel mai bun haşiş din cîte se cultivă în orient, adică cel cultivat între Tigru şi Eufrat ; se pun laolaltă, în părţi egale, aceste două ingrediente şi se fac astfel un fel de pilule care pot fi înghiţite cînd ai nevoie. Peste zece minute, le simţi efectul. Întrebaţi-l pe domnul baron Franz d'Epinay : mi se pare că le-a gustat şi el o dată.

— Da, răspunse Morcerf, parcă mi-a spus ceva. Şi a păstrat o amintire foarte plăcută.

— Purtaţi totdeauna la dumneavoastră pilulele acestea ? întrebă Beauchamp, care, fiind ziarist, era foarte neîncrezător.

— Totdeauna, răspunse Monte-Cristo.

— Aş fi indiscret dacă v-aş cere să le văd şi eu ? continuă Beauchamp, nădăjduind să-l înfunde astfel pe străin.

— De loc, domnule.

Monte-Cristo scoase din buzunar o bombonieră minunată, scobită într-un singur smarald, şi închisă

printr-un căpăcel de aur care, desfăcându-se, lăsa să se vadă o bobită de culoare verde și de mărimea unui bob de mazăre. Bobița avea un miros acru și pătrunzător. În smarald se mai aflau vreo patru sau cinci bucăți, dar ar fi încăput și douăsprezece.

Bomboniera făcu ocolul mesei, dar oaspeții și-o trecură unul altuia mai mult ca să vadă admirabilul smarald decât ca să privească sau să miroasă pilulele.

— Bunătățile acestea vi le prepară bucătarul dumneavoastră? întrebă Beauchamp.

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo, nu-mi las adevăratele plăceri în voia unor mâini nevrednice. Sînt destul de bun chimist ca să-mi prepar singur pilulele.

— Smaraldul e minunat. N-am mai văzut niciodată unul atît de mare, deși mama avea cîteva bijuterii de familie destul de frumoase, spuse Châteaurenard.

— Am avut trei la fel, răspunse Monte-Cristo. Unul l-am dăruit padișahului, care și l-a montat la sabie. Al doilea l-am dăruit sfîntului nostru părinte, papa, care și l-a încrustat pe tiară, lîngă un alt smarald, aproape asemănător, dar mai puțin frumos, dăruit înaintașului său, Pius al VII-lea, de către împăratul Napoleon. Pe cel de al treilea l-am păstrat pentru mine și l-am scobit, răpindu-i astfel jumătate din valoare, dar făcîndu-l mai potrivit pentru întrebuintărea pe care voiam să i-o dau.

Toți îl priveau uimiți pe Monte-Cristo. Iar el vorbea cu atîta simplitate, încît se vedea cît de colo că sau spune adevărul, sau e nebun. Și totuși, smaraldul rămas în mîinile lor îi făcea să incline în mod firesc spre prima presupunere.

— Și ce v-au dat cei doi suverani în schimbul unor daruri atît de mărețe? întrebă Debray.

— Padișahul mi-a dăruit libertatea unei femei, răspunse Monte-Cristo. Sfîntul nostru părinte, papa, mi-a dăruit zilele unui om. Astfel că, o dată în viață,

am fost tot atît de puternic ca şi cînd Dumnezeu m-ar fi făcut să mă nasc pe treptele unui tron.

— Şi atunci l-aţi eliberat pe Peppino, nu-i aşa? întrebă Morcerf. Pentru el aţi folosit dreptul de a graţia un osîndit la moarte.

— Poate, zîmbi Monte-Cristo.

— Domnule conte, nici nu vă puteţi închipui cît îmi place să vă aud vorbind astfel! urmă Albert. Le spuseseam mai dinainte prietenilor mei că sînteţi o fiinţă ca din basme, un fel de vrăjitor din „*O mie şi una de nopţi*”, un fel de magician medieval; dar parizienii sînt oameni atît de rafinaţi şi de paradoxali, încît iau adevărurile cele mai nedezminţite drept jocuri ale închipuirii, atunci cînd nu înfîlnesc adevărurile acestea în viaţa lor de toate zilele. De pildă, iată-l pe Debray care citeşte, şi pe Beauchamp care tipăreşte zilnic ştirea că a fost oprit şi jefuit pe boulevard, în timpul nopţii, vreun membru al Jockey-clubului, că au fost ucise patru persoane în strada Saint-Denis sau în foburgul Saint-Germain, că au fost arestaţi zece, cincisprezece sau douăzeci de tîlhari fie într-o cafenea de pe boulevardul Temple, fie în Băile Publice ale lui Iulian; şi totuşi ei nu cred în existenţa bandiţilor din Maremmes, din cîmpia Romei, sau din mlaştinile Pontine. Spuneţi-le deci, vă rog, domnule conte, că am fost prins de bandiţii aceştia şi că fără generoasa dumneavoastră intervenţie, astăzi, după toate probabilităţile, aş aştepta în Catacombele Sfîntului Sebastian învierea şi judecata de apoi, în loc să-i invit la masă în nevrednica mea căsuţă din strada Helder.

— Ei! — se împotrivi Monte-Cristo, — mi-ai făgăduit să nu mai pomeneşti niciodată despre nimicul acesta.

— Nu eu, domnule conte, ci poate altul, căruia i-aţi adus un serviciu asemănător şi l-aţi confundat cu mine! spuse Albert. Eu, dimpotrivă, vă rog să vorbim căci, dacă vă hotărîţi să vorbiţi despre întîm-

plarea aceasta, poate că veți spune cîte ceva din ce știu, dar și foarte multe din ce nu știu.

— Mi se pare însă că și dumneavoastră ați jucat un rol destul de important în aventura aceasta, că să știți la fel de bine ca și mine ce s-a întîmplat, zîmbi contele.

— Dacă spun tot ce știu, îmi făgăduiți să-mi spuneți, la rîndul dumneavoastră, tot ce nu știu ? întrebă Morcerf.

— Așa se și cuvine, răspunse Monte-Cristo.

— Atunci, chiar dacă amorul meu propriu ar avea de suferit, — începu Morcerf, — am să vă mărturisesc că timp de trei zile m-am crezut ținta neconținută a toanelor unei măști pe care o luam drept vreo urmașă a Tuliei sau a Poppeeii, pe cînd, de fapt, nu eram decît ținta glumelor unei țărăncuțe ; și băgați de seamă că spun țărăncuță ca să nu spun țărăncă. Tot ce știu e că am confundat-o ca un nerod, mai nerod încă decît vă spuneam adineauri, pe țărăncuță cu un tînăr bandit de vreo cincisprezece-șaisprezece ani, căruia nu-i dăduse încă nici barba. Banditul ăsta cu talia subțire, pe care-l luasem drept țărăncuța mea, cînd am cutezat să-i sărut umărul cast, mi-a pus pistolul în piept. Și, cu ajutorul a șapte opt dintre tovarășii săi, m-a dus, sau mai bine-zis m-a tîrît, în fundul Catacombelor Sfîntului Sebastian, unde am dat peste un șef de bandiți foarte cult, pe cîntea mea ; șeful citea *Comentariile lui Cezar* și a binevoit să-si întrerupă lectura ca să-mi spună că dacă pînă a doua zi, la orele șase dimineata, nu-i torn în casă patru mii de taleri, la ora șase și un sfert, aveam să-mi dau obștescul sfîrșit. Scrisoarea mea există încă, se găsește la Franz, e semnată de mine și are un post scriptum de-al maestrului Luigi Vampa. Dacă nu mă credeți, îi scriu lui Franz să legalizeze semnăturile. Asta-i tot ce știu. Dar ceea ce nu știu, este cum ați ajuns, domnule conte, să vă bucurați de atît respect din partea bandiților Romei, atît de puțin res-

pectuoși de felul lor. Vă mărturisesc că și eu, și Franz v-am admirat nespuse de mult.

— Nimic mai simplu, răspunse Monte-Cristo ; îl cunoșteam pe faimosul Vampa de mai bine de zece ani. Pe cînd era încă tinerel și păștea oiile, i-am dat într-o zi nu mai știu ce monedă de aur fiindcă mi-a arătat drumul, iar el mi-a dat, în schimb, ca să nu-mi rămînă dator, un pumnal cu mînerul cioplit de mîna lui, pumnal pe care trebuie să-l fi văzut în colecția mea de arme. Mai tîrziu, fie din pricina că a uitat schimbul darurilor acestora neînsemnate, însă care ar fi trebuit să ne întrețină prietenia, fie din pricină că nu m-a recunoscut, a încercat să mă oprească ; dar s-a întîmplat că, dimpotrivă, l-am prins eu pe el, împreună cu încă vreo doisprezece din oamenii lui. Aș fi putut să-l dau pe mîna justiției romane, — care nu țăragănează de obicei astfel de treburile iar pentru el s-ar fi grăbit și mai mult, — dar n-am făcut-o. L-am dat drumul și lui, și celorlalți.

— Cu făgăduiala să nu mai păcătuiască niciodată, rîse ziaristul. Văd cu plăcere că și-au ținut cum nu se poate mai bine cuvîntul.

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo, le-am dat drumul cu simpla condiție să mă respecte totdeauna pe mine și să-i respecte și pe ai mei. Poate că dumneavoastră vi se pare ciudat ce vă spun, dar pe mine nu mă interesează semenul meu, nu încerc niciodată să apăr societatea care nici ea nu mă apără, ba aș spune chiar mai mult : care, în genere, nu se ocupă de mine decît ca să-mi facă rău. Astfel, lipsindu-i de stima mea și păstrînd neutralitatea față de ei, tot societatea și aproapele meu îmi rămîn datori.

— Așa mai zic și eu ! strigă Chateau-Renaud ; iată primul om curajos pe care-l aud predicînd deschis și direct egoismul ; asta e frumos ! Bravo, domnule conte !

— În orice caz, e cîstit, spuse Morrel ; dar eu sînt sigur că domnului conte nu-i pare rău că și-a

călcăt o dată principiile înfațșate acum, într-un fel atît de hotărît.

— Cum mi-am călcăt `principiile, domnule? întrebă Monte-Cristo, care se uita din cînd în cînd la Maximilien cu atîta atenție, încît de două sau de trei ori cutezătorul tînăr coborîse ochii în fața privirii lui clare și limpezi.

— Cred că eliberîndu-l pe domnul Morcerf, pe care nu-l cunoașteți, v-ați ajutat și aproapele și ați ajutat și societatea, glăsui Morrel.

— Societatea, a cărei cea mai frumoasă podoabă este chiar el, spuse cu seriozitate Beauchamp, golind dintr-o sorbitură un pahar cu șampanie.

— Domnule conte, exclamă Albert, iată-vă încolțit prin propriul dumneavoastră raționament, tocmai dumneavoastră, adică unul dintre cei mai tari logicieni; și o să vedeți că vi se va dovedi îndată, cit se poate mai clar, că nu sînteți de loc egoist și că, dimpotrivă, sînteți un filantrop. Domnule conte, spuneți că sînteți oriental, levantin, malaez, indian, chinez, sălbatic; vă numiți Monte-Cristo după familie și Simbad Marinarul după numele de botez și iată că în ziua în care ați pus piciorul în Paris, aveți din instinct cel mai mare merit sau cel mai mare defect al excentricilor noștri parizieni, faceți paradă de vicii pe care nu le aveți și ascundeți virtuți pe care le aveți!

— Dragă viconte, răspunse Monte-Cristo, în tot ce am spus sau am făcut, nu văd un singur cuvînt vrednic să-mi aducă din partea dumneavoastră sau a acestor domni pretinsa laudă pe care am primit-o. Doar nu erați un străin pentru mine, fiindcă vă cunoșteam, vă cedasem două camere, vă invitasem la masă, vă împrumutasem o trăsură de-a mea, ne uitaserăm împreună la măștile ce treceau pe Corso și priviserăm împreună de la o fereastră a pieței del Popolo execuția aceea care v-a mișcat atît de tare încît era cît p-acî să leșinați. Îi întreb, deci, pe toți domnii de

față : aş fi putut oare să-mi las oaspetele în mîinile acestor bandiți înfricoșători, cum îi numiți dumneavoastră ? De altfel, știți foarte bine că salvîndu-vă aveam un scop anumit, și anume acela de a-mi fi de folos introducîndu-mă în saloanele Parisului atunci cînd aveam să mă hotărăsc să vizitez Franța. Un timp ați putea crede că planul acesta ar fi vag și fugitiv, dar astăzi, vedeți bine că este o realitate nedezmințită, căreia trebuie să vă supuneți, dacă nu vreți să vă călcați cuvîntul.

— Îmi voi respecta cuvîntul, dragă conte. Dar mă tem să nu fiți cu totul dezamăgit, dumneavoastră, obișnuit cu meleagurile frămîntate, cu întîmplările pitorești, cu orizonturile fantastice. La noi nu există nici cea mai mică întîmplare de felul aceloră cu care v-a obișnuit viața dumneavoastră aventuroasă. Chimborazzo al nostru e Montmartre ; Himalaia noastră e muntele Valerien ; Sahara noastră e cîmpia Grenelle, în care se și sapă o fîntînă arteziană, ca să nu lipsească apa caravelor. Avem și noi hoți, desigur, dar hoții aceștia se tem cu mult mai mult de cel mai mic copil decît de cel mai mare senior ; în sfîrșit, Franța e o țară atît de prozaică și Parisul un oraș atît de civilizat, încît nu veți găsi, căutînd în toate cele douăzeci și cinci de departamente ale noastre, — spun numai douăzeci și cinci de departamente, fiindcă, bineînțeles, las la o parte Corsica, — nu veți găsi nici cea mai neînsemnată înălțime pe care să nu se afle un telegraf, nici cea mai mică peșteră, cît de cît întunecată, în care vreun comisar de poliție să nu fi pus un bec de gaz. Nu există, așadar, decît un sigur serviciu pe care aş putea să vi-l fac, dragă conte, și pentru el mă pun cu totul la dispoziția dumneavoastră : să vă prezint pretutindeni sau să vă prezinte prietenii mei, asta se înțelege de la sine. Dealtfel nici n-ați avea nevoie de nimeni ; cu numele, cu averea și cu inteligența dumneavoastră (Monte-Cristo se înclină zîmbind oarecum ironic), oricine s-ar putea prezenta

singur și ar fi pretutindeni bine primit. În realitate, deci, nu vă pot fi de folos decît pentru un singur lucru : dacă vreun obicei al vieții pariziene, vreo nevoie de confort, vreo nevoie de a cunoaște magazinele noastre mă pot face să vă fiu folositor, vă stau la dispoziție ca să găsiți o locuință cum se cuvine. Nu îndrăznesc să vă propun să locuiți la mine așa cum am locuit în apartamentul dumneavoastră din Roma, eu, care nu profesez egoismul, dar sînt egoist prin excelență ; căci aici, în afară de mine, n-ar putea să mai stea nici măcar o umbră, afară de cazul cînd umbra ar fi a unei femei.

— Rezerva asta e pe deplin conjugală, zîmbi contele. Într-adevăr, parcă vorbeați la Roma despre un proiect de căsătorie. Să vă felicit, oare, pentru apropiata dumneavoastră fericire ?

— Căsătoria mea e tot în stare de proiect, domnule conte.

— Iar cine spune proiect, vrea să spună eventualitate, se amestecă Debray.

— Nu-i așa ! răspunse Morcerf ; tata ține la căsătoria asta și nădăjduiesc că în curînd voi putea să vă prezint, dacă nu pe soția mea, cel puțin pe viitoarea mea soție : domnișoara Eugénie Danglars.

— Eugénie Danglars ? repetă Monte-Cristo ; ia stați puțin : nu este fiica baronului Danglars ?

— Ba da, răspunse Morcerf ; un baron de viță nouă...

— Ce-are a face ! îl întrerupse Monte-Cristo. O fi adus statului servicii pentru care i s-a cuvenit distincția aceasta.

— Și încă servicii uriașe, vorbi Beauchamp. Deși liberal cu sufletul, el a completat, în 1829, un împrumut de șase milioane pentru regele Carol al X-lea, care l-a făcut baron și cavaler al Legiunii de Onoare, așa că-și poartă panglica, nu la buzunarul vestei, cum s-ar putea crede, ci de-a dreptul la butoniera hainei.

— Beauchamp, Beauchamp, rise Morcerf, păstrează astea pentru *Corsarul*¹ și pentru *Charivari*¹, dar în fața mea cruță-mi viitorul socru.

Apoi întorcându-se spre Monte-Cristo îi spuse :

— Mi s-a părut adineauri că i-ați rostit numele ca și cum l-ați fi cunoscut pe baron.

— Nu-l cunosc, răspunse Monte-Cristo nepăsător ; pesemne însă că îi voi face în curînd cunoștința, dat fiind că am credit deschis la el de către casele Richard & Blount din Londra, Arstein & Eskeles din Viena și Thompson & French din Roma.

Rostind ultimele două nume, Monte-Cristo se uită cu coada ochiului spre Maximilien Morrel.

Dacă străinul se aștepta să facă vreo impresie asupra lui Maximilien Morrel, atunci nu se înșelase. Maximilien tresări ca și cum l-ar fi străbătut un curent electric.

— Thompson & French ? întrebă el. Cunoașteți firma asta, domnule ?

— Sînt bancherii mei în capitala lumii creștine, răspunse liniștit contele. Pot să vă fiu de vreun folos pe lîngă ei ?

— Domnule conte, ați putea să ne ajutați poate în cercetări care pînă acum n-au dat nici un rezultat ! Firma aceasta a adus pe vremuri un mare serviciu casei noastre și totdeauna, nu știu de ce, a tăgăduit că ni l-ar fi adus.

— Ța ordinele dumneavoastră, domnule, răspunse Monte-Cristo, înclinîndu-se.

— Ne-am îndepărtat cu totul de subiectul nostru, vorbind despre domnul Danglars, aminti Morcerf. Parcă spuneam să găsim o locuință demnă de contele de Monte-Cristo ; hai, domnilor, să ne gîndim împreună. Unde să-l găzduim pe noul oaspe al marelui Paris ?

¹ Ziare umoristice ale timpului (n.r.)

— În foburgul Saint-Germain, spuse Château-Renaud; va găsi acolo o căsuță încântătoare, cu grădină și curte.

— Ei, aș! Château-Renaud nu cunoaște altceva decât tristul și posomoritul lui foburg Saint-Germain, se amestecă Debray; nu-l ascultați, domnule conte, luați-vă o locuință în Chaussée-d'Antin: acolo e adevăratul centru al Parisului.

— Ba pe Boulevard de l'Opéra, interveni Beauchamp; o locuință cu balcon, la primul etaj. Domnul conte își va aduce pernute de pinză argintie și, fumându-și ciubucul sau înghițindu-și pilulele, va putea să vadă toată capitala noastră trecându-i pe dinaintea ochilor.

— Dumneata, Morrel, n-ai nici o idee? întrebă Château-Renaud. Văd că nu propui nimic.

— Ba da, zîmbi tînărul; dîmpotrivă, am o idee, dar aștept ca domnul să se lase ispitit de vreuna din ofertele strălucite care i se fac. Acum, pentru că n-a răspuns, cred că pot să-i ofer un apartament într-o căsuță încântătoare în stil Pompadur, pe care sora mea a închiriat-o acum un an în strada Meslay.

— Aveți o soră? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule, o soră cum nu se poate mai bună.

— Căsătorită?

— În curînd va împlini nouă ani de la căsătorie.

— Fericită? întrebă din nou Monte-Cristo.

— Atît de fericită pe cît îi e îngăduit să fie unei ființe omenesti, răspunse Maximilien: s-a căsătorit cu bărbatul pe care-l iubea și care ne-a rămas credincios la nenorocire: Emmanuel Herbauf.

Monte-Cristo zîmbi pe nevăzute.

— Locuiesc la ea în timpul concediului, continuă Maximilien, și aș fi, împreună cu Emmanuel, cumnatul meu, la dispoziția domnului conte pentru toate informațiile de care ar putea avea nevoie.

— O clipă! spuse Albert, mai înainte ca Monte-Cristo să aibă timp să răspundă ceva, luați seama la ce faceți, domnule Morrel; zăvorîți un călător, pe

Simbad Marinarul, în viața de familie; dintr-un om venit să vadă Parisul o să faceți un patriarh.

— De unde! zîmbi Morrel. Soră-meă are douăzeci și cinci de ani, iar cumnatul meu trezeci; sînt amîndoi tineri, veseli și fericiți. De altfel domnul conte va fi la el acasă și nu-și va întîlni gazdele decît atunci cînd va dori să coboare la ele.

— Mulțumesc, domnule Morrel, mulțumesc, spuse Monte-Cristo. Mă voi mulțumi doar să mă prezentați surioarei și cumnatului dumneavoastră, dacă veți binevoi să-mi faceți această cinste; dar nu vă pot primi ofertele, dat fiind că am de-acum o locuință gata.

— Cum! se miră Morcerf, ați tras la hotel? O să vi se pară foarte plictisitor.

— Oare stăteam atît de rău la Roma? întrebă Monte-Cristo.

— La Roma ați cheltuit cincizeci de mii de piaștri ca să vă mobilați un apartament; dar bănuiesc că nu sînteți dispus să faceți în fiecare zi o asemenea cheltuială.

— Nu asta mă oprește, răspunse Monte-Cristo; dar sînt hotărît să am o casă la Paris, o casă a mea. Mi-am trimis valetul înainte și pînă acum trebuie că mi-a cumpărat casa, și a mobilat-o.

— Va să zică aveți un valet care cunoaște Parisul? întregă Beauchamp.

— Vine pentru prima dată, ca și mine, în Franța; e negru și nu vorbește de loc, spuse Monte-Cristo.

— Nu cumva e Ali? întrebă Albert în mijlocul uimirii generale.

— Da, domnule, e Ali, nubianul meu, amutul meu, pe care cred că l-ai văzut la Roma.

— Sigur că l-am văzut, răspunse Morcerf, și mi-l amintesc cum nu se poate mai bine. Dar cum de ați însărcinat un nubian să vă cumpere o casă la Paris, și un mut să v-o mobileze? O să le facă toate pe dos, bietul nefericit!

— Vă înșelați, domnule. Dimpotrivă, sînt sigur că a ales toate lucrurile după gustul meu, căci știți, gustul meu nu se potrivește cu al celorlalți oameni. Alti a sosit acum opt zile la Paris; trebuie că a alergat prin tot orașul cu instinctul pe care l-ar putea avea un cîine bun care vînează singur; el îmi cunoaște toanele, fanteziile, nevoile; a aranjat totul după dorința mea. Știa că voi sosi astăzi la ora zece și mă aștepta încă de la nouă la bariera Fontainebleau; mi-a dat hîrtiuța asta; e noua mea adresă: poftim, citiți.

Și Monte-Cristo îi întinse lui Albert o hîrtie.

— Champs Elysées, 30, citi Morcerf.

— Cu adevărat original! nu se putu opri să spună Beauchamp.

— Și foarte princiar, adăugă Château-Renaud.

— Cum? Nu v-ați văzut încă locuința? întrebă Debray.

— Nu; v-am spus doar că nu voiam să întîrzii, răspunse Monte-Cristo. Mi-am făcut toaleta în trăsură și m-am dat jos la poarta vicontelui.

Tinerii se priviră; nu mai știau dacă Monte-Cristo se preface sau nu; dar tot ce ieșea din gura omului acestuia avea, în ciuda originalității, o asemenea simplitate, încît nu puteai să bănuiești că minte. Și la urma urmei, de ce ai fi mințit?

— O să trebuiască, deci, să ne mulțumim să-i facem domnului conte numai micile servicii care ne vor sta în putere, spuse Beauchamp. Eu, în calitatea mea de ziarist, îi voi deschide toate teatrele Parisului.

— Mulțumesc, domnule, zîmbi Monte-Cristo; intendentul meu a primit ordin să-mi închirieze cîte o lojă la fiecare teatru.

— Și intendentul dumneavoastră e tot nubian, tot mut? întrebă Debray.

— Nu, domnule, e doar un compatriot de-al dumneavoastră, dacă un corsican poate fi compatriotul cuiva: dumneavoastră îl cunoașteți, domnule de Morcerf.

— Nu cumva, din întâmplare, e vrednicul sîgnor Bertuccio, care se pricepe atît de bine la închiriatul ferestrelor ?

— Exact. Şi l-aţi văzut la mine în ziua cînd am avut cînstea să vă am la masă. E un om foarte de treabă, care a fost puţin soldat, puţin contrabandist, în sfîrşit, puţin din tot ce poate face un om. N-aş pune mîna în foc că n-a avut de-a face chiar şi cu poliţia pentru un fleac, ceva ce ar aduce a lovitură de cuţit.

— Şi l-aţi ales pe acest cetăţean cînstit al lumii ca intendent, domnule conte ! se miră Debray. Cam cît vă fură pe an ?

— Zău că nu fură mai mult decît un altul, răspunse contele. Sînt sigur de asta. Dar îmi face toate treburile, nu ştie ce înseamnă imposibilul şi de aceea, îl păstrez.

— Atunci iată-vă cu o casă aranjată, spuse Château-Renaud ; aveţi un palat pe Champs-Élysées, ser-vitori, intendent, nu vă mai lipseşte decît o metresă.

Albert zîmbi : el se gîdea la frumoasă grecoaică pe care o văzuse în loja contelui la teatrul Valle şi la teatrul Argentina.

— Am mai mult decît atît, spuse Monte-Cristo : am o sclavă. Dumneavoastră vă închiriaţi metresele de la operă, de la teatrul Vaudeville, de la teatrul de varietăţi ; eu am cumpărat-o pe a mea la Constantinopol ; m-a costat mai mult, dar, în privinţa asta, sînt pe deplin liniştit.

— Uitaţi însă, spuse Debray rîzînd, că poporul nostru este, aşa cum a spus-o regele Carol, franc¹ după nume şi franc din fire ; aţi uitat că punînd piciorul pe pămîntul Franţei, sclava dumneavoastră a devenit liberă ?

— Cine să i-o spună ? întrebă Monte-Cristo.

— La naiba ! primul venit.

— Nu ştie să vorbească decît greaca vulgară.

— Atunci e altceva.

¹ Franc, în limba franceză, înseamnă şi „liber“. (n.r.)

— Dar noi vom putea s-o vedem? întrebă Beauchamp, sau după cum aveți un mut, aveți și eunuci?

— Asta nu! răspunse Monte-Cristo. Nu merg atât de departe cu orientalismul; toți cei ce-mi stau în preajmă n-au decît să mă părăsească și, părăsindu-mă, nu vor mai avea nevoie nici de mine, nici de alții; iată, poate, pentru ce nu mă părăsesc.

Trecuseră de mult la desert și la țigări.

— Dragul meu, spuse Debray, ridicîndu-se, e ora două și jumătate. Oaspetele e încîntător, dar orice societate, oricît de plăcută, trebuie părăsită, ba uneori chiar pentru a întîlni alta mai puțin plăcută. Trebuie să mă duc la minister. Îi voi vorbi ministrului despre conte și o să aflăm neapărat cine este.

— Ia seama, îl sfătui Morcerf, s-au lăsat păgubași și alții, ceva mai iscusiți.

— Ei așa! Avem trei milioane pentru poliție: e adevărat că aproape întotdeauna sînt cheltuite dinainte; dar n-are a face: o să ne rămînă oricînd vreo cincizeci de mii de franci ca să-i cheltuim pentru asta.

— Și cînd o să afli cine e, ai să-mi spui și mie?

— Îți făgăduiesc. La revedere, Albert; domnilor, vă salut.

Și ieșind, Debray strigă cu glas tare din anticameră:

— Trage trăsura!

— Bun, îi spuse Beauchamp lui Albert, n-o să mă mai duc la Cameră, dar am pentru cititorii mei ceva mai de soi decît un discurs ținut de domnul Danglars.

— Ba nu, Beauchamp, te rog nu sufla nici un cuvînt, spuse Morcerf; nu-mi răpi meritul de a-l prezenta și de a-l explica. Nu-i așa că e un om neobișnuit?

— E mai mult decît atîta, răspunse Châteaurenaud; e cu adevărat unul din oamenii cei mai extraordinari pe care i-am văzut în viața mea. Mergi cu mine, Morrel?

— Numai o clipă, să-i dau cartea mea de vizită domnului conte care a binevoit să-mi făgăduiască că va veni să ne facă o vizită în strada Meslay 14.

— Fiți sigur că am să viu, domnule, spuse Monte-Cristo, înclinându-se.

Și Maximilien Morrel ieși împreună cu baronul de Chateau-Renaud, lăsându-l pe Monte-Cristo singur cu Morcerf.

Cînd Albert rămase singur cu Monte-Cristo, îi spuse :

— Domnule conte, dați-mi voie să-mi încep meseria de ghid arătîndu-vă cum se prezintă locuința unui tînăr burlac. Deprins cu palatele din Italia, o să puteți socoti pe cîți metri pătrați poate să trăiască unul dintre tinerii parizieni care nu e socotit printre cei ce stau prost cu locuința. Și pe măsură ce vom trece dintr-o încăpere în alta, vom deschide ferestrele, ca să puteți respira.

Monte-Cristo cunoștea sufrageria și salonul de jos. Albert îl conduse mai întîi în „atelierul“ său, care, după cum ne amintim, era încăperea lui favorită.

Monte-Cristo știa cum nu se poate mai bine să prețuiască toate lucrurile pe care Albert le îngrămădisise aici : sipeturi din alte vremuri, porțelanuri japoneze, stofe orientale, mărgele de Veneția, arme din toate țările lumii, — le cunoștea pe toate și era de ajuns o privire ca să le recunoască obîrșia, secolul și țara de unde fuseseră aduse. Morcerf crezuse că va trebui să-i dea explicații și se pomeni făcînd el însuși, sub îndrumarea contelui, un curs de arheologie, de mineralogie și de științe naturale. Coborîră la primul etaj. Albert își introduse oaspetele în salon. Pereții salonului erau acoperiți cu operele pictorilor moderni ; se aflau acolo peisaje de Dupr , cu trestii lungi, cu arbori înalți, cu vaci mugind și cu ceruri minunate ; mai erau călăreți arabi de Delacroix, cu lungile lor burnusuri albe, cu br uri strălucitoare, cu arme încrustate în aur și argint, și cai care se mușcau cu turbare în timp ce oamenii se sf rtecau cu ghioage de fier ; se mai găseau

acuarele de Boulanger, reprezentînd *Notre Dame de Paris* cu vigoarea care face din pictor egalul poetului, se vedeau pînze de Diaz, care pictează flori mai frumoase decît florile înseși și soarele mai strălucitor decît soarele, desene de Decamps, la fel de colorate ca și cele ale lui Salvator Rosa, dar mai poetice; pasteluri de Giraud și de Müller, înfățișînd copii cu capete de înger, femei cu chipuri de fecioare; schițe smulse din albumul de călătorie în Orient al lui Dauzats, creionate în cîteva clipe pe șaua unei cămile sau sub cupola unei moschei; în sfîrșit, tot ce arta modernă poate da în schimb și ca despăgubire pentru arta pierdută și dispărută o dată cu secolele trecute.

Albert aștepta ca măcar de data aceasta să-i arate ceva nou contelui călător; dar spre marea sa uimire, acesta, fără să aibă nevoie să caute semnăturile, dintre care unele, de altfel, nu erau reprezentate decît prin inițiale, spunea pe dată numele fiecărui autor al operei, lăsînd astfel să se vadă nu numai că fiecare nume îi era cunoscut, dar și că prețuise și studiasse talentul fiecăruia.

Din salon trecură în camera de culcare. Încăperea aceasta era totodată un model de eleganță și de sobrietate: un singur portret, semnat însă de Léopold Robert, strălucea în rama lui de aur mat.

Portretul atrase de la bun început privirea contelui căci, după ce făcu cîteva pași repezi în cameră, Monte-Cristo se opri deodată în fața lui.

Pe pînză era zugrăvit chipul unei tinere de vreo douăzeci și cinci-douăzeci și șase de ani, cu fața brună, cu privirea înflăcărată, umbrită de pleoape grele; ea purta costumul pitoresc al pescărițelor catalane, corsajul lor roșu și negru și acele de aur prinse în păr; fata privea marea, iar silueta ei elegantă se desprindea pe albastrul valurilor și al cerului.

În încăpere era întuneric, altminteri Albert ar fi putut să vadă paloarea de moarte care se așternuse pe chipul contelui, și să zărească tremurul care-i înfiora umerii și spatele.

Se făcu o clipă tăcere ; contele rămase cu ochii ațintiți la portret.

— Aveți o iubită frumoasă, viconte, spuse Monte-Cristo, cu o voce pe deplin liniștită ; iar costumul, — un costum de bal fără îndoială, — îi vine minunat.

— Greșeala aceasta nu v-aș ierta-o dacă ați mai fi văzut încă un portret, alături. Nu o cunoașteți pe mama, domnule ; aici în ramă e portretul ei ; a vrut să fie pictată așa, acum șase sau opt ani. Costumul, după cîte se pare, l-a îmbrăcat într-o doară, dar asemănarea e atît de mare, încît mi se pare că o mai văd pe mama așa cum era prin 1830. Contesa și-a făcut portretul în timpul unei absențe a contelui. Își închipuia, fără îndoială, că-i va face o surpriză plăcută la întoarcere ; dar, lucru ciudat, portretul nu i-a plăcut de loc tatălui meu ; iar valoarea picturii care, după cum vedeți, e o pînză dintre cele mai bune ale lui Léopold Robert, nu putu să-l facă să treacă peste neplăcerea pe care i-o cauzase. E adevărat, între noi fie vorba, dragă conte, că domnul de Morcerf este unul din pairii cei mai nelipsiți de la Luxembourg, un general vestit prin cunoștințele sale teoretice, dar unul dintre cei mai mediocri amatori de artă. Mama e cu totul altfel : ea pictează foarte frumos și, prețuind prea mult o asemenea operă ca să se poată lipsi cu totul de ea, mi-a dat-o mie. La mine tabloul e mai puțin expus să-i dispacă domnului de Morcerf, al cărui portret pictat de Gros vi-l voi arăta îndată. Iertați-mă dacă vă spun lucruri atît de familiale ; dar, cum voi avea cîntea să vă conduc la conte, vi le spun ca nu cumva să lăudați dinaintea lui portretul mamei. Altminteri, portretul are o influență funestă, căci mama vine rareori la mine fără să-l privească și încă și mai rareori îl privește fără să plîngă. Norul adus de apariția picturii acesteia în casa noastră a rămas de altfel singurul ridicat între conte și contesă, căci deși sînt căsătoriți de peste douăzeci de ani, ei au rămas la fel de uniți ca în primele zile.

Monte-Cristo se uită țintă la Albert, ca și cum ar fi vrut să caute o intenție ascunsă în cuvintele acestuia ; dar era vădit că tinărul le spusese cu toată naivitatea sufletului său.

— Acum mi-ați văzut toate bogățiile, domnule conte, continuă Albert. Îngăduiți-mi să vi le ofer, oricât de nevrednice ar fi ele. Priviți-le, ca și cum ați fi la dumneavoastră acasă, și, ca să vă simțiți și mai în voie încă, însoțiți-mă pînă la domnul de Morcerf, căruia i-am scris din Roma ce serviciu mi-ați făcut, amintindu-i vizita pe care mi-o făgăduiserăți. Pot să vă spun că atît contele, cît și contesa așteaptă cu nerăbdare să vă mulțumească. Știu că sînteți cam blazat în privința asta și că scenele de familie nu prea i se par atrăgătoare lui Simbad Marinarul ; doar ați văzut atîtea scene ! Primiți, totuși, propunerea mea, ca pe o inițiere în viața pariziană, viață de politeți, de vizite și de prezentări.

Monte-Cristo se înclină fără să răspundă și primi propunerea fără entuziasm și fără păreri de rău, ca pe una din obligațiile societății față de care oricine trebuie să-și facă datoria. Albert chemă valetul și-i porunci să-i anunțe domnului și doamnei de Morcerf apropiata sosire a contelui de Monte-Cristo.

Albert porni după valet, împreună cu oaspetele său.

În anticamera contelui de Morcerf, deasupra ușii salonului, se vedea un blazon care prin cuprinsul lui bogat și prin potrivirea cu restul podoabelor arăta însemnătatea dată acestui blazon de către stăpînul casei.

Monte-Cristo se opri dinaintea lui, cercetîndu-l cu atenție.

— Azur și șapte mierle de aur puse la rînd. E blazonul familiei dumneavoastră ? întrebă el. În afară de cunoașterea pieselor pajerei care îmi dau puțința să-l descifrez, nu mă pricep de loc la heraldică, eu, conte din întîmplare, fabricat de Toscana cu ajutorul unei sume date ordinului Sfîntului Ștefan și care m-a făcut mare senior ; din partea mea, m-aș fi lipsit de noblețe dacă nu mi s-ar fi spus că e cu totul necesar să

ai titluri, atunci cînd călătorești mult. E nevoie măcar pentru vameșii care te lasă în pace dacă ai un blazon zugrăvit pe ușile trăsorii. Așa că îmi cer scuze că am pus o astfel de întrebare.

— N-ai săvîrșit nici o indiscreție, răspunse Morcerf cu simplitatea convingerii. Ai ghicit : sînt însemnele noastre, adică ale strămoșilor tatălui meu ; după cîte vedeți, însă, ele sînt prinse pe o armorie roșie cu margine de argint, și asta aparține strămoșilor mamei. După mamă, sînt spaniol, dar familia de Morcerf e franceză și, după cîte mi s-a spus, e chiar dintre cele mai vechi familii din sudul Franței.

— Da, vorbi Monte-Cristo, asta o arată și mierlele. Aproape toți pelerinii înarmați care au încercat să cucerască sau au cucerit pămîntul sfînt și-au pus pe blazoane fie cruci, ca semne ale misiunii cărora se închinaseră, fie păsări călătoare, ca simbol al lungii călătorii pe care aveau s-o facă, nădăjduind s-o îndeplinească sub aripile credinței. Pesemne că vreunul dintre strămoșii tatălui dumneavoastră a luat parte la cruciade. Iar dacă presupunem că e vorba măcar de cruciada sfîntului Ludovic, tot ajungem în secolul al XII-lea, ceea ce nu e rău de loc.

— S-ar putea, răspunse Morcerf. Undeva, în cabinetul tatălui meu se află un arbore genealogic care ne va lămuri. Pe vremuri aveam și comentarii cu privire la el, suficiente ca să-i lămurească pe deplin pe d'Hozier și Jaucour. Acum însă, nu mă mai gîndesc la ele. Totuși, în calitatea mea de ghid, trebuie să vă spun că acum, sub guvernămîntul nostru popular, lumea începe din nou să dea însemnătate lucrurilor acestora.

— Atunci guvernămîntul dumneavoastră ar fi făcut mai bine dacă își alegea din trecut ceva mai de soi decît cele două pancartă, fără nici un sens heraldic, pe care le-am observat pe monumente. Cît despre dumneavoastră, domnule viconte, urmă Monte-Cristo, revenind la Morcerf, sînteți mai fericit decît stăpînirea, căci armoriile dumneavoastră sînt cu adevărat fru-

moase și vorbesc imaginației omului. Da, asta e, vă trageți totodată și din Provența, și din Spania. Iar dacă portretul pe care mi l-ați arătat este asemenea, obârșia dumneavoastră explică frumoasa culoare brună pe care am admirat-o pe obrazul nobilei catalane.

Numai Oedip sau Sfinxul însuși ar fi putut ghici ironia pusă de conte în cuvintele acestea rostite cât se poate mai cuviincios; de aceea Morcerf îi mulțumî cu un zîmbet și, trecînd înainte ca să-i arate drumul, împinse ușa de sub armorii, care, după cum am spus, răspundea în salon.

În colțul cel mai luminos al salonului se mai vedea un portret. Era portretul unui bărbat de vreo treizeci și cinci—treizeci și opt de ani, îmbrăcat în uniformă de general, purtînd dublul epolet împletit, semn al gradelor superioare, și panglica de comandor al Legiunii de Onoare. Pe piept, la dreapta, bărbatul din portret purta placa de mare ofițer al ordinului Mîntuitorului, iar la stînga, marea cruce a lui Carol al III-lea. Asta arăta că luase parte la războaiele din Grecia și din Spania, sau că îndeplinise vreo misiune diplomatică în cele două țări, ceea ce e același lucru cînd e vorba de decorații.

Monte-Cristo privea portretul cu aceeași grijă amănunțită cu care-l privise și pe celălalt, cînd, o ușă laterală se deschise și se pomeni față în față cu contele de Morcerf.

Contele era un bărbat de vreo patruzeci—patruzeci și cinci de ani, dar care părea să aibă cel puțin cincizeci. Mustața și sprîncenele lui negre nu se potriveau de loc cu părul aproape cărunț, tuns scurt, militarăște. Era îmbrăcat civil și purta la butonieră o panglică ale cărei chenare felurite aminteau ordinele cu care era decorat. Contele de Morcerf intră cu o ținută destul de nobilă și oarecum grăbit. Monte-Cristo îl văzu venind spre el, dar nu făcu nici un pas ca să-l întîmpine. Picioarele îi păreau pironite de dușumiele, așa cum ochii îi erau ațintiți pe chipul lui Morcerf.

— Tată, începui Albert, am cinstea să ți-l prezint pe domnul conte de Monte-Cristo, mărinimosul prieten pe care am avut fericirea să-l întâlnesc în împrejurări grele. Cunoști împrejurările aceștea...

— Domnul e binevenit printre noi, spuse contele de Morcerf, salutându-l cu un zîmbet pe Monte-Cristo. Păstrîndu-ne unicul moștenitor, el a făcut familiei noastre un serviciu pentru care îi vom purta o recunoștință veșnică.

Și vorbind astfel, contele de Morcerf îi arătă lui Monte-Cristo un fotoliu, în timp ce el însuși se așeză în fața ferestrei.

Luînd loc în fotoliul arătat de Morcerf, Monte-Cristo se așeză în așa fel încît să rămînă ascuns în umbra marilor draperii de catifea și să poată citi pe chipul trudit și brăzdat de griji al contelui, o întreagă poveste a suferințelor tainice, scrisă în fiecare dintre ridurile săpate de vreme.

— Doamna contesă tocmai își făcea toaleta cînd vi-contele i-a anunțat vizita pe care va avea fericirea s-o primească, vorbi Morcerf. Ea va coborî și peste zece minute va fi în salon.

— E o cinste prea mare pentru mine, să mă aflu astfel, din prima zi a sosirii mele la Paris, în fața unui om ale cărui merite îi egalează faima. Soarta, de data aceasta dreaptă, n-a greșit în privința dumneavoastră. Dar n-a găsit încă pe cîmpiile din Mitidja sau în munții Atlas vreun baston de mareșal ca să vi-l dăruiască ?

— Mi-am dat demisia, domnule, răspunse Morcerf, roșind ușor. Fiind numit pair sub Restaurație, deci din prima campanie, și slujind sub ordinele mareșalului de Bourmont, puteam să pretind o comandă superioară. Și cine știe ce s-ar fi întîmplat dacă ramura vîrstnică ar mai fi rămas pe tron ! Dar revoluția din iulie a fost destul de glorioasă, după cîte se pare, ca să-și îngăduie să fie și nerecunoscătoare. Și a fost nerecunoscătoare față de toate serviciile care nu datau din perioada imperială. Mi-am dat, așadar, demisia, pentru că, atunci cînd ți-ai cîștigat galoanele pe cîmpul de

luptă, nu te pricepi să manevrezi pe terenul alunecos al saloanelor. Am părăsit spada, am făcut politică, m-am dedicat industriei și am studiat indeletnicirile folositoare. În cei douăzeci de ani cât fuseseam sub arme, dorisem să fac toate acestea, dar nu avusesem timp.

— Tocmai asemenea pilde aduc superioritatea națiunii dumneavoastră asupra celorlalte țări, răspunse Monte-Cristo. Nobil, coborât al unei familii străvechi, avînd destulă avere, ați primit mai întîi să vă cîștigați primele grade ca simplu soldat, ceea ce se întîmplă foarte rar. Apoi, devenind general, pair al Franței, comandor al Legiunii de Onoare, ați consimțit să începeți o a doua ucenicie, fără altă nădejde, fără altă răsplată decît aceea de a fi într-o zi de folos semenilor dumneavoastră... Iată fapte cu adevărat frumoase; ba chiar, aș spune mai mult, într-adevăr mărețe.

Albert îl privi și îl ascultă mirat pe Monte-Cristo, nefiind obișnuit să-l vadă cuprins de idei atît de entuziaste.

— Din păcate, noi nu facem așa în Italia, urmă Monte-Cristo, gîndindu-se, fără îndoială, să alunge ușoara mîhnire, abia vizibilă, pe care cuvintele lui o făcuse să se ivească pe fruntea lui Morcerf. Noi creștem după rasa și după specia noastră, păstrăm același frunziș, aceeași înălțime, ba chiar, adesea, ne păstrăm la fel de sterpi întreaga noastră viață.

— Dar pentru un om cu meritele dumneavoastră, Italia nu e o patrie, răspunse contele de Morcerf. Franța vă întinde brațele. Răspundeți chemării ei; poate că ea n-o să fie la fel de ingrată cu toată lumea. Franța își vitregește copiii, dar de obicei pe străini îi primește din toată inima.

— Tată, zîmbi Albert, se vede că nu-l cunoști pe domnul conte de Monte-Cristo. El își caută mulțumirea dincolo de lumea aceasta. Nu rîvnește de loc la onoruri și nu le ia decît pe acelea care pot să încapă într-un pașaport.

— Iată cele mai drepte cuvinte spuse vreodată despre mine, încuviință Monte-Cristo.

— Domnul și-a putut alege viitorul, oftă de Morcerf, și și-a ales drumul înflorit.

— Întocmai, răspunse Monte-Cristo, cu unul dintre zîmbetele pe care nici un pictor nu le va putea reda vreodată și nici un psiholog nu le va putea analiza îndeajuns.

— Dacă nu m-aș teme să vă obosesc, spuse generalul vădit încîntat de purtarea lui Monte-Cristo, v-aș lua cu mine la Cameră. Astăzi are loc o ședință neobișnuită pentru cine nu-î cunoaște pe senatorii noștri moderni.

— V-aș fi foarte recunoscător, domnule, dacă veți binevoi să vă reînnoiți propunerea aceasta într-altă zi; astăzi, însă, mi s-a făcut cinstea de a mi se făgădui că voi fi prezentat doamnei contese, așa că voi mai rămîne.

— Iat-o pe mama! anunță vicontele.

Intorcîndu-se repede, Monte-Cristo o văzu pe doamna de Morcerf, stînd la intrarea salonului, în pragul ușii opuse aceleia prin care intrase soțul ei. Cînd Monte-Cristo se întoarse spre ea, contesa, neclintită și palidă, lăsă să-i alunece brațul pe care, nu se știe de ce, îl sprijinise de pervazul aurit. Ea se afla acolo de cîteva clipe și auzise ultimele cuvinte rostite de oaspetele străin.

Acesta se ridică și o salută cu adînc respect, iar ea, la rîndul ei, se înclină tăcută și ceremonioasă.

— Ce s-a întîmplat, draga mea? întrebă de Morcerf. Ce ai? Nu cumva căldura din salon îți face rău?

— Nu te simți bine, mamă? întrebă și Albert, repezindu-se în întîmpinarea mamei sale.

Ea le mulțumi la amîndoi cu un zîmbet.

— N-am nimic, dar m-am simțit oarecum tulburată văzîndu-l pentru prima dată pe acela fără a cărei intervenție am fi fost astăzi în lacrimi și în doliu. Domnule, urmă contesa, pășind cu măreția unei regine, vă datorez viața fiului meu, și vă binecuvîntez pentru

aceasta. Acum vă sînt recunoscătoare pentru plăcerea pe care mi-o faceți dîndu-mi prilejul să vă mulțumesc tot așa cum v-am binecuvîntat, adică din adîncul inîlmii.

Monte-Cristo se înclină din nou, mai adînc decît prima dată. Obrajii lui erau și mai palizi decît ai lui Mercédès.

— Doamnă, răspunse el, domnul conte și dumneavoastră mă răsplătiți cu prea multă mărinimie pentru o faptă foarte simplă. A salva un om, a cruța zbuciumul unui tată, a menaja sensibilitatea unei femei, nu înseamnă a face o faptă bună, ci o faptă omenească.

Cuvintelor acestora rostite cu o blîndețe și cu o politeță deosebită, doamna de Morcerf le răspunse adînc mișcată :

— E o mare fericire pentru fiul meu să vă aibă de prieten și-i mulțumesc lui Dumnezeu că a orînduit astfel lucrurile.

Spunînd acestea, Mercédès își înălță frumoșii ei ochi spre cer cu o recunoștință atît de nemărginită, încît lui Monte-Cristo i se păru că vede tremurînd în ei două lacrimi.

Domnul de Morcerf se apropie de ea.

— Draga mea, îi spuse el, i-am cerut iertare domnului conte pentru faptul că sînt nevoit să-l părăsesc și te rog să-i mai ceri și tu, încă o dată. Ședința se deschide la două : acum e trei și trebuie să iau cuvîntul.

— Poți pleca fără grijă. Voi încerca să fac în așa fel încît oaspetele nostru să-ți uite lipsa, răspunse Mercédès cu același glas mișcat. Domnule conte, urmă ea întorcîndu-se spre Monte-Cristo, ne veți face cinstea să vă petreceți restul zilei împreună cu noi ?

— Vă mulțumesc, doamnă, și vă rog să credeți că vă sînt cum nu se poate mai recunoscător pentru invitația aceasta, dar m-am coborît abia azi dimineață din trăsura de călătorie, chiar la poarta dumneavoastră. Nu știu deocamdată cum voi locui la Paris. Abia

am aflat unde îmi este locuința. E o grijă nefinsemnată, știu, dar trebuie totuși luată în seamă.

— Cel puțin ne făgăduiți că ne veți face plăcerea aceasta în altă zi? întrebă Mercédès.

Monte-Cristo se înclină fără să răspundă, dar gestul lui putea să arate că făgăduia.

— Atunci nu vă mai rețin, glăsui Mercédès. N-aș vrea ca recunoștința mea să devină nici indiscreție, nici neplăcere.

— Dragă conte, spuse Albert, dacă îmi dați voie, am să încerc să vă înapoiez la Paris grațioasa politeță pe care mi-ați arătat-o la Roma, punîndu-vă la dispoziție cupeul meu, pînă ce veți avea timp să vi-l procurați pe-al dumneavoastră.

— Îți mulțumesc de o mie de ori pentru bunăvoință, viconte, răspunse Monte-Cristo; cred însă că Bertuccio și-a folosit cum trebuie cele patru ore și jumătate pe care i le-am lăsat și că voi găsi la poartă o trăsură gata de drum.

Albert se obișnuise cu felul de a fi al lui Monte-Cristo; el știa că, asemenea lui Nero, Monte-Cristo era în căutarea imposibilului, de aceea nu se mai mira de nimic. Dar voind să se asigure că ordinele prietenului său fuseseră îndeplinite, îl întovărăși pînă la ușă.

Monte-Cristo nu se înșelase: de cum intră în anticamera contelui de Morcerf, un valet, același care la Roma le adusese celor doi tineri cartea de vizită a contelui și le anunțase vizita, ieși în fugă din galeria balconului, astfel încît atunci cînd ajunse pe peron, Monte-Cristo își găsi într-adevăr trăsura așteptîndu-l.

Era un cupeu ieșit din atelierele lui Keller și înhamat cu miște cai pe care, după cum știau toți eleganții Parisului, Drake refuzase în ajun încă să-i vîndă pentru optsprezece mii de franci.

— Dragă viconte, îi spuse Monte-Cristo lui Albert, nu-ți propun să mă întovărășești pînă la mine, fiindcă n-aș putea să-ți arăt decît o casă care nu e încă gata, și, după cîte știi, în privința asta am o faimă care trebuie menajată. Dar, îngăduie-mi, te rog, să treacă o zi

și să te invit după aceea. Așa voi fi mai sigur că nu mă voi abate de la legile ospitalității.

— Dacă-mi cereți o zi, domnule conte, sînt liniștit, fiindcă știu că nu-mi veți arăta o casă ci un palat. Fără îndoială că aveți vreun duh la dispoziție.

— Pe cîntea mea, nu-i rău să se creadă așa, spuse Monte-Cristo punînd piciorul pe prima treaptă împodobită cu catifea a splendidei sale trăsuri. Asta o să-mi aducă unele foloase pe lîngă doamne.

Apoi se urcă în trăsura care se închise în urma lui și care porni în galop. Dar goana cailor nu-l împiedică să observe mișcarea abia vizibilă care făcea să tremure perdeaua salonului unde o lăsase pe doamna de Morcerf.

Cînd Albert se reîntoarce la maică-sa, o găsi în buduar, adîncită într-un fotoliu uriaș de catifea: în întreaga cameră, înecată în umbră, nu se zăreau decît ici-colo sclipirile vreunui vas sau colțul vreunei rame de aur.

Albert nu putu să vadă chipul mamei sale, ascuns în norul unui văl subțire înfășurat în jurul părului ca o aureolă văpatoasă. Dar i se păru că glasul ei tremură. Și deosebi de asemenea, printre miresmele trandafirilor și ale heliotropilor din seră, dîra aspră și înțepătoare a sărurilor de oțet. Pe una din cupele cizelate de pe cămin, flaconul cu săruri al contesei, ieșind din teaca de piele, atrase atenția tînarului și-l neliniști.

— Nu te simți bine, mamă? întrebă el intrînd. Ți-a fost rău în lipsa mea?

— Mie? Nu, Albert. Dar știi, trandafirii, chiparoasele și florile de portocali împrăstie în timpul primelor zile călduroase, cu care nu sîntem încă obișnuiți, miresme atît de puternice...

— Atunci să le ducem în anticamera dumatăle, mamă, spuse Albert, întinzînd mîna spre sonerie. Sînt sigur că nu te simți bine. Încă de cînd ai intrat, erai foarte palidă.

— Eram palidă, Albert?

— De o paloare care-ți șade minunat, mamă, dar care totuși ne-a înspăimîntat și pe tata și pe miné.

— Ți-a spus ceva tatăl tău ? întrebă Mercédès repede.

— Nu, mamă. Dar amintește-ți că ți-a spus chiar dumitale.

— Nu-mi amintesc.

Un valet intră : auzise soneria trasă de Albert.

— Du florile în anticameră sau în camera de toaletă, îi spuse vicontele ; ele îi fac rău doamnei contese.

Valetul îndeplini porunca.

Se așternu o tăcere care dură tot timpul cît fură mutate florile.

— Ce fel de nume e Monte-Cristo ? întrebă Mercédès, cînd servitorul ieși ducînd ultimul vas de flori. E un nume de familie, de moșie, sau un simplu titlu ?

— Cred că e un titlu, mamă, și atîta tot. Conteale a cumpărat o insulă în arhipelagul toscan și apoi, după cum îmi spunea chiar el azi dimineață, a instituit un beneficiu pentru statul toscan. Știi că așa se face pentru ordinul Sfîntul Ștefan din Florența, Sfîntul Gheorghe Constantineanul din Parma și chiar pentru ordinul de Malta. Dealtminteri, n-are nici o pretenție de nobleță, și spune singur că-i conte din întîmplare, deși la Roma domnește părerea generală că e un mare senior.

— Purtarea lui este deosebit de aleasă, cel puțin după cîte mi-am putut da seama în cele cîteva clipe cît a stat aici, spuse Mercédès.

— Da, are o purtare desăvîrșită, mamă, atît de desăvîrșită încît depășește cu mult tot ce am văzut mai aristocratic la cele trei nobilimi mai de frunțe din Europa, adică la nobilimea engleză, la nobilimea spaniolă și la nobilimea germană.

Mercédès chibzui o clipă, apoi, după această ușoară șovăială, spuse :

— Știi, dragul meu Albert, întrebarea pe care am să ți-o pun acum e o întrebare de mamă, așa că nădăduiesc să înțelegi : l-ai văzut pe domnul de Monte-

Cristo la el acasă ; ai spirit de pătrundere, cunoști lumea, ai mai multă fineță de spirit decît au de obicei tinerii de vîrsta ta ; crezi că domnul de Monte-Cristo este într-adevăr ceea ce pare să fie ?

— Dar ce pare ?

— Ai spus chiar tu singur, adineauri : un mare senior.

— Ți-am spus, mamă, că așa se crede despre el.

— Dar tu, ce crezi, Albert ?

— Îți mărturisesc că încă nu am o părere definitivă ; îl cred maltez.

— Nu te întreb despre origina lui ; vreau să-ți știu părerea despre el însuși.

— Dacă e vorba de persoana lui, atunci se schimbă lucrurile ; am văzut atîtea ciudățenii la el, încît dacă ai vrea să-ți spun ce părere am, ți-aș răspunde că tare l-aș mai considera drept unul dintre eroii lui Byron, pe care nenorocirea i-a însemnat cu o pecete fatală ; vreun Manfred, vreun Lara, vreun Werner ; în sfîrșit, asemenea uneia dintre rămășițele vreunei vechi familii, dezmoștenit de averea părintească și îmbogățit prin puterea geniului său aventuros care l-a pus deasupra legilor societății.

— Adică, spui ?...

— Spun că Monte-Cristo e o insulă în mijlocul Mediteranei, nelocuită, nepăzită, un cuib al contrabandiștilor de toate neamurile, al piraților din toate țările. Cine știe dacă oamenii aceștia de treabă nu-i plătesc seniorului lor pentru că-i adăpostește ?

— S-ar putea, șopti Mercédès, visătoare.

— Dar n-are a face, urmă Albert. Contrabandist sau nu, trebuie să recunoaștem, mamă, fiindcă l-ai văzut, că Monte-Cristo e un om remarcabil și se va bucura de cele mai mari succese în saloanele Parisului. Și unde mai pui că, în dimineața asta chiar, la mine, și-a făcut intrarea în lume, uluindu-l pînă și pe Château-Renaud.

— Și cam ce vîrstă crezi că are contele? întrebă Meroédès, dînd în mod vădit o mare însemnătate întrebării acesteia.

— Treizeci și cîinci sau treizeci și șase de ani, mamă.

— Atît de tînăr? E cu neputință, spuse Mercédès, răspunzînd totodată și cuvintelor lui Albert, și propriilor ei gînduri.

— Cu toate astea, așa este. Mi-a spus de vreo trei sau patru ori, fără să-și dea seama: în cutare epocă aveam cinci ani, în cutare aveam zece ani, în cutare aveam doisprezece ani. Iar eu, fiindcă asemenea amănunte îmi treziseră curiozitatea, am comparat datele și nu l-am văzut să fi greșit vreodată. Vîrsta omului acestuia ciudat, care n-are vîrstă, sînt sigur deci că este treizeci și cinci de ani. Ceva mai mult chiar, aminteste-ți, mamă, cît de vii îi sînt ochii, cît de negru îi este părul și cît de netedă îi este fruntea, deși o are atît de palidă. E o ființă nu numai viguroasă, dar și tînără încă.

Mercédès plecă fruntea, ca sub năvala prea puternică a unor gînduri amare.

— Și omul acesta ți-a devenit prieten, Albert? întrebă ea, străbătută de un fior.

— Așa cred, mamă.

— Și tu... Ție îți e drag?

— Mie îmi place, mamă, orice ar spune Franz d'Epînay, care voia să mă facă să-l văd ca pe un om reîntors de pe lumea cealaltă.

Mercédès tresări, îngrozită.

— Albert, spuse ea cu o voce tremurătoare, te-am prevenit întotdeauna împotriva noilor cunoștințe. Acuma ești bărbat și ai putea tu însuși să-mi dai sfaturi; și totuși îți repet: fii prevăzător, Albert.

— Ca să-mi fie folositor sfatul tău, dragă mamă, ar mai trebui să știu dinainte de ce m-aș putea teme. Contele nu joacă niciodată cărți, nu bea decît apă îndulcită cu o picătură de vin de Spania și e atît de bogat încît, dacă n-ar vrea să glumească, n-ar putea să

împrumute bani de la mine: de ce m-aş putea, deci, teme din partea lui?

— Ai dreptate, încuviinţă Mercédès. Temerile mele sînt nebuneşti, mai ales că sînt legate de un om care ți-a salvat viaţa. Dar, ia spune-mi, tatăl tău l-a primit bine, Albert? Trebuie să fim cît mai îndatoritori faţă de conte, Tatăl tău e uneori ocupat, afacerile îl umplu de griji şi s-ar putea ca, fără voia lui...

— Tata a fost la înălţime, mamă, o întrerupse Albert. Ba chiar aş spune mai mult: mi s-a părut nepus de măgulit faţă de cele două sau trei complimente îndemînatice pe care contele i le-a strecurat nimerind tocmai unde trebuia, ca şi cum l-ar fi cunoscut de treizeci de ani. Fiecare din micile lui săgeţi măgulitoare l-a gîdilat pe tata, adăugă Albert rîzînd, aşa că s-au despărţit cei mai buni prieteni din lume. Tata voia chiar să-l ia la Cameră ca să îi asculte cuvîntarea.

Mercédès nu răspunse nimic; se cufundase într-o visare atît de adîncă, încît ochii i se închiseseră încetul cu încetul. Stînd în picioare în faţa ei, Albert o privea cu dragostea aceea de fiu care e mai duioasă şi mai caldă la copiii ale căror mame sînt încă timere şi frumoase. Apoi, după ce văzu că i s-au închis ochii, el ascultă o clipă respiraţia în blînda ei mişcare şi, crezînd-o aţipită, plecă în vîrfurile picioarelor, închizînd cu grijă uşa camerei.

— Îndrăcit om, şopti el clătînînd din cap; i-am prezis că va face vîlvă în lume: îi măsoară efectul cu un termometru care nu dă greş. Mama l-a remarcat şi asta înseamnă că trebuie să fie cu totul remarcabil.

Şi, gîndind astfel, Albert coborî la grajduri, oarecum înciudat că, fără să se fi gîndit măcar, contele de Monte-Cristo pusese mîna pe o pereche de cai care în faţa cunoscătorilor puneau în rîndul al doilea proprii săi murgi.

— Hotărît lucru, îşi spuse el, oamenii nu sînt egali; va trebui să-l rog pe tata să vorbească despre asta în senat.

Între timp, contele ajunsese acasă. Drumul nu ținuse mai mult de șase minute. Dar aceste șase minute îi fuseseră de ajuns ca să fie văzut de douăzeci de tineri, cunoscători ai prețului cailor pe care nu și-i putuseră cumpăra ei înșiși ; tinerii porniseră în galop ca să-l zărească pe mărețul senior care își putea cumpăra cai de zece mii de franci bucata.

Clădirea aleasă de Ali drept reședință de oraș pentru Monte-Cristo era situată pe partea dreaptă, cum urci pe Champs Elysées, și era împrejmuită de curte și grădină. În mijlocul curții se ridica un desisș stufoș, acoperind o parte a fațadei ; în jurul desisșului se întindeau, — ca două brațe, — două alei, îndreptându-se la dreapta și la stînga. Pe aici intrau trăsurile venind dinspre poartă, pînă la un peron dublu care avea pe fiecare treaptă cîte un vas de porțelan plin de flori. Clădirea — izolată în mijlocul unui spațiu larg — mai avea, — în afară de intrarea principală, — o poartă dînd în strada Ponthieu.

Mai înainte chiar ca vizitiul să-l fi strigat pe portar, poarta masivă se răsuci în balamale. Monte-Cristo fusese văzut venind, și aici, la Paris, ca și la Roma, ca și pretutindeni, era servit cu iuțeala fulgerului. Vizitiul intră, deci, făcu un mic ocol fără să încetineze goana, iar poarta de fier fu închisă cînd roțile mai hîruiiau încă pe nisipul aleii.

Trăsura se opri în partea din stînga a peronului; doi inși deschiseră ușile trăsurii : unul dintre ei era Ali, care-i zîmbi stăpînului său cu o bucurie de negrăit și fu răsplătit printr-o simplă privire.

Celălalt salută smerit și îi întinse contelui brațul, vrînd să-l ajute să coboare din trăsură.

— Mulțumesc, domnule Bertuccio, spuse Monte-Cristo sărind sprinten peste cele trei trepte ale scării trăsorii. A venit notarul ?

— Vă așteaptă în salonul cel mic, excelență, răspunse Bertuccio.

— Dar cărțile de vizită pe care ți-am spus să le comanzi de îndată ce vei ști numărul casei, sînt gata ?

— Sînt gata, domnule conte, am fost la cel mai bun gravor din Palais-Royal, iar desenul a fost executat în fața mea. Prima carte de vizită a fost dusă chiar atunci, după cum ați poruncit, domnului băron Dānglārs, deputat, în strada Chaussée d'Antin, numărul 7 ; celelalte sînt pe căminul din dormitorul excelenței voastre.

— Bine. Cît e ceasul ?

— Patru.

Monte-Cristo dădu mănuișile, pălăria și bastonul aceluiași lacheu francez care se repezise din anticamera contelui de Morcerf să cheme trăsura, apoi trecu în salonul cel mic, condus de Bertuccio, care-i arăta drumul.

— Sînt cam sărace marmurele din anticamera asta, observă Monte-Cristo. Nădăjduiesc că au să fie luate de aici.

Bertuccio se înclină.

Așa cum spusese intendentul, notarul aștepta în salonaș. Era un om cu o figură cinstită, semănînd a copist parizian de mîna a doua, ridicat la rangul suprem de notar al periferiei.

— Domnul este notarul însărcinat să vîndă locuința de țară pe care vreau s-o cumpăr ? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, răspunse notarul.

— Actul de vînzare e gata ?

— Da, domnule conte.

— L-ai adus cu dumneata ?

— Iată-l.

— Perfect. Și unde e casa pe care o cumpăr ? întrebă nepăsător Monte-Cristo, adresându-se pe jumătate lui Bertuccio, pe jumătate notarului.

Intendentul făcu un gest care însemna : nu știu.
Notarul se uită mirat la Monte-Cristo.

— Cum, domnul conte nu știe încă unde e casa pe care o cumpără ?

— Nu, pe cinstea mea, îi răspunse contele.

— Domnul conte nu o cunoaște ?

— Cum naiba s-o cunosc ? Abia am sosit de la Cadix azi dimineată și n-am mai fost niciodată la Paris, ba chiar e pentru prima oară când calc pe pământul Franței.

— Atunci se schimbă lucrurile, răspunse notarul. Casa pe care domnul conte o cumpără se află la Auteuil.

Auzind cuvintele acestea, Bertuccio păli.

— Și unde e Auteuil ? întrebă Monte-Cristo.

— La doi pași de aici, domnule conte, răspunse notarul. Ceva mai încolo de Passy, într-o poziție încântătoare, în mijlocul arborilor din Bois de Boulogne.

— Așa de aproape ? se miră Monte-Cristo. Atunci nu-i la țară. Cum naiba de mi-ai ales o casă la poarta Parisului, domnule Bertuccio ?

— Eu ? spuse intendentul cu o grabă ciudată ; nu pe mine m-a însărcinat domnul conte să aleg casa aceasta ; domnul conte să binevoiască să-și amintească... să-și întrebe amintirile...

— Adevărat, făcu Monte-Cristo ; acum îmi amintesc. Am citit anunțul într-un ziar și m-am lăsat ispitit de titlul mincinos : *locuință la țară*.

— Mai e încă timp, vorbi grăbit Bertuccio. Dacă excelența voastră mă însărcinează să caut, oriunde în altă parte, îi voi găsi tot ce poate fi mai bun, fie la Enghien, fie la Fontenay-aux-Rosses, fie la Bellevue.

— Nu-i nevoie, răspunse Monte-Cristo nepăsător ; dacă o am pe asta, am s-o păstrez.

— Și bine faceți, se grăbi să încuviințeze notarul, temându-se să nu-și piardă partea lui de câștig : e o

proprietate încântătoare : ape curgătoare, pădure umbrasă, locuință confortabilă, deși părăsită de multă vreme. Fără să mai punem la socoteală mobilierul care, oricât de vechi ar fi, are valoare, mai ales astăzi când sînt căutate antichitățile. Iertați-mă, dar cred că domnului conte îi plac lucrurile la modă.

— Ia spune, e o locuință cumsecade ? întrebă Monte-Cristo.

— Vai, domnule, e mai mult decît atîta, e măreață !

— Drace ! să nu scăpăm o asemenea ocazie, spuse Monte-Cristo. Dă-mi, te rog, contractul, domnule notar.

Și semnă repede, după ce aruncă o scurtă privire în locul unde era arătată situația casei și numele proprietarului.

— Bertuccio, spuse el, dă-i cincizeci și cinci de mii de franci dumnealui.

Intendentul ieși cu pași nesiguri, și se reîntoarse aducînd un teanc de bancnote pe care notarul le numără ca unul deprins să nu-și primească banii decît după ce a făcut tot ce trebuie.

— Ia spune, sînt îndeplinite toate condițiile formalităților ? întrebă contele.

— Toate, domnule conte.

— Ai cheile ?

— Sînt la portarul care păzește casa ; dar iată ordinul dat ca să vă instaleze în proprietatea dumneavoastră.

— Foarte bine.

Și Monte-Cristo îi făcu notarului un semn din cap care voia să însemne :

„Nu mai am nevoie de dumneata, poți să pleci.“

— Dar, cuteză cinstitul hîrțogar, domnul conte s-a înșelat, mi se pare ; toate cheltuielile nu se ridică decît la cincizeci de mii de franci.

— Și cîștigul duminale ?

— Se găsește cuprins în banii aceștia, domnule conte.

— Dar n-ai venit oare de la Auteuil pînă aici ?

— Ba da, fără îndoială.

— Atunci trebuie să-ți plătesc pentru osteneală.

Și îi făcu semn să plece.

Notarul ieși de-a-ndăratelea, făcînd plecăciuni adînci ; era pentru prima dată, de la începuturile meseriei sale, cînd dădea peste un astfel de client.

— Condu-l pe domnul, îi spuse contele lui Bertuccio.

Și intendentul ieși în urma notarului.

De cum rămase singur, contele scoase din buzunar un portofoliu cu încuietoare și îl descuie cu o cheiță pe care o purta totdeauna la gît.

După ce căută puțin, el se opri la una din foile notate cu cîteva cuvinte, confruntă notele cu actul de vînzare de pe masă și, adunîndu-și amintirile, își spuse :

— Auteuil, strada la Fontaine, numărul 28 ; asta e ! Acum să mă încred oare într-o mărturisire smulsă prin teroare religioasă, sau prin chinuri trupești ? De altfel, peste o oră am să știu totul. Bertuccio ! strigă el, lovind cu un ciocănaș cu mîner mlădios, într-un gong care scoase un sunet ascuțit și prelung, asemănător cu sunetul unui tam-tam. Bertuccio !

Intendentul se ivi în prag.

— Domnule Bertuccio, îi spuse contele, nu mi-ai spus dumneata cîndva că ai călătorit prin Franța ?

— Numai în unele părți ale Franței, excelență.

— Cunoști împrejurimile Parisului, nu-i așa ?

— Nu, excelență, nu, răspunse intendentul cu un fel de tremur în glas pe care Monte-Cristo, cunoscător în ceea ce privește emoțiile, îl puse pe seama unei mari neliniști.

— Păcat că n-ai fost niciodată prin împrejurimile Parisului, fiindcă vreau să mă duc chiar în seara asta să-mi văd noua proprietate și, mergînd împreună cu mine, mi-ai fi putut da unele informații folositoare.

— La Auteuil ! strigă Bertuccio, al cărui obraz arămiu se făcuse aproape vînat. Eu, să merg la Auteuil ?

— Ce-i de mirare dacă mergi chiar dumneata la Auteuil ? Când voi locui acolo, vei fi nevoit să vii, fiindcă ești în slujba mea.

În fața privirii poruncitoare a stăpînului, Bertuccio coborî Iruntea și rămase nemișcat și tăcut.

— Ei, dar ce ți s-a întîmplat ? Ai de gînd să mă faci să sun încă odată pentru trăsura ? spuse Monte-Cristo cu tonul folosit de Ludovic al XIV-lea cînd rostise faimosul : „Era cît p-aci să aștept !“

Bertuccio făcu doar un salt din salonul mic în anticameră și strigă cu glas răgușit :

— Caii excelenței sale !

Monte-Cristo scrise două sau trei scrisori. În clipa cînd pecetlui ultima scrisoare, intendentul se reîntoarce.

— Trăsura excelenței voastre e la scară.

— Atunci ia-ți mănușile și pălăria, îi spuse Monte-Cristo.

— Va trebui să merg cu domnul conte ? strigă Bertuccio.

— Fără îndoială că da. Trebuie să dai și dumneata unele dispoziții, fiindcă am de gînd să locuiesc în casa aceea.

Nu se mai pomenise ca vreunul dintre oamenii contelui să se împotrivească poruncilor primite. De aceea, fără să mai scoată o vorbă, intendentul își urmă stăpînul care se urcă în trăsura făcîndu-i semn să vină lîngă el. Intendentul se așeză respectuos pe bancheta din față.

Capitolul V

CASA DIN AUTEUIL

Monte-Cristo observase că Bertuccio, cînd se coborîse pe treptele peronului, se închinase așa cum se închină corsicanul, adică tăind aerul în cruce cu degetul mare, și că, luînd loc în trăsură, mormăise în șoaptă o rugăciune scurtă. Oricărui om, — dacă-î lăsam la o parte pe cei curioși, — i s-ar fi făcut milă de temerea ciudată a vrednicului intendent față de plimbarea *extra muros* plănuită de către conte; dar, după cum se pare, contele era prea curios ca să-î scutească pe Bertuccio de călătoria aceasta.

În douăzeci de minute ajunseră la Auteuil. Neli-niștea intendentului sporise din ce în ce mai mult. Intrînd în sat, Bertuccio, ghemuit în colțul trăsurii, începuse să cerceteze înfrigurat fiecare casă pe dinaintea căreia treceau.

— Spune-i vizitiului să oprească în strada la Fontaine, la numărul 28, vorbește Monte-Cristo, ațintindu-și fără milă privirea asupra intendentului căruia îi dăduse această poruncă.

Chipul lui Bertuccio se acoperi de sudoare; totuși, supunîndu-se și plecîndu-se afară din trăsură, îi spuse vizitiului:

— Strada la Fontaine, 28.

Numărul 28 se afla tocmai la marginea satului. În timpul călătoriei se lăsase noaptea sau, mai bine-zis, un nor negru, încărcat cu electricitate, făcea ca întunecimea aceasta pretimpurie să aibă aparența și solemnitatea unui episod dramatic.

Trăsura se opri, iar valetul se repezi la ușiță, deschizînd-o.

— Nu cobori, domnule Bertuccio ? întrebă contele. Ai de gînd să rămii în trăsura ? La ce naiba te tot gîndești astă seară ?

Bertuccio se repezi jos și îi oferi contelui umărul. De data aceasta Monte-Cristo se sprijini de el și coborî, una cîte una, cele trei trepte ale scării. Apoi îi porunci :

— Bate și anunță-mă.

Bertuccio bătă. Poarta se deschise și se ivi portarul.

— Cine e ?

— Noul dumitale stăpîn, răspunse valetul, întinzîndu-i hîrtia lăsată de notar.

— Adică s-a vîndut casa și domnul vine s-o locuiască ? întrebă portarul.

— Da, prietene, spuse Monte-Cristo, și voi încerca să fac așa fel ca să nu-ți pară rău după fostul tău stăpîn.

— Nu prea aş avea de ce să-mi pară rău după el, domnule, fiindcă îl vedeam rar de tot, răspunse portarul. Sînt vreo cinci ani de cînd n-a mai dat pe aici, și, pe cîntea, mea, bine a făcut că a vîndut o casă care nu-i aducea nici un fel de venit.

— Cum îl chema pe fostul tău stăpîn ? întrebă Monte-Cristo.

— Domnul marchiz de Saint Méran. Ei, sînt sigur că n-a vîndut casa cu cît l-a costat.

— Marchizul de Saint Méran ? făcu Monte-Cristo. Numele mi se pare cunoscut. Marchizul de Saint Méran...

Și păru că încearcă să-și amintească.

— Un gentilom bătrîn, continuă portarul, un slujitor credincios al Bourbonilor. Avea o singură fată pe care o măritase cu domnul de Villefort, fost procuror regal la Nîmes și apoi la Versailles.

Monte-Cristo îl privi pe Bertuccio și-l văzu mai alb ca zidul de care se sprijinise ca să nu cadă.

— Și fata a murit ? întrebă Monte-Cristo. Mi se pare că am auzit spunîndu-se...

— Da, domnule, a murit acum douăzeci și unu de ani. De atunci, nu l-am mai văzut decât de vreo trei ori pe bietul marchiz.

— Mulțumesc, mulțumesc, spuse Monte-Cristo, dându-și seama după halul în care se găsea intendentul că nu va putea întinde mai mult coarda fără s-o rupă. Mulțumesc. Fă lumină !

— Să vă însoțesc ?

— Nu, nu-i nevoie, Bertuccio o să-mi lumineze drumul.

Și Monte-Cristo își însoți cuvintele cu dăruirea a două piese de aur care stîrniră o explozie de binecuvîntări și sfaturi.

— Vai, domnule ! se văietă portarul după ce căutase zadarnic pe marginea vetrei și pe scîndurile din preajma ei, n-am nici o lumînare aici.

— Ia un felinar de la trăsură, Bertuccio, și arată-mi casa, porunci contele.

Intendentul se supuse fără să crîcnească, dar era lesne de văzut, după tremurul mîinii care ținea felinarul, cît îl costa supunerea aceasta.

Străbătură un parter spațios, apoi primul etaj format dintr-un salon, o cameră de baie și două dormitoare. Prin unul din aceste dormitoare se ajungea la o scară răsucită al cărei capăt răspundea în grădină.

— Ia te uită, o scară dosnică de comunicație și încă destul de comodă. Fă lumină, domnule Bertuccio. Treci înainte, să mergem unde ne va duce scara.

— Domnule, spuse Bertuccio, scara duce în grădină.

— Și de unde știi asta, mă rog ?

— Adică acolo ar trebui să ducă.

— Hai să ne încredințăm dacă e așa.

Bertuccio oftă și porni înainte. Scara ducea într-adevăr în grădină.

La ușa care dădea în afară, intendentul se opri,

— Haide, Bertuccio ! îl îndemnă contele.

Dar cel căruia i se adresase era copleșit, năucit, zdrobit. Privirile lui rătăcite căutau parcă în preajmă

urmele unui trecut înfricoșător, iar mâinile lui crispate păreau că încearcă să alunge amintiri groaznice.

— Mergem ? stăruie contele.

— Nu ! Nu ! strigă Bertuccio, proptindu-și palma pe colțul dinăuntru al zidului ; nu, domnule, n-am să merg mai departe, îmi e cu neputință.

— Ce înseamnă asta ? rosti glasul poruncitor al lui Monte-Cristo.

— Vedeți bine, domnule, că nu e lucru curat, gemu intendentul. Vrînd să cumpărați o casă la Paris, o cumpărați tocmai la Auteuil și, cumpărînd-o la Auteuil, casa e tocmai la numărul 28 în strada la Fontaine ! De ce nu v-am mărturisit totul acolo, monseniore ! Atunci sînt sigur că nu mi-ați mai fi cerut să vin. Nădăjduiam că domnul conte va avea o altă casă decît asta. Ca și cum n-ar mai fi altă casă în Auteuil decît casa omorului !

— Ce cuvînt josnic ai rostit, afurisitule ! spuse Monte-Cristo oprindu-se dintr-o dată. Corsican îndrăcit ! Nu mai termini cu bainele și cu superstițiile ! Haide, ia felinarul și să vizităm grădina. Dacă o să fii cu mine, poate că n-ai să te mai temi.

Bertuccio luă felinarul și se supuse.

Deschizînd ușa, zăriră un cer alburiu pe care luna se căznea zadarnic să lupte împotriva norilor ce o acopereau cu valurile lor întunecoase, — luminîndu-i o elipă, — ca să piară apoi, și mai mohoriți, în adîncimile zării.

Intendentul voi să se abată spre stînga.

— Nu, nu, îl opri Monte-Cristo. De ce să mergem pe alei ? Uite o pajiște frumoasă, hai să mergem de-a dreptul.

Bertuccio își șterse sudoarea care-i șiroia pe frunte dar se supuse, continuînd totuși să se abată spre stînga.

Monte-Cristo, dimpotrivă, se abătea spre dreapta. Ajungînd lîngă un pîlc de pomi, el se opri.

Intendentul nu se mai putu stăpîni :

— Plecați de acolo, domnule ! strigă el, vă rog să plecați. Stați tocmai pe locul acela !

— Care loc ?

— Locul unde s-a prăbușit...

— Dragă Bertuccio, rîse Monte-Cristo, te sfătuiesc să-ți vii în fire. Nu sîntem aici nici la Sartene, nici la Corte. Nu ne aflăm într-un tufiș sălbatic, ci într-o grădină englezească, prost întreținută, e drept, dar care nu trebuie bîrfită din pricina asta.

— Domnule, nu mai rămîneți acolo ! Nu mai rămîneți acolo, vă rog !

— Cred că ai început să-ți pierzi mințile, maestre Bertuccio, îi răspunse Monte-Cristo nepăsător. Dacă e așa, anunță-mă să te internez într-un ospiciu înainte de a se întîmpla vreo nenorocire.

— Vai, excelență ! gemu Bertuccio clătînîndu-și capul și unindu-și mîinile cu un gest care pe Monte-Cristo l-ar fi făcut să rîdă, dacă în clipa aceea nu l-ar fi stăpînit gînduri mult mai importante, făcîndu-l să nu scape nici cele mai mici izbucniri ale sufletului acestuia înfricoșat. Vai ! Excelență, nenorocirea s-a întîmplat !

— Bertuccio, mi-e foarte lesne să spun că tot gesticulînd, îți miști brațele și că învîrtești ochii în cap ca un apucat din al cărui trup diavolul nu vrea să iasă. Dar aproape totdeauna am băgat de seamă că diavolul cel mai încăpățînat să rămînă în om e o taină. Te știam corsican, te știam posomorît și rumegînd mereu vreo poveste veche cu vendette, și-ți treceam cu vederea toate în Italia, fiindcă acolo asemenea lucruri sînt obișnuite. Dar aici, în Franța, asasinatul e privit în genere cu ochi răi : aici sînt jandarmi care se ocupă de el, judecători care îl osîndesc și eșafoduri care îl răzbună.

Bertuccio își împreună mîinile și, pentru că făcînd mișcările acestea ținea strîns felinarul, raza îi luminează chipul răvășit.

Monte-Cristo îl privi, așa cum la Roma privise executarea lui Andrea ; apoi cu un glas care îl înfioră și mai tare pe bietul intendent, spuse :

— Va să zică abatele Busoni m-a mințit când în 1829, după călătoria sa în Franța, mi te-a trimis cu o scrisoare de recomandatie în care îmi vorbea despre însușirile dumitale prețioase. Să știi că am să-i scriu abatelui. Am să-l trag la răspundere pentru protejatul său și am să aflu, — fără îndoială, — ce se ascunde în dosul asasinatului acestuia. Dar, te previn, Bertuccio, că atunci când trăiesc într-o țară, am obiceiul să mă supun legilor ei și că n-am nici o poftă să mă cert cu justiția franceză din pricina ta.

— Să nu faceți asta, excelență. V-am slujit cinstit, cu credință, nu-i așa ? strigă Bertuccio deznădăjduit. Am fost totdeauna un om cinstit, și am făcut fapte bune mai mult decât mi-a stat în putință chiar.

— Nu spun că n-ar fi așa, continuă Monte-Cristo. Dar de ce naiba te frămânți atîta ? Asta e semn rău. G conștiință curată nu aduce atîta paloare în obraji și atîta tremur în mîinile unui om.

— Domnule conte, răspunse Bertuccio șovăind, nu mi-ați spus chiar dumneavoastră că domnul abate Busoni, care mi-a ascultat spovedania în închisoarea din Nîmes, v-a înștiințat, atunci când m-a trimis la dumneavoastră, că aveam un păcat greu pe suflet ?

— Da, dar cum mi te trimitea scriindu-mi că ai să fii un intendent foarte priceput, am crezut că ai furat ceva, atîta tot.

— Domnule conte ! se strîmbă Bertuccio, cu dispreț.

— Sau mi-am închipuit că, fiind corsican, n-ai putut să-ți stăpînești dorința de a face o piele, cum se spune pe la voi, atunci când dimpotrivă, distrugi una.

— Da, monseniore, da, bunul meu stăpîn, așa e ! strigă Bertuccio aruncîndu-se la picioarele contelui ; da, e o răzbanare, vă jur, o simplă răzbanare !

— Înțeleg. Dar nu înțeleg de ce tocmai casa asta te face să-ți pierzi mințile.

— Nu-i firesc oare, monseniore, urmă Bertuccio, cînd tocmai în casa asta mi-am săvîrșit răzbunarea ?

— Cum ? În casa mea ?

— Monseniore, pe atunci nu era încă a dumneavoastră, rosti Bertuccio cu naivitate.

— Dar a cui era ? A domnului marchiz de Saint Méran, parcă, după cîte spunea portarul. Ce naiba ai avut tu de răbunat împotriva marchizului de Saint Méran ?

— Nu împotriva lui, monseniore, ci împotriva altuia.

— Ciudată întîlnire, rosti Monte-Cristo, părăind că se lasă pradă propriilor sale gînduri. E ciudat să te pomenești așa, din întîmplare, fără nici o pregătire, într-o casă unde s-a petrecut o scenă care îți dă remușcări cumplite.

— Fatalitatea le aduce pe toate, monseniore, — sînt sigur de asta, — răspunse intendentul. Mai întîi, cumpărați o casă tocmai la Auteuil, iar casa e tocmai aceea unde eu am ucis un om ; apoi vă coboriți în grădină, tocmai pe scara pe care s-a coborît și el ; vă opriți tocmai în locul unde a primit lovitura ; la doi pași de aici, sub platanul acela, era groapă unde voia să înmormînteze copilul ; toate astea nu s-au petrecut din întîmplare, nu, fiindcă atunci întîmplarea ar semăna prea mult cu ursita.

— Fie, domnule corsican, să ne închipuim că ar fi ursita ; îmi închipui totdeauna ce vor alții. De altfel, trebuie să fim îngăduitori cu mințile bolnave. Haide, adună-ți mințile și povestește-mi totul.

— N-am mai povestit decît o dată, și atunci am făcut-o dinaintea abatelui Busoni. Asemenea lucruri nu se spun decît la spovedanie, adăugă Bertuccio, clătînd din cap.

— Atunci, dragul meu Bertuccio, o să te bucuri cînd te voi trimite înapoi, la duhovnicul tău. Te vei călugări împreună cu el și o să vă spuneți unul altuia toate tainele. Dar mie îmi e frică de o gazdă înspăimîntată de astfel de năluci ; nu-mi place ca oamenii

mei să nu cuteze seara să se plimbe prin grădină. Și apoi, îți mărturisesc, nu țin de loc la vreo vizită a comisarului de poliție; căci află următoarele, maestre Bertuccio: în Italia, justiția nu e plătită decît cînd tace, în vreme ce în Franța este plătită cînd vorbește. Ce naiba! Te credeam puțin corsican, foarte mult contrabandist, foarte priceput intendent, dar nu știam că mai ai și alte coarde la arc. Nu mai ești al meu, domnule Bertuccio.

— Monsenior! Monsenior! strigă intendentul cuprins de spaimă în fața unei asemenea amenințări; dacă numai de asta depinde rămînerea mea mai departe în slujba dumneavoastră, am să vorbesc, am să spun totul; iar dacă o fi să vă părăsesc, atunci n-am s-o fac decît pentru a mă urca pe eșafod.

— Atunci se schimbă lucrurile, spuse Monte-Cristo; dar dacă vrei să mă minți, ia seama: ar fi mai bine atunci să nu-mi vorbești de loc.

— Nu, domnule, vă jur pe mîntuirea sufletului meu că am să-vă spun totul! Căci abatele Busoni, el însuși, n-a aflat decît o parte din taina mea. Dar mai întîi, vă rog, depărtați-vă de platan! Iată, luna o să lumineze norul, și acolo, așa cum stați înfășurat în mantia care vă ascunde trupul și seamănă cu a domnului de Villefort!...

— Cum! exclamă Monte-Cristo, domnul de Villefort...

— Excelența voastră îl cunoaște?

— Fostul procuror regal din Nîmes?

— Da.

— Cel care se căsătorise cu fiica marchizului de Saint Méran?

— Da.

— Cel care se bucura în barou de faima celui mai cinstit, mai sever și mai neînduplecat magistrat?

— Da, domnule, spuse Bertuccio, magistratul acesta cu o faimă de om fără pată...

— Ei!

— E un ticălos.

- Ei aş ! făcu Monte-Cristo. Nu se poate !
- Şi cu toate astea, e aşa cum vă spun.
- Adevărat ? întrebă Monte-Cristo. Şi ai dovezi ?
- Cel puţin le-am avut.
- Şi le-ai pierdut, neghiobule ?
- Da ; dar căutându-le bine, ele mai pot fi găsite.
- Adevărat ! Povesteşte-mi, Bertuccio. Toate acestea încep să mă intereseze cu adevărat.

Şi Monte-Cristo, fredonînd o arie din *Lucia*, merse de se așeză pe o bancă, în timp ce Bertuccio îl urmă adunîndu-şi amintirile.

Bertuccio rămase în picioare, în fața contelui.

— De unde doriți să încep, domnule conte ? întrebă Bertuccio.

— De unde vrei, fiindcă nu știu absolut nimic, răspunse Monte-Cristo.

— Credeam, totuși, că domnul abate Busoni i-a spus excelenței voastre...

— Da, unele amănunte fără îndoială că mi-a spus, dar au trecut de atunci șase sau opt ani și le-am uitat.

— Atunci pot să povestesc fără teamă că vă voi plătiți ?

— Haide, Bertuccio, ai să-mi ții locul ziarului de seară.

— Povestea începe prin 1815.

— De, e cam mult de-atunci...

— Da domnule, și totuși cele mai mici amănunte mi-au rămas atât de vii în minte de parcă s-ar fi întâmplat ieri. Aveam un frate, un frate mai mare, care slujea la împărat. Ajunsese locotenent într-un regiment format numai din corsicani. Fratele meu îmi era și singurul prieten pe care-l aveam ; rămăsese răni amândoi orfani, eu la cinci ani, iar el la optsprezece ; mă crescuse ca și cum i-aș fi fost fiu. În 1814, sub Bourboni, fratele meu se însură ; reîntorcându-se împăratul din insula Elba, fratele meu își retuă de îndată slujba și, ușor rănit la Waterloo, se retrase împreună cu armata dincolo de Loira.

— Văd că-mi povestești istoria celor O sută de Zile, Bertuccio, spuse contele ; și dacă nu mă înșel, au mai spus-o și alții.

— Iertați-mă, excelență, dar aceste prime amănunte sînt necesare și mi-ați făgăduit că veți avea răbdare.

— Haide, haide ! Am să-mi țin cuvîntul.

— Într-o zi, am primit o scrisoare. Trebuie să vă spun că locuiam în cătunul Rogliano, la extremitatea Capului Corsica : scrisoarea venea de la fratele meu ; ne spunea că armata fusese lăsată la vatră și că el se reîntorcea prin Châteauroux, Clermont Ferrand, Le Puy și Nîmes. Mă ruga, dacă aveam ceva bani, să-i trimit la Nîmes la un hangiu cunoscut și cu care avea unele legături.

— De contrabandă ? întrebă Monte-Cristo.

— Ei, doamne ! trebuie să trăim, domnule conte.

— Nici vorbă ; spune mai departe.

— După cum v-am spus, excelență, îmi iubeam mult fratele. De aceea m-am hotărît nu să-i trimit banii, ci să-i aduc eu însumi. Aveam o mie de franci. I-am lăsat cinci sute cumnatei mele Assunta ; am luat celelalte cinci sute și am pornit la drum, spre Nîmes. Îmi venea lesne, aveam barca mea, găsisem o încărcătură de dus pe mare ; toate îmi înlesneau planul. După ce am luat încărcătura, vîntul deveni potrivnic, așa că vreo patru sau cinci zile n-am putut pătrunde în Ron. În sfîrșit, am ajuns și acolo ; am plutit în susul fluviului pînă la Arles ; mi-am lăsat barca între Bellegarde și Beaucaire și am pornit pe drumul Nîmes-ului.

— Ajungem, nu-i așa ?

— Da, domnule ; iertați-mă, dar, după cum o să vadă excelența voastră, nu-i spun decît lucruri absolut necesare. Era tocmai în timpul cînd aveau loc faimoasele măceluri din sud. Se aflau pe acolo doi sau trei tîlhari care se numeau Trestallion, Trumphemy și Graffan. Ei îi înjunghiau în stradă pe toți cei bănuți de bonapartism. Fără îndoială că domnul conte a auzit vorbindu-se despre asasinatele acestea ?

— Vag de tot ; eram foarte departe de Franța pe atunci. Continuă.

— Cînd intrai în Nîmes, erai silit să calci pur și simplu prin sînge ; la fiecare pas întîlneai cadavre : asasinii, organizați în bande, ucideau, jefuiau și dădeau foc.

La vederea acestui măcel, m-au trecut fiorii. Nu pentru mine, căci eu, un simplu pescar corsican, nu prea aveam de ce să mă tem; dimpotrivă, vremurile acelea erau foarte prielnice pentru noi, contrabandiștii. Dar mă temeam pentru fratele meu, pentru fratele meu, soldat al imperiului, reîntors din armata Loirei, cu uniformă și cu epoleții lui, și care, prin urmare, trebuia să se teamă de toate.

Am dat fuga la hangiul nostru. Presimțirile nu mă înșelaseră: fratele meu sosise la Nîmes din ajun, și chiar la ușa aceuia căruia venise să-i ceară adăpost, fusese asasinat.

Am făcut tot ce se poate face ca să aflu cine sînt ucigașii; dar nimeni n-a îndrăznit să-mi spună numele lor, atît erau de temuți. M-am gîndit atunci la justiția franceză, despre care mi se vorbise atît de mult, care nu se teme de nimic, și m-am înfățișat dinaintea procurorului regal.

— Iar procurorul acesta se numea Villefort? întrebă nepăsător Monte-Cristo.

— Da, excelență; venea din Marsilia, unde fusese substitut. Sîrguința lui îi adusese avansarea. Se spunea că era unul dintre primii care anunțaseră stăpînirii debarcarea din insula Elba.

— Așadar, glăsui Monte-Cristo, te-ai înfățișat lui.

— „Domnule, îi spusei, fratele meu a fost asasinat ieri pe străzile Nîmes-ului. Nu știu cine l-a asasinat, dar e sarcina dumneavoastră să aflați. Sînteți mai-marele justiției de aici și justiția trebuie să-i răzbune pe cei pe care n-a știut să-i apere.

„— Ce era fratele dumitale? mă întrebă procurorul regal.

„— Locotenent în batalionul corsican.

„— Era deci un ostaș de-al uzurpatorului, nu-i așa?

„— Un ostaș al armatei franceze.

„— Ei bine, îmi răspunse el, s-a slujit de sabie și a pierit prin sabie.

„— Vă înșelați, domnule; a pierit prin pumnal.

„— Și ce vrei să fac eu? mă întrebă magistratul.

„— V-am spus doar: vreau să-l răzbunați.

„— Impotriva cui?

„— A ucigașilor săi.

„— Crezi că eu îi cunosc?

„— Puneți să-i caute.

„— De ce? Fratele dumitale s-o fi certat cu cineva, și s-o fi bătut în vreun duel. Toți foștii soldați își fac de cap, dar dacă le mergea în timpul imperiului, acum li se înfundă. Oamenilor noștri din sud nu le plac nici soldații și nici faptele care întrec măsura.

„— Domnule, fi răspunsei eu, nu vă rog pentru mine. Eu am să mă plîng sau am să mă răzbun, și atîta tot; dar bietul meu frate avea o nevastă. Dacă mi s-ar întîmpla și mie vreo nenorocire, ființa asta sărmană ar muri de foame, fiindcă trăia numai din munca fratelui meu. Ajutați-o să primească o mică pensie din partea stăpînirii.

„— Fiecare revoluție își are nenorocirile ei, îmi spuse domnul de Villefort. Fratele dumitale a fost victima acestora. E o nenorocire, dar stăpînirea nu-i datorează nimic familiei. Dacă ar fi să judecăm toate răzbunările pe care partizanii uzurpatorului le-au săvîrșit împotriva partizanilor regelui, cînd luaseră ei puterea, poate că astăzi fratele dumitale ar fi condamnat la moarte. Ce se întîmplă e cît se poate de firesc, fiindcă e legea represaliilor.

„— Cum adică, domnule! strigai eu, se poate să-mi vorbești așa, tocmai dumneavoastră, un magistrat!...

„— Toți corsicanii sînt nebuni, pe onoarea mea! răspunse domnul de Villefort, și tot mai cred că e împănat compatriotul lor. Ai întîrziat cam mult, dragul meu. Trebuia să vii să-mi spui asta acum două luni. Acum e prea tîrziu. Pleacă de aici, iar dacă nu vrei să pleci, am să am eu grijă să fii alungat.“

L-am privit o clipă ca să văd dacă nu cumva aș mai putea nădăjdui dacă l-aș ruga din nou. Omul acela părea de piatră. M-am apropiat de el și i-am șoptit:

„— Ei bine, fiindcă-i cunoașteți pe corsicani, pe semne știți cum își țin ei cuvântul. Găsiți că i-au făcut bine fratelui meu care era bonapartist, fiindcă dumneavoastră sînteți regalist; dar eu, care sînt tot bonapartist, vă spun un lucru: vă voi ucide. Din clipa asta vă declar vendetta; așa că luați seama și păziți-vă cît puteți mai bine; căci prima dată cînd ne vom găsi față în față, vă va sosi ceasul de pe urmă.“

Și spunînd acestea, am deschis ușa și am fugit, mai înainte ca el să-și poată reveni din uimire.

— Ia te uită! spuse contele de Monte-Cristo. Cu mutra dumitale cinstită, și faci asemenea lucruri, dragă Bertuccio? Ba încă i le mai faci și unui procuror regal. Nu mai spune! Și cel puțin știa procurorul ce înseamnă vendetta?

— Știa atît de bine încît din clipa aceea n-a mai ieșit singur din casă ci s-a zăvorât, punînd să fiu căutat peste tot. Din fericire mă ascunsesem atît de bine încît nu m-a putut găsi. Atunci l-a cuprins spaima; se temu să mai rămînă la Nîmes; ceru să fie mutat în alt oraș, și cum avea multă trecere, fu numit la Versailles; dar după cum știți, pentru un corsican care a jurat să se răzbune pe dușmanul său nu există distanță, iar trăsura lui, oricît de repede amers, nu mi-a luat-o niciodată înainte cu mai mult de o jumătate de zi, mie, care o urmam pe jos.

Principalul nu era să-lucid; pentru asta găsisem prilej de o sută de ori; trebuia să-lucid fără să fiu descoperit și, mai ales, fără să fiu arestat. De acum încolo, nu-mi mai aparțineam. Trebuia să-mi ocrotesc și să-mi hrănesc cumnata. Timp de trei luni l-am pîndit pe domnul de Villefort; timp de trei luni n-a putut să facă un pas, un drum, o plimbare fără ca privirea mea să nu-l urmărească acolo unde se ducea. În cele din urmă am descoperit că venea în taină la Auteuil; l-am urmărit și acolo și l-am văzut intrînd în casa asta, în care ne găsim acum; dar în loc să intre ca toată lumea prin poarta mare dinspre stradă, el venea fie călare, fie în trăsură, își lăsa trăsura sau

calul la han și intra prin porțița pe care o vedeți acolo.

Monte-Cristo făcu un semn din cap prin care dovedea că zărea prin întuneric porțița arătată de Bertuccio.

— Nu mai aveam ce căuta la Versailles, deci m-am fixat la Auteuil și am început să iau informații. Dacă voiam să-l prind, de bună seamă că aici trebuia să-mi întind cursa.

Casa, după cum a spus și portarul, era a excelenței sale marchizul de Saint Méran, soțul lui Villefort. Domnul de Saint Méran locuia la Mârsilia; prin urmare vila asta de țară nu-i folosea la nimic; de aceea se spunea că o închiriasse unei tinere văduve care nu era cunoscută decît sub numele de baroana.

Într-adevăr, într-o seară, privind pe deasupra zidului, am văzut o femeie tînără și frumoasă plimbîndu-se singură prin grădină, unde n-ar fi putut fi văzută de la nici o fereastră străină; ea se uita adesea spre porțiță și am înțeles că în seara aceea îl aștepta pe domnul de Villefort. Cînd s-a apropiat îndeajuns de mine, pentru a-i putea desluși chipul, cu toate că era întuneric, am văzut o tînără frumoasă, de vreo optsprezece-nouăsprezece ani, înaltă și blondă. Și cum n-avea pe ea decît rochia de casă și nimic nu-i ascundea talia, mi-am putut da seama că era însărcinată, ba chiar că sarcina părea destul de înaintată.

După cîteva clipe, porțița se deschise; un bărbat intră; femeia alergă cît putu mai repede în întîmpinarea lui; se aruncară unul în brațele celuilalt, se îmbrățișară dragăstos și intrară împreună în casă.

Bărbatul era domnul de Villefort. Mi-am spus că atunci cînd va ieși, mai ales dacă avea să iasă noaptea, trebuia să străbată singur grădina în toată lîngimea ei.

— Și ai aflat apoi numele femeii aceleia? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, excelență, răspunse Bertuccio. Veți vedea că n-am avut timp să aflu.

— Povestește mai departe.

— În seara aceea, urmă Bertuccio, poale că aş fi putut să-l ucid pe procurorul regal ; dar nu cunoşteam încă destul de bine grădina cu toate colţişoarele ei. Mă temeam ca nu cumva să nu-l ucid pe loc, şi apoi, dacă avea să alerge cineva la ţipetele lui, să nu mă pomenesc că nu pot fugi. Mi-am amînat deci răzbunarea pentru viitoarea întîlnire şi, ca să nu-mi scape nimic, am închiriat o cămăruţă care dădea spre strada unde se întindea zidul grădinii.

Peste trei zile, pe la orele şapte seara, am văzut un servitor ieşind călare din curte şi pornind în galop pe drumul care duce la Sèvres ; mi-am închipuit că pornise spre Versailles. Nu mă înşelasem. Peste trei ore, omul se reîntoarse acoperit din cap pînă-n picioare de praf ; îşi îndeplinise misiunea.

Zece minute mai tîrziu, un alt om, pe jos, înfăşurat într-o mantie, deschise porţiţa grădinii şi o închise apoi în urma lui.

Am coborît repede din odăiţa mea. Deşi nu văzusem chipul lui Villefort, îmi dădusem seama că el era, după cum îmi bătea inima ; am traversat strada şi, am ajuns la un stîlp aşezat într-un colţ al zidului, de unde mai privisem şi altă dată în grădină.

De data aceasta însă nu m-am mulţumit numai să privesc ; mi-am scos cuţitul din buzunar, i-am încercat vîrfurile şi, văzînd că e bine ascuţit, sării peste zid.

Prima mea grijă a fost să alerg la porţiţă : Villefort lăsase cheia pe dinăuntru, mulţumindu-se doar s-o răsucească de două ori în broască.

Nimic nu-mi mai împiedica fuga de acolo. Am început să cercetez împrejurimile. Grădina avea forma unui pătrat mare, cu o pajişte de gazon fin englezesc în mijloc. În colţurile pajiştei se înălţau pilcuri de arbori stufoşi printre care creşteau flori de toamnă.

Ca să ajungă din casă la porţiţă sau de la porţiţă în casă, fie intrînd, fie ieşind, domnul de Villefort

trebuia să treacă pe lângă unul din aceste pîlcuri de arbori.

Era pe la sfîrșitul lui septembrie. Vîntul sufla cu putere; o fărîmă de lună palidă, mereu acoperită de nori groși care alunecau repede pe cer, albea nisipul aleilor ce duceau spre casă, dar nu putea străpunge întinericul desigurilor stufoase în care un om putea rămîne ascuns fără teamă că va fi zărit.

M-am ascuns în desigurul cel mai apropiat de drumul pe unde avea să treacă Villefort; abia intrasem acolo cînd, printr-o răbufnire a vîntului care îndoia arborii deasupra capului meu, mi s-a părut că aud niște gemete. Știți însă, adică mai bine zis nu știți, domnule conte, că omului care așteaptă clipa cînd va ucide i se pare totdeauna că aude strigăte înăbușite în văzduh. Astfel se scurseră două ceasuri în timpul cărora mi s-a părut că aud aceleași gemete. Apoi bătă miezul nopții.

Pe cînd ultima bătaie mai vibra încă lugubru și îndelung am zărit o lumină licărind în dreptul scării dosnice pe care ne-am coborît și noi adineauri.

Ușa se deschise și omul cu mantia reapăru. Sosise clipa înfricoșătoare; dar mă pregătisem de atîta vreme pentru ea, încît n-am dat înapoi; mi-am scos cuțitul, l-am deschis și am rămas în așteptare.

Omul cu mantia veni de-a dreptul spre mine; dar pe măsură ce înainta prin locul descoperit, mi se părea că ține în mîna dreaptă o armă; mă temeam, nu de o luptă, ci de o nereușită. Abia cînd ajunsese la cîțiva pași de mine, îmi dădui seama că ceea ce luasem drept armă era doar o cazma.

Nu putusem ghici încă de ce ținea domnul de Villefort o cazma în mîna, cînd el se opri la marginea desigurului, privi în jurul lui și începu să sape o groapă. Abia atunci am zărit că mai adusese ceva sub mantie și că pusese lucrul acela jos, în iarba pajistei, ca să poată lucra nestîngherit.

Mărturisesc că atunci s-a strecurat în ura mea și un pic de curiozitate: am vrut să văd ce făcea domnul

de Villefort; am rămas nemîșcat, ținîndu-mi răsufarea; am așteptat.

Apoi mi-a dat prin gînd ceva care s-a adeverit cînd l-am văzut pe procurorul regal scoțînd de sub mantie un cufăraș lung de peste o jumătate de metru și lat de vreo șase sau opt degete.

L-am lăsat să pună cufărul în groapă și să tragă pămîntul peste el. Apoi l-am văzut pe Villefort călcînd în picioare pămîntul proaspăt răscolit ca să facă astfel să dispară orice urmă a muncii lui nocturne. Atunci m-am repezit la el și i-am împlîntat cuțitul în piept, spunîndu-i:

— Eu sînt Giovanni Bertuccio! Moartea ta, pentru moartea fratelui meu, comoara ta pentru văduva lui: vezi bine că răzbunarea mea e mai deplină decît nădăjduiam.“

Nu știu dacă mi-a auzit cuvintele; nu cred, căci s-a prăbușit fără să scoată un strigăt măcar; am simțit valuri de sînge fierbînti ținîndu-mi pe mîini și pe obraz; dar parcă eram beat, parcă eram în delir; sîngele mă răcorea în loc să mă ardă. Cu ajutorul cazmalei am dezgropat într-o clipă cufărașul; apoi, ca să nu se vadă că îl luasem, am acoperit din nou groapa, am aruncat cazmaua peste zid, și m-am repezit afară prin porțile pe care am încuiat-o și eu de două ori, luînd cheia cu mine.

— Bravo! spuse Monte-Cristo: după cîte văd, ai săvîrșit un mic asasinat urmat de furt.

— Nu, excelență, răspunse Bertuccio, am îndeplinit o vendetta urmată de restituire.

— Și cel puțin ai găsit o sumă mare?

— Nu erau bani în cufăr.

— Da, da, îmi amintesc, spuse Monte-Cristo; parcă mi-ai pomenit de un copil...

— Intocmai, excelență. Am dat fuga pînă la rîu, m-am așezat pe mal și, nerăbdător să aflu ce se găsea în cufăraș i-am smuls încuietorea cu pumnalul.

Într-un scutece de pînză foarte fină era înfășurat un prunc abia născut; obrazul lui împurpurat, mîinile

vinete, arătau că murise pesemne asfixiat din pricina cordonului ombilical pe care-l avea înfășurat în jurul gâtului ; totuși, fiindcă nu se răcise încă de tot, nu mi-a venit să-l arunc în apa care curgea la picioarele mele. Iar peste o clipă mi s-a părut că simt o ușoară zvicnire în dreptul inimii pruncului ; i-am desfăcut cordonul de la gât și cum pe vremuri fusesem infirmier la spitalul din Bastia, am făcut ce ar fi putut să facă un medic într-o asemenea situație ; adică i-am suflat, plin de curaj, aer în plămîni, iar după un sfert de oră de efortări nemaipomenite, l-am văzut respirînd și l-am auzit scîncind.

Am scos și eu la rîndul meu un strigăt, dar un strigăt de bucurie.

Dumnezeu nu mă blesteamă așadar, mi-am spus eu, fiindcă îmi îngăduie să redau viața unei ființe ome-nești în schimbul vieții pe care am răpit-o altuia !

— Și ce-ai făcut cu copilul ? întrebă Monte-Cristo ; era o povară destul de stînjenitoare pentru un om care trebuia să fugă.

— De asta nu m-am gîndit nici o clipă măcar să-l păstrez. Dar știam că există la Paris un azil unde sînt primite aceste biete ființe. Și trecînd bariera, am spus că găsisem copilul pe drum și am întrebat încotro e azilul. Cufărașul dovedea adevărul spuselor mele ; scutecele arătau că pruncul aparținea unor pă-rinți bogați, sîngele care mă mînjise putea să fie tot așa de bine și al copilului ca și al oricărui altuia.

M-am crezut toată lumea ; mi s-a arătat azilul care se afla la capătul străzii d'Enfer și, după ce am tăiat scutecul în două, în așa fel ca una din literele cu care era însemnat să înfășoare mai departe trupul copilu-lui în timp ce eu o păstram pe cealaltă, mi-am depus povara în turn, am sunat și am fugit cît am putut mai repede. Peste cincisprezece zile mă găseam la Ro-gliano și îi spuneam Assuntei :

„— Mîngîie-te, surioară, Israel a murit, dar eu l-am răzbunat.“

Ea m-a întrebat ce-nseamnă vorbele astea și i-am povestit toate cele petrecute.

„— Giovanni, îmi răspunse Assunta, ar fi trebuit să aduci pruncul ; am fi ținut noi locul părinților pe care i-a pierdut, i-am fi pus numele Benedetto, și pentru fapta asta bună Dumnezeu ne-ar fi binecuvîntat.“

În loc de răspuns i-am dat jumătatea scutecului pe care o păstrasem cu gînd să cer copilul cînd ne vom îmbogăți.

— Și ce litere erau brodate pe scutec ? întreabă Monte-Cristo.

— Un H și un N, iar deasupra lui un tortil¹ de baron.

— Ia te uită ! Mi se pare că folosești termeni în legătură cu blazoanele, Bertuccio ! Unde naiba ai studiat heraldica ?

— În slujba dumneavoastră, domnule conte, se învață de toate.

— Povestește mai departe ; sînt curios să aflu două lucruri.

— Care anume, monseniöre ?

— Ce s-a întîmplat cu băiețașul ; nu mi-ai spus, oare, că era un băiețaș, Bertuccio ?

— Nu, excelență ; nu-mi amintesc să vă fi vorbit despre asta.

— Credeam că te-am auzit spunînd. Poate m-am înșelat.

— Nu, nu v-ați înșelat, căci era într-adevăr un băiețaș ; dar excelența voastră, după cum spunea, dorește să afle două lucruri : care este cel de al doilea ?

— Al doilea e crima de care ai fost acuzat cînd ai cerut un duhovnic și cînd abatele Busoni a venit să te vadă, la cererea dumatăle, în închisoarea din Nîmes.

— Poate că e prea lungă povestea, excelență.

¹ Tortil — cerc de aur, împodobit cu pietre scumpe de jur împrejur în spirală. Reprezentînd coroana baronilor. (n.r.)

— Ce-are a face! E abia ora zece; știi doar că nu mă culc devreme. Imi închipui că nici dumneata nu prea ai mare poftă să dormi.

Bertuccio se înclină și își urcă povestirea.

— Pe jumătate ca să-mi alung amintirile care nu-mi dădeau pace, pe jumătate ca s-o ajut pe biata vădăvă, mi-am reînceput cu ardoare munca de contrabandist, ușurată mult de îngăduința legilor. Coastele sudului, mai ales, erau prost păzite din pricina încăierărilor veșnice care aveau loc când la Avignon, când la Nîmes, când la Uzès. Am folosit răgazul acordat de stăpînire ca să ne facem legături pe tot țărnul. De la uciderea fratelui meu pe străzile Nîmes-ului, nu mai voisem să pun piciorul în acest oraș. De aceea, hanziul cu care ne făceam treburile, văzînd că nu mai dăm pe la el, venise el la noi și deschisese o sucursală a hanutului pe drumul dintre Bellégarde și Beaucaire, ca firma *Pont du Gard*. Aveam astfel fie în direcția Aigues-Mortes, fie la Margigues, fie la Bouc, vreo zece depozite unde ne lăsam mărfurile și unde, la nevoie, ne puteam ascunde de vameși și de jandarmi. Meseria de contrabandist e bănoasă atunci cînd folosești o oarecare inteligență și o oarecare bărbăție, cit despre mine, eu trăiam în munți, avînd acum un dublu motiv să mă tem de jandarmi și de vameși, dat fiind că orice înfățișare în fața judecătorilor putea să aducă o anchetă și că ancheta însemna totdeauna o plimbare în trecut, iar în trecutul meu putea fi găsit acum ceva mult mai serios decît țigările intrate prin contrabandă sau balercile cu rachiu circulînd fără pașaport. De aceea, preferînd de o mie de ori moartea în locul arestării, îndeplinisem fapte umitoare și care de mai multe ori mi-au dovedit că prea marea grijă față de trupul nostru e aproape singura piedică pentru izbîndirea planurilor care au nevoie de hotărîre rapidă și de executare bărbătească și energică. Într-adevăr, dacă ți-ai jertfit o dată viața, nu mai ești egal cu ceilalți oameni sau, mai bine-zis, ceilalți oameni

nu-ți mai sînt egali. Și oricine a luat o astfel de hotărîre simte pe dată cum îi sporesc puterile și cum i se lărgeste orizontul.

— Asta e filozofie, Bertuccio ! îl întrerupse Montecristo ; după cît se pare, ai făcut cîte puțin din toate în viața dumitale.

— Iertați-mă, excelență !

— Nu, nu ! Atîta doar că e puțin cam tîrziu să filozofezi la zece și jumătate seara. Dar altă observație n-am să-ți fac, fiindcă îți găsesc filozofia întemeiată, și asta nu se poate spune despre toate filozofiile.

— Drumurile îmi deveniră, deci, din ce în ce mai lungi și mai rodnice. Assunta era gospodină și mica noastră avere se rotunjea din ce în ce. Într-o zi, pe cînd plecam la drum, ea îmi spuse :

„— Du-te, și să știi că la reîntoarcere te așteaptă o surpriză.“

Degeaba am întrebato despre ce e vorba : n-a vrut să-mi spună nimic. Și am plecat.

Expediția a durat aproape șase săptămîni ; am fost la Lucca cu o încărcătură de ulei și la Livorno că să luăm bumbac englezesc ; debarcarea s-a făcut fără nici un fel de greutate, am cîștigat bine și ne-am reîntors veseli.

Cînd am intrat în casă, primul lucru pe care l-am văzut, în locul cel mai luminos din camera Assuntei, într-un leagăn cu totul mareș față de restul încăperii, a fost un copil de șapte sau opt luni. Am scos un strigăt de bucurie. Singurele clipe de tristețe avute de la uciderea procurorului regal îmi fuseseră pricinuite de gîndul că am părăsit copilul. Remușcări pentru asasinat, se înțelege de la sine că nu simțeam de loc.

Biata Assunta gîncise totul : se folosisese de lipsa mea și, înarmată cu jumătatea de scutec, scriind ca să nu uite, ziua și ora exactă cînd fusese lăsat copilul la azil, plecase la Paris și-l ceruse ea însăși. Nimeni nu i se împotrivise și copilul îi fusese dat.

Vă mărturisesc, domnule conte, că, văzînd bietul copiluş dormind în leagănul lui, am suspinat şi am lăcrimat.

„— Zău, Assunta, strigai eu, eşti o femeie tare de treabă şi soarta te va binecuvînta.“

— Asta e mai puţin adevărat decît filozofia dumitale, spuse Monte-Cristo. E drept însă că nu e decît o credinţă.

— Vai, excelenţă, urmă Bertuccio, aveţi întru totul dreptate, pentru că Dumnezeu trimisese chiar copilul acesta ca să mă pedepsească. Niciodată nu s-a manifestat mai de timpuriu o fire atît de ticăloasă. Şi totuşi, nu se poate spune că a fost prost crescut, căci cumnată-mea îl îngrijea ca pe un fiu de prinţ. Băieţuşul avea o mutrişoară încîntătoare, doi ochi albaştri şi limpezi, — de culoarea faianţelor chinezeşti, — care se potriveşte atît de bine cu albul lăptos al fondului; numai părul, de un blond prea aprins, îi dădea un aspect ciudat, sporindu-i vioiciunea privirii şi răutatea surîsului. Din păcate, un proverb spune că roşcovanii sau sînt buni de tot sau sînt răi de tot; proverbul n-a minţit de loc în privinţa lui Benedetto care încă din copilărie s-a dovedit a fi cît se poate de rău. E adevărat că şi blîndeţea maică-si i-a încurajat primele înclinări; copilului, pentru care biata cumnată-mea se ducea tocmai în piaţa oraşului, la patru sau cinci leghe depărtare, ca să-i cumpere primele fructe ieşite şi cele mai fine zaharicale, îi plăceau mai mult castanele furate din grădinile altora sau merele uscate din podul vecinului, decît portocalele de Parma şi conservele de Genova, deşi avea la îndemîna castanii şi pomii din livada noastră.

Pe la noi e obiceiul ca nimeni să nu-şi încuie nici punga şi nici giuvaericelele, fiindcă, ştiţi mai bine decît oricine, în Corsica nu există hoţi. Într-o zi, pe cînd Benedetto să tot fi avut vreo cinci sau şase ani, vecinul Wasilio ni-se plînsese că-i dispăruse un ludovic din pungă; am crezut că greşise la socoteală, dar el susţinea că nu se înşelase. În ziua aceea Benedetto

plecase încă de dimineață de acasă și eram tare neliniștiți, cînd, seara, l-am văzut venind acasă și tirînd după el o maimuță pe care, după cîte spunea, o găsisese legată de un pom.

De vreo lună de zile blestematul de copil, care nu mai știa ce să născocească, dorea cu patimă să aibă o maimuță. Fără îndoială că dorința aceasta nenorocită i se trezise de la un scamator rătăcit prin Rogliano cu mai multe asemenea animale ale căror năzdrăvăanii îl înveseliseră foarte mult pe copil.

„— Maimuțe nu se găsesc în pădurile noastre, i-am spus eu, și mai ales maimuțe legate. Spune drept, cum ai făcut rost de asta“?

Benedetto o ținea una și bună și-și însoți minciuna cu amănunte care-i făceau cinste mai mult puterii de a născoci decît sincerității. Atunci m-am înfuriat, dar el a început să ridă. Iar cînd l-am amenințat, s-a tras și el înapoi cu doi pași, spunîndu-mi :

„— Nu poți să mă bați. N-ai dreptul, fiindcă nu-mi ești tată“.

N-am aflat niciodată cine-i dezvăluisese taina ascunsă de noi cu atîta grijă; oricum însă, răspunsul prin care copilul își dăduse arama pe față, aproape că m-a înspăimîntat, iar brațul meu ridicat s-a coborît fără să-l atingă pe vinovat. Copilul triumfa și izbînda asta îi dădu atîta îndrăzneală, încît, începînd de atunci, toți banii Assuntei, — a cărei dragoste părea că sporește cu cît el o merita mai puțin, — fură cheltuiți pentru toane cărora ea nu știa cum să li se împotrivească. Cînd mă găseam la Rogliano, lucrurile mergeau ceva mai bine; dar de îndată ce plecam, Benedetto devenea stăpînul casei și totul mergea prost. Cînd avea abia unsprezece ani, își alegea prieteni numai printre flăcăi de optsprezece și douăzeci de ani, haimanalele cele mai deșănțate din Bastia și din Corte. Ba chiar, pentru cîteva ștrengării care ar merita un nume ceva mai aspru, justiția ne dăduse încă de pe atunci cîteva avertismente.

M-am înspăimîntat. O cercetare ar fi putut să aibă urmări rele : tocmai trebuia să plec din Corsica, într-o expediție importantă. Am chibzuit îndelung și, cu dorința de a înlătura vreo nenorocire, m-am hotărît să-l iau pe Benedetto cu mine. Nădăjduiam că viața activă și aspră a contrabandiștilor, disciplina severă de pe bord, îi vor schimba firea gata să se ticăloșească, dacă nu cumva se și ticăloșise groaznic pînă atunci.

L-am luat deci pe Benedetto deoparte și i-am propus să vină cu mine, însoțind propunerea asta cu toate făgăduielile care ar putea ispiti un copil de doisprezece ani.

El mă lăsă să vorbesc pînă la capăt, iar cînd terminai îmi spuse izbucnind în rîs :

„— Ai innebunit, unchiule ? (fiindcă așa îmi spunea cînd era bine dispus) ; să-mi schimb eu viața pentru viața pe care o duci tu, să-mi las eu plăcinea și minunata lenevie pentru munca nesuferită pe care ți-ai impus-o ? Să-mi petrec nopțile în frig și zilele în arșiță ; să mă ascund mereu ; să primesc gloanțe cînd îndrăznesc să scot capul, și toate astea pentru cîțiva gologani ! Am cîți bani vreau : Mama Assunta îmi dă de cîte ori îi cer. Vezi bine că aș fi un dobitoc dacă aș primi propunerea dumitale.“

Am rămas trăznit de îndrăzneala și de judecata lui. Benedetto dădu fuga să se joace cu prietenii, și l-am văzut de departe cum mă arată lor ca pe un năving.

— Incîntător copil ! șopti Monte-Cristo.

— Dacă ar fi fost după mine, răspunse Bertuccio, dacă mi-ar fi fost fiu sau măcar nepot, l-aș fi adus pe calea cea bună, fiindcă conștiința îți dă putere. Dar gîndul că aveam să bat un copil pe al cărui tată îl uciseseam mă făcea să nu-l pot pedepsi nici cît negru sub unghie. O povățui ce să facă pe cumnată-mea, care, în discuțiile noastre, lua mereu apărarea nenorocitului de copil și, cum ea îmi mărturisise de mai multe ori că-i lipsiseră sume destul de mari, îi arătai un loc unde putea să ascundă mica noastră comoară. Cît despre mine, mă hotărîsem : Benedetto știa per-

fect să citească, să scrie și să socotească, fiindcă atunci când voia să se apuce din întâmplare de vreo muncă, învăța într-o zi cât învățau alții într-o săptămână. Eu, după cum vă spun, mă hotărâsem: aveam să-l angajez ca secretar pe vreo corabie de cursă lungă și, fără să-l spun nimic, să-l iau într-o bună dimineată și să-l duc pe bord; în felul acesta, dându-l în grija căpitanului, tot viitorul avea să depindă numai de el. Luând hotărârea asta, am plecat spre Franța.

De data aceasta, toate operațiile noastre trebuiau să se desfășoare în golful Lyon; ele deveniseră cât se poate de anevoioase, căci ne aflam în anul 1829. Linștea fusese pe deplin restabilită și deci paza coastei devenise mai regulată și mai severă decît oricînd. Supravegherea fusese și mai mult sporită dat, fiind că târgul din Beaucaire se deschisese de curînd.

Inceputurile expediției noastre au decurs fără piedici. Ne-am prîponit luntrea în al cărei fund dublu ascunseserăm mărfurile de contrabandă, printre numeroasele corăbii care se înșiruiău pe țărmurile Ronului, de la Beaucaire și pînă la Arles. Ajunși acolo, am încercat să debarcăm peste noapte mărfurile noastre interzise și să le trecem în oraș prin mijlocirea unor oameni de legătură sau a hangiuilor la care ne aveam depozitele. Fie că reușita ne făcuse neprevăzători, fie că fuseserăm trădați, într-o seară, pe la orele cinci, pe cînd ne pregăteam să imbucăm ceva, musul nostru veni în goană și ne spuse înspăimîntat că văzuse o grupă de vameși îndreptîndu-se spre noi. Nu de vameși ne era nouă teamă, că doar în fiecare clipă, — mai ales în vremurile acelea, — companii întregi dădeau tîrcoale pe malurile Ronului; dar ne îngrijorau măsurile pe care, după spusele musului, vameșii le luau ca să nu fie văzuți. Cît ai clipi ne-am și pregătit de fugă. Dar era prea tîrziu. Luntrea noastră, căci pe ea o căutau fără doar și poate, fusese înconjurată. Printre vameși am zărit și cîțiva jandarmi; și fiind tot atît de sfîos față de jandarmi

pe cît eram de îndrăzneț față de oricare alți militari, am coborît în cală și, strecurîndu-mă printr-o feres-truie, m-am aruncat în fluviu, am înotat apoi la fund nerespirînd decît arareori, și am reușit astfel să ajung, fără să fiu văzut, la șanțul abia săpat care ducea din Ron la canalul ce leagă Beaucaire de Aigues Mortes. Ajuns acolo, însemna că scăpasem căci mă puteam strecura de-a lungul șanțului, fără să fiu văzut. Am ajuns deci nestîngherit în canal. Dar nu din întîm-plare, și nu fără să mă gîndesc înainte, pornisem pe drumul acesta: i-am vorbit excelenței voastre despre un hangiu din Nîmes care-și făcuse un han mițitel pe drumul dintre Bellegarde și Beaucaire.

— Da, îmi aduc aminte, spuse Monte-Cristo. Omul acela, dacă nu mă înșel, era complicele vostru.

— Intocmai, răspunse Bertuccio. Dar de vreo șapte-opt ani, el își cedase localul unui fost croitor din Marsilia, care, după ce se ruinase cu meseria lui, voia să încerce să se îmbogățească din alta. Se înțelege de la sine că micile noastre aranjamente făcute cu primul proprietar fuseseră menținute și cu al doilea; socoteam deci să mă adăpostesc la omul acesta.

— Cum îl chema? întrebă Monte-Cristo, pîrînd că începuse să asculte cu oarecare interes povestirea lui Bertuccio.

— Il chema Gaspard Caderousse și era căsătorit cu o femeie din satul Carconte, căreia nu-i știu alt nume decît al satului. Era o biată femeie bolnavă de friguri și care se stîngea cu încetul... Cît despre bărbat, el era un zdrahon de vreo patruzeci sau patruzeci și cinci de ani, care, de mai multe ori, în împrejurări grele, ne dovedise prezența de spirit și îndrăzneala lui.

— Și cînd spui că se petreceau toate acestea? întrebă Monte-Cristo.

— În 1829, domnule conte.

— În ce lună?

— Iunie.

— La începutul sau la sfîrșitul lui iunie?

— În ziua de trei, pe înserat.

— La trei iunie 1829 !... repetă Monte-Cristo. Bine, povestește mai departe.

— Așadar, mă gîndeam să-i cer adăpost lui Caderousse ; dar, cum de obicei nici chiar în împrejurările obișnuite nu intram la el prin poarta dinspre drum, m-am hotărît să fac și acum la fel, așa că am sărit peste gardul grădinii, m-am furișat tîrîndu-mă pe sub măslinii piperniciți și pe sub smochinii sălbatici și m-am vîrît într-un fel de polată în care mai petrecusem cîteva nopți la fel de bine ca în cel mai bun pat. Făceam toate astea de teamă ca nu cumva Caderousse să aibă vreun călător în han. Odăița aceasta nu era despărțită de sala de jos a hanului decît printr-un perete de scînduri care, la cererea noastră, fusese găurit ca să putem pîndi momentul potrivit și să ne anunțăm sosirea. Mă gîndeam să-l anunț pe Caderousse, dacă-l voi găsi cumva singur, — să-mi termin la el masa întreruptă de venirea vameșilor, să folosesc furtuna care stătea să înceapă ca să ajung la malurile Ronului și să văd ce s-a întîmplat cu luntrea și cu oamenii de pe ea. M-am strecurat, deci, în polată și bine am făcut, căci chiar în clipa aceea Caderousse intra în han, împreună cu un necunoscut.

Stăteam neclintit și așteptam, nu cu gînd să aflu tainele hangului, ci fiindcă n-aveam încotro. De altfel, mi se mai întîmplase așa de cîteva ori.

Omul care îl însoțea pe Caderousse se vedea bine că nu e din sudul Franței : era unul dintre neguțătorii de bîlci, veniți să vîndă giuvaeruri la tîrgul din Beaucaire și care, timp de o lună cît durează tîrgul și năvala neguțătorilor și a cumpărătorilor din toate părțile Europei, fac uneori afaceri de o sută sau o sută cincizeci de mii de franci.

Caderousse intră repede înaintea străinului. Apoi, văzînd sala de jos goală, ca de obicei, și păzită numai de-un cîine, își strigă nevasta :

„— Hei ! Carconta, spuse el, preotul acela cumsecade nu ne-a înșelat ; diamantul e bun.“

Se auzi un chiot de bucurie și aproape îndată scara scîrîii sub pașii Carcontei, îngreunați de slăbiciune și de boală.

„— Ce-ai spus ? întrebă ea mai palidă decît o moartă.

„— Am spus că diamantul e bun și că, iată, dumnealui, unul dintre cei mai de seamă giuvaergii din Paris, e gata să ne dea cincizeci de mii de franci pe el. Numai că, voind să se încredințeze că diamantul este cu adevărat al nostru, dumnealui vrea să-i povestești și tu, așa cum i-am povestit și eu, prin ce minune a picat diamantul în mîinile noastre. Pînă atunci, domnule, luați loc, vă rog, și, fiindcă e vreme urîdă, am să mă duc să vă caut ceva ca să vă răcoriți.“

Giuvaergiul cercetă cu luare aminte interiorul hanului și sărăcia vădită a celor ce voiau să vîndă un diamant care părea ieșit din sîpetul unui prinț.

— „Povestește-mi, doamnă“, spuse el, voind, — fără îndoială, — să folosească lipsa soțului pentru ca femeia să nu poată fi influențată de vreun semn de-al acestuia și pentru a putea vedea astfel dacă povestirile lor se potrivesc bine una cu alta.

„— Vai, doamne ! spuse grăbită femeia, e o binecuvîntare a cerului la care nici nu ne-am fi așteptat ! Inchipuiește-ți, dragă domnule, că soțul meu a fost prieten prin 1814 sau 1815 cu un marinăr numit Edmond Dantès. Bietul băiat ! Caderousse îl și uitase cu totul, dar el nu l-a uitat și, murind, i-a lăsat diamantul pe care l-ați văzut.

„— Dar de unde făcuse rost de un asemenea diamant ? întrebă giuvaergiul. Il avea înainte de a fi întemnițat ?

„— Nu, domnule, răspunse femeia ; în temniță, după cîte se pare, a făcut cunoștință cu un englez foarte bogat ; englezul s-a îmbolnăvit, iar Dantès l-a îngrijit ca pe un frate. Mai apoi, eliberîndu-se, englezul i-a lăsat diamantul bietului Dantès care, mai puțin fericit decît el, a murit în temniță. Dantès la rîn-

dul lui, ni l-a lăsat nouă moștenire; însărcinându-l pe abatele care a venit azi dimineață să ni-l aducă.

„— Povestea se potrivește, spuse giuvaergiul; și, la urma urmelor, poate că e adevărată, oricât de necrezut ar părea ea la prima vedere. N-a mai rămas să vorbim decît despre preț. Aici nu prea ne înțelegem.

„— Cum nu ne înțelegem? se miră Carconta. Credeam că v-ați învoit la prețul cerut de noi.

„— Trebuie să știi că eu n-am oferit decît patruzeci de mii de franci, spuse giuvaergiul.

„— Patruzeci de mii de franci! strigă Carconta. Nici vorbă că nu-l dăm la prețul ăsta. Abatele ne-a spus că valorează cincizeci de mii de franci, și încă fără lucrătura de aur.

„— Și cum îl cheamă pe abatele acesta? întrebă iscoditorul giuvaergiu.

„— Abatele Busoni, răspunse femeia,

„— Va să zică e un străin?

„— Cred că trebuie să fie italian, de pe lîngă Mantua.“

„— Arată-mi diamantul, să-l mai văd o dată, spuse giuvaergiul; se întîmplă de multe ori să nu-ți dai seama de la prima vedere de valoarea pietrelor“.

Caderousse scoase din buzunar o cutiuță de piele neagră, o deschise și o dădu giuvaergiuului. La vederea diamantului mare cît o alună, pe care mi-l amintesc ca și cum l-aș mai vedea încă, ochii Carcontei scînteiară de lăcomie.

— Și dumneata ce gîndeai despre toate astea, domnule care ascuți pe la uși? întrebă Monte-Cristo. Credeai că e adevărată povestea?

— Da, excelență; îmi aveam părerea mea despre Caderousse; știam că nu e om rău și nu-l credeam în stare să ucidă sau măcar să fure.

— Credința asta îi face mai multă cinste inimii decît experienței dumitale, Bertuccio. Pe Edmond Dantès, despre care se vorbea, l-ai cunoscut cumva?

— Nu, excelență, nu mai auzisem niciodată pînă atunci vorbindu-se de el, și nici mai apoi n-am mai auzit decît o singură dată, cînd l-a pomenit abatele Busoni, venind să mă vadă în temnița din Nîmes.

— Bine, continuă.

— Giuvaergiul luă inelul din mîinile lui Caderousse, și scoase din buzunar un cleștișor de oțel și o balanță mică de aramă ; apoi, îndepărtînd cîrligele de aur care legau piatra de inel, scoase diamantul din lăcașul lui, și îl cîntări cu atenție în balanță.

„— Daupînă la patruzeci și cinci de mii de franci, spuse el, dar nici un ban mai mult. De altfel, fiindcă atîta prețuiește diamantul, am luat la mine tocmai suma asta.

„— Nu-i nimic, se oferi Caderousse, mă întorc cu dumneata la Beaucaire să mai iei încă cinci mii de franci.

„— Nu l se împotrivi giuvaergiul, înapoindu-i inelul și diamantul. Nu valorează mai mult, ba încă îmi pare rău că am spus și atîta, fiindcă piatra are un defect pe care nu-l observasem la început. Dar n-are a face, o dată ce mi-am dat cuvîntul, mi-l țin ; am zis patruzeci și cinci de mii, și nu scad din prețul asta.

„— Măcar pune diamantul la loc în inel“, glăsui Caronta cu acrimă în glas.

„— Bine“, se învoi giuvaergiul.

Și prinse piatra la loc.

„— În regulă ! făcu Caderousse, punîndu-și cutiuța în buzunar, o să-l vindem altcuiva.

„— Da, da, spuse giuvaergiul, numai că n-o să vă meargă așa de ușor cu altul, cum v-a mers cu mine ; un altul n-o să se mulțumească numai cu lămuririle pe care mi le-ați dat. Și nu e de loc firesc ca un om de teapa voastră să aibă un diamant de cincizeci de mii de franci. O să se ducă să-i anunțe pe magistrați, o să trebuiască să-l rugați pe abatele Busoni, iar preoții ăștia care dau diamante de două mii de ludovici sînt rari ; justiția o să vă înhațe pînă una

alta pe voi, o să vă trimită la temniță. Dacă veți fi găsiți nevinovați, o să vă dea drumul după trei sau patru luni de închisoare, spunându-vă că inelul s-a rătăcit pe la grefă, sau dându-vă o piatră falsă, prețuind trei franci în locul unui diamant prețuind cincizeci sau poate chiar cincizeci și cinci de mii, dar pe care cred că-ți dai seama, prietene, că e cam riscant să-l cumperi.“

Caderousse și nevastă-sa se întrebară din ochi.

„— Nu, răspunse Caderousse, nu sîntem destul de bogați ca să putem pierde cinci mii de franci.

„— Faceți cum credeți, dragii mei, le spuse giuvaergiul; după cum vedeți, eu venisem cu bani pregătiți.“

Și scoase dintr-un buzunar un pumn de aur pe care-l făcu să strălucească în fața ochilor uluiți ai han-giului, iar din alt buzunar, un pachet de bancnote.

Se vedea cît de colo că în sufletul lui Caderousse se dădea o luptă crîncenă: se vedea cît de colo că acum cutiuța de piele pe care o sucea și o răsucea în mîna nu i se mai părea la fel de prețioasă ca suma enormă care-i lua privirile. Caderousse se întoarse spre nevastă-sa.

„— Tu ce zici? o întrebă el pe șoptite.

„— Dă-l, dă-l, spuse ea; dacă se întoarce la Beau-caire fără diamant, o să ne denunțe; și, cum a spus și el, cine știe dacă o să mai putem pune vreodată mîna pe abatele Busoni.

„— Atunci fie! se învoi Caderousse. Ia diamantul și dă-mi patruzeci și cinci de mii de franci. Dar nevas-tă-mea vrea în plus, un lanț de aur pentru ea, și să-mi dai și mie două paftale de argint.“

Giuvaergiul scoase din buzunar o cutie lungă și turtită în care se găseau mai multe feluri de lănțișoare și paftale.

„— Poftim, spuse el, sînt darnic cînd e vorba de afaceri; alegeți-vă.“

Femeia își alese un lănțișor de aur care putea să prețuiască vreo cinci ludovici, iar bărbatul o pereche de paftale în valoare de vreo cincisprezece franci.

„— Nădăjduiesc că n-o să vă pară rău, spuse giuvaergiul.

„— Abatele zicea că prețuiește cincizeci de mii de franci, mormăi Caderousse.

„— Haide, băiete, dă-mi-l odată ! Ce om ! se necăji giuvaergiul, smulgându-i diamantul din mână. Li număr patruzeci și cinci de mii de franci, adică un venit de două mii cinci sute de livre, o avere pe care aş vrea și eu s-o am, și tot nu e mulțumit !

„— Păi unde sînt cei patruzeci și cinci de mii de franci ? întrebă Caderousse cu glasul răgușit. Ia să-i văd !

„— Iată-i,“ spuse giuvaergiul.

Și numără pe masă cincisprezece mii de franci în aur și treizeci de mii de franci în bancnote.

„— Stai să aprind lampa, spuse Carconta. S-a întunecat și s-ar putea să ne înșelăm.“

Intr-adevăr, cît timp stătuseră la tocmeală se înnoptase și o dată cu întunericul se apropiase și furtuna care tot amenința să izbucnească de vreo jumătate de ceas. Tunetul mormăia înăbușit, în depărtare ; dar nici giuvaergiul, nici Caderousse și nici Carconta nu păreau să-l audă, fiind toți trei sub stăpînirea diavolului cîștigului. Eu însumi simțeam o fascinație ciudată la vederea grămezii de aur și a bancnotelor acolo. Mi se părea că visez și, așa cum se întîmplă în vis, mă simțeam țintuit locului.

Caderousse numără și răsunmără aurul și bancnotele, apoi le dădu nevesti-si care și ea, la rîndul ei, le numără și iar le numără.

În acest timp, giuvaergiul făcea să sclipească la lumina lămpii diamantul care arunca fulgere ce-l făceau să uite fulgerele prevestitoare de furtună care începuseră să învăpăieze ferestrele.

„— E toată suma ? întrebă giuvaergiul.

„— Da, răspunse Caderousse ; Carconta, ia adu portofelul și cantă un săculeț.“

Carconta se duse la dulap și se înapoie de acolo cu un portofel vechi de piele din care scoase cîteva

scrisori unsuroase, vîrînd în locul lor bancnotele, și cu un săculeț în care se aflau vreo cîțiva taleri de cîte șase livre, pesemne întreaga avere a familiei acesteia nemorocite.

„— Acum, măcar că ne-ai păgubit cu vreo zece mii de franci, nu vrei să cînezi cu noi? întrebă Caderousse. Te poftesc din toată inima.

„— Mulțumesc, răspunse giuvaergiul, dar e tîrziu și trebuie să mă întorc la Beaucaire, altfel s-ar neli-niști nevastă-mea“. Pe urmă, scoțîndu-și ceasul: „Drace! strigă el, acuși se face nouă, și n-am să mai ajung la Beaucaire înainte de miezul nopții. Vă las cu bine, copii. Dacă din întîmplare mai trece pe aici vreun abate Busoni, aduceți-vă aminte de mine!

„— Peste opt zile n-o să mai fii la Beaucaire, fiindcă tîrgul se termină săptămîna viitoare, îi răspunse Caderousse.

„— N-o să mai fiu, dar asta n-are a face. Scrieți-mi la Paris, pe adresa: Joannès, la Palais Royal, galleria Pierre, nr. 45, și am să vin negreșit, dacă merită osteneală.“

Un tunet bubui, însoțit de un fulger atît de puternic încît întrecu lumina lămpii.

„— Ia te uită! făcu hangiu. Și vrei să pleci pe o astfel de vreme?

„— Nu mi-e teamă de tunet, răspunse giuvaergiul,

„— Nici de hoți? întrebă Carcontă. În timpul tîrgului nu poți fi niciodată sigur pe drum,

„— Pentru hoți, uite ce am, spuse Joannès.“

Și scoase din buzunar o pereche de pistoale încărcate pînă la gura țevii.

„— Iată, spuse el, ăștia sînt ciîmi care și latră și mușcă: îi păstrez pentru primii doi inși care ar rîvni la diamantul tău, prietene Caderousse.“

Caderousse și nevastă-sa se uitară posomorîți unul la altul. Părea că le trecuse prin minte, la amîndoi deodată, același gînd cumplit.

„— Atunci, drum bun! făcu hangiu.

„— Mulțumesc,“ răspunse giuvaergiul.

Și luîndu-și bastonul de lîngă un dulap vechi, porni. Dar în clipa cînd deschise ușa, în odaie pătrunse o răbufnire de vînt atît de puternică, încît era cît p-aci să stingă lampa.

„— Frumoasă vreme, n-am ce zice ! se necăji giuvaergiul. Și cînd te gîndești că am de făcut două leghes pe o vreme ca asta !

„— Rămii și te culcă aici, îl îndemnă Caderousse.

„— Da, da, rămii, glăsui și Carconta, cu vocea tremurătoare. O să te îngrijim cum nu se poate mai bine.

„— Ba nu, trebuie să mă culc la Beaucaire. Rămămas bun !“

Caderousse merse agale pînă în prag.

„— Nu se mai vede nici cerul, nici pămîntul, glăsui giuvaergiul de afară. Să pornesc la dreapta, sau la stînga ?

„— La dreapta, spuse Caderousse. N-o să te rătăcești. Drumul e mărginit de arbori și pe o parte și pe alta.

„— Bun, am înțeles, se auzi glasul giuvaergiului, pierzîndu-se în depărtare.

„— Închide ușa, strigă Carconta. Nu-mi plac ușile deschise cînd tună.

„— Și cînd ai bani în casă, nu-i așa ? răspunse Caderousse răsucind de două ori cheia în broască.“

Apoi hangiuul se îndreptă spre dulap, scoase săculețul și portofelul și începură amîndoi să numere pentru a treia oară aurul și bancnotele. N-am mai văzut de cînd sînt o lăcomie ca aceea pe care pîlpîirile lămpii o făceau să se vadă pe chipurile lor. Mai ales femeia era groaznică ; tremurul care o zgîlția de obicei sporise și mai mult. Din palid cum era, obrazul i se făcuse vînat ; ochii, adînciți în orbite, ardeau.

„— De ce îl poșteai să se culce aici ? întrebă ea cu glasul înăbușit.

„— Păi pentru că... pentru că o să-i fie tare greu să ajungă pînă la Beaucaire, răspunse Caderousse, tresărind.

„— Aha ! Eu credeam că pentru altceva, spuse Carconța cu o expresie de nedescris.

„— Nevastă, nevăastă ! mormăi Caderousse, de ce-ți vin gânduri de-astea ? Și dacă-ți vin, de ce nu le ții pentru tine ?

„— Tot aia e, răspunse Carconța după o clipă de tăcere. Tu nu ești bărbat.

„— Cum adică ? întrebă Caderousse.

„— Dacă ai fi fost bărbat, giuvaergiul n-ar mai fi ieșit viu de aici.

„— Nevastă !

„— Sau măcar, n-ar mai ajunge la Beaucaire.

„— Nevastă !

„— Drumul face un cot și el e silit să țină de-a lungul lui ; pe lângă canal mai e însă un drum și tu ai putea ieși de-a dreptul...

„— Femeie, îl mîinii pe Dumnezeu. Ia ascultă !...”

Într-adevăr, se auzi un tunet năpraznic și totodată un fulger albăstrui luminează întreaga încăpere ; apoi tunetul, descrescînd încetul cu încetul, păru că se depărtează cu părere de rău de casa blestemată.

„— Isuse !” șopti Carconța, închinîndu-se.

În clipa aceea și în mijlocul tăcerii cumplite care urmează de obicei după tunete, răsunară bătăi în ușă.

Caderousse și nevăastă-sa tresăriră și se uitară unul la altul înspăimîntați.

„— Cine e acolo ?” strigă Caderousse ridicîndu-se, adunînd laolaltă aurul și bancnotele împrăștiate pe masă, și acoperindu-le cu amîndouă mîinile.

„— Eu !” răspunse o voce.

„— Care eu ?

„— Ei, pe naiba ! Joannès, giuvaergiul.

„— Ce tot spuneai că-l mîinii pe Dumnezeu ? glăsuie Carconța cu un zîmbet fioros pe buze. Iată că bunul Dumnezeu ni-l trimite iar...”

Caderousse se prăbuși galben și abia răsufîlînd pe un scaun. Carconța, dimpotrivă, se ridică și se duse cu pași hotărîți să deschidă ușa.

„— Intră, intră, dragă domnule Joannès, spuse ea.

„— Pe cinstea mea, strigă giuvaergiul ud learcă, se pare că diavolul nu vrea să ajung la Beaucaire în noaptea asta. Nebuniile cele mai scurte sînt și cele mai bune, dragă Caderousse. Mi-ai oferit găzduire, o primesc și mă reîntorc să dorm la dumneata.“

Caderousse îngăimă cîteva cuvinte, ștergîndu-și sudoarea care-i curgea pe frunte. Caronta încuiă de două ori ușa în urma giuvaergiului.

Intrînd în sala hanului, giuvaergiul se uită cerce-tător în preajmă, dar nu văzu nimic în stare să-i tre-zească bănuiala, iar dacă o avea cumva, nu văzu ni-mic în stare să i-o adeverească.

Caderousse își ținea într-una amîndouă mîinile peste bancnote și peste aur. Carconta îi zimbea oaspe-telui cît putea mai plăcut.

„— Ei! spuse giuvaergiul, mi se pare că v-ați temut să nu vă fi înșelat la socoteală și v-ați numărat din nou comoara, după plecarea mea.

„— De unde! răspunse Caderousse. Dar ne aștep-tam atît de puțin s-o căpătăm, încît nu ne vine să credem și cît timp n-avem dovada sub ochi, tot ni se pare că visăm.“

Giuvaergiul zîmbi.

„— Aveți cumva călători în han? întrebă el.

„— Nu-i nimeni, răspunse Caderousse. Nu găzduim peste noapte. Sîntem prea aproape de oraș și nu se oprește nimeni la noi.

„— Atunci, vă stînjenesc?

„— Dumneata să ne stînjenești! Vai, dragă dom-nule! Îți jur că nu ne stînjenești de loc, spuse Car-counta cu glas mîeros.

„— Unde o să mă culcați?

„— În camera de sus.

„— Păi nu e camera voastră acolo?

„— Ce are a face; mai avem un pat, în odaia de lîngă ea“.

Caderousse își privi mirat nevasta. Giuvaergiul în-gîină un cîntec, încălzindu-și spinarea la un buștean aprins de Carconta în vatră, ca să se zvînte oaspetele.

Între timp, ea pusese pe un colț de masă, unde întinsese un ștergar, rămășițele sărace ale cinei la care mai adăugase două sau trei ouă proaspete.

Caderousse pusese din nou bancnotele în portofoliu și aurul în săculeț, apoi le încuiase pe toate în dulap. Se plimba de-a lungul și de-a latul încăperii, mohorât și îngândurat, uitându-se din când în când la giuvaergi. Acesta fuma dinaintea vetrei și, pe măsură ce se zvînta pe o parte, se întorcea cu partea cealaltă spre foc.

„— Când vrei să mănînci, ai toate gata, îl îmbie Carconta, punîndu-i pe masă o sticlă de vin.

„— Voi nu mîncăți? întrebă Joannès.

„— Eu nu, răspunse Caderousse.

„— Am mîncat foarte lîrziu, se grăbi să adauge Carconta.

„— Adică o să cinez singur? întrebă giuvaergiul.

„— Noi o să te servim, răspunse Carconta cu o grabă neobișnuită la ea chiar față de mușterii.“

Din când în când Caderousse îi arunca o privire, repede ca fulgerul.

— Afară furtuna bîntuia mereu.

„— Auzi, auzi, spuse Carconta; zău, bine ai făcut că te-ai reîntors.

„— Asta nu mă împiedică s-o pornesc iar la drum dacă s-o potoli uraganul în timp ce mănînc, răspunse giuvaergiul.

„— Suflă mistralul, și o să tot bată pînă mîine, clătină din cap Caderousse.“

— Apoi, oftă.

„— Vai de cei care sînt pe-afară, spuse giuvaergiul, așezîndu-se la masă.

„— Da, o să petreacă o noapte afurisită, întări Carconta.“

Giuvaergiul începu să mănînce și Carconta îl copleși mai departe cu toate atențiile unei gazde grijulii. Ea, de obicei atît de sucită și de ursuză, devenise un model de atenție și de politeță. Dacă giuvaergiul ar fi

cunoscut-o mai dinainte, fără îndoială că o schimbare atît de mare l-ar fi mirat şi i-ar fi trezit unele bănuieli. Cît despre Caderousse, el nu sufla o vorbă, continuînd să se plimbe de colo-colo şi părănd că nu cutează nici măcar să-şi privească oaspetele.

Cînd cina luă sfîrşit, Caderousse merse la uşă şi o deschise.

„— Cred că se potoleşte furtuna,” spuse el.

Dar în aceeaşi clipă, ca pentru a-i dezminţi spusele, un tunet înfricoşător zgudui casa şi o răbufnire de vînt amestecat cu ploaie pătrunse înăuntru, stîngînd lampa.

Caderousse închise uşa ; nevastă-sa aprinse o lumînare la cărbunii aproape stinşi din vatră.

„— Haide, îl îndemnă ea pe giuvaergiu, trebuie să fii tare ostenit ; am pus cearşafuri curate pe pat ; du-te de te culcă. Somn uşor !”

Joannès mai zăbovi o clipă să se încredinţeze că uraganul nu se potolise şi, după ce văzu că tună şi plouă din ce în ce mai tare le ură noapte bună gazdelor şi se urcă pe scară.

Trecea pe deasupra capului meu, aşa că auzeam fiecare treaptă scîrţîind sub paşii lui.

Carconta îl urmări cu ochi lacomi, în timp ce Caderousse, dimpotrivă, îi întoarse spatele şi nici nu se uită măcar spre el.

Toate amănuntele acestea care mi-au revenit în minte mai tîrziu nu m-au izbit de loc în clipa cînd se petreceau sub ochii mei ; la urma urmei nu se întîmpla nimic nefiresc şi, în afară de povestea diamantului care mi se părea cam de necrezut, totul se desfăşura aşa cum trebuie. De aceea, fiindcă eram zdrobit de oboseală şi cum aveam de gînd să mă folosesc eu însumi de primul răgaz pe care furtuna avea să-l dea stihiiilor, m-am hotărît să dorm cîteva ore, apoi să pornesc mai departe, pe la miezul nopţii.

În camera de deasupra, îl auzeam pe giuvaergiu care, şiel, îşi lua toate măsurile ca să se odihnească

cît mai bine. Curînd, patul trosni ; giuvaergiul se culcase.

Simţeam că ochii mi se închid fără voie şi, fiindcă n-aveam nici un fel de bănuială, n-am încercat să lupt împotriva somnului. M-am uitat pentru ultima oară în bucătărie : Caderousse se aşezase la o masă lungă, pe una dintre băncile de lemn care, în hanurile de la ţară, înlocuiesc scaunele ; stătea cu spatele spre mine, aşa că nu-i puteam vedea chipul. De altfel, chiar dacă ar fi stat cu faţa la mine, tot mi-ar fi fost cu neputinţă să i-o văd, fiindcă îşi îngropase obrazii în palme.

Carconta îl privi cîtva timp, apoi înălţă din umeri şi veni să se aşeze în faţa lui.

În clipa aceea, o flacăară aproape ştinsă cuprînse un ciot de lemn uscat şi o licărire ceva mai vie luci în încăperea mohorîtă. Carconta stătea cu ochii aţintîţi spre soţul ei şi fiindcă el nu se clintea de loc, am văzut-o întinzîndu-şi degetele strîmbe şi atingîndu-i fruntea.

Caderousse tresări. Mi se păru că femeia mişcă buzele dar, fie că vorbea foarte încet, fie că simţurile îmi erau amorţite de somn, sunetul glasului ei nu ajunsese pînă la mine. Vedeam totul ca printr-o ceaţă şi cu îndoiala aceea care te cuprinde înaintea somnului, cînd ţi se pare că începi să visezi. În sfîrşit, ochii mi se închiseră şi nu mai ştiu ce s-a întîmplat după aceea.

Dormeam din greu, cînd m-a trezit un foc de pistol urmat de un ţipăt groaznic. Cîţiva paşi şovăielnici răsunară pe podeaua odăii şi un trup neînsufleţit se prăbuşi pe scară, chiar deasupra capului meu.

Nu-mi venisem încă bine în fire. Auzeam gemete, apoi strigăte înăbuşite, asemănătoare aceloră ce se aud în timpul unei lupte.

Apoi, un ultim ţipăt, mai prelung decît toate şi care se prefăcu în geamăt, mă trezi cu totul din amorteală.

M-am ridicat într-un cot, am deschis ochii, dar n-am văzut nimic în beznă, şi mi-am dus mîna la

frunte, peste care mi se părea că picură, printre scîndurile scării, o ploaie caldută și îmbelșugată.

După zgomotul înfricoșător de mai înainte, urmasese o tăcere adîncă. Auzii pașii unui om care pășea pe deasupra capului meu; treptele scării trosneau sub el. Omul coborî în sala de jos, se apropie de vatră și aprinse o luminare.

Omul-era Caderousse : avea chipul palid și cămașa plină de sînge.

După ce aprinse lumînarea, el urcă repede scara și-i auzii din nou pașii grăbiți și neliniștiți.

Peste o clipă, Caderousse coborî din nou. Ținea în mînă cutiuța. După ce se încredință că diamantul era înăuntru, se gîndi o clipă în care buzunar să o pună; apoi, socotind, fără îndoială, că buzunarul nu era o ascunzătoare destul de sigură, înfășură cutiuța în basmaua roșie pe care și-o legă în jurul gîtului.

Apoi dădu fuga la dulap, își scoase de acolo bancnotele și aurul, le vîră în buzunarele de la pantaloni și de la vestă, luă două sau trei cămăși, și, repezindu-se spre ușă, dispăru în beznă. Atunci mi s-a limpezit mîntea și am înțeles totul; mă muștram pentru cele întîmplate ca și cum eu aș fi fost adevăratul vinovat. Mi se părea că mai aud încă gemete: nefericitul giuvaergiu poate că mai era încă în viață, poate că aș mai fi putut, dîndu-i ajutor, să îndrept o parte din răul pe care nu îl făcusem, dar lăsasem să fie făcut. Mă proptii cu umerii într-una din scîndurile slab încheiate care despărteau vîgăuna rotundă unde dormisem, de odaia de jos. Scîndurile se desprinseseră și mă pomenii în casă.

Dădui fuga la luminare, apoi mă năpustii pe scară; un trup omenesc zăcea de-a curmezișul ei: era cadavrul Carcontei.

Focul de pistol pe care îl auzisem fusese tras împotriva ei. Avea gîtul străpuns dintr-o parte în alta și sîngele, pe lîngă că îi curgea în valuri din rană, îi mai ieșea și prin gură. Carconța murise. Am pășit pe deasupra trupului ei și am trecut mai departe.

În odaie domnea cea mai groaznică neorînduială. Cîteva mobile fuseseră răsturnate; cearșafurile, de care se agățase nefericitul giuvaergiu, erau împrăștiate prin cameră; Joannès însuși zăcea lungit pe podea, cu capul rezemat de zid, înotînd într-o baltă de sînge care i se revărsa din trei răni mari deschise în piept.

În cea de-a patra rană, rămăsese un cuțit lung de bucătărie, căruia nu i se vedea decît mînerul.

Am călcat peste al doilea pistol care pesemne nu luase foc din pricină că fusese pulberea umedă.

M-am apropiat de giuvaergiu; într-adevăr, nu murise încă; auzind zgomotul pașilor mei și mai ales simțind clătînările podelei, el deschise ochii rătăciti, izbuti o clipă să-i ațintească spre mine, mișcă buzele ca și cum ar fi voït să spună ceva, apoi își dădu sufletul.

Priveliștea aceasta înfricoșătoare aproape că mă scosese din minți. Acum, cînd nu mai puteam să dau ajutor nimănui, nu mai simțeam decît o singură nevoie: să fug. M-am repezit pe scară, cu mîinile în păr, urlînd de groază.

În sala de jos se aflau vreo cinci sau șase vameși și vreo doi sau trei jandarmi, o întreagă ceată înarmată.

Mă înhățară; și nici n-am încercat măcar să mă împotrivesc. Nu mai eram stăpîn pe simțurile mele. Am încercat să vorbesc, dar abia dacă am scos cîteva strigăte nedeslușite, și atîta.

Văzînd că vameșii și jandarmii mă arătau cu degetul, mi-am plecat ochii și m-am privit: eram plin de sînge. Ploaia călduță pe care o simțisem picurînd printre scîndurile scării fusese sîngele Carcontei.

Le-am arătat cu degetul locul unde stătusem ascuns.

„— Ce vrea să spună?” întrebă un jandarm.

Un vameș se duse să vadă.

„— Vrea să spună că pe acolo a trecut,” răspunse el.

Și arată spărtura prin care într-adevăr trecusem.

Atunci am înțeles că mă luau drept ucigaș. Mi-ă revenit graiul, mi-am regăsit puterile; m-am eliberat din mâinile celor doi oameni care mă țineau, strigînd:

„— Nu eu, nu eu!”

Doi jandarmi îmi puseră carabinele în piept.

„— Dacă mai faci o mișcare, ești mort, îmi spusă ei.

„— Dar vă mai spun odată că n-am ucis eu! le strigai.

„— O să povestești istorioara asta judecătorilor din Nîmes, îmi răspunsă ei. Pînă una-alta, urmează-ne; și o să-ți dăm un sfat: nu încerca să te împotrivești.”

Nici nu-mi trecea prin minte măcar să mă împotrivesc. Eram zdrobit de uimire și de groază. Ei îmi puseră cătușele, mă legară de coada unui cal și mă duseră la Nîmes.

Fusesem urmărit de un vameș; el mă scăpase din ochi în fața hanului, dar își închipuise că acolo aveam să-mi petrec noaptea; de aceea își anunțase camarazii și sosiseră împreună tocmai la timp ca să audă împușcătura și să mă prindă în mijlocul unor asemenea dovezi de vinovăție, încît mi-am dat seama numaidecît că va fi greu să mi se recunoască nevinovăția.

De aceea nu vedeam decît o singură scăpare: primul lucru pe care-l cerui judecătorilor de instrucție a fost rugămintea de a căuta pretutindeni un oarecare abate Busoni, care ar fi poposit în timpul zilei în hanul Pont du Gard. Dacă povestea auzită de mine fusese născocită de Caderousse, dacă abatele Busoni nu exista, îmi dădeam seama că nu mai aveam scăpare, afară de cazul cînd l-ar fi prins pe Caderousse și el ar fi mărturisit totul.

Se scurseră astfel două luni, în timpul cărora, — trebuie s-o spun spre lauda judecătorului meu, — se făcură toate cercetările pentru a-l găsi pe cel cerut de mine. Îmi pierdusem orice nădejde. Caderousse nu fusese prins. Urma să fiu judecat la prima sesiune,

cînd în ziua de 8 septembrie, adică la trei luni și cinci zile după crimă, abatele Busoni, pe care nu mai nădăjduiam să-l văd, veni la temniță, spunînd că afluase despre un deținut care voia să-i vorbească. Auzise lucrul acesta la Marsilia, după cîte spunea, și se grăbise să-mi îndeplinească dorința.

Vă închipuiți cu cîtă înflăcărare l-am primit; i-am povestit tot ce văzusem, i-am vorbit, plin de neliniște, despre diamant; și, împotriva așteptării mele, el mi-a spus că povestea era adevărată de la un capăt la altul. Împotriva așteptării mele, de asemenea, a crezut tot ce i-am spus. Și atunci, atras de milostenia lui blîndă, găsind în el o cunoaștere adîncă a obiceiurilor din țara mea, gîndindu-mă că iertarea singurei crime pe care o săvîrșisem s-ar putea să coboare de pe buzele lui atît de milostive, i-am povestit, sub legămintul spovedaniei, împlinirea de la Auteuil, cu toate amănuntele ei. Ceea ce nu făcusem decît dintr-o izbucnire a inimii, avu aceeași urmare ca și cum ar fi fost făcută din calcul: mărturisirea primului asasinat, pe care nimic nu mă silea să-l destăinuiesc, îi dovedi că nu-l săvîrșisem pe cel de al doilea, și abatele mă părăsi poruncindu-mi să nădăjduiesc, și făgăduindu-mi să facă tot ce-i va sta în putință ca să-l convingă pe judecători de nevinovăția mea.

Am avut dovada că într-adevăr s-a îngrijit de mine, cînd mi-am dat seama că traiul în temniță mi se îmblinzește încetul cu încetul și cînd am aflat că mă vor judeca alți jurați, în sesiunea următoare, în locul celor ce fuseseră adunați.

În răgazul acesta de timp, soarta făcu să fie prins în străinătate Caderousse. Readus în Franța, el mărturisi totui, aruncînd vina premeditării și mai ales a ațîțării la crimă asupra nevastei sale. Ucigașul fu osîndit la galere pe viață, iar mie mi se dădu drumul.

— Și atunci ai venit la mine cu scrisoarea din partea abatelui Busoni? Întrebă Monte-Cristo.

— Da, excelență, abatele mi-a purtat o grijă vădită.

„— Meseria ta de contrabandist te va duce la pierire, îmi spunea el; dacă ieși din temniță, lasă-te de ea.

„— Părinte, îl întrebai eu, cum vrei să trăiesc și să-mi hrănesc biata cumnată?

„— Unul dintre credincioșii mei, îmi răspunse el, mă prețuiește foarte mult, și m-a însărcinat să-i caut un om de încredere. Vrei să fii dumneata omul acela? Am să te trimit la el.

„— Părinte, strigai eu, cît ești de bun!

„— Dar îmi juri că n-o să mă căiesc niciodată că te-am trimis la el?”

Am întins mîna să jur.

„— Nu-i nevoie, îmi spuse el. Ii cunosc și îi iubesc pe corsicani. Iată recomandafia mea.”

Și scrise cele cîteva rînduri pe care vi le-am adus și pe temeiul căroră excelență voastră a avut bună-tatea să mă primească în slujbă. Iar acum vă întreb, cu mîndrie, excelență, ați avut vreodată vreun motiv să vă plîngeți de mine?

— N-am avut, răspunse Monte-Cristo; și mărturisesc cu plăcere că ești un servitor bun, Bertuccio, deși ești neîncrezător.

— Eu, domnule conte?

— Da, tu. Cum se face că avînd o cumnată și un fiu adoptiv nu mi-ai pomenit totuși niciodată nici despre unul nici despre celălalt?

— Vai! excelență, rămîne să vă povestesc acum partea cea mai tristă a vieții mele. Am plecat spre Corsica. Vă dați seama cît eram de grăbit s-o revăd și s-o consolez pe biata mea cumnată. Dar cînd am ajuns la Rogliano, am găsit casa în doliu. Se petrecuse acolo o întîmplare groaznică pe care vecinii n-au uitat-o nici pînă azi! După sfaturile mele, biata Assunta se împotrivise cerințelor lui Benedetto, care, în fiecare clipă, îi cerea toți banii din casă. Într-o dimineată el o amenință și dispăru întreaga zi. Ea plînse, căci draga de Assunta îl iubea ca o mamă. Cînd se înseră, ea îl așteptă fără să se culce. Pe la

unsprezece noaptea Benedetto se întoarse împreună cu doi prieteni, părtași obișnuiți ai nebuniilor lui. Assunta îi întinse brațele; dar ei o înșfăcăță și unul dintre cei trei — tremur la gândul că s-ar putea să fi fost chiar diavolul de copil — unul dintre cei trei strigă :

„— Să ne jucăm de-a interogatoriul, și o să ne mărturisească ea unde ține banii“.

Vecinul Wasilio tocmai plecase la Bastia; acasă rămăsese numai nevastă-sa, singură. Și nimeni, în afară de ea, nu putea nici să vadă și nici să audă ce se petrecea la cumnată-mea. Doi dintre ticăloși o țineau pe biata Assunta, care, neputînd să creadă în posibilitatea unei asemenea crime, zîmbea celor ce aveau să-i fie călăi; al treilea baricadă ușile și ferestrele, apoi se întoarse. Și toți laolaltă, înăbușind țipetele pe care groaza i le smulgea în fața pregătirilor acestora mai serioase, apropiară picioarele Assuntei de iarul de pe vatră, nădăjduind s-o facă astfel să mărturisească unde ascunsese mica noastră avere. Dar în timpul luptei focul îi aprinse veșmintele: atunci ei îi dădură drumul de teamă să nu li se aprindă și lor hainele. Cuprinsă de flăcări, ea alergă la ușă, dar ușa era încuiată.

Assunta se repezi spre fereastră; dar și fereastra fusese baricadată. Atunci vecina auzi țipetele groaznice: Assunta chema în ajutor. Peste puțin timp însă, vocea ei fu înăbușită; țipetele deveniră gemete. A doua zi, după o noapte de groază și de tortură sufletească, cînd nevasta lui Wasilio îndrăzni să iasă din casă și să cheme judele care deschise ușa, o găsiră pe Assunta pe jumătate arsă, dar respirînd încă, iar dulapurile sparte și banii dispăruți. Cît despre Benedetto, el fugise pentru totdeauna din Rogliano. Din ziua aceea nu l-am mai revăzut și nici n-am mai auzit măcar vorbindu-se despre el.

După ce am aflat veștile acestea triste, urmă Bertuccio, am venit la excelența voastră. N-aveam de ce

să mai vorbesc despre Benedetto, fiindcă dispăruse, și nici despre cumnata mea, pentru că murise.

— Și ce-ai gândit despre întâmplarea asta ? întrebă Monte-Cristo.

— Mi-am spus că este pedeapsa crimei pe care o săvârșisem, răspunse Bertuccio. Neamul Villefort-ilor era un neam blestemat !

— Așa e, șopti Monte-Cristo cu un glas lugubru.

— Și acum, excelența voastră înțelege, nu-i așa, de ce casa pe care n-am mai văzut-o de atunci, de ce grădina în care m-am pomenit pe neașteptate, de ce locul acesta unde am ucis un om, au putut să-mi pricinuiască tulburări a căror cauză ați voit s-o cunoașteți ; la urma urmei, nu sînt tocmai sigur dacă nu cumva aici, în fața mea, la picioarele mele, nu doarme Villefort în groapa săpată pentru copilul lui.

— Într-adevăr, s-ar putea și asta, spuse Monte-Cristo ridicîndu-se de pe banca unde stătuse. S-ar putea chiar ca procurorul regal să nu fie mort, adăugă el încet. Abatele Busoni a făcut bine că te-a trimis la mine și tu ai făcut bine că mi-ai spus povestea, fiindcă de acum nu voi mai avea îndoieli în privința ta. Dar flăcăul ăstuia, cu nume atît de nepotrivit, lui Benedetto¹ n-ai mai încercat să-i dai de urmă ? N-ai căutat niciodată să afli ce a ajuns ?

— Niciodată. Dacă aș fi știut unde e, în loc să mă duc la el, aș fi fugit ca din fața unui monstru. Nu, din fericire n-am mai auzit nici măcar pomenindu-se despre el ; nădăjduiesc că a murit.

— Nu nădăjdui, Bertuccio, îi spuse Monte-Cristo ; cei răi nu pier așa, căci Dumnezeu pare că-i ia în pază ca să facă din ei uneltele răzbunărilor sale.

— Fie, răspunse Bertuccio. Eu nu cer în rugăciunile mele decît un lucru : să nu mai dau niciodată ochii cu el. Acum știți tot, domnule conte, urmă intendentul plecîndu-și fruntea : îmi sînteți judecător aici

¹ Benedetto înseamnă, în limba italiană, Binecuvîntatul. (n.r.)

pe pământ, așa cum Dumnezeu îmi va fi judecător în ceruri; nu-mi spuneți oare câteva cuvinte de mîngîiere?

— Ai dreptate, și pot să-ți spun ceea ce ți-ar fi spus abatele Busoni: Villefort pe care l-ai lovit își merita pedeapsa pentru ce-ți făcuse ție și poate și pentru altceva. Iar Benedetto, dacă mai trăiește, va sluji, după cum îți spuneam, vreunei răzbunări divine, apoi la rîndul său va fi și el pedepsit. Cît despre tine, n-ar trebui să te mustri, de fapt, decît pentru un singur lucru: întrebă-te de ce atunci cînd ai smuls copilul din ghearele morții, nu l-ai înapoiat mamei sale: asta îți este crima, Bertuccio.

— Da, domnule, asta e crima, adevărata crimă, fiindcă m-am purtat ca un laș. O dată ce i-am redat viața copilului, n-aveam decît un lucru de făcut, după cum ați spus. Trebuia să-l înapoiez mamei sale. Dar pentru asta ar fi trebuit să fac cercetări, să atrag atenția asupra mea și poate să mă predau. Nu voiam să mor: țineam la viață pentru cumnata mea, pentru dragostea de sine înmăscută în noiăștia care vrem să rămînem întregi și victorioși în răzbunare. Și apoi, la urma urmei, poate că țineam la viață numai din dragoste pentru viață. Eu nu sînt viteaz cum a fost bietul meu frate!

Bertuccio își ascunse obrazul în palme. Monte-Cristo îl privi îndelung, cu o privire în care nu se putea citi nimic.

Apoi, după o clipă de tăcere, devenită și mai solemnă prin ora și locul unde se aflau, Monte-Cristo spuse cu o tristețe neobișnuită în glas:

— Ca să sfîrșim cu demnitate discuția noastră, ultima cu privire la aventurile tale, dragă Bertuccio, ține minte cuvintele mele, căci și eu le-am auzit rostite adeseori de abatele Busoni: pentru orice rău există două leacuri: timpul și tăcerea. Acum, Bertuccio, lasă-mă să mă plimb o clipă prin grădină. Ceea ce pentru dumneata, ca actor al scenei petrecute, a însemnat o zguduire adîncă, pentru mine va

însemna un simțămînt aproape plăcut și va spori prețul proprietății acestela. Vezi tu, dragă Bertuccio, arborii nu plac decît pentru că fac umbră, și umbră, ea însăși, nu place decît pentru că este plină de vîsare și de năluciri. Iată că am cumpărat o grădină închipuindu-mi că-mi cumpăr o simplă ogradă împrejmuită de ziduri, și n-a fost de loc așa: pe neașteptate, ograda s-a nimerit să fie o grădină plină de fantome, care nu erau trecute în contract. Mie îmi plac lantommele. N-am auzit niciodată spunîndu-se că morții ar fi făcut în șase mii de ani atîtea rele cîte fac cei vii într-o singură zi. Du-te și culcă-te liniștit, Bertuccio. Dacă duhovnicul îți va fi mai puțin îngăduitor în clipa de pe urmă decît a fost abatele Busoni, cheamă-mă pe mine, de voi mai fi în viață, și-ți voi găsi cuvinte să-ți legene cu blîndețe sufletul în clipa cînd va fi gata s-o pornească la drum pentru greaua călătorie care se cheamă veșnicia.

Bertuccio se înclină cu respect și plecă oftînd.

Monte-Cristo rămase singur; apoi făcu patru pași înainte, murmurînd:

— Aici, lângă platanul ăsta, e groapa unde a fost depus pruncul; dincolo e porțița prin care se intră în grădină; în colțul de colo e scara dosnică ducînd în camera de culcare. Nu cred să mai am nevoie să-mi notez toate astea în carnet, căci iată înaintea ochilor mei, în jurul meu, sub picioarele mele, planul în relief, planul viu.

După un ultim ocol prin grădină, Monte-Cristo o porni spre trăsura. Văzîndu-l gînditor, Bertuccio se urcă în tăcere pe capră, lângă vizitiu.

Trăsura porni spre Paris.

În aceeași seară, sosind în palatul de pe Champs Elysées, contele de Monte-Cristo își vizită întreaga locuință, așa cum ar fi făcut-o cineva care ar fi cunoscut-o de multă vreme; deși mergea înainte, el nu deschise nici o singură ușă în locul alteia, și nu porni pe nici o scară sau pe nici un coridor care să nu-l

ducă exact acolo unde voia să meargă. În vizita aceasta nocturnă, îl însoțea Ali. Contele îi dădu lui Bertuccio mai multe ordine în legătură cu înfrumusețarea și cu noua împărțire a locuinței. Apoi, scoțându-și ceasornicul, îi spuse nubianului care îl asculta cu atenție :

— Acum e unsprezece și jumătate ; Haydée trebuie să sosească dintr-o clipă în alta. Au fost înștiințate cameristele franceze ?

Ali întinse mîna spre apartamentul destinat frumoașei grecoaice, care era atît de izolat, încît, — acoperind ușa cu o draperie, — puteai să vizitezi întreaga casă fără să bănuiești măcar că acolo se mai află un salon și două camere locuite. Ali întinse deci mîna spre apartament, arătă numărul trei cu degetele mîinii stîngi și tot pe palma întinsă își sprijini capul și închise ochii ca și cum ar fi dormit.

— O așteaptă în dormitor trei femei, nu-i așa? spuse Monte-Cristo, obișnuit cu felul de a vorbi al nubianului.

— Da, făcu Ali clătînînd din cap de sus în jos.

— Doamna va fi obosită în seara asta, continuă Monte-Cristo, și fără îndoială că va dori să doarmă. Să n-o siliți să vorbească ; cameristele franceze trebuie doar să-și salute noua stăpînă și apoi să se retragă ; să ai grijă ca însoțitoarea greacă să nu comunice de loc cu franțuzoaicele.

Ali se înclină.

Peste cităva vreme se auzi un glas strigîndu-l pe portar ; poarta se deschise, o trăsură trecu huruind pe alee și se opri în fața peronului. Contele coborî ; ușița trăsurii fusese deschisă. Monte-Cristo întinse mîna unei tinere femei înfășurată într-o mantie de mătase verde, brodată cu aur, care îi acoperea chipul.

Tînăra prinse mîna care i se întinsese, o sărută cu oarecare dragoste și respect și rosti cîteva cuvinte pline de căldură, cărora Monte-Cristo le răspunse cu o blîndă gravitate, în limba sonoră pusă de bătrînul Homer în gura zeilor săi.

Apoi Ali porni înainte purtînd o torță de ceară trandafirie iar tînăra, care nu era alta decît frumoasa grecoaică, însoțitoarea lui Monte-Cristo din Italia, fu condusă în apartamentul ei, pe cînd contele se retrase în apartamentul care îi era rezervat.

La o jumătate de oră după miezul nopții, toate luminile erau stinse în casă și s-ar fi putut crede că toată lumea dormea.

A doua zi, pe la orele două după amiază, o caleaşcă trasă de doi cai englezeşti nespus de frumoşi se opri în faţa porţii lui Monte-Cristo. Un om îmbrăcat într-o haină albastră, cu nasturi de mătase din aceeaşi culoare, cu o vestă albă brăzdată de un lanţ de aur uriaş şi cu pantaloni de culoarea alunei, scoase capul prin uşiţa caleştii pe al cărei panou era zugrăvită o coroană de baron, şi-şi trimise groomul să-l întrebe pe portar dacă contele de Monte-Cristo era acasă.

Noul venit avea părul atât de negru şi atât de coborât spre sprâncene, încît cu greu l-ai fi putut crede natural, mai ales că nu părea de loc potrivit cu zbîrciturile de sub ochi pe care nu izbutea să şi le ascundă. Omul avea vreo cincizeci — cincizeci şi cinci de ani, deşi căuta să pară numai de patruzeci.

Aşteptînd răspunsul, noul venit cerceta cu o atenţie deosebit de minuţioasă, — cu neobrăzare aproape, — exteriorul casei, ce se zărea din grădină şi livrelele cîtorva servitori care puteau fi văzuţi trecînd de colo-colo. În ochii noului venit liţărea mai mult viclenie decît inteligenţă. Buzele lui erau atât de subţiri, încît în loc să iasă în afară îi intrau în gură. În sfîrşit, lăţimea şi proeminenţa pomeţilor — semn sigur de şiretenie — teşitura frunţii, umflăturile timploilor depăşind cu mult lărgimea urechilor prea puţin aristocratice, puteau vădi, pentru orice fizionomist, caracterul aproape respingător al personajului acestuia, care lua ochii lumii prin caii lui deosebit de frumoşi, prin diamantul enorm de la cămaşă şi prin panglica roşie care i se întindea de la o butonieră la alta a hainei.

Groomul bătu în geamul portarului și întrebă :

— Aici locuiește domnul conte de Monte-Cristo ?

— Excelența sa locuiește aici, răspunse portarul, dar...

Și îl întrebă din ochi pe Ali.

Ali făcu un semn negativ.

— Dar ?... întrebă groomul.

— Dar excelența sa nu primește, răspunse portarul.

— Atunci, iată cartea de vizită a stăpînului meu, domnul baron Danglars. Dați-o contelui de Monte-Cristo și spuneți-i că, trecînd spre Cameră, stăpînul meu s-a abătut pe aici ca să aibă onoarea să-l vadă.

— Eu nu-i vorbesc excelenței sale, spuse portarul ; o să-i comunice valetul tot ce mi-ai spus.

Groomul se reîntoarce la trăsura.

— Ce s-a întîmplat ? îl întrebă Danglars.

Băiatul, cam rușinat de lecția primită, îi comunică stăpînului său răspunsul portarului.

— Va să zică domnul acesta e un prinț căruia i se spune excelență și căruia numai valetul are dreptul să-i vorbească. Nu-i nimic ; din moment ce are credit la mine, o să-l văd cînd o să aibă nevoie de bani.

Și spunînd acestea, Danglars se trînti în fundul trăsurii strigîndu-i vizitiului în așa fel încît să poată fi auzit pînă în partea cealaltă a străzii :

— La Camera Deputaților !

Printr-un stor al pavilionului, Monte-Cristo, anunțat la timp, îl prîvise și îl studiase pe baron cu ajutorul unui ochean dintre cele mai bune și cu tot atîta atenție cu cită cercetase Danglars casa, grădina și livrelele valetilor.

— Hotărit lucru, urîta creatură mai e omul ăsta ! își spuse el cu dezgust, punîndu-și ocheanul la loc, în teaca de fildeș... Cum de nu văd oamenii în el, de la prima privire, șarpele cu fruntea turtită. uliul cu țeasta bombată și șoimul negru cu cioc ascuțit !

— Ali, strigă el apoi, bătînd într-un gong de aramă. — Ali se ivi. — Cheamă-l pe Bertuccio, adăugă Monte-Cristo.

În aceeași clipă Bertuccio intră.

— Excelența voastră m-a chemat? întrebă intendentul.

— Da, îi răspunse contele. Ai văzut caii care s-au oprit mai adineauri la poartă?

— Sigur că i-am văzut, excelență. Sînt foarte frumoși.

— Cum se face atunci, spuse Monte-Cristo încruntîndu-și sprîncenele, cum se face că eu ți-am cerut cei mai frumoși cai din Paris și că mai există în Paris alți doi cai la fel de frumoși ca ai mei? Cum se face că ei nu sînt în grajdurile mele?

Văzînd încruntarea sprîncenelor și auzind tonul aspru al vocii, Ali plecă fruntea.

— Nu-i vina ta, bunul meu Ali, spuse în arabă Monte-Cristo, cu o blîndețe pe care nu s-ar fi așteptat nimeni să i-o găsească nici în glas și nici pe chip. Tu nu te pricepi la cai englezești.

Figura lui Ali se însenină.

— Domnule conte, spuse Bertuccio, caii despre care vorbiți nu erau de vînzare.

Monte-Cristo înălță din umeri:

— Află, domnule intendent, că totul e de vînzare pentru cine știe să plătească bine.

— Domnul Danglars i-a plătit șaisprezece mii de franci, domnule conte.

— Atunci, trebuia să-i oferi treizeci și două de mii; el e bancher și un bancher nu scapă niciodată prilejul să-și dubleze capitalul.

— Domnul conte vorbește serios? întrebă Bertuccio.

Monte-Cristo își privi intendentul, ca un om uimit că îndrăznește cineva să-i pună o întrebare.

— Deseară am de făcut o vizită, spuse el. Vreau să găsesc înhămați la trăsura mea, cu hamuri noi, cei doi cai despre care vorbesc.

Bertuccio se retrase salutînd. Dar lîngă ușă, se opri:

— La ce oră dorește excelența voastră să faceți vizita?

— La cinci, spuse Monte-Cristo.

— Atrag atenția excelenței voastre că acum e ora două, cuteză intendentul.

— Știu, se mulțumi să-i răspundă Monte-Cristo.

Apoi, întorcându-se către Ali, îi spuse:

— Pune să fie trecuți toți caii pe dinaintea doamnei ca să-i aleagă pe cei ce-i vor plăcea mai mult. Întreab-o dacă dorește să ia masa împreună cu mine; dacă n-are nimic împotrivă, masa să fie servită în apartamentul ei. Acum, du-te. Iar când ajungi jos, trimite-mi valetul.

Abia dispăruse Ali, când valetul intră.

— Baptistin, îi spuse contele, ești de un an de zile în serviciul meu; acesta e timpul de încercare pe care îl pun de obicei oamenilor mei! De dumneata sînt mulțumit.

Baptistin se înclină.

— Rămîne de știut dacă și dumneata ești mulțumit de mine.

— Vai, domnule conte! se grăbi să răspundă Baptistin.

— Ascultă pînă la capăt, urmă contele. Cîștigi o mie cinci sute de franci pe an, adică leafa unui ofițer vrednic și viteaz care-și riscă viața în fiecare zi; ai o masă cum și-ar dori să aibă mulți șefi de birou, slujbași nefericiți, mult mai ocupați decît dumneata. Deși ești servitor, ai dumneata însuși servitori care îți îngrijesc rufe și hainele, și în afară de cei o mie cinci sute de franci pe care ți-i plătesc, îmi mai furi, la cumpărăturile făcute pentru îmbrăcămintea mea, aproape încă o mie cinci sute de franci pe an.

— Excelență!

— Nu mă plîng, Baptistin; e firesc să fie așa. Aș vrea, totuși, ca lucrurile să se oprească aici. N-ai să găsești nicăieri un post asemănător cu acela pe care ți l-a dăruit norocul. Nu-mi bat niciodată slugile, nu înjur niciodată, nu mă înfurii niciodată, iert întot-

deauna o greșeală, însă nu iert niciodată o neglijență sau o uitare. Poruncile mele sînt de obicei scurte, dar limpezi și precise; îmi place mai bine să le repet de două și chiar de trei ori, decît să le văd înțelese pe dos. Sînt destul de bogat ca să știu tot ce vreau să știu, și te previn că sînt foarte curios. Dacă voi afla deci că ai vorbit despre mine, fie lucruri bune, fie lucruri rele, că mi-ai discutat faptele, că mi-ai supra-vegheat purtarea, ai să fii dat afară imediat. Nu-mi previn servitorii decît o singură dată; iată-te prevenit; poți să pleci!

Baptistin se înclină și făcu trei sau patru pași, gata să plece.

— Ascultă, urmă contele, uitasem să-ți spun că în fiecare an pun deoparte o anumită sumă de bani pentru oamenii mei. Cei concediați pierd banii aceștia, care le revin celor ce rămîn pentru a se bucura de ei după moartea mea. S-a împlinit un an de cînd ești în slujba mea. Averea dumatăle a început să se înfiripe. Sporește-o!

Cuvîntarea asta, ținută în fața lui Ali care stătea nepăsător fiindcă nu pricepea o boabă franțuzească, avu asupra lui Baptistin un efect lesne de înțeles pentru cei ce au studiat fiziologia servitorului francez.

— Voi încerca să mă conformez întru totul dorințelor excelenței voastre, răspunse el. Mă voi forma, luîndu-l ca pildă pe Ali.

— Nu-i nevoie, spuse Monte-Cristo, cu o răceală de marmoră. Ali are și multe lipsuri amestecate printre însușiri; nu-l lua drept exemplu, căci Ali e o excepție; el nu-i plătit, nu e servitor, ci e sclavul meu, cîinele meu; dacă nu și-ar face datoria, nu l-aș alunga, ci l-aș ucide.

Baptistin făcu ochii mari.

— Te îndoiești de asta? întrebă Monte-Cristo.

Și îi repetă lui Ali aceleași cuvinte pe care i le spusese în franțuzește lui Baptistin.

Ali ascultă, zîmbi, se apropie de stăpînul său, puse un genunchi la pămînt și îi sărută mîna, respectuos.

Adausul acesta la lecție îl uimi la culme pe valet.

Contele îi făcu semn lui Baptistin să plece și lui Ali să-l urmeze. Trecură amîndoi în cabinet și vorbiră acolo vreme îndelungată.

La orele cinci, contele bătui de trei ori în gong. O bătaie îl chema pe Ali, două pe Baptistin, trei pe Bertuccio.

Intendentul intră.

— Căii mei ! spuse Monte-Cristo.

— Sînt la trăsura, excelență, răspunse Bertuccio. Să vă însoțesc ?

— Nu. Să meargă numai vizitiul, Baptistin și Ali.

Coborînd, Monte-Cristo văzu înhămați la trăsura sa trăpașii pe care îi admirase dimineata la trăsura lui Danglars.

Trecînd pe lîngă ei, le aruncă o privire.

— Sînt într-adevăr frumoși. Bine ai făcut că i-ai cumpănat ; atîta doar că ai cam întîrziat.

— Excelență, spuse Bertuccio, nu mi-a fost de loc ușor să-i capăt. Au costat o avere.

— Și pentru asta căii nu mai sînt frumoși ? întrebă Monte-Cristo înălțînd din umeri.

— Dacă excelența voastră e mulțumită, spuse Bertuccio, atunci totul e bine. Unde merge excelența voastră ?

— În Chaussée d'Antin, la domnul baron Danglars.

Discuția aceasta avea loc pe peron. Bertuccio făcu un pas, cu gînd să coboare prima treaptă.

— Mai stai, îl opri Monte-Cristo. Am nevoie de un teren pe țărmul mării, în Normandia de pildă, între Le Havre și Boulogne. După cum vezi, îți las destul spațiu să alegi. Pe domeniul acesta o să trebuiască să existe un mic port, un golfuluț unde să poată intra și rămîne corveta mea ; ea n-are nevoie decît de o adîncime de vreo cinci metri. Vasul va trebui

să fie gata de plecare, la orice oră din zi sau din noapte, cînd îi voi da semnalul. Interesează-te pe la toți notarii despre o astfel de proprietate; cînd vei afla ceva, du-te s-o vezi și, dacă vei fi mulțumit, cumpără-o pe numele dumitale. Corveta e acum în drum spre Fécamp, nu-i așa?

— Chiar în seara cînd am părăsit Marsilia am văzut-o pornind în larg.

— Și iahtul?

— Iahtul a primit ordin să rămînă la Martigues.

— Bine! Să mai scrii din cînd în cînd căpitanilor, ca să nu-i lași să doarmă.

— Dar în privința vasului cu aburi?

— A vasului de la Châlons?

— Da.

— Aceleași ordine ca și pentru cele două corăbii cu pînze.

— Bine.

— De îndată ce cumperi proprietatea de la țărmul mării, să rînduiești popasuri din zece în zece leghe, pe drumul spre nord și pe drumul spre sud.

— Excelența voastră se poate bizui pe mine.

Contele făcu un semn de mulțumire, coborî treptele și sări în trăsura care, trasă de minunații trăpași nu se opri decît în fața locuinței bancherului.

Danglars prezida o comisie pentru constituirea unei căi ferate, cînd i se anunță vizita lui Monte-Cristo. De altfel, ședința era pe sfîrșite.

Auzind numele contelui, bancherul se ridică.

— Domnilor, spuse el adresîndu-se colegilor săi — dintre care mulți erau membri onorabili ai uneia sau alteia dintre Camere — iertați-mă că vă părăsesc astfel. Dar, închipuiți-vă, casa Thompson & French, din Roma, îmi trimite un anume conte de Monte-Cristo, deschizîndu-i la mine credit nelimitat. E gluma cea mai nostimă pe care corespondenții mei din străinătate și-au îngăduit vreodată să mi-o facă. Pe cîntea mea, vă dați seama ce curiozitate m-a cuprins și mă stăpînește încă. Am trecut azi dimineață pe la așa-

zisul conte. Dacă ar fi un conte adevărat, vă închipuiți că n-ar avea atîta avere. Domnul nu primea musafiri. Cum vi se pare? Nu-i așa că jupîn Monte-Cristo își dă aere de alteță sau de femeie frumoasă? Altminteri, casa situată pe Champs-Élysées și care e a lui, după cîte am aflat, mi s-a părut curățică. Dar un credit nelimitat, urmă Danglars zîmbind cu zîmbetul lui răutăcios, cere ca bancheul la care este deschis să fie tare pretențios. Mă grăbesc deci să-mi văd omul. Cred că vor să mă înșele. Dar habar n-au cu cine au de-a face. O să rîdă mai bine cine va rîde la urmă.

Terminînd de spus cuvintele acestea cu o afectare care-i umfla nările, baronul își părăsi oaspeții și trecu într-un salon alb și auriu care stîrnea multă vîlvă în Chaussée d'Antin.

Aci poruncise să fie primit oaspetele, pentru a-i lua ochii din prima clipă.

Contele stătea în picioare privind cîteva copii de Albane și de Fattore, vindute bancherului drept originale, și care, așa, copii cum erau, nu se potriveau de loc cu zorzoanele de aur și de toate culorile care împodobeau tavanul.

La zgomotul pe care Danglars îl făcu intrînd, contele se întoarce.

Danglars salută cu o ușoară înclinare a capului și-i făcu semn contelui să ia loc într-un fotoliu de lemn poleit și îmbrăcat în mătase albă brodată cu aur.

Contele se așează.

— Cu domnul de Monte-Cristo am cîntea să vorbesc?

— Iar eu am cîntea să-i vorbesc domnului baron Danglars, cavaler al Legiunii de Onoare, membru al Camerii Deputaților?

Monte-Cristo înșirase toate titlurile scrise pe cartea de vizită a baronului.

Danglars simți pișcătura și-și mușcă buzele.

— Iertați-mă, domnule, că nu v-am dat de la început titlul sub care ați fost anunțat; dar știți, trăim

sub un guvernământ popular, iar eu sînt un reprezentant al intereselor poporului.

— Astfel că, deși vă păstrați deprinderea de a vă numi baron, ați pierdut-o pe aceea de a le spune altora conte, răspunse Monte-Cristo.

— Eu unul, nu țin de loc nici măcar la titlul meu, domnule, răspunse Danglars nepăsător. M-au făcut baron și cavaler al Legiunii de Onoare pentru cîteva servicii aduse, dar...

— Dar ați abdicat de la titluri așa cum au făcut pe vremuri domnii de Montmorency și de Lafayette? Era o pildă bună de urmat, domnule.

— Nu e tocmai așa, răspunse Danglars stînjenit; pentru servitori, înțelegeți...

— Da, pentru oamenii dumneavoastră sînteți *mon-seniorul*, pentru ziariști sînteți *domnul*, pentru alegători sînteți *cetățeanul* Danglars. Nuanțele astea sînt foarte potrivite unui guvernământ constituțional. Le înțeleg perfect.

Danglars își mușcă buzele. Dîndu-și seama că pe terenul acesta era mai slab decît Monte-Cristo, încercă să revină pe un teren mai bine cunoscut.

— Domnule conte, spuse el înclinîndu-se, am primit o scrisoare de înștiințare din partea firmei Thompson & French.

— Sînt încîntat, domnule baron. Dați-mi voie să vă spun așa cum vă spun oamenii dumneavoastră. E un obicei prost, luat din țările unde mai sînt încă baroni, tocmai pentru că nu se mai fac alții. Vă spuneam că sînt încîntat; nu voi mai avea nevoie să mă prezint eu însumi, așa că sînt scutit de un lucru stînjenitor. Așadar, ați primit o scrisoare de înștiințare?

— Da, răspunse Danglars; vă mărturisesc însă că nu i-am înțeles prea bine sensul.

— Nu, zău!

— Și chiar am avut cîstea să trec pe la dumneavoastră ca să vă cer unele lămuriri.

— Cereți-le, domnule. Iată-mă, sînt gata să vă ascult.

— Scrisoarea cred că o am la mine, spuse Danglars (și o căută prin buzunare), da, iat-o; scrisoarea aceasta îi deschide domnului conte de Monte-Cristo un credit nelimitat asupra casei mele.

— Și ce vi se pare nelămurit în asta, domnule baron?

— Nimic, domnule; doar cuvîntul *nelimitat*...

— Oare nu-i un cuvînt bine scris franțuzește?... Înțelegeți, l-au scris niște anglo-germani...

— Ba da, domnule, din punct de vedere gramatical, n-am nimic de zis, dar din punct de vedere contabil, se schimbă lucrurile.

— Oare casa Thompson & French nu e absolut sigură, după părerea dumneavoastră, domnule baron? Întrebă Monte-Cristo, prefăcîndu-se cît putea mai naiv. Drace! Asta m-ar îndispune, fiindcă am ceva capital depus la ei.

— Nu, nu! E absolut sigură, răspunse Danglars cu un zîmbet aproape batjocoritor; dar sensul cuvîntului *nelimitat*, în materie de finanțe, e atît de vag...

— Pe cît e de... nelimitat, nu-i așa? Întrebă Monte-Cristo.

— Tocmai asta voiam să vă spun și eu, domnule. Vag însă înseamnă nesigur și, cum spune înțeleptul, cînd e vorba de un lucru nesigur, abține-te.

— Cu alte cuvinte, dacă firma Thompson & French are chef să facă prostii, firma Danglars n-are de gînd să-i urmeze pilda.

— Cum asta, domnule conte!

— Da, fără îndoială; domnii Thompson & French fac afaceri fără cifre; dar domnul Danglars are o limită pentru afacerile lui; e un înțelept, cum spunea mai adineauri.

— Domnule, răspunse bancherul cu trufie, nimeni încă nu mi-a numărat banii din casă.

— Atunci se pare că voi începe s-o fac eu, răspunse Monte-Cristo, cu răceală.

— Ce vă face să credeți asta?

— Lămuririle pe care mi le cereți, domnule, și care seamănă foarte bine a șovăieli...

Danglars își mușcă buzele; era pentru a doua oară când se simțea învins de omul acesta și acum chiar pe un teren propriu. Politețea lui batjocoritoare era prefăcută și atingea îndeaproape limita numită neobrăzare.

Monte-Cristo, dimpotrivă, zîmbea cît putea mai grațios și avea, atunci când voia, un aer naiv care îi dădea multe avantaje.

— În sfîrșit, domnule, spuse Danglars, după o clipă de tăcere, am să încerc să mă fac înțeles, rugîndu-vă să fixați dumneavoastră înșivă suma pe care doriți să o luați de la mine.

— Domnule, răspunse Monte-Cristo hotărît să nu dea înapoi nici cu un deget măcar, dacă am cerut un credit nelimitat asupra dumatăle, e tocmai pentru că nu știam exact de ce sume voi avea nevoie.

Bancherul crezu că în sfîrșit sosise momentul să învingă; se răsturnă în fotoliu și spuse, zîmbind greoi, și trufaș:

— Nu vă temeți să cereți oricît; vă veți convinge că cifra casei Danglars, oricît de limitată ar fi ea, poate să mulțumească cele mai mari cerințe, și chiar dacă ați dori un milion...

— Poftim? făcu Monte-Cristo.

— Spuneam un milion, repetă Danglars cu îndrăzneala prostiei.

— Ce să fac cu un milion? întrebă contele. Dacă nu mi-ar fi trebuit decît un milion, nu mi-aș mai fi deschis credit pentru atîta lucru. Un milion? Dar am totdeauna un milion în portofel sau în trusa de călătorie.

Și Monte-Cristo scoase dintr-un carneațel în care își ținea cărțile de vizită două bonuri de cîte cinci sute de mii de franci, fiecare plătibil la purtător, din tezaurul statului.

Un om ca Danglars trebuia răpus, nu pișcat. Lovitura de măciucă își făcu efectul; bancherul se clătină,

simțind că-i vine amețea. Holbă spre Monte-Cristo ochii rătăciți, cu orbita mărită peste măsură.

— Haide, haide, mărturisiți-mi că vă îndoiiți de casa Thompson & French, continuă Monte-Cristo. Doamne ! E cum nu se poate mai simplu ! Am prevăzut că o să se întâmple așa, și deși nu mă prea pricep la afaceri, mi-am luat unele măsuri. Poftim încă două scrisori, asemănătoare cu aceea adresată dumneavoastră. Una este de la firma Arestein & Eskoles din Viena, către domnul baron Rotschild, cealaltă este din partea casei Baring din Londra, către domnul Lafitte. Spuneți doar un cuvânt, domnule, și vă voi scăpa de orice grijă, ducându-mă la una sau la alta din aceste două case.

Lovitura își atinsese ținta : Danglars era învins. El deschise tremurînd scrisoarea din Germania și scrisoarea din Londra, pe care contele i le întindea cu vîrfurile degetelor. Cercetă autenticitatea semnăturilor cu o minuțiozitate care ar fi putut să i se pară lui Monte-Cristo o insultă dacă n-ar fi ținut seama de buimăceala bancherului.

— Iată trei semnături care prețuiesc multe milioane, rosti Danglars ridicîndu-se ca pentru a saluta puterea aurului întruchipată în omul care se găsea dinaintea lui. Trei credite nelimitate asupra firmelor noastre ! Iertați-mă, domnule conte, dar deși nu am nici o umbră de neîncredere, sînt totuși uimit.

— O firmă ca a dumneavoastră n-ar trebui să se uimească într-atîta, spuse Monte-Cristo politico. Așadar, puteți să-mi trimiteți niște bani, nu-i așa ?

— Vorbiți, domnule conte ; sînt la ordinele dumneavoastră.

— Acum cînd ne înțelegem, urmă Monte-Cristo, fiindcă ne înțelegem, nu-i așa ?...

Danglars făcu un semn afirmativ din cap.

— Și nu mai sînteți de loc neîncrezător...

— Vai, domnule conte ! exclamă Danglars, n-am fost nici o clipă neîncrezător,

— Nu; doreați numai o dovadă... Ei bine, acum cînd ne înțelegem, acum cînd nu mai sînteți neîncrezător, să fixăm, dacă vreți, o sumă generală pentru primul an: șase milioane, de pildă.

— Fie șase milioane! răspunse Danglars, simțind că se sufocă.

— Dacă o să-mi trebuiască mai mult, urmă Monte-Cristo, nepăsător, o să punem mai mult; dar cred că n-o să stau decît un an în Franța, și într-un an nu cred să depășesc cifra aceasta... În sfîrșit, o să vedem... Ca să începem, fiți bun și trimiteți-mi mîine cinci sute de mii de franci. Am să fiu acasă pînă la prînz. De altfel, chiar dacă n-am să fiu, îi voi lăsa intendentului meu o chitanță.

— Banii vor fi la dumneavoastră mîine la zece dimineata, domnule conte, răspunse Danglars. Doriți aur, bancnote, sau argint?

— Jumătate aur, jumătate bancnote, vă rog.

Și contele se ridică.

— Trebuie să vă mărturisesc ceva, domnule conte, spuse Danglars la rîndul său; credeam că știu fără greș toate marile averi din Europa. Și totuși, despre averea dumneavoastră, care mi se pare uriașă, vă mărturisesc că nu știu absolut nimic. E o avere recentă?

— Nu, domnule, răspunse Monte-Cristo, dimpotrivă, e o avere foarte veche: un fel de comoară de familie pe care n-o putea atinge nimeni și căreia dobînzile adunate i-au triplat capitalul. Epoca fixată de testator a trecut abia acum cîțiva ani; deci numai de cîțiva ani mă folosesc de ea și neștiința dumneavoastră e cu totul firească. De altfel o s-o cunoașteți mai bine în scurtă vreme.

Și contele își însoți cuvintele cu unul dintre zîmbetele palide care îl înspăimîntau atîta pe Franz d'Épinay.

— Cu gusturile și cu intențiile dumneavoastră, domnule, spuse Danglars, o să desfășurați în capitală un lux care ne va strivi pe noi ăștia, bieții milionari mai mici; totuși, fiindcă mi-ați părut amator de pic-

tură, căci v-am văzut privind-mi tablourile cînd am intrat, vă cer îngăduința să vă arăt colecția mea : am numai tablouri vechi, numai tablouri de maeștri garantați ; modernii nu-mi plac.

— Aveți dreptate, fiindcă modernii au, în general, o mare lipsă : n-au avut încă timp să se învechească.

— Aș putea să vă arăt cîteva statui de Thorwaldsen, de Bartoloni, de Canova, toți artiști străini. După cum vedeți, artiștii francezi nu-mi plac.

— Aveți dreptate să-i nedreptățiți, domnule. Vă sînt compatrioți.

— Toate astea însă, vi le arăt mai tîrziu, cînd o să ne cunoaștem mai bine. Pentru astăzi, am să mă mulțumesc, bineînțeles dacă-mi îngăduiți, să vă prezint doamnei baroane Danglars. Iertați-mi graba domnule conte, dar un client ca dumneavoastră aproape că face parte din familie.

Monte-Cristo se înclină în semn că primea cînslea pe care voia să i-o facă bancherul.

Danglars sună ; se ivi un lacheu înveșmîntat într-o livrea strălucitoare.

— Doamna baroană e acasă ? întrebă Danglars.

— Da, domnule baron, răspunse lacheul.

— Singură ?

— Nu. Doamna are oaspeți.

— N-o să vă supere dacă am să vă fac cunoștință de față cu cineva, nu-i așa, domnule conte ? Nu sînteți incognito ?

— Nu, domnule baron, zîmbi Monte-Cristo ; nu-mi recunosc dreptul acesta.

— Cine e la doamna ? Domnul Debray ? întrebă Danglars cu o voioșie care-l făcu să zîmbească în sine pe Monte-Cristo, cunoscător al tainelor străvezii din casa bancherului.

— Domnul Debray, da, domnule baron, răspunse lacheul.

Danglars făcu un semn din cap.

Apoi, întorcîndu-se spre Monte-Cristo, îi spuse :

— Domnul Lucien Debray e un vechi prieten de-al nostru. E secretarul particular al ministrului de interne. Cît despre soția mea, ea și-a încălcat rangul, căsătorindu-se cu mine, căci se trage dintr-o familie străveche : născută Servières, văduvă din prima căsătorie a domnului colonel marchiz de Nargonne.

— Pe doamna Danglars n-am avut cîntea s-o cunosc. Dar pe domnul Lucien Debray l-am mai întîlnit.

— Cum se poate ? făcu Danglars. Unde ?

— La domnul de Morcerf.

— Il cunoașteți pe micul viconte ? întrebă Danglars.

— Ne-am cunoscut la Roma, în timpul carnavalului.

— Da, da ! își aminti Danglars. Mi se pare că am auzit vorbindu-se despre o aventură ciudată, cu niște bandiți, niște hoți, în ruine !? A fost salvat printr-o minune. Cred că i-a povestit ceva nevestei și fiicei mele, cînd s-a reîntors din Italia.

— Doamna baroană vă așteaptă ! anunță lacheul.

— Merg eu înainte, să vă arăt drumul, spuse Danglars înclinîndu-se.

— Iar eu vă urmez, răspunse Monte-Cristo.

TRAPAȘII SURI-ROTAȚI

Baronul, urmat de conte, străbătu un lung șir de apartamente remarcabile prin luxul greoi și prin măreția lor de prost gust, și ajunse pînă la budoarul doamnei Danglars, o încăpere mică, octogonală, tapisată cu saten trandafiriiu acoperit cu muselină de India. Fotoliile din budoar erau făcute din lemn vechi aurit, și din stofă veche. Deasupra ușilor erau zugrăvite scene pastorale în genul lui Boucher. În sfîrșit, două frumoase pasteluri — în medalion — potrivite cu restul mobilelor, făceau din cămăruța aceasta singura încăpere mai deosebită din palat. E drept că budoarul scăpase din planul general întocmit de Danglars și de arhitectul său, una dintre cele mai de seamă și mai vestite celebrități ale imperiului, și că numai baroana și cu Lucien Debray se ocupaseră cu împodobirea lui. De aceea, lui Danglars, mare admirator al trecutului, așa cum îl înțelegeau oficialitățile Directoratului, îi era silă de cuibul acesta drăguț, unde nu era primit, de altfel, decît cu condiția să-și justifice venirea aducînd pe cîte cineva. Așadar, în realitate nu Danglars prezenta ci, dimpotrivă, el era prezentat, și era bine sau rău primit, după cum obrazul oaspetelui îi era plăcut sau neplăcut baronesei.

Doamna Danglars, despre a cărei frumusețe se mai putea încă vorbi în ciuda celor treizeci și șase de ani ai ei, stătea la pian — o capodoperă de lemn încrustat — în timp ce Lucien Debray, așezat la o masă, răsfoia un album.

Înainte de sosire, Lucien avusese timp să-i povestească baroanei multe lucruri despre conte. Ne amintim cît îi impresionase Monte-Cristo pe ceilalți caspeți,

în timpul dejunului de la Albert. Impresia aceasta nu se ștersese încă din sufletul lui Debray, oricît de puțin sensibil era el, și informațiile pe care le dăduse baronei asupra contelui dovedeau lucrul acesta. Curiozitatea doamnei Danglars, stîrnită de vechile amănunte aflate de la Morcerf și de noile amănunte date de Lucien, ajunsese la culme. De aceea, aranjamentul cu pianul și cu albumul nu era decît una din micile viclenii lumești sub care se ascundea o mare prevedere. Baroneasa îl primi deci pe domnul Danglars cu zîmbetul pe buze, lucru neobișnuit din partea ei. Iar contele primi, în schimbul salutului său, o plecăciune ceremonioasă, dar plină totodată de grație.

Lucien, la rîndul său, schimbă un salut prietenesc cu Monte-Cristo și un gest de intimitate cu Danglars.

— Drăga mea, spuse Danglars, dă-mi voie să-ți prezint pe domnul conte de Monte-Cristo, care mi-a fost trimis de corespondenții mei din Roma cu recomandările cele mai stăruitoare. Mi-e de ajuns să spun doar un cuvînt ca să fac din domnia sa, într-o clipă, odorul tuturor femeilor frumoase de la noi : a venit la Paris cu gînd să rămînă un an și să cheltuiască șase milioane în acest răstimp. Asta înseamnă o serie de baluri, de ospete, de petreceri, la care nădăjduiesc că domnul conte nu ne va uita, după cum nici noi nu-l vom uita la micile noastre petreceri.

Deși prezentarea fusese lăudăroasă într-un mod destul de grosolan, sosirea la Paris a unui om cu gînd să cheltuiască într-un an averea unui prinț, este în general un lucru destul de rar, așa că doamna Danglars îl privi pe Monte-Cristo cu oarecare interes.

— Cînd ați sosit, domnule?... întrebă baroana.

— Ieri dimineață, doamnă.

— Și, potrivit obiceiului dumneavoastră, după cîte am aflat, veniți de la capătul lumii?

— De data aceasta vin numai de la Cadix, doamnă.

— Ați nimerit într-un timp groaznic! Parisul e dezgustător în timpul verii. Nu sînt nici baluri, nici reuniuni, nici serbări. Opera italiană e la Londra,

opera franceză e oriunde, numai la Paris, nu; cît despre Teatrul Francez, știți că nu e de găsit nicăieri. Ne rămîn deci, în loc de orice altă distracție, cîteva curse nenorocite la Champ de Mars și la Satory. Veți avea cai la curse, domnule conte ?

— Eu, doamnă, spuse Monte-Cristo, voi face tot ce se obișnuiește la Paris, dacă voi avea fericirea să găsesc pe cineva care să mă informeze cum trebuie asupra obiceiurilor franțuzești.

— Vă plac caii, domnule conte ?

— Mi-am petrecut o parte din viață în Orient, doamnă, și, după cum știți, orientalii prețuiesc numai două lucruri pe lume : noblețea cailor și frumusețea femeilor.

— Vai, domnule conte, spuse baroana, ar fi trebuit să fiți mai curtenitor și să puneți femeile în primul rînd.

— Vedeți, doamnă, că aveam dreptate mai adineauri cînd îmi doream un preceptor care să mă călăuzească în obiceiurile franțuzești.

În aceeași clipă camerista favorită a baroanei Danglars intră, și apropiindu-se de stăpîna sa, îi șopti cîteva cuvinte la ureche.

Doamna Danglars păli.

— Cu neputință, spuse ea.

— Și totuși, este adevărul adevărat, doamnă, răspunse camerista.

Doamna Danglars se întoarse spre soțul ei.

— E adevărat, domnule ?

— Ce ? întrebă Danglars tulburat de-a binelea.

— Ceea ce-mi spune fata...

— Și ce-ți spune ?

— Spune că atunci cînd vizitiul a vrut să-mi înfrumusețez caii la trăsură, nu i-a mai găsit în grajd ; te întreb, ce înseamnă asta ?

— Draga mea, spuse Danglars, ascultă-mă...

— Te ascult, fiindcă sînt curioasă să văd ce-o să-mi spui ; am să-i fac judecători pe domnii aceștia, am să încep prin a le spune cum stau lucrurile. Domnilor,

continuă baroana, domnul baron Danglars are zece cai în grajd ; doi dintre acești zece cai sînt ai mei, doi trăpași minunați, cei mai frumoși cai din Paris : îi știi, domnule Debray, pe surii mei rotați ! Ei bine, tocmai cînd doamna de Villefort mi-a cerut cu împrumut trăsura, și cînd i-am făgăduit-o ca să meargă mîine cu ea la Bois, iată că cei doi cai nu mai sînt de găsit ! Domnul Danglars o fi avut prilejul să cîștige vreo cîteva mii de franci de pe urma lor, și i-o fi vîndut. Doamne ! Josnică rasă mai e și rasa asta a speculatorilor !

— Draga mea, răspunse Danglars, caii erau prea aprigi, abia aveau patru ani și mă temeam groaznic pentru dumneata.

— Ei, domnule ! făcu baroana ; știi bine că de o lună îl am pe cel mai bun vizitiu din Paris, dacă nu cumva îl vei fi vîndut și pe el o dată cu caii.

— Scumpa mea, o să-ți găsesc alții asemenea, ba chiar și mai frumoși, dacă există ; dar numai să fie cai blînzi, liniștiți, și să nu mă îngrijoreze atîta.

Baroana ridică din umeri cu un aer de adîncă silă.

Danglars păru că nu ia în seamă gestul acesta mai mult decît conjugal, și, întorcîndu-se spre Monte-Cristo, îi spuse :

— Zău, îmi pare rău că nu v-am cunoscut mai demult, domnule conte ; vă aranjați casa ?

— Da, răspunse contele.

— Vi i-aș fi propus dumneavoastră. Inchipuiți-vă că i-am dat pe nimica toată, dar, cum vă spuneam, voiam să scap de ei ; sînt cai pentru un bărbat tînăr.

— Domnule, răspunse contele, vă mulțumesc ; dar mi-am cumpărat azi dimineață cai destul de buni și nu prea scumpi. Domnule Debray, dumneavoastră sînteți cunoscători, nu-i așa ? Ia priviți-i !

În timp ce Debray se apropia de fereastră, Danglars veni lîngă soția sa.

— Inchipuiește-ți, draga mea, îi șopti el, că mi s-a dat un preț nemaipomenit pentru trăpași. Nu știu ce nebun, dornic să se ruineze, și-a trimis azi dimineață

intendentul la mine ; fapt este însă că am câștigat șaisprezece mii de franci din afacerea asta. Nu te îmbufna, am să-ți dau ție patru mii din ei, și am să-i dau și Eugéniei două mii.

Doamna Danglars aruncă soțului ei o privire strivitoare.

— Doamne ! se minună Debray.

— Ce s-a întâmplat ? întrebă baroana.

— Nu, nu mă înșel, sînt chiar cai dumneavoastră, proprii dumneavoastră cai, înhămați la trăsură contelui.

— Surii mei rotați ! strigă doamna Danglars.

Și se repezi spre fereastră.

— Într-adevăr, ei sînt ! spuse ea.

Danglars era uluit.

— Cum se poate ? întrebă Monte-Cristo, prefăcîndu-se mirat.

— De necrezut ! îngăimă bancherul.

Baroana îi șopti două cuvinte la ureche lui Debray, care, la rîndul său, se apropie de Monte-Cristo.

— Baroana vă întreabă cu cît v-a vîndut soțul ei caii.

— Nu prea știu, răspunse contele, e o surpriză pe care mi-a făcut-o intendentul meu... și, care m-a costat, cred, vreo treizeci de mii de franci.

Debray plecă să-i ducă doamnei baroane răspunsul.

Danglars era atît de palid și de buimăcit, încît contelui păru că i se face milă de el.

— Vedeți, îi spuse el, cît de nerecunoscătoare sînt femeile : atenția dumneavoastră n-a mișcat-o nici o clipă pe baroană ; nerecunoscătoare nu e bine spus, mai curînd s-ar potrivi nebune. Dar ce să-i faci ? Ne place totdeauna ce ne face rău ; de aceea, cel mai nimerit lucru, crede-mă, dragă baroane, e să le lași totdeauna să facă toate după capul lor ; dacă și-l sparg, cel puțin nu se pot învinovăți decît pe ele însele.

Danglars nu răspunse nimic, fiindcă prevedea o scenă grozavă, pe curînd ; sprîncenele doamnei baroane se încruntaseră, și, asemenea sprîncenelor lui

Jupiter Olimpianul, anunțau furtuna. Debray, simțind-o cum se dezlănțuie, pretextă că are treabă și plecă. Monte-Cristo, temându-se că dacă va rămâne mai mult, va strica poziția pe care socotea să o cucească, o salută pe doamna Danglars și se retrase, lăsându-l pe baron în prada mâinii soției.

— Bun ! gânde Monte-Cristo, plecând. Am ajuns unde voiam să ajung ; iată că am în mână liniștea casei acesteia și voi putea câștiga dintr-o singură lovitură și inima domnului și inima doamnei. Ce noroc ! Dar n-am făcut încă cunoștință cu domnișoara Eugénie Danglars, pe care aş fi ținut foarte mult s-o cunosc. Ei, urmă el zâmbind, iată-ne la Paris și avem destulă vreme înainte... O s-o cunosc eu mai târziu !...

Gândind astfel, contele se urcă în trăsură și se reîntoarse acasă.

Peste două ceasuri, doamna Danglars primi din partea contelui de Monte-Cristo o scrisoare fermecătoare prin care acesta îi declara că nevoind să-și înceapă intrarea în lumea pariziană mîhnind o femeie frumoasă, o roagă să primească înapoi caii.

Caii aveau aceleași hamuri pe care baroana le văzuse de dimineată ; numai că acum, în mijlocul fiecărei rozete din dreptul urechilor, contele pusese să se coasă un diamant.

Și Danglars, de asemenea, primi o scrisoare.

Contele îi cerea îngăduința de a-și satisface față de baroană toana aceasta de milionar, rugîndu-l să-i ierte felul oriental în care îi înapoia caii.

Spre seară, Monte-Cristo plecă la Auteuil, însoțit de Ali.

A doua zi, pe la orele trei, Ali, chemat printr-un sunet de gong, intră în cabinetul contelui.

— Ali, îi spuse Monte-Cristo, mi-ai vorbit adeseori despre priceperea ta la aruncatul lațului.

Ali făcu semn că da și-și îndreptă spinarea, mîndru.

— Bine !.. Ia spune, ai putea să prinzi un bou cu lațul ?

Ali făcu semn din cap că ar putea.

— Un tigru ?

Ali făcu același semn.

— Un leu ?

Ali făcu gestul unui om care ar arunca un laț, și imită un muget înăbușit.

— Bine ! Înțeleg, spuse Monte-Cristo ; ai vînat lei ?

Ali făcu un semn trufaș din cap.

— Dar ai putea să oprești din goană doi bidivii dezlănțuiți ?

Ali surîse.

— Atunci ascultă, spuse Monte-Cristo : în curînd va trece o trăsură trasă de doi cai suri-rotați, aceiași pe care-i aveam eu ieri. Chiar dacă te-ar zdrobi, trebuie să oprești trăsura asta în fața porții mele.

Ali coborî în stradă și desenă o linie pe pavaj, în fața porții ; apoi se reîntoarce și îi arată linia contelui care îl urmărise cu privirea.

Monte-Cristo îl bătu cu blîndețe pe umăr ; așa-i mulțumea el lui Ali. Nubianul se duse apoi să-și fumeze ciubucul pe piatra care se afla la colțul casei și a străzii, în timp ce Monte-Cristo se reîntoarce în casă fără grijă.

Pe la orele cinci, adică tocmai cînd trebuia să treacă trăsura, Monte-Cristo începu, totuși, să dea ușoare semne de nerăbdare : se plimba într-o cameră ce dădea spre stradă, ascultînd atent din cînd în cînd și apropiindu-se uneori de fereastra prin care îl zărea pe Ali scoțînd nori de fum cu o regularitate care arăta că nubianul nu avea altă grijă.

Deodată se auzi un huruit depărtat apropiindu-se cu iuțeala fulgerului ; apoi se ivi o caretă al cărei vizitîu încerca zadarnic să stăpînească bidiviii care înaintau furioși, zbîrliți, năpustindu-se în salturi nebunești.

În caretă, o femeie tînără și un copil de vreo șapte-opt ani se țineau îmbrățișați. Din pricina spaimei grozave le pierise glasul la amîndoi și nu mai puteau nici să strige măcar. Ar fi fost de ajuns o piatră sub

roțile trăsurii sau un arbore în drum ca să-înfărîme în bucăți trăsura care trosnea din toate încheieturile. Trăsura alerga prin mijlocul străzii și se auzeau strigătele de groază ale celor ce o vedeau venind.

Deodată Ali își lăsă ciubucul, scoase din buzunar un laț, îl aruncă, înfășură de trei ori picioarele de dinainte ale calului din stînga, și fu tîrît vreo trei sau patru metri; calul înlănțuit căzu, se prăbuși peste oiște, frîngînd-o, și îl împiedică să se miște pe celălalt cal, rămas în picioare, gata să-și urmeze cursa. Vizitiul folosi clipa aceasta de răgaz ca să sară jos de pe capră; dar Ali și apucase nările celui de al doilea cal cu degetele lui de fier iar animalul, nechezînd de durere, se lungise zvîrcolindu-se lîngă tovarășul său.

Toate acestea se petrecură cam în timpul cît i-ar trebui glontelui să-și lovească ținta.

Și totuși fusese de ajuns ca din casa în fața căreia se întîmplase accidentul, să dea fuga un bărbat urmat de mai mulți servitori. În clipa cînd vizitiul deschise ușa, el o scoase din caretă pe doamna care, cu o mîină, se agățase de pernă în timp ce cu cealaltă își strîngea la piept fiul leșinat. Monte-Cristo îi duse pe amîndoi în salon și îi culcă pe o canapea.

— Nu vă temeți, doamnă, spuse el, sînteți salvați.

Femeia își reveni în fire și, drept răspuns, arătă spre fiul ei, cu o privire mai grăitoare decît orice rugămintă.

Intr-adevăr, copilul rămăsese tot leșinat.

— Înțeleg, doamnă, spuse Monte-Cristo uitîndu-se la copil; dar n-aveți grijă, nu i s-a întîmplat nici un rău, și numai spaima l-a adus în starea aceasta.

— Vai, domnule, suspină mama, nu cumva îmi spuneți așa ca să mă liniștiți? Priviți-l cît e de palid! Fiul meu! Copilul meu! Edouard! Răspunde măicuței tale! Doamne! Trimiteți după un medic! Îi dau toată averea mea aceluia care îmi va reda fiul.

Monte-Cristo făcu un gest cu mîna ca să liniștească mama a cărei față era scăldată în lacrimi, și, deschi-

zînd o casetă, scoase din ea o sticlută de Boemia încrustată cu aur, conținînd o licoare roșie ca sîngele, din care picură un singur strop pe buzele copilului.

Deși încă palid, copilul deschise ochii îndată.

Văzîndu-l că-și revine, bucuria mamei nu mai cunoșcu margini.

— Unde mă aflu? strigă ea, și cui îi datorez atîta fericire, după o încercare atît de cumplită?

— Vă aflați în casa omului celui mai fericit că a putut să vă cruțe o mîhnire, doamnă, răspunse Monte-Cristo.

— Blestemată curiozitate! spuse doamna. Tot Parisul vorbea despre caii splendizi ai doamnei Danglars și am avut nebunia de a voi să-i încerc.

— Cum! întrebă contele cu o uimire admirabil prefăcută, caii aceștia sînt ai baroanei?

— Da, domnule. O cunoașteți?

— Pe doamna Danglars?... Am avut cinstea s-o cunosc și bucuria mea de a vă fi salvat din pericolul prin care caii aceștia v-au făcut să treceți e și mai mare încă, fiindcă ați fi putut pune pericolul pe seama mea: cumpărasem ieri caii de la baron; mi s-a părut că baroneasa îi regretă atîta, încît i-am înapoiat, rugînd-o să-i primească din partea mea.

— Atunci dumneavoastră sînteți contele de Monte-Cristo, despre care Hermine mi-a vorbit atîta ieri?

— Da, doamnă, răspunse contele.

— Eu sînt doamna Héloïse de Villefort.

Contele se înclină ca un om în fața căruia se rostea un nume.

— Cît de recunoscător vă va fi domnul de Villefort, vorbi Héloïse; vă datorește viața noastră; i-ați redat și soția, și fiul. De bună seamă că fără mărinimosul dumneavoastră servitor, atît scumpul meu copil cît și eu am fi fost uciși.

— Vai, doamnă, mă cutremură încă primejdia prin care ați trecut.

— Nădăjduiesc că-mi veți îngădui să răsplătesc cum trebuie devotamentul omului...

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, nu mi-l răsfățați pe Ali, vă rog, nici prin laude, nici prin răsplată : sînt obiceiuri pe care n-aș vrea să le capete. Ali e sclavul meu, salvîndu-vă viața, el mi-a slujit mie, și e datoria lui să mă slujească.

— Dar și-a riscat viața, spuse doamna de Villefort, căreia tonul de stăpîn al lui Monte-Cristo îi impunea în mod deosebit.

— Eu i-am salvat viața, de care vorbiți, doamnă, răspunse Monte-Cristo, și prin urmare, îmi aparține.

Doamna de Villefort tăcu : poate că se gîndea la omul acesta care, de la prima întîlnire, făcuse asupra tuturor o impresie atît de puternică.

În timpul tăcerii acesteia, contele putu să privească în voie copilul pe care mama îl copleșea cu sărutări. Era mic și slăbuț, cu pielea albă cum au copiii roșcați ; și totuși, un ciuf negru, potrivit oricărei pieptănături, îi acoperea fruntea bombată, căzîndu-i pe umeri, încadrîndu-i fața și sporindu-i vioiciunea ochilor plini de răutate vicleană și de cruzime copilărească. Gura lui, care abia își recăpătase culoarea roșie, avea buze subțiri și prelungi. După chip, copilul acesta de opt ani părea să aibă cel puțin doisprezece. Primul gest pe care el îl făcu, fu să se desprindă printr-o smucitură neașteptată din brațele mamei sale și să se ducă să deschidă caseta din care contele scosese sticluța cu elixir ; apoi, de îndată, fără să ceară voie nimănui și ca un copil obișnuit să-și satisfacă toate toanele, începu să destupe flacoanele.

— Nu te atinge de ele, prietene, îi spuse repede Monte-Cristo. Printre licorile acestea sînt unele primejdioase nu numai de băut, dar chiar și de respirat.

Doamna de Villefort pări și prinse copilul în brațe, trăgîndu-l spre ea. Dar de îndată ce-i trecu teama, zvîrli și ea spre casetă o privire scurtă dar expresivă, pe care contele o prinse din zbor.

În clipa aceasta intră Ali.

Doamna de Villefort făcu un gest de bucurie, și trăgîndu-și și mai aproape de ea copilul, îi spuse :

— Edouard, îl vezi pe servitorul acesta vrednic? A fost foarte curajos, căci și-a pus viața în primejdie ca să oprească locului caii care ne trărau trăsura gata să se sfărîme. Mulțumește-i! Dacă nu era el, pesemne că la ora asta am fi fost morți amîndoi.

Copilul își lungi buzele și întoarse capul, disprețuitor.

— E prea urît, glăsui el.

Contele zîmbi că și cum copilul i-ar fi îndeplinit o nădejde; doamna de Villefort își muștră fiul cu o moliciune care desigur că n-ar fi fost pe gustul lui Jean Jacques Rousseau dacă micul Edouard s-ar fi numit Emile.

— Vezi tu, îi spuse contele, în limba arabă lui Ali, doamna îl roagă pe fiul ei să-ți mulțumească pentru că le-ai salvat viața la amîndoi, iar copilul răspunde că ești prea urît.

Ali întoarse o clipă capul și privi copilul fără să lase să i se citească ceva pe față; dar un ușor freamăt al nărilor sale îi arătă lui Monte-Cristo că arabul fusese adînc jignit.

— Domnule, întrebă doamna de Villefort ridicîndu-se cu gînd să plece, aici locuiți de obicei?

— Nu, doamnă, îi răspunse Monte-Cristo. Aici e un fel de loc de popas, pe care mi l-am cumpărat: locuiesc în Champs-Élysées, la numărul 30. Dar văd că v-ați liniștit pe deplin și că doriți să plecați. Am poruncit să fie înhămați aceiași cai la trăsura mea, și Ali, flăcăul acesta atît de urît — adăugă el zîmbind spre copil — va avea cîntea să vă ducă acasă, în timp ce vizitiul dumneavoastră va rămîne aici ca să repare careta stricată. De îndată ce va termina reparația, va duce careta direct la doamna Danglars, cu una dintre perechile mele de cai.

— N-aș mai îndrăzni să merg cu aceiași cai, se împotrivi doamna de Villefort.

— Veți vedea că în mîna lui Ali au să fie blînzi ca doi mieluși, îi răspunse Monte-Cristo.

Intr-adevăr, Ali se apropiase de caii care fuseseră ridicăți cu multă greutate. El ținea în mână un burete îmbibat cu oțet aromatic ; frecă nările și timplele cailor, acoperite de sudoare și de spumă, și aproape imediat ei începură să sforăie zgomotos și să tremure din tot corpul, timp de câteva clipe.

Apoi, în mijlocul unei mulțimi numeroase, atrase în fața casei de rămășițele trăsorii și de vestea întâmplării, Ali înhămă caii la cupeul contelui, strânse hăturile, se urcă pe capră și, spre uimirea celor de față care văzuseră caii alergând ca o furtună, el fu nevoit să folosească zdravăn biciul ca să-i urnească din loc. Și tot nu scoase de la faimoșii suri-rotați, acum năuciți, încremeniți, morți, decît un trap atît de șovăitor și de molatic, încît doamnei de Villefort îi trebuiră aproape două ceasuri ca să ajungă pînă în cartierul Saint Honoré unde locuia.

Abia ajunsă acasă, și după ce se liniștiră primele emoții ale familiei, ea îi scrisese doamnei Danglars, următoarea scrisoare :

„Scumpă Hermine,

„Am fost salvată împreună cu fiul meu, într-un mod miraculos, de același conte de Monte-Cristo despre care am vorbit atîta ieri seară fără să-mi dea prînzînd că am să-l văd astăzi. Ieri mi-ai vorbit despre el cu entuziasm, iar eu, cu biata mea minte, nu m-am putut împiedica să rîd pe ascuns de entuziasmul tău. Dar astăzi găsesc că entuziasmul era mult mai prejos decît omul care ți l-a inspirat. Caii tăi se avîntaseră pe Ranelagh, ca și cum i-ar fi cuprins nebunia, și pesemne că am fi fost făcuți bucăți, bietul Edouard și cu mine, izbindu-ne de primul arbore de pe drum sau de prima piatră de hotar, cînd un arab, un negru, un nubian, un om negru, în sfîrșit, în slujba contelui și cred că la semnul acestuia, a oprit avîntul cailor cu riscul de a fi zdrobit el însuși. Și e o adevărată minune că a scăpat teafăr. Atunci contele a dat fuga, ne-a dus la el, pe Edouard și pe mine, și acolo mi-a readus fiul la

vlață. M-am întors acasă în trăsură lui ; a ta îți va fi trimisă mâine. Îți vei găsi caii mult slăbiți în urma întâmplării acesteia ; sînt parcă năuci ; s-ar zice că nu-și pot ierta faptul că s-au lăsat stăpîniți de un om. Conte m-a rugat să-ți spun că o odihnă de două zile în grajd, în care timp să nu li se dea decît orz, îi va readuce la o stare tot atît de înfloritoare, adică tot atît de înfricoșătoare, ca și ieri.

Adio ! Nu-ți mulțumesc pentru plimbare, dar cînd stau să mă gîndesc, ar însemna să fiu nerecunoscătoare dacă ți-aș păstra pică pentru toanele cailor tăi, căci numai datorită uneia dintre toanele acestea am putut să-l văd pe contele de Monte-Cristo, iar ilustrul străin mi se pare, lăsînd la o parte milioanele lui, o problemă atît de ciudată și de interesantă, încît mi-am pus în gînd să-l studiez neapărat, chiar dacă ar fi să mai fac o dată o plimbare la Bois cu caii tăi.

Edouard a suportat accidentul cu un curaj minunat. A leșinat, dar n-a scos un strigăt și n-a vărsat o lacrimă după accident. Parcă te aud spunîndu-mi că mă orbește dragostea de mamă ; dar în bietul lui trupșor, atît de slăbuț și de plăpînd, sălășluiește un suflet de fier.

Scumpa noastră Valentine trimite multe salutări scumpei voastre Eugénie ; eu vă sărut din toată inima.

Héloïse de Villefort"

„P. S. Fă așa fel să mă întîlnesc neapărat la tine cu contele de Monte-Cristo. Vreau să-l revăd neapărat. De altfel, domnul de Villefort mi-a făgăduit că-i va face o vizită ; și nădăjduiesc că el îi va întoarce vizita.“

Seara, întâmplarea de la Auteuil fu discutată de toată lumea : Albert o povesti mamei sale, Château-Renaud o povesti la Jockey-club, Debray o povesti în salonul ministrului ; Beauchamp însuși îi făcu lui Monte-Cristo cîntecul de a scrie în ziarul său un *fapt divers* de vreo douăzeci de rînduri, care îl înfățișa pe

nobilul străin drept un erou în ochii tuturor femeilor din aristocrație.

Mulți se înscriseră pe lista de vizite a doamnei de Villefort, numai ca să aibă dreptul de a reînnoi vizita cît mai devreme și să poată asculta din gura ei toate amănuntele pitoreștii aventuri.

Domniul de Villefort, așa cum spusese Heloïse, îmbracă un frac negru, își puse mănuși albe și, luîndu-și cu el cel mai chipeș servitor, se urcă în trăsură, oprindu-se în aceeași seară la poarta cu numărul 30 a casei din Champs-Élysées.

Dacă Monte-Cristo ar fi trăit mai demult în lumea pariziană, ar fi prețuit la întreaga lui valoare gestul domnului de Villefort.

Bine văzut la curte, indiferent dacă regele urcat pe tron făcea parte dintr-o ramură sau alta a dinastiei, indiferent dacă ministrul la putere era liberal vechi, liberal nou sau conservator, privit de toți ca un om priceput — cum sînt de obicei priviți oamenii pricepuți care n-au suferit niciodată vreo înfrîngere politică — dușmănit de mulți dar protejat de cîtiva, fără a fi totuși iubit de nimeni, domnul de Villefort se bucura de o înaltă situație în magistratură și stătea la înălțimea aceasta ca un Harlay sau ca un Molé. Salonul lui, reîntînărit de o soție tînăra încă și de o fiică din prima căsătorie în vîrstă de abia optsprezece ani, era totuși unul din acele saloane severe ale Parisului, unde se mai păstrează cultul tradițiilor și religia etichetei. Politețea rece, credința absolută în principiile stăpînirii, un dispreț adînc pentru teorii și pentru teoreticieni, ura adîncă pentru ideologi, acestea erau elementele vieții interioare și publice înfățișate de domnul de Villefort.

. Domnul de Villefort nu era numai magistrat, ci aproape și diplomat. Legăturile lui cu vechea curte, despre care pomenea totdeauna cu demnitate și respect, îl făcea să fie respectat de către noua curte, și el știa atîtea lucruri încît nu numai că-l cruțau, dar uneori îi cereau și sfatul. Poate că alta ar fi fost situația dacă ei ar fi putut să se descotorosească de domnul de Villefort ; dar el ocupa — asemenea seniorilor feudali rebeli față de suveranii lor — o fortăreață de ne-

cucerit. Fortăreața era postul său de procuror regal, din care se pricepea de minune să tragă toate foloasele cu putință, și pe care nu l-ar fi părăsit decît pentru a se alege deputat, înlocuind astfel neutralitatea prin opoziție.

În general, domnul de Villefort făcea sau primea puține vizite. Soția mergea adeseori în locul lui : era un lucru cu care lumea se obișnuise și-l puneă pe seama serioaselor și nenumăratelor treburi ale magistratului. Dar, de fapt, rezerva lui nu era decît un calcul al trufiei, o chintesență de aristocrație, în sfîrșit, o aplicare a axiomei : „*prefă-te că te respecti, și vei fi respectat*“, axiomă de o sută de ori mai folositoare în societatea noastră decît axioma grecilor : „*cunoaște-te pe tine însuți*“, înlocuită astăzi prin arta, mai puțin anevoioasă și mai avantajoasă, de a-i cunoaște pe alții.

Pentru prietenii săi, domnul de Villefort era un ocrotitor puternic ; pentru dușmani însă, era un adversar tainic, dar înverșunat ; pentru indiferenți era statuia însăși a legii, întruchipată în om ; vorbind de sus, cu înfățișare nepăsătoare, cu o privire ștearsă și tulbure sau străpungătoare și cercetătoare pînă la obrăznicie, așa arăta omul căruia patru revoluții, îngrămădite una peste alta, mai întîi îi clădiseră și mai apoi îi cimentaseră pedestalul.

Domnul de Villefort avea faima de a fi omul cel mai puțin curios și cel mai puțin obișnuit din Franța. El dădea în fiecare an un bal și nu apărea acolo decît un sfert de oră, adică cu patruzeci și cinci de minute mai puțin decît li se arăta regele la ai săi. Nu era niciodată văzut nici la teatru, nici la concerte, nici în vreun alt local public. Uneori, dar rar de tot, juca o partidă de whist, și atunci se avea grijă să i se aleagă jucători vrednici de el : vreun ambasador, vreun arhiepiscop, vreun principe, vreun președinte sau, în sfîrșit, vreo ducesă moștenitoare.

Iată cine era omul a cărui trăsură se oprise dinaintea porții lui Monte-Cristo.

Valetul îl anunță tocmai în clipa cînd contele, apăsător deasupra unei mese mari, urmărea pe o hartă un drum între Petersburg și China.

Procurorul regal intră cu același pas grav și măsurat cu care intra în tribunal; era același om sau, mai bine-zis, urmarea aceluiași om pe care l-am văzut altădată substituit la Marsilia. Natura, credincioasă principiilor ei, nu-l schimbase cu nimic, urmîndu-și drumul. Din subțire devenise slab, din palid devenise gălbejit; ochii înfundați îi intraseră și mai adînc în cap, iar ochelarii cu rame de aur, puși peste orbite, păreau că-i fac parte din figură. În afară de cravata albă, toată îmbrăcămintea procurorului era în întregime neagră, iar culoarea mortuară nu era brăzdată decît de marginea subțire a panglicii roșii ce trecea abia zărită prin butonieră, semănînd cu o dîră de sînge trasă cu pensula.

Oricît de stăpîn pe sine era Monte-Cristo, răspunzînd la salut îl cercetă cu o vădită curiozitate pe magistrat. Acesta, bănuitor din deprindere și neîncrezător mai ales cînd era vorba de minunății sociale, era mai înclinat să vadă în nobilul străin, — fiindcă așa începuse să i se spună lui Monte-Cristo — un escroc venit să exploateze un nou teatru sau un răufăcător reîntors de unde fusese izgonit, decît un principe al Sfîntului Scaun sau un sultan din *O mie și una de nopți*.

— Domnule, începu Villefort cu tonul chelălăitor folosit de magistrați în discursuri și de care nu putea sau nu voia să se lepede cînd discuta — domnule, serviciul care mi s-a adus la cunoștință că l-ați făcut ieri soției și fiului meu îmi impune datoria de a vă mulțumi. Am venit, așadar, să mă achit de datoria aceasta și să exprim toată recunoștința mea.

Pe cînd magistratul rostea cuvintele acestea, privirea lui severă nu-și pierdu nimic din trufia ei obișnuită. Rostea cuvintele cu vocea lui de procuror general, cu înțepeneala gîtului și a umerilor care îi făcea pe lingușitori să spună că e statuia întruchipată a legii.

— Domnule, răspunse Monte-Cristo cu o răceală de gheață, sînt foarte fericit că am putut să-i păstrez fiul unei mame, căci se zice că simțămîntul maternității este mai sfînt decît toate. Fericirea pe care am avut-o vă scutește de o îndatorire a cărei îndeplinire fără îndoială mă cîntește — căci știu că domnul de Villefort nu prea risipește favoarea pe care mi-o face — dar care, oricît de prețioasă ar fi, nu prețuiește pentru mine cît mulțumirea interioară.

Villefort, mirat de ieșirea aceasta la care nu se aștepta, tresări ca un soldat cînd simte că primește o lovitură pe sub armura care îl acoperă. Cuta buzei sale disprețuitoare arată din capul locului că nu-l socotea pe Monte-Cristo drept un gentilom în toată puterea cuvîntului.

Magistratul privi apoi în preajmă cu gînd să găsească ceva cu care să lege convorbirea întreruptă și greu de reluat.

Văzînd harta cercetată de Monte-Cristo în clipa cînd intrase, Villefort reîncepu :

— Vă ocupați cu geografia, domnule ? E un studiu bogat, mai ales pentru dumneavoastră, care, după cîte se spune, ați văzut tot atîtea țări cîte sînt desenate în atlasul acesta.

— Da, domnule, răspunse Monte-Cristo, am vrut să fac asupra speciei omenеști luată în totalitatea ei, ceea ce faceți dumneavoastră în fiecare zi asupra unor excepții, adică un studiu fiziologic. M-am gîndit că îmi va fi apoi mai lesne să cobor de la general la particular, decît de la particular la general. O axiomă algebrică ne învață să pornim de la cunoscut la necunoscut, și nu de la necunoscut la cunoscut... Dar, luați loc, vă rog...

Și Monte-Cristo îi arată cu mîna un fotoliu pe care procurorul fu nevoit să se ostenească să și-l tragă, pentru a se putea așeza. Contele luă loc pe fotoliul unde stătuse sprijinit cu genunchiul atunci cînd intrase procurorul regal ; în felul acesta Monte-Cristo se găsi pe jumătate întors spre oaspetele său, avînd fereastra

în spate și cotul sprijinit de hartă. Pentru moment, harta forma obiectul conversației care lua, așa cum se întâmplase și la Morcerf și la Danglars, o întorsătură aidoma, dacă nu situației, cel puțin personajelor.

— Hm ! Dumneavoastră filozofați, urmă Villefort după ce stătu o clipă să-și întărească puterile ca un atlet când întâlnește un adversar puternic. Pe cinstea mea, domnule, dacă n-aș avea nimic de făcut, ca dumneavoastră, mi-aș căuta o îndeletnicire mai puțin tristă.

— Așa e, domnule, răspunse Monte-Cristo ; omul e o omidă urâtă pentru cine îl studiază la microscopul solar. Dar parcă ați spus, dacă nu mă-nșel, că eu n-aș avea nimic de făcut. Nu cumva, dumneavoastră, din întâmplare, credeți că aveți ceva de făcut ? Sau, ca să vorbim mai limpede, nu cumva credeți că ceea ce faceți merită osteneala de a se numi „ceva“ ?

Uimirea lui Villefort spori și mai mult la această a doua lovitură dată cu atîta asprime de ciudatul său adversar. De mult nu mai auzise magistratul un paradox atît de tare, sau, ca să vorbim mai exact, era pentru prima dată cînd i se spuneau asemenea lucruri.

Procurorul regal își dădu osteneala să răspundă.

— Domnule, vorbi el, dumneavoastră sînteți străin și, după cum mi se pare că ați spus, v-ați petrecut o parte din viață în țări orientale ; nu știți, deci, cît de prudentă și de chibzuită este la noi justiția, atît de expeditivă pe meleagurile acelea barbare.

— Ba da, domnule ; este *pede claudo* antic. Știu toate acestea pentru că m-am ocupat mai ales de justiția tuturor țărilor și am comparat justiția naturală cu procedura penală a tuturor popoarelor. Și trebuie să vă mărturisesc că tot legea popoarelor primitive, adică legea talionului, am găsit-o mai apropiată de inima lui Dumnezeu.

— Dacă ar fi adoptată legea aceasta, domnule, răspunse procurorul regal, ea ne-ar simplifica foarte mult codurile, iar magistrații noștri s-ar pomeni dintr-o

dată, așa cum spuneți mai adineauri, că n-ar mai avea de făcut mare lucru.

— Poate că se va întâmpla și asta. Știți că invențiile merg de la compus la simplu și că perfecțiunea e totdeauna simplă.

— Pînă atunci, domnule, răspunse magistratul, codurile noastre există, cu articolele lor contradictorii, scoase din tradiția galică, din legile romane, din obiceiurile franceze. Iar cunoașterea tuturor acestor legi, cred că veți recunoaște, nu se capătă fără muncă, fără preget. E nevoie de studiu îndelungat pentru a dobîndi știința aceasta, și mai trebuie și o mare putere a minții ca să n-o uiți, după ce ai dobîndit-o.

— La fel cred și eu, domnule ; dar tot ce știți dumneavoastră despre codul francez, eu știu nu numai despre el, ci despre codurile tuturor popoarelor : legile engleze, turcești, japoneze, indiene, îmi sînt la fel de cunoscute ca și cele franceze. Aveam deci dreptate cînd vă spuneam că relativ (știți că totul e relativ, domnule), că, deci, relativ la tot ce am făcut eu, dumneavoastră nu prea aveți ce face, și relativ la ce am învățat eu, dumneavoastră mai aveți încă mult de învățat.

— În ce scop ați studiat toate acestea ? întrebă Villefort mirat.

Monte-Cristo zîmbi.

— Bine, domnule, spuse el, văd că în ciuda faimei de om superior pe care o aveți, dumneavoastră priviți toate lucrurile din punctul de vedere material și vulgar al societății, începînd cu omul și terminînd cu omul, adică din punctul de vedere cel mai restrîns și mai îngust pe care îl poate avea inteligența omenească.

— Fiți mai lămurit, domnule, spuse Villefort din ce în ce mai mirat ; nu vă înțeleg... tocmai bine.

— Spuneam că, avînd ochii ațintiți asupra organizării sociale a națiunilor, dumneavoastră nu vedeți decît resorturile mașinii, și nu pe muncitorul sublim care o pune în mișcare ; spuneam că nu-i recunoașteți în față și în preajma dumneavoastră decît pe titularii

locurilor ale căror brevete au fost semnate de miniștri sau de un rege, și că oamenii pe care Dumnezeu i-a pus deasupra titlurilor, a miniștrilor și a regilor, dându-le sarcina să urmărească o misiune și nu să ocupe un loc, aceia scapă scurtei dumneavoastră vederi.

— Atunci, dumneavoastră vă socotiți una dintre ființele neobișnuite despre care ați pomenit? întrebă Villefort, din ce în ce mai mirat și crezînd că vorbește cu un iluminat sau cu un nebun.

— De ce nu? răspunse Monte-Cristo, rece.

— Domnule, continuă Villefort buimăcit, iertați-mă dar, venind la dumneavoastră, nu știam că voi întîlni un om ale cărui cunoștințe și inteligență depășesc cu atîta cunoștințele și inteligența obișnuită a oamenilor. La noi, unde oamenii din nefericire sînt corupți de civilizație, nu se obișnuiește ca gentilomii avînd o avere uriașă ca a dumneavoastră — cel puțin după cît se spune — fiindcă vedeți, eu nu întreb, ci numai repet — la noi, spuneam, nu se obișnuiește ca privilegiatii bogățiilor să-și piardă timpul cu speculații sociale și cu visuri filozofice, făcute cel mult pentru alinarea acelor pe care ursita i-a dezmoștenit de toate bunurile pămîntului.

— Oare ați ajuns la situația dumneavoastră strălucită fără să fi admis și chiar fără să fi întîlnit excepții? Și nu vă exersați niciodată privirea, care ar avea totuși, atîta nevoie de finețe și de siguranță, să ghicească dintr-o dată asupra cărui fel de om vi s-a abătut? Oare un magistrat nu trebuie să fie nu cel mai bun împărțitor al legilor, nu cel mai viclean tălmăcitor al încurcăturilor proceselor, ci o sondă de oțel pentru încercarea inimilor, o piatră de încercare a aurului aflat în orice suflet laolaltă cu mai mult sau mai puțin aliaj!

— Mă uimiți, pe cuvîntul meu! răspunse Villefort. Pînă acum n-am mai auzit pe nimeni vorbind ca dumneavoastră.

— Asta din pricină că ați rămas mereu încuiat în cercul condițiilor generale și n-ați cutezat niciodată să vă înălțați privirea în sferele superioare pe care Dumnezeu le-a umplut cu ființe nevăzute sau excepționale.

— Dumneavoastră, domnule, credeți că sferele acestea există și că ființele excepționale și nevăzute trăiesc printre noi ?

— De ce nu ? Oare vedem aerul pe care îl respirăm și fără de care n-am putea trăi ?

— Adică pe ființele despre care vorbiți nu le vedem ?

— Ba da, le vedem când Dumnezeu le îngăduie să se materializeze ; atunci le atingem, trecem pe lângă ele, le vorbim, iar ele ne răspund.

— Mărturisesc că mi-ar plăcea să fiu prevenit când mă voi găsi în preajma unei asemenea ființe, zîmbi Villefort.

— Vi s-a îndeplinit dorința, domnule ; ați fost prevenit mai adineauri și chiar acum vă previn eu.

— Așadar, dumneavoastră ?..

— Da, sînt una dintre ființele acestea excepționale, și cred că pînă astăzi nici un om nu s-a mai găsit într-o situație asemănătoare cu a mea. Regatele regilor sînt mărginite, fie de munți, fie de râuri, fie de schimbări ale moravurilor, fie de schimbările limbii vorbite. Regatul meu e mare cît lumea, căci eu nu sînt nici italian, nici francez, nici indian, nici american, nici spaniol ; eu sînt cosmopolit. Nici o țară nu se poate lăuda că m-a văzut născîndu-mă. Și numai Dumnezeu știe ce ținuturi mă vor vedea murind. Îmi însușesc toate obiceiurile, vorbesc toate limbile. Dumneavoastră mă credeți francez, nu-i așa ? pentru că vorbesc franțuzește cu aceeași ușurință și puritate ca și dumneavoastră. Ei bine, Ali, nubianul meu, mă crede arab ; Bertuccio, intendentul meu, mă crede roman ; Haydée, sclava mea, mă crede grec. Înțiegeți,

aşadar că, nefiind al niciunei ţări, necerînd ocrotirea niciunei stăpîniri, nerecunoscîndu-mi nici un om drept frate, nu mă ţintuieşte şi nu mă opreşte nici o muştrare de cuget dintre cele care îi opresc pe puternici şi nici o piedică dintre cele ce-i ţintuiesc locului pe cei slabi. Eu n-am decît doi adversari ; n-am să spun doi învingători, fiindcă, dacă voi stărui, îi voi supune : distanţa şi timpul. Al treilea, şi cel mai groaznic, este faptul că sînt muritor. Numai el mă poate opri din drumul meu şi mai înainte de a-mi atinge ţinta către care tind : tot restul, mi l-am calculat bine. Ceea ce oamenii numesc voinţa ursitei, adică ruina, schimbarea, întîmplările nesigure, le-am prevăzut pe toate ; iar dacă vreuna dintre ele mă poate atinge, nici una nu mă poate doborî. Pînă cînd am să mor, voi fi totdeauna ceea ce sînt acum. Iată de ce vă spun lucruri pe care nu le-aţi mai auzit niciodată, nici chiar din gura regilor, fiindcă regii au nevoie de dumneavoastră, iar ceilalţi oameni se tem. Oare cine nu-şi spune, într-o societate atît de caraghios alcătuită cum e societatea noastră : „Poate că într-o zi voi avea de-a face cu procurorul regal !“

— Dar dumneavoastră, domnule, nu vă puteţi spune asta ? Căci din moment ce locuiţi în Franţa, sînteţi în mod firesc supus legilor franceze.

— Ştiu, domnule, răspunse Monte-Cristo ; dar cînd trebuie să mă duc într-o ţară, încep să studiez, cu mijloace proprii, toţi oamenii de la care aş putea avea ceva de nădăjduit sau de temut. Şi ajung să-i cunosc la fel de bine, ba poate chiar mai bine decît se cunosc ei înşişi. Din pricina asta, procurorul regal cu care aş putea avea a face, oricine ar fi el, s-ar simţi mult mai stînjenit decît mine.

— Vreţi să spuneţi, glăsui Villefort, şovăitor, că firea omenească fiind slabă, toţi oamenii, după părerea dumneavoastră au săvîrşit... greşeli ?

— Greșeli... sau crime, răspunse nepăsător Monte-Cristo.

— Și că, dintre toți oamenii, pe care nu-i recunoașteți drept frați, după cum ați spus-o singur, numai dumneavoastră sînteți desăvîrșit ? urmă Villefort cu glasul ușor tulburat.

— Nu sînt de loc desăvîrșit. Sînt numai de nepătruns, și atît. Dar să ne oprim aici, domnule, dacă discuția noastră vă e neplăcută. Nu sînt eu mai amenințat de justiția dumneavoastră decît ați fi dumneavoastră de puterea mea de previziune.

— Nu, nu ! răspunse repede Villefort, temîndu-se fără îndoială să nu pară că părăsește terenul. Nu ! Cuvintele dumneavoastră sclipitoare și aproape sublime m-au înălțat deasupra vieții obișnuite ; noi nu discutăm, ci adîncim lucrurile. Dumneavoastră știți cîte adevăruri crude își spun uneori teologii de pe catedrele Sorbonei, sau filozofii, în cercurile lor ; să ne închipuim că facem teologie socială sau filozofie teologică și vă voi spune, oricît de aspru vi s-ar părea : frate, te-a copleșit trufia ; ești deasupra altora, dar deasupra ta stă Dumnezeu !

— Deasupra tuturor, domnule ! răspunse Monte-Cristo cu un ton atît de adînc, încît Villefort se înfioră fără voie. Trufia mea e pentru oameni, pentru șerpîi aceștia gata oricînd să se ridice împotriva celui ce-i depășește cu fruntea fără să-i strivească în picioare. Dar înaintea lui Dumnezeu, care m-a scos din haos și m-a făcut ceea ce sînt, îmi lepăd trufia.

— Atunci vă admir, domnule conte, spuse Villefort, dîndu-i pentru prima oară în decursul acestui ciudat dialog, titlul aristocratic străinului căruia pînă acum îi spusese numai „domnule“. Da, v-o spun, dacă sînteți cu adevărat tare, cu adevărat superior, cu adevărat sfînt sau de nepătruns, ceea ce, după cum bine spuneți,

e același lucru, îți mîndru, domnule ; asta e legea dominației. Dar nutriți oare vreo ambiție ?

— Am avut una, domnule.

— Care ?

— Și eu, așa cum i se întîmplă oricărui om o dată în viață, am fost înălțat de Satana în vîrfurile celui mai înalt munte ; ajuns acolo, el mi-a arătat întreaga lume, și, așa cum îi spusese altădată lui Cristî, mi-a spus și mie : „Iată, fiu al omului, ce vrei să-ți dau ca să mi te închini mie ?“ Am chibzuit atunci vreme îndelungată, căci de mult timp o ambiție grozavă îmi rodea cu adevărat inima. Apoi i-am răspuns : „Ascultă, am auzit mereu vorbindu-se despre ursită, și totuși n-am văzut-o niciodată și nici n-am văzut ceva care să-i semene. Asta mă face să cred că ea nu există. Vreau să fiu ursita, fiindcă tot ce știu mai frumos, mai mare și mai sublim în lume, este să răsplătești și să pedepsești“. Dar Satana își plecă fruntea și gemu. „Te înșeli, spuse el, ursita există, numai că n-o vezi tu fiindcă fiica aceasta a lui Dumnezeu e la fel de nevăzută ca și tatăl ei. N-ai văzut nimic care să-i semene, fiindcă ea lucrează în taină și umblă pe căi întunecate. Tot ce pot pentru tine e să te fac una dintre uneltele ei“. Așa s-a încheiat tirgul. Poate că mi-am pierdut sufletul, dar ce-are a face ? Și chiar de-ar mai trebui să-l închei o dată, tot nu m-aș da în lături.

Villefort se uită uluit la Monte-Cristo.

— Domnule conte, întrebă el, aveți rude ?

— Nu, domnule. Sînt singur pe lume.

— Cu atît mai rău !

— De ce ? întrebă Monte-Cristo.

— Fiindcă ați fi putut vedea o privesc care v-ar putea zdrobi trufia. Spuneți că numai moartea vă sperie ?

— Nu spun că mă sperie, spun că ea singură mă poate opri.

— Dar bătrînețea ?

— Misiunea mea va fi îndeplinită înainte de a îmbătrîni.

— Dar nebunia ?

— Am fost la un pas de nebunie și dumneavoastră cunoașteți axioma : *non bis in idem* ; e o axiomă din dreptul penal care, fără îndoială, e de domeniul dumneavoastră.

— Domnule, continuă Villefort, mai sînt și alte lucruri de temut în afară de moarte, bătrînețe și nebunie : mai e, de pildă, apoplexia, lovitura asta de trăsnet care te lovește fără să distrugă și în urma căreia se sfîrșesc toate. Rămîi același și ești totuși altul. Dacă pînă atunci semănai cu Ariel, cu un înger, rămîi apoi doar o grămadă neînsuflețită, care, asemenea lui Caliban, seamănă cu o vită. Asta, în limba omenească se cheamă, după cum vă spuneam, nici mai mult, nici mai puțin, decît o apoplexie. Dacă vrei, veniți să ne continuăm discuția la mine, domnule conte, într-o zi, cînd veți simți nevoia să înfrîniți un adversar în stare să vă înțeleagă și dornic să vă combată. Vi-l voi arăta atunci pe tata, domnul Noirtier de Villefort, unul dintre cei mai aprigi jacobini ai revoluției franceze, adică cea mai scilipitoare îndrăzneală pusă în slujba celei mai vîguroase organizații. E un om care poate că n-a văzut ca dumneavoastră toate regatele pămîntului, dar a pus umărul ca să răstoarne unul dintre cele mai puternice regate ; e un om care, ca și dumneavoastră, se pretindea un trimis, nu al lui Dumnezeu, ci al ființei supreme, nu al uristei, ci al fatalității. Ei bine, domnule, ruperea unei vene într-un lob al creierului a frînt toate acestea, nu într-o zi, nu într-o oră, ci într-o clipă. În ajun era domnul Noirtier, fost jacobin, fost senator, fost carbonar, rîzînd de ghilotină, rîzînd de tun, rîzînd de pumnal, domnul Noirtier jucîndu-se cu revoluțiile, domnul Noirtier pentru care Franța nu era decît un vast joc de șah, ai cărui pioni, turnuri, cavaleri și regină trebuiau să piară, numai ca să facă regele mat, domnul Noirtier, atît de temut ; iar a doua zi a devenit *bietul domn Noirtier*, un bătrîn țeapăn, supus voinței celei mai slabe ființe din casă, adică a nepoatei sale, Valentine ; a devenit, în sfîrșit, un cadavru mut

și înghețat, care nu trăiește fără suferință decît pentru a lăsa timp materiei să ajungă, fără zguduiri, la descompunerea totală.

— Priveliștea aceasta nu e străină nici ochilor și nici minții mele, domnule. Intrucîtva sînt medic și, asemenea confrăților mei, am căutat în repetate rînduri sufletul și în materia vie, și în materia moartă. Dar, ca și ursita, el a rămas nevăzut ochilor mei, deși îl simt în inimă. O sută de autori, de la Socrate, de la Seneca, de la Sfîntul Augustin, de la Gail încoace, au făcut în proză sau în versuri apropierea pe care ați făcut-o dumneavoastră acum. Și totuși, înțeleg că suferințele unui tată pot aduce mari schimbări în sufletul fiului său ; ba chiar, fiindcă asta vă este dorința, m-aș angaja să privesc, spre umilința mea, priveliștea înspăimîntătoare care trebuie că v-a mîhnit foarte mult familia.

— Chiar așa s-ar fi întîmplat, dacă Dumnezeu nu mi-ar fi dat o răsplată îmbelșugată. În fața bătrînului care coboară tîrîndu-se spre groapă, mi s-au născut doi copii : Valentine, o fată din prima mea căsătorie cu domnișoara Renée de Saint Méran și Edouard, fiul căruia i-ați salvat viața.

— Și cum priviți răsplătirea aceasta, domnule ? întrebă Monte-Cristo.

— Cred că tata, rătăcit de patimi, a săvîrșit vreuna din greșelile care scapă justiției omenești, dar trezesc justiția lui Dumnezeu ! răspunse Villefort. Și mai cred că Dumnezeu, nevoind să pedepsească decît o singură persoană, nu l-a lovit decît pe el.

Monte-Cristo, deși zîmbea, gemu atît de adînc în fundul inimii sale încît Villefort, dacă l-ar fi putut auzi, ar fi fugit înfricoșat.

— Rămas bun, domnule, urmă magistratul, care mai demult vorbea stînd în picioare. Vă părăsesc păstrîndu-vă multă stimă. Și nădăjduiesc că stima mea vă va face plăcere atunci cînd mă veți cunoaște mai bine, căci, orice s-ar zice, nu sînt un om de rînd. De

altfel, v-ați făcut în doamna de Villefort o prietenă pe vecie.

Contele salută și se mulțumi să-l conducă numai pînă la ușa cabinetului. Villefort ajunse la trăsura precedat de doi lachei care, la un semn al stăpînului lor, se grăbiră să-i deschidă.

Apoi, după ce procurorul regal dispăru, Monte-Cristo, zîmbind cu amărăciune, își spuse :

— Ajunge cu atîta otravă ! Acum, cînd mi-e inima plină, să căutăm antidotul.

Și lovi într-un gong :

— Ali, spuse el, mă urc la doamna ; peste o jumătate de ceas să fie trăsura gata !

Ne amintim de noile, sau mai bine-zis de vechile cunoștințe ale contelui de Monte-Cristo, care locuiau în strada Meslay : Maximilien, Julie și Emmanuel.

După plecarea lui Villefort, gîndindu-se la vizita plăcută pe care avea s-o facă, la cele cîteva clipe fericite pe care avea să le petreacă, la licărirea de rai strecurată în infernul în care intrase de bună voie, pe fața lui Monte-Cristo se răspîndi cea mai fermecătoare seninătate. Văzînd acest chip iluminat de o bucurie atît de rară, Ali, venit în fugă la chemarea gongului, plecase în vîrfurile picioarelor și reținîndu-și răsufllarea, ca pentru a nu înapăimînta gîndurile bune pe care i se părea că le vede zburînd împrejurul stăpînului său.

Era la amiază. Contele își rezervase o oră pentru Haydée. S-ar fi spus că bucuria nu putea să intre dintr-o dată în sufletul lui atîta vreme zdrobit și că avea nevoie să se pregătească pentru emoțiile blînde, așa cum alte suflete au nevoie să se pregătească pentru emoțiile tari.

Tînăra grecoaică, după cum am spus, locuia într-un apartament cu totul separat de apartamentul contelui. Locuința ei era mobilată în întregime după moda orientală ; avea parchetul acoperit cu covoare groase turcești, de-a lungul zidurilor atîrnau ștofe de brocart și în fiecare încăpere se întindea de-a lungul pereților un divan larg cu vrafuri de perne care se mutau după voința celui ce le-ar fi folosit.

Haydée avea în slujba ei trei franțuzoaice și o grecoaică. Cele trei franțuzoaice așteptau în prima încăpere, gata să dea fuga la chemarea unui mic clo-

poțel de aur și să îndeplinească poruncile sclavei de neam grec, care știa de ajuns franțuzește ca să transmită dorințele stăpînei celor trei cameriste, cărora Monte-Cristo le recomandase să se poarte cu Haydée așa cum s-ar fi purtat cu o regină.

Tinăra se afla în încăperea cea mai depărtată a apartamentului, adică într-un fel de buduar rotund, luminat numai de sus, și unde lumina pătrundea prin niște geamuri de sticlă trandafirie. Stătea întinsă pe niște perne de mătase albastră, brodate cu argint, jumătate răsturnată pe divan, rezemîndu-și capul de brațul drept îndoit molatic. Cu brațul stîng, Haydée ținea între buze tubul de coral de care era prinsă țeava flexibilă a unei narghilele; astfel, fumul nu putea să-i pătrundă în gură decît aromat cu apă de Smirna prin care îi silea să treacă ușoara respirație a fetei.

Poziția ei, cu totul firească pentru o femeie din orient, poate că unei franțuoaice i s-ar fi părut de o cochetărie cam afectată.

Haydée era îmbrăcată în veșminte de femeie din Epir: purta șalvari de mătase albă brodată cu flori trandafirii, și ei îi lăsau descoperite picioarele de copil pe care le-ai fi crezut din marmură de Paros dacă nu le-ai fi văzut jucîndu-se cu papucii încovoiați la vîrf, brodați cu aur și perle; avea un ilic în dungi albastre și albe, cu mîneci largi, despicate ca să poată scoate brațele, cu butoniere de argint și cu nasturi de perle; în sfîrșit, mai avea un fel de corsaj lăsînd, prin tăietura lui în formă de inimă, să i se vadă gîtul și partea de sus a pieptului. Corsajul se încheia cu trei nasturi de diamant deasupra sînului, iar partea de jos ca și partea de sus a șalvarilor se pierdeau într-unul din acele brîie în culori vii și cu lungi ciucuri mătăsoși, la care rîvnesc atîta elegantele pariziene.

Pe cap, Haydée purta un mic fes de aur brodat cu perle, pus pe o parte, iar deasupra fesului, spre partea în care era aplecat, un frumos trandafir natural

în culoarea purpuri ieșea din pletele ei atât de negre încoît păreau albastre.

Frumusețea chipului acestuia era frumusețea greacă în toată desăvîrșirea ei, cu ochi mari, negri, catife-
lați, cu nasul drept, cu buze de mărgean și cu dinți
de perle.

Peste acest ansamblu fermecător, floarea tinereții
se răspîndea în întreaga strălucire și cu întreaga ei
mireasmă: Haydée putea să aibă nouăsprezece sau
douăzeci de ani.

Monte-Cristo chemă însoțitoarea greacă și o tri-
mise să-i ceară Haydéei îngăduința de a-i primi.

Drept răspuns, Haydée îi făcu semn însoțitoarei să
tragă draperia de dinaintea ușii, al cărei pervaz pă-
trat o încadra, așa cum stătea culcată, ca într-un
tablou încântător, Monte-Cristo înaintă.

Haydée se ridică în cotul în care ținea narghileaua
și-i întinse contelui mîna, în timp ce-l întâmpina cu
un surîs.

— De ce îmi ceri îngăduința de a intra la mine?
Nu mai îmi ești oare stăpîn, și eu nu-ți mai sînt
sclavă? Întrebă ea în limba sonoră a fiicelor Spartei
și Atenei.

Monte-Cristo zîmbi și el.

— Haydée, spuse el, dumneata știi că...

— De ce nu-mi spui *tu*, ca de obicei? îl întrerupse
tînăra greacă. Ți-am greșit cu ceva? Dacă ți-am gre-
șit trebuie să mă pedepsești, și nu să-mi vorbești cu
„dumneata“.

— Haydée, urmă Monte-Cristo, tu știi că acum
sîntem în Franța și că, prin urmare, ești liberă?

— Cum, liberă? întrebă Haydée.

— Liberă să mă părăsești.

— Să te părăsesc?... De ce te-aș părăsi oare?

— Ce știu eu! Vom vedea lume...

— Nu vreau să văd pe nimeni.

— Iar dacă printre frumoșii tineri pe care-i vei în-

— Îți vei găsi vreunul să-ți placă, n-o să fiu atît de nedrept...

— N-am văzut niciodată un bărbat mai frumos ca tine, și niciodată n-am iubit pe altcineva în afară de tata și de tine.

— Biată copilă, spuse Monte-Cristo, asta e din pricină că niciodată n-ai vorbit cu altcineva decît cu tatăl tău și cu mine.

— Ce nevoie aș avea să vorbesc cu alții ? Tata îmi spunea *bucuria mea*, tu îmi spui *dragostea mea*, și amîndoi mă numiți *copila mea*.

— Îți amîntești de tatăl tău, Haydée ?

Fata zîmbi.

— Il port aici, spuse ea, punîndu-și mîna pe ochi și pe inimă.

— Dar pe mine unde mă porți ? întrebă Monte-Cristo zîmbind.

— Pe tine te port pretutindeni.

Monte-Cristo prinse mîna Haydéei cu gînd să i-o sărute ; dar naiva copilă își retrase mîna și-i întinse fruntea.

— Acum, Haydée, îi spuse el, știi că ești liberă, că ești stăpînă, că ești regină. Poți să-ți păstrezi sau să-ți lepezi costumul, după cum dorești. Vei rămîne aici cît vei vrea, și poți ieși cînd porțezi ; te va aștepta totdeauna o trăsură gata înhămată ; Ali și Myrto te vor însoți pretutindeni și-ți vor asculta poruncile. Am însă o singură rugămintă..

— Spune-o.

— Păstrează secretul nașterii tale și nu spune nici un cuvînt despre trecutul tău. Nu rosti nicăieri numele ilustrului tău părinte și nici pe acela al sărmanei tale mame.

— Ți-am spus, stăpîne, că nu voi vedea pe nimeni.

— Ascultă, Haydée ; poate că opreliștea aceasta orientală va fi imposibilă la Paris : continuă să înveți cum se trăiește în țările noastre nordice, așa cum ai făcut la Roma, la Florența, la Milano și la Ma-

drid ; asta îți va fi de folos oricum, și dacă vei trăi mai departe aici, și dacă te vei reîntoarce în orient.

Fata își îndreaptă spre conte ochii ei mari și umeziți de lacrimi și-i răspunse :

— Dacă ne vom reîntoarce în orient, vrei să spui, nu-i așa, stăpîne ?

— Da, copila mea, continuă Monte-Cristo. Știi bine că eu nu te voi părăsi niciodată. Nu arborele părăsește floarea, ci floarea părăsește arborele.

— Nu te voi părăsi niciodată, stăpîne, spuse Haydée, căci sînt sigură că n-aș putea trăi fără tine !

— Sărmană copilă ! Peste zece ani eu voi fi bătrîn iar tu vei rămîne încă tînără.

— Tatăl meu avea o barbă lungă și albă, și asta nu mă împiedica să-l iubesc. Tata avea șaiszeci de ani și mi se părea mai frumos decît toți tinerii pe care-i vedeam.

— Dar, ia spune-mi, crezi că ai putea să te obișnuiești aici ?

— Pe tine te voi vedea ?

— În fiecare zi.

— Atunci, de ce mă mai întrebi, stăpîne ?

— Mă tem să nu te plictisești...

— Nu, stăpîne. Dimineața mă voi gîndi că vîi, iar seara îmi voi aminti că ai fost. De altfel, atunci cînd rămîn singură, îmi am amintirile mele, revăd privilegiști nesfîrșite, zări largi cu Pindul și Olimpul pierzîndu-se în depărtare ; apoi păstrez în inimă trei simțăminte cu care nu te poți plictisi niciodată : tristețea, dragostea și recunoștința.

— Ești o vrednică fiică a Epirului, Haydée. Ești grațioasă și poetică și se vede că descinzi din neamul de zeițe născute în țara ta. Fii deci liniștită, copila mea. Voi face astfel încît să nu-ți irosești tinerețea, fiindcă dacă tu mă iubești ca pe tatăl tău, eu te iubesc ca pe fiica mea.

— Te înșeli, stăpîne. Pe tata nu-l iubeam cum te iubesc pe tine. Dragostea mea pentru tine e altfel :

tata a murit și eu mai trăiesc încă, dar dacă ai murit tu, aş muri și eu.

Monte-Cristo îi întinse mîna, cu un zîmbet de adîncă duioşie; ea i-o sărută ca de obicei.

Astfel pregătit pentru întîlnirea pe care avea s-o aibă cu Morrel și familia lui, Monte-Cristo plecă murmurînd versurile din Pindar :

„Tineretea e o floare al cărei fruct e dragostea... fericit culegătorul care-l culege după ce l-a văzut prîgîindu-se cu încetul“.

Aşa cum poruncise, trăsura era gata. Monte-Cristo se urcă în ea și, ca întotdeauna, caii porniră în galop.

Peste câteva minute contele ajunsese în strada Meslay, numărul 7.

Acolo se afla o casă albă și veselă. În curtea din fața casei se înălțau două tufe pline de flori destul de frumoase.

În portarul care-i deschise, contele îl recunoscuse pe bătrînul Coelès. Dar fiindcă bătrînul, după cum ne amintim, n-avea decît un ochi și fiindcă în nouă ani ochiul acesta i se slăbise grozav, Coelès nu-l recunoscuse pe Monte-Cristo.

Ca să oprească în fața intrării, trăsurile trebuiau să facă un mic ocol, ferind astfel o fîntînă arteziană ce țîșnea dintr-un bazin făcut din scoici și pietricele, lux care ațîțase multe invidii în cartier și din a cărei pricină casa fusese botezată „*Micul Versailles*”.

E de prisos să mai spunem că în bazin forfoteau o mulțime de pești roșii și galbeni.

Casa, ridicată deasupra unui etaj de bucătărie și cămări, mai avea, în afară de parter, două etaje întregi. Tinerii o cumpăraseră împreună cu dependențele formate din niște ateliere imense, din două pavilioane în fundul unei grădini și din grădina. De la prima ochire, Emmanuel văzuse în așezarea aceasta un prilej de afacere; el își opri casa și jumătate din grădina și trăsese o linie, adică ridicase un zid, între ele și atelierelor pe care le închiriaseră împreună cu pavilioanele și cu partea de grădină legată de ele. Astfel, pentru o sumă destul de mică, tinerii aveau o locuință la fel de bine zăvorîtă pe cît era a celui mai grijuliu proprietar al unei clădiri din suburbul Saint-Germain.

Sufrageria era din stejar, salonul din mahon și cațifea albastră: dormitorul din lemn de lămii și damasc verde. Printre altele, se mai aflau acolo și un cabinet de lucru pentru Emmanuel, care nu lucra de loc, și o sală de muzică pentru Julie, care nu era de loc muzicantă.

Etajul al doilea era în întregime rezervat pentru Maximilien; locuința fusese întocmită exact ca a surorii sale, doar atât că sufrageria fusese transformată în sală de biliard și tânărul își aducea aici prietenii.

Cînd sosi trăsura contelui, Maximilien supraveghea personal țesălatul calului, fumîndu-și țigara la poarta grădinii.

După cum am spus, Coclès deschise poarta. Baptistin sări de pe scaunul său și îl întrebă dacă domnul și doamna Herbault și domnul Maximilien Morrel erau acasă pentru contele de Monte-Cristo.

— Pentru contele de Monte-Cristo! strigă Morrel aruncîndu-și țigara și alergînd în întîmpinarea oaspetelui său; cum să nu fim acasă pentru el? Vă mulțumesc, vă mulțumesc de o sută de ori, domnule conte, că nu v-ați uitat făgăduiala.

Tînărul ofițer strînse atît de prietenos mîna contelui, încît acesta își dădu seama cu cîtă sinceritate și bucurie era primit și cu cîtă nerăbdare fusese așteptat.

— Poștiți, poștiți, continuă Maximilien, vreau să vă conduc eu; un oaspe ca dumneavoastră nu trebuie să fie anunțat de servitor. Sora mea e în grădină, taie trandafirii ofiliți; cumnatul meu își citește ziarele, *La Presse* și *Les Débats*, la cîțiva pași de ea, fiindcă oriunde o vezi pe doamna Herbault, n-ai decît să te uiți la cîțiva pași în preajmă, și ai să-l găsești pe domnul Emmanuel. Și reciproc, după cum se spune la Școala Politehnică...

Zgomotul pașilor atrase atenția unei femei de vreo douăzeci, douăzeci și cinci de ani, care, îmbrăcată într-un capot de mătase, curăța cu deosebită grijă o tufă de trandafiri galbeni.

Femeia aceasta era micuța Julie, devenită, așa cum îi prezisese trimisul casei Thompson & French, doamna Emmanuel Herbault.

Văzînd un străin, ea scoase un strigăt. Maximilien începu să rîdă :

— Nu te speria, surioară, îi spuse el, domnul conte nu-i decît de trei zile la Paris, dar știe de pe acum cum arată o rentieră din Marais. Iar dacă nu știe încă, ai să-i arăți tu.

— Vai, domnule, se scuză Julie, să vă aducă așa, e o trădare din partea fratelui meu. După cum vedeți, nu se poartă de loc drăguț cu biata lui surioară... Pénelon !... Pénelon !...

Un bătrîn care săpa un strat de trandafiri bengalezi își înfipse sapa în pămînt și se apropie, cu șapca în mîna, ascunzînd cît putea mai bine o bucată de tutun înfundat pentru un moment în adîncurile falcilor sale.

Cîteva șuvițe albe îi argințau părul încă des, în timp ce tenul bronzat și privirea lui cutezătoare și vie arătau că e un vechi marinar, ars de soarele ecuatorului și bătut de furtuni.

— Mi se pare c-ați făcut apelul, domnișoară Julie, răspunse el. Sînt prezent.

Pénelon își păstrase obiceiul de a-i spune fetei patronului său domnișoara Julie, și nu se putuse obișnui nici în ruptul capului să-i spună doamna Herbault.

— Pénelon, spuse Julie, du-te și anunță-i domnului Emmanuel plăcuta vizită care ni se face, în timp ce Maximilien îl va conduce pe domnul în salon.

Apoi se întoarse spre Monte-Cristo :

— Domnul îmi va îngădui să dispar pentru o clipă, nu-i așa ?

Și fără să aștepte răspunsul contelui, ea fugi pe după o tufă și porni în goană spre casă, pe o alee laterală.

— Dragă domnule Morrel, spuse Monte-Cristo, îmi dau seama cu durere că v-am făcut revoluție în familie.

— Ia uitați-vă, rise Maximilien, îl vedeți acolo jos pe sat purtându-și redingota în locul hainei? Asta arată că sînteți cunoscut în strada Meslay. Erați amuțat, vă rog să mă credeți.

— Am impresia că aici trăiește o familie fericită, spuse Monte-Cristo, răspunzîndu-și propriilor sale gânduri.

— Da, puteți fi sigur de asta. Ce vreți? Au tot ce le trebuie ca să fie fericiți: sînt tineri, veseli, se iubesc, și cu venitul celor douăzeci și cinci de mii de livre ale lor, își închipuie, deși au trecut pe lângă bogății imense, că au averea lui Rotschild.

— E totuși puțin douăzeci și cinci de mii de livre, răspunse Monte-Cristo cu o blîndețe atît de suavă, încît glasul lui pătrunse în inima lui Maximilien așa cum ar fi pătruns glasul unui tată dușos; dar tinerii n-au să se oprească aici, au să ajungă și ei, la rîndul lor, milionari. Cumnatul dumitale este avocat, medic?

— E negustor, domnule conte, și preluase firma bieltului meu tată. Tata a murit lăsînd o avere de cincisute de mii de franci; jumătate din ea mi-a rămas mie, iar cealaltă jumătate surioarei mele, căci am fost doar doi copii. Cînd s-a însurat cu sora mea, Emmanuel nu avea decît nobila lui cinste, inteligența lui deosebită și o faimă nepătată. Dar a vrut să aibă și el o avere egală cu a soției sale. Și a muncit pînă ce a strîns două sute cincizeci de mii de franci; pentru asta i-au trebuit șase ani. Vă jur, domnule conte, că era mișcător să-i vezi pe cei doi copii atît de hîrnici și de uniți, hărăziți — prin însușirile lor — pentru cele mai mari bogății, dar fiind siliți să facă în șase ani ceea ce alții cu idei noi ar fi putut face în doi sau trei ani, din pricină că n-au vrut să schimbe cu nimic vechile metode ale casei părintești. Și astăzi se mai aud încă la Marsilia laudele aduse abnegației lor atît de curajoase. În sfîrșit, într-o bună zi, Emmanuel îi spuse nevestei sale, după ce isprăvisese de făcut plățile:

„— Jude, iată ultimul fișic de o sută de franci pe care mi l-a înmănat Goclès, și care completează cei două sute cincizeci de mii de franci fixați de noi ca o limită a agoniseli noastre. Te vei mulțumi oare cu puținul acesta care va trebui să ne ajungă de acum înainte? Ascultă, firma face afaceri cam de un milion pe an și poate aduce un câștig de patruzeci de mii de franci. Dacă vrem, putem vinde într-un ceas clientela, cu trei sute de mii de franci. Iată o scrisoare din partea domnului Delaunay. El ne oferă acești bani în schimbul fondului nostru de comerț pe care vrea să-l contopească cu al lui. Gîndește-te la ce ar trebui făcut.

„— Dragă, îi răspunse sora mea, firma Morrel nu poate fi ținută decît de un Morrel. A scăpa pentru totdeauna numele tatii de la cine știe ce izbeliște a soartei, nu prețuiește oare mai mult de trei sute de mii de franci?

„— Și eu gîndeam la fel, spuse Emmanuel; totuși voiam să-ți cer părerea.

„— Atunci, iată-mi părerea, dragul meu: Toate încasările noastre sînt făcute, toate polițele sînt plătite; n-avem decît să tragem o linie dedesubtul socotelilor ultimei luni și să închidem ghișeele. Să tragem linia și să închidem.”

Și chiar așa au făcut, fără să mai zăbovească. Cînd luaseră hotărîrea era ora trei; pe la trei și un sfert a venit un client ca să-și asigure trecerea a două nave; asta ar fi însemnat un câștig de cincisprezece mii de franci, bani gheață.

„— Domnule, i-a spus Emmanuel, vă rog să vă adresați pentru asigurare confratelui nostru, domnul Delaunay. Noi ne-am retras din afaceri.

„— De cînd? întrebă clientul mirat.

„— De un sfert de oră.”

Și iată, continuă Maximilien zîmbind, iată de ce sora și cumnatul meu au rămas numai cu un venit de douăzeci și cinci de mii de livre.

De-abia își terminase Maximilien istorisirea pe care contele o ascultase înduioșându-se din ce în ce mai mult, când Emmanuel apărură, gătit cu pălărie și cu redingotă. El salută ca unul care își dă seama de calitatea oaspetelui; apoi, după ce făcură împreună ocolul grădiniții înflorite, îl conduse în casă.

Salonul era îmbălsămat de florile care abia încăpeau într-o uriașă vază japoneză, cu toarte. Julie, îmbrăcată cuviincios și coafată draguț (reușise să le facă pe toate în zece minute), îl întâmpină pe contele la ușă.

Dintr-o colivie aflată prin preajmă, răsună ciripitul unei păsărele. Crengile salcîmilor trandafirii își întindeau ciorchinii pînă la perdelele de catifea albastră: totul în încăperea încîntătoare unde intraseră respira liniște, de la cîntecul păsărelei și pînă la zîmbetul gazdelor.

Încă de cînd pășise peste prag, contele simțise din plin fericirea aceasta; de aceea rămăsese, tăcut, vișător, uîtînd că era așteptat să continue discuția întreruptă după primul schimb de cuvinte.

Cînd își dădu seama că tăcerea devenise aproape stînjenitoare, Monte-Cristo se smulse cu greu din reveriile sale și, în sfîrșit, spuse:

— Iertați-mi, doamnă, o emoție care pesemne vă miră pe dumneavoastră, obișnuită cu liniștea și fericirea de aici. Pentru mine, un chip omenesc mulțumit e un lucru atît de nou, încît nu mă mai satur uîtîndu-mă la dumneavoastră și la soțul dumneavoastră.

— Sîntem într-adevăr fericiți, domnule, răspunse Julie; dar am suferit multă vreme și puțini oameni și-au cîștigat fericirea plătînd-o atît de scump ca noi.

Pe chipul lui Monte-Cristo se zugrăvi curiozitate.

— E o întreagă poveste de familie, cum vă spunea deunăzi Château-Renaud, vorbește Maximilien. Dumneavoastră, domnule conte, obișnuit să vedeți nenorociri ilustre și bucurii splendide, vi s-ar părea puțin interesant tabloul acesta casnic. Totuși, așa cum v-a spus

Julie, am îndurată suferințe mari, deși ele au rămas închise în micul nostru cerc...

— Dumnezeu v-a dăruit, așa cum le dăruiește și altora, alinarea în suferință? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, spuse Julie: putem spune asta, căci a făcut pentru noi ceea ce nu face decît pentru aleșii lui: ne-a trimis un înger.

Obrajii lui Monte-Cristo se îmbujorară... Pentru a-și putea ascunde emoția, el tuși, ca să aibă motiv să-și ducă batista la gură.

— Cei născuți într-un leagăn de purpură, cei care nu și-au dorit niciodată nimic, spuse Emmanuel, aceia nu știu ce înseamnă fericirea de a trăi, după cum nu cunosc prețul unui cer senin cei care niciodată nu și-au lăsat viața în voia a patru scînduri zvîrlite pe o mare furtunoasă.

Monte-Cristo se ridică și, fără să răspundă un cuvînt, căci tremurul vocii i-ar fi putut trăda emoția care îl cuprinsese, începu să străbată cu pași rari salonul.

— Bogăția noastră vă face să zîmbiți, domnule conte? întrebă Maximilien, care-l urmărea din ochi.

— Nu, nu, răspunse Monte-Cristo pîlînd și apăsîndu-și cu o mîină bătaile inimii, în timp ce cu cealaltă mîină, arată un glob de cristal sub care se odihnea o pungă de mătase așezată cu grijă pe o pernuță de catifea neagră. Mă întrebam doar la ce servește punga aceasta, care, după cîte mi se pare, are într-o parte o hîrtie, iar în cealaltă parte un diamant destul de frumos.

Maximilien luă un aer grav și răspunse:

— E cea mai prețioasă comoară a familiei noastre.

— Într-adevăr, diamantul acesta e destul de frumos, spuse Monte-Cristo.

— Fratele meu nu vorbește despre valoarea pietrei, deși a fost prețuită la o sută de mii de franci. El vrea să vă spună doar că obiectele din punga aceasta

ne-au rămas de la îngerul despre care am pomenit mai adineauri.

— Nu vă pot înțelege, dar nici nu vă pot întreba, doamnă, răspunse Monte-Cristo, înclinându-se. Iertați-mă, n-am vrut să fiu indiscret.

— Indiscret, spuneți? Dimpotrivă, ne faceți fericiți, domnule conte, dându-ne prilejul să vorbim mai mult despre el! Dacă am ascunde ca pe o taină fapta frumoasă pe care ne-o amintește punga, n-am pune-o la vedere. Am vrea s-o arătăm întregului univers, pentru ca vreun semn de viață din partea binefăcătorului nostru să ne vădească prezența lui.

— Adevărat! făcu Monte-Cristo cu glasul înăbușit de emoție.

— Domnule, spuse Maximilien ridicând globul de cristal și sărutînd cu religiozitate punga de mătase, obiectul acesta a atins mîna unui om care ne-a scăpat tatăl de la moarte și pe noi de la ruină, ferindu-ne numele de rușine; mîna unui om datorită căruia noi, bieți copii sortiți sărăciei și lacrimilor, mai putem auzi astăzi oamenii admirîndu-ne fericirea. Iar scrisoarea — și Maximilien scoase o hîrtie din pungă și i-o dădu contelui — scrisoarea aceasta a scris-o el, în ziua cînd tatăl meu luase o hotărîre desperată. Diamantul i-a fost dat ca zestre surioarei mele de către mărinimosul necunoscut.

Monte-Cristo desfăcu hîrtia și citi cu o infinită expresie de fericire; era scrisoarea adresată Juliei și semnată Simbad Marinarul.

— Spuneți că vă e necunoscut? Așadar binefăcătorul v-a rămas necunoscut?

— Da, domnule. N-am avut niciodată fericirea să-i strîngem mîna. Și să nu credeți că nu i-am cerut lui Dumnezeu hatîrul acesta, urmă Maximilien; dar în toate întîmplările există un fir misterios pe care încă nu-l putem înțelege; totul a fost condus de o mînă puternică, nevăzută, ca mîna unui vrăjitor.

— Eu încă nu mi-am pierdut orice nădejde de a-i putea săruta într-o zi mîna, așa cum sărut punga pe

care a atins-o, spuse Julie. Acum patru ani, Pênelon se afla la Triest ; Pênelon, domnule conte, e vrednicul marinar pe care l-ați văzut cu sapa în mână și care din contramaistru s-a făcut grădinar. Pênelon, aflându-se la Triest, a văzut pe chei un englez îmbarcându-se pe un iahț, și l-a recunoscut pe străinul venit la tata în ziua de 5 iunie 1829, același care la 5 septembrie ne-a trimis scrisoarea. Era el, după cîte m-a asigurat Pênelon, dar bătrînul marinar n-a îndrăznit să-i vorbească.

— Un englez ? întrebă Monte-Cristo gînditor, liniștindu-se la fiecare privire a Juliei. Spuneți că era englez ?

— Da, răspunse Maximilien, un englez care ni s-a prezentat drept trimisul firmei Thompson & French din Roma. Iată de ce m-ați văzut tresărind deunăzi, la domnul de Morcerf, cînd ați spus că domnii Thompson & French sînt bancherii dumneavoastră. Pentru numele cerului, domnule ! Ce vă povestesc s-a petrecut după cum v-am spus în 1829 ; l-ați cunoscut cumva pe englezul acesta ?

— Dar nu mi-ați spus tot dumneavoastră că firma Thompson & French a negat într-una faptul că v-ar fi făcut vreun serviciu ?

— Ba da !

— Atunci nu cumva englezul o fi un om care, amintindu-și de vreo faptă bună de-a tatălui dumneavoastră, uitată chiar și de bătrîn, a folosit prilejul ca să-i facă un bine ?

— Orice e cu putință într-o astfel de împrejurare, domnule, chiar și o minune.

— Cum spuneai că-l cheamă ? întrebă Monte-Cristo.

— Nu ne-a spus nici un nume, răspunse Julie privind-l din ce în ce mai atent pe conte. N-a lăsat decît semnătura de pe scrisoare : Simbad Marinarul.

— Firește că nu e un nume, ci un pseudonim.

Apoi, pentru că Julie îl privea și mai stăruitor, încercînd să-i prindă din zbor sunetele glasului și să facă vreo asemănare, Monte-Cristo continuă.

— Ia să vedem, nu cumva era un bărbat cam de statura mea, poate ceva mai înalt și mai slab, cu gîtul prins într-un guler înalt și încheiat, stînd mereu țeapăn, încorsetat și nelăsînd nici o clipă creionul din mînă ?

— Va să zică îl cunoașteți ? strigă Julie cu ochii strălucind de bucurie.

— Nu-l cunosc, îi răspunse Monte-Cristo. Mi-l închipui doar. Am cunoscut un oarecare lord Wilmore, care semăna astfel de fapte mărinimoase.

— Fără să spună că le făcea el ?

— Era un om ciudat care nu credea în recunoștință.

— Vai, strigă Julie, cu un accent sublim, împreună-mîndu-și mînile, dar în ce credea, nefericitul ?!

— Cel puțin nu credea atunci cînd l-am cunoscut eu, răspunse Monte-Cristo, pe care glasul acesta izvorît din fundul sufletului îl mișcase adînc. De atunci poate o fi găsit vreo dovadă că recunoștința există.

— Dumneavoastră îl cunoașteți pe lord ? întrebă Emmanuel.

— Dacă îl cunoașteți, domnule, adăugă Julie, spuneți-ne, spuneți-ne ! Ne-ați putea duce la el ? Ni l-ați putea oare arăta ? Ne-ați putea spune unde este ? Ascultă, Maximilien, și tu Emmanuel, dacă-l vom întîlni vreodată va trebui să-l facem să creadă că inima nu uită.

Simțind că-l podidesc lacrimile, Monte-Cristo mai făcu vreo cîțiva pași prin salon.

— În numele cerului, domnule ! stăruî Maximilien, dacă știți ceva despre el, spuneți-ne și nouă !

— Vai, răspunse Monte-Cristo stăpînindu-și cu greu tulburarea glasului, dacă binefăcătorul dumneavoastră este lordul Wilmore, tare mă tem că nu-l veți mai revedea niciodată. L-am părăsit acum doi sau trei ani la Palermo. Pleca spre meleagurile cele mai

necunoscute. De aceea tare mă tem că nu se va mai reîntoarce.

— Ce crud sînteți ! strigă Julie înspăimîntată.

Și lacrimile îi umplură ochii.

— Doamnă, spuse cu seriozitate Monte-Cristo sorbind cu privirea cele două perle lichide care alunecau pe obrazii Juliei, dacă lordul Wilmore ar fi văzut ceea ce am văzut eu aici, ar fi iubit încă viața, căci lacrimile pe care le vărsați l-ar fi împăcat cu neamul omenesc !

Și îi întinse mîna Juliei, care, fascinată de privirea și de glasul contelui, i-o dădu pe a ei.

— Dar lordul Wilmore avea o patrie, o familie, rude, în sfîrșit, era cunoscut. N-am putea oare ?... întrebă ea, agățîndu-se de această ultimă nădejde.

— Nu căutați degeaba, doamnă, îi răspunse Monte-Cristo. Nu vă clădiți iluzii pe un cuvînt scăpat de mine. Cred că nu lordul Wilmore e omul pe care îl căutați : îmi era prieten și-i cunosc aproape toate тай-
nele ; mi-ar fi povestit-o și pe aceasta.

— Și nu v-a spus nimic ? întrebă Julie.

— Nimic !

— N-a rostit niciodată un cuvînt care să vă poată face să bănuiți ?...

— Niciodată !

— Și totuși, i-ați ghicit de îndată numele.

— Știți... în asemenea cazuri, bănuiești.

— Surioară, surioară ! se amestecă Maximilien, venindu-i în ajutor contelui. Domnul are dreptate. Amintește-ți ce ne-a spus de atîtea ori tata : nu englez ne-a adus fericirea.

Monte-Cristo tresări.

— Ce vă spunea tatăl dumneavoastră... domnule Morrel ? întrebă el repede.

— Tata vedea în fapta asta o minune. El credea într-un binefăcător ieșit pentru noi din mormînt. Credința lui superstițioasă era atît de mișcătoare, domnule ! Deși nu credeam în ea, nici prin gînd nu ne-a trecut să i-o spulberăm din inimă ! De cîte ori nu s-a

gîndit bietul tata la ea, rostind încetîșor numele unui prieten drag, al unui prieten pierdut ! Iar cînd se afla în preajma morții, cînd apropierea veșniciei i-a dat minții ceva din iluminarea mormîntului, gîndul acesta, care pînă atunci nu fusese decît o bănuială, a devenit convingere. Ultimele cuvinte rostite de tata înainte de a muri, au fost : „Maximilien, era Edmond Dantès !“

La auzul acestor cuvinte, Monte-Cristo, care de cîteva clipe devenise tot mai palid, deveni livid. Tot sîngele îi năvălise în inimă ; nu mai putea să vorbească ; își scoase ceasul, ca și cum ar fi uitat ce oră e, își luă pălăria, îi spuse pe neașteptate și stînjenit rămas bun doamnei Herbault și strînse mîinile lui Emmanuel și Maximilien :

— Doamnă, spuse el, îngăduiți-mi să mai trec uneori să vă văd. Îmi place casa dumneavoastră și vă sînt recunoscător pentru primirea făcută. E pentru prima dată cînd mi-am uitat de mine, după ani îndelungați !

Și Monte-Cristo ieși, cu pași mari.

— Ciudat om mai e contele ! făcu Emmanuel.

— Da, răspunse Maximilien, dar cred că are o inimă cum nu se poate mai bună și sînt sigur că ne iubește.

— Iar mie, glasul lui mi-a pătruns în suflet și de cîteva ori mi s-a părut că nu-l auzeam pentru prima dată, adăugă Julie.

PYRAM ȘI THISBEEA

Pe două treimi ale foburgului Săint Honoré, dinapoia unei frumoase clădiri, mai aleasă decît alesele locuințe ale acestui cartier bogat, se întinde o grădină vastă ai cărei castani stufoși trec peste zidurile uriașe, înalte, ca niște metereze. Primăvara, castanii își lasă să cadă florile roze și albe în două vase de piatră, ornamentate și așezate paralel pe cei doi stâlpi dreptunghiulari de care e prinsă o poartă de fier de pe timpul lui Ludovic al XIII-lea.

Intrarea aceasta măreață nu mai e folosită, cu toate mușcatele ei minunate crescute în cele două vase și care își clatină în vînt frunzele marmoreene și florile de purpură. De multă vreme stăpîinii locuinței se restrînseseră doar la posesiunea clădirii, a curții plantate cu arbori, dînd spre foburg, și a grădinii închisă de poarta aceasta, care răspundea altădată într-o splendidă grădină de legume, mare de un stîngen și anexată proprietății. Dar demonul speculației trăgînd o linie — adică o stradă — la capătul grădinii de legume, iar strada primind un nume înainte de a exista, datorită unei plăci de fier lustruit, proprietarii se gîndiseră că ar putea vinde grădina de legume pentru a clădi la stradă, și a face astfel concurență mării artere a Parisului, care se numește Faubourg Saint Honoré.

Dar în afaceri omul propune și banul dispune; strada botezată muri în fașă; cumpărătorul grădinii, după ce o plătise în întregime, neputînd să găsească cumpărător la prețul cerut de el și așteptînd o urcare a prețurilor care nu putea să nu-l despăgubească, aducîndu-i mai mult decît pierderile suferite și capi-

talul neproductiv, se mulțumi să închirieze locul unor cultivatori pentru suma de cinci sute de franci pe an.

Asta însemna bani plasați cu unu și jumătate la sută, ceea ce-i destul de ieftin pentru vremurile noastre în care trăiesc atîția oameni care plasează cu cincizeci la sută și tot se vaită că banii, ca atare, aduc un câștig prea mic.

Cu toate acestea, după cum am spus, poarta grădinii care dădea altădată spre grădina de legume e condamnată, iar rugina îi roade balamalele. Ceva mai mult chiar: pentru ca netrebnicii de zarzavagii să nu murdărească interiorul domeniului aristocratic cu privirile lor vulgare, un rind de scînduri e prins pe barele gardului pînă la o înălțime de aproape doi metri. E adevărat că scîndurile nu sînt prea bine unite și că se poate privi pe furiș printre goluri; dar casa e locuită de o familie serioasă care nu se teme de indiscreții.

În grădina de legume, în locul verzii, a morcovilor, a ridichilor, a mazării și a pepenilor, crește lucernă înaltă, singura cultură care mai arată că se mai gîndește cineva la locul părăsit. O porțiță joasă, răspunzînd în strada plănuită, se deschide pe terenul împrejmuit de ziduri și părăsit de locatari, fiindcă-i sterp, iar terenul, în loc să aducă un venit de jumătate la sută, cum aducea pe vremuri, de opt zile nu mai aduce nimic.

Am spus că, în partea dinspre locuință, castanii împodobesc zidurile. Dar asta nu împiedică și alți arbori, bogați și înfloriți, să-și strecoare printre goluri crengile dornice de aer. Într-un colț unde frunzișul e atît de des, încît abia dacă mai poate pătrunde lumina, se află o bancă largă de piatră și cîteva scaune de grădină. Acolo e pesemne locul de întîlnire sau de refugiu al vreunui locatar al casei. Clădirea, situată la o sută de pași mai departe, abia se zărește printre meterezele de verdeată care o înconjură. În sfîrșit, alegerea adăpostului acestuia tainic e justifi-

cată și de lipsa soarelui, de răcoarea permanentă, chiar în timpul celor mai dogoritoare zile ale verii, de ciripitul păsărelelor și de îndepărtarea față de casă și de stradă, adică de afaceri și de zgomot.

Spre sfârșitul uneia dintre cele mai calde zile pe care primăvara le dăruise locuitorilor Parisului, pe banca de piatră se afla o carte, o umbrelă, un coș de lucru și o batistă subțire cu broderia începută. Și nu departe de bancă, lângă poartă, stînd în picioare în fața scîndurilor, cu ochiul lipit de crăpăturile dintre ele, se afla o fată care privea în grădina pustie despre care am vorbit.

Aproape în aceeași clipă, porțița terenului acestuia se deschise fără zgomot și se ivi un tînăr înalt, voinic, îmbrăcat într-o bluză de pînză grosolană și purtînd o șapcă de catifea. Dar mustățile, barba și părul negru, extrem de îngrijite ale tînărului, nu se prea potriveau cu costumul lui de rînd. După o ochire rapidă aruncată în preajmă, ca să se asigure că nu-l pîndește nimeni, tînărul trecu poarta, o închise în urma lui și se îndreptă cu pas grăbit spre gard.

La vederea celui pe care îl aștepta pesemne, însă nu astfel înveșmîntat, fata se sperie și se trase înapoi.

Și totuși tînărul, cu privirea pe care o au numai amanții, văzuse printre crăpăturile porții fluturînd rochia albă și lungă centură albastră. El se repezi spre peretele de scînduri și lipindu-și gura de o crăpătură, spuse :

— Nu te speria, Valentine, eu sînt.

Fata se apropie.

— Dragul meu, de ce ai întîrziat atît astăzi ? întrebă ea. Știi că luăm masa devreme și mi-a trebuit multă diplomație și dibăcie ca să scap de mama vitregă care mă pîndește, de camerista care mă spionează și de fratele care mă necăjește și să pot veni să brodez aici batista pe care mă tem grozav că n-o s-o sfîrșesc niciodată. Și apoi, după ce te vei scuza pentru întîrziere, te rog să-mi spui ce rost are constu-

mul nou pe care ți-a plăcut să-ți îmbrăci și din pricina căruia aproape că nu te-am recunoscut?

— Scumpă Valentine — răspunse tînăcul — ești cu mult mai presus decît dragostea mea ca să îndrăznesc să-ți vorbesc; și totuși de cîte ori te văd simt nevoia să-ți spun că te ador, fiindcă atunci cînd nu te mai văd, eoul propriilor mele cuvinte îmi alină inima. Ți mulțumesc pentru dojenile tale: sînt încîntătoare. Ele îmi dovedesc, nu citez să spun că m-ai așteptat, dar că te-ai gîndit la mine. Vorai să știi de ce am întîrziat și de ce m-am deghizat; am să-ți spun și nădăduiesc că mă vei ierta: mi-am ales o meserie...

— O meserie?... Ce vrei să spui, Maximilien? Sîntem oare într-atît de fericiți încît să glumești cu lucrurile care ne privesc?

— Să mă ferească Dumnezeu să glumesc cu lucrurile care-mi sînt mai scumpe decît viața, răspunse tînărul; dar m-am plictisit să tot gonesc peste cîmpuri și să sar peste ziduri, și m-a speriat ideea pe care mi-ai sugerat-o mai deunăzi, că tatăl tău ar putea să mă judece într-o bună zi ca pe un hoț, și aș putea astfel păta onoarea întregii armate franceze. Și m-a înspăimîntat la fel posibilitatea că lumea s-ar putea mira văzînd un căpitan de spahii dînd tîrcoale într-una terenului acestuia unde nu există nici fortărețe de asediat, și nici măcar redute, cît de mici, ca să fie apărate. De asta m-am făcut cultivator și am îmbrăcat haina meseriei acesteia.

— Ce nebunie!

— Dimpotrivă cred că e lucrul cel mai înțelept pe care l-am făcut în viața mea, fiindcă el ne pune pe deplin la adăpost.

— Cum asta? Te rog, explică-mi.

— Iată: l-am căutat pe proprietarul grădinii. Contractul cu vechii chiriași expirase și am închiriat-o eu. Toată lucerna pe care o vezi e a mea, Valentine; nimic nu mă împiedică să-mi clădesc o colibă în fineața asta și să trăiesc de-acum înainte la douăzeci de pași

de tine. Abia pot să-mi înfrînez bucuria și fericirea !
Îți închipui că un asemenea lucru s-ar putea plăti ?
Nu-i așa că-l cu neputință ? Ei bine, toată fericirea,
tot norocul, toată bucuria pentru care aș fi dat zece
ani din viață, cît crezi că mă costă ?... Cinci sute de
franci pe an, plătibili trimestrial. Așa că vezi, de-a-
cum înainte nu mai avem de ce ne teme. Aici sînt la
mine acasă, pot să pun scări pe zidul meu și să pri-
vesc pe deasupra, fără să mă tem că va da o patrulă
peste mine. Am dreptul să-ți spun că te iubesc, atîta
timp cît mîndria ta nu se va simți jignită să audă
cuvintele acestea ieșind din gura unui biet ziler cu
bluză și cu șapcă.

Valentine scoase un ușor strigăt de plăcută sur-
prindere, apoi, pe neașteptate, ca și cum un nor ar fi
venit să-i acopere raza de soare care-i iluminase ini-
ma, spuse cu tristețe :

— Vai ! Maximilien, acum vom fi prea liberi, feri-
cirea noastră ne va face să-l ispitim pe Dumnezeu :
ne vom încrede prea mult în siguranța noastră și asta
ne va duce la pierzare !

— Poți să-mi vorbești așa, tocmai mie, draga mea,
mie care de cînd te cunosc, ți-am dovedit zilnic că
mi-am supus gîndurile și viața gîndurilor și vieții
tale ? Ce ți-a dat încrederea în mine ? Fericirea mea,
nu-i așa ? Cînd mi-ai spus că un simțămînt nedesu-
șit te vestea că te amenință o mare primejdie, m-am
pus cu tot devotamentul în slujba ta, fără să-ți cer
altă răsplată decît fericirea de a te sluji. Ți-am dat
oare vreodată, de atunci, prilejul, prin vreun cuvînt,
prin vreun semn, să-ți pară rău că m-ai ales dintre
toți cei care ar fi fost fericiți să moară pentru tine ?
Biată copilă, mi-ai spus că ești logodită cu domnul
d'Épinay, că tatăl tău a hotărît căsătoria aceasta, cu
alte cuvinte că e de neînlăturat, pentru că tot ce do-
rește domnul de Villefort trebuie să se îndeplinească
neapărat. Și atunci am rămas în umbră, așteptînd
totul, nu de la voința mea, nici de la voința ta, ci de
la întîmplările ursitei, de la Dumnezeu. Dar tu mă

iubești, ți-a fost milă de mine, Valentine, și mi-ai spus-o. Ți mulțumesc pentru cuvintele dulci și nu-ți cer decît să mi le repeți din cînd în cînd, ca să mă facă să uit totul.

— Iată ce ți-a dat curaj, Maximilien. Dar mie mi-a făcut viața totodată și plăcută și nefericită într-atîta, încît uneori mă întreb ce prețuiește mai mult pentru mine: mîhnirea pricinuită altădată de asprimea mamei mele vitrege, și de preferința oarbă pentru copilul ei, sau fericirea plină de primejdii pe care o simt cînd te văd?

— Primejdii! exclamă Maximilien. Cum poți roști o vorbă atît de aspră și nedreaptă? Ai văzut vreodată un rob mai supus decît mine? Mi-ai îngăduit să-ți vorbesc uneori, Valentine, dar nu mi-ai îngăduit să te urmez. Și m-am supus. De cînd am găsit mijlocul de a mă furișa aici, de a-ți vorbi prin poarta asta, de a fi, în sfîrșit, atît de aproape de tine fără să te văd, ia spune-mi, ți-am cerut vreodată să-ți ating măcar poalele rochiei, printre uluci? Am făcut măcar un pas să trec peste zidul acesta, stavilă neînsemnată pentru tinerețea și puterea mea? Niciodată nu te-am dojenit pentru neînduplecarea ta, niciodată nu mi-am rostit cu glas tare vreo dorință! Am rămas ținut de cuvîntul meu, ca un cavaler din trecut. Recunoaște măcar asta, ca să nu te cred nedreaptă.

— E adevărat, mărturisi Valentine, trecîndu-și printre două scînduri vîrfurile unuia dintre degetele ei prelungi pe care Maximilien își lipi buzele. E adevărat, ești un prieten cinstit. Dar, la urma urmei, te-ai purtat așa numai în interesul tău, dragul meu Maximilien. Știai bine că în ziua în care sclavul ar fi început să ceară prea mult, ar fi pierdut tot. Mi-ai făgăduit prietenia unui frate, mie care n-am prieteni, mie, uitată de tata, persecutată de mama mea vitregă, mie, care n-am altă mîngiere decît pe bătrînul nemișcat, mut, înghețat, a cărui mîna nu poate să-mi strîngă mîna, pe bătrînul care nu-mi poate vorbi decît cu privirea și a cărui inimă bate, fără îndoială, pentru mine, ou ră-

mășitele ei de căldură. Amară e batjocura sorții care m-a făcut dușmanca și victima tuturor celor mai puternici decît mine și mi-a dat drept sprijin și prieten un cadavru ! Îți repet, Maximilien, sînt cu' adevărat nefericită, și bine faci că mă iubești pentru mine și nu pentru tine.

— Valentine, răspunse tînărul adînc emoționat, n-am să-ți spun că te iubesc numai pe tine pe lume, fiindcă îmi mai iubesc și sora, și cumnatul, dar pe ei îi iubesc cu o dragoste blîndă și potolită, care nu seamănă de loc cu simțămîntul ce-l nutresc pentru tine : cînd mă gîndesc la tine, îmi clocotește sîngele, pieptul mi se umflă, inima mi se zbate. Dar voi folosi forța, înflăcărarea, puterea aceasta supraomenească, iubindu-te numai pînă în ziua cînd îmi vei spune să le pun în slujba ta. Franz d'Épinay, după cîte se spune, va mai lipsi încă un an. Și într-un an cîte prilejuri favorabile nu ne pot ajuta, cîte întîmplări nu ne pot sprijini ! Să nădărdim deci, mereu, căci e atît de bine și de plăcut să nădărduești ! Dar pînă atunci, tu, Valentine, tu care-mi reproșezi egoismul, ce-ai fost pentru mine ? O statuie frumoasă și rece a pudicei Venus. În schimbul devotamentului, în schimbul supunerii, a cumpătării mele, ce mi-ai făgăduit ? Nimic ! Ce mi-ai dăruit ? Prea puțin ! Îmi vorbești despre domnul d'Épinay, logodnicul tău, și suspini la gîndul că într-o zi vei fi a lui. Spune, Valentine, oare numai atîta ai în suflet ? Cum ! Îți dăruiesc viața mea, sufletul meu, îți închin pînă și cea mai ușoară bătaie a inimii mele, și cînd sînt în întregime al tău, cînd îmi spun în șoaptă că voi muri dacă te voi pierde, tu nu te înspăimînți, Valentine, nu te înspăimînți la gîndul că vei fi a altuia ? Valentine ! Valentine ! Dacă aș fi în locul tău, dacă m-aș simți iubit, așa cum tu ești sigură că te iubesc, mi-aș fi trecut de o sută de ori pînă acum mîna printre gratiile acestei porți, și aș fi strîns mîna bietului Maximilien, spunîndu-i : „Sînt a ta ! Numai a ta, Maximilien, și în lumea asta și în lumea cealaltă !“

Valentine nu răspunse, dar tînărul o auzi suspinînd și plîngînd.

Și, neputîndu-i îndura lacrimile, strigă :

— Valentine ! Valentine ! Uită-mi cuvintele dacă în ele a fost ceva care te-a putut mîhni !

— Nu, spuse ea, ai dreptate. Dar nu vezi că sînt o biată ființă părăsită, într-o casă aproape străină ? Nu vezi că tata mi-e străin ? Nu știi că voința mi-a fost zdrobită timp de zece ani zi cu zi, ceas cu ceas, clipă cu clipă, de voința de fier a stăpînilor care mă asupresc ? Nimeni nu vede cît sufăr și nu am spus nimănui altuia acest lucru, decît ție. După cum s-ar părea, și în ochii întregii lumi, toți sînt buni și drăgăstoși ; în realitate, toți mă dușmănesc. Lumea spune : domnul de Villefort e prea serios și prea sever ca să fie dușos cu fiică-sa : dar ea are cel puțin fericirea de a găsi în doamna de Villefort o a doua mamă. Ei bine ! Lumea se înșeală : tata mă părăsește cu nepăsare, iar mama vitregă mă urăște cu o înverșunare cu atît mai cumplită, cu cît e acoperită de un zîmbet veșnic.

— Te urăște, Valentine ! Oare cum poate cineva să te urască ?

— Vai, dragul meu, răspunse Valentine, sînt silită să-ți mărturisesc că dușmănia i se trage dintr-un simțămînt aproape firesc. Ea își adoră fiul, îl adoră pe fratele meu Edouard.

— Ei și ?

— Mi se pare ciudat să amestec în toate astea o afacere bănească, dar cred că ura de aici i se trage. Ea n-are avere, iar eu sînt bogată în urma moștenirii rămase de la mama. Averea mea va spori și mai mult într-o bună zi prin ceea ce-mi vor lăsa moștenire domnul și doamna de Saint Méran. Și sînt sigură că mama mea vitregă îmi rîvnește averea. Doamne ! Dacă aș putea să-i dau jumătate din ea și să mai trăiesc în casa domnului de Villefort ca o fiică în casa tatălui ei, fii sigur că aș face-o de îndată.

— Biată Valentine !

— Da, mă simt înlănțuită și în același timp mă simt atât de slabă, încât mi se pare că lanțurile mă susțin și mă tem să le rup. De altfel, tata e un om căruia nu poți să-i calci poruncile fără să fii pedepsit: el e puternic în împotrivirea lui față de mine și ar fi puternic și împotriva ta; ar fi puternic chiar și împotriva regelui, fiindcă e ocrotit de un trecut fără pată și de o situație aproape de neclintit. Maximilien! Eu nu lupt, îți jur, fiindcă mă tem să nu fii tu mai mult decât mine zdrobit în lupta asta.

— Dar de ce să deznădăjduiești atât și să-ți vezi viitorul numai în negru?

— Fiindcă îl judec după trecut, dragul meu.

— Totuși, dacă eu nu sînt o partidă ilustră din punct de vedere aristocratic, în mai multe privințe fac parte din lumea în care trăiești și tu. S-a dus vremea cînd în Franța existau două Franțe: cele mai nobile familii ale monarhiei s-au contopit cu familiile imperiale: aristocrația lănciei s-a căsătorit cu aristocrația tunului. Iar eu aparțin acesteia din urmă, am un viitor strălucit în armată, mă bucur de o avere mărginită, dar independentă și, în sfîrșit, memoria tatălui meu este respectată la noi ca a unuia dintre cei mai cinstiți negustori din cîți au existat vreodată. Spun la noi, Valentine, pentru că și tu ești oarecum din Marsilia.

— Nu-mi vorbi de Marsilia, Maximilien! Numai numele ei îmi e de ajuns să-mi amintească de buna mea mamă, îngerul regretat de toată lumea. După ce, în timpul scurtei treceri pe pămînt, ea a vegheat asupra fiicei sale, mai veghează încă — cel puțin așa nădăjduiesc — și în timpul veșnicei ei șederi în ceruri. Dacă biata mea mamă ar trăi, Maximilien, n-aș mai avea de ce să mă tem; i-aș spune că te iubesc și ea ne-ar ocroti.

— Poate că nici nu te-aș fi cunoscut, dacă ar fi trăit, fiindcă ai fi fost nespus de fericită, iar Valentine fericită m-ar privi cu dispreț de la înălțimea măreției ei,

— Acum ești tu nedrept, se mîhni Valentine. Dar ia spune-mi...

— Ce să-ți spun ? întrebă Maximilien văzînd-o că șovăie.

— Spune-mi, pe vremuri, la Marsilia, a existat vreun motiv de neînțelegere între tatăl tău și al meu ?

— După cîte știu, nu, răspunse Maximilien. Atîta doar că tatăl tău era un partizan mai mult decît ze-los al Burbonilor, iar tata era credincios împăratului. Imi închipui că asta e singura neînțelegere care ar fi putut exista între ei. Dar de ce mă întreb ?

— Am să-ți spun, fiindcă tu trebuie să știi tot. În ziua în care a fost publicată numirea ta ca ofițer al Legiunii de Onoare, ne găseam toți la bunicul, la domnul Noirtier, și mai era cu noi și domnul Danglars. Îl știi pe bancherul ai cărui cai erau s-o ucidă alaltăieri pe mama și pe fratele meu ? Îi citeam cu glas tare bunicului ziarul în timp ce domnii vorbeau despre căsătoria domnișoarei Danglars. Cînd am ajuns la rîndurile despre tine (eu le mai citisem după ce-mi anunțaseși tu vestea cea bună), cum îți spun, cînd ajunsesem la rîndurile despre tine, mă simțeam tare fericită... Dar totodată tremuram la gîndul că voi fi silită să-ți rostesc cu glas tare numele și fără îndoială că aș fi sărit peste el, dacă nu m-aș fi temut ca tăcerea să nu-mi fie greșit înțeleasă. Mi-am luat deci inima în dinții și am citit.

— Scumpă Valentine !

— De îndată ce ți-a auzit numele, tata a întors capul. Eram atît de convinsă (vezi ce nebună sînt !) că toată lumea avea să fie izbită ca de un trăsnet auzindu-ți numele, încît mi s-a părut că-l văd pe tata tresărind, ba chiar (și asta a fost o nălucire, sînt sigură) ba chiar mi s-a părut că-l văd tresărind și pe domnul Danglars.

„— Morrel ? întrebă tata. Ia stai puțin ! (și se încruntă). Nu cumva e unul dintre Morrellii din Marsilia, unul dintre bonapartiștii aceia înverșunați, care ne-au dat atît de lucru în 1815 ?

„— Ba da, răspunsă Danglars ; cred că e chiar fiul fostului armator.“

— Așa ! făcu Maximilien. Și tatăl tău ce-a răspuns ?

— Un lucru groaznic, pe care nici nu îndrăznesc să ți-l repet.

— Hai, spune-l, zîmbi Maximilien.

„— Împăratul știa să-i pună la locul lor pe fanaticii aceștia, continuă tata, încruntîndu-se : îi numea carne de tun-și nici nu meritau alt nume. Mă bucur cînd văd că noul guvern readuce principiul acesta folositor. Dacă ar fi să păstreze Algeria numai pentru asta și tot așa felicita stăpînirea, deși ne costă cam scump“.

— Într-adevăr, are păreri politice cam brutale, fu de părere Maximilien. Dar nu roși, draga mea, pentru spusele domnului de Villefort. Bietul tata nu se lăsa cu nimica mai prejos decît tatăl tău în privința asta și repeta într-una : „De ce oare împăratul, care a făcut atîtea lucruri bune, nu face un regiment din judecători și din avocați, ca să-i trimită mereu în prima linie ?“ Vezi, draga mea, partidele se aseamănă prin pitorescul expresiilor și prin blîndețea ideilor. Dar domnul Danglars ce a spus după ieșirea aceasta a procurorului regal ?

— Danglars a început să rîdă cu rîsul lui viclean, pe care eu îl găsesc fioros. Apoi s-au ridicat numai-decît și au plecat. Abia atunci am văzut că bunicul era foarte agitat. Trebuie să-ți spun, Maximilien, că numai eu ghicesc frămîntările bietului paralytic și că de altfel eram sigură că discuția dusă în fața lui (fiindcă nimeni nu-i dă nici o atenție bietului bunic !) îl mișcase adînc, dat fiindcă fusese vorbit de rău împăratul, iar el, după cîte se pare, a fost un adept fanatic al împăratului.

— Sigur, spuse Maximilien. Bunicul tău a fost unul dintre oamenii cunoscuți ai imperiului : a fost senator, și după cum știi sau după cum nu știi, Valentine, a făcut parte aproape din toate conspirațiile bonapartiste din timpul Restaurației.

— Da, aud uneori șoptindu-se asemenea lucruri și mi se păr ciudate: bunicul bonapartist, tata regalist! În sfârșit, ce să-î faci?... M-am întors deci spre el. Bătrînul mi-a arătat ziarul cu ochii.

„— Ce e, papa? l-am întrebat eu. Ești mulțumit?“
El îmi făcu semn din cap că da.

„— De cuvintele spuse de tata?“
El îmi făcu semn că nu.

„— De cuvintele spuse de domnul Danglars?“
El îmi făcu semn că nu.

„— Atunci te bucuri că domnul Morrel (nu îndrăzneam să spun Maximilien) a fost numit ofițer al Legiunii de Onoare?“

El îmi făcu semn că da.

Mă crezi, Maximilien? Se bucura că ai fost numit ofițer al Legiunii de Onoare, el care nici nu te cunoștea măcar! Poate că e o nebunie de-a lui, căci se spune că a dat în mintea copiilor; dar eu, pentru da-ul ăsta, îl iubesc și mai mult.

— Ciudat, gîndi Maximilien. Deci tatăl tău mă urăște, în timp ce dimpotrivă, bunicul tău... Curioase lucruri iubirile și dușmăniile politice.

— Sst! făcu deodată Valentine. Ascunde-te, fugi! Vine cineva!...

Maximilien luă în grabă o cazma și începu să sape fără milă lucerna.

— Domnișoară! Domnișoară! strigă un glas din dosul unor copaci, doamna de Villefort vă caută peste tot și vă cheamă. E un oaspete în saloan.

— Un oaspete? întrebă Valentine neliniștită. Cine e?

— Un mare senior, un principe, după cîte se spune: domnul conte de Monte-Cristo.

— Vin îndată, rosti Valentine cu glas tare.

Numele auzit de cealaltă parte a gardului îl făcu să tresară pe acela pentru care „vin îndată“ rostit de

Valentine însemna rămas bun la sfârșitul fiecărei întâlniri.

— Ia te uită, își spuse Maximilien, rezemându-se gânditor de cazma. Cum de-l cunoaște contele de Montecristo pe domnul de Villefort ?

Capitolul XIV
TOXICOLOGIE

Era într-adevăr domnul conte de Monte-Cristo acela care intrase la doamna de Villefort, cu gând de-ai întoarce domnului procuror regal vizita făcută. Și la numele lui, cum lesne se poate înțelege, întreaga casă fusese cuprinsă de emoții.

Doamna de Villefort, care se găsea în salon atunci când îi fu anunțat contele, își chemă de îndată fiul să-și reînnoiască mulțumirile față de conte. Iar Edouard, care de două zile auzise vorbindu-se într-una despre personajul acesta important, se grăbi să vină, nu din supunere față de maică-sa, nici pentru a-i mulțumi contelui, ci numai din curiozitate și pentru a face vreo observație cu ajutorul căreia să-și poată plasa vreuna din obrăznicile care o făceau pe maică-sa să spună : „Răutăcios copil ! dar trebuie să-l iert, fiindcă e atît de deștept !“

După primele cuvinte de politețe, contele întrebă ce mai face domnul de Villefort.

— Soțul meu ia masa la domnul Cancelar, îi răspunse tînăra doamnă ; a plecat mai adineauri și o să-i pară rău, sînt sigură, că n-a avut plăcerea să vă vadă.

Doi oaspeți sositi înaintea contelui și care nu-si mai luau ochii de la el plecară cînd politețea și curiozitatea le îngăduiră să-și ia rămas bun.

— Ce face surioara ta ? îl întrebă doamna de Villefort pe Edouard. Să fie anunțată că voi avea cîntea s-o prezint domnului conte.

— Aveți o fiică, doamnă ? întrebă contele. Pe-
semne că e micuță de tot.

— E fiica domnului de Villefort, răspunse tînăra ; o fiică din prima căsătorie, înaltă și frumoasă.

— Dar melancolică, se amestecă în vorbă Edouard, smulgînd, ca să-și facă moț la pălărie, penele din coada unui papagal splendid, care țipă de durere în colivia lui aurită.

Doamna de Villefort se mulțumi doar să spună :

— Liniște, Edouard ! Nechibzuitul de copil aproape că are dreptate. Repetă și el ce m-a auzit pe mine de multe ori spunînd cu durere în suflet ; căci în ciuda încercărilor noastre de a o distra, domnișoara de Villefort are o fire tristă și tăcută care adeseori îi întunecă frumusețea. Dar uite că întîrzie ; Edouard, ia vîzi, din ce cauză ?

— Fiindcă o caută acolo unde nu e.

— Unde o caută ?

— La bunicul Noirtier.

— Și crezi că nu e acolo ?

— Nu, nu, nu, nu, nu ! Nu-i acolo, răspunse Edouard cîntînd.

— Dar unde e ? Spune dacă știi !

— E sub castanul cel mare, răspunse băiețașul răutacios, întinzîndu-i, cu toate strigătele mamei sale, cîteva muște vii papagalului care părea foarte dornic de asemenea vînat.

Doamna de Villefort vru să sune și să-i spună caméristei locul unde se găsea Valentine, cînd fata intră. Valentine părea într-adevăr tristă și dacă cineva ar fi privit-o cu atenție, ar fi putut chiar să-i zărească urme de lacrimi în ochi.

Valentine, pe care, duși de vîrtejul povestirii, am prezentat-o cititorilor fără s-o descriem, era o fată înaltă și zveltă, de vreo nouăsprezece ani, cu părul castaniu deschis, cu ochii albaștri, cu mersul molatic și plin de aleasă distincție moștenită de la maică-sa. Mîinile ei albe și prelungi, gîtul sidefiu, obrajii ca marmura în culori schimbătoare îi dădeau la prima vedere înfățișarea uneia dintre frumoasele englezoaice

ă căror ținută a fost asemănată în mod poetic cu a lebedelor oglindindu-se în unde.

Ea intră și, zărindu-l lângă maică-sa pe străinul despre care auzise vorbindu-se atâtea, salută fără mofturile obișnuite fetelor și fără să plece ochii, dar cu o grație care spori și mai mult atenția contelui.

Acesta se ridică.

— Domnișoara de Villefort, fiica mea vitregă, spuse doamna de Villefort, inclinându-se de pe sofa pe care stătea și arătînd-o cu mîna pe Valentine.

— Și domnul conte de Monte-Cristo, regele Chinei și împăratul Cochinchinei, adăugă micul ștregar, aruncînd o privire șireată spre soră-sa.

De data aceasta doamna de Villefort păli, cît pe aci să se mînieze împotriva pacostei care răspundea la numele de Edouard ; dar contele, dimpotrivă, zîmbi și păru că se uită cu plăcere la copil, ceea ce spori la culme bucuria și entuziasmul mamei.

— Doamnă, vorbi Monte-Cristo căutînd să lege discuția și privind rînd pe rînd cînd la doamna de Villefort, cînd la Valentine, n-am mai avut oare cîntea să vă întîlnesc undeva, pe dumneavoastră și pe domnișoara ? Mă gîndeam încă de adineauri, dar cînd a intrat domnișoara mi s-a luminat și mai mult o amintire confuză, vă rog să-mi fărtați cuvîntul.

— Nu prea cred, domnule. Domnișoarei de Villefort nu-i place lumea și ieșim rareori, răspunse doamna de Villefort.

— Atunci pesemne că nu în lume am întîlnit-o pe domnișoara, nici pe dumneavoastră, doamnă, și nici pe ștregarul acesta încîntător. De altfel, lumea pariziană îmi e cu totul necunoscută, căci, după cum cred că am avut cîntea să vă mai spun, mă găsesc la Paris abia de cîteva zile. Nu, dacă îmi dați voie să-mi amintesc... ia stați...

Contele își duse mîna la frunte ca și cum ar fi vrut să-și adune amintirile.

— Nu... În altă parte... undeva... nu știu... dar mi se pare că amintirea e legată de un soare frumos și de

un fel de serbare religioasă... Domnișoara avea un buchet de flori în mână; copilul fugărea un păun prin grădină, iar dumneavoastră, doamnă, stăteați sub o boltă de viță... Ajutați-mă, doamnă; oare cuvintele mele nu vă reamintesc nimic?

— Nu, și totuși mi se pare că dacă v-aș fi întâlnit undeva, v-aș fi ținut minte, răspunse doamna de Villefort.

— Poate că domnul conte ne-a întâlnit în Italia, spuse Valentine sfioasă.

— În Italia... s-ar putea, răspunse Monte-Cristo. Ați călătorit prin Italia, domnișoară?

— Am fost acolo împreună cu mama, acum doi ani. Doctorii se temeau să nu mă fi îmbolnăvit de plămâni și îmi recomandaseră aerul de Neapole. Am trecut prin Bologna, Perugia și Roma.

— Adevărat, domnișoară! își aminti Monte-Cristo ca și cum această simplă indicație ar fi fost de ajuns să-i fixeze gândurile. Ne-am întâlnit la Perugia, din întâmplare, în Joia Verde, în grădina hanului poștei. Dumneavoastră, domnișoara, copilul și eu; acolo îmi amintesc că am avut cinstea să vă văd.

— Îmi aduc foarte bine aminte și de Perugia, și de hanul poștei, și de sărbătoarea despre care vorbiți, răspunse doamna de Villefort; dar oricât m-aș sili, nu pot să-mi aduc aminte că am avut cinstea să vă întâlnesc și mi-e rușine că am o memorie atât de scurtă.

— Ciudat, nici eu nu-mi amintesc, spuse Valentine, ridicându-și frumoșii ei ochi spre Monte-Cristo.

— Eu mi-aduc aminte! se amestecă Edouard.

— Am să vă ajut, doamnă, continuă Monte-Cristo. Eră o zi dogoritoare; dumneavoastră așteptați caii care nu mai soseau din pricina serbării. Domnișoara se depărtase în fundul grădinii, iar fiul dumneavoastră alerga de zor după o pasăre.

— Și am prins-o, mamă; știi, i-am smuls trei pene din coadă, adăugă Edouard.

— Dumneavoastră, doamnă, stăteți sub bolta de viță ; nu vă amintiți că în timp ce stăteți pe o bancă de piatră, iar domnișoara de Villefort și fiul dumneavoastră se depărtaseră, după cum vă spuneam, ați vorbit multă vreme cu cineva ?

— Da, răspunse doamna de Villefort roșindu-se, îmi amintesc. Am vorbit cu un om înfășurat într-o mantie lungă de lână. Mi se pare că era medic.

— Întocmai, doamnă. Omul acela eram eu. Locuiam la han de două săptămîni, îmi lecuiseam valetul de friguri, îl lecuiseam pe hangiu de gălbenare și de asta mă priveau toți ca pe un fel de mare doctor. Am stat de vorbă amîndoi multă vreme despre lucruri felurite, despre Perugino, despre Rafael, despre obiceiuri și costume, despre faimoasa aqua-tofana a cărei taină, după cum vi se spusese parcă, o mai păstrau doar cîțiva oameni din Perugia.

— Adevărat, spuse repede doamna de Villefort, oarecum neliniștită. Îmi aduc aminte.

— Nu mai știu cu de-amănuntul tot ce mi-ați spus, doamnă, urmă contele cît se poate mai liniștit, dar îmi amintesc perfect că înșelîndu-vă — ca și ceilalți — asupra mea, m-ați consultat cu privire la sănătatea domnișoarei de Villefort.

— Și totuși, erăți cu adevărat medic, pentru că ați lecuît bolnavi, spuse doamna de Villefort.

— Molière sau Beaumarchais v-ar răspunde că tocmai fiindcă nu eram medic, s-au putut înzdrăveni singuri. Eu, însă, mă voi mulțumi să vă spun că am studiat destul de serios chimia și științele naturale, dar numai ca amator... înțelegeți ?

În clipa aceea, pendula bătu ora șase.

— Iată că e șase, spuse doamna de Villefort vădit neliniștită. Valentine, nu te duci să vezi dacă bunicul e gata pentru masă ?

Valentine se ridică și, salutîndu-l pe conte, ieși din cameră fără să rostească o vorbă.

— Nu cumva din pricina mea ați rugat-o pe domnișoara de Villefort să plece ? întrebă contele după plecarea Valentinei.

— Da' de unde, răspunse repede doamna de Villefort. E ora când îi dăm domnului Noirtier trista hrană care-i mai ține tristețea lui zile. Știți în ce stare jalnică se află tatăl soțului meu ?

— Da, mi-a vorbit domnul de Villefort despre asta. Mi se pare că este vorba de o paralizie.

— Vai, da ; bietul bătrîn nu se mai poate mișca de loc. Doar sufletul singur mai veghează în mașina asta omenească, dar chiar și el e șters și pîlpîitor ca o lampă gata să se stingă. Dar iertați-mă că vă vorbesc despre nenorocirile noastre casnice. V-am întrerupt tocmai cînd îmi spuneți că sînteți un chimist priceput.

— Nu spuneam asta, doamnă, răspunse Montecristo, zîbind. Dimpotrivă, am studiat chimia fiindcă, hotărîndu-mă să trăiesc mai ales în orient, am vrut să urmez exemplul regelui Mitridate.

— *Mitridates, rex Ponticus*, spuse ștrengarul, tăind cu foarfeca pozele dintr-un album splendid ; Mitridates, care în fiecare dimineață bea o cană de otravă cu frișcă.

— Eduard, copil răutăcios ! strigă doamna de Villefort, smulgîndu-i din mîini cartea ruptă. Ești de ne-suferit. M-ai năucit. Ia lasă-ne și du-te după soră-ta, la tăicuțul Noirtier.

— Albumul... ceru Edouard.

— Ce-i cu albumul ?

— Vreau albumul...

— De ce ai tăiat pozele ?

— Fiindcă așa-mi place.

— Pleacă de-aici ! Pleacă !

— Nu mă duc dacă nu-mi dai albumul, se încăpățîină băiatul, trîntindu-se într-un fotoliu, potrivit obiceiului de a nu ceda niciodată.

— Ia-l și lasă-mă în pace ! se învoi doamna de Villefort.

Și-i dădu albumul lui Edouard care plecă, însoțit de maică-sa.

Monte-Cristo privi în urma ei, spunându-și :

„Să vedem dacă o să închidă ușa după el“.

Doamna de Villefort închise ușa după copil cu cea mai mare grijă ; dar contele se făcu că nu observă.

Apoi, uitându-se încă o dată în preajmă, tînăra se reîntoarce și se așează pe canapeluță.

— Dați-mi voie să vă atrag atenția, doamnă, că sînteți prea aspră cu ștregarul acesta încîntător, începu Monte-Cristo, cu naivitatea pe care i-o cunoaștem.

— Trebuie să fiu așa, răspunse doamna de Villefort, cu o adevărată pricepere de mamă.

— Domnul Edouard recita din Cornelius Nepos cînd vorbea despre regele Mitridates și l-ați întrerupt la un citat care dovedește că profesorul nu și-a pierdut timpul degeaba cu el și că fiul dumneavoastră e foarte înaintat pentru vîrsta lui.

— Adevărul este, domnule conte, că are o mare ușurință și că învață tot ce vrea, răspunse mama ușor măgulită. N-are decît un cusur : e prea voluntar. Dar, fiindcă veni vorba, dumneavoastră, de pildă, credeți că Mitridate folosea măsurile acestea de prevedere și că ele îi ajutau la ceva ?

— Sînt atît de conșinși, doamnă, încît eu însumi le-am folosit ca să nu fiu otrăvit la Neapole, la Palermo și la Smirna, adică în trei ocazii cînd fără măsurile acestea mi-aș fi putut pierde viața.

— Și v-au ajutat la ceva ?

— Pe deplin.

— Da, e adevărat ; îmi aduc aminte că mi-ați mai povestit ceva asemănător la Perugia.

— Zău ?! făcu Monte-Cristo, prefăcîndu-se surprins. Nu-mi aduc aminte.

— Vă întrebam dacă otrăvurile au același efect și aceeași putere asupra oamenilor din nord ca și asupra oamenilor din sud, și mi-ați răspuns că temperamen-

tele reci și limfatice ale nordicilor nu prezintă aceleași aptitudini ca natura bogată și energică a oamenilor din sud.

— E adevărat, spuse Monte-Cristo. Am văzut ruși înghițind fără să se simtă cât de cât stinjenii, substanțe vegetale care pe un năpolean sau un arab l-ar fi ucis negreșit.

— Credeți, așadar, că rezultatul ar fi și mai sigur la noi decât în orient, și că în negurile și ploile noastre, un om s-ar putea obișnui mai ușor cu luarea frecventă a otrăvii decât într-un ținut sudic ?

— Nici vorbă că da. Bineînțeles însă că nu va fi înarmat împotriva otrăvii cu care s-a obișnuit.

— Înțeleg. Și cum v-ați obișnui dumneavoastră, de pildă, sau mai bine zis, cum v-ați obișnuit ?

— Nu-i greu de loc. Închipuiți-vă că știți dinainte ce otravă au de gând să folosească împotriva dumneavoastră... Închipuiți-vă că otrava ar fi de pildă... *brucina*...

— Brucina, după cum știu, se scoate din *bruceen ferrugineea*, spuse doamna de Villefort.

— Exact, doamnă, răspunse Monte-Cristo. După cum văd, n-am să vă pot învăța mare lucru. Dați-mi voie să vă felicit : asemenea cunoștințe sînt rare la femei.

— Vă mărturisesc că îmi plac grozav de mult științele oculte care vorbesc imaginației ca o poezie, și se rezolvă în cifre ca o ecuație algebrică. Dar vă rog să continuați : ceea ce-mi spuneți mă interesează cât se poate de mult.

— Așadar, continuă Monte-Cristo, închipuiți-vă că otrava ar fi brucina, de pildă, și că ați luat un miligram în prima zi, două miligrame în a doua zi ; peste zece zile ar însemna că ați luat un centigram ; peste douăzeci de zile, sporind cu încă un miligram, veți avea trei centigrame, adică o doză pe care o veți suporta fără să vă facă nici un fel de rău, dar care ar fi deosebit de primejdioasă pentru o persoană care n-ar fi luat aceleași măsuri de prevedere... În sfîrșit, peste

o lună, bînd apă din aceeași cană, ați ucide persoana care ar bea o dată cu dumneavoastră, și numai o ușoară indispoziție v-ar arăta că în apă a fost amestecată o otravă.

— Altă contra-otravă nu cunoașteți ?

— Nu cunosc.

— Am citit și am recitit adeseori povestea lui Mitridate, spuse doamna de Villefort, gînditoare, dar credeam că e o poveste.

— Nu, doamnă. Contrar obiceiului istoriei, este un adevăr. Dar ceea ce îmi spuneți și ceea ce mă întrebați mi se pare că nu se datorește împlinirii. Și acum doi ani mi-ați mai pus asemenea întrebări, iar adineauri spuneți că vă preocupă încă de multă vreme povestea lui Mitridate.

— Într-adevăr, domnule, în tinerețea mea am avut două studii favorite : botanica și mineralogia. Cînd am aflat mai apoi că folosirea buruienilor explică adeseori toată istoria popoarelor și toată viața indivizilor din orient, așa cum florile explică toate gîndurile amoroase, mi-a părut rău că nu m-am născut bărbat ca să devin un Flamel, un Fontana, sau un Cabanis.

— Cu atît mai mult, doamnă, cu cît orientalii nu se mărginesc — așa cum s-a mărginit Mitridate — să facă din otrăvuri numai scut ; ei își fac din ele și pumnal. În mîinile lor, știința devine nu numai o armă de apărare, dar de foarte multe ori și o armă de atac. Una îi servește împotriva suferințelor fizice, alta împotriva dușmanilor. Cu opium, cu belladonă, cu bruceea ferrugineea, cu lemn de năpîrcă, cu boabe de taur, ei îi adorm pe cei care ar voi să-i trezească. Nu există femeie egipteană, turcoaică sau grecoaică, dintre acelea cărora pe aici le spuneți simple, să nu știe atîta chimie cît să uimească un medic și atîta psihologie cît să înpăimînte un duhovnic.

— Adevărat ? făcu doamna de Villefort în ai cărei ochi lucea, încă de la începutul discuției, un foc ciudat.

— Da, doamnă, continuă Monte-Cristo. Așa se leagă și se dezleagă dramele tainice ale orientului, de la planta care face să iubești pînă la aceea care ucide; de la bălura care-ți deschide cerurile, pînă la aceea care îl zvîrle pe om în fundul iadului. Sînt atîtea nuanțe de toate felurile, cîte toane și ciudățenii există în firea omenească, fizică și morală. Ba aş spune mai mult încă : arta chimiștilor acestora știe să împacă cum nu se poate mai bine leacul și răul, cu dorințele lor de dragoste sau de răzbunare.

— Oare popoarele orientale, în mijlocul cărora v-ați petrecut mare parte din viață, sînt tot atît de fantastice pe cît sînt basmele venite de pe frumoasele lor meleaguri ? întrebă doamna de Villefort. Oare acolo poți ucide un om fără să fii pedepsit ? Există în realitate, Bagdadul sau Bassora domnului Galland ? Sultanii și vizirii care le cîrmuiesc și formează ceea ce în Franța se numește stăpînirea sînt într-adevăr Harun-al-Rașid și Giafarri, care nu numai că-l iartă pe un otrăvitor dar îl mai și fac prim ministru, dacă și-a săvîrșit crima cu măiestrie, și pun să fie săpată cu litere de aur povestea ei ca să petreacă în orele de plictiseală ?

— Nu, doamnă ; fantasticul nu mai există nici în orient. Și acolo, ca și aici, există comisari de poliție, judecători de instrucție, procurori regali și experți, ascunși sub alte nume și sub alte costume. Și acolo se spînzură, se decapitează și se trag în țeapă cu multă plăcere ucigașii. Dar aceștia, ca niște înșelători dibaci, au știut să se ferească de justiția omenească și să-și asigure reușita îndeletnicirilor prin combinații iscusite. La noi, un nerod cuprins de diavolul urii sau al lăcomiei, vrînd să-și nimicească un dușman sau să scape de o rudă apropiată, se duce la spîter, își dă un nume fals, după care e descoperit mai ușor decît după numele adevărat, și cumpără, sub motiv că nu-l lasă soarecii să doarmă, cinci sau șase grame de arsenic. Dacă e iscusit, se duce la cinci sau la șase spîteri, și nu tace decît să fie de cinci sau de șase ori mai bine cunoscut.

Apoi, după ce și-a făcut rost de otravă, îi dă dușmanului sau rudei apropiate o doză de arsenic în stare să ucidă un mamut sau un mastodont și care, fără nici o noimă, silește victima să scoată niște urlete de trezește tot cartierul. Atunci sosesc o puzderie de poliști și de jandarmi; e chemat un medic care spintecă mortul și-i scoate din stomac și din măruntaie linguri întregi de arsenic. A doua zi, o sută de ziare povestesc întâmplarea dînd numele victimei și al ucigașului. Și chiar în aceeași seară spîterul sau spîterii vin să spună: „Eu i-am vîndut arsenic, dumnealui“. Și decît să nu-l recunoască pe mușteriu, recunosc mai degrabă douăzeci. Atunci ucigașul nerod este prins, întemnițat, interogat, confruntat, dovedit, osîndit și ghilotinat. Sau dacă se întâmplă să fie o femeie de familie bună, o întemnițează pe viață. Iată cum înțeleg chimia nordicii dumneavoastră. Trebuie să mărturisesc totuși, că Desrues era ceva mai iscusit.

— Ce vreți, domnule? rîse doamna de Villefort. Face fiecare ce poate. Nu toată lumea are secretul familiei Medicis sau Borgia.

— Acum, continuă contele înălțînd din umeri, vreți să vă spun care e cauza tuturor acestor neghiobii? Pe scena teatrelor dumneavoastră — cel puțin după cîte mi-am putut da seama citind piesele jucate — se văd mereu oameni înghițind conținutul unei sticlute sau ducînd la gură vreun inel și căzînd mort pe loc! După cinci minute cortina se lasă. Spectatorii se împrăstie. Urmările crimei rămîn necunoscute. Nu e arătat nici comisarul de poliție cu eșarfa lui, nici caporalul cu cei patru oameni ai săi, și asta îndreptățește multe minți slabe să creadă că lucrurile se petrec chiar așa. Dar ieșiți puțin din Franța, duceți-vă fie la Alep, fie la Cairo, fie numai la Neapole sau Roma, și veți vedea trecînd pe stradă oameni drepți, proaspeți și îmbujorați, despre care Diavolul Șchiop, dacă i-ar atinge în treacăt cu mantia lui, v-ar putea spune: „Domnul ăsta e otrăvit de trei săptămîni și peste o lună va muri pe deplin“.

— Bine, dar asta înseamnă că au regăsit taina faimoasei aqua-tofana, despre care atunci cînd am fost la Perugia mi se spunea că s-a pierdut, se miră doamna de Villefort.

— Vai, doamnă, parcă pierd oamenii vreodată ceva? Artele se mută din loc în loc și fac înconjurul lumii, lucrurile își schimbă numele, atîta tot, iar oamenii de rînd se înșeală. Dar rezultatul e întotdeauna același; otrava atacă în special cutare sau cutare organ; una stomacul, alta creierul, alta intestinele. Otrava pricinuieste o tuse, tusea aduce un junghi sau altă boală catalogată în cărțile de știință, ceea ce n-o împiedică să fie pe deplin mortală. Și chiar dacă n-ar fi, ar deveni mortală din pricina leacurilor date de medicii naivi, foarte proști chimiști îndeobște, iar leacurile se vor întoarce pentru sau împotriva bolii, cum veți dori. Și iată un om ucis după toate regulile artei, de la care justiția n-are nimic de aflat, după cum spunea un chimist groaznic, prieten de-al meu, prea bunul abate Adelmonte de Taormina, din Sicilia. Abatele a studiat foarte mult fenomenele acestea naționale.

— E înspăimîntător dar admirabil, șopti doamna de Villefort, împietrită de atenție. Eu una, vă mărturisesc, luam toate poveștile acestea drept născociri ale evului mediu.

— Da, fără îndoială, dar ele s-au perfecționat pînă în zilele noastre. La ce alta ar putea folosi trecerea vremii, încurajările, medaliile, ordinele, premiile Montyon, dacă nu să ducă societatea spre cea mai înaltă perfecție? Dar omul, nu va fi desăvîrșit decît atunci cînd va ști să creeze și să distrugă ca Dumnezeu. De distrus se pricepe de pe acum, așa că jumătate din drum e făcut.

— Așadar, urmă doamna de Villefort, revenind mereu la aceeași întrebare, otrăvurile familiilor Borgia, Medicis, René Ruggieri, și mai tîrziu, pesemne, și ale baronului de Trenk, despre care s-au spus atîtea în teatrul modern și în romane...

—... Erau lucruri de artă, doamnă, și nu altceva, răspunse contele. Credeți că adevăratul savant se adresează în mod obișnuit individului însuși ? De loc ! Științei îi plac ricoșările, tururile de forță, fantezia, dacă pot spune așa. De pildă, prea bunul abate Adelmonte, despre care v-am pomenit, făcuse în privința asta experiențe uluitoare.

— Adevărat ?

— Da. Și vă voi povesti numai una dintre ele. Abatele avea o grădină foarte frumoasă, plină de legume, de flori și de fructe. El alegea leguma cea mai nevinovată, să zicem o varză. Timp de trei zile, abatele stropea varza aleasă cu o soluție de arsenic. A treia zi, varza se îmbolnăvea și se îngălbenea. Atunci era momentul să o taie. Pentru toată lumea varza părea coaptă și își păstra aparența ei nevinovată : numai pentru abatele Adelmonte era o otravă. Abatele ducea varza acasă, lua un iepure (trebuie să vă spun că avea o colecție de iepuri de casă, de pisici și de cobai cu nimic mai prejos decât colecția de legume, flori și fructe) : abatele Adelmonte lua deci un iepure de casă și-i dădea să mănânce o foaie de varză, iar iepurele, după ce mînca, murea. Care judecător de instrucție ar îndrăzni să spună ceva pentru atîta lucru ? Și care procuror regal s-a gîndit vreodată să întocmească împotriva domnilor cutare sau cutare, zarzavagii din piață, un rechizitoriu în legătură cu iepurii, cobai sau pisicile ucise de ei ? Niciunul. Iată, deci, că iepurele de casă e mort, fără să neliniștească justiția. Abatele Adelmonte ia iepurele, pune bucătăreasa să-l spintece, și aruncă intestinele pe o grămadă de bălegar. Acolo, pe bălegar, se află o găină ; ea ciugulește intestinele, se îmbolnăvește la rîndul ei și a doua zi moare. În clipa cînd găina se zbate în spasmele morții, trece în zbor un vultur (fiindcă trebuie să vă spun că în țara lui Adelmonte sînt numeroși vulturi). Vulturul se năpustește la cadavru, îl ia în ghiare, îl duce pe o stîncă și se ospătează. Peste trei zile, bietul vultur, care după ospățul acela s-a simțit mereu bolnav, e

cuprins de amețeală pe când se află în slava cerului, se rostogolește în gol și cade greoi tocmai în heleșteul dumneavoastră ; știuca, țiparul și mreana sînt la-come — știți asta — și mușcă din vultur. Ei bine, închipuți-vă că a doua zi vi se aduce la masă știuca sau țiparul, sau mreana otrăvită la a patra mînă, că oaspetele dumneavoastră va fi otrăvit la a cincea mînă, și că va muri peste opt sau zece zile, bolnăv de pîntece, de inimă și cu un abces la stomac. I se va face autopsia iar medicii vor spune :

„Individul a murit din pricina unor tumori la ficat sau de febră tifoidă“.

— Dar tot lanțul acesta de împrejurări poate fi rupt de cel mai mic accident, spuse doamna de Villefort. E de ajuns doar să nu treacă vulturul la timp sau să cadă ceva mai încolo de heleșteu.

— Tocmai aici e arta : în orient, ca să te numești mare chimist, trebuie să știi să conduci întîmplarea. Și se ajunge la asta.

Doamna de Villefort asculta gînditoare.

— Dar arsenicul lasă urme de neșters, spuse ea. Oricum l-ai absorbi, va fi regăsit în trupul omului de îndată ce a pătruns în cantitate destul de mare ca să producă moartea.

— Tocmai asta îi spuneam și eu bunului Adelmonte, exclamă Monte-Cristo. El s-a gîndit puțin, a zîmbit și mi-a răspuns printr-un proverb sicilian care de alt-fel cred că e și franțuzesc : „Copilul meu, lumea n-a fost făcută într-o singură zi ci în șapte ; mai vino duminică să stăm de vorbă“.

Duminica următoare m-am dus din nou la el. În loc să-și stropească varza cu arsenic, o stropise cu o soluție de săruri pe bază de stricnină, *strychnus colubrina*, cum spun savanții. De data asta varza nu mai părea de loc bolnavă ; de aceea iepurele nu s-a ferit de loc de ea și tot de aceea, peste cinci minute, iepurele murise. Găina mîncă iepurele și a doua zi, fu răpusă și ea. Atunci am făcut noi pe vulturii : am luat găina și am despicat-o. De data asta dispăruseră toate sim-

ptomele particulare, și nu rămăseseră decît simptomele generale. Nici un semn deosebit în nici un organ. O gravă iritare a sistemului nervos, atîta tot, și urmele unei congestii cerebrale, nimic mai mult. Găina nu fusese otrăvită, murise de apoplexie. Știu că e un caz care se întîmplă rar la găini, dar e foarte obișnuit la oameni.

Doamna de Villefort părea din ce în ce mai gînditoare.

— Ce fericire că asemenea substanțe nu pot fi preparate decît de către chimiști! Altfel, jumătate din omenire ar otrăvi ceaaltă jumătate, spuse ea.

— Pot fi preparate de către chimiști sau de către persoane care se ocupă cu chimia, răspunse nepăsător Monte-Cristo.

— Și apoi, continuă doamna de Villefort smulgîndu-se cu greu din gîndurile ei, oricît de savant ar fi pregătită, crima tot crimă rămîne: și dacă scapă de cercetările omenesti, nu scapă de privirea lui Dumnezeu. Orientalii sînt mai tari decît noi în privința remușcărilor. Din prevedere, au suprimat iadul.

— Doamnă, remușcarea se naște în mod firesc într-un suflet cîștit ca al dumneavoastră, dar e curînd înlăturată de rațiune. Latura rea a gîndirii omenesti va fi totdeauna rezumată în cunoscutul paradox al lui Jean Jacques Rousseau: „Mandarinul pe care-l ucizi la cinci mii de leghe de aici ridicînd doar vîrfurile degetului“. Viața omului se lipsește de asemenea lucruri, dar mintea i se istovește gîndindu-se la ele. Foarte puțini oameni se duc să înfigă cu brutalitate un cuțit în inima semenului lor, sau să-i dea cantitatea de arsenic despre care am vorbit mai adineauri, că să-l șteargă de pe fața pămîntului. Aceasta e într-adevăr o sminteală sau o prostie. Ca să ajungi la ea, trebuie să-ți se încălzească sîngele pînă la treizeci și șase de grade, să-ți bată pulsul cu nouăzeci de bătăi pe minut, iar sufletul să-ți iasă din limitele lui obișnuite. Dar dacă faci o simplă eliminare — așa cum se face în filologie — trecînd de la cuvînt la sinonim

mul temperat ; dacă în loc să săvârșești o crimă josnică, îl îndepărtezi pur și simplu din cale pe cel ce te stînjenește și o faci fără ciocnire, fără violență, fără alaiul suferințelor, care, devenind chinuri, transformă victima în martir și pe schingiuitor în fiară ? Dacă nu există nici sînge, nici urlete, nici zvîrcoliri și mai ales nici groaznica și compromițătoarea instantaneitate a săvîrșirii, atunci scapi de lovitură legilor care spun : „Nu tulburați societatea !” Iată cum procedează și reușesc orientalii, oameni serioși și calmi, cărora puțin le pasă de timp în chestiunile mai importante.

— Mai rămîne conștiința, spuse doamna de Villefort cu glas mișcat și înăbușindu-și un suspin.

— Da, răspunse Monte-Cristo, din fericire rămîne conștiința fără de care ne-am simți foarte nenorociți. După fiecare acțiune mai viguroasă, conștiința ne salvează, căci ea ne dă o sumedenie de motive cărora numai noi le sîntem judecători. Și motivele astea, oricît de grozave ar fi ele ca să ne păstreze somnul, n-ar fi poate destul de temeinice în fața unui tribunal ca să ne păstreze viața. Așa de pildă, pe Richard al III-lea trebuie că l-a servit cum nu se poate mai bine conștiința după ce i-a ucis pe cei doi copii ai lui Edward al IV-lea. Într-adevăr, își putea spune : „Acești doi copii ai unui rege crud și persecutor, moștenind viciile tatălui lor, deslușite numai de mine în înclinările lor copilărești, mă stingheresc în făurirea fericirii poporului englez, căruia ei în mod neîndoios i-ar fi adus nenorocire”. La fel a servit-o conștiința și pe Lady Macbeth, care voia, orice-ar spune Shakespeare, să-i dea un tron nu soțului, ci fiului ei. Dragostea de mamă e o virtute atît de mare, un îmbold atît de puternic, încît face să fie iertate multe lucruri. De aceea, după moartea lui Duncan, lady Macbeth ar fi fost foarte nefericită dacă n-ar fi avut conștiință.

Doamna de Villefort sorbea cu lăcomie groaznicele maxime și înfiorătoarele paradoxuri rostite de conte cu ironia naivă care-l caracteriza.

Apoi, după o clipă de tăcere, spuse:

— Știți, domnule conte, că sînteți un argumentator foarte tare și că vedeți lumea într-o lumină cam plumburie? Oare privind omenirea prin alambicuri și retorte ați judecat-o astfel? Aveți dreptate, sînteți un mare chimist, iar elixirul pe care l-ați dat fiului meu și care l-a făcut să-și vină în fire atît de repede...

— Nu vă încredeți prea mult în el, doamnă, răspunse Monte-Cristo. O picătură din elixirul acesta a fost de ajuns să trezească la viață copilul care se stingea, dar trei picături i-ar fi împins sîngele în plămîni în așa fel încît să-i dea bătăi de inimă; șase picături i-ar fi tăiat respirația și i-ar fi cauzat o sincopă cu mult mai gravă decît aceea în care se afla; iar zece picături l-ar fi trăsнит. Știți, doamnă, cît de repede l-am îndepărtat de la fiolele de care avusese neprevăderea să se atingă...

— Va să zică e o otravă teribilă?

— O! nu-i de loc așa! Mai întîi să admitem că nu există cuvîntul otravă, fiindcă în medicină se folosesc otrăvurile cele mai puternice și ele devin leacuri prin modul cum sînt folosite.

— Atunci ce e?

— Un preparat savant de-al prietenului meu, prea bunul abate Adelmonte, care m-a învățat să-l folosesc.

— Trebuie să fie un antispasmodic excelent, spuse doamna de Villefort.

— E neîntrecut, doamnă. L-ați văzut doar, răspunse Monte-Cristo. Și l-am folosit de multe ori, cu toată prudența posibilă, bineînțeles, adăugă el rîzînd.

— Cred și eu, răspunse doamna de Villefort pe același ton. Eu, una, sînt atît de nervoasă și de gata să leșin, încît aș avea nevoie de un doctor Adelmonte ca să-mi nascocoască mijloace pentru a respira în voie și pentru a-mi înlătura teama că voi muri sufocată într-o bună zi. Dar pînă una alta, fiindcă asemenea remedii sînt greu de găsit în Franța, iar abatele dumneavoastră pesemne că nu e dispus să facă o călătorie la Paris pentru mine, mă mulțumesc cu antispasmodicele

domnului Planche. Folosesc foarte mult menta și picăturile lui Hoffmann. Ia priviți bulinele acestea pe care mi le comand special ; au câte o doză dublă fiecare.

Monte-Cristo deschise cutia de baga pe care i-o dăduse tînăra și mirosi pastilele ca un cunoscător.

— Sînt minunate, spuse el. Păcat însă că trebuiesc înghițite și asta de multe ori nu poate s-o facă cineva cuprins de leșin. Leacul meu mi se pare mai bun.

— Nici vorbă ! Se înțelege că și eu l-aș prefera, mai ales după ce i-am văzut efectul ; dar fără îndoială că e un secret și nu pot fi atît de indiscretă încît să vi-l cer.

— Dar eu, doamnă, sînt destul de galant ca să vi-l ofer, — spuse Monte-Cristo, ridicîndu-se.

— Domnule !...

— Țineți minte însă un lucru : că în doză mică e un leac și în doză puternică e o otravă. O picătură dă viață, după cum ați văzut. Cinci sau șase picături ucid fără greș și sînt îngrozitoare mai ales fiindcă nu schimbă de loc gustul vinului în care au fost turnate. Dar mă opresc, doamnă, fiindcă aproape am aerul că v-aș sfătui.

Sunau orele șase și jumătate. Doamnei de Villefort îi fu anunțată o prietenă care venea să ia masa împreună cu ea.

— Dacă aș fi avut cîntea să vă văd pentru a treia sau a patra oară, domnule conte, și nu pentru a doua oară, dacă aș fi avut cîntea să vă fiu prietenă, în loc de a avea pur și simplu fericirea de a vă fi îndatorată, aș stărui să vă rețin la masă și nu m-aș lăsa învinsă de primul refuz.

— Mii de mulțumiri, doamnă, răspunse Monte-Cristo, dar am eu însumi o întîlnire de la care nu pot lipsi. Am făgăduit să conduc la spectacol o prințesă greacă, prietenă de-a mea, care n-a văzut încă Opera Mare și se bizuie pe mine s-o conduc.

— Duceți-vă, domnule, dar nu uitați rețeta.

— S-ar putea, doamnă ? Ar însemna să uit mai întâi ora de discuție pe care am petrecut-o cu dumneavoastră : și mi-ar fi cu neputință.

Monte-Cristo salută și ieși.

Doamna de Villefort rămase pe gânduri.

„Ciudat om, își spuse ea. Pesemne că numele lui de botez e Adelmonte...”

Pentru Monte-Cristo, rezultatele depășiseră așteptările.

— Iată un teren bun, își spuse el, pe când pleca ; sînt sigur că sămînța pe care o lași să cadă în el rodește.

Și a doua zi, credincios făgăduielii date, îi trimise doamnei de Villefort rețeta.

Motivul operei era cu atât mai nimerit de dat, cu cât în seara aceea avea loc o solemnitate la Academia regală de Muzică. După o îndelungată boală, Levasseur reapărea în rolul lui Bertram și, ca întotdeauna, opera maestrului la modă atrăsese cea mai aleasă lume din Paris.

Ca majoritatea tinerilor bogați, Morcerf își avea fotoliul său de orchestră și, în plus, zece loji de-ale prietenilor, cărora putea să le ceară oricînd un loc, fără să mai punem la socoteală locul la care avea dreptul în loja leilor.

Château-Renaud își avea fotoliul lîngă al lui Morcerf.

Beauchamp, în calitate de ziarist, era stăpînul sălii și avea loc pretutindeni.

În seara aceea, Lucien Debray avea la dispoziție loja ministrului și o oferise contelui de Morcerf, care, deoarece Mercédès refuzase, o trimisese lui Danglars, anunțîndu-l că va veni pesemne în seara aceea s-o viziteze pe baroană și pe fiica ei, dacă domniile lor bi-nevoiau să primească loja pe care le-o propunea. Domniile lor nu refuzară. Nimeni nu dorește mai mult o lojă gratuită decît o dorește un milionar.

Danglars declarase că principiile politice și calitatea lui de deputat al opoziției nu-i îngăduie să ia loc în loja ministrului. În consecință, baroana îi scrisese lui Lucien să vie s-o ia, dat fiind că nu putea merge la operă numai cu Eugénie.

Intr-adevăr, dacă cele două femei ar fi apărut singure, lumea le-ar fi luat-o în nume de rău, pe cînd așa părea foarte firesc ca domnișoara Danglars să

meargă la operă împreună cu maică-sa și cu amantul acesteia : lumea trebuie luată așa cum este.

Cortina, ca de obicei, se ridică în fața unei săli aproape goale. Și tot un obicei al lumii elegante din Paris este să sosească la spectacol după ridicarea cortinii ; din pricina aceasta, spectatorii sosiți nici nu ascultă și nici nu privesc primul act al piesei, ci se uită la cei care vin și nu aud altceva decît zgomotele ușilor și ale discuțiilor.

— Ia te uită ! făcu pe neașteptate Albert, văzînd că se deschide o lojă de la rangul întîi. Ia te uită ! Contesa G...

— Cine e contesa G... ? întrebă Château-Renaud.

— Dragă baroane, iată o întrebare pe care nu ți-o iert ; mă întrebi cine e contesa G... ?

— Adevărat, spuse Château-Renaud ; nu cumva e venețiana aceea fermecătoare ?

— Intocmai.

În aceeași clipă contesa G... îl zări pe Albert și schimbă cu el un salut însoțit de un zîmbet.

— O cunoști ? întrebă Château-Renaud.

— Da, răspunse Albert : i-am fost prezentat la Roma de către Franz.

— Vrei să-mi faci la Paris același serviciu care ți-a fost făcut la Roma ?

— Cu plăcere.

— Liniște ! strigă publicul.

Cei doi tineri își continuară discuția fără să pară că se sîchisesc cît de cît de dorința publicului de-a asculta muzica.

— Am văzut-o și la cursele din Champ de Mars, spuse Château-Renaud.

— Astăzi ?

— Da.

— Nu mai spune ! Intr-adevăr, au fost curse astăzi. Ai jucat ?

— O nimica toată : cîncizeci de ludovici.

— Și cine a cîștigat ?

— *Nautilus* ; pariasem pe el.

— Dar n-au fost trei curse?

— Ba da. A mai fost premiul Jockey-clubului, o cupă de aur; ba chiar s-a petrecut atunci un lucru destul de ciudat.

— Care?

— Liniște! strigă publicul.

— Cursa a fost câștigată de un cal și de un jocheu cu totul necunoscuți.

— Cum?

— Da, da; nimeni nu dăduse vreo atenție calului înscris sub numele de *Vampa* și jocheului înscris sub numele de *Job*, când a fost văzut înaintînd pe neașteptate un roib minunat și un jocheu cît pumnul. Au fost nevoiți să-i vîre douăzeci de livre de plumb în buzunar, și tot nu l-au putut împiedica să câștige cursa cu trei lungimi de cal înaintea lui *Ariel* și *Barbaro*, care alergau o dată cu el.

— Și nu s-a aflat al cui erau calul și jocheul?

— Nu.

— Spui că numele calului era...

— *Vampa*.

— Atunci știu mai mult decît voi: știu al cui este.

— Tăceți odată! strigă pentru a treia oară publicul.

De data aceasta frămîntarea era atît de mare, încît cei doi tineri își dădură în sfîrșit seama că publicul li se adresa lor. Ei se întoarseră o clipă căuțînd în mulțime vreun om pe care să-l tragă la răspundere pentru ceea ce ei socoteau o neobrăzare; dar nimeni nu repetă invitația și tinerii se reîntoarseră cu fața spre scenă.

În clipa aceea se deschidea loja ministrului și doamna Danglars, împreună cu fiica ei și cu Lucien Debray, își ocupară locurile.

— Iată niște cunoștințe de-ale tale, viconte, făcu Chateau-Renaud. De ce naiba te tot uiți spre dreapta? Ești căutat.

Albert se întoarce și ochii lui îi întîlniră într-adevăr pe ai baroanei Danglars, care îi făcu un ușor

salut cu evantaiul. Cit despre domnișoara Eugénie, ea abia dacă își pleacă ochii mari și negri pînă la staluri.

— Dragul meu, dacă lăsăm la o parte căsătoria asta nepotrivită — și nu cred că ea te preocupă prea mult — nu înțeleg de loc ce poți să ai împotriva domnișoarei Danglars; e într-adevăr o fată foarte frumoasă.

— Sigur că e foarte frumoasă, răspunse Albert; dar îți spun drept că în privința frumuseții aș prefera ceva mai blînd, mai suav, în sfîrșit, mai feminin.

— Așa sînt tinerii, filozofă Château-Renaud, care, fiindcă avea treizeci de ani, își lua aere de tată față de Morcerf. Nu-i vezi niciodată mulțumiți. Cum, dragul meu, ți se găsește o logodnică făcută după modelul Diane la vînătoare, și tot nu ești mulțumit?

— Păi tocmai, mî-ar fi plăcut ceva mai mult genul lui Venus din Millo sau din Capua. Diana aceasta la vînătoare, mereu printre nimfele ei, mă cam sperie. Mi-e teamă să nu se poarte cu mine cum s-a purtat cu Acteon.

Intr-adevăr, o privire aruncată asupra Eugéniei ar fi putut aproape să lămurească simțămîntul mărturisit de Morcerf. Domnișoara Danglars era frumoasă, dar, așa cum spusese Albert, avea o frumusețe cam prea hotărîtă: avea părul strălucitor de negru, dar în unduirile lui naturale se putea observa o oarecare răzvrătire făcută de mîna care voia să le impună voința ei; ochii, negri ca și părul, împrejmuiți de sprîncene minunate și neavînd decît un singur cusur — acela că se încruntau uneori, — erau remarcabili mai cu seamă prin expresia lor de hotărîre, nelalocul ei în privirea unei femei; nasul avea exact proporțiile pe care un sculptor i le-ar fi dat nasului Junonei; gura, puțin cam mare, era împodobită cu dinți frumoși pe care îi scoteau și mai mult în evidență buzele de un carmin prea viu, nepotrivit cu paloarea tenului fetei; în sfîrșit, o aluniță neagră în colțul

guri, ceva mai mare decît sînt de obicei aceste capricii ale naturii, dădeau chipului domnişoarei Danglars caracterul hotărît care îl speria puţin pe Morcerf.

De altfel, întreaga înfăţişare a Eugéniei se potrivea cu faţa ei pe care am încercat s-o descriem. Aşa cum spusese Chateau-Renaud, ea semăna cu Diana la vînătoare, dar avea în frumuseţe ceva mai hotărît încă şi mai muşchiulos.

Creşterii pe care o primise i se putea găsi cusurul că, asemenea unor trăsături din înfăţişarea Eugéniei, părea că aparţine întrucîtva celui alt sex. Într-adevăr, Eugénie vorbea cîteva limbi, desena cu uşurinţă, făcea versuri şi compunea muzică; şi era mai ales pasionată pentru această din urmă artă, pe care o studia cu o prietenă din şcoală, o fată fără avere dar avînd toate însuşirile cu putinţă ca să ajungă, după cîte se spunea, o cîntăreată excelentă. Se mai spunea de asemenea că un compozitor îi purta prietenei Eugéniei o grijă aproape părintească şi o punea să lucreze cu nădejdea că într-o bună zi ea îşi va găsi bogăţia în glas.

Posibilitatea ca domnişoara Louise d'Armilly — aşa se numea tînăra virtuoasă — va intra într-o zi în teatru, făcea ca domnişoara Danglars, deşi o primea acasă, să nu se arate niciodată cu ea în public. De altfel, fără să se bucure în casa bancherului de situaţia independentă a unei prietene, Louise se bucura totuşi de o situaţie mai bună decît a profesoarelor obişnuite.

La cîteva clipe după intrarea doamnei Danglars în lojă, cortina fu coborîtă. Fiindcă pauzele lungi făceau posibile plimbarea prin foaier sau vizitarea timp de o jumătate de oră a celor din loji, aproape toţi spectatorii de la staturi se împrăştiară.

Morcerf şi Chateau-Renaud ieşiseră printre cei dinţii. Doamna Danglars crezu o clipă că Albert se grăbea astfel numai din dorinţa de a veni să o salute şi se aplecă la urechea Eugéniei anunţîndu-i vi-

zita tînărului. Dar Eugénie se mulțumi doar să clatine din cap, zîmbind. Și chiar atunci, ca pentru a dovedi că tăgăduiala Eugéniei era întemeiată, Morcerf se ivi într-o lojă alăturată, de la rangul întâi. Loja aceasta era loja contesei G...

— Iată-te, domnule călător, îl primi contesa, întinzîndu-i mîna cu însuflețirea unei vechi cunoștințe; draguț din partea dumatăle că m-ai recunoscut și mai ales că m-ai vizitat pe mine înaintea tuturor.

— Fiți sigură, doamnă, că dacă aș fi aflat că sînteți la Paris și dacă v-aș fi cunoscut adresa, n-aș fi așteptat atîta, răspunse Albert. Dar îngăduiți-mi să vi-l prezint pe domnul baron de Chateau-Renaud, prietenul meu, unul dintre rarii gentilomi care mai există în Franța și de la care am aflat că ați fost la cursele din Champ de Mars.

Chateau-Renaud se înclină.

— Erați și dumneavoastră la curse, domnule? întrebă cu vioiciune contesa.

— Da, doamnă.

— Atunci ați putea să-mi spuneți al cui este calul care a cîștigat premiul Jockey-clubului?

— Nu, doamnă, răspunse Chateau-Renaud. Aceeași întrebare i-am pus-o și eu adineauri lui Albert.

— Țineți mult, doamnă contesă? întrebă Albert.

— La ce?

— Să-l cunoașteți pe stăpînul calului?

— Nespun de mult. Închipuiți-vă că... dar nu cumva știi din întîmplare cine e, viconte?

— Doamnă erați pe cale de a ne povesti ceva. Ați spus: închipuiți-vă...

— Ei bine, închipuiți-vă că minunatul roib și draguț de jocheu cu bluză roșie mi-au insuflat de la prima vedere o simpatie atît de puternică, încît le-am dorit și unuia și altuia să cîștige ca și cum aș fi pariat pe ei jumătate din averea mea; de aceea, cînd i-am văzut sosind cu trei lungimi înaintea celorlalți, am fost atît de bucuroasă, încît am început să aplaud ca o nebună. Închipuiți-vă uimirea mea cînd, înapoi-

du-mă acasă, l-am întâlnit pe micul jocheu roz. Am crezut că învingătorul cursei locuia din întâmplare în aceeași clădire cu mine, când, deschizând ușa salo-nului, primul lucru pe care l-am văzut a fost cupa de aur, premiul câștigat de calul și jocheul necunoscut. În cupă se afla un bilet pe care erau scrise cuvintele : „Contesei G... din partea lordului Ruthwen“.

— Exact ! spuse Morcerf.

— Cum exact ? Ce vrei să spui ?

— Vreau să spun că e lordul Ruthwen în persoană.

— Care lord Ruthwen ?

— Al nostru, vampirul, cel de la Teatrul Argentina.

— Adevărat ? se miră contesă. E aici ?

— Sigur că da.

— Și vă întâlniți ? Îți face vizite ? Te duci la el ?

— Îmi e prieten apropiat, iar domnul de Chateau-Renaud a avut cinstea să-l cunoască.

— Ce te face să crezi că el a câștigat ?

— Roibul înscris sub numele de *Vampa*.

— Nu te înțeleg.

— Nu vă mai amintiți numele faimosului bandit care mă luase prizonier ?

— Adevărat !...

— Și din mâinile căruia contele m-a scăpat în chip miraculos ?

— Da, da...

— Banditul se numea *Vampa*. Așadar, vedeți bine că el e.

— Dar de ce mi-a trimis cupa tocmai mie ?

— Mai întâi, doamnă contesă, fiindcă, după cum vă puteți închipui, îi vorbisem mult despre dumneavoastră. Apoi pentru că s-o fi simțit încântat să găsească o compatriotă și fericit de interesul pe care compatriota i l-a arătat.

— Nădăjduiesc că nu i-ați povestit niciodată năz-bîtiile pe care le-am spus despre el !

— Zău că n-aș putea să jur. Și faptul că v-a oferit cupa sub numele de lord Ruthwen...

— Dar e îngrozitor ! O să mă urască de moarte.

— S-a purtat oare ca un dușman ?

— Nu, trebuie s-o mărturisesc.

— Atunci ?

— Așadar e la Paris ?

— Da.

— A stîrnit vîlvă ?

— S-a vorbit despre el timp de opt zile, răspunse Albert. Apoi a avut loc încoronarea reginei Angliei și furtul diamantelor domnișoarei Mars și nu s-a mai vorbit decît despre asta.

— Dragul meu, spuse Chateau-Renaud, să vede cît de colo că Monte-Cristo îți este prieten și că îl tratezi ca atare. Să nu credeți ce vă spune Albert, doamnă contesă. Dimpotrivă, nu se vorbește la Paris decît despre contele de Monte-Cristo. A început mai întîi prin a-i trimite doamnei Danglars niște cai de treizeci de mii de franci ; apoi i-a salvat viața doamnei de Villefort ; apoi, după cîte se pare, a cîștigat cursa Jockey-clubului. Eu susțin, orice ar spune Morcerf, că în clipa de față lumea se mai ocupă încă de conte și că și peste o lună tot de el se va ocupa, dacă va continua să facă excentricități, lucru fără de care, de altfel, mi se pare că nu poate trăi.

— S-ar putea, glăsui Morcerf. Dar pînă una alta, ia spune-mi, cine a reluat loja ambasadorului Rusiei ?

— Care ? întrebă contesa.

— Acea dintre coloanele de la rangul întîi ; mă se pare complet renovată.

— Așa e, observă și Chateau-Renaud. O fi fost cineva acolo în timpul primului act ?

— Unde ?

— În loja aceea.

— Nu, n-am văzut pe nimeni, răspunse contesa G... Așadar, continuă ea, revenind la ceea ce discutaseră mai înainte, crezi că premiul a fost cîștigat de contele de Monte-Cristo al dumitale ?

— Sînt sigur.

— Și că el mi-a trimis cupa ?

— Fără nici o îndoială.

— Dar eu nu-l cunosc și tare am poftă să i-o trimit înapoi.

— Să n-o faceți; y-ar trimite alta, cioplită în vreun safir sau scobită în vreun rubin. Așa se poartă ei; ce vreți, trebuie să-l luăm așa cum e.

Albert se ridică cu gând să se întoarcă la locul său.

— Cînd am să te mai văd ? il întrebă contesa.

— Dacă-mi îngăduiți, voi veni în pauză să vă întreb dacă vă pot fi de vreun folos la Paris.

— Domnilor, spuse contesa, îmi primesc prietenii în fiecare sîmbătă seara, în strada Rivoli nr. 22 lăta-vă înștiințați.

Tinerii se înclinară și ieșiră.

Cînd reintrară în sală, văzură publicul de la parter ridicat în picioare, cu ochii ațintiți asupra unui singur punct ; uitîndu-se și ei într-acolo, văzură că în fosta lojă a ambasadorului Rusiei intrase un bărbat de vreo treizeci și cinci-patruzeci de ani, îmbrăcat în negru, și însoțit de o femeie înveșmîntată într-un costum oriental. Femeia era nespus de frumoasă și purta un veșmînt atît de bogat, încît, după cum am spus, toate privirile se întorseseră într-o clipă spre ea.

— Ei ! făcu Albert, e Monte-Cristo cu grecoaică lui. Intr-adevăr, era contele cu Haydée.

Peste o clipă Haydée atrăsese atenția nu numai a parterului, ci a întregii săli. Femeile se aplecau peste lojă ca să vadă cascada de diamante strălucind sub luminile candelabrelor.

Actul al doilea trecu în mijlocul zumzetului înăbușit care arată, cînd sînt de față mulți oameni, că se petrece un lucru deosebit. Nu se mai gîndi nimeni să strige tăcere. Femeia aceasta atît de tînără, atît de frumoasă, atît de strălucitoare era cel mai deosebit spectacol care s-ar fi putut vedea.

De data aceasta, un semn al doamnei Danglars îi arătă limpede lui Albert că baroana dorea s-o viziteze în pauza următoare.

Morcerf era prea bine crescut ca să zăbovească atunci cînd i se arăta limpede că e așteptat. De aceea, la sfîrșitul actului se grăbi să urce în avanscenă.

El le salută pe cele două femei și-i întinse mîna lui Debray.

Baroana îl primi cu un zîmbet încîntător, iar Eugénie cu răceala ei obișnuită.

— Dragul meu, îl întîmpină Debray, ai în față un om la ananghie, care te roagă să-l ajuți, luîndu-i locul. Doamna baroană mă întreabă într-una despre conte. Vrea ca eu să știu cine este, de unde vine, unde se duce... Și pe cîntea mea că nu sînt de loc Cagliostro ca să-i pot răspunde. De asta i-am spus: „Întrebați-l pe Morcerf; el și-l cunoaște pe Monte-Cristo ca pe buzunarele lui“; atunci ți s-a făcut semn să vii.

— Cum se poate, cînd ai o jumătate milion fonduri secrete la dispoziție, să nu știi decît atîta? se miră baroana.

— Doamnă, răspunse Lucien, vă rog să credeți că dacă aș avea eu jumătate de milion la dispoziție, l-aș folosi pentru altceva decît pentru informații despre contele de Monte-Cristo. În ochii mei, contele n-are alt merit decît că este de două ori mai bogat decît un nabab. Dar i-am dat cuvîntul prietenului meu, Morcerf; întrebați-l; pe mine nu mă mai privește.

— Un nabab sînt sigură că nu mi-ar fi trimis o pereche de cai de treizeci de mii de franci, cu patru diamante la urechi de cîte cincii mii fiecare.

— Diamantele sînt mania lui, rîse Morcerf. Cred că le pòartă totdeauna în buzunare, așa cum le purta Potemkin și că le seamănă pe drum așa cum semăna Degețel pietricele.

— O fi găsit vreo mină, spuse doamna Danglars; știți că are un credit nelimitat la soțul meu?

— Nu, nu știam, răspunse Albert; dar așa trebuie să fie.

— După cîte l-a anunțat pe baron, are de gînd să rămînă un an la Paris și să cheltuiască vreo șase milioane...

— O fi șahul Persiei, călătorind incognito.

— Ați remarcat cât e de frumoasă femeia aceea, domnule Lucien ? întrebă Eugénie.

— Într-adevăr, domnișoară, numai dumneavoastră puteți fi atât de obiectivă față de celelalte femei...

Și Lucien își duse binoclul la ochi.

— E încântătoare ! glăsuî el.

— Domnul de Morcerf știe cine este femeia aceasta ?

— Domnișoară, răspunse Albert, răspunzînd întrebării puse aproape direct, știu și nu prea, ca despre tot ce privește personajul misterios de care ne ocupăm. Femeia e o grecoaică.

— Asta se poate vedea lesne după costumul ei, așa că nu-mi spune nimic în afară de ce vede toată sala și vedem și noi.

— Îmi pare rău că sînt un ghid nepriceput, continuă Morcerf, dar trebuie să vă mărturisesc că la atîta se mărginește toată știința mea. Mai știu, printre altele, că e muzicantă fiindcă într-o zi, cînd am luat masa la conté, am auzit sunetele unei guzle care nu putea veni decît de la ea.

— Așadar, contele primește ? întrebă doamna Danglars.

— Și încă într-un fel splendid, v-o jur !

— Trebuie să-l îndemn pe Danglars să dea o masă în cinstea lui, sau vreun bal, ca să ne invite și el.

— Cum, ați merge la el ? întrebă Debray rîzînd.

— De ce nu ? Bineînțeles, împreună cu soțul meu !

— Dar contele acesta misterios e neînsurat.

— Vezi bine că te înșeli, rîse baroana la rîndul ei, arătînd spre frumoasa grecoaică.

— Femeia e o sclavă, după cum ne-a spus el însuși la dejunul dat de Albert. Îți amintești, Morcerf ?

— Trebuie să recunoști, dragă Lucien, că are mai degrabă aerul unei prințese, spuse baroana.

— Din *O mie și una de nopți*.

— Nu zic din *O mie și una de nopți* ; dar după ce poți cunoaște o prințesă, dragul meu ? După diamante, nu-i așa ? Și ea e acoperită cu diamante.

— Ba chiar are cam prea multe, observă Eugénie ; ar fi mai frumoasă fără ele căci i s-ar vedea gâtul și mîinile, care au o formă încîntătoare.

— Artistă ! O vedeți cum se pasionează ? făcu doamna Danglars.

— Îmi place tot ce e frumos, răspunse Eugénie.

— Dar despre conte, ce părere ai ? întrebă Debray. Mi se pare că nici el nu arată prea rău.

— Contele ? răspunse Eugénie ca și cum nu se gîndise încă să-l privească. Contele e foarte palid.

— Tocmai în paloarea asta se ascunde taina pe care o căutăm, spuse Morcerf. Contesa G... pretinde că e un vampir...

— S-a reîntors contesa G... ? întrebă baroana.

— Iată-o în loja de colo, aproape față în față cu noi, mamă, spuse Eugénie ; femeia aceea cu păr blond, minunat, e ea.

— Da, da, încuviință doamna Danglars ; știi ce ar trebui să faci, Morcerf ?

— Porunciți, doamnă.

— Va trebui să-i faci o vizită contelui de Monte-Cristo și să ni-l aduci aici.

— De ce ? întrebă Eugénie.

— Ca să vorbim cu el ; tu nu ești curioasă să-l vezi ?

— Absolut de loc !

— Ciudat copil ! murmură baroana.

— Cred că s-ar putea să vină el singur, spuse Morcerf. Iată, doamnă : v-a văzut și vă salută.

Baroana răspunse la salutul contelui și-i zîmbi cît putu mai fermecător.

— Haide, să mă sacrific, spuse Morcerf ; vă las și mă duc să văd dacă am să-i pot vorbi.

— E simplu de tot : du-te de-a dreptul în loja lui.

— Dar nu i-am fost încă prezentat.

— Cui ?

— Frumoasei grecoaiice.

— Nuspuneai că e o sclavă ?

— Da, dar dumneavoastră pretindeți că e o prințesă... Nădăjduiesc că, de îndată ce mă va vedea ieșind, contele va ieși și el.

— Tot ce se poate. Hai, du-te !

— Mă duc.

Morcerf salută și plecă. Într-adevăr, în clipa când trecea pe dinaintea lojei contelui, ușa se deschise. Contele îi spuse câteva cuvinte în limba arabă lui Ali, care aștepta pe coridor, apoi îl luă pe Morcerf de braț.

Ali închise ușa și rămase în picioare dinaintea ei ; în coridor, în jurul nubianului, se adunaseră o mulțime de oameni.

— Parisul vostru e un oraș ciudat, spuse Monte-Cristo. Iar parizienii sînt un neam de oameni curioși. S-ar zice că văd pentru prima dată un nubian. Ia te uită cum se îngrămădesc în jurul bietului Ali, care nu înțelege ce au cu el. Eu îți garantez un lucru : dacă de pildă un parizian s-ar duce la Tunis, la Constantinopole, la Bagdad sau la Cairo, nu s-ar strînge lume în jurul lui.

— Pentru că orientalii dumneavoastră sînt înțelepți și nu se uită decît la ceea ce merită să fie văzut ; dar, credeți-mă, Ali nu se bucură de popularitate decît fiindcă e al dumneavoastră și fiindcă în momentul de față sînteți omul zilei.

— Adevărat ? Și cărui fapt îi datorez favoarea asta ?

— Dumneavoastră înșivă, nici vorbă. Dăruiți cai de mii de ludovici, salvați viața soțiilor de procurori regali ; puneți să alerge sub numele de major Brack cai pur sînge și jochei mici cît o maimuțică ; în sfîrșit, cîștigați cupe de aur și le trimiteți femeilor frumoase...

— Cine naiba ți-a povestit toate nebuniile astea ?

— Pe cea dintîi mi-a povestit-o doamna Danglars, care abia așteaptă să vă vadă în loja ei, sau mai bine-zis, să fiți văzut acolo. Pe cea de a doua am citit-o în jurnalul lui Beauchamp, iar pe cea de a treia mi-am

închipuit-o eu. De ce i-ați pus calului numele *Vampa* dacă doreați să rămâneți necunoscut ?

— Adevărat, a fost o imprudență. Dar, ia spune-mi, contele de Morcerf nu vine din cînd în cînd la operă ? L-am căutat din ochi și nu l-am zărit nicăieri.

— În seara asta va veni.

— Unde ?

— Cred că în loja baroanei.

— Ființa aceea încîntătoare care este cu ea îi e fiică ?

— Da.

— Te felicit.

Morcerf zîmbi.

— O să vorbim mai tîrziu și mai amănunțit despre toate acestea, răspuse el. Ce spuneți despre muzică ?

— Despre care muzică ?

— Despre aceea pe care ați ascultat-o pînă acum.

— Mi s-a părut foarte frumoasă pentru o muzică compusă de un om și cîntată de păsări cu două picioare și fără pene, cum zicea răposatul Diogene.

— Dragul meu conte, s-ar părea că dumneavoastră puteți asculta cînd vreți cele șapte coruri ale paradisului.

— Într-o oarecare măsură, pot. Cînd vreau să aud muzică din cea mai frumoasă, viconte, muzică pe care niciodată n-a putut s-o asculte vreo ureche de muritor, atunci dorm.

— Atunci trebuie să vă simțiți de minune aici. Dormiți, dragă conte, dormiți, opera n-a fost inventată pentru altceva.

— Nu dorm, fiindcă orchestra face prea mult zgomot. Ca să pot dormi somnul despre care vorbesc, am nevoie de calm și tăcere, și mai îmi trebuie un oarecare preparat...

— Faimosul hașiş ?

— Întocmai, viconte. Cînd vei dori să asculți muzică, vino să iei masa cu mine.

— Dar am și auzit, atunci cînd m-ați invitat la masă, răspuse Morcerf.

— La Roma ?

— Da.

— Ai auzit guzla Haydéei. Da, biata exilată se distrează uneori cîntîndu-mi cîntece din țara ei.

Morcerf nu stăruie mai mult ; la rîndul său, contele tăcu.

În clipa aceea răsună soneria.

— Mă ierți, spuse Monte-Cristo, pornind spre loja lui.

— Cum să nu.

— Spune-i contesei G... complimente din partea vampirului ei.

— Dar baroanei ?

— Spune-i că, dacă-mi îngăduie, voi avea cîntec să-i prezint omagiile mele chiar în seara aceasta.

Cel de al treilea act începu. Între timp sosi și contele de Morcerf, așa cum îi făgăduise doămnei Danglars.

Contele de Morcerf nu era dintre cei ce stîrnesc vîlvă într-o sală ; de aceea nimeni nu-i observă sosirea, în afara celor din loja în care luă loc.

Totuși Monte-Cristo îl văzu și un zîmbet ușor îi flutură pe buze.

Cît despre Haydée, ea nu vedea nimic atîta timp cît cortina era ridicată ; ca toate firile primitive, Haydée iubea nespuns de mult tot ce se adresează urechii și ochiului.

Al treilea act se scurse ca de obicei, domnișoarele Noblet, Julie și Leroux își cîntară ariile obișnuite ; prințul de Grenada fu înfruntat de Robert-Mario ; în sfîrșit, mărețul rege pe care îl cunoașteți făcu înconjurul sălii, ținîndu-și fiica de mîna, ca să-și arate mantia de catifea. Apoi cortina se lăsă iar publicul se revărsă imediat în foaier și prin coridoare.

Monte-Cristo ieși din lojă și se ivi peste o clipă în loja baroanei Danglars.

Baroana nu-și putu împiedica un strigăt de surpriză amestecat cu o ușoară bucurie.

— Poftiți, domnule conte ! îl invită ea. Abia așteptam să-mi unesc mulțumirile verbale cu mulțumirile scrise pe care vi le-am trimis.

— Vai, doamnă, tot n-ați uitat nimicul acela ? răspunse contele. Eu îl uitasem.

— Da, dar ceea ce nu se poate uita, domnule conte, e că a doua zi ați salvat-o pe buna mea prietenă, doamna de Villefort, din primejdia în care o țirau chiar caii dăruiți.

— Nici pentru asta, doamnă, nu merit eu mulțumirile ; Ali, nubianul meu, a avut fericirea să-i facă doamnei de Villefort acest deosebit serviciu.

— Oare tot Ali mi-a salvat fiul din mâinile bandiților romani ? întrebă contele de Morcerf.

— Nu, domnule conte, răspunse Monte-Cristo strângând mâna pe care i-o întindea generalul. Nu ; de data aceasta primesc mulțumirile pentru mine ; dar mi-ați mai mulțumit o dată și le-am primit atunci, așa că mă simt stîmjenit să vă regăsesc la fel de recunoscător. Doamnă baroană, faceți-mi, vă rog, cinstea de a mă prezenta domnișoarei, fiica dumneavoastră.

— Ea vă cunoaște, cel puțin după nume, căci de vreo două-trei zile nu vorbim decît despre dumneavoastră. Eugénie, continuă baroana, întorcîndu-se spre fiica ei, îi-l prezintă pe domnul conte de Monte-Cristo.

Contele se înclină : domnișoara Danglars își înclină ușor capul.

— Ați venit împreună cu o ființă minunată, domnule conte, spuse Eugénie ; e fiica dumneavoastră ?

— Nu, domnișoară, răspunse Monte-Cristo mirat de naivitatea nemărginită a fetei sau de uimitoarea ei îndrăzneală ; e o sărmană grecoaică și îi sînt tutore.

— Cum o cheamă ?...

— Haydée, răspunse Monte-Cristo.

— O grecoaică ! șopti contele de Morcerf.

— Da, conte, spune doamna Danglars ; ia spune-mi, la curtea lui Ali-Tebelin, unde ai slujit cu atîta glorie, ai văzut vreodată un veșmînt atît de minunat ca acela pe care-l avem dinaintea ochilor ?

— Ați servit la Ianina, domnule conte? întrebă Monte-Cristo.

— Am fost general inspector al trupelor pașei, răspunse Morcerf, și nu ascund că bruma mea de avere se trage din dărnicia ilustrului șef albanez.

— Priviți, stăruie doamna Danglars.

— Unde? îngăimă Morcerf.

— Acolo, spuse Monte-Cristo.

Și cuprinzându-l pe conte cu brațul, se aplecă împreună cu el peste marginea lojei.

În clipa aceea, Haydée, care îl cânta pe conte din ochi, îi zări chipul palid, alături de Morcerf.

Priveliștea o împietri pe Haydée: ea se plecă mai întâi ca și cum ar fi vrut să-i mistuie pe amândoi cu privirea, apoi aproape numaidecât se trase înapoi scoțind un strigăt îndeajuns de tare ca să poată fi auzit de cei din imediata ei apropiere, precum și de Ali, care deschise ușa de îndată.

— Ia uitați-vă! Ce i s-a întâmplat protejatei dumneavoastră, domnule conte? Parcă s-ar simți rău, observă Eugénie.

— Așa e, spuse contele, dar nu vă speriați, domnișoară: Haydée e foarte nervoasă și deci foarte sensibilă la mirosuri: un parfum care nu-i place e de ajuns s-o facă să leșine; dar am aici leacul, adăugă el, scoțând o sticlută din buzunar.

Și după ce o salută pe baroană și pe fiica ei cu un singur salut, Monte-Cristo schimbă o ultimă strângere de mână cu de Morcerf și cu Debray și părăsi loja doamnei Danglars.

Cînd se reîntoarce în loja lui, Haydée mai era încă foarte palidă; de-abia se ivi, că ea îi și prinse mîna.

Monte-Cristo observă că mîinile fetei erau totodată și umede, și înghețate.

— Cu cine vorbeai acolo, stăpîne? întrebă ea.

— Cu domnul conte de Morcerf, care a fost în slujba ilustrului tău tată și mărturiseste că lui îi datorează averea sa, răspunse Monte-Cristo.

— Ticălosul ! glăsui Haydée ; el l-a vîndut turcilor ; iar averea e preţul trădării. Nu ştiai asta, stăpîne ?

— Am auzit vorbindu-se cîte ceva, încă din Epir, răspunse Monte-Cristo ; dar amănuntele nu le cunosc. Vîno, fiica mea ; ai să mi le poveşteşti tu ; trebuie să fie foarte interesant.

— Da, da, vin îndată ; cred că aş muri dacă aş mai rămîne multă vreme în faţa omului acestuia.

Şi Haydée, ridicîndu-se repede, se înfăşură în burusul ei de caşmir alb, brodat cu perle şi mărgeară şi ieşi grăbită tocmai cînd cortina se ridica.

— Zău dacă domnul de Monte-Cristo nu se poartă altfel decît toţi oamenii ! îi spuse conteşa G... lui Albert care se reîntorsese la ea : ascultă cu sfîntenie actul al treilea din *Robert* şi pleacă tocmai la începutul actului al patrulea.

Capitolul XVI
JOCURI DE BURSA

La cîteva zile după întîlnirea aceasta, Albert de Morcerf îi făcu o vizită contelui de Monte-Cristo în locuința acestuia din Champs-Élysées. Acum locuința căpătase aspectul de palat pe care contele, datorită uriașei sale averi, îl dădea chiar și celor mai trecătoare locuințe ale sale.

Albert venise să reînnoiască mulțumirile doamnei Danglars. De altfel Monte-Cristo primise mulțumiri și printr-o scrisoare semnată baroana Danglars, născută Herminie de Servieux.

Albert veni însoțit de Lucien Debray. Acesta mai adăugă și el la cuvintele prietenului său cîteva complimente, neoficiale fără îndoială, dar căroro datorită spiritului său de pătrundere, contele nu putea să nu le bănuiască sursa.

Ba chiar i se păru că Lucien venise să-l vadă, îmboldit de un dublu simțămînt de curiozitate, și că jumătate din curiozitatea lui pornea din Chaussée d'Antin. Intr-adevăr, putea să-și închipuie, fără teamă de a se înșela, că doamna Danglars — neputînd cunoaște prin proprii ei ochi interiorul locuinței unui bărbat care dăruia cai de treizeci de mii de franci și venea la operă cu o sclavă greacă împodobită cu diamante de un milion — dăduse ochilor, prin care obișnuia să privească, sarcina de a-i aduce informații asupra locuinței contelui.

Dar contele părea că nu bănuiește nici cea mai mică legătură între vizita lui Lucien și curiozitatea baroanei.

— Ești în relații aproape continue cu baronul Danglars? îl întrebă el pe Albert de Morcerf.

— Sigur, domnule conte ; știți ce v-am spus.

— Va să zică tot e vorba să se facă ?

— Mai mult decît oricînd, răspunse Lucien ; aface-rea e ca și aranjată.

Și Lucien, socotind, fără îndoială, că după ce arun-case o vorbă avea dreptul să rămînă deoparte, își puse monoclul cu margini de sidef la ochi, și muș-cînd măciulia de aur a bastonului, începu să facă ocolul camerei, privind cu luare aminte armele și ta-blourile.

— Cum ! se miră Monte-Cristo ; după cîte spu-neai, n-aș fi crezut că lucrurile au să se înfăptuiască atît de repede.

— Ce vreți ? Lucrurile se desfășoară pe negîndite ; în timp ce noi nu ne gîndim la ele, se gîndesc ele la noi, iar cînd ne întoarcem, ne mirăm singuri cît de departe au ajuns. Tatăl meu și domnul Danglars au servit împreună în Spania, tata în armată, domnul Danglars la aprovizionare. Acolo, tata, ruinat de re-voluție, și domnul Danglars, care, în ceea ce-l pri-vește, nu avusese niciodată avere, și-au deschis ca-lea. Tata spre cariera politică și militară, care e fru-moasă, iar domnul Danglars spre bogăția politică și financiară, care e mai mult decît frumoasă.

— Da, da, spuse Monte-Cristo ; mi se pare că domnul Danglars mi-a spus ceva despre asta, cînd am fost la el. Apoi, aruncîndu-i o privire lui Lucien care răsfoia un album, contele adăugă : e drăguță domnișoara Eugénie ! Mi se pare că Eugénie o cheamă...

— Foarte drăguță, sau mai curînd, foarte fru-moasă, răspunse Albert, dar de o frumusețe care nu e pe gustul meu. Sînt un netrebnic !

— Vorbești de parcă i-ai fi soț !

— Oh ! făcu Albert, aruncîndu-i, la rîndul său, o privire lui Lucien.

— Știi, continuă Monte-Cristo coborînd glasul, nu prea-mi pari încîntat de căsătorie !

— Domnișoara Danglars e prea bogată pentru mine și asta mă înspăimintă, răspunse Morcerf.

— Ei așa! zîmbi Monte-Cristo. Nu-i un motiv serios: dumneata nu ești bogat?

— Tata are vreo cincizeci de mii de livre venit și poate c-o să-mi dea și mie vreo zece sau douăsprezece la înșurătoare.

— E cam puțin, recunoscui Monte-Cristo; e cam puțin mai ales pentru Paris. Dar bogăția nu e totul pe lume. E mare lucru să ai un nume și o înaltă poziție socială. Numele dumitale este vestit și ai o poziție socială minunată. Și apoi, contele de Morcerf e soldat și e plăcut să vezi unindu-se integritatea lui Bayard cu sărăcia lui Duguesclin; dezinteresarea e cea mai frumoasă rază de soare în lumina căreia poate luci o spadă nobilă. Mie, dimpotrivă, căsătoria asta mi se pare cum nu se poate mai potrivită: domnișoara Danglars te va îmbogăți iar dumneata o vei înobilă!

Albert clătină capul, gînditor.

— Mai e încă ceva, spuse el.

— Mărturisesc că îmi vine greu să înțeleg sila față de o fată bogată și frumoasă, continuă Monte-Cristo.

— Zău, sila asta, dacă e într-adevăr silă, nu vine toată numai de la mine.

— Dar de la cine mai poate veni? Mi-ai spus doar că tatăl dumitale dorește căsătoria.

— De la mama. Iar mama are un ochi prevăzător și sigur. Ei nu prea fi zîmbește căsătoria noastră; nu știu ce are împotriva familiei Danglars.

— E lesne de înțeles! vorbi Monte-Cristo pe un ton puțin forțat. E lesne de înțeles. Doamna contesă de Morcerf, care e distincția, aristocrația, finețea în persoană, șovăie oarecum să atingă o mină de rînd, aspră, și grosolană: e firesc.

— Nu știu dacă o fi chiar așa, răspunse Albert; dar un lucru știu: mi se pare că de se va înfăptui căsătoria aceasta, mama va fi nefericită. Încă de acum

șase săptămîni trebuia să ne adunăm și să discutăm ; dar am avut niște dureri de cap...

— Reale ? întrebă Monte-Cristo zîmbind.

— Sigur că da. Fără îndoială, teama... Așa că întîlnirea a fost amînată încă două luni. Nu-i nici o grabă, înțelegeți ? Eu n-am împlinit încă douăzeci și unu de ani, iar Eugénie n-are decît șaptesprezece. Dar cele două luni se termină săptămîna viitoare. O să trebuiască să ne hotărîm. Nu vă puteți închipui, dragă conte, cît de încurcat mă simt... Ce fericit că sînteți liber !

— Atunci fii și dumneata liber ; ia spune-mi, te rog, cine te împiedică ?

— Dacă nu m-aș însura cu domnișoara Danglars, l-aș mîhni prea mult pe tata...

— Însoară-te, atunci, spuse Monte-Cristo, ridicînd din umeri într-un fel ciudat.

— Da ; dar pe mama nu aș mîhni-o, ci aș îndure-ra-o.

— Atunci nu te însura.

— Am să văd, am să încerc, și o să-mi dați și dumneavoastră un sfat, nu-i așa ? Iar dacă va fi cu putință, mă veți scoate din încurcătură. Cred că m-aș certa cu tata ca să n-o mîhnesc pe mama.

Monte-Cristo își întoarse fața. Era emoționat.

— Ce desenați acolo ? faceți o schiță după Pous-sin ? îl întrebă el pe Debray, care, adîncit într-un fotoliu, în celălalt capăt al salonului, ținea în mîna dreaptă un creion și în stînga un carnet.

— Eu ? răspunse liniștit Debray. Nici gînd ! Îmi place prea mult pictura ca să-mi pierd vremea făcînd schițe. Știți, fac un lucru cu totul potrivit picturii : scriu cifre.

— Cifre ?

— Da, socotesc ; asta vă privește indirect, viconte ; socotesc cît a cîștigat la bursă firma Danglars de pe urma ultimei creșteri a acțiunilor Haiti : de la două sute șase, acțiunile s-au urcat în trei zile la patru sute nouă, iar prevăzătorul bancher cumpărase o

grămadă la două sute șase. Trebuie că a câștigat vreo trei sute de mii de livre.

— Asta nu-i cea mai strașnică lovitură pe care a dat-o, spuse Morcerf; n-a câștigat oare, chiar anul ăsta, un milion, cu bonurile spaniole?

— Ascultă, dragul meu, răspunse Lucien, sînt sigur că domnul conte de Monte-Cristo, aici de față, îți va răspunde ca italienii:

*Danaro e santia
Meta della meta¹*

și încă e mult. De aceea, cînd mi se spun asemenea basme, ridic din umeri.

— Dar parcă vorbeai de Haiti, îi aminti Monte-Cristo.

— Haiti e altceva; Haiti este ecarté-ul jucătorilor de bursă din Franța. Poate să-ți placă tabinetul; să îndrăgești whist-ul, să înnebunești după toci, și totuși, să te lași de toate, dar de ecarté nu te poți lăsa: e ca o gustare plăcută. De aceea domnul Danglars a vîndut ieri la patru sute șase și a vîrît în buzunar trei sute de mii de franci; dacă ar fi așteptat pînă astăzi, acțiunile ar fi scăzut la două sute cinci și în loc să câștige trei sute de mii de franci, ar fi pierdut douăzeci sau douăzeci și cinci de mii.

— De ce au scăzut acțiunile de la patru sute la două sute cinci? întrebă Monte-Cristo. Vă cer iertare, dar nu cunosc de loc dedesubturile bursei.

— Pentru că știrile vin una după alta și se bat cap în cap, răspunse Albert rîzînd.

— La naiba! se miră Monte-Cristo. Atunci domnul Danglars joacă și poate să piardă sau să câștige într-o singură zi trei sute de mii de franci! E atît de bogat?

— Nu joacă el, vorbe Lucien înflăcărat, ci doamna Danglars; ea e cu adevărat întreprinzătoare.

¹ Banii și sfînțenia / Jumătate a jumătății. (n.r.)

— Dar dumneata, fiind atât de chibzuit, Lucien, și știind cât de schimbătoare sînt știrile, fiindcă te afli la sursă, ar trebui să n-o lași, zîmbi Morcerf.

— Cum s-o opresc eu, dacă soțul ei nu reușește ? întrebă Lucien. Știi oum e baroana ; n-o poate influența nimeni și nu face decît ce vrea.

— Dacă aș fi în locul tău, spuse Albert.

— Ce-ai face ?

— Aș vindeca-o ; i-aș face astfel un serviciu viitorului ei ginere.

— Cum asta ?

— Pe naiba ! E foarte ușor : i-aș da o lecție.

— O lecție ?

— Da. Situația ta de secretar al ministrului te face să fii crezut pe deplin cînd e vorba de știri ; nu deschizi gura fără ca agenții de schimb să nu-ți stenografieze cât pot mai repede cuvintele ; fă-o să piardă la repezeală o sută de mii de franci și ai să vezi că devine prudentă.

— Nu înțeleg, bîigui Lucien.

— Și totuși e limpede, răspunse tînărul cu o naivitate sinceră : anunță-i într-o bună zi ceva nemai-pomenit, o știre telegrafică pe care numai dumneata ai putea s-o știi ; spune-i, de pildă, că Henric al IV-lea a fost văzut ieri la Gabrielle ; asta o să ridice acțiunile, ea o să vrea să dea o lovitură pe baza știrii primite și o să piardă cînd a doua zi Beauchamp va scrie în ziarul său :

„Cercurile bine informate susțin în mod greșit că regele Henric al IV-lea a fost văzut alaltăieri la Gabrielle. Realitatea e cu totul alta : regele Henric al IV-lea n-a părăsit Pont Neuf.“

Lucien zîmbi din vîrfurile buzelor. Monte-Cristo, deși părea nepăsător, nu pierduse nici un cuvînt din discuție și, cu privirea lui pătrunzătoare, i se păru chiar că citește o taină în stînjeneala secretarului intim.

Din pricina acestei stînjeneli, pe care Albert nici n-o observase măcar, Lucien își scurtă vizita.

Era vădit că nu se simțea prea în largul lui. Conducându-l, Monte-Cristo îi șopti câteva cuvinte, la care Lucien răspunse :

— Bucuros, domnule conte. Primesc.

Contele se reîntoarce la tinărul de Morcerf.

— Dacă stai să te gîndești, îi spuse el, nu ți se pare că n-ai făcut bine vorbind așa cum ai vorbit despre soacra dumitale, în fața domnului Debray ?

— Vă rog, nu roștiți cuvîntul acesta înainte de vreme, se împotrivi Albert.

— Ia spune drept și fără să exagerezi, mama dumitale e chiar atît de pornită împotriva căsătoriei acesteia ?

— Atît de pornită încît baroana ne calcă rareori pragul, iar mama cred că n-a fost decît de două ori în viața ei la doamna Danglars.

— Atunci, mă simt îndemnat să-ți vorbesc pe față, continuă Monte-Cristo : domnul Danglars e bancherul meu ; domnul de Villefort m-a copleșit cu polițeti și mulțumiri pentru un serviciu pe care o întîmplare fericită mi-a dat prilejul să i-l fac ; dedesubtul tuturor acestor lucruri bănuiesc o avalanșă de dineuri și de sindrofii. Ca să nu fiu silît să trec prin toate, ba chiar ca să am meritul de a le-o lua înainte, dacă vrei, am de gînd să-i adun în locuința mea de țară de la Arteuil pe domnul și doamna Danglars și pe domnul și doamna de Villefort. Dacă vă invit la pîtecerea aceasta, pe dumneata, pe domnul conte și doamna contesă de Morcerf, n-o să pară un fel de întîlnire matrimonială, sau cel puțin doamna contesă de Morcerf n-o să vadă astfel lucrurile, mai cu seamă dacă domnul baron Danglars îmi va face cînstea de a-și aduce fiica ? Atunci mama dumitale n-o să mă mai poată suferi și eu nu vreau asta ; dimpotrivă, țin foarte mult, și te rog să-i spui de cîte ori vei avea ocazia, să aibă cea mai bună părere despre mine.

— Conte, răspunse Morcerf, vă mulțumesc că sînteți atît de sincer cu mine și primesc să nu ne învi-

tați, așa cum îmi propuneți. Spuneți că ați vrea ca mama să aibă o părere bună despre dumneavoastră. Ea are, de pe acum, o părere minunată.

— Crezi? Întrebă Monte-Cristo cu interes.

— Sînt sigur chiar. Acum cîteva zile, după ce ați plecat de la noi, am vorbit o oră despre dumneavoastră; dar să mă întorc la ce voiam să vă spun; dacă mama ar putea afla cît de atent ați fost cu noi — și eu am să mă încumet să i-o spun — sînt sigur că v-ar fi cît se poate de recunoscătoare. E drept că în ceea ce-l privește pe tata, el ar fi furios.

Contele începu să rîdă.

— Așadar, te-am prevenit, îi spuse el lui Morcerf. Mă gîndesc însă că nu numai tatăl dumitale va fi furios; domnul și doamna Danglars mă vor privi ca pe un om tare prost crescut. Ei știu că există o oarecare intimitate între dumneata și mine, că ești cea mai veche cunoștință pariziană a mea, și nu te vor găsi la mine; atunci mă vor întreba de ce nu te-am chemat. Gîndește-te măcar să pregătești dinainte ceva care să pară oarecum real, și să mi-l aduci și mie la cunoștință printr-un bilet. Știi, față de bancheri numai lucrurile scrise sînt valabile.

— Am să fac chiar mai mult decît atîta, domnule conte, răspunse Albert. Mama vrea să respire cîteva zile aerul mării. La ce dată v-ați fixat invitațiile?

— Pentru sîmbătă.

— Astăzi este marți; mîine seară plecăm, poimîine vom fi la Tréport. Știți, domnule conte, sînteți tare plăcut fiindcă nu-i puneți pe oameni în încurcătură.

— Eu? Zău că mă prețuiești mai mult decît fac; nu vreau decît să vă fiu plăcut la toți, și atîta.

— Cînd veți trimite invitațiile?

— Chiar astăzi.

— Bun! Dau fuga la domnul Danglars și-i spun că mama și cu mine plecăm mîine din Paris. Nu v-am văzut și, prin urmare, habar n-am despre invitația dumneavoastră.

— Nebun mai ești ! Uiți că domnul Debray te-a văzut la mine mai adineaori ?

— Adevărat !

— Dimpotrivă, te-am văzut și te-am invitat fără nici un fel de ceremonie, iar dumneata mi-ai răspuns cu toată naivitatea că nu poți să-mi fii oaspete fiindcă pleci la Tréport.

— Bun ! Atunci ne-am înțeles. Înainte de plecare însă, veți veni s-o vedeți pe mama, nu-i așa ?

— Înainte de plecare e greu. Și apoi aş pica tocmai în mijlocul pregătirilor pentru drum.

— Atunci faceți ceva și mai bun ; ați fost încântător și veți deveni minunat.

— Ce să fac pentru asta ?

— Ce să faceți ?

— Te întreb...

— Astăzi sînteți absolut liber ; veniți să luați masa cu mine ; vom fi numai noi între noi, numai dumneavoastră, mama și cu mine. Abia ați zărit-o pe mama ; acum veți putea s-o vedeți de aproape. E o femeie deosebită și nu-mi pare rău decît de un singur lucru : că nu există cineva care să-i semene și să aibă douăzeci de ani mai puțin decît ea ; atunci ar exista de îndată o contesă și o vicontesă de Morcerf. Pe tata n-o să-l găsiți acasă : astă seară e ocupat și ia masa la președintele Curții de Conturi. Veniți, vom vorbi despre călătorii. Dumneavoastră, care ați văzut lumea întreagă, ne veți povesti aventurile întîlnite ; ne veți spune povestea frumoasei grecoalice care era deunăzi împreună cu dumneavoastră la Operă și căreia îi spuneți sclavă și o tratați ca pe o prințesă. Vom vorbi italienește și spaniolește... Haide, primiți ; mama vă va mulțumi.

— Eu îți mulțumesc de o mie de ori, răspunse Monte-Cristo ; invitația e cum nu se poate mai atrăgătoare și-mi pare rău din tot sufletul că n-o pot primi. Astăzi nu sînt liber, cum credeaî, ei dimpotrivă, am o întîlnire foarte importantă.

— Luați seama ; m-ați învățat adineaori cum să

scap de un lucru neplăcut cînd e vorba de invitații la masă. Imi trebuie o dovadă. Din fericire nu sînt bancler, ca domnul Danglars, dar vă anunț că sînt la fel de neîncrezător ca și el.

— De aceea am să-ți dau o dovadă, răspunse Monte-Cristo.

Și sumă.

— Hm ! făcu Morcerf, e pentru a doua oară cînd nu vrei să luați masa cu mama. O faceți dinadins, conte ?

Monte-Cristo tresări.

— Așa orezi ? întrebă el. Iată că sosește dovada.

Baptistin intră și rămase în picioare, lângă ușă, așteptînd.

— N-am știut că ai să vii să mă vizitezi, nu-i așa ?

— Sînteți un om atît de extraordinar încît n-aș pune rămasăg.

— Cel puțin, nu puteam bănui că mă vei invita la masă...

— Asta poate că nu.

— Atunci ascultă : Baptistin... ce ți-am spus azi dimineață, cînd te-am chemat în cabinetul meu de lucru ?

— Să nu mai primesc pe nimeni după orele cinci.

— Și apoi ?

— Domnule conte... făcu Albert.

— Nu, nu ; vreau cu orice preț să scap de faima misterioasă pe care mi-ai făurit-o, dragă viconte. E prea greu să joci într-una rolul lui Manfred. Vreau să trăiesc în văzul tuturor. Pe urmă ?... spune mai departe, Baptistin.

— Pe urmă să nu-l primesc decît pe domnul maior Bartolomeo Cavalcanti și pe fiul domniei sale.

— Ai auzit ? Domnul maior Bartolomeo Cavalcanti face parte din cea mai veche nobleță a Italiei. Dante a avut grijă să-i pomenească spîta... Îți amintești, sau ai uitat de cîntecul al zecelea al *Infernului* ? Iar fiul său e un tînăr încîntător, cam de vîrsta dumitale, vi-

conte, și purtînd același titlu ca și dumneata. El își face intrarea în lumea pariziană cu milioanele tatălui său. Maiorul mi-l aduce în astă-seară pe fiul său Andrea, *il confino*, cum spunem noi în Italia. Mi-l dă mie în grijă. Și am să-l îndrum, dacă are însușiri. Ai să mă ajuți, nu-i așa ?

— Fără îndoială ! Deci maiorul Cavalcanti vă este vechi prieten ? întrebă Albert.

— De loc ; e un vrednic senior, foarte politic, foarte modest, foarte discret, așa cum sînt o mulțime în Italia. E urmașul unei vechi familii. L-am întîlnit de mai multe ori fie la Florența, fie la Bologna, fie la Lucca, și m-a anunțat că sosește. Cunoștințele făcute în călătorie sînt foarte pretențioase ; ele îți cer, oriunde, prietenia pe care le-ai arătat-o odată, din întîmplare ; ca și cum omul civilizat care știe să viețuiască o oră laolaltă cu un oarecare, n-ar avea totdeauna vreun gînd ascuns ! Vrednicul maior Cavalcanti vine să revadă Parisul pe care nu l-a văzut decît în treacăt, în timpul împăriei, cînd s-a dus să degere la Moscova. Il voi ospăta cum trebuie și mi-l va lăsa pe fiul său ; am să-i promit să veghez asupra tînărului ; dar îi voi îngădui să facă toate nebuniile care îi vor plăcea și cu asta vom fi chit.

— Minunat, spuse Albert ; văd că sînteți un mentor cum nu se poate mai bun. Așadar, rămas bun. Ne reîntoarcem duminică. A, uitam să vă spun că am primit vești de la Franz.

— Adevărat ? făcu Monte-Cristo ; și tot îi mai place în Italia ?

— Cred că da ; totuși îi pare rău că nu mai sînteți acolo. Spune că erați soarele Romei și fără dumneavoastră parcă s-a întunecat cerul. Nu știu dacă n-a ajuns chiar să spună că plouă.

— Și-a schimbat părerea despre mine, prietenul dumitale Franz ?

— Dimpotrivă, stăruie să vă creadă fantastic în cel mai înalt grad ; iată pentru ce vă regretă.

— Incântător tânăr, spuse Monte-Cristo ; am simțit pentru el o vie simpatie încă din prima seară cînd l-am văzut căutînd o cină oarecare și cînd a binevoit s-o primească pe a mea. Mi se pare că e fiul generalului d'Epinay, nu ?

— Exact.

— Cel care a fost ucis mișelește în 1815 ?

— Ucis de către bonapartiști.

— Așa e ! Pe cîntea mea că-mi place ! Oare nu sînt și în privința lui planuri de căsătorie ?

— Ba da. Trebuie să se căsătorească cu domnișoara de Villefort.

— Adevărat ?

— Așa cum și eu trebuie să mă însor cu domnișoara Danglars.

— Rîzi...

— Da.

— De ce rîzi ?

— Rîd fiindcă mi s-a părut că văd și la el tot atîta simpatie pentru căsătorie pe cît există la domnișoara Danglars și la mine. Dar știi, dragă conte, vorbim despre femei așa cum vorbesc femeile despre bărbați : e de neiertat !

Albert se ridică.

— Pleci ?

— Mai întrebați ? De două ore vă bat la cap și dumneavoastră mai aveți politețea să mă întrebați dacă plec ! Zău, conte, sînteți cel mai politicoș om din lume ! Și cît de perfecți vă sînt servitorii ! Mai ales Baptistin ! Eu n-am putut să am niciodată unul ca el. Ai mei par toți făcuți după modelul celor de la Teatrul Francez, care, tocmai pentru că n-au de spus decît un singur cuvînt, vin într-una pînă în fața scenei ca să-l spună. Dacă cumva îi dați drumul lui Baptistin, vă rog să mi-l trimiteți mie mai întîi.

— S-a făcut, viconte.

— Și asta nu e încă tot, așteptați : spuneți-i salutări din partea mea discretului dumneavoastră italian,

seniorului Cavalcante dei Cavalcanti; iar dacă din întâmplare vrea să-și însoare fiul, găsiți-i o femeie bogată, nobilă, măcar dinspre partea strămoșilor mamei, și baroană dinspre partea tatii. Am să vă dau și eu o mână de ajutor.

— Pînă acolo ai ajuns?

— Da.

— Pe cinstea mea, nu trebuie să pui mîna în foc pentru nimic.

— Conte, stăruie Morcerf, ce bine mi-ați face și cum v-aș iubi, de o sută de ori mai mult, dacă, mulțumită dumneavoastră, aș rămîne flăcău măcar încă zece ani.

— Totul e posibil, răspunse Monte-Cristo cu seriozitate.

Apoi, luîndu-și rămas bun de la Albert, Monte-Cristo se reîntoarce și lovi de trei ori în gong.

Bertuccio apăru.

— Bertuccio, îi spuse el, să știi că am oaspeți, sîmbătă, în casa de la Auteuil.

Bertuccio se înfioră.

— Bine, domnule.

— Am nevoie de dumneata, continuă contele. Totul trebuie să fie pregătit cum se cuvine. Casa e foarte frumoasă, sau măcar poate deveni foarte frumoasă.

— Pentru asta ar trebui să schimbăm totul, domnule conte, căci tapetele s-au învechit.

— Schimbă totul, numai tapetul din camera de culcare cu damasc roșu lasă-l așa cum e; ba chiar să nu fie nimic atins în camera aceea.

Bertuccio se înclină.

— Și nici de grădină să nu te atingi; dar curtea, de pildă, fă-o cum vrei. Mi-ar plăcea chiar să fie de nerecunoscut.

— Am să fac tot ce-am să pot ca domnul conte să fie mulțumit; aș fi totuși mai mulțumit dacă domnul conte mi-ar spune ce dorește să servim la ospăț.

— Dragă Bertuccio, răspunse contele, de cînd te afli la Paris nu-ți mai găsești locul, ești mereu șovăielnic; nu mă mai cunoști oare?

— Oricum, excelența voastră ar putea să-mi spună pe cine primește !

— Nici eu nu știu încă și nici dumneata n-ai nevoie să știi. Lucullus ia masa la Lucullus, și atîta tot. Bertuccio se închină și ieși.

MAIORUL CAVALCANTI

Nici contele și nici Baptistin nu mințiseră anunțându-i lui Morcerf vizita maiorului italian care-i servise lui Monte-Cristo drept pretext ca să refuze dejunul oferit.

Sunaseră ceasurile șapte, iar Bertuccio, după ordinul primit, plecase de două ore la Auteuil, când o trăsură se opri la poarta locuinței contelui și păru că fuge rușinată de îndată ce se coborî din ea un bărbat de vreo cincizeci și doi de ani, îmbrăcat într-una din redingotele verzi cu brandemburguri negre a căror specie pare că n-o să piară niciodată din Europa. O pereche de pantaloni din postav albastru, niște cizme destul de bune, deși lacul era cam îndoielnic și pîngelele cam groase, mănuși de piele, o pălărie asemănîndu-se ca formă cu pălăriile jandarmilor, un guler negru brodat cu chenar alb care, dacă proprietarul nu l-ar fi purtat de bună voie, ar fi putut fi luat drept streang: așa arăta costumul pitoresc al personajului care suna la poartă, întrebînd dacă acolo era numărul 30 din Avenue des Champs-Élysées, și dacă acolo locuia domnul conte de Monte-Cristo. La răspunsul afirmativ al portarului, noul venit intră, închise poarta în urma lui și se îndreptă spre peron.

Capul mic și colțuros al omului acestuia, părul lui alb, mustața deasă și căruntă, îi dădură lui Baptistin putința să-l recunoască, fiindcă primise o descriere exactă a oaspetelui și îl aștepta la intrarea vestibulului. De cum italianul își rosti numele dinaintea lui Baptistin, Monte-Cristo și află despre sosirea lui.

Străinul fu introdus în salonul cel mai simplu. Contele îl aștepta acolo și îi ieși înainte zîmbitor.

— Fii binevenit, domnule. Te aşteptam.

— Adevărat ? făcu italianul. Excelenţa voastră mă aştepta ?

— Da. Mi s-a anunţat că vei sosi astăzi, la ora şapte.

— Că voi sosi ? Aşadar aţi fost anunţat ?

— Sigur că da.

— Cu atât mai bine ! Mărturisesc că mă temeam să nu fi fost uitată mica măsură de prevedere.

— Care ?

— De a vă anunţa.

— Nu, n-a fost uitată.

— Dar sînteţi sigur că nu vă înşelaţi ?

— Sînt sigur.

— Sînteţi sigur că excelenţa voastră mă aşteaptă pe mine, astăzi, la ora şapte ?

— Nici vorbă că pe dumneata. De altfel, hai să verificăm.

— Dacă mă aşteptaţi pe mine, nu mai e nevoie, răspunse italianul.

— Ba da, ba da, spuse Monte-Cristo.

Italianul păru oarecum neliniştit.

— Ia să vedem, continuă Monte-Cristo, nu eşti dumneata domnul marchiz Bartolomeo Cavalcanti ?

— Bartolomeo Cavalcanti, repetă italianul vesel : chiar aşa.

— Fost maior în armata austriacă.

— Oare maior să fi fost ? întrebă sfios bătrînul militar.

— Da, spuse Monte-Cristo, maior ai fost. Aşa se numeşte în Franţa gradul pe care l-ai avut în Italia.

— Bine, răspunse italianul; nici nu-mi trebuie mai mult, înţelegeţi...

— De altfel, nu vii aici din propriul dumitale îndemn, urmă Monte-Cristo.

— O, sigur că nu.

— Mi-ai fost trimis de cineva.

— Da.

— De prea bunul abate Busoni ?

— Aşa e ! strigă maiorul vesel.

— Şi ai o scrisoare de la el ?

— Iat-o.

— Ei, pe naiba ! Vezi ? Dă-o încoace !

Şi Monte-Cristo luă scrisoarea deschizînd-o şi citind-o.

Mayorul îl privea pe conte cu ochi mari de uimire, care se plimbau curioşi asupra fiecărui ungher al apartamentului, dar se întorceau mereu la proprietar.

— Chiar aşa e... Abatele scrie : „Mayorul Cavalcanti, un bun practician din Lucca, coborîtor al familiei Cavalcanti din Florenţa, avînd o avere cu un venit de o jumătate de milion...”

Monte-Cristo îşi ridică ochii pe deasupra hîrtiei şi se înclină.

— O jumătate de milion ! spuse el. Drace ! Bravo, domnule Cavalcanti.

— Scrie o jumătate de milion ? întrebă italianul.

— Literă cu literă : şi aşa trebuie să fie, fiindcă abatele Busoni e omul care cunoaşte mai bine decît oricine toate marile averi din Europa.

— Fie şi jumătate de milion, spuse italianul ; dar pe cîntea mea, nu credeam să fie atît de mult !

— Asta din pricină că ai un intendent care te fură ; ce vrei, dragă domnule Cavalcanti, trebuie să treci prin toate...

— Bine că m-aţi luminat, spuse cu seriozitate italianul. Am să-l dau afară pe pungaşul de intendent.

Monte-Cristo continuă :

— „Şi căruia nu-i lipseşte decît un lucru pentru a fi fericit”.

— Doamne, da ! Un singur lucru, suspină italianul.

— „Să-şi regăsească fiul adorat”.

— Fiul adorat !

— „Răpit în copilărie fie de un duşman al nobilei lor familii, fie de ȕigani”.

— La vîrsta de cinci ani, domnule, spuse italianul oftînd din greu şi ridicîndu-şi ochii spre cer.

— Sărman părinte ! făcu Monte-Cristo.

Apoi citi mai departe :

— „Îi redau nădejdea, îi redau viața, domnule conte, vestindu-l că fiul său, căutat zadarnic timp de cinci-sprezece ani, poate fi regăsit prin dumneavoastră“.

Italianul se uită la Monte-Cristo, extrem de neliniștit.

— Pot face asta, răspunse Monte-Cristo.

Maiorul își veni în fire.

— Va să zică scrisoarea era adevărată pînă la capăt ? întrebă el.

— Oare te-ai îndoit vreodată, dragă domnule Bartolomeo ?

— Nu, nu ! Niciodată ! Cum să mă îndoiesc ? Un om serios, un om cu o fire atît de cucernică cum e abatele Busoni, nu și-ar fi îngăduit o astfel de glumă ; dar n-ați citit tot, excelență.

— Adevărat, spuse Monte-Cristo, mai e un *post scriptum*.

— Da, repetă italianul ; mai... e... un... *post scriptum*.

— „Ca să nu-i pricinuiesc maiorului Cavalcanti plictiseala de a-și muta banii prin bancherul său, îi trimit o poliță de două mii de franci pentru cheltuielile de călătorie și un credit pe numele dumneavoastră, pentru suma de patruzeci și opt de mii de franci pe care mi-i datorați dinainte.“

Maiorul urmărea din ochi acest *post scriptum* cu o îngrijorare vizibilă.

— Bun ! se mulțumi să spună contele.

— A zis bun, murmură italianul. Așadar... domnule...

— Așadar ?... întrebă Monte-Cristo.

— Așadar, *post scriptumul*...

— Ce-i cu *post scriptumul* ?...

— E primit de dumneavoastră la fel de favorabil ca și restul scrisorii ?

— Sigur că da. Abatele Busoni și cu mine avem legături bănești ; nu știu dacă mai am să-i mai dau

chiar patruzeci și opt de mii de livre, dar n-o să discutăm pentru cîteva bilete de bancă. Ei, dar e atît de important pentru dumneata post scriptumul acesta, dragă domnule Cavalcanti ?

— Vă mărturisesc, răspunse italianul, că avînd deplină încredere în semnătura abatelui Busoni, nu mi-am luat alți bani cu mine ; așa că dacă nu i-aș avea pe aceștia, m-aș pomeni într-o mare încurcătură la Paris.

— Oare un om ca dumneata poate să se găsească în încurcătură undeva ? spuse Monte-Cristo. Haida-de!

— Vedeți, necunoscînd pe nimeni... făcu italianul.

— Dar ești dumneata cunoscut.

— Da, sînt cunoscut, așa că...

— Spune, domnule Cavalcanti !

— Așa că îmi veți da cele patruzeci și opt de mii de livre ?

— La prima duminică cerere.

Maiorul holbă ochii, buimăcit.

— Dar ia loc, te rog. Zău că nu știu ce fac... Te ții în picioare de un sfert de oră !

— Nu-i nimic, spuse maiorul, trăgînd un fotoliu și așezîndu-se.

— Acum, îl întrebă contele, vrei să guști ceva ? Un pahar de Xeres, de Porto, de Alicante ?

— Dacă binevoiți, de Alicante. E vinul meu preferat.

— Am unul cum nu se poate mai bun. Cu un pișcot, nu-i așa ?

— Cu un pișcot, dacă mă siliți.

Monte-Cristo sună. Apăru Baptistin.

Contele îi ieși înainte.

— Ce mai e nou ?... întrebă el în șoaptă.

— Tinărul e aici, răspunse valetul, la fel de încet.

— Bine ; unde l-ai primit ?

— În salonul albastru, după cum a poruncit excelența voastră.

— Minunat. Adu vin de Alicanti și pișcoturi.

Baptistin ieși.

— Știți, spuse italianul, vă stingheresc atîta încît mă simt prost.

— Lasă astea ! răspunse Monte-Cristo.

Baptistin se întoarse cu paharele, cu vinul și cu pișcoturile.

Contele umplu un pahar și turnă într-un al doilea abia cîteva picături din rubiniul lichid aflat în sticla acoperită cu pînză de păianjen și cu alte semne care arată bătrînețea vinului, mult mai sigur decît arată ridurile bătrînețea omului.

Maiorul ghici care e paharul lui ; îl luă pe cel plin, împreună cu un pișcot.

Contele îi porunci lui Baptistin să pună tava la îndemîna oaspetelui care începu să guste vinul din vîrful buzelor, făcu o strîmbătură de plăcere și muie ușurel pișcotul în pahar.

— Așadar, domnule, urmă Monte-Cristo, locuiești la Luccă ; ești bogat, nobil, te bucuri de stima tuturor, ai tot ce-și poate dori un om fericit.

— Totul excelență, răspunse maiorul înghițindu-și pișcotul ; absolut totul.

— Și fericirii dumitale nu-i lipsește decît un lucru ca să fie deplină.

— Numai unul singur.

— Să-ți regăsești copilul.

— Da, făcu maiorul luînd încă un pișcot ; îi duc lipsa.

Vrednicul italian înălță ochii spre cer și se căzni să ofteze.

— Acum, dragă domnule Cavalcanti, hai să vedem ce-i cu fiul acesta atît de regretat, căci, după cîte mi s-a spus, dumneata n-ai fost niciodată căsătorit.

— Așa se credea, domnule, răspunse maiorul, și eu însumi...

— Da, urmă contele, dumneata însuși ai întărit zvonul. Un păcat al tinereții pe care ai vrut să-l ascunzi de ochii lumii.

Italianul se ridică, luă un aer foarte liniștit și demn, plecîndu-și totodată cu modestie ochii, fie pentru a-și

îndrepta ținuta, fie pentru a-și ajuta imaginația, și se uită pe sub gene la conte, al cărui surâs neschimbat arăta mereu aceeași curiozitate binevoitoare.

— Da, domnule, răspunse el, voiam să-mi ascund greșeala de ochii lumii.

— Dar nu o făceai pentru dumneata, îi spuse Monte-Cristo, fiindcă un bărbat stă deasupra acestor lucruri..

— Nu, sigur că nu pentru mine, zîmbi maiorul, clătinînd din cap.

— Ci pentru maică-sa; adăugă contele.

— Pentru maică-sa ! strigă italianul, luînd încă un pișcot ; pentru biata maică-sa.

— Bea, dragă domnule Cavalcanti, îl îndemnă Monte-Cristo turnîndu-i încă un pahar de Alicanti. Emoția te sufocă.

— Pentru biata lui mamă ! șopti italianul încercînd să vadă dacă n-ar putea cumva, prin puterea voinței, să-și stoarcă glanda lacrimară și să-și moaie colțul ochiului cu vreo lacrimă falsă.

— Mama copilului aparține uneia dintre cele mai vechi familii italiene, mi se pare...

— Era o nobilă din Fiesole, domnule conte. O nobilă din Fiesole !

— Și cum o chema ?

— Vreți să-i știți numele ?

— Nu, n-are nici un rost să mi-l spui, fiindcă îl știu.

— Domnul conte le știe pe toate, spuse italianul, înclinîndu-se.

— Se numea Oliva Corsinari, nu-i așa ?

— Oliva Corsinari !

— Era marchiză ?

— Marchiză !

— Și pînă la urmă te-ai căsătorit cu ea, cu toată împotrivirea familiei ?

— Doamne ! Pînă la urmă așa am făcut.

— Și ai adus cu dumneata acte în regulă ? urmă Monte-Cristo.

- Ce fel de acte? se miră italianul.
- Actul de căsătorie cu Oliva Corsinari și actul de naștere al copilului.
- Actul de naștere al copilului?
- Actul de naștere al lui Andrea Cavalcanti, fiul dumitale; oare nu-l chema Andrea?
- Ba cred că da, răspunse italianul.
- Cum: Numai crezi?
- Ei, n-aș îndrăzni să spun sigur. E atîta vreme de cînd l-am pierdut.
- Adevărat, făcu Monte-Cristo. În sfîrșit, ai actele acestea?
- Domnule conte, trebuie să vă spun cu părere de rău că, nefiind anunțat să le iau cu mine, le-am lăsat acasă.
- Pe naiba! exclamă Monte-Cristo.
- Oare erau atît de necesare?
- Nu ne putem lipsi de ele.
- Italianul își scărpină fruntea.
- Ah! *Per Bacco!* făcu el, nu ne putem lipsi!
- Fără îndoială; dacă se vor isca aci unele îndoieli asupra validității căsătoriei dumitale și asupra legitimității copilului?
- Adevărat, aprobă italianul, s-ar putea isca îndoieli.
- Și asta ar fi supărător pentru tînăr.
- Ba ar fi chiar o nenorocire.
- Și ar putea să-i împiedice vreo căsătorie strălucită.
- O, *peccato!*¹
- Înțelegi? În Franța nu-i de glumit cu asemenea lucruri. Nu ajunge doar să te duci la vre-un preot, ca în Italia, și să-i spui: „Ne iubim, căsătorește-ne“. În Franța există căsătoria civilă și ca să o poți face trebuie să ai acte cu care să-ți dovedești identitatea.
- Așa e o nenorocire; nu am actele.
- Din fericire le am eu, spuse Monte-Cristo.

¹ Păcat! (n.r.)

— Dumneavoastră ?

— Da.

— Le aveți ?

— Le am.

— Asta-i bună ! spuse italianul care, crezându-și ținta călătoriei zădărnicită din pricina lipsei actelor, se temea ca nu cumva uitarea lor să nu-i pună piedici la primirea celor patruzeci și opt de mii de livre. E o adevărată fericire ! Da, urmă el, uite un noroc, fiindcă mie nici nu mi-ar fi trecut prin gând.

— Ce să-i faci, doar nu te poți gândi la toate ! Din fericire s-a gândit abatele Busoni pentru dumneata.

— Vedeți, dragul de abate !

— E un om prevăzător.

— E un om admirabil, spuse italianul ; și vi le-a trimis el ?

— Iată-le.

Italianul își împreună minile în semn de admirație.

— Te-ai căsătorit cu Oliva Corsinari, în biserica Sfânta Paula din Monte Cattini ! iată certificatul preotului.

— Dă, pe cinstea mea ! Iată-l ! spuse maiorul privindu-l uluit.

— Și iată actul de botez al lui Andrea Cavalcanti, eliberat de preotul din Saravezza.

— Totul e în regulă, spuse maiorul.

— Haide, ia actele astea, care mie nu-mi trebuiesc ; le vei da fiului dumitale, să le păstreze cu grijă.

— Cred și eu !... Dacă le-ar pierde...

— Ce s-ar întâmpla dacă le-ar pierde ? întrebă Monte-Cristo.

— Dacă le-ar pierde, urmă italianul, am fi siliți să scriem iar acolo și ne-ar trebui mult timp pînă să mai obținem altele.

— Intr-adevăr, va fi greu, recunosc Monte-Cristo.

— Ar fi aproape cu neputință, răspunse italianul.

— Îmi pare bine că înțelegi valoarea hîrtilor.

— Le privesc ca neprețuite.

— Și acum, spuse Monte-Cristo, ce e cu mama tânărului ?...

— Cu mama tânărului ?... repetă maiorul, neliniștit.

— Da, marchiza Corsinari.

— Doamne ! spuse italianul căruia i se părea că tot dă mereu de piedici, ce nevoie avem de ea ?

— Nici o nevoie, răspunse Monte-Cristo ; de altfel, oare nu și-a... ?

— Ba da ! Ba da ! spuse maiorul : și-a...

— Dat duhul ?...

— Vai ! Da, se grăbi să răspundă italianul.

— Știam asta, urmă Monte-Cristo ; e moartă de zece ani.

— Îi deplîng încă și acum moartea, domnule, spuse maiorul scoțînd din buzunar o batistă cadrilată și ștergîndu-și pe rînd, mai întîi ochiul drept și apoi ochiul stîng.

— Ce să-i faci ! îl îmbărbătă Monte-Cristo. Toți sîntem muritori. Acum înțelegi, dragă domnule Cavalcanti, că n-are nici un rost să se știe în Franța că ai fost despărțit de fiul dumitale vreme de cincisprezece ani. Toate poveștile cu țigani răpitori de copii nu mai sînt la modă aici. Să zicem că l-ai trimis să-și facă educația într-un colegiu din provincie și că vrei să-și termine educația în lumea pariziană. Iată pentru ce ai părăsit Via-Reggio, unde locuiești de la moartea soției dumitale. Atîta va fi deajuns.

— Credeți ?

— Sînt sigur.

— Atunci e foarte bine !

— Dacă se află ceva despre despărțire...

— Ce să spun atunci ?

— Că un profesor necredincios, vîndut dușmanilor familiei dumitale...

— Corsinarilor ?

— Sigur... a răpit copilul ca să vi se stingă numele.

— Adevărat, e doar singurul nostru fiu.

— Ei bine, acum cînd totul e hotărît, cînd amîn-
tirile dumitale, reîmprospătate, n-au să te trădeze, bă-
nuiești fără îndoială că ți-am pregătît o surpriză.

— Plăcută ? întrebă italianul.

— Văd că nu poți înșela nici ochiul și nici inima
unui tată, continuă Monte-Cristo.

— Hm ! făcu maiorul.

— Ți s-au făcut unele destăinuiri indiscrete sau mai
degrabă ai ghicit singur că se află aici ?

— Cine se află aici ?

— Copilul dumitale, fiul dumitale, Andrea al du-
mitale.

— Am ghicit, răspunse italianul cum nu se poate
mai calm : așadar e aici ?

— Chiar aici, spuse Monte-Cristo ; cînd a intrat,
adineauri, valetul mi-a vestit sosirea lui.

— Foarte bine ! Foarte bine ! spuse maiorul strîn-
gîndu-și la fiecare exclamație brandenburgurile redin-
gotei.

— Dragă domnule, îi spuse Monte-Cristo, îți înțeleg
emoția și trebuie să-ți dau timp ca să-ți vii în fire ; de
asemenea vreau să-l pregătesc pe tînăr pentru înțil-
nirea aceasta atît de dorită, fiindcă îmi închipui că
nici el nu e mai puțin nerăbdător decît dumneata.

— Cred și eu, încuviință Cavalcanti.

— Ei bine, peste un sfert de ceas sîntem ai dumitale.

— Va să zică mi-l aduceți ? Mergeți cu bunătatea
pînă la a mi-l înfățișa dumneavoastră înșivă ?

— Nu, nu vreau să stau între un tată și un fiu. Veți
fi singuri, domnule maior ; dar n-avea grijă dacă se
întîmplă cumva ca glasul singelui să rămînă mut. N-o
să te poți înșela : tînărul va intra prin ușa aceasta. E
un băiat frumos, blond, poate puțin cam prea blond,
și foarte bine crescut ; ai să-l vezi.

— Fiindcă veni vorba, spuse maiorul, știți că n-am
luat cu mine decît cele două mii de franci pe care mi
le-a dat bunul abate Busoni. Am călătorit și...

— Și ai nevoie de bani... E foarte firesc, domnule Cavalcanti. Iată, ca să fie o sumă rotundă, opt hîrtii de cîte o mie de franci.

Ochii maiorului luciră ca jerațicul.

— Îți mai datorez patruzeci de mii de franci, continuă Monte-Cristo.

— Excelența voastră vrea o chitanță? întrebă maiorul strecurînd banii în buzunarul dinăuntru al redingotei.

— La ce bun? răspunse contele.

— Ca să vă descărcați față de abatele Busoni.

— Ai să-mi dai o chitanță generală cînd vei lua ultimele patruzeci de mii de franci. Între oameni cinstiți, asemenea măsuri de prevedere n-au nici un rost.

— Da, da, e adevărat, spuse maiorul. Între oameni cinstiți...

— Și acum un ultim cuvînt, marchize...

— Spuneți-mi-l.

— Imi îngădui să-ți dau un mic sfat, nu-i așa?

— Cum să nu! Chiar vi-l cîer.

— N-ar fi rău să lepezi redingota asta.

— Serios? se miră maiorul privindu-și haina cu oarecare plăcere.

— Da, redingote de astea se mai poartă doar la Via-Reggio: dar la Paris un asemenea costum, oricît de elegant ar fi el, nu mai e la modă de multă vreme.

— Păcat, spuse italianul.

— Dacă ții la el, îl vei îmbrăca iar la plecare.

— Dar pînă atunci ce să îmbrac?

— Hainele pe care le vei găsi în cuferele dumitale.

— Cum, în cuferele mele? N-am decît un geamantanăș.

— Fără îndoială că n-ai decît un geamantanăș la dumneata. La ce bun să te îngreunezi cu mai multe? De altfel unui vechi soldat îi place să umble cu echipament ușor.

— Tocmai de asta...

— Dar dumneata ești un om prevăzător și ți-ai trimis geamantanele dinainte. Ele au sosit ieri la Hotelul des Princes, în strada Richelieu. Acolo ți-ai reținut un apartament.

— Atunci în geamantanele acelea ?...

— Bănuiesc că ai avut prevederea să îi spui văletului să-ți pună tot ce-ți trebuie : și haine civile, și uniformă militară. La împrejurări mai deosebite vei îmbrăca uniforma, fiindcă prinde bine. Nu-ți uita decorațiile. În Franța lumea râde de ele, dar tot le poartă.

— Foarte bine, foarte bine ! spuse maiorul, din ce în ce mai uluit.

— Și acum, adăugă Monte-Cristo, când inima ți s-a întărit destul ca să poată îndura emoțiile prea puternice, pregătește-te, dragă domnule Cavalcanti, să-l revezi pe fiul dumitale Andrea.

Și, salutînd cu eleganță pe italianul beat de fericire, Monte-Cristo dispăru dinapoia draperiei.

Capitolul XVIII
ANDREA CAVALCANTI

Contele de Monte-Cristo intră în salonul vecin pe care Baptistin îl numise salonul albastru și unde înaintea lui intrase un tânăr isteț la înfățișare și îmbrăcat destul de elegant. Tânărul sosise cu o trăsură de piață, o jumătate de ceas mai înainte. Lui Baptistin nu-i fusese greu să-l recunoască; era chiar flăcăul înalt, cu părul blond, cu barba roșcată și cu ochii negri, al cărui ten rumen și piele strălucind de albeață îi fuseseră semnalate de stăpînul său.

Cînd contele intră în salon, tânărul stătea tolănit nepăsător pe o sofa, biciuindu-și într-o doară cizmele cu un bastonaș cu măciulie de aur.

Zărindu-l pe Monte-Cristo, el se ridică grăbit.

— Domnul conte de Monte-Cristo?

— Da, răspunse Monte-Cristo. Cred că am onoarea să-i vorbesc domnului viconte Andrea Cavalcanti.

— Viconte Andrea Cavalcanti, repetă tânărul însoțindu-și cuvintele cu un salut plin de grație.

— Ai o scrisoare de recomandatie către mine? întrebă Monte-Cristo.

— Nu v-am vorbit despre ea din pricina semnăturii care mi s-a părut ciudată.

— Simbad Marinarul, nu-i așa?

— Întocmai. Și fiindcă n-am auzit niciodată despre alt Simbad Marinarul în afară de cel din *O mie și una de nopți*...

— Ei bine, ți-a dat-o unul din urmașii lui, un prieten de-al meu, un englez foarte bogat și mai mult decît original, aproape nebun, al cărui nume adevărat este lord Wilmore.

— Asta explică tot ! glăsui Andrea. Atunci merge strună. E același englez pe care l-am cunoscut... la... da... foarte bine !... Domnule conte, sînt la ordinele dumneavoastră.

— Dacă ceea ce-mi faci onoarea să-mi spui e adevărat, răspunse contele zîbind, nădăjduiesc că vei avea bunătatea să-mi dai cîteva amănunte despre dumneata și despre familia dumitale.

— Cu plăcere, domnule conte, vorbi tînărul cu o grabă care-i dovedea tăria memoriei. După cum ați spus, sînt viconte Andrea Cavalcanti, fiul maiorului Bartolomeo Cavalcanti, urmaș al Cavalcantiilor scriși în Cartea de Aur a Florenței. Familia noastră, deși foarte bogată încă, deoarece tata are un venit de o jumătate de milion, a avut mult de suferit, și eu însumi, domnule, am fost răpit la cinci sau șase ani de un educator necredincios : astfel, timp de cincisprezece ani nu l-am putut vedea pe tata. De cînd m-am făcut mare, de cînd sînt liber și stăpîn pe mine, îl tot caut. Zadarnic însă. Și iată că scrisoarea aceasta a prietenului dumneavoastră Simbad îmi dă de veste că tata e la Paris și mă autoriză să mă adresez dumneavoastră, ca să capăt vești.

— Într-adevăr, domnule, tot ce-mi povestești e foarte interesant, spuse Monte-Cristo privind cu o sumbră satisfacție înfățișarea nepăsătoare a tînărului și frumusețea lui asemănătoare cu a unui înger alungat din ceruri. Foarte bine ai făcut că ai ținut seamă întru totul de invitația prietenului meu Simbad, fiindcă tatăl dumitale este aici și te caută.

De cînd intrase în salon, contele nu-l slăbise din ochi pe tînăr ; îi admirase hotărîrea privirii și siguranța vocii ; dar la cuvintele atît de firești : *tatăl dumitale este aici și te caută*, tînărul făcu un salt și strigă :

— Tata ? Tata e aici ?

— Fără îndoială, răspunse Monte-Cristo. Tatăl dumitale, maiorul Bartolomeo Cavalcanti.

Impresia de groază răspîndită pe chipul tînărului se șterse aproape de îndată.

— Da, da, adevărat, spuse el. Maiorul Bartolomeo Cavalcanti... Și spuneți, domnule conte, că scumpul meu tătic e aici?

— Da, domnule. Și adaug chiar că de-abia adinea-
uri l-am părăsit și că povestea pe care mi-a spus-o
despre fiul drag, pierdut pe vremuri, m-a mișcat foarte
mult; durerea lui, temerile, nădejtile legate de fiul
pierdut, ar putea face într-adevăr un poem înduioșător.
În sfârșit, într-o bună zi primește vesti care-i anunță
că răpitorii fiului său sînt gata să i-l înapoieze sau
să-i spună unde este, în schimbul unei sume destul de
mare. Dar nimic nu-l poate opri pe bunul tată; suma
a fost trimisă la frontiera Piemontului, împreună cu
un pașaport gata vizat pentru Italia. Cred că te afli
în sudul Franței, nu?

— Da, domnule, răspunse Andrea, părăsind destul
de încurcat, da, mă aflam în sudul Franței.

— O trăsură trebuia să te aștepte la Nisa?

— Chiar așa, domnule; ea m-a adus de la Nisa la
Genova, de la Genova la Torino, de la Torino la
Chambéry, de la Chambéry la Pont-de-Beauvoisin, și
de la Pont-de-Beauvoisin la Paris.

— Strașnic! El nădărdia mereu să te întâlnească
în drum, fiindcă tot pe drumul acesta a venit; iată, de
altfel, pentru ce îți fixase itinerariul acesta.

— Dar dacă bunul meu tată m-ar fi întâlnit, spuse
Andrea, tare mă îndoiesc că m-ar fi putut recunoaște;
m-am schimbat nițel de cînd nu l-am mai văzut.

— Dar vocea singelui? întrebă Monte-Cristo.

— Adevărat, încuviință tînărul. Nu mă gîndisem
la vocea singelui.

— Acum, urmă Monte-Cristo, un singur lucru îl
neliniștește pe marchizul Cavalcanti; ce ai făcut cît
timp ai fost departe de el? Cum s-au purtat cu dume-
neata răpitorii? Au păstrat tot respectul cuvenit față
de noblețea dumitale? În sfârșit, nu ți-a rămas de pe
urma suferinței acesteia morale la care ai fost supus,
suferință de o sută de ori mai rea decît suferința fi-
zică, vreo slăbire a însușirilor cu care natura te-a în-

zestrat atât de darnic? Și crezi că vei putea lua și susține în lume, cu toată demnitatea, rangul care îți aparține?

— Domnule, blîgîi tînărul aluit, nădăjduiesc ca nu cumva vreo informație falsă, să vă...

— Eu am auzit vorbindu-se de dumneata pentru prima dată la prietenul meu Wilmore, filantropul. Am aflat că te găsisse într-o situație neplăcută, nu știu anume cum și nici nu i-am pus nici o întrebare: nu sînt curios de felul meu. Nenorocirile dumitale l-au interesat și asta înseamnă că ești interesant. Mi-a spus că vrea să-ți redea situația pe care o pierduseși, că îți caută tatăl și că îl va găsi. L-a căutat, și l-a găsit, după cîte se pare, fiindcă este aici. În sfîrșit, ieri mi-a anunțat că sosești, dîndu-mi încă vreo cîteva instrucțiuni cu privire la soarta dumitale, și atîta tot. Știu că prietenul meu Wilmore este un original, dar în același timp, fiindcă este un om sigur, bogat ca o mină de aur și care, prin urmare, poate să-și ducă la capăt originalitățile fără să se ruineze, i-am făgăduit să-i urmez instrucțiunile. Acum, domnule, n-aș vrea să te jignească întrebarea mea: fiindcă voi fi nevoit să te patronez oarecum, aș vrea să știu dacă nenorocirile pătimate, nenorociri independente de voința dumitale și care nu micșorează cu nimic stîmă ce-ți port, nu te-au înstrăinat puțin de lumea în care averea și numele te cheamă să joci un rol însemnat.

— Domnule, răspunse tînărul recăpătîndu-și încrederea în sine pe măsură ce contele vorbea, n-aveți nici o grijă; răpitorii îndepărtîndu-mă de tata și avînd, fără îndoială, scopul să mă vîndă mai tîrziu, așa cum au și făcut, au socotit că pentru a cîștiga cît mai mult de pe urma mea, trebuiau să-mi lase toată valoarea personală, ba chiar s-o mai sporească, dacă ar fi fost cu putință. Am primit deci o creștere destul de aleasă și am fost tratat de către răpitorii de copii aproape la fel cum erau tratați în Asia Mică sclavii din care stăpînii își făceau grămăticîi, medici și filozofi, ca să-i vîndă apoi mai scump pe piața Romei.

Monte-Cristo zîmbi satisfăcut ; după cîte se părea, nu se așteptase chiar la atîta din partea domnului Andreă Cavalcanti:

— De altfel, urmă tînărul, chiar dacă aş avea vreo lipsă în educație, sau mai ales în felul de a mă purta, nădăjduiesc că lumea va avea bunăvoința să mi le ierte, ținînd seama de nenorocirile care mi-au însoțit nașterea și mi-au urmărit tinerețea.

— Atunci, spuse nepăsător Monte-Cristo, vei face ce vei vrea, viconte, fiindcă dumneata ești stăpîn și te privește. Dar, zău, eu n-aș sufla nici un cuvînt despre toate aventurile trăite, fiindcă povestea dumitale e un adevărat roman, iar lumea, deși se prăpădește după romanele strînse între două scoarțe de hîrtie galbenă, are o neîncredere ciudată față de cele pe care le văd legate în scoarțe vii — chiar dacă ele ar fi aurite — așa cum ai putea fi dumneata. Iată greutatea pe care îmi îngădui să ți-o semnalez, viconte ; de îndată ce ai să-i spui cuiva mișcătoarea dumitale poveste, ea va fi aflată în lume, cu totul preschimbată. Și te-ai vedea silit să pozezi în Antony, iar timpul Antony-lor a cam trecut. Poate că ai avea succes ca o curiozitate, dar nu-i place oricui să devină centru de observație și țintă a discuțiilor. Poate că o asemenea situație te-ar obosi.

— Cred că aveți dreptate, domnule conte, răspunse tînărul, pălind fără voia lui sub privirea neclintită a lui Monte-Cristo ; e un mare neajuns.

— Nu trebuie nici să-l exagerezi, spuse Monte-Cristo ; adeseori, ca să ccolești o greșală, poți să-virși o nebunie. Nu, trebuie să hotărîm doar un singur plan de purtare. Pentru un om inteligent ca dumneata, planul e cu atît mai ușor de îndeplinit cu cît e mai potrivit intereselor avute ; va trebui să înlături prin mărturii și prietenii onorabile toate petele pe care le-ai putea avea în trecut.

Se vedea cît de colô că Andreă își pierduse cumpătul.

— Eu n-aş fi avut nimic împotriva să răspund pentru dumneata, continuă Monte-Cristo; dar am obiceiul moral de a mă îndoii de cei mai buni prieteni ai mei şi nevoia de a căuta să-i fac şi pe alţii să se îndoiască; de aceea aş avea de jucat un rol nepotrivit mie, cum spun tragedienii, şi aş risca să fiu fluierat. Asta, zău că n-ar avea nici un rost...

— Totuşi, domnule conte, spuse Andrea cutezător, dacă ţineţi seama de lordul Wilmore care m-a trimis la dumneavoastră...

— Nici vorbă că ţin, răspunse Monte-Cristo, dar lordul Wilmore mi-a adus la cunoştinţă, dragă domnule Andrea, că dumneata ai avut o tinereţe cam furtunoasă. Nu-ţi cer spovedanii, urmă el văzînd tresărirea lui Andrea; de altfel tocmai ca să nu ai nevoie de nimeni altcineva a fost chemat din Lucca domnul marchiz Cavalcanti, tatăl dumitale. O să-l vezi îndată. E puţin cam aspru, puţin cam înţepat, dar asta e o chestiune de uniformă şi cînd se va şti că de optsprezece ani e în serviciul Austriei, i se vor ierta toate. În general, noi nu ne aşteptăm la cine ştie ce din partea austrieşilor. La urma urmei, te asigur că e un tată destul de bun.

— Mă liniştiţi, domnule. Îl părăsisem de atîta vreme, încît nu mi-l mai aminteam de loc.

— Şi apoi, după cum ştii, o avere mare face să treacă neluate în seamă multe lucruri.

— Va să zică tata este într-adevăr bogat?

— E milionar... cincisute de mii de livre venit.

— Atunci, întrebă încurajat tînărul, am să mă găsesc într-o situaţie... plăcută?

— Cît se poate mai plăcută, dragă domnule; el o să-ţi facă un venit de cincizeci de mii de livre pe an, tot timpul cît vei rămîne în Paris.

— Păi atunci am să rămîn toată viaţa.

— Hm, cine poate şti ce se poate întîmpla, dragă domnule; omul propune şi Dumnezeu dispune...

Andrea oftă.

— În sfârșit, spuse el, tot timpul cât voi rămîne la Paris și... cît timp nici o împrejurare nu mă va sili să plec, banii despre care îmi vorbești adineaori îmi sînt asigurați ?

— Pe deplin.

— De către tată ? întrebă Andrea neliniștit.

— Da, dar cu garanția lordului Wilmore care, la cererea tatălui dumitale, ți-a deschis un credit de cinci mii de franci pe lună la domnul Danglars, unul dintre cei mai siguri bancheri din Paris.

— Și tată socotește să rămînă multă vreme la Paris ? întrebă Andrea îngrijorat.

— O să rămînă doar cîteva zile, răspunse Monte Cristo. Slujba lui nu-i îngăduie să lipsească mai mult de două sau trei săptămîni.

— Dragul de el ! făcu Andrea, vădit încîntat de plecarea aceasta grăbită.

— De aceea, continuă Monte-Cristo, prefăcîndu-se înșelat de tonul cuvintelor tînarului, de aceea nu vreau să întîrziu nici cu o clipă măcar ceasul întîlnirii noastre. Ești gata să-l îmbrățișezi pe vrednicul domn Cavalcanti ?

— Cred că nu vă mai îndoiiți de asta.

— Atunci intră în salon, dragă prietene, și-ți vei găsi tatăl așteptîndu-te.

Andrea făcu o adîncă plecăciune în fața contelui și intră în salon.

Contele îl urmă cu privirea și, după ce îl văzu dispărînd, împinse un buton legat de un tablou care, despărțindu-se de cadru, lăsa, printr-un gol făcut cu dibăcie, să se poată privi în salon.

Andrea închise ușa în urma lui și înaintă spre maior care se ridică de cum auzi zgomot de pași.

— Tată scump, strigă Andrea cu glas tare și în așa fel încît contele să-l poată auzi prin ușa închisă. Dumeata ești, cu adevărat ?

— Bună ziua, scumpul meu fiu, răspunse maiorul, cu seriozitate.

— După cîți ani de despărțire ! făcu Andrea, uîindu-se mereu spre ușă. Ce fericire că ne revedem !

— Într-adevăr, despărțirea a fost lungă.

— Nu ne îmbrățișăm, tată ? întrebă Andrea.

— Cum dorești, fiule, răspunse maiorul.

Și cei doi oameni se îmbrățișară așa cum se îmbrățișează la Teatrul Francez, adică abia atingîndu-și capetele.

— Așadar, iată-ne iar împreună ! spuse Andrea.

— Iată-ne împreună, repetă maiorul.

— Ca să nu ne mai despărțim niciodată.

— Ba da ; cred, dragul meu fiu, că tu privești acum Franța ca pe o a doua patrie.

— Adevărul este că m-aș simți deznădăjduit dacă aș fi silit să părăsesc Parisul, răspunse tînărul.

— Iar eu, înțelegi, n-aș putea să trăiesc în altă parte decît la Lucca. Mă voi întoarce deci în Italia, de îndată ce-mi va fi cu putință.

— Dar înainte de a pleca, scumpul meu tată, fără îndoială că îmi vei da actele cu ajutorul cărora voi putea să dovedesc singele din care mă trag.

— Fără nici o îndoială, fiindcă am venit special pentru asta, cu gînd să ți le dau, și nu mi-a fost de loc ușor să te întîlnesc. N-aș mai vrea s-o fac încă o dată. Mi-ar răpi tot restul vieții.

— Și actele ?

— Iată-le.

Andrea zmulse cu lăcomie actul de căsătorie al tatălui său și certificatul de botez. După ce le deschise cu o înfrigurare firească pentru un fiu bun, le citi cu o grabă și cu o obișnuință care arăta o privire deosebit de pricepută pentru asemenea lucruri și totodată interesul cel mai viu.

Cînd termină, pe fruntea lui strălucea o bucurie de negrăit, și privind-l pe maior cu un surîs ciudat, îi spuse în cea mai curată toscană :

— Așa ! va să zică nu mai există galere în Italia?...
Maiorul își îndreptă spinarea.

— Pentru ce? întrebă el.

— Pentru că se ticluiesc nepedepsit asemenea acte. Pentru o jumătate din ele, tată dragă, în Franța ne-ar trimite pe cinci ani să luăm aer la Toulon.

— Poftim? întrebă maiorul încercînd să ia un aer măreț.

— Dragă domnule Cavalcanti, continuă Andrea strîngîndu-l de braț, cît ți se plătește ca să-mi fii tată?

Maiorul vru să răspundă ceva.

— Sst! șopti Andrea. O să-ți dau eu o pildă de încredere; mie mi se dau cincizeci de mii de franci pe an ca să fiu băiatul dumitale. Prin urmare îți dai seama că n-o să fiu tocmai eu acela care să nu te recunosc drept tată.

Maiorul privi neliniștit în preajmă.

— Ei! Fii liniștit, nu-i nimeni pe aici! spuse Andrea vorbind de altfel italienește.

— Atunci află că mie mi se dau cincizeci de mii de franci, plătibili o singură dată, spuse maiorul.

— Domnule Cavalcanti, dumneata crezi în basme? întrebă Andrea.

— Pe vremuri nu credeam, dar acum sînt nevoit să cred.

— Ai avut dovezi?

Maiorul scoase un pumn de aur din buzunar.

— Uite, le poți pipăi.

— Ce zici, eu pot să cred în făgăduielile care mi s-au făcut?

— Cred că da.

— Și că vrednicul conte și le va ține?

— Cu sfințenie. Dar, înțelegi, ca să ajungem pînă acolo, trebuie să ne jucăm rolul.

— Cum adică?...

— Eu o să fac pe tatăl duios...

— Și eu pe fiul plin de respect.

— Dacă ei vor să-mi fii urmaș...

— Care ei?

— Al naibii să fiu dacă știu; cei care ți-au scris. N-ai primit o scrisoare?

- Ba da.
- De la cine ?
- De la un oărecare abate Busoni.
- Pe care nu-l cunoști de loc ?
- Nu l-am văzut în viața mea.
- Și ce-ți scria ?
- N-ai să mă dai de gol ?
- Cum îți închipui ? Doar avem aceleași interese...
- Atunci citește.

Și maiorul îi întinse tînărului o scrisoare.
 Andrea citi în șoaptă :

*„Ești sărac și te așteaptă o bătrînețe nenorocită.
 N-ai vrea să devii, dacă nu bogat, cel puțin independent ?*

*Pornește de îndată la Paris și du-te să i-l ceri con-
 telui de Monte-Cristo, din Avenue des Champs-Élysées
 nr. 30 pe fiul avut cu marchiza de Corsinari, și care
 ți-a fost răpit la vîrsta de cinci ani.*

Fiul acesta se numește Andrea Cavalcanti.

*Ca să nu pui la îndoială dorința pe care o are sub-
 semnatul de a-ți fi de folos, ai să găsești alăturat :*

*1. Un bon de două mii patru sute de livre toscane
 plătitibil la domnul Gozzi, Florența ;*

*2. O scrisoare de recomandatie către domnul conte
 de Monte-Cristo, asupra căruia îți deschid un credit
 de patruzeci și opt de mii de franci.*

Fii la conte în ziua de 26 mai, la orele șapte seara "

Semnat Abatele Busoni"

- Asta e !
- Cum asta e ? Ce vrei să spui ? întrebă maiorul.
- Și eu am primit una aproape la fel.
- Dumneata ?
- Da eu.
- Din partea abatelui Busoni ?
- Nu.
- Atunci de la cine ?

— De la un englez, un oarecare lord Wilmore, care-și zice și Simbad Marinarul.

— Și pe care pesemne că-l cunoști la fel cum îl cunosc și eu pe abatele Busoni.

— Ba nu; eu sînt ceva mai avansat decît dumneata.

— Nu cumva l-ai văzut?

— L-am văzut odată.

— Unde?

— Tocmai asta n-aș vrea să-ți spun, fiindcă dacă ți-aș spune, ai ști tot atîta cît și mine și n-ar avea nici un rost.

— Ia să văd scrisoarea despre care vorbeai...

— Citește-o...

„Ești sărac și te așteaptă un viitor nenorocit; vrei să ai un nume, să fii liber, să fii bogat?”

— La naiba, făcu tînărul legănîndu-se din cîlcie, parcă s-ar mai putea discuta o asemenea întrebare!

„Ia diligența pe care o vei găsi gata înhămată la ieșirea din Nisa prin poarta Genovei. Treci prin Turin, Chambéry și Pont-de-Beauvoisin. Prezintă-te domnului conte de Monte-Cristo în Avenue des Champs-Élysées, la 26 mai, orele șapte seara și întreabă de tatăl dumitale.

Ești fiul marchizului Bartolomeo Cavalcanti și al marchizei Oliva Corsinari, așa cum vor dovedi hîrțile care-ți vor fi înmîinate de către marchiz și care-ți vor îngădui să te prezinți sub acest nume în lumea pariziană.

Cît despre situația dumitale, un veniț de cîințzeci de mii de livre pe an îți va da putința să faci față.

Alăturat vei găsi un bon de cinci mii de livre plătitibil la domnul Ferrea, bancher la Nisa, și o scrisoare de recomandare pentru contele de Monte-Cristo, pe care l-am însărcinat să-ți poarte de grijă.

Simbad Marinarul

- Hm ! făcu maiorul. Foarte frumos.
- Nu-i așa ?
- L-ai văzut pe conte ?
- Acuși ne-am despărțit.
- Și el a confirmat ?
- Totul.
- Înțelegi ceva din toate astea ?
- Pe cinstea mea că nu.
- Pînă la urmă cineva o să fie înșelat.
- În orice caz nici eu, nici dumneata.
- Sigur că nu !
- Păi atunci ?...
- Puțin ne pasă, nu-i așa ?
- Tocmai asta voiam să-ți spun ; să mergem pînă la capăt și să nu ne lăsăm de loc.
- Fie ! Vei vedea că sînt vrednic să-ți țin tovărășie.

— Nu m-am îndoit nici o clipă, scumpul meu tată.

— Mă onorezi, dragul meu fiu.

Monte-Cristo alese clipa aceasta ca să intre în salon. Auzind zgomot de pași, cei doi se aruncară unul în brațele celuilalt ; contele îi găsi îmbrățișați.

— Nu zău, domnule marchiz, spuse Monte-Cristo, se pare că ți-ai regăsit un fiu așa cum îl doreai.

— Vai, domnule conte, mă înăbuș de bucurie.

— Și dumneata, tinere.

— Vai, domnule conte, mă înăbuș de fericire.

— Fericit tată ! Fericit copil ! spuse contele.

— Un singur lucru mă mîhnește, adăugă maiorul ; obligația de a părăsi, atît de repede Parisul.

— Dragă domnule Cavalcanti, sper că n-ai să pleci înainte de a te prezenta cîtorva prieteni de-ai mei, spuse Monte-Cristo.

— Sînt la ordinele dumneavoastră.

— Și acum, haide, tinere, spovedește-te.

— Cui ?

— Tatăfui dumitale ; spune-i cîteva cuvinte despre cum stai cu banii.

— Drace ! făcu Andrea. Mi-ați atins coarda sensibilă.

— Auzi, maiorule ? întrebă Monte-Cristo.

— Fără îndoială că aud.

— Da, dar îl înțelegi ?

— De minune.

— Copilul dumitale zice că are nevoie de bani, dragul de el.

— Și ce să fac eu ?

— Să-i dai !

— Eu ?

— Da, dumneata.

Monte-Cristo trecu între cei doi bărbați.

— Ține ! îi spuse el lui Andrea, strecurându-i în mână un pachet de bancnote.

— Ce e asta ?

— Răspunsul tatălui dumitale.

— Al tatălui meu ?

— Da. N-ai lăsat să se înțeleagă că ai avea nevoie de bani ?

— Ba da ! Ei și ?

— El m-a însărcinat să ți-i dau pe aceștia.

— În contul venitului meu ?

— Nu, nu, pentru cheltuielile de instalare.

— Tată drag !

— Tăcere ! Vezi bine că nu vrea să spună că el ți i-a dat.

— Îi prețuiesc delicatetea, zîmbi Andrea, vîrîndu-și bancnotele în buzunarele pantalonilor.

— Foarte bine ! Și acum, duceți-vă !

— Și cînd vom avea cîntea să vă revedem, domnule conte ? întrebă Cavalcanti.

— Da, da, spuse și Andrea, cînd vom avea cîntea ?

— Sîmbătă, dacă vreți... da... sîmbătă. Am invitați la masă în casa mea de la Auteuil, strada la Fontaine nr. 28. Au să vină mai multe persoane, printre care și domnul Danglars, bancherul vostru ; vă voi face cunoștință cu el ; trebuie să vă cunoască pe amîndoi, ca să vă poată face plățile.

— E nevoie de mare ținută ? întrebă maiorul încet.

— Mare ținută : uniformă, decorații, pantaloni bufanți, strînși la genunchi.

— Dar eu ? întrebă Andrea.

— O, dumneata foarte simplu : pantaloni negri, pantofi de lac, vestă albă, haină neagră sau albastră, cravată lungă ; du-te la Blin sau la Véronique să-ți faci hainele. Dacă nu-i știi adresa, o să ți-o dea Baptistin. Cu cît veți fi mai puțin pretențioși în îmbrăcăminte, fiind bogați, așa cum sînteți, cu atîta veți face o impresie mai bună. Dacă vă cumpărați cai, luați-i de la Devedeux ; dacă vă luați trăsura, duceți-vă la Baptiste.

— La ce oră să venim ? întrebă tînărul.

— Pe la șase și jumătate.

— Foarte bine, vom fi acolo, făgădui maiorul ducîndu-și mîna la pălărie.

Cei doi Cavalcanti îl salutară pe conte și ieșiră.

Contele se apropie de fereastră și-i privi străbătînd curtea braț la braț.

— Într-adevăr, își spuse el, mari ticăloși mai sînt amîndoi ! Păcat că nu sînt în realitate tată și fiu !

Apoi, după ce se mai gîndi o clipă la lucruri întunecate, își spuse :

— Să mă duc la Morrel ; cred că dezgustul îmi face mai multă silă decît ura.

Cerem voie cititorilor să-i readucem la petecul de pământ de lângă casa domnului de Villefort, pentru a reîntâlni, în dosul gardului năpădit de castani, două personaje cunoscute.

De data aceasta Maximilien sosi primul. El își lipi ochiul de o crăpătură a peretelui de scânduri și pîndi în grădina întinsă o umbră printre arbori și scîrîitul unui pantofior de mătase pe nisipul aleilor.

În sfîrșit, zgomotul atît de mult așteptat se auzi și în locul unei umbre se apropiară două. Întîrzierea Valentinei fusese pricinuită de vizita doamnei Danglars și a Eugéniei, vizită care se prelungise peste ora cînd Valentine era așteptată. Atunci, ca să nu lipsească de la întîlnire, fata îi propuse domnișoarei Danglars o plimbare prin grădină, vrînd să-i arate astfel lui Maximilien că nu era ea de vină pentru întîrzierea care fără îndoială că-l făcea să sufere.

Tînărul înțelese totul cu ușurința de a pricepe a îndrăgostiților și își simți inima ușurată. De altfel, fără să ajungă prea aproape de el, Valentine își urma plimbarea în așa fel încît Maximilien s-o poată vedea trecînd în sus și în jos, și de fiecare dată cînd trecea într-o parte sau în alta, o privire neobservată de către însoțitoarea ei dar aruncată dincolo de gard și culeasă de către tînăr, îi spunea acestuia :

„Ai răbdare dragul meu, vezi bine că nu e vina mea“.

Și Maximilien avea într-adevăr răbdare, admirînd totodată contrastul dintre cele două fete : una cu ochi galeși și trupul legănîndu-se ca o salcie frumoasă, cealaltă brună, cu ochi trufași și cu talie dreaptă, ca un plop. Și se înțelege de la sine că în comparația

aceasta a două ființe atît de opuse, inima tînărului o găsea mult mai frumoasă pe Valentine.

După o jumătate de oră de plimbare, fetele se despărțară. Maximilien înțelese că se apropia sfîrșitul vizitei doamnei Danglars.

Intr-adevăr, o clipă mai tîrziu, Valentine se ivi din nou, singură. De teamă ca vreo privire indiscretă să nu-i urmărească reîntoarcerea, ea pășea încet ; în loc să se îndrepte direct spre gard, ea se așeză pe o bancă după ce scotoci foarte firesc fiecare tufă și cercetă cu privirea fiecare alee.

Cînd se asigură că n-o pîndește nimeni, ea dădu fuga la gard.

— Bună ziua Valentine, îi spuse un glas.

— Bună ziua, Maximilien ; te-am făcut să mă aștepți, dar ai văzut din ce cauză.

— Da, am recunoscut-o pe domnișoara Danglars. Nu te credeam atît de prietenă cu ea.

— Cine ți-a spus că sîntem prietene, Maximilien ?

— Nimeni ; dar mi s-a părut așa, după cum vă țineați de braț și după cum vorbeați. Parcă erați două colege de pension făcîndu-și confidențe.

— Chiar ne făceam confidențe, spuse Valentine ; ea-mi mărturisea ce silă îi este de căsătoria cu domnul de Morcerf iar eu, la rîndul meu, îi mărturiseam că mi se părea o nenorocire căsătoria cu domnul d'Epinay.

— Scumpă Valentine !

— Iată, dragul meu, pentru ce ți s-a părut că sîntem atît de apropiate sufletește, eu și Eugénie, continuă fata ; tot vorbind de bărbatul pe care nu-l pot iubi, mă gîndeam la acela pe care îl iubesc.

— Ești atît de bună, Valentine, și ai în suflet ceva pe care domnișoara Danglars n-o să-l aibă niciodată : un farmec nedeslușit care pentru o femeie este ceea ce e parfumul pentru o floare și gustul plăcut pentru un fruct ; căci nu-i de ajuns nici pentru floare nici pentru fruct să aibă numai frumusețe.

— Dragostea te facă să vezi lucrurile așa, Maximilien.

— Nu, Valentine, îți jur că nu ! Iată, vă priveam mai adineaori pe amîndouă, și pe cinstea mea, recunoscînd frumusețea domnișoarei Danglars, nu înțelegem totuși cum s-ar putea îndrăgosti un bărbat de ea.

— Asta pentru că, după cum spuneai, Maximilien, eram și eu cu ea și prezența mea te făcea nedrept.

— Nu... Dar ia spune-mi... Vreau să-ți pun din curiozitate o întrebare iscată de unele idei ale mele despre domnișoara Danglars.

— Cred că sînt nedrepte, mai înainte chiar de a le auzi. Cînd ne judecați pe noi, bieteles femeii, nu trebuie să ne așteptăm la îngăduință din partea voastră.

— Iar voi între voi sînteți foarte drepte unele față de altele !

— Noi aproape întotdeauna amestecăm judecata cu pasiunea. Dar hai mai bine să ne întoarcem la întrebarea ta.

— Domnișoara Danglars se teme de căsătoria cu domnul de Morcerf fiindcă e îndrăgostită de altul ?

— Maximilien, ți-am spus că nu sînt prietenă cu Eugénie.

— Ei, doamne ! Fetele se spovedesc una alteia și fără să fie prietene ; recunoaște că tu i-ai și spus cîte ceva. Iată, văd că zîmbești.

— Dacă vezi, Maximilien, înseamnă că nu mai are nici un rost pentru noi peretele de scînduri.

— Ia să vedem, ce ți-a spus ?

— Mi-a spus că nu iubește pe nimeni — răspunse Valentine — că îi e groază de căsătorie ; că visul ei ar fi să ducă o viață liberă și independentă, și că aproape ar dori ca tatăl ei să-și piardă averea ca să se poată face artistă ca prietena ei, domnișoara Louise d'Armilly.

— Ei, vezi ?

— Și ce dovedește asta ? întrebă Valentine.

— Nimic, zîmbi Maximilien.

— Acum de ce zîmbești ?

— Va să zică și tu te uiți printre scînduri !

— Vrei să mă duc mai încolo ?

— Nu, nu ! Hai să vorbim despre tine.

— Adevărat ! Mai avem doar zece minute de stat împreună.

— Doamne, oftă Maximilien, mîhnit pînă în adîncul inimii.

— Da, Maximilien, ai dreptate, spuse Valentine melancolică. Eu îți sînt o sărmană prietenă. Ce viață te faci să duci, bietul meu Maximilien, pe tine, care ești făcut să fii fericit ! Crede-mă că mă dojenesc din plin pentru asta.

— Ce-ți pasă, Valentine ? Eu sînt fericit așa ; așteptarea asta veșnică mie mi se pare răsplătită de cele cinci minute cît te văd, de cele două cuvinte pe care mi le spui și de convingerea adîncă, nepieritoare, că Dumnezeu nu a creat două inimi mai apropiate decît ale noastre și că nu le-a reunit, aproape printr-o minune, numai ca să le despartă.

— Îți mulțumesc. Speră pentru amîndoi, Maximilien ; speranța ta mă face pe jumătate fericită.

— Ce s-a mai întîmplat, Valentine, de vrei să mă părăsești atît de repede ?

— Nu știu ; doamna de Villefort m-a rugat să trec pe la ea. Mi-a trimis vorbă că vrea să-mi dea o veste de care depinde o parte din averea mea. Doamne, n-are decît s-o ia întreagă ; sînt prea bogată. Iar după ce-o va lua, să mă lase liniștită și liberă ; tu m-ai iubi la fel și dacă aș fi săracă, nu-i așa, Maximilien ?

— Eu te voi iubi întotdeauna ; nu mi-ar păsa de bogăție sau de sărăcie dacă Valentine a mea ar fi lîngă mine și aș fi sigur că nimeni nu mi-o poate răpi. Dar nu crezi că vestea pe care vrea să ți-o spună ar putea fi legată de căsătoria ta ?

— Nu cred.

— Totuși ascultă-mă, Valentine, să nu te temi : cît timp voi trăi, eu nu voi fi al alteia.

— Crezi că mă liniștești spunîndu-mi asta, Maximilien ?

— Iartă-mă, ai dreptate, sînt brutal !... Voiam să-ți spun că acum cîteva zile l-am întîlnit pe domnul de Morcert.

— Și ?

— După cum știi, Franz e prietenul lui.

— Da ; și apoi ?

— A primit o scrisoare de la Franz care-i anunța apropiata reîntoarcere.

Valentine păli și se sprijini cu mîna de gard.

— Doamne, dacă ar fi asta ! Dar nu, atunci nu m-ar anunța doamna de Villefort.

— De ce ?

— De ce ?... Nu știu nici eu... Dar mi se pare că doamna de Villefort, deși nu se împotrivește fățiș, nu vede cu ochi buni căsătoria mea.

— Pentru asta mi se pare că am s-o iubesc din toată inima pe doamna de Villefort.

— Nu te pripi, Maximilien, răspunse Valentine zîmbind cu tristețe.

— În sfîrșit, dacă ea e împotriva căsătoriei acesteia, poate că și-ar pleca urechea la o altă propunere, măcar numai ca s-o rupă...

— Nu, Maximilien ; nu de ginere fi e silă doamnei de Villefort, ci de căsătorie.

— Cum de căsătorie ? Dacă o dezgustă căsătoria, ea de ce s-a măritat ?

— Nu mă înțelegi, Maximilien ; acum un an, cînd i-am spus că vreau să mă retrag într-o mănăstire, ea, cu toate observațiile pe care s-a crezut datoră să mi le facă, mi-a primit propunerea cu bucurie. Chiar tata consimțise, și sînt sigură că la îndemnul ei. Dar bietul meu bunic m-a oprit. Nu poți să-ți închipui, Maximilien, ce expresie au ochii bietului bătrîn care nu mă iubește decît pe mine în lume, și care, Dumnezeu să mă ierte dacă vorbesc cu păcat, nu e iubit de nimeni altcineva decît de mine. Dacă ai ști cum m-a privit cînd mi-a aflat hotărîrea, cîtă muștrare avea în privire și cîtă deznădejde în lacrimile care îi curgeau tăcute, fără suspine, de-a lungul obrazilor săi încre-

meniți ! Atunci am simțit parcă o remușcare ; m-am aruncat la picioarele lui strigându-i : „Iartă-mă ! Iartă-mă, bunicule ! Facă din mine ce-or vrea, dar nu te voi părăsi niciodată“. El și-a înălțat ochii spre cer ! ...Maximilien, pot să îndur oricît ; privirea bătrînului m-a răsplătit dinainte pentru toate cîte le voi avea de suferit.

— Valentine scumpă, ești un înger, și nu știu cum eu, tăind fără milă atîta beduini, am meritat să mi te arăți. Doar dacă nu cumva Dumnezeu a socotit că sînt necredincioși. Dar în sfîrșit, ia spune, Valentine, ce interes poate avea doamna de Villefort să nu te măriți ?

— N-ai auzit adineauri cînd îți spuneam că sînt bogată, Maximilien, mult prea bogată ? Am moștenit de la mama un venit de aproape cincizeci de mii de livre ; bunicul și bunica, marchizul și marchiza de Saint Méran îmi vor lăsa încă pe atîta ; domnul Noirtier are în mod vădit intenția de a mă face singura lui moștenitoare. De aceea, în comparație cu mine, fratele meu Edouard căruia nu-i va rămîne nici un fel de avere din partea doamnei de Villefort e sărac. Iar doamna de Villefort își adoră copilul. Dacă eu aș fi intrat în mănăstire, toată averea mea revenindu-i tatălui meu, care ne-ar fi moștenit pe marchiz, pe marchiză și pe mine, i-ar fi rămas fiului ei.

— Cît de ciudată e lăcomia asta la o femeie tînără și frumoasă !

— Nu uita că nu-i pentru ea, Maximilien, ci pentru fiul ei, și că tot ce ți se pare o lipsă a ei, devine aproape o virtute dacă ții seama de dragostea maternă.

— Ce-ar fi, Valentine, dacă i-ai lăsa fratelui tău o parte din avere ? întrebă Morrel.

— Cum să fac o asemenea propunere, și mai ales cum s-o fac unei femei care vorbește într-una despre dezinteres ? răspunse Valentine.

— Valentine, dragostea mi-a rămas totdeauna sfîntă și, ca pe orice lucru sfînt, am acoperit-o cu vâ-

lul respectului și mi-am închis-o în inimă ; nimeni pe lume, nici chiar sora mea, nu-mi bănuiește dragostea pe care n-am destăinuit-o nimănui. Valentine, îmi îngădui să-i vorbesc unui prieten despre ea ?

Valentine tresări.

— Unui prieten ? Doamne ! Maximilien, mă cutremur numai când te aud vorbind așa ! Unui prieten ! Și cine e prietenul acesta ?

— Ascultă-mă, Valentine, ai simțit vreodată pentru vreun om o atracție căreia nu-i poți rezista și care te face să crezi că îl cunoști de multă vreme pe omul acela, deși îl vezi pentru prima dată ? Te tot întrebi atunci unde și cum l-ai mai văzut, iar pînă la urmă, neputînd să-ți amintești nici timpul, nici locul, ajungi să crezi că toate s-au întîmplat într-o lume în care ai trăit mai înainte și că atracția asta nu e decît o amintire care se trezește.

— Mi s-a întîmplat.

— Ei bine, așa am simțit eu, prima dată cînd l-am văzut pe omul acesta neobișnuit.

— Un om neobișnuit ?

— Da.

— Îl cunoști de multă vreme ?

— Abia de vreo opt sau zece zile.

— Și numești prieten un om pe care abia îl cunoști de opt zile ? Maximilien, te credeam mai zgîrcit cu frumosul cuvînt *prietenie*.

— În mod logic ai dreptate, Valentine ; dar orice ai spune, eu tot voi rămîne credincios simțămîntului acestuia instinctiv. Cred că omul despre care îți vorbesc va fi amestecat în tot binele ce mi se va întîmpla în viitorul pe care uneori privirea lui adîncă pare că îl cunoaște, iar mîna lui puternică pare că îl conduce.

— Va să zică e un vrăjitor, zîmbi Valentine.

— Pe cinstea mea că adeseori mă simt ispitit să cred că ghicește, mai ales binele, răspunse Maximilien.

— Fă-mi și mie cunoștință cu el, Maximilien, ca să aflu dacă voi fi iubită într-atîta încît să mă simt răs-

plătită pentru tot ce am suferit, — spuse Valentine cu tristețe.

— Sărmana mea prietenă ! Dar îl cunoști !

— Eu ?

— Da. E omul care a salvat viața mamei tale vitrege și a fiului ei.

— Conte de Monte-Cristo ?

— El însuși.

— Nu, se împotrivi Valentine, nu va putea niciodată să-mi fie prieten, fiindcă e prea prieten cu mama mea vitregă.

— Conte, prietenul mamei tale vitrege, Valentine ? Instinctul meu nu poate da greș pînă într-atîta ; sînt sigur că te înșeli.

— Dacă ai ști, Maximilien ! Acum nu mai domnește în casă Edouard, ci contele : e căutat de doamna de Villefort care vede adunată în el toată știința omenescă ; e admirat, înțelegi ? Admirat de tata care spune că n-a mai auzit niciodată rostite cu atîta dar al vorbirii ideile cele mai înalte ; e idolatrizat de Edouard care, cu toată teama lui de ochii mari și negri ai contelui, dă fuga la el de cum îl vede venind, și-i deschide palma ca să găsească întotdeauna vreo jucărie minunată. Domnul de Monte-Cristo nu vine la tata ; domnul de Monte-Cristo nu vine la doamna de Villefort ; domnul de Monte-Cristo vine la noi ca la el acasă.

— Atunci, dragă Valentine, dacă lucrurile stau așa cum spui, ar fi trebuit să-i simți sau îi vei simți în curînd urmările prezenței. L-a întîlnit pe Albert de Morcerf în Italia ca să-l scape din mîinile bandiților ; a zărit-o pe doamna Danglars ca să-i facă un dar regesc ; mama ta vitregă și fratele tău îi trec pe dinaintea porții, pentru ca nubianul lui să le salveze viața. Se vede cît de colo că omul acesta are puterea de a influența lucrurile. N-am văzut de cînd sînt gusturi mai simple, unite cu o măreție mai înaltă. Zîmbetul lui e atît de blînd cînd mi-l adresează mie, încît uit

cît de amar i-l găsesc alții. Spune, Valentine, ți-a zîmbit el așa ? Dacă a făcut-o, vei fi fericită.

— Mie, Maximilien ? Nici nu se uită la mine, sau, mai curînd, dacă trece din întîmplare prin fața mea, își întoarce privirile. Zău, nu e mărinimos ! Și n-are nici privirea aceea pătrunzătoare care citește în adîncul inimilor, așa cum greșit crezi tu. Dacă ar fi mărinimos, m-ar ocroti cu puterea lui, văzîndu-mă singură și tristă în casa asta, și pentru că joacă, după cîte îmi spui, rolul soarelui, mi-ar încălzi și mie inima cu una din razele lui. Spui că te iubește, Maximilien ? Ce știi tu ? Oamenii îi zîmbesc unui ofițer înalt de aproape doi metri, ca tine, cu mustața lungă și cu sabie zdravănă, dar își închipuie că pot strivi fără teamă o biată fată care plînge.

— Valentine, îți jur că te înșeli.

— Dacă n-ar fi așa, Maximilien, dacă s-ar purta cu mine diplomatic, cu alte cuvinte, ca un om care — într-un fel sau altul — vrea să devină stăpîn în casă, m-ar fi onorat măcar o singură dată cu unul din zîmbetele pe care i le lauzi atîta. Dar nu : el m-a văzut nefericită, a înțeles că nu-i pot fi de folos cu nimic și nici nu se uită măcar la mine. Cine știe dacă nu cumva pentru a se pune bine cu tata, cu doamna de Villefort sau cu fratele meu, nu mă va prizoni și el cît îi va fi cu putință ? Haide, să vorbim deschis : eu nu sînt o femeie care trebuie disprețuită, așa, fără motiv ; tu mi-ai spus-o doar. Iartă-mă — continuă Valentine văzînd ce urmări aveau cuvintele ei asupra lui Maximilien — sînt rea și îți spun despre omul acesta niște lucruri pe care nici nu bănuiam că le am în inimă. Iată, nu tăgăduiesc că există influența despre care mi-ai vorbit și că o simt și eu ; dar dacă o îndreaptă asupra mea, atunci o face într-un fel vătămător și distrugător al gîndurilor bune, după cum vezi.

— Bine Valentine, oftă Morrel, să nu mai vorbim despre asta ; n-am să-i spun nimic.

— Dragul meu, văd bine că te mîhnesc. De ce nu pot să-ți strîng mîna și să-ți cer iertare ! Dar la urma

urmei, nici nu vreau decât să mă conving; ia spune-mi, ce-a făcut contele de Monte-Cristo pentru tine?

— Mărturisesc că mă pui în mare încurcătură, Valentine, întrebându-mă ce a făcut contele pentru mine, nimic bătător la ochi; știu, dar, după cum ți-am spus, atracția e cu totul instinctivă și n-are nimic rațional în ea. Parcă soarele mi-a făcut vre-un lucru? Nu. Mă încălzește, la lumina lui te văd pe tine și atîta. Oare cutare sau cutare mireasmă a făcut vreun lucru pentru mine? Nu. Dar aroma lor îmi desfată unul din simțuri. Nu pot să-ți răspund altceva cînd mă întrebi de ce laud parfîmul acesta, prietenia mea pentru el este la fel de ciudată ca și a lui pentru mine. Un glas tainic mă face să cred că e ceva mai mult decît întîmplare în această prietenie neprevăzută și reciprocă. Pînă și în cele mai simple dintre faptele lui, pînă și în cele mai tainice dintre gîndurile lui, găsesc o legătură cu faptele și gîndurile mele. O să rîzi de mine, Valentine, dar de cînd îl cunosc mi-a venit ideea nesăbuită că tot binele care mi s-a întîmplat, de la el mi se trage. Și totuși, am trăit treizeci de ani fîră să am nevoie de acest ocrotitor, nu-i așa? Dar ce-are a face! Iată, de pildă: m-a invitat sîmbătă la masă, lucru firesc pentru relațiile noastre, nu-i așa? Ei, bine, ce-am aflat după aceea? Că tatăl tău este și el invitat și că va veni și mama ta. Mă voi întîlni cu ei și cine știe ce urmări pentru viitor va avea întrevederea noastră? Iată niște împrejurări foarte simple în aparență; și totuși, pentru mine au ceva care mă uimește și am o încredere oarbă în ele. Îmi spun că Monte-Cristo, omul neobișnuit care ghicește totul, a vrut să mă întîlnesc cu doamna și cu domnul de Villefort și caut, uneori, ți-o jur, să citesc în ochii lui dacă nu cumva mi-a ghicit dragostea pentru tine.

— Dragul meu, spuse Valentine, te-aș lua drept vizionar și m-aș teme că începîsă te rătăcești, dacă te-aș auzi judecînd numai așa... Cum? Vezi altceva decît întîmplarea în întîlnirea asta? Ia gîndește-te puțin. Tata, care nu iese niciodată, a fost de zece ori pe

punctul de a refuza invitația făcută doamnei de Villefort, care, dimpotrivă, abia așteaptă să vadă casa nabului acestuia extraordinar și cu mare greutate l-a convins s-o însoțească. Nu, nu, crede-mă : în afară de tine, dragă Maximilien, nu mai am cui să-i cer ajutor în lumea astă decît bunicului, un cadavru ! N-am unde să caut sprijin decît la biata mea mamă, o nălucă !

— Simt că ai dreptate, Valentine, și că logica este de partea ta, răspunse Maximilien. Dar vocea ta de obicei atît de blîndă, de convingătoare pentru mine, de data asta nu mă convinge.

— Nici tu nu m-ai convins, răspunse Valentine ; îți mărturisesc că dacă n-ai alt exemplu de dat...

— Aș mai avea unul, spuse Maximilien, șovăind ; dar, zău, Valentine, sînt silit să recunosc singur că e și mai nesăbuit decît primul.

— Atita pagubă, zîmbi Valentine.

— Și totuși, continuă Morrel, el e la fel de convingător pentru mine unul, care trăiesc din inspirație și din simțire. De zece ani, de cînd sînt în armată, mi-am salvat uneori viața datorită vreunei străfulgerări lăuntrice care m-a îndemnat să fac un pas mai înainte sau mai înapoi, ca să nu mă atingă glonteale ucigător.

— Dragă Maximilien, de ce nu pui pe seama rugăciunilor mele deviațiile gloanțelor ? Cînd ești acolo, eu nu mă mai rog pentru mine, ci pentru tine, lui Dumnezeu și mamei.

— Da, de cînd te cunosc, zîmbi Morrel ; dar mai înainte de a te cunoaște, Valentine...

— Haide, răule, dacă nu vrei să-mi datorezi nimic, spune-mi exemplul despre care ai recunoscut singur că e nesăbuit.

— Uită-te printre scînduri și privește acolo, lîngă arborele acela. Vezi calul cu care am venit ?

— Ce frumos e ! strigă Valentine. De ce nu l-ai adus mai aproape de poartă ? I-aș fi vorbit și m-ar fi înțeles.

— După cum vezi, e un animal care prețuiește foarte mult, continuă Maximilien. Și tu știi că eu n-am cînie ce avere, Valentine, și că sînt un om cumpătat, cum se spune. Îl văzusem la un geambaș pe splendidul *Medeah*, — așa-i spun eu calului. Am întrebât cît costă. Mi s-a răspuns : patru mii cinci sute de franci. După cum îți închipui, a trebuit să mă abțin, să-l admir și să plec, zău, destul de mîhnit, fiindcă bietul animal mă privise duios, mă mîngîiase cu capul și se dovedise neîntrecut la călărie. În aceeași seară, aveam cîțiva invitați acasă. Veniseră domnul de Château-Renaud, domnul Debray și încă vreo cinci-șase alte secături pe care ai cînstea de a nu le cunoaște nici măcar după nume. Cineva a propus să jucăm cărți. Eu nu joc niciodată, fiindcă nu sînt destul de bogat ca să pot pierde și nici destul de sărac pentru a rîvni la cîștig. Dar eram la mine acasă, înțelegi, și nu puteam face altceva decît să trimit după cărți. Și chiar așa am făcut.

Pe cînd ne așezam la masă, a sosit domnul de Monte-Cristo. El își luă locul. Am jucat și am cîștigat ; abia îndrăznesc să-ți mărturisesc, Valentine : am cîștigat cinci mii de franci. Ne-am despărțit la miezul nopții. Nu m-am putut abține, am luat o trăsură și m-am dus de-a dreptul la geambaș. Cu inima bătînd înfrigurat, am sunat ; cel care mi-a deschis trebuie că m-a crezut nebun. M-am repezit prin poarta abia deschisă, am intrat în grajd și m-am uitat în iesle. Ce fericire ; *Medeah* își ronțăia fînul. M-am repezit la o șa, i-am potrivit-o eu însumi pe spinare, i-am pus frîul. *Medeah* se arată cît se poate de blînd. Apoi, dîndu-i patru mii cinci sute de franci negustorului uluit, m-am reîntors sau mai bine spus mi-am petrecut noaptea plimbîndu-mă în Champs-Élysées. Atunci am văzut lumina aprinsă la fereastra contelui și mi s-a părut că-i zăresc umbra dinapoia perdelelor. Aș putea să jur, Valentine, că domnul de Monte-Cristo știa cît doream calul și că a pierdut dinadins ca să mă facă să cîștig.

— Zău, dragul meu Maximilien, prea ești fantastic... N-ai să mă iubești multă vreme... Un om care face poezie ca tine n-o să vrea să se ofilească într-o dragoste monotonă ca a noastră... Dar, auzi, mă strigă...

— Valentine, spuse Maximilien, prin crăpătura scindurilor... Dă-mi degetul tău cel mai mic, să-l sărut...

— Maximilien, ne făgăduisem să fim unul pentru altul ca două voci, ca două umbre!

— Cum vrei tu, Valentine.

— Dacă am să fac ce vrei tu, ai să fii fericit?

— Da!

Valentine se sui pe o bancă și-și trecu, nu degetul mic, ci întreaga mână pe deasupra gardului de scinduri.

Maximilien, fericit, se urcă și el pe un bolovan, prîmse mîna adorată și își lipi de ea buzele arzătoare; dar mînuța îi alunecă de îndată dintre palme și tînărul o auzi pe Valentine fugind, poate înspăimîntată de ceea ce simțise.

DOMNUL NOIRTIER DE VILLEFORT

Iată ce se petrecuse în casa procurorului regal după plecarea doamnei Danglars și a fiicei sale, și în timpul convorbirii pe care am redat-o mai sus:

Domnul de Villefort intrase la tatăl său, urmat de doamna de Villefort; cît despre Valentine, știm unde era.

După ce îl salutară pe bătrîn și după ce îi spuseră să plece lui Barrois — bătrînul servitor care îl slujea pe Noirtier de peste douăzeci și cinci de ani — cei doi soți se așezaseră de o parte și de alta a bolnavului.

Noirtier zăcea într-un jilț mare, cu rotile, unde îl așezau dimineata și de unde îl scoteau seara. Stătea în fața unei oglinzi care cuprindea în apele ei întregul apartament, îngăduindu-i să vadă fără să facă nici o mișcare — de altfel, nici nu se putea mișca — cine intra în cameră, cine ieșea și ce se petrecea în preajmă. Noirtier, neclintit ca un cadavru, se uita cu ochii lui inteligenți și vii la copiii a căror plecăciune ceremonioasă îi arătau că veniseră să facă vreun demers oficial neașteptat.

Doar văzul și auzul erau singurele simțuri care mai însuflețeau, ca două scînteii, rămășița aceasta omească pe trei sferturi pregătită pentru mormînt; ba chiar și dintre cele două simțuri, doar unul singur putea să exteriorizeze viața lăuntrică a statuii însuflețite: privirea care-i înfățișa viața lăuntrică părea una dintre acele luminițe depărtate care-i arată călătorului pierdut în mijlocul pustiului, noaptea, că mai există încă o ființă vie care veghează în tăcere, în întuneric.

Deasupra ochilor negri ai bătrînului Noirtier se zburleau niște sprîncene ca pana corbului. Pletele, lungi și atîrnîndu-i în șuvițe pe umeri, albiseră. Iar în ochi, așa cum se întîmplă oricărui organ omenesc întărit pe seama celorlalte organe, se concentrase întreaga activitate, întreaga pricepere, puterea și inteligența răspîndită altădată în trupul și în mintea lui Noirtier. Sigur, brațul nu se mai putea mișca, glasul nu mai avea sunet, trupul nu se mai putea ține drept, dar ochii aceștia puternici le înlocuiau pe toate. Bătrînul porunceă cu privirea ; era un cadavru cu ochi vii, și nimic nu părea mai înfricoșător uneori decît obrazul acesta de marmoră, în susul căruia se aprindea o mînie sau strălucea o bucurie. Numai trei persoane știau să înțeleagă limbajul bietului paralytic : Villefort, Valentine și bătrînul servitor despre care am pomenit. Dar cum Villefort nu-și vedea tatăl decît arareori, numai cînd n-avea încotro , și cum atunci cînd îl vedea nu căuta să-i facă pe plac, înțelegîndu-l, toată bucuria bătrînului era nepoată-sa. Datorită devotamentului, dragostei și răbdării, Valentine ajunsese să înțeleagă din privire toate gîndurile lui Noirtier. Limbajului acestuia mut sau de neînțeles pentru un altul, ea îi răspundea cu tot glasul, cu tot chipul, cu tot sufletul, în așa fel încît aveau loc discuții însuflețite între fată și așa zisa țărîină, care devenise aproape pulbere dar totuși mai era un om cu deosebit de multe cunoștințe, cu o putere de pătrundere uluitoare și cu o voință pe atît de puternică, pe cît poate fi sufletul închis într-o materie pe care nu mai are forța s-o supună.

Așadar, Valentine rezolvase ciudata problemă a înțelegerii gîndirii bătrînului ca să-l facă să-i înțeleagă gîndirea ei ; și datorită strădaniei sale, rareori se întîmpla ca pentru cerințele obișnuite ale vieții, ea să nu nimerească fără greș dorințele sufletului acestuia încă viu sau nevoile cadavrului pe jumătate în nesimțire.

Iar bătrînul servitor Barrois, care după cum am spus, își slujise stăpînul timp de douăzeci și cinci de

ani, îi cunoştea bine toate obiceiurile şi rareori se întâmpla ca Noirtier să fie nevoit să-i ceară ceva.

Villefort n-avea nevoie, prin urmare, nici de ajutorul unuia nici de al celuilalt ca să lege cu tatăl său ciudata discuţie pe care voia să o provoace. Cunoştea el însuşi cât se poate de bine vocabularul bătrînului, şi dacă nu-l folosea mai des, aceasta se datora plictise-
lii sau nepăsării. De aceea el o lăsa pe Valentine să coboare în grădină, îl îndepărtă pe Barrois, şi, după ce se aşează la dreapta tatălui său în timp ce doamna de Villefort se aşează la stînga, îi spuse :

— Să nu te mire, tată, că Valentine n-a venit cu noi şi că i-am spus lui Barrois să plece. Discuţia pe care o vom avea împreună e dintre acelea ce nu se pot desfăşura dinaintea unei fete sau a unui servitor ; doamna de Villefort şi cu mine avem să-ţi comunicăm ceva.

Obrazul lui Noirtier rămase nepăsător tot timpul cât dură introducerea, pe cînd ochiul lui Villefort, dimpotrivă, păru că vrea să pătrundă cât mai adînc în inima bătrînului.

— Comunicarea aceasta, sîntem siguri, şi eu şi doamna de Villefort, că-ţi va fi plăcută, continuă procurorul regal cu glasul lui îngheţat, care părea că nu admite nici un fel de împotrivire.

Ochii bătrînului continuau să rămînă fără vlagă ; Noirtier asculta şi atîta tot.

— Tată, urmă Villefort, o mărităm pe Valentine.

Un chip de ceară n-ar fi rămas mai rece decît chipul bătrînului la auzul acestei veşti.

— Căsătoria va avea loc peste trei luni, continuă Villefort.

Ochii bătrînului continuau să rămînă neînsufleţiţi.

Doamna de Villefort luă şi ea cuvîntul, grăbindu-se să adauge :

— Am crezut că vestea aceasta te va interesa, tată ; de altfel mi s-a părut totdeauna că Valentine ţi-e dragă ; nu ne rămîne decît să-ţi spunem numele tînărului hărăzit ei. E una dintre cele mai onorabile partide la care Valentine s-ar fi putut gîndi. Are avere,

e de neam mare, iar purtarea și gusturile lui sînt o garanție pentru un viitor pe deplin fericit. Numele lui trebuie să-ți fie cunoscut! E vorba de domnul Franz de Quesnel, baron d'Épinay.

În timpul cît soția sa rostise aceste cuvinte, Villefort își privise tatăl mai atent ca totdeauna. Cînd doamna de Villefort rosti numele lui Franz, ochii lui Noirtier, pe care fiul său îi cunoștea atît de bine, tresăriră, iar pleoapele i se dilatară ca niște buze gata să dea drumul cuvintelor și lăsară să scape o fulgerare.

Procurorul regal, cunoscător al vechilor relații de dușmănie publică ce existaseră între tatăl său și tatăl lui Franz, îi înțelese focul și frămîntarea. Și totuși le lăsă să treacă de parcă nici nu le-ar fi zărit și, reluîndu-și cuvîntul de unde îl lăsase soția lui, continuă :

— Înțelege, tată, că e foarte important, acum, cînd Valentine are aproape nouăsprezece ani, s-o vedem odată la casa ei. Noi nu te-am uitat, totuși, în discuțiile noastre, și sîntem siguri dinainte că soțul Valentinei va primi, dacă nu să trăiască lîngă noi, care poate am stînjiți o pereche tînără, măcar să trăiești dumneata alături de ei. Valentine te iubește atît, iar dumitale se pare că-ți este la fel de dragă. Așa, ai să poți trăi ca și pînă acum, cu tabieturile dumitale, dar avînd la căpătîi doi copii, în loc de unul.

Fulgerul din privirea lui Noirtier deveni arzător.

Fără îndoială că în sufletul bătrînului se petrecea un lucru groaznic ; fără îndoială că strigătul durerii și al mîniei i se urcase în gîttej și, neputînd să izbucnească, îl înăbușea, căci fața i se înroșise, iar buzele-i se învinețiseră.

Villefort deschise liniștit o fereastră, spunînd :

— E prea cald aici și căldura aceasta îi face rău tatii.

Apoi se reîntoarce, dar nu se mai așeză.

— Căsătoria aceasta, adăugă doamna de Villefort, este pe placul domnului d'Épinay și a familiei sale ;

de altfel, familia îi e formată numai dintr-un unchi și o mătușă. Mama lui Franz a murit pe cînd îl naștea, iar tatăl a fost asasinat în 1815, adică atunci cînd copilul n-avea decît doi ani, Franz n-are deci de ascultat decît de propria lui voință.

— Tatăl i-a fost asasinat în chip misterios, glăsui Villefort. Autorii crimei au rămas necunoscuți, deși bănuiala a pluit deasupra capetelor mai multor oameni, fără să se abată însă asupra vreunuia.

Noirtier se forță atîta încît buzele i se strînseseră parcă pentru a zîmbi.

— Adevărații vinovați — continuă Villefort — cei care știu cine a săvîrșit crima, cei asupra cărora se poate abate dreptatea omenească în timpul vieții și dreptatea cerească după moartea lor, ar fi pe deplin fericiți dacă ar fi în situația noastră, dacă ar avea o fată să i-o ofere lui Franz d'Épinay, și să stingă astfel pînă și ultimele urme de bănuieli.

Cu o putere care nu s-ar fi putut bănuî că zace în trupul lui frînt, Noirtier reuși să se stăpînească.

— Da, înțeleg, îi răspunse el lui Villefort cu privire; iar privirea aceasta exprima disprețul adînc laolaltă cu mînia inteligentă.

La rîndul său, Villefort răspunse privirii pe care o înțelesese, înălțînd nepăsător din umeri.

Apoi îi făcu semn soției sale să se ridice.

— Acum, tată, spuse doamna de Villefort, te rog să primești tot respectul meu. Dorești cumva ca Edouard să vină și el să te vadă?

Potrivit înțelegerii, bătrînul arăta că aprobă cutare lucru închizînd ochii și că îl refuză, clipînd de mai multe ori; iar cînd voia să-și arate o dorință, înălța ochii spre cer.

Dacă dorea s-o cheme pe Valentine, el închidea numai ochiul drept.

Dacă-l chema pe Barrois, închidea ochiul stîng.

La propunerea doamnei de Villefort el clipi cu tărie de mai multe ori.

Doamna de Villefort, întâmpinată cu un refuz vădit, își mușcă buzele.

— Atunci să ți-o trimit pe Valentine ? întrebă ea.

— Da, făcu bătrînul închizînd ochii cu putere.

Domnul și doamna de Villefort salutară și ieșiră, poruncind să fie chemată Valentine, care de altfel fusese anunțată că va trebui să treacă, în timpul zilei, pe la domnul Noirtier.

După plecarea lor, Valentine intră, roșie încă de emoție. Nu-i trebui decît o privire ca să-și dea seama cît suferea bătrînul și cîte lucruri avea să-i spună.

— Dragă bunicule, strigă ea, ce s-a întîmplat ? Te-au supărat, nu-i așa ? și ești mînios !

— Da, răspunse bătrînul, închizînd ochii.

— Pe cine ești supărat ? Pe tata ? Nu. Pe doamna de Villefort ? Nu. Pe mine ?

Bătrînul făcu semn că da.

— Dar ce ți-am făcut eu, bunicule ?

Nici un răspuns. Valentine continuă :

— Astăzi nici nu te-am văzut măcar. Ți s-o fi spus ceva despre mine.

— Da, răspunse privirea bătrînului.

— Ia să vedem. Doamne, îți jur bunicule că... Aha !... Domnul și doamna de Villefort au fost adineori pe aici, nu-i așa ?

— Da.

— Și ei ți-au spus ceva care te-a necăjit ? Ce anume ? Vrei să mă duc să-i întreb ca să-ți pot cere iertare ?

— Nu, nu, făcu privirea.

— Mă înspăimînți ! Doamne, ce au putut să-ți spună ?

Ea începu să caute în gînd.

— Am ghicit, spuse apoi, coborînd glasul și apropiindu-se de bătrîn. Nu cumva ți-au vorbit despre nunta mea ?

— Da, răspunse privirea mîniată.

— Înțeleg ; ești supărat pe mine ființă am tăcut. Dar, știi, ei mi-au cerut cu tot dinadinsul să nu-ți spun

nimic. Nici mie nu-mi spusese ră încă nimic, dar le-am surprins taina mai mult din întâmplare. De asta nu ți-am spus. Iartă-mă, bunicule.

Privirea, redevenită fixă și fără vlagă, păru că răspunde :

„Nu numai tăcerea ta mă mîhnește“.

— Atunci ce ? întrebă tînăra : poate crezi că te voi părăsi, bunicuțule, și că măritișul mă va face să te uit ?

— Nu, făcu bătrînul.

— Ți-au spus că domnul d'Épinay primește să rămînem împreună ?

— Da.

— Atunci de ce ești supărat ?

Ochii bătrînului căpătară o expresie de blîndețe nemărginită.

— Da, înțeleg, spuse Valentine. Ești necăjit fiindcă mă iubești.

Bătrînul făcu semn că da.

— Si ți-e teamă să nu fiu nefericită ?

— Da.

— Nu-ți place Franz ?

Ochii repetară de trei sau de patru ori :

— Nu, nu, nu.

— Atunci ești tare mîhnit, nu-î așa, bunicule ?

— Da.

— Ei bine, ascultă, spuse Valentine, îngenunchind înaintea lui Noirtier și trecîndu-și brațele pe după gît ! Și eu sînt tare mîhnită, fiindcă nici eu nu-l iubesc pe domnul Franz d'Épinay.

O licărire de bucurie trecu prin ochii bătrînului.

— Cînd am vrut să plec la mănăstire, îți aduci aminte ce supărat ai fost pe mine ?

O lacrimă umezi pleoapa uscată a bătrînului.

— Atunci, continuă Valentine, voiam să plec ca să scap de măritișul ăsta care îmi frînge inima.

Respirația lui Noirtier deveni gîfîitoare.

— Va să zică măritișul meu te mîhnește, bunicuțule ? Dacă ai putea să mă ajuți, dacă am putea amîn-

doi să le zdruncinăm planul ! Dar tu nu te poți împotrivi, tu care, totuși, ai mintea atât de vie și voința atât de puternică ! Când e vorba de luptă însă, ești slab, mai slab chiar decât mine. Vai ! Ai fi putut să-mi fii un ocrotitor atât de puternic pe vremea când erai sănătos ; dar astăzi nu poți decât să mă înțelegi și să te bucuri sau să te întristezi împreună cu mine. E ultima fericire pe care dumnezeu a uitat să mi-o răpească odată cu celelalte.

Pe când Valentine vorbea astfel, în ochii lui Noirtier se ivi o expresie atât de șireată și de înțeleaptă totodată, încît fata crezu că vrea să-i spună :

— Te înșeli, mai pot încă mult pentru tine.

— Poți să faci ceva pentru mine, bunicule ? tălmăci Valentine.

— Da.

Noirtier înălță ochii spre cer. Era semnul convenit între el și Valentine atunci cînd dorea ceva.

— Ce vrei, bunicule ? Ia să vedem !

Valentine se gîndi o clipă, își spuse cu glas tare gîndurile pe măsură ce-i veneau și, văzînd că la tot ce spunea bătrînul îi răspundea într-una *nu*, exclamă :

— Haide, dacă sînt atât de proastă, să folosesc ultimele mijloace.

Și începu să rostească, una după alta, toate literele alfabetului, de la A pînă la N, în timp ce se uita zîmbitoare la ochiul paralizicului. Cînd ajunsese la N, Noirtier făcu semn că da.

— Va să zică, lucrul pe care îl dorești începe cu litera N ; Deci, avem de-a face cu un N ! Ia să vedem ce vrem de la N-ul acesta ? Na, ne, ni, no...

— Da, da, da, făcu bătrînul.

— Aha. E *no* ?

— Da.

Valentine aduse un dicționar și-l puse pe un pupitr în fața lui Noirtier. Apoi îl deschise și cînd văzu privirea bătrînului ațintită pe file, începu să plimbe degetul, repede, de sus în jos, de-a lungul coloanelor.

Deprinderea, timp de șase ani de cînd Noirtier ajunsese în jalnica lui situație, îi ușurase într-atîta încercările, încît Valentine ghicea la fel de repede gîndurile bătrînului ca și cum chiar el și-ar fi căutat cuvintele în dicționar.

La cuvîntul *notar*, Noirtier îi făcu semn să se oprească.

— *Notar*, spuse fata ; va să zică vrei un notar, bunicule ?

Bătrînul făcu semn că într-adevăr un notar voia.

— Atunci să trimit după un notar ? întrebă Valentine.

— Da, răspunse paralticul.

— Tata trebuie să știe ?

— Da.

— Vrei să vină numaidecît notarul ?

— Da.

— Atunci o să trimit după el, chiar acum, dragă bunicule. Numai atîta vrei ?

— Da.

Valentine dădu fuga la sonerie și chemă un servitor, spunîndu-i să roage pe domnul sau pe doamna de Villefort să poștească la bătrîn.

— Ești mulțumit ? întrebă fata. Da... cred și eu. Așa-i ? Nu era ușor de ghicit...

Și fata îi zîmbi bătrînului ca unui copil.

Domnul de Villefort intră, chemat de Barrois.

— Ce dorești, tată ? întrebă el.

— Bunicul vrea un notar, spuse Valentine.

Auzind o cerere atît de ciudată și mai ales atît de neașteptată, domnul de Villefort se uită la paraltic.

— Da, făcu acesta cu o hotărîre care arăta că, ajutat de Valentine și de bătrînul său servitor — acum, cînd ei știau ce dorea — era gata să lupte.

— Ai cerut un notar ? repetă Villefort.

— Da.

— Pentru ce ?

Noirtier nu răspunse.

— Pentru ce ai nevoie de un notar ? întrebă iar Villefort.

Privirea paralyticului rămase neclintită și, deci, mută. Asta voia să însemne : stăruie în holărîrea mea.

— Ca să ne joci vreo festă păcătoasă ? întrebă Villefort. Crezi că merită ?

— Oricum, spuse Barrois, gata să stăruie cu încăpățînarea obișnuită a servitorilor bătrîni, dacă domnul dorește un notar, pesemne că are nevoie de el. Așa că mă duc să chem un notar.

Barrois nu recunoștea alt stăpîn în afară de Noirtier și nu admitea niciodată să se împotrivească cineva, cît de cît, dorințelor acestuia.

— Da, vreau un notar, făcu Noirtier închizînd ochii cu un aer de sfidare, ca și cum ar fi spus : să vedem dacă va îndrăzni cineva să stea împotriva voinței mele.

— Vei avea un notar dacă ții cu tot dinadinsul să ai unul, tată ; dar mă voi scuza față de el și te voi scuza și pe dumneata, fiindcă scena o să fie foarte caraghioasă.

— Ce-are a face, răspunse Barrois. Eu tot mă duc să-l aduc.

Și bătrînul servitor ieși triumfător.

Capitolul XXI
TESTAMENTUL

În clipa cînd Barrois ieși, Noirtier se uită la Valentine cu privirea lui plină de șiratenie, care ascundea în ea atîtea lucruri. Fata îl înțelese și îl înțelese de asemenea și Villefort, căci fruntea i se încreți iar sprîncenele i se încruntară.

Procurorul regal luă un scaun, se instală în odaia paralticului și așteptă.

Noirtier îl privea cu totul nepăsător ; dar, cu coada ochiului, el îi poruncise Valentinei să nu fie îngrijorată și să rămînă și ea.

Peste trei sferturi de oră, servitorul se reîntoarce împreună cu notarul.

— Domnule, spuse Villefort după ce răspunse la salutul notarului, ați fost chemat de domnul Noirtier de Villefort, aici de față. O paralizie generală i-a răpit folosința membrilor și a glasului. Numai noi, cu mare greutate, ajungem să-i înțelegem unele frînturi ale gîndurilor.

Noirtier făcu un semn din ochi Valentinei, atît de serios și poruncitor, încît ea spuse numaidecît :

— Eu, domnule, înțeleg tot ce vrea să spună bu-nicul.

— Adevărat, adăugă Barrois, totul, absolut totul, după cum îi spuneam și eu pe drum domnului notar.

— Dați-mi voie, domnule, și dumneata de asemenea, domnișoară, spuse notarul adresîndu-se lui Villefort și Valentinei ; avem de-a face cu un caz în care un notar nu poate proceda în pripă, fără să-și ia o mare răspundere. Primul lucru pentru valabilitatea unui act este ca notarul să fie pe deplin convins că a interpretat cu fidelitate voința celui ce i-l dictează. Dar eu

n-aş putea fi sigur despre aprobarea sau neaprobarea unui client care nu vorbeşte; şi cum obiectul dorinţelor sau al silei clientului, dat fiind mutismul lui, nu-mi poate fi dovedit în mod limpede, funcţia mea este mai mult decît nefolositoare şi ar fi exercitată în mod ilegal.

Notarul făcu un pas, cu gînd să plece. Un uşor zîmbet de triumf se ivi pe buzele procurorului regal. La rîndul său, Noirtier o privi pe Valentine cu atîta suferinţă în ochi, încît ea se așeză în calea notarului.

— Domnule, stăruî Valentine, limba pe care o vorbesc cu bunicul este o limbă ce poate fi înţeleasă cu uşurinţă şi, aşa cum o înţeleg eu, v-aş putea face în cîteva minute s-o înţelegeţi şi dumneavoastră. Ia să vedem, domnule, ce vă trebuie ca să aveţi conştiinţa pe deplin împăcată?

— Aş avea nevoie tocmai de ce este necesar ca actul nostru să fie valabil, domnişoară — răspunse notarul — adică aş avea nevoie să ştiu sigur cînd clientul aprobă sau dezaprobă. Poţi face un testament cînd ţi-e trupul bolnav, dar mîntea trebuie neapărat să-ţi fie sănătoasă.

— Vă vor fi deajuns două semne ca să vă convingeţi că bunicul nu s-a bucurat niciodată mai mult ca acum de întreaga lui inteligenţă. Domnul Noirtier, lipsit de glas, neputînd să se mişte, închide ochii cînd vrea să spună da şi clipeşte de mai multe ori cînd vrea să spună nu. Acum ştiţi destule ca să discutaţi cu domnul Noirtier. Încercaţi.

Uitîndu-se la Valentine, ochii umeziţi ai bătrînului aveau în ei atîta duioşie şi recunoştinţă, încît pînă şi notarul îl înţelese.

— Aţi auzit şi aţi înţeles ce a spus nepoata dumneavoastră, domnule? întrebă notarul.

Noirtier închise încetîşor ochii, şi-i redeschise după o clipă.

— Şi-i aprobaţi spusele? Adică aprobaţi că semnele arătate de ea sînt într-adevăr cele cu ajutorul cărora vă faceţi înţeleasă gîndirea?

— Da, făcu bătrînul

— Dumneavoastră m-ați chemat ?

— Da.

— Ca să vă faceți testamentul ?

— Da.

— Și nu vreți să plec înainte de a vă face testamentul ?

Paraliticul clipi repede și de mai multe ori din ochi.

— Spuneți, domnule, acum înțelegeți și aveți conștiința liniștită ? întrebă tînăra.

Dar mai înainte ca notarul să poată răspunde, Villefort îl trase deoparte :

— Domnule, îi spusese el, credeți oare că un om poate îndura un șoc atît de groaznic pe cît a fost șocul suferit de domnul Noirtier de Villefort, fără ca moralul să nu-i fie, el însuși, grav atins ?

— Nu asta mă neliniștește, domnule, răspunse notarul. Mă gîndesc însă cum vom face să-i ghicim gîndurile, ca să-i putem provoca răspunsurile.

— Așadar, vă dați seama că-i cu neputință, spusese Villefort.

Valentine și bătrînul auzeau discuția dintre procuror și notar. Noirtier își aținti privirea cu atîta hotărîre asupra Valentinei, încît ea înțelese că-i cerea să intervină.

— N-aveți grijă, domnule, spusese Valentine ; oricît de greu ar fi, sau mai bine zis, oricît de greu vi s-ar părea să-i descoperim bunicului gîndurile, vi le voi arăta eu sau le voi da la iveală în așa fel încît să nu mai fie nici un fel de îndoială în privința lor. De șase ani stau lîngă bunicul și să vă spună el însuși dacă de șase ani dorința i-a rămas măcar o singură dată înăbușită în inimă din pricină că n-am putut să i-o înțeleg.

— Nu, făcu bătrînul.

— Atunci hai să încercăm, se învoi notarul. O primiți pe domnișoara ca tîlmaci ?

Paraliticul făcu semn că da.

— Bine. Să vedem, domnule, ce doriți de la mine și ce act voiți să vă fac ?

Valentine rosti toate literele alfabetului, pînă la litera T.

La această literă, privirea grăitoare a lui Noirtier o opri.

— Domnul dorește litera T, spuse notarul ; e lucru vădit.

— Așteptați, glăsui Valentine. Apoi, reîntorcîndu-se spre bunic rosti : ta..., te...

Bătrînul o opri la cea de a doua silabă.

Atunci Valentine luă dicționarul, și, sub privirea atentă a notaru'ui, răsfoi filele.

— Testament ! arată degetul ei, oprit de privirea lui Noirtier.

— Testament ! repetă notarul. Se vede bine că domnul vrea să facă un testament.

— Da, făcu de mai multe ori Noirtier.

— Asta-i curată minunăție, domnule; trebuie să recunoașteți, îi spuse notarul lui Villefort, care părea uluit.

— Într-adevăr, răspunse procurorul. Dar și mai mare minunăție va fi testamentul ; căci, la urma urmei, nu cred că articolele au să se înșire pe hîrtie, vorbă cu vorbă, fără inteligenta inspirație a fiicei mele. Și Valentine poate că e puțin cam prea interesată în privința testamentului ca să fie un tîlmaci așa cum s-ar cuveni, pentru dorințele nedeslușite ale domnului Noirtier de Villefort.

— Nu, nu, făcu paralticul.

— Cum ? se miră domnul de Villefort, Valentine nu e de loc interesată în privința testamentului ?

— Nu, făcu Noirtier.

— Domnule, interveni notarul încîntat de proba aceasta și gîndindu-se că va avea de povestit prietenilor amănuntele unei întîmplări atît de neobișnuite ; domnule, nimic nu mi se pare acum mai ușor de făcut decît lucrul care mi se părea mai adineaori cu nepu-

tință de îndeplinit. Testamentul va fi pur și simplu un testament mistic, adică prevăzut și autorizat de lege, cu singura condiție să fie citit dinaintea a șapte martori, aprobat de către testator în fața lor și semnat de notar, tot în fața lor. Cît despre timp, abia dacă o să dureze mai mult decît un testament obișnuit. La început trebuie scrise formulele obișnuite, totdeauna aceleași. Iar amănuntele ne vor fi date, cele mai multe dintre ele, de către starea însăși a afacerilor testatorului și de către dumneavoastră care le cunoașteți, deoarece le-ați girat. De altminteri, pentru ca actul să rămînă inatacabil, îi vom da cea mai deplină autenticitate; unul dintre confrății mei mă va ajuta și, împotriva obiceiului, va fi de față la dictare. Sînteți mulțumit, domnule? continuă notarul, adresîndu-se bătrînului.

— Da, răspunse Noirtier, strălucind de bucurie că a fost înțeles.

— Ce-o fi avînd de gînd să facă? se întreba Villefort, silit, din pricina înaltei sale situații, să nu se amestece prea mult și, de altfel, neputînd ghici scopul tatălui său.

El se întoarse deci ca să trimită după cel de al doilea notar, cerut de primul. Dar Barrois, care auzise tot și ghicise dorința stăpînului său, plecase fără să mai aștepte.

Atunci procurorul regal îi trimise vorbă soției sale să vină sus.

Peste un sfert de ceas se adunaseră cu toții în odaia paralticului și sosise și cel de al doilea notar.

După ce se schimbară cîteva cuvinte, notarii se înțeleaseră între ei. I se citi lui Noirtier o formulă oarecare de testament, obișnuită apoi, pentru a începe cercetarea inteligenței testatorului, ca să zicem așa, primul notar se întoarse spre bătrîn și îi spuse:

— Un testament, domnule, se întocmește de obicei în favoarea cuiva.

— Da, făcu Noirtier.

— Aveți idee cam la cât se ridică averea dumneavoastră ?

— Da.

— Am să vă spun mai multe cifre, una după alta : mă veți opri când voi ajunge la aceea pe care o credeți a dumneavoastră.

— Da.

Interogatoriul acesta avea în el ceva solemn : de altfel niciodată lupta inteligenței împotriva materiei nu fusese poate atât de vădită ; și dacă priveliștea nu era măreață, cum ne-am simți îndemnați s-o numim, era cel puțin cu totul neobișnuită.

Se strînseseră toți în jurul lui Villefort. Cel de al doilea notar luase loc la o masă, gata să scrie. Primul notar stătea în picioare, în fața bătrînului, și îl întrebă.

— Averea dumneavoastră trece peste trei sute de mii de franci, nu-i așa ?

Noirtier făcu semn că da.

— Aveți patru sute de mii de franci ? întrebă notarul.

Noirtier rămase nemișcat.

— Cinci sute de mii ?

Aceeași nemișcare.

— Șase sute de mii ? Șapte sute de mii ? Opt sute de mii ? Nouă sute de mii ?

Noirtier făcu semn că da.

— Va să zică aveți nouă sute de mii de franci ?

— Da.

— În imobile ? întrebă notarul.

Noirtier făcu semn că nu.

— În bonuri de rentă ?

Noirtier făcu semn că da.

— Bonurile sînt la dumneavoastră ?

O privire adresată lui Barrois îl făcu pe bătrînul servitor să iasă din odaie și să se reîntoarcă după o clipă, aducînd o casetă.

— Ne îngăduiți să deschidem caseta ? întrebă notarul.

Noirtier făcu semn că da.

Caseta fu deschisă și înăuntru găsiră nouă sute de mii de franci în titluri asupra Cărții Mari.

Primul notar trecu, unul după altul, fiecare titlu colegului său; socoteala era exactă, după cum arătase Noirtier.

— Foarte bine, încuviință notarul. E vădit că inteligența domniei sale și-a păstrat toată puterea și toată ascuțimea.

Apoi, întorcându-se spre paralic, îl întreabă :

— Aveți așadar, un capital de nouă sute de mii de franci, care, după cum e plasat, trebuie să vă aducă un venit de vreo patruzeci de mii de livre.

— Da, făcu Noirtier.

— Cui doriți să lăsați averea aceasta ?

— În privința asta, nu încapă nici un fel de îndoială, se amestecă doamna de Villefort. Domnul Noirtier își iubește numai nepoata, pe domnișoara Valentine de Villefort; ea îl îngrijește de șase ani; ea a știut, prin atențiile ei necurmăte, să-și atragă toată dragostea bunicului sau, mai degrabă aș spune, toată recunoștința lui. Are deci tot dreptul să-și primească răsplata devotamentului.

Ochii lui Noirtier aruncară un fulger, ca și cum ar fi vrut să spună că bătrînul nu se lăsa înșelat de falsă aprobare dată de către doamna de Villefort intențiilor pe care ea i le bănuia.

— Vreți să-i lăsați domnișoarei Valentine de Villefort acești nouă sute de mii de franci ? întreabă notarul convins că nu mai are decît să înregistreze clauza, dar ținînd, totuși, să se asigure de aprobarea lui Noirtier și aprobarea să fie constatată de toți martorii ciudatei scene.

Valentine se frăsese cu un pas înapoi și plîngea, cu ochii plecați. Bătrînul o privi o clipă, cu adîncă duioșie. Apoi, întorcându-se spre notar, clipi din ochi într-un fel cît se poate de semnificativ.

— Nu ? se miră notarul. Cum, nu pe domnișoara Valentine de Villefort doriți s-o faceți moștenitoarea dumneavoastră ?

Noirtier făcu semn că nu.

— Nu cumva vă înșelați? întrebă notarul, mirat. Chiar spuneți, nu?

— Nu! repetă Noirtier. Nu!

Valentine ridică fruntea. Era uluită, nu fiindcă fusese desmoștenită, ci fiindcă putuse să stîrnească simțimintele care dictează de obicei asemenea acte.

Dar domnul Noirtier o privi cu o duioșie atît de adîncă, încît îi spuse:

— Bunicuțule, văd eu bine că numai averea mi-o iei, dar dragostea mi-o lași întreagă.

— Da, da, sigur că da, răspunseră ochii paralizatului, închizîndu-se cu o expresie asupra căreia Valentine nu se putu înșela.

— Mulțumesc, mulțumesc, șopti fata.

Totuși, refuzul făcuse să se nască în inima doamnei de Villefort o nădejde neașteptată. Ea se apropie de bătrîn.

— Atunci îi lași nepoțelului dumitale, Edouard, averea, nu-i așa, tată dragă? întrebă ea.

Clipirea ochilor fu groaznică; aproape că exprima ură.

— Nu! tîlmăci notarul. Atunci o lăsați fiului dumneavoastră, care e de față?

— Nu! răspunse bătrînul.

Cei doi notari se priviră uluiți. Villefort și soția se simțiră roșind, el de rușine, ea de mînie.

— Dar ce ți-am făcut, bunicule? întrebă Valentine. Nu ne mai iubești oare?

Privirea bătrînului trecu repede asupra fiului și nurerii sale, apoi se opri la Valentine, cu o expresie de adîncă duioșie.

— Bine, spuse ea, dacă mă iubești, haide, bunicule, încearcă să-ți legi dragostea de ceea ce faci acum. Tu mă cunoști, știi că nu m-am gîndit niciodată la averea ta; de altfel, se spune că dinspre partea mamei aș fi foarte bogată; explică-te, deci.

Noirtier își aținti privirea arzătoare asupra-mîinii Valentinei.

— Mîna mea ? întrebă ea.

— Da, făcu Nortier.

— Mîna ei ! repetară cei de față.

— Domnilor, vedeți bine că totul e zadarnic și că bietul meu tată e nebun, spuse Villefort.

— Înțeleg, strigă deodată Valentine, vorbești de căsătoria mea, nu-i așa, bunicule ?

— Da, da, da, repetă de trei ori paralyticul, aruncînd un fulger de fiecare dată cînd își ridica pleoapele.

— Ești supărat pe noi din pricina căsătoriei, nu-i așa ?

— Da.

— Dar e absurd ! spuse Villefort.

— Iertați-ne, domnule, se amestecă notarul, dar dimpotrivă, toate sînt foarte logice și mi se pare că se înlănțuiesc cum nu se poate mai bine.

— Nu vrei să mă mărit cu domnul Franz d'Épinay ?

— Nu, nu vreau, arătară ochii bătrînului.

— Și vă dezmoșteniți nepoata, interveni notarul, fiindcă se căsătorește împotriva voinței dumneavoastră ?

— Da, răspunse Noirtier.

— Astfel că, dacă nu s-ar căsători, ea ar fi singura dumneavoastră moștenitoare.

— Da.

Atunci se făcu o tăcere adîncă în jurul bătrînului.

Notarii se sfătuiră între ei ; Valentine, cu mîinile împreunate, își privea bunicul zîmbindu-i recunoscătoare, iar Villefort își mușca buzele subțiri. Doamna de Villefort nu-și putea stăpîni simțămîntul de bucurie, care, fără voia ei, îi strălucea pe față.

— Mi se pare că eu s-ar cuveni să fiu singurul judecător al motivelor pentru care căsătoria asta trebuie să se facă, spuse în sfîrșit Villefort, rupînd primul tăcerea. Eu singur sînt stăpîn pe mîna fiicei mele.

Eu vreau ca ea să se mărite cu domnul Franz d'Épinay și așa se va face !

Valentine se prăbuși plîngînd într-un fotoliu.

— Domnule, spuse notarul adresîndu-se bătrînului, ce aveți de gînd să faceți cu averea în cazul cînd domnișoara Valentine se va mărita cu domnul Franz ?

Bătrînul rămase neclintit.

— Aveți de gînd să o lăsați totuși altcuiva ?

— Da, făcu Noirtier.

— Cuiva din familia dumneavoastră ?

— Nu.

— Atunci aveți de gînd să o lăsați săracilor ?

— Da.

— Știți însă că legea se opune dacă nu-i lăsați absolut nimic fiului dumneavoastră ? întrebă notarul.

— Da.

— Aveți de gînd să lăsați săracilor numai partea pe care v-o îngăduie legea ?

Noirtier nu făcu nici o mișcare.

— Voiți așadar să le lăsați tot ?

— Da.

— Dar după moartea dumneavoastră testamentul va fi atacat !

— Nu.

— Tata mă cunoaște, domnule, spuse Villefort. El știe că dorința lui va fi sfîntă pentru mine. De altfel el înțelege că în situația mea nu mă pot ridica împotriva săracilor.

Privirea lui Noirtier triumfa.

— Ce hotărîți, domnule ? întrebă notarul pe Villefort.

— Nimic. E o hotărîre luată de tatăl meu și știu că el nu-și schimbă hotărîrile. Nu-mi rămîne decît să mă resemnnez. Acești nouă sute de mii de franci vor ieși din familia noastră ca să îmbogățească spitalele ; dar eu nu voi ceda toanelor unui bătrîn și voi face așa cum îmi dictează conștiința.

Și Villefort plecă, împreună cu soția sa, lăsându-și tatăl liber să facă testamentul cum va crede de cuviință.

Testamentul fu desăvârșit în aceeași zi. Se aduseră martorii, bătrînul îl aprobă, iar domnul Deschamps, notarul familiei, îl sigilă în fața martorilor și îl luă în păstrare.

Reîntorcându-se la ei, domnul și doamna de Villefort aflară că domnul conte de Monte-Cristo, venit să le facă o vizită, fusese primit în salon, și-i aștepta acolo. Doamna de Villefort, prea emoționată ca să intre așa, dintr-o dată, se abătu prin dormitor, în timp ce procurorul regal, mai sigur de sine, porni de-a dreptul spre salon.

Dar oricâtă putere de stăpânire ar fi avut, oricât de bine s-ar fi priceput să-și ia o înfățișare sau alta, domnul de Villefort nu putu să înlăture norul care-i umbrea fruntea în așa fel încât contele, al cărui suris strălucea voios, să nu-i observe aerul întunecat și gânditor.

— Ce aveți, domnule de Villefort? Nu cumva am sosit tocmai când întocmeați o acuzație care să vă conducă la o osîndire la moarte? întrebă Monte-Cristo după ce-l salută.

Villefort încercă să zîmbească.

— Nu, domnule conte, răspunse el, nu-i vorba de nici o altă victimă în afară de mine. Eu pierd procesul și întâmplarea, încăpăținarea, nebunia au ținut rechiziTORIUL.

— Ce vreți să spuneți? întrebă Monte-Cristo, prefăcându-se cât se poate de îngrijorat. Vi s-a întâmplat într-adevăr vreo nenorocire mai gravă?

— Domnule conte, răspunse Villefort cu o liniște plină de amărăciune, nici nu merită să vorbim despre asta. O nimica toată, o simplă pierdere bănească.

— Așa e, încuviință Monte-Cristo. O pierdere bănească nu e mare lucru la averea dumneavoastră și în fața spiritului filozofic și înalt pe care-l aveți!

— De-asta, continuă Villefort, nu banii mă preocupă, deși, la urma urmei, poate să-ți pară rău după nouă sute de mii de franci, sau măcar poți să te mîhnești. Dar sînt supărat mai ales din pricina acestei hotărîri a ursitei, a întîmplării, a fatalității, nu mai știu cum să numesc puterea care m-a lovit răsturnîndu-mi speranțele de bogăție și distrugînd poate viitorul fiicei mele, prin toana unui bătrîn ajuns în mintea copiilor.

— Dar ce s-a întîmplat ? întrebă contele. Nouă sute de mii de franci ? E o sumă care, după cum spuneți, merită să fie regretată chiar de un filozof. Și cine v-a făcut necazul acesta ?

— Tata ; v-am vorbit despre el.

— Domnul Noirtier ? Adevărat ? Dar, dacă nu mă înșel, spuneți că e complet paralizat și că și-a pierdut toate facultățile.

— Da, și-a pierdut facultățile fizice, fiindcă nu mai poate să se miște, nu mai poate să vorbească, și cu toate astea, gîndește, dorește și, după cum vedeți, acționează. L-am părăsit acum cinci minute. În clipa de față e ocupat să-și dicteze testamentul la doi notari.

— Atunci înseamnă că a vorbit ?

— Mai mult încă : s-a făcut înțeleș.

— Cum asta ?

— Cu ajutorul privirii. Ochii lui au continuat să trăiască și, după cum vedeți, ucid.

— Dragul meu, spuse doamna de Villefort care tocmai intrase și ea, poate că exagerezi...

— Doamnă... salută Monte-Cristo, înclinîndu-se.

Doamna de Villefort îi răspunse cu cel mai grațios surîs.

— Dar ce-mi povestea domnul de Villefort ? întrebă Monte-Cristo. Mi se pare de neînțeleș...

— De neînțeleș, chiar așa ! vorbi procurorul regal, înălțînd din umeri. O toană de bătrîn...

— Și nu există nici un mijloc să-l faceți să revină asupra hotărîrii luate ?

— Ba da, răspunse doamna de Villefort. Depinde chiar de soțul meu ca testamentul acesta, în loc să fie făcut în paguba Valentinei, să se întoarcă, dimpotrivă, în favoarea ei.

Văzînd că soții începuseră să vorbească în parabole, Monte-Cristo luă o înfățișare distrată și-l privi cu atenția cea mai adîncă și cu aprobarea cea mai deplină pe micul Edouard care turna cerneală în vasul de lapă al păsărelelor.

— Draga mea, îi răspunse Villefort soției sale, știi că nu prea-mi place să fac pe patriarhul la mine acasă și că n-am crezut niciodată că soarta lumii depinde de un semn al meu. Totuși, hotărîrile mele trebuie să fie respectate în familie și nu admit ca nebunia unui bătrîn și toanele unui copil să răstoarne un plan hotărît de mine încă de multă vreme. După cum știi, baronul d'Épinay îmi era prieten și înrudirea cu fiul său mi se pare foarte potrivită.

— Crezi că Valentine e înțeleasă cu el? întrebă doamna de Villefort. Intr-adevăr... ea a fost totdeauna împotriva căsătoriei acesteia, și nu m-ar mira de loc dacă ceea ce am văzut și auzit ar fi împlinirea unui plan asupra căruia s-au înțeles între ei.

— Draga mea, spuse Villefort, crede-mă că nu se renunță atît de ușor la o avere de nouă sute de mii de franci!

— Ea ar fi în stare să renunțe și la lume, dragul meu. Acum un an voia să intre în mănăstire...

— N-are a face, se hotări Villefort: am spus că nunta trebuie să se facă!

— Împotriva voinței tatălui tău? întrebă doamna de Villefort, încercînd să apuce o altă cale: e grav de tot!

Monte-Cristo părea că nu ascultă de loc, dar nu pierdea nici un cuvînt din cele ce se vorbeau.

— Draga mea, urmă Villefort, pot să-ți spun că mi-am respectat întotdeauna tatăl, fiindcă la sentimentul firesc de fiu, în sufletul meu s-a adăugat conștiința superiorității lui morale. Și, în sfîrșit, pentru

că un tată este de două ori sfânt : fiindcă ne-a creat, și fiindcă ne este stăpîn. Dar astăzi trebuie — sînt silit — să mă îndoiesc de inteligența bătrînului care, din pricina unei simple amintiri de ură pentru tată, urmărește astfel pe fiu. Mi s-ar părea că sînt caraghios dacă m-aș lăsa dus de toanele lui. Voi avea și de acum înainte cel mai mare respect pentru domnul Noirtier ; voi îndura fără să mă plîng pedeapsa bănească la care mă supune ; dar voi rămîne neclintit în voința mea și lumea va aprecia cine are judecata mai sănătoasă. Prin urmare, îmi voi căsători fiica cu baronul Franz d'Épinay, fiindcă această căsătorie este — după cîte mi se pare — pe de-a-ntregul onorabilă, și pentru că, la urma urmei, vreau să-mi mărit fata cu cine-mi place.

— Cum ! se miră Monte-Cristo, căruia procurorul regal îi ceruse mereu aprobarea, din ochi. Spuneți că domnul Noirtier o dezmoștenește pe domnișoara Valentine fiindcă se va mărita cu baronul Franz d'Épinay ?

— Da, domnule ! Asta e motivul, răspunse Villefort, înălțînd din umeri.

— Cel puțin motivul vizibil, adăugă doamna de Villefort.

— Motivul adevărat, draga mea. Crede-mă, îmi cunosc tatăl.

— E de neînchipuit ! spuse doamna de Villefort. Te întreb de ce domnului Noirtier îi displace mai mult domnul d'Épinay, decît oricare altul ?

— Într-adevăr, se amestecă Monte-Cristo, l-am cunoscut și eu pe Franz d'Épinay. E fiul generalului de Quesnel, nu-i așa ? Generalul a fost făcut baron d'Épinay de către regele Carol al X-lea ?

— Da, răspunse Villefort.

— Mie mi se pare un tînăr încîntător !

— De asta cred eu că nu e decît un pretext, spuse doamna de Villefort. Și sînt sigur că-i așa. Bătrînii sînt tirani în dragoste. Domnul Noirtier nu vrea să i se mărite nepoata.

— Nu cunoașteți motivul urei lui împotriva lui d'Épinay ? întrebă Monte-Cristo.

— Doamne ! Cine l-ar putea cunoaște !

— Poate să fie la mijloc vreo antipatie politică ?

— Știți, tatăl meu și tatăl lui Franz d'Épinay au trăit vremuri furtunoase din care eu n-am apucat să văd decît ultimele zile, spuse Villefort.

— Tatăl dumneavoastră nu era bonapartist ? întrebă Monte-Cristo. Parcă mi-amintesc că mi-ați spus ceva în sensul acesta.

— Tata a fost jacobin mai mult decît orice, continuă Villefort, mînat de emoție dincolo de limitele prudenței. Roba de senator pe care Napoleon i-a aruncat-o pe umeri nu făcea decît să mascheze, fără să-l schimbe însă, pe omul de altădată. Cînd tata conspira, el n-o făcea pentru imperiu, ci împotriva Bourbonilor ; căci avea însușirea grozavă de a lupta nu pentru utopii irealizabile, ci numai pentru lucruri posibile și de a pune în practică pentru reușita acestor lucruri posibile teribilele teorii ale montagnarzilor, care nu dădeau înapoi din fața nici unui mijloc.

— Atunci se vede că domnul Noirtier și domnul d'Épinay s-or fi întîlnit cîndva în arena politică, spuse Monte-Cristo. Nu cumva domnul general d'Épinay, deși servise sub Napoleon, păstrase în fundul inimii sentimente regaliste ? Și nu este el acela care a fost asasinat într-o seară, pe cînd ieșea dintr-un club napoleonean, unde fusese atras cu nădejdea de a găsi în el un frate ?

Villefort se uită la conte aproape îngrozit.

— Mă înșel oare ? întrebă Monte-Cristo.

— De loc, domnule — răspunse doamna de Villefort — dimpotrivă, e pe deplin adevărat. Și tocmai din pricina acestor lucruri și ca să se stingă vechile uri, domnul de Villefort s-a gîndit să-i facă să se iubească pe cei doi copii ai căror părinți s-au urît.

— Minunată idee ! făcu Monte-Cristo. Idee plină de omenie, pe care toată lumea trebuie s-o aplaude ! Zău, ar fi fost frumos s-o vezi pe domnișoara Noirtier de

Villefort numindu-se doamna Franz d'Épinay.

Villefort tresări și-l privi pe Monte-Cristo ca și cum ar fi vrut să-i citească în fundul inimii intenția care-i dictase cuvintele.

Dar contele își păstra pe buze, neschimbat, binevoitorul lui surîs; și de data aceasta, cu toată puterea de pătrundere a privirii sale, procurorul regal nu văzu ce se ascunde dincolo de surîs.

— De aceea, urmă Villefort, chiar dacă pentru Valentine ar fi o mare nenorocire să piardă averea bunicului ei, eu nu cred totuși că trebuie să stricăm căsătoria pentru asta. Nu cred că domnul d'Épinay va da înapoi din pricina unei pierderi bănești. El își va da seama că prețuiesc mai mult decât banii; eu, care îi jertfesc numai din dorința de a-mi ține cuvântul. Și va socoti că Valentine e și așa destul de bogată, avînd averea rămasă de la maică-sa, administrată de domnul și doamna de Saint Méran, bunicii ei din partea mamei. Ei o iubesc amîndoi din toată inima..

— Și ar merita să fie iubiți și îngrijiți așa cum a făcut-o Valentine pentru domnul Noirtier, adăugă doamna de Villefort. De altfel, peste o lună, cel mult, au să vină amîndoi la Paris, iar Valentine, după o asemenea pățanie, va fi scutită să se mai îngroape, ca pînă acuma, lîngă domnul Noirtier.

Contele asculta cu bunăvoință glasul discordant al acestor amoruri proprii rănite și interese zădărnicate.

— Mai întîi vă cer iertare pentru ce am să vă spun, dar mi se pare că dacă domnul de Noirtier o dezmoștenește pe domnișoara de Villefort fiindcă vrea să se mărite cu un tînar pe al cărui tată el îl urăște, apoi dragului de Edouard nu poate să-i găsească nici o vină, — își dădu Monte-Cristo părerea, după o clipă de tăcere.

— Nu-i așa, domnule? făcu doamna de Villefort, emoționată. Nu-i așa că e nedrept, îngrozitor de nedrept? Bietul Edouard e tot nepotul domnului de Noirtier, ca și Valentine, iar dacă Valentine n-ar fi trebuit să se mărite cu Franz, domnul Noirtier i-ar fi lăsat ei

întreaga lui avere. Ba mai mult încă, Edouard poartă numele familiei, și chiar dacă Valentine va fi într-adevăr dezmoștenită, ea rămâne totuși de trei ori mai bogată decât băiețușul.

După ce dădu lovitura aceasta, contele ascultă fără să mai scoată o vorbă.

— Haide — glăsui Villefort — vă rog, domnule conte, să nu mai vorbim despre neplăcerile acestea de familie. Da, e adevărat, averea mea va mări veniturile săracilor, care au ajuns astăzi niște adevărați bogătași. Da, tata îmi înșeală fără nici un motiv nădejile îndreptățite. Dar eu mă voi purta ca un om înțelept, ca un om de inimă, iar d'Épinay, căruia i-am făgăduit venitul sumei acesteia, îl va primi chiar de ar fi să-mi impun cele mai cumplite lipsuri.

— Totuși, glăsui doamna de Villefort, reîntorcându-se la singurul gând care îi frământa inima, poate că ar fi mai bine să-l destănuiești necazul acesta lui Franz astfel încât să renunțe și el la căsătorie.

— Ar fi o adevărată nenorocire ! răspunse Villefort.

— O nenorocire ? se miră Monte-Cristo.

— Fără îndoială, continuă Villefort, potolindu-se. O căsătorie stricată, chiar din motive bănești, aruncă o lumină urâtă asupra unei fete. Și apoi, vechile zvornuri pe care voiam să le sting vor începe iarăși. Dar nu, n-o să fie așa. Prin dezmoștenirea Valentinei, Franz d'Épinay, dacă e om cinstit, se va vedea și mai legat încă decât înainte. Altfel ar însemna că nu-l interesează decât banii ; nu, asta-i cu neputință.

— Și eu gândesc la fel ca domnul de Villefort, răspunse Monte-Cristo ațintindu-și privirea asupra doamnei de Villefort. Și dacă m-ar socoti destul de prieten ca să-i pot da un sfat, l-aș pofti, dat fiind că domnul d'Épinay se reîntoarce curînd — cel puțin așa am auzit — să desăvîrșească lucrurile cît mai repede, ca să nu mai poată fi desfăcute. S-ar merge astfel pe o cale care n-ar putea să-i facă decât cinste domnului de Villefort.

Procurorul se ridică, cuprins de o bucurie vădită, în timp ce soția sa păli ușor.

— Bine, atita voiam să știu. Voi ține seama de părerea unui sfătuitor ca dumneavoastră, spuse el întinzându-i mîna lui Monte-Cristo. Așadar, toți cei de față să privească tot ce s-a întîmplat astăzi ca și cînd n-ar fi fost ; nu s-a schimbat nimic din planurile noastre.

— Domnule, glăsui contele, lumea, oricît ar fi de nedreaptă, vă asigur că va primi cu laude hotărîrea dumneavoastră. Prietenii se vor mîndri cu ea, iar domnul d'Épinay, chiar dacă ar trebui s-o ia fără zestre pe domnișoara de Villefort, ceea ce nu este cazul, va fi încîntat să intre într-o familie unde oamenii știu să se ridice la înălțimea unor asemenea jertfe ca să-și țină cuvîntul și să-și îndeplinească datoria.

Spunînd aceste cuvinte, contele se ridicase și se pregătea de plecare.

— Ne părăsiți, domnule conte ? întrebă doamna de Villefort.

— Sînt silit s-o fac, doamnă. Trecusem numai să vă amintesc făgăduiala de a veni sîmbătă.

— Vă temeati cumva că am uitat-o ?

— Sînteți prea bună, doamnă ; dar domnul de Villefort are cîteodată treburi atît de serioase și de urgente, încît...

— Soțul meu și-a dat cuvîntul, domnule, răspunse doamna de Villefort, și ați văzut că și-l ține, chiar cînd are numai de pierdut. Deci, o să și-l țină cu atît mai mult cînd are numai de cîștigat.

— Reuniunea va avea loc în casa dumneavoastră din Champs-Élysées ? întrebă Villefort.

— Nu, și asta va dovedi și mai mult cît îmi sînteți de prieteni, răspunse Monte-Cristo : reuniunea va avea loc la țară.

— La țară ?

— Da.

— Unde ? Aproape de Paris, nu-i așa ?

— La porțile Parisului chiar, la o jumătate de oră de barieră, la Auteuil.

— La Auteuil ! se miră Villefort. Adevărat, soția mea îmi spusese că locuiți la Auteuil, fiindcă la dumneavoastră a fost dusă. Și în ce parte, la Auteuil ?

— Strada la Fontaine !

— Strada la Fontaine ! făcu Villefort cu glasul surmănat ; la ce număr ?

— La numărul 28.

— Va să zică dumneavoastră vi s-a vândut casa domnului de Saint Méran ? întreabă Villefort uluit.

— A doamnei de Saint Méran ? făcu Monte-Cristo. Casa era a domnului de Saint Méran ?

— Da, se amestecă doamna de Villefort. Și nu știu dacă veți crede un lucru, domnule conte...

— Care anume ?

— Casa vi se pare drăguță, nu-i așa ?

— E încântătoare.

— Ei bine, soțul meu n-a vrut niciodată să locuiască în ea.

— Zău că nu pot înțelege de ce !

— Nu-mi place Auteuil, răspunse procurorul regal, căutînd să se stăpînească.

— Dar nădăjduiesc că nu voi avea nefericirea ca din pricina antipatiei acestuia să nu vă pot primi, spuse Monte-Cristo, îngrijorat.

— Nu, domnule conte... sper că... voi face tot ce voi putea, îngăimă Villefort.

— Să știți că nu admit scuze, răspunse Monte-Cristo. Sîmbătă, la șase, vă aștept, iar dacă nu veniți, îmi voi închipui cine știe ce, de pildă că în legătură cu casa aceasta, nelocuită de douăzeci de ani, există vreo poveste înfrîntătoare, vreo legendă singeroasă.

— Voi veni, domnule conte, voi veni ! spuse repede Villefort.

— Mulțumesc, răspunse Monte-Cristo. Și acum, îngăduiți-mi să-mi iau rămas bun.

— Așa e : ne-ați spus că sînteți silit să plecați, domnule conte, zise doamna de Villefort. Ba chiar mi se pare că erați pe cale să ne spuneți unde, cînd v-ați întrerupt și ați vorbit despre altceva.

— Zău, doamnă, n-aș îndrăzni să vă spun unde mă duc, răspunse Monte-Cristo.

— Ei aș ! Hai, spuneți !

— Mă duc, ca un adevărat hoinar ce sînt, să vizitez ceva care m-a pus adeseori pe gînduri, ceasuri întregi.

— Ce anume ?

— Un telegraf. Na ! iată că m-am dat de gol.

— Un telegraf ? repetă doamna de Villefort.

— Da, da, un telegraf. Am văzut uneori la marginea drumului, pe o moviliță, cînd vremea era senină, ridicîndu-se brațele negre și mobile ale telegrafului, asemănătoare cu picioarele unei insecte uriașe. Și vă jur că întotdeauna m-am simțit emoționat privindu-le și gîndindu-mă la semnele ciudate care brăzdează aerul cu precizie și duc la trei sute de leghe voința necunoscută a unui om așezat dinaintea unei mese, către un alt om, așezat la capătul celălalt al liniei, dinaintea unei alte mese, desenîndu-se pe cenușiul unui nor sau pe albastrul cerului, prin simpla putere de a voi a șefului atotputernic. Îmi venea atunci să cred în duhuri zburătoare, în spiriduși, în puteri oculte, și rîdeam. Dar n-am avut niciodată dorința să văd mai îndeaproape insectele acestea uriașe cu pîntece albe, cu labe negre și subțiri, căci nu mi-ar fi plăcut să găsesc sub aripile lor de piatră micul duh omenesc, bătos, pedant, îndopat de știință, de cabală sau de vrăjitorie. Într-o bună dimineată însă, am aflat că motorul fiecărui telegraf e un biet funcționar plătit cu o mie două sute de franci pe an și silit să se uite toată ziua, nu la cer, cum se uită astronomul, nu la apă, cum se uită pescarul, și nici la priveriște, cum s-ar uita un prostănac, ci chiar la gîngania cu pîntec alb și labe negre, la corespondentul lui, așezat la vreo patru sau cinci sute de leghe mai încolo. Atunci m-a cuprins dorința curioasă de a privi îndeaproape crisalida această vie și de a asista la comedia pe care, din fundul găoaicei sale, ea o dă celeilalte crisalide prin tragerea, rînd pe rînd, a cîtorva capete de sfori.

— Și vă duceți acolo ?

— Mă duc.

— La care telegraf ? La al Ministerului de Interne, sau la al Observatorului ?...

— Nu, nu. Acolo aș găsi oameni dornici să mă silească să înțeleg lucruri pe care nu vreau să le cunosc și să-mi explice, fără voia mea, o taină pe care nici ei n-o cunosc. La naiba ! Vreau să-mi păstrez iluziile despre gîngăniî ; îmi e deajuns că mi le-am pierdut pe cele despre oameni. N-am să mă duc, deci, nici la telegraful Ministerului de Interne, nici la telegraful Observatorului. Ceea ce-mi trebuie e un telegraf în plin câmp, unde să găsesc omulețul pur, împietrit în turla lui.

— Ciudat senior mai sînteți ! spuse Villefort.

— Ce linie mă sfătuiți să cercetez ?

— Cea mai ocupată la ora actuală.

— Atunci linia Spaniei ?

— Da. Vreți o scrisoare din partea ministrului ca să vi se dea lămuriri ?...

— Nu, răspunse Monte-Cristo. Dimpotrivă, v-am spus doar că nu vreau să înțeleg nimic. Din clipa în care voi înțelege ceva, nu va mai exista telegraf, nu va mai exista decît un semn al domnului Duchatel sau al domnului de Montalivet, transmis prefectului de Bayonne și mascat sub două cuvinte grecești : Τῦρε, γράφειν. Vreau să păstrez în toată puritatea lor și în toată venerația mea, fiara cu labe negre și cuvîntul înfricoșător.

— Atunci duceți-vă căci peste două ore va fi întuneric și n-o să mai vedeți nimic.

— Drace ! Mă speriați ! Care e cel mai apropiat ?

— Pe drumul spre Bayonne ?

— Fie și pe drumul spre Bayonne.

— Telegraful de la Châtillon.

— Și după telegraful de la Châtillon ?

— Cred că telegraful din turnul de la Montlhery.

— Vă mulțumesc și la revedere ! Sîmbătă vă voi povesti impresiile mele.

La poartă, contele se întîlni cu cei doi notari, care tocmai o dezmoșteniseră pe Valentine și plecau încîntați că făcuseră un act care avea să le aducă neapărat o mare faimă.

CUM POATE FI SCĂPAT UN GRADINAR DE HIRCIOGII
CARE II MÂNÎNCĂ PIERȘICILE

Nu în aceeași seară, cum spusese, ci a doua zi dimineață, contele de Monte-Cristo ieși prin bariera d'Enfer, luă drumul Orléans-ului și trecu dincolo de satul Linas, fără să se oprească la telegraful care își mișcă brațele lungi și descărnate, tocmai când contele trecea prin fața lui. În cele din urmă Monte-Cristo ajunse la turnul din Montlhéry, situat, după cum știe oricine, pe locul cel mai înalt al câmpiei care poartă acest nume.

La poalele colinei contele se dădu jos din trăsură și începu să urce printr-o potecă circulară, largă de optsprezece degete; ajuns în vârf, se pomeni în fața unui gard viu pe care fructele verzi urmau după florile trandafirilor și albe.

Monte-Cristo căută porțița micii îngrădituri și o găsi de îndată. Porțița era o împletitură de mărăcini prinsă de gard cu inele de răchită și închizându-se cu un cui și o sfoară. Într-o clipă contele pricepu cum se minuieste porțița și o deschise.

Atunci se pomeni într-o grădiniță lungă de vreo șapte metri și largă de vreo patru, mărginită pe o latură de partea gardului viu care cuprindea ingeniosul mecanism descris de noi sub numele de poartă, iar pe cealaltă latură de vechiul turn acoperit de iederă și presărat în întregime cu micsandre și micșunele.

Văzîndu-l astfel, zbîrcit și gătit ca un bunic căruia nepoții au venit să-i ureze de sărbători, n-ai fi zis că turnul poate povesti atîtea drame cumplite dacă i s-ar fi adăugat și glas pe lîngă urechile amenințătoare despre care un vechi proverb ne asigură că zidurile le au.

Grădina putea fi străbătută mergînd de-a lungul unei alei presărată cu nisip roșu și mărginită de o bordură de merișor tare veche, și în tonuri care i-ar fi încîntat ochii lui Delacroix, Rubensul nostru modern. Aleea avea forma unui 8 și se întindea șerpuiind astfel încît ai fi putut face o plimbare de peste douăzeci de metri, într-o grădiniță de șapte metri. Niciodată Flora, voioasa și proaspăta zeiță a harnicilor grădinari latini, nu fusese cinstită cu un cult mai amănunțit și mai curat decît cel din ogrăda aceasta mică.

Într-adevăr, printre cele douăzeci de tulpini de trandafiri, crescute în grădină, n-ai fi găsit una care să aibă măcar o frunză pișcată de gîndaci sau măcar o cedită cu ciorchinii de purici verzi, din cei ce pustiesc și rod plantele crescute la locuri umede. Și totuși, pănuntul negru ca funinginea și frunzișul des al arborilor vădeau din plin că nu umezeala îi lipsea grădinii; de altfel umezeala dată de mîna omului ar fi fost în stare să înlocuiască oricînd umezeala naturii, după cum arăta butoiul plin cu apă stătută care zăcea într-unul din colțurile grădinii. Iar în butoi, pe un așternut verde, poposiseră o broască și un broscoi, nepotriviți la fire și vorbă, căci stăteau mereu cu spatele unul la altul, în două puncte opuse ale cercului.

De altfel nu se găsea nici un firișor de iarbă pe alei, nici o buruiiană pe răzoare. O gospodină nu și-ar fi pigulit și nu și-ar fi curățat cu mai multă grijă mușcatele, cactușii și rhododendronii din vasele ei de porțelan, decît stăpînul — nevăzut încă — al grădinii acesteia.

După ce închise poarta legînd sfoara de cui, Monte-Cristo se opri și îmbrățișă cu privirea întreaga proprietate.

— S-ar părea că telegrafistul are grădinari tocmiți cu anul, sau că îi place la nebunie grădinăritul, își spuse el.

Deodată Monte-Cristo se ciocni de ceva, pitit pe după o roabă încărcată cu frunze: acest ceva se ridică, lăsînd să-i scape un strigăt de uimire. Și Monte-Cristo

se pomeni în fața unui omuleț de vreo cincizeci de ani, care culegea fragi și-i așeza pe frunze de viță.

Să tot fi fost acolo vreo douăsprezece foi de viță și aproape tot atîția fragi.

Ridicîndu-se, omulețul fu cît p-aci să-și piardă fragii, frunzele și cumpătul.

— Îți culegi recolta ? întrebă Monte-Cristo zîmbind.

— Iertați-mă, domnule, răspunse omulețul ducîndu-și mîna la șapcă. E adevărat că nu sînt sus la post, dar abia m-am coborît mai adineaori de acolo.

— Vezi-ți de treabă, prietene, îi spuse contele. Culege-ți fragii, dacă ți-au mai rămas.

— Mai am încă zece : aici, după cum vedeți, sînt unsprezece și aveam în total douăzeci și unu, cu cinci mai mult decît acum un an. Dar nu-i de mirare, fiindcă primăvara a fost călduroasă anul acesta, iar fragilor, știți, le trebuie căldură. Iată de ce, în loc să am șaisprezece — cîți am avut anul trecut — anul acesta, vedeți, am unsprezece culeși, doisprezece, treisprezece, patrusprezece, cincisprezece, șasesprezece, șaptesprezece, optsprezece. Vai de mine ! Imi lipsesc doi ! Erău aici, ieri chiar, domnule, erău aici, sînt sigur, fiindcă i-am numărat. Trebuie că băiatul Simonei mi i-a șterpelit ; l-am văzut dînd tîrcoale pe aici azi dimineată ! Ah ! Secătură mică, să fure dintr-o ogradă ! Nu știe ce poate păți din pricina asta !

— Într-adevăr, e grav, spuse Monte-Cristo. Dar trebuie să ții seama de tinerețea vinovatului și de lăcomia lui.

— Nici vorbă că țin, răspunse grădinarul. Și cu toate astea, tare mi-e neplăcut. Dar vă mai cer iertare încă o dată, domnule : oți fi vreun șef, iar eu vă țin aici !...

Și privirea lui îngrijorată cercetă figura și costumul albastru al contelui.

— Liniștește-te, prietene, îi spuse Monte-Cristo cu zîmbetul pe care știa să-l facă, după cum voia, cumplit sau binevoitor, și care de data aceasta nu arăta decît bunăvoință. Nu sînt un șef venit să te inspectez, ci

doar un simplu călător mînat de curiozitate. Ba chiar începe să-mi pară rău de vizită, fiindcă văd că te fac să-ți pierzi timpul.

— Timpul meu nu oostă cîine știe ce parale, răspunse omulețul cu un zîmbet trist. E totuși al stăpînirii și n-ar trebui să-l pierd de pomană, dar am primit semnalul care mă anunța că pot să mă odihnesc o oră (grădinarul se uită la un cadran solar, căci în ograda turnului de la Monthlery se găseau de toate, pînă și un cadran solar) și vedeți, mai am încă zece minute de stat. Și apoi fragii mei se copseseră, iar dacă îi lăsam o zi mai mult... De altfel, închipuiți-vă, domnule, poate n-o să mă credeți, dar mi-i mîncă hîrciogii.

— Nu mai spune ! Zău că n-aș fi crezut una ca asta, răspunse Monte-Cristo serios. Vecinătatea hîrciogilor nu e plăcută de loc pentru noi care nu-i mîncăm îndulciți cu miere, cum îi mîncău romanii.

— Cum ? Romanii îi mîncău ? se miră grădinarul. Mîncău hîrciogii ?

— Am citit asta în Petronius, răspunse contele.

— Adevărat ? Cred că nu sînt buni de loc, deși se spune : „gras ca un hîrciog“. Și nu-i de mirare că hîrciogii sînt grași, domnule, fiindcă dorm toată ziua și nu se trezesc decît ca să roadă toată noaptea. Iată, anul trecut aveam patru zarzăre : ei mi-au gustat dintr-una. Aveam o piersică roșie, una singură ! E un fruct rar, adevărat ; închipuiți-vă, domnule, hîrciogii mi-au mîncat-o pe jumătate în spre partea zidului. O piersică roșie, frumoasă și grozav de gustoasă. De cînd sînt n-am mîncat una mai bună.

— Ai mîncat-o dumneata ? se miră Monte-Cristo.

— Adică am mîncat doar jumătatea care mai rămăsese, înțelegeți ? Avea un gust minunat, domnule. Alu-risiții de hîrciogii aleg cele mai bune bucățele. Seamănă cu fiul Simonei care, ce să spun, n-a ales nici el fragii cei mai răi ! Dar anul ăsta — continuă grădinarul — n-am grijă. N-o să se mai întîmple asta, chiar dacă o fi să stau toată noaptea de pază cînd fructele vor începe să se coacă.

Monte-Cristo văzuse destul. Fiecare om își are patima lui care-i roade inima, așa cum fiecare fruct își are viermele lui. Patima telegrafistului era grădiniă. Monte-Cristo plivi câteva frunze de viță care țineau umbră ciorchinilor și cuceri astfel inima grădinarului.

— Ați venit să vedeți telegraful? întrebă grădinarul.

— Da, dacă nu e cumva oprit de lege.

— Nu e oprit de loc, răspunse grădinarul, fiindcă nu e nici un pericol. Nimeni nu știe și nici nu poate să știe ce vorbim noi.

— Mi s-a spus că repetați semnale pe care nici voi nu le înțelegeți.

— Așa e, domnule. Iar mie-mi place mai mult ră e așa, răspunse telegrafistul rîzînd.

— De ce-ți place mai mult așa?

— Fiindcă în felul acesta eu n-am nici o răspundere. Sînt o mașină — nimic altceva — și nu trebuie decît să funcționez; mai mult nu mi se cere.

— Drace! își spuse Monte-Cristo zîmbind, nu cumva, din întîmplare, oi fi nimerit peste un om fără ambiție? Ar fi o nenorocire...

— Domnule, continuă grădinarul, aruncînd o privire spre cadranul solar, cele zece minute au să se termine îndată. Mă întorc la postul meu. Vreți să vă urcați și dumneavoastră cu mine?

— Te urmez.

Și într-adevăr, Monte-Cristo intră în turnul împărțit în trei etaje. Jos se găseau câteva unelte agricole, sape, greble, stropitori, rezemate de zid: acesta era tot mobilierul.

La al doilea etaj era locuința obișnuită, sau mai bine-zis locuința de noapte a funcționarului. Aici se găseau câteva biete mobile, un pat, o masă, două scaune, un ciubăr de piatră, plus câteva ierburi uscate, atîrnate de tavan. Monte-Cristo recunoscu mazărichea și fasolea spaniolă căruia omulețul îi păstra sămînta în păstaie. Grădinarul le etichetase pe toate, cu grija unui maestru botanist din Grădina Botanică.

— Trebuie mult timp ca să înveți telegrafia ? întrebă Monte-Cristo.

— Nu învățătura ține mult, ci timpul de probă.

— Ce leață primești ?

— O mie de franci, domnule.

— Cam puțin...

— Da, dar după cum vedeți, am și locuință.

Monte-Cristo se uită prin încăpere.

— Mai ales dacă nu ții să ai o locuință ca lumea, murmură el.

Urcară la al treilea etaj ; acolo era camera de lucru a telegrafistului. Monte-Cristo se uită rînd pe rînd la cele două minere de fier cu ajutorul cărora slujbașul punea în mișcare aparatul.

— E foarte interesant, spuse el. Dar viața asta trebuie să ți se pară, la urma urmei, cam searbădă.

— Da, la început ți se înțepenește gîtul tot uitîndu-te, însă peste un an sau doi te obișnuiești. Apoi avem și noi orele noastre de odihnă și zilele cînd nu lucrăm.

— Zilele cînd nu lucrați ?

— Da.

— Care ?

— Zilele cu ceață.

— Adevărat.

— Zilele cu ceață sînt zilele mele de sărbătoare. Atunci cobor în grădină și răsădesc, tai, potrivesc crengile, curăț de omizi. Și tot așa, timpul trece mereu.

— De cîtă vreme ești aici ?

— De zece ani. Și cu cei cinci ani de probă, fac cincisprezece.

— Cîți ani ai ?...

— Cincizeci și cinci.

— Cîți ani de serviciu trebuie să ai ca să ieși la pensie ?

— Douăzeci și cinci de ani, domnule.

— Și la cît se ridică pensia ?

— Lao sută de taleri.

- Biata omenire! murmură Monte-Cristo.
- Ați spus ceva, domnule?... întrebă shujbașul.
- Spuneam că e foarte interesant.
- Ce anume?
- Tot ce-mi arăți... Și chiar nu înțelegi nimic din semnele pe care le faci?
- Absolut nimic.
- N-ai încercat niciodată să le înțelegi?
- Niciodată. La ce mi-ar folosi?
- Totuși, sînt unele semne care ți se adresează dumitale direct.
- Fără îndoială.
- Pe acelea le înțelegi?
- Sînt totdeauna aceleași.
- Și ce spun ele?
- *Nimic nou... Ai o oră... Sau, pe mîine...*
- Numai lucruri cu totul nepericuloase, observă Monte-Cristo. Dar ia te uită, nu cumva corespondentul dumitale s-a pus în mișcare?
- Adevărat, vă mulțumesc, domnule.
- Ce-ți spune? Înțelegi ceva?
- Da. Mă întreabă dacă sînt gata.
- Și cum îi răspunzi?...
- Printr-un semn care îi arată corespondentului meu din dreapta că sînt gata și îl invit totodată și pe corespondentul din stînga să se pregătească.
- E foarte ingenios, spuse contele.
- Veți vedea, urmă omul plin de mîndrie, peste cinci minute o să vorbească.
- Va să zică mai am cinci minute, gîndi Monte-Cristo. E mai mult decît îmi trebuie. Dragă domnule, continuă el, dă-mi voie să-ți pun o întrebare.
- Vă ascult.
- Îți place grădinăria?
- Mor după ea!
- Ai fi fericit dacă în locul grădiniței acesteia de șapte metri ai avea o grădină de vreo doi stînjeni?
- Domnule, aș face din ea rațul pe pămînt.

— Cu cei o mie de franci ai dumitale o duci greu, nu-i așa ?

— Destul de greu ; dar oricum, trălesc.

— Așa e. Însă n-ai decît o biată grădiniță.

— E adevărat, grădina nu-i mare de loc.

— Și așa, cît e de mică, mai e și plină de hîrciogî.

— Asta mă necăjește cel mai mult.

— Ia spune-mi, dacă ai avea nenorocirea să întorci capul cînd îți vorbește corespondentul din dreapta, ce-ar fi ?

— Nu l-aș vedea.

— Și ce s-ar întîmpla atunci ?

— N-aș putea să-i repet semnalele.

— Și apoi ?

— S-ar întîmpla că, nerepetîndu-le din pricina neatenției, aș fi amendat.

— Cu cît ?

— O sută de franci.

— O zecime din venitul dumitale. Foarte frumos !

— De ! făcu slujbașul.

— Ți s-a întîmplat vreodată să fii amendat ? întrebă Monte-Cristo.

— O dată, domnule, pe cînd altoiam un trandafir galben.

— Bine. Ia spune-mi, ce s-ar întîmpla dacă te-ai hotărî să schimbi ceva din semnal, sau să transmiți un altul ?

— Atunci ar fi altceva. Aș fi dat afară și mi-aș, pierde pensia.

— Trei sute de franci ?

— O sută de taleri, da, domnule. De aceea, vă închipuiți că n-o să fac niciodată asemenea lucruri.

— Nici pentru leafa dumitale pe cincisprezece ani ?
Ia gîndește-te, fiindcă merită să te gîndești, nu-i așa ?

— Pentru cincisprezece mii de franci ?

— Da.

— Domnule, mă înspăimîntați.

— Ei așa !

— Domnule, voiți să mă ispitiți !

- Exact ! Cincisprezece mii de franci, înțelegi ?
- Domnule, lăsați-mă să-mi privesc corespondentul din dreapta !
- Dimpotrivă, nu te uita la el, ci uită-te aici.
- Ce-s astea ?
- Cum, nu cunoști hîrtiuțele pe care ți le arăt ?
- Bancnote !
- De o mie. Sînt în total cincisprezece...
- Și ale cui sînt ?
- Ale dumitale, dacă vrei.
- Ale mele ? strigă slujbașul cu glas sugrumat.
- Da, da, ale dumitale, cu totul ale dumitale.
- Domnule, iată, corespondentul din dreapta a început să semnalizeze...
- Lasă-l să semnalizeze.
- Domnule, m-ați oprit din lucru și am să fiu amendat.
- O să te coste o sută de franci. Vezi bine că ai tot interesul să iei cele cincisprezece bancnote ale mele.
- Domnule, corespondentul din dreapta își pierde răbdarea : repetă semnalele.
- Lasă-l în pace și ia banii.
- Contele puse teancul în mîna slujbașului.
- Acum, îi spuse el, asta nu-i de ajuns ; cu cincisprezece mii de franci n-ai să poți trăi.
- O să mai îmi păstrez poștul.
- Nu, nu. Ai să-l pierzi, fiindcă o să semnalizezi altceva decît corespondentul dumitale.
- Vai, domnule, ce-mi propuneți să fac !
- O nimica toată.
- Domnule, numai dacă mă veți sili...
- Zău, chiar mă gîndeam să te silesc.
- Și Monte-Cristo scoase din buzunar un alt teanc de bancnote.
- Iată, alți zece mii de franci, spuse el. Cu cei cincisprezece pe care-i ai în buzunar, o să faci douăzeci și cinci de mii. Cu cinci mii de franci ai să-ți cumperi o căsuță drăguță și doi stînjeni de pămînt ; de la

celelalte douăzeci de mii ai să ai un venit de o mie de franci.

— O grădină de doi stînjeni ?

— Și o miie de franci venit.

— Doamne, doamne !

— Hai, ia-le odată !

Și Monte-Cristo puse cu forța cei zece mii de franci în mîna s'ujbașului.

— Ce trebuie să fac ?

— Nimic greu.

— Dar ce ?

— Repetă semnalele astea.

Monte-Cristo scoase din buzunar o hîrtie pe care erau trei semnale desenate și niște numere arătînd ordinea în care trebuiau făcute.

— După cum vezi, n-o să țină mult.

— Da, dar...

— Pentru asta o să capeți piersici roșii și atîtea altele.

Lovitura își atinse ținta. Prins de călduri și asu-dînd din belșug, bietul om execută una după alta cele trei semnale date de conte, în ciuda semnalelor desperate ale corespondentului din dreapta care, neînțele-gînd nimic din schimbarea petrecută, începea să creadă că omul cu piersicile a înnebunit.

Cît despre corespondentul din stînga, el repetă conștiincios semnalele primite și ele fură, în cele din urmă, culese la Ministerul de Interne.

— Acum iată-te bogat, spuse Monte-Cristo.

— Da, răspunse slujbașul, dar cu ce preț !

— Ascultă, prietene, continuă Monte-Cristo, nu vreau să ai remușcări ; crede-mă deci ; îți jur că n-ai făcut nimănui nici un rău și că ai slujit planurilor lui Dumnezeu.

Slujbașul luă banii, îi pipăi, îi numără. Obrajii cînd îi păleau, cînd i se înroșeau. În sfîrșit, porni în goană spre odaia lui ca să bea un pahar cu apă ; dar n-apucă să ajungă pînă la ciubăr și leșină în mijlocul fasolelor uscate.

La cinci minute după ce o știre telegrafică nouă sosit la minister, Debray puse să i se înhame caii la cupeu și porni în goană la Danglars.

— Soțul dumitale are cupoane de-ale împrumutului spaniol? o întrebă el pe baroană.

— Cred și eu! Are cupoane în valoare de vreo șase milioane.

— Să le vîndă la orice preț.

— De ce?

— Fiindcă Don Carlos a fugit din Bourges și s-a reîntors în Spania.

— Cum ai aflat?

— Pe naiba, răspunse Debray înălțînd din umeri, așa cum află toate știrile.

Baroană nu mai așteptă să i se spună încă o dată: dădu fuga la soțul ei care, la rîndul său, alergă la agentul de schimb, poruncindu-i să vîndă la orice preț.

Cînd se află că domnul Danglars vinde, fondurile spaniole scăzură îndată. Danglars pierdu cinci sute de mii de franci, dar scăpă de toate cupoanele.

În aceeași seară se putea citi în *Mesagerul*:

DEPEȘA TELEGRAFICA

„Regele Don Carlos a scăpat de sub supravegherea la care era supus la Bourges și s-a reîntors în Spania prin granița Cataloniei. Barcelona s-a răsculat în favoarea lui.”

Toată seara nu se vorbi decît despre prevederea lui Danglars care-și vînduse cupoanele și despre norocul speculantului de efecte publice care nu pierdea decît cinci sute de mii de franci într-o asemenea lovitură.

Cei care își păstrasera bonurile sau le cumpărasera pe-ale lui Danglars se crezură ruinați și petrecură o noapte zbuciumată.

A doua zi se putea citi în *Monitorul*:

„*Mesagerul* a anunțat ieri, fără nici un temei, fuga lui Don Carlos și răscoala din Barcelona.

Regele Don Carlos n-a părăsit Bourges, iar în peninsula domnește cea mai desăvîrșită liniște.

Un semnal telegrafic, prost înțeles din pricina ceții, a dat naștere acestei greșeli.”

Acțiunile sporiră la dublu față de cifra la care scăzuseră.

Astfel, ținînd seama de pierderea la vînzare și de lipsa cîștigului, Danglars pierduse un milion.

— Bun ! îi spuse Monte-Cristo lui Morrel, aflat la el în clipa cînd se anunța ciudata urcare la bursă, căreia Danglars îi căzuse victimă ; — cu douăzeci și cinci de mii de franci am făcut o descoperire pentru care aș fi plătit și o sută de mii.

— Ce ați descoperit ? întrebă Maximilien.

— Am descoperit cum poate fi scăpat un grădinar de hîrciogii care-i mănîncă piersicile.

La prima vedere și privită pe dinafară, casa din Auteuil n-avea nimic splendid în ea, nimic din ceea ce s-ar fi putut așteptat de la o locuință hărăzită mărețului conte de Monte-Cristo: dar simplitatea aceasta se datora voinței stăpînului, care poruncise să nu fie nimic schimbat pe dinafară. Ca să te poți convinge de lucrul acesta n-aveai decît să privești interiorul. Intr-adevăr, de cum se deschidea poarta, priveliștea era cu totul alta.

Domnul Bertuccio se întrecuse pe sine însuși în ceea ce privește gustul alegerii mobilelor și executării lor; așa cum altă dată ducele d'Antin doborîse într-o noapte o alee de copaci care stînjenea vederea lui Ludovic al XIV-lea, Bertuccio, în numai trei zile, plantase o curte care fusese în întregime goală. Acum plopî frumoși împreună cu sicomori aduși cu rădăcinile lor uriașe umbreau fațada principală a casei, în fața căreia, în locul pavajului pe jumătate ascuns de iarbă, se întindea o pajiște de gazon. Brazdele pajiștei puse chiar în dimineața aceea formau un covor neșfîrșit pe care se mai vedeau încă picăturile de apă cu care fuseseră stropite.

De altfel, poruncile fuseseră date de către conte; el însuși îi dăduse lui Bertuccio un plan cu numărul și locurile copacilor care trebuiau plantați, cît și cu forma și felul pajiștei ce trebuia să ia locul pavajului.

Privită astfel, casa devenise de nerecunoscut și Bertuccio însuși spunea că n-o mai recunoaște, așa strînsă cum era în cadrul ei de verdeață.

Cît timp fusese acolo, intendentului nu i-ar fi părut de loc rău să facă unele schimbări și în grădină; dar

contele îl opri se în mod special să se atingă de ceva. Bertuccio se despăgubi umplînd cu flori anticamelele, scările și căminele.

Ceea ce vădea neîntrecută pricepere a intendentului și adîncă știință a stăpînului, pentru unul în a servi, pentru celălalt în a se face servit, era faptul că această casă, goală de douăzeci de ani, atît de sumbră și de tristă încă în ajun, îmbibată de neplăcutele miasme cărora li s-ar putea spune miasmele vremurilor, căpătase într-o zi, o dată cu aparența de viață, parfumurile preferate de stăpîn, și lucrurile cele mai dragi lui ; căci sosind, Monte-Cristo își putea găsi la îndemîină cărțile și armele ; putea avea sub ochi tablourile preferate, putea întîlni în anticameră cîinii pe care-i plăcea să-i mîngîie, păsările al căror cînt îi era drag. Și întreaga locuință, trezită dintr-un somn îndelungat, așa cum fusese trezit castelul Frumoasei Adormite, trăia, cînta, înflorea, asemenea caselor îndrăgite multă vreme, unde ne lăsăm fără voia noastră o parte din suflet, atunci cînd din nefericire trebuie să plecăm.

Prin curtea frumoasă servitori alergau în sus și în jos : unii, stăpîni ai bucătăriilor, umblau pe scările abia reparate ca și cum ar fi locuit de totdeauna aici : ceilalți umpleau șoproanele, cu trăsurile numerotate și orînduite la locurile lor pîrînd că se află de cîincizeci de ani acolo ; alții își găseau de lucru în grajduri, unde caii din stănoage răspundeau nechezînd rîndășilor care le vorbeau cu mult mai mult respect decît le vorbesc unii servitori stăpînilor.

Biblioteca era împărțită în două părți, pe două laturi ale peretilor, și cuprindea aproape două mii de volume ; un compartiment întreg fusese destinat romanelor moderne și cele apărute în ajun se găseau puse la locul lor împănîndu-se în coperti roșii împodobite cu aur.

De cealaltă parte a clădirii, făcînd pereche bibliotecii, se afla sera, plină de plante rare, înflorite în vase largi, japoneze. În mijlocul seriei, adevărată minunăție pentru vedere și miros totodată, se afla un biliard, parcă abia

părăsit de jucătorii care lăsaseră bilele să se odihnească pe postav.

O singură încăpere fusese cruțată de neîntrecutul Bertuccio. Pe dinaintea încăperii acesteia, situată în colțul stîng al primului etaj, la care se putea ajunge pe scara cea mare și se putea ieși pe scara dosnică, servitorii treceau curioși, iar Bertuccio trecea înspăimîntat.

La orele cinci precis, contele, urmat de Ali, sosi în fața casei din Auteuil. Bertuccio îi aștepta venirea, nerăbdător și neliniștit. Intendentul nădăjduia să fie feliicitat, dar totodată se temea să nu-l vadă pe Monte-Cristo încruntîndu-se.

Monte-Cristo coborî în curte, străbătu întreaga locuință și făcu ocolul grădinii, tăcut, fără să dea nici cel mai mic semn de aprobare sau de nemulțumire.

Intrînd însă în dormitor, situat față în față cu încăperea închisă, el întinse mîna spre sertarul unei mici mobile din lemn de trandafir, care-i atrăsese atenția încă de la prima venire.

— Asta nu poate servi decît pentru mănuși, spuse el.

— Intr-adevăr, excelență, răspunse Bertuccio încîntat; deschideți și veți găsi mănuși.

În celelalte mobile, contele găsi tot ce socotea că poate găsi: sticlute, țigări, giuvaieruri.

— Bine, spuse Monte-Cristo.

Iar domnul Bertuccio se retrase fericit, într-atîta de mare și de reală era puterea și înrîurirea lui Monte-Cristo asupra celor din preajma lui.

Exact la ceasurile șase se auzi în fața porții tropotul unui cal. Căpitanul de spahii sosise călare pe *Medeah*.

Monte-Cristo îl întîmpină pe peron, cu zîmbetul pe buze.

— Sînt sigur că am venit primul! îi strigă Morrel; am făcut-o dinadins, cu gînd să vă am o clipă singur, înaintea tuturor celorlalți. Julie și Emmanuel vă trimit milioane de complimente. Ei, dar știți că e

încântător aici ! Spuneți-mi, conte, oamenii dumneavoastră au să-mi îngrijească bine calul ?

— Fii liniștit, dragă Maximilien, se pricep ei..

— Are nevoie să fie svîntat. Dacă ați ști ce goană a tras ! Un adevărat uragan !

— Cred și eu, doar e un cal de cinci mii de franci ! spuse Monte-Cristo cu tonul unui tată care i-ar vorbi fiului său.

— Vă pare rău după ei ? întrebă Morrel cu un zîmbet deschis.

— Mie ? Ferească dumnezeu ! răspunse contele. Nu. Mi-ar părea rău numai dacă n-ar fi calul bun.

— E atît de bun, dragă conte, încît domnul de Château-Renaud, cel mai grozav cunosător din Franța, și domnul Debray care călărește caii arabi ai ministerului, gonesc pe urmele mele în clipa de față și sînt la o oarecare distanță, după cum vedeți, ba mai sînt încă și urmăriți îndeaproape de caii baroanei Danglars, care merg la trap întins făcînd cam vreo șase leghe pe oră.

— Așadar, vin și ei după dumneata ? întrebă Monte-Cristo.

— Iată-i.

În aceeași clipă un cupeu cu bidiviii în spume și doi cai de șea, gîfîind, se opriră dinaintea porții care se deschise în fața lor. Indată cupeul făcu un ocol și trase la peron, urmat de cei doi călăreți.

Debray descălecă într-o clipă și se repezi spre portieră. El îi întinse mîna baroanei, care, coborîndu-se, îi făcu un semn neobservat de nimeni în afară de Monte-Cristo.

Dar contelui nu-i scăpa nimic și în gestul acesta el văzu lucind un bilețel alb, tot așa de neobservat ca și gestul. Bilețelul fu strecurat din mîna doamnei Danglars, în aceea a secretarului ministerului, cu o ușurință care arăta obișnuința unei asemenea manevre.

După soția sa, coborî și bancherul, palid, ca și cum ar fi ieșit dintr-un mormînt, nu dintr-un cupeu.

Doamna Danglars aruncă în jurul ei o privire rapidă și cercetătoare, înțeleasă doar de Monte-Cristo. Privi

curtea, coloanele și fațada casei, apoi, înăbușindu-și o ușoară emoție, care i s-ar fi ivit fără îndoială pe chip, dacă nu s-ar fi stăpînit, ea urcă treptele peronului, spunîndu-i lui Morrel :

— Domnule, de mi-ai fi prieten, te-aș întreba dacă nu vrei să vinzi calul.

Zîmbetul lui Morrel semăna bine cu o strîmbătură ; tînrul se întoarse spre Monte-Cristo ca pentru a-l ruga să-l scoată din încurcătură.

Contele îl înțelese.

— De ce nu m-ați întrebat pe mine, doamnă ? răspunse el.

— Cu dumneata nu-i e îngăduit omului să-și dorească nimic, fiindcă e prea sigur că l-ar obține. De asta l-am întrebat pe domnul Morrel, răspunse baroana.

— Din păcate, urmă contele, sînt martor că domnul Morrel nu-și poate ceda calul. Onoarea îl silește să-l păstreze.

— Cum asta ?

— A pus rămășag că-l va împlînzi pe *Medeah* pînă în șase luni. Înțelegeți acum, baroană, că dacă nu l-ar mai avea înainte de termenul fixat, nu numai că ar pierde rămășagul, dar se va mai zice și că i-a fost teamă. Iar un căpitan de spahii, chiar dacă ar vrea să îndeplinească o toană a unei femei frumoase ca dumneata, lucru care, după părerea mea, e unul din cele mai sacre din lume, și tot nu poate să dea naștere la asemenea zvonuri.

— Vedeți, doamnă... spuse Morrel, zîmbindu-i recunoscător lui Monte-Cristo.

— Cred că ai destui cai la fel ca ăsta, făcu Danglars cu un ton morocănos și prost ascuns sub un zîmbet greoi.

De obicei doamna Danglars nu lăsa asemenea atacuri fără răspuns. Totuși, spre marea uimire a tinerilor, ea păru că nici nu aude măcar și nu răspunse nimic.

Monte-Cristo zîmbi observîndu-i tăcerea care vădea o umilință neobișnuită, și îi arătă baroanei două uriașe vase din porțelan chinezesc, cu șerpuiți de vegetații marine atît de groase și de bine lucrate cum numai natura singură, cu bogăția, tăria și gustul ei, ar fi putut face.

Baroana păru încîntată.

— Zău, s-ar putea planta în fiecare cite un castan din Tuileries ! spuse ea. Cum de-au putut vîrî în cup-tor asemenea enormități ?

— N-ar trebui să ne întrebați pe noi, ăștia care fa-cem doar statuete și pahare fine, răspunse Monte-Cristo. E o lucrare din alte vremuri, un fel de operă a duhurilor pămîntului și ale mării.

— Cum asta, și din ce epocă poate fi ?

— Nu știu ; am auzit doar că un împărat al Chi-nei pusese să i se clădească un cuptor special. În cup-torul acela fuseseră arse, unul după altul, douăspre-zece vase asemănătoare celui de față. Două dintre ele s-au spart sub para focului. Celelalte zece au fost cobo-rîte la trei sute de brațe în fundul mării. Marea, care știa ce i se cere, a zvîrlit liane peste ele iar corali și-au încrustat scoicile. Au trecut astfel două sute de ani. Marea le-a cimentat pe toate în adîncimile ei uimi-toare, căci o revoluție l-a răsturnat între timp pe îm-păratul care voise să facă încercarea, și nu lăsase de-cît procesul verbal de constatare a arderii vaselor și a coborîrii lor în fundul mării. Peste două sute de ani procesul verbal fu regăsit și oamenii se gîndiră să scoată vasele. În golful unde fuseseră aruncate, au venit să le descopere scufundători, adăpostiți în apa-rate speciale. Dar din zece vase n-au fost regăsite de-cît trei. Celelalte fuseseră sparte și împrăstiate de vâ-luri. Îmi plac vasele acestea în fundul cărora îmi în-chipu; uneori că niște monștri infirmi, înfricoșători, misterioși și asemănători aceloră pe care numai scu-fundătorii îi văd, și-au ațintit cu uimire privirile lor șterse și reci și unde au dormit miliarde de pești as-cunzîndu-se de ur_mărirea dușmanilor.

În timp ce Monte-Cristo vorbea, Danglars, pe care nu-l prea interesau lucrurile rare, smulgea, fără să-și dea seama, una după alta, florile unui minunat portocal. Când sfârși cu portocalul, el se întoarse spre un cactus. Dar cactusul, cu o fire mai puțin prietenoasă decît portocalul, îl înțepă cumplit.

Atunci bancherul tresări și-și frecă ochii, ca și cum s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Domnule, îi spuse Monte-Cristo zîmbind, dumneavoastră sînteți amator de tablouri și aveți lucruri atît de frumoase, încît nu mă pot lăuda cu ale mele. Totuși, iată doi Hobbema, un Paul Potter, un Mieris, doi Gérard Dow, un Rafael, un Van Dyck, un Zurbaran și doi sau trei Murillo, vrednici de a vă fi înfățișați.

— Ia te uită ! făcu Debray, un Hobbema, pe care-l recunosc.

— Adevărat ?

— Da. Abia a fost propus pentru muzeu.

— Cred că muzeul nu-l are, spuse în treacăt Monte-Cristo.

— Nu. Totuși a refuzat să-l cumpere.

— De ce ? întrebă Chateau-Renaud.

— Nostimă întrebare ! Fiindcă guvernul nu e destul de bogat pentru asta.

— Iartă-mă ! spuse Chateau-Renaud. Deși aud zilnic, de opt ani încoace, asemenea lucruri, tot n-am putut încă să mă obișnuiesc cu ele.

— Ai să te obișnuiești pînă la urmă, răspunse Debray.

— Nu cred, făcu Chateau-Renaud.

— Domnul maior Bartolomeo Cavalcanti ! Domnul viconte Andrea Cavalcanti ! anunță Baptistin.

Un guler de mătase neagră abia ieșită din mîinile fabricantului, un obraz proaspăt răs, niște mustăți sure, o privire hotărîită, un costum de maior împodobit cu trei plăcuțe de decorații și cinci cruci, în general o ținută fără cusur, de soldat din alte vremuri, așa se

înfățișa maiorul Cavalcanti, duiosul tată pe care l-am cunoscut.

Lîngă el, îmbrăcat în haine vădit noi, înainta, cu zîmbetul pe buze, vicontele Andrea Cavalcanti, fiul respectuos pe care de-asemenea l-am cunoscut.

Cei trei tineri vorbeau împreună; privirile lor se îndreptară de la tată la fiu și se opriră, firește, mai multă vreme asupra acestuia din urmă, cercetîndu-l cu de-amănuntul.

— Cavalcanti! făcu Debray.

— Frumos nume, spuse Morrel, zău așa!

— Da, adăugă Château-Renaud; e adevărat, italienii ăștia au nume frumoase, dar se îmbracă prost.

— Prea ești pretențios, Château-Renaud, răspunse Debray; hainele îi sînt făcute de un croitor cît se poate de bun și sînt noi-nouțe.

— Tocmai asta nu-mi place. Domnul pare că s-a îmbrăcat astăzi pentru prima oară.

— Cine sînt domnii? îl întrebă Danglars pe Monte-Cristo.

— Ați auzit: Cavalcanti.

— Asta-mi spune numai cum îi cheamă, și atîta.

— Adevărat: Nu sînteți la curent cu nobilimea noastră din Italia; cine spune Cavalcanti, spune neam de prinț.

— Au avere mare? întrebă bancherul.

— Uriașă.

— Și ce fac?

— Încearcă s-o mănînce fără să reușească. De altfel au niște credite și la dumneavoastră, după cîte mi-au spus alaltăieri, cînd au venit să mă vadă. l-am invitat special pentru dumneavoastră. Am să vi-i prezint.

— Mi se pare că vorbesc foarte curat franțuzește, observă Danglars.

— Fiul a fost crescut într-un colegiu din sudul Franței. Cred că la Marsilia sau în împrejurimi. Il veți găsi entuziasmat.

— Entuziasmat, de ce ? întrebă baroana.

— De franțuzoaice, doamnă. Vrea neapărat să-și ia o soție din Paris.

— Bună idee, n-am ce zice ! făcu Danglars, înălțînd din umeri.

Doamna Danglars își privi soțul cu o expresie care, în orice alt moment, ar fi prevestit o furtună. Dar, pentru a doua oară, ea tăcu.

— Baronul pare cam întunecat astăzi, îi spuse Monte-Cristo doamnei Danglars. Nu cumva or fi vrînd să-l facă ministru ?

— Nu, nu încă, după cîte știu. Mai curînd cred că a jucat la bursă, a pierdut și nu știe pe cine să dea vina.

— Domnul și doamna de Villefort ! anunță Baptistin.

Cele două persoane anunțate intrară. Cu toată stăpînirea de sine pe care o avea, domnul de Villefort era vădit tulburat. Atingîndu-i mîna, Monte-Cristo simți că tremură.

— Hotărît lucru, numai femeile știu să se prefacă, își spuse Monte-Cristo, uitîndu-se la doamna Danglars care-i zîmbea procurorului regal și-i îmbrățișa soția.

După ce se salutară, contele îl văzu pe Bertuccio, ocupat pînă peste cap cu treburile casnice, strecurîndu-se într-un salonaș alăturat de acela în care se aflau oaspeții.

Contele se duse la el.

— Ce cauți, Bertuccio ?

— Excelența voastră nu mi-a spus cîți oaspeți sînt.

— Adevărat...

— Cîte tacîmuri ?

— Numără-le dumneata.

— A sosit toată lumea, excelență ?

— Da.

Bertuccio își strecură privirea spre ușa întredeschisă.

Monte-Cristo nu-l slăbea din ochi.

— Doamne ! strigă el.

— Ce s-a întâmplat ? întrebă contele.

— Femeia !... Femeia aceea !...

— Care ?

— Acea în rochie albă și cu atâtea diamante !...

Blonda !...

— Doamna Danglars !

— Nu știu cum o cheamă. Dar e ea, domnule, e ea !

— Care ea ?

— Femeia din grădină ! Acea care era însărcinată ! Care se plimba așteptând !... Așteptând !...

Bertuccio rămase cu gura căscată, palid, și cu părul zburlit.

— Așteptând pe cine ?

Fără să răspundă, Bertuccio i-l arată pe Villefort, aproape la fel cum Macbeth îl arătase pe Banco.

— Vedeți ?... Vedeți ?... îngăimă el.

— Ce ?

— El !

— El !... Domnul procuror regal de Villefort ? Fără îndoială că-l văd.

— Așadar nu l-am ucis ?

— Ei, dar mi se pare că-ți pierzi mințile, dragă Bertuccio, spuse contele.

— Așadar nu e mort ?

— Sigur că nu ! Vezi bine că nu e mort ; în loc să-l lovești între a șasea și a șaptea coastă din stînga, cum au obiceiul compatrioții dumitale, l-oi fi lovit ceva mai sus sau mai jos. Oamenii ăștia ai tribunalelor au sufletul bine prins în trup. Sau poate că din tot ce mi-ai povestit nu e nimic adevărat ; e doar un vis al închipuirii dumitale, o nălucire a minții. Poate că ai dormit fără să-ți mistui bine răzbunarea și ea te-o fi apăsât pe stomac. Poate că ai avut coșmaruri, și atîta tot. Haide, revino-ți în fire și numără : domnul și doamna de Villefort, doi ; domnul și doamna Danglars, patru ; domnul de Château-Renaud, domnul Debray și domnul Morrel, șapte, domnul maior Bartolomeo Cavalcanti, opt.

— Opt, repetă Bertuccio.

— Mai stai ! Mai stai ! Prea te grăbești să pleci, ce naiba ! Il uiți pe unul din oaspeții mei. Întoarce-te puțin la stînga... Iată... Domnul Andrea Cavalcanti, tînărul acela în haine negre, care privește Fecioara lui Murillo. Uite, acum se întoarce cu fața...

De data aceasta Bertuccio era cît pe aci să scoată un strigăt pe care privirea lui Monte-Cristo i-l opri pe vîrfurile buzelor.

— Benedetto ! îngăimă el încet. Soartă nenorocită !

— E ora șase și jumătate, Bertuccio, spuse contele cu asprime ; e ora cînd am poruncit să se servească masa ; știi că nu-mi place de loc să aștept.

Monte-Cristo se înapoie în salon unde îl așteptau musafirii, în timp ce Bertuccio se îndrepta spre sufragerie, sprijinindu-se cu mâinile de pereți.

Peste cinci minute cele două uși ale salonului se deschiseră. Bertuccio se ivi și făcînd, ca Vatel la Chantilly, o ultimă și eroică sforțare, spuse :

— Masa e servită.

Monte-Cristo îi dădu brațul doamnei de Villefort.

— Domnule de Villefort, spuse el, vă rog să fiți cavalerul doamnei baroane Danglars.

Villefort se supuse și trecură cu toții în sufragerie.

Fără îndoială că, trecînd în sufragerie, oaspeții se simțiseră însuflețiți de același simțămînt. Ei se întrebau ce influență ciudată îi adusese pe toți în casa aceasta; și totuși oricît de uimiți și de tulburați se simțeau unii dintre ei, niciunul n-ar fi dorit să lipsească de aici.

Cu toate acestea, legăturile prea recente, situația neobișnuită și izolată, averea necunoscută și aproape uluitoare a contelui îi obligau pe bărbați să fie prevăzători, iar pe femei să nu intre în casa unde nu existau femei care să le primească. Dar bărbații și femeile trecuseră, unii peste prevederi, celelalte peste buna cuviință, iar curiozitatea, îmboldindu-i cu puterea ei de neînfrînt, îi făcuse să treacă peste toate.

Nici unul dintre ei, nici măcar Cavalcanti tatăl și fiul, unul cu toată înțepeneala, celălalt cu toată nepăsarea lui, nu putea să nu fie îngrijorat de faptul că se găseau laolaltă cu ceilalți, pe care-i vedeau pentru prima dată, în casa omului acestuia al cărui scop nu-l puteau înțelege.

Văzînd că, la invitația lui Monte-Cristo, domnul de Villefort se apropie de ea să-i dea brațul, doamna Danglars tresări. Domnul de Villefort simți că i se tulbură privirea sub ochelarii de aur, cînd brațul baroanei i-l prinse pe al său.

Nici unul din gesturile acestea nu-i scăpă contelui; chiar de pe acum, din simpla punere în contact a personajelor, observatorul avea ce privi cu cel mai mare interes.

Domnul de Villefort se așeză, avînd la dreapta pe doamna Danglars și la stînga pe Morrel.

Contele luă loc între doamna de Villefort și Danglars.

Celelalte locuri fură ocupate de Debray, așezat între Cavalcanti tatăl și Cavalcanti fiul și de Chateau-Renaud, așezat între doamna de Villefort și Morrel.

Masa fu uimitor de bogată. Monte-Cristo își pusese în gând să răstoarne cu totul simetria pariziană și să dea hrana dorită mai mult curiozității decît poftei de mîncare a oaspeților. De aceea le oferi un adevărat ospăț oriental, dar oriental așa cum nu puteau fi decît ospăturile din basmele arabe.

Toate fructele pe care cele patru părți ale lumii le pot revărsa neatinse și savuroase în cornul abundenței din Europa erau îngrămădite de-a valma în vase chinezești și în cupe japoneze. Păsări rare cu pene strălucitoare, pești monstruoși întinși pe talgere de argint, toate felurile de vinuri ale arhipelagului grecesc, ale Asiei Mici și ale Capului, închise în butelii de forme ciudate a căror înfățișare părea că adaugă și ea ceva la aroma vinurilor, trecură pe dinaintea oaspeților, așa cum treceau — pe vremuri — pe dinaintea oaspeților lui Apicius. Și le văzură parizienii aceștia, care înțelegeau că se poate cheltui o mie de ludovici pentru un ospăț de zece persoane, dar își închipuiau că pentru asta trebuie să mănînce perle, așa cum făcea Cleopatra, sau să bea aur topit, ca Laurențiu de Medicis.

Văzînd uimirea generală, Monte-Cristo începu să rîdă și să facă haz cu glas tare.

— Domnilor, spuse el, trebuie să admiteți, nu-i așa, că ajuns la un grad oarecare de avere, nu-ți mai dorești nimic în afară de ceea ce e de prisos, așa cum doamnele vor trebui să admită că ajuns la un oarecare grad de exaltare, nu te mai poate interesa altceva decît idealul. Dacă gîndim așa, ce este *minunat*? Ceea ce nu înțelegem. Și ce este un bun cu adevărat vrednic de a fi dorit? Un bun pe care nu-l putem avea. Să văd lucruri de neînțeles, să-mi procur bunuri cu nepuțință de căpătat, asta am căutat să fac toată viața.

Și o scot la capăt prin două mijloace : bani și voință. Pentru a-mi satisface o toană, de pildă, pun aceeași stăruință pe care dumneata, domnule Danglars, o pui ca să construiești o linie ferată, dumneata, domnule Villefort, ca să osîndești un om la moarte, dumneata, domnule Debray, ca să pacifici un regat, dumneata, domnule Château-Renaud, ca să plăci unei femei, iar dumneata, Morrel, ca să îmblînzești un cal pe care nimeni nu poate încăleca. Așa, de pildă, uitați-vă la acești doi pești, născuți, unul la cincizeci de leghe de Petersburg, celălalt la cinci leghe de Neapole : nu-i plăcut să-i vezi laolaltă, pe aceeași masă ?

— Ce fel de pești sînt ? întrebă Danglars.

— Domnul de Château-Renaud, care a fost în Rusia vă va spune numele unuia, răspunse Monte-Cristo. Iar maiorul Cavalcanti, care este italian, vă va spune numele celuiilalt.

— Cred că e o cegă, răspunse Château-Renaud.

— Exact.

— Dacă nu mă înșel, spuse și Cavalcanti, celălalt e un soi de mreaniă, numită lampretă.

— Chiar așa. Și acum, domnule Danglars, întrebați-i pe dumnealor unde se pescuiesc acești doi pești.

— Cegile, răspunse Château-Renaud, se pescuiesc numai în Volga.

— Iar eu nu cunosc decît un singur lac, Fusaro, unde se pot găsi lamprete atît de mari, spuse Cavalcanti.

— Ei bine, chiar așa e ! Unul vine din Volga, iar celălalt din lacul Fusaro.

— Cu neputință ! se mirară oaspeții.

— Și tocmai asta îmi face plăcere, continuă Monte-Cristo. Sînt ca Neron : *Cupitor impossibilum*. Și tot asta vă distrează și pe dumneavoastră, în clipa de față. Iată, în sfîrșit, de ce carnea asta care, în realitate, poate că nu-i mai bună decît a bibanului sau a somnului, vi se va părea neîntrecută : pentru că dumneavoastră vi se pare cu neputință de procurat și totuși o aveți în față.

— Dar cum de au putut fi aduși acești pești la Paris ?

— Nimic mai simplu : a fost adus fiecare într-un butoi uriaș, unul căptușit cu trestii și cu ierburi de râu, celălalt cu papură și cu plante de lac. Au fost puși în furgoane special construite și au trăit astfel, cega douăsprezece zile, iar lampreta opt zile. Mai trăiau încă, amîndoi, cînd bucătarul le-a ucis, pe una în lapte, iar pe cealaltă în vin. Nu vă vine să credeți, domnule Danglars ?

— Mă cam îndoiesc, răspunse Danglars zîbind cu zîmbetul lui greoi.

— Baptistin ! porunci Monte-Cristo, spune să fie aduse cealaltă cegă și cealaltă lampretă. Știi, cele venite în alte butoaie și care mai trăiesc încă.

Danglars holbă ochii ; ceilalți oaspeți aplaudară.

Patru servitori aduseră două butoaie pline cu plante marine în care înota cîte un pește asemănător celor ce fuseseră serviți la masă.

— De ce ați adus doi din fiecare ? întrebă Danglars.

— Fiindcă unul putea muri, răspunse simplu Monte-Cristo.

— Sînteți într-adevăr uimitor, spuse Danglars. Ori-ce ar spune filozofii, e minunat să fii bogat.

— Și mai ales să ai idei, adăugă doamna Danglars.

— Ideea nu am cîntea să-mi aparțină, doamnă. Ea era foarte la modă pe vremea romanilor. Pliniu povestește că se trimeteau, de la Ostia la Roma, șiruri de sclavi purtînd pe cap vase cu pești din soiul celor numiți *mulus*, care, după descrierea făcută, pare să fi fost un fel de caracudă. Era un lux să-i ai vii și o privești foarte plăcută să-i vezi murind, căci pînă mureau își schimbau culoarea de trei sau patru ori și, ca un curcubeu care se evaporă, treceau prin toate nuanțele spectrului solar, după care erau trimiși la bucătărie. Agonia lor îi făcea atrăgători. Dacă nu erau văzuți vii, ca morți erau disprețuiți.

— Da, spuse Debray, dar de la Ostia la Roma nu sînt decît opt leghe.

— E adevărat, răspunse Monte-Cristo. Ce merit am mai avea însă dacă la o mie opt sute de ani după Lucullus m-am face mai mult decît el ?

Cei doi Cavalcanti căscău ochii, dar aveau bunul simț să nu scoată o vorbă.

— Toate astea sînt foarte plăcute spuse Chateau-Renaud ; vă mărturisesc însă că admir cel mai mult neîntrecuta promptitudine cu care sînteți servit. Nu-i așa, domnule conte, că m-ați cumpărat casa decît acum cinci sau șase zile ?

— Cam atunci, răspunse Monte-Cristo.

— Și, sînt sigur că în patru zile a fost complet transformată ; căci, dacă nu mă înșel, avea o altă intrare, iar curtea era pavată și goală, pe cînd astăzi e acoperită cu un gazon încîntător, mărginit de arbori care par de o sută de ani.

— Ce să fac ? Îmi place verdeața și umbra, răspunse Monte-Cristo.

— Într-adevăr, spuse doamna de Villefort, înainte se intra printr-o poartă care dădea în stradă. Chiar în ziua miraculoasei mele salvări, țin minte că m-ați adus în casă direct din stradă.

— Da doamnă, răspunse Monte-Cristo ; dar pe urmă am preferat o intrare care să-mi îngăduie să văd arborii din Bois de Boulogne.

— În patru zile, spuse Morrel, e o minune !

— Într-adevăr, adăugă Chateau-Renaud, să faci dintr-o casă veche o casă nouă, e o minune, fiindcă era foarte veche clădirea și chiar foarte tristă. Îmi aduc aminte că o dată m-a trimis mama s-o văd, cînd domnul de Saint Méran a vrut s-o vîndă, acum doi sau trei ani.

— Domnul de Saint Méran ? întrebă doamna de Villefort. Așadar casa a fost a domnului de Saint Méran înainte de a o cumpăra dumneavoastră ?

— Mi se pare că da, răspunse Monte-Cristo.

— Cum, vi se pare? Nu știți nici măcar de la cine ați cumpărat-o?

— Pe cinstea mea că nu. Intendentul se ocupă de asemenea amănunte.

— E adevărat că sînt cel puțin zece ani de cînd n-a mai fost locuită, spuse Chateau-Renaud, și era mai mare jalea s-o vezi, cu storurile lăsate, cu porțile încuiate, și cu bălării prin curte. Dacă n-ar fi fost a so-crului unui procuror regal, s-ar fi putut spune că e una dintre casele blestемate unde s-a săvîrșit vreo crimă.

Villefort, care pînă atunci nici nu atinsese cele trei sau patru pahare cu vinuri alese puse dinaintea lui, luă unul la întîmplare și-l goli dintr-o înghițitură.

Monte-Cristo tăcu o clipă. Apoi, în tăcerea care urmă după cuvintele lui Chateau-Renaud, spuse:

— E ciudat, domnule baron, dar același gînd mi-a venit și mie prima dată cînd am intrat aici. Iar casa mi s-a părut atît de lugubră încît n-aș fi cumpărat-o niciodată dacă n-ar fi luat-o intendentul în locul meu. Se vede că ticălosul a primit vreun bacșiș de la notar.

— S-ar putea, îngăimă Villefort încercînd să zîm-bească. Dar, credeți-mă, nu sînt de loc amestecat în mituirea lui. Domnul de Saint Méran a vrut ca imo-bilul, care face parte din zestrea nepoatei sale, să fie vîndut, fiindcă de mai rămînea trei sau patru ani ne-locuit, s-ar fi ruinat cu totul.

De data asta păli Morrel.

— Și, mai cu seamă, continuă Monte-Cristo, avea o cameră, doamne! Cu totul simplă în aparență, o ca-meră ca oricare alta, tapetată cu damasc roșu, dar care mi s-a părut, nu știu de ce, cît se poate de dra-matică.

— De ce dramatică? întrebă Debray.

— Parcă poți să înțelegi ceea ce simți instinctiv? răspunse Monte-Cristo. Nu există oare unghere unde pare că mîhnirea trăiește în mod firesc? De ce? Nu se poate ști. Vreo înlănțuire de amintiri, vreo toană a gîndirii, care te duce în alte timpuri, în alte locuri, poate fără nici o legătură cu timpurile și cu locurile în

care ne găsim. Atita știu doar că încăperea îmi amintea cum nu se poate mai bine camera marchizei de Granges, sau a Desdemonei. Pe cinstea mea, iată, fiindcă tot am terminat masa, ar trebui să v-o arăt. Ne vom coborî apoi să luăm cafeaua în grădină. După masă, spectacol.

Monte-Cristo își întrebă oaspeții printr-un semn. Doamna de Villefort se ridică, Monte-Cristo făcu la fel. Toți ceilalți le urmară exemplul.

Villefort și doamna Danglars rămaseră o clipă ca împietriți. Privirile li se întâlneau, reci, mute și înghețate.

— Ai auzit? șopti doamna Danglars.

— Trebuie să mergem, răspunse Villefort ridicându-se și dându-i brațul.

Oaspeții se și împrăștiaseră prin casă, mînați de curiozitate, închipuindu-și că vizită n-o să se mărginească numai la camera aceea și că în același timp aveau să străbată restul dărăpănăturilor din care Monte-Cristo făcuse un palat.

Se repezi deci, fiecare, prin ușile deschise. Monte-Cristo îi așteptă pe cei doi întîrziați, apoi, după ce trecură și ei, îi urmă cu un zîmbet care, dacă ar fi putut fi înțeles, i-ar fi îngrozit pe oaspeți cu mult mai mult decît camera unde aveau să între.

Mai întîi străbătură apartamentele, camerele mobilate după gustul oriental, cu divane și perne în loc de paturi, cu pipe și arme în loc de mobile; saloanele tapisate cu cele mai frumoase tablouri ale vechilor maestri; budoarele îmbrăcate în stofe chinezești, în culori schimbătoare, cu desene fantastice, cu țesături minunate; și în sfîrșit, ajunseră la faimoasa cameră.

Camera aceasta n-avea nimic deosebit în afară de faptul că, deși afară amurgea, în ea nu era aprinsă nici o lumină și că rămăsese cu vechea ei înfățișare, pe cînd toate celelalte camere primiseră o gîteală nouă.

Intr-adevăr, aceste două cauze erau deajuns să-i dea o înfățișare lugubră.

— Brr ! făcu doamna de Villefort. E cu adevărat înspăimântătoare.

Doamna Danglars încercă să îngăime câteva cuvinte pe care nu le auzi nimeni.

Se iscară mai multe observații din care reieși că, într-adevăr, camera de damasc roșu avea un aspect sinistru.

— Nu-i așa ? întrebă Monte-Cristo. Uitați-vă numai cât de ciudat e așezat patul și ce culoare sumbră și însingerată are ! Și cele două portrete în pastel, îngălbenite de umezeală, nu vi se pare că spun, cu buzele lor învinețite și cu ochii lor înspăimântați : Am văzut !

Villefort se îngălbeni, doamna Danglars se prăbuși pe un jilt pus lângă cămin.

— Trebuie să ai mult curaj ca să te poți așeza în jiltul acesta unde poate a fost săvârșită crima ! observă doamna de Villefort, zîmbind.

Doamna Danglars se ridică repede.

— Și apoi, urmă Monte-Cristo, asta nu e încă totul.

— Ce mai e ? întrebă Debray, căruia nu-i scăpase emoția doamnei Danglars.

— Da, ce mai e ? întrebă și Danglars. Pînă acum mărturisesc că n-am văzut mare lucru ; dumneata ce părere ai, domnule Cavalcanti ?

— De, răspunse acesta, noi avem, la Pisa, tunul lui Ugolino, la Ferrara închisoarea lui Tasso și la Rimini camera lui Francesca și a lui Paolo.

— Da, dar n-aveți scărlică asta, spuse Monte-Cristo, deschizînd o nășă ascunsă în tapet ; priviți-o și spuneți-mi ce credeți despre ea.

— Ce sinistru îndoitură de scară ! rîse Châteaurenard.

— Eu, unul — spuse Debray — nu știu dacă vinul de Chios m-a făcut melancolic, dar cu siguranță că în casa asta văd totul în negru.

Cît despre Morrel, de cînd fusese pomenită zestrea Valentinei, el se întristase și nu mai rostise nici un cuvînt.

— Închipuiți-vă un Othello sau un abate de Granges oarecare, într-o noapte întunecoasă și furtunoasă, coborînd pas cu pas scara asta, cu o povară lugubră pe care se grăbește s-o ascundă în fața oamenilor, dacă nu în fața lui Dumnezeu!

Doamna Danglars aproape că leșină în brațele lui Villefort. Procurorul fu silit el însuși să se rezeme de zid.

— Ce aveți, doamnă? se îngrijoră Debray. Cum ați pălit!

— Ce are? răspunse doamna de Villefort. E simplu de tot: domnul de Monte-Cristo ne povestește lucruri înfricoșătoare, fără îndoială numai ca să ne facă să murim de spaimă.

— Da, aprobă Villefort. Zău, conte, le înspăimîntați pe doamne.

— Ce ți s-a întîmplat? o întrebă încet Debray pe doamna Danglars.

— Nimic, nimic, răspunse ea, căutînd să se stăpînească; am nevoie de aer, atîta tot.

— Vrei să coborîm în grădină? întrebă Debray dîndu-i brațul doamnei Danglars și îndreptîndu-se spre scara doșnică.

— Nu! spuse ea. Nu! Mai bine rămîn aici.

— Oare v-ați speriat cu adevărat? întrebă Monte-Cristo.

— Nu, domnule — răspunse doamna Danglars — dar aveți un fel de a povesti care face ca iluzia să pară realitate.

— Așa e, zîmbi Monte-Cristo. dar totul depinde de imaginație. De ce oare nu ne-am închipui că încăperea asta a fost odaia unei mame bune și cinstite? De ce nu ne-am închipui patul cu foată culoarea lui purpurie, ca pe un pat vizitat de zeîța Lucina, iar scara misterioasă drept locul prin care, încetișor, ca să nu tulbure somnul odihniților al lehzerei, trece doctorul sau doica, sau tatăl însuși, ducînd copilul care doarme?...

De data aceasta, doamna Danglars, în loc să se liniștească, dată fiind blindețea tabloului descris, scoase un gemăt și leșină cu totul.

— Doamnei Danglars îi e rău, îngăimă Villefort ; poate ar trebui s-o ducem la trăsura.

— Vai, spuse Monte-Cristo, mi-am uitat sticluța cu leacuri !

— O am pe a mea, se oferi doamna de Villefort.

Și îi dădu lui Monte-Cristo o sticluță plină cu licoare roșie, asemănătoare aceleia căreia contele îi încercase influența binefăcătoare asupra lui Edouard.

— Așa... făcu Monte-Cristo luînd sticluța din mîinile doamnei de Villefort.

— Da, șopti aceasta, am încercat după indicațiile dumneavoastră.

— Și ați reușit ?

— Cred că da...

Doamna Danglars fu dusă în camera de alături. Monte-Cristo îi picură pe buze un strop din licoarea roșie și ea îi veni în fire.

— Ce vis groaznic ! șopti ea.

Villefort îi strînse mîna tare, ca s-o facă să înțeleagă că nu visase.

Îl căutară apoi pe domnul Danglars ; dar acesta, neavînd chef de impresii poetice, coborîse în grădină și discuta cu domnul Cavalcanti tatăl un proiect de cale ferată de la Livorno la Florența.

Monte-Cristo părea deznădăjduit ; el prinse brațul doamnei Danglars și o conduse în grădină unde îl regăsiră pe Danglars luîndu-și căfeaua între Cavalcanti tatăl și fiul.

— Zău doamnă, întrebă Monte-Cristo, chiar într-asta v-am înspăimîntat ?

— Nu, dar știți, lucrurile ne impresionează după starea de spirit în care ne aflăm.

Villefort încercă să rîdă.

— Și, atunci înțelegeți, adăugă el, e deajuns o presupunere, o închipuire...

— Ei bine, făcu Monte-Cristo, mă credeți sau nu, dar eu sînt convins că în casa asta s-a săvîrșit o crimă.

— Ia seama, spuse doamna de Villefort. Printre noi se află un procuror regal.

— Pe cîntea mea, răspunse Monte-Cristo, dacă e așa, am să folosesc prilejul și să-mi fac declarația.

— Declarația dumneavoastră ? întrebă Villefort.

— Da, față de martori.

— Toate astea sînt foarte interesante și dacă într-adevăr s-a petrecut o crimă, o să ne facem digestia cum nu se poate mai bine, vorbi Debray.

— O crimă, repetă Monte-Cristo. Veniți pe aici, domnilor ; veniți și dumneavoastră, domnule de Villefort : pentru ca declarația să fie valabilă, trebuie făcută în fața autorităților competente.

Monte-Cristo îl apucă de braț pe Villefort care, la rîndul său, o ținea strîns de braț pe doamna Danglars și îl tîrî pînă sub platan, unde era umbra cea mai deasă.

Toți oaspeții îl urmară.

— Iată, spuse Monte-Cristo, aici, chiar în locul acesta (și izbi cu piciorul în pămînt) ; aici, ca să întineresc arborii îmbătrîniți, am pus să se sape și să se pună pămînt îngrășat ; ei bine, săpînd, muncitorii au dezgropat un cufăr, sau mai bine zis ferecătura unui cufăr, în mijlocul căruia se afla scheletul unui prunc nou născut. Nădăjduiesc că asta nu mai este o nălucire.

Monte-Cristo simți cum brațul doamnei Danglars se înțepenește și cum mîna lui Villefort tremură.

— Un prunc nou născut ? repetă Debray. Drace ! Afacerea mi se pare că devine serioasă.

— Atunci nu mă înșelam mai adineori cînd pretindeam că și casele, ca și oamenii, au un suflet și un chip și că își poartă pe față imaginea interiorului lor. Casa părea tristă fiindcă avea remușcări ; și avea remușcări fiindcă ascundea o crimă.

— Cine spune că e o crimă ? glăsui Villefort, făcînd o ultimă sforțare.

— Cum ! Un prunc îngropat de viu într-o grădină nu e o crimă ? strigă Monte-Cristo. Atunci cum numiți dumneavoastră fapta asta, domnule procuror regal ?

— Dar cine spune că a fost îngropat de viu ?

— De ce l-ar fi îngropat aici, dacă ar fi fost mort ? Grădina n-a fost niciodată cimitir.

— Ce li se face ucigașilor de copii în țara dumneavoastră ? întrebă naiv maiorul Cavalcanti.

— Doamne ! Nu li se taie decât gâtul, răspunse Danglars.

— Zău ? Li se taie gâtul ? făcu Cavalcanti.

— Așa mi se pare și mie. Nu-i așa, domnule Villefort ? întrebă Monte-Cristo.

— Da, domnule conte, răspunse acesta cu un glas care nu mai avea nimic omenesc în el.

Monte-Cristo își dădu seama că mai mult n-ar fi putut îndura cele două persoane pentru care fusese pregătită scena ; și, nevoind să ducă lucrurile prea departe, spuse :

— Am uitat de cafele, domnilor !

Și își conduse oaspeții spre masa așezată în mijlocul pajiștei.

— Știți, domnule conte, spuse doamna Danglars, mi-e rușine să mărturisesc slăbiciunea mea, dar toate poveștile astea groaznice m-au tulburat ; vă rog să-mi dați voie să mă așez.

Și se prăbuși pe un scaun.

Monte-Cristo se înclină și se apropie de doamna Villefort.

— Mi se pare că baroana Danglars tot mai are nevoie de sticluta dumneavoastră, spuse el.

Dar mai înainte ca doamna Villefort să se fi apropiat de prietena ei, procurorul regal îi șoptise la ureche doamnei Danglars :

— Trebuie să-ți vorbesc.

— Când ?

— Măine.

— Unde ?

— La mine, la birou... La parchet, dacă vrei. Tot e locul cel mai sigur.

— Am să vin.

În clipa aceea se apropie doamna de Villefort.

— Îți mulțumesc, prietenă dragă, spuse doamna Danglars încercînd să zîmbească. N-am nimic. Mă simt cum nu se poate mai bine.

CERȘETORUL

Se apropia noaptea ; doamna de Villefort își manifestase dorința de a se întoarce la Paris, ceea ce doamna Danglars cu toată indispoziția vădită pe care o încerca, nu îndrăznise să facă.

La cererea soției sale, domnul de Villefort dădu deci primul semnal al plecării. El îi oferî un loc doamnei Danglars în landou, ca să poată fi îngrijită de soția sa. Cît despre Danglars, afundat într-o discuție industrială dintre cele mai interesante cu domnul Cavalcanti, el nu observase de loc cele petrecute.

Cerîndu-i doamnei de Villefort sticluta, Monte-Cristo observase că domnul de Villefort se apropiase de doamna Danglars și, văzîndu-l în ce stare era, ghicise ce spusese procurorul, deși acesta vorbise atît de încet încît abia dacă doamna Danglars însăși îl putuse auzi. Contele nu se împotrivi de loc ideii ca Morrel, Debray și Château-Renaud să plece călare, iar cele două doamne să se urce în landoul domnului de Villefort. Iar Danglars, din ce în ce mai încîntat de Cavalcanti tatăl, îl pofti pe maior în cupeul său.

Cît despre Andrea Cavalcanti, el se urcă în trăsurica ușoară lăsată dinaintea porții. Un groom, care exagera gătelile modei englezești, îl aștepta acolo, înălțîndu-se pe vîrfurile picioarelor ca să-i țină în loc uriașul cal sur.

Andrea abia dacă deschisese gura în timpul mesei, tocmai fiindcă era un flăcău foarte inteligent și se temuse ca, în mod firesc, să nu scape vreo nerozie față de oaspeții aceștia bogați și puternici, printre care privirea lui holbată vedea poate cu teamă un procuror regal.

În cele din urmă Danglars îl înhățase și pe el, după ce aruncase o privire rapidă spre bătrînul maior cu gîtul țeapăn și spre fiul puțin cam sfios. Făcînd legătura între felul de a se prezenta și ospitalitatea lui Monte-Cristo, bancherul își închipuise că avea de-a face cu un nabab venit la Paris să desăvîrșească educația mondenă a fiului unic.

El privise cu o nespusă bunăvoință uriașul diamant care strălucea la degetul mic al maiorului, căci maiorul, ca un om prevăzător și experimentat, de teamă să nu se întîmple vreun accident biletelor sale de bancă, le schimbase de îndată într-un obiect de preț. Apoi, după masă, mereu sub pretextul industriilor și al călătoriilor, Danglars îi întrebase pe tată și pe fiu despre felul lor de trai; iar tatăl și fiul, știind că la Danglars vor trebui să le fie deschise, unuia creditul de patruzeci și opt de mii de franci, dat odată, celuilalt creditul anual de cincizeci de mii de franci, fuseseră încîntători și plini de bunăvoință față de bancher și, dacă nu s-ar fi abținut, ar fi fost în stare să strîngă mîna servitorului acestuia, într-atîta recunoștința lor simțea nevoia de a izbucni.

Un lucru mai ales sporî stîm, ba chiar am spune respectul adînc al lui Danglars pentru Cavalcanti. Acesta, credincios principiului lui Horațiu : *Nil admirari*, se mulțumise, după cum am văzut, să-și arate știința spunînd din ce lac se scoteau cele mai bune lamprete. Apoi își mîncase porția de lampretă fără să scoată o vorbă. Iar Danglars își spusese că asemenea rarități trebuie să fi fost obișnuite pentru ilustrul urmaș al Cavalcantilor, care, la Lucca, peșemne că se hrănea numai cu păstrăvi aduși din Elveția și cu languste trimise din Bretania, prin procedee asemănătoare acelor folosite de conte ca să-și aducă lampretele din lacul Fusaro și cegile din fluviul Volga. De aceea el primise cu o deosebită bunăvoință cuvintele lui Cavalcanti :

— Mîine, domnule, voi avea cînstea de a vă vizita pentru afaceri.

— Iar eu, domnule, îi răspunse Danglars, voi fi fericit să vă primesc.

După care, bancherul îi propusese lui Cavalcanti, întrebându-l dacă nu cumva i-ar fi venit greu să se despartă de fiul său, să-l ducă el la Hotel des Princes.

Cavalcanti îi răspunse că fiul său obișnuia de multă vreme să ducă o viață de flăcău ; și că, prin urmare, își avea caii și echipajul lui și, deoarece nu veniseră împreună, nu vedea de ce n-ar pleca separat.

Așadar maiorul se urcase în trăsură lui Danglars, iar bancherul se așezase alături de el din ce în ce mai încântat de ideile despre ordine și economie ale omului acestuia, care, totuși, îi dădea fiului său cincizeci de mii de franci pe an, ceea ce însemna o avere cu cinci sau șase sute de mii de livre venit.

Cît despre Andrea, ca să-și dea aere, el începu să-și bombănească groom-ul că nu venise să-l ia de la peron și-l așteptase la poartă, din care pricină fusese nevoit să facă vreo treizeci de pași pe jos în căutarea trăsuricii.

Groomul primi cu umilință mustrarea ; ca să țină calul năvălaș care lovea din copite, el apucă dîrlogii cu mîna stîngă și-i întinse hăturile cu mîna dreaptă lui Andrea. Andrea le luă, apoi puse ușurel piciorul încălțat în lac pe treapta trăsuricii.

În clipa aceea, tînărul simți o mîină lăsîndu-i-se pe umăr. El se întoarse crezînd că Danglars sau Monte-Cristo uitase să-i spună ceva și își aduseseră aminte abia în clipa plecării.

Dar în locul unuia sau altuia dintre ei, Andrea nu zări decît o figură ciudată, pîrlită de soare, încadrată de o barbă cum rar se poate vedea, cu ochii lucind ca jeraticul și cu un zîmbet batjocoritor întins pe o gură în care străluceau, puși la locul lor și fără nici o lipsă, treizeci și doi de dinți albi, ascuțiți și flămînzi ca ai unui lup sau ai unui șacal.

O hasma în carouri roșii acoperea acest cap cu păr sur și spălăcit ; o bluză scurtă — cît se poate mai soioasă și mai ruptă — acoperea corpul subțire și osos,

de s-ar fi zis că oasele, asemenea oaselor unui schelet, trebuiau să pocnească lovindu-se unele de altele cînd omul merge. În sfîrșit, mîna pusă pe umăr, primul lucru pe care de altfel îl văzu, i se păru lui Andrea uriașă. Îi era cunoscut oare chipul luminat de felinarul trăsuricii, sau fusese izbit doar de groaznica înfățișare a omului? N-am putea spune; fapt este însă că Andrea tresări și se dădu repede înapoi.

— Ce vrei de la mine? întrebă el.

— Iartă-mă, boierule, răspunse omul, ducîndu-și mîna la basmaua roșie. Poate să te deranjez, dar am să-ți spun ceva.

— Seara nu se cerșește, spuse groom-ul, încercînd să-și scape stăpînul de nepoftitul acela.

— Păi eu nu cerșesc, frumosule, îi răspunse necunoscutul, cu un zîmbet batjocoritor și atît de înfricoșător încît groom-ul se trase înapoi: vreau numai să-i spun două cuvinte boierului tău care mi-a dat să-i fac o treabă acum vreo două săptămîni.

— Haide, zise la rîndul său Andrea, cu destulă tărie ca servitorul să nu-i observe turburarea, ce vrei? Spune repede, omule!

— Aș vrea... șopti omul cu basma roșie, aș vrea să-mi cruți osteneala de a mă întoarce la Paris pe jos. Sînt tare ostenit și fiindcă n-am mîncat tocmai bine, abia dacă mă mai pot ține pe picioare.

Tînărul tresări auzind că omul îi vorbește ca unui vechi prieten.

— La urma urmei, ia spune, ce vrei dumneata? întrebă el.

— Ce să vreau? Vreau să mă iei în trăsura ta și să mă duci acasă.

Andrea păli, dar nu răspunse.

— Doamne! făcu omul cu basmaua roșie înfundîndu-și mîinile în buzunare și privindu-l pe Andrea cu ochi sfidători; mi-a venit așa, o idee: auzi, micuțul meu Benedetto?

Auzindu-și numele, tînărul își schimbă fără îndoială gîndul căci, apropiîndu-se de groom, îi spuse:

— Omului ăstuia i-am dat eu să-mi facă o treabă și acum trebuie să-mi spună ce a făcut. Du-te pe jos pînă la barieră și ia de acolo o birjă ca să nu întîrzii prea mult.

Servitorul plecă mirat.

— Măcar lasă-mă să ajung mai la întuneric, se rugă Andrea.

— Cît despre asta, n-avea nici o grijă ; o să te duc chiar eu unde trebuie ; așteaptă, răspunse omul cu basmaua roșie.

Și apucînd frîul calului, el mîină trăsura într-un loc unde nimeni pe lume n-ar fi putut să vadă cîrstea pe care i-o făcea Andrea.

— Știi, nu mîndria de a mă urca într-o trăsură frumoasă mă încîntă pe mine, îi spuse el. Nu. Mă urc numai fiindcă sînt ostenit. Și apoi aș avea să discut puțin cu tine despre niște afaceri.

— Haide, urcă-te, îl pofti Andrea.

Păcat că era noaptea ; altfel ar fi fost interesant de văzut zdrențărosul lăfăindu-se pe o pernă frumoasă lîngă tînărul și elegantul conducător al trăsuricii.

Andrea mîină calul pînă la ultima casă a satului fără să-i spună o vorbă însoțitorului său care, la rîndul său, zîmbea și tăcea ca și cum ar fi fost încîntat că se plimbă într-o trăsură atît de bună.

Cînd se văzu ieșit din Auteuil, Andrea se uită în preajmă. Fără îndoială, voia să se asigure că nu putea să-l vadă și să-l audă nimeni. După aceea, oprindu-și calul și încrucișîndu-și brațele în fața omului cu basma roșie, îi spuse :

— Ia ascultă, de ce ai venit să-mi tulburi liniștea ?

— Dar tu, băiete, de ce n-ai încredere în mine ?

— Cum n-am încredere în dumneata ?

— Mai și întrebi ? Ne despărțim la podul de peste Var, tu-mi spui că te duci în Piemont și în Toscana și, cînd colo, vii la Paris.

— Și ce te încurcă pe dumneata ?

— Nu mă încurcă de loc ba, dimpotrivă, chiar cred că o să mă ajute.

— Adică, ai de gînd să trăiești pe spinărea mea ?
— Haide, ai și început să vorbești urît...
— Să știi că te înșeli, jupîn Caderousse, bagă de seamă !

— Doamne ! Nu te supăra așa, mititelule ; tu doar trebuie să știi ce însemnează necazul. Și află că necazul te face invidios. Eu te credeam în Piemont și în Toscana, silit să te faci *facino* sau *Cicerone* și te plîngeam din toată inima, cum mi-aș plînge copilașul meu. Tu știi că te-am socotit totdeauna copilul meu.

— Ei și ? Ce-i cu asta ?

— Ai răbdare, arțăgosule !

— Am destulă răbdare ; haide, sfîrșește !

— Și deodată te văd trecînd pe la bariera Bons-Hommes, cu un groom, cu o trăsurică englezească, cu toate noi-nouțe. Ia ascultă, ai dat de vreo mină sau ai cumpărat vreun vad de zaraf ?

— Va să zică, după cîte spui, ești invidios ?

— Nu, sînt mulțumit, atît de mulțumit, încît îți zic brăvo, mititelule ! Dar fiindcă nu eram înțolît ca lumea, mi-am luat și eu măsurile mele, să nu te fac de rîs.

— Frumoase măsuri ! spuse Andrea. Imi ții calea de față cu servitorul.

— Eh ! Ce să-î faci, băiete ! Îți țiiu calea cînd dau și eu de tine. Ai un cal foarte vior și o trăsurică ușoară de tot. De felul tău ești alunecos ca un țipar. Dacă te-ai fi scăpat în seara asta, s-ar fi putut să nu mai dau niciodată peste tine.

— Păi doar vezi că nu mă ascund.

— O duci bine și aș vrea să pot spune și despre mine la fel ; dar eu mă ascund : nici nu mai pun la socoteală ce teamă imi era că n-ai să mă recunoști. Dar tu m-ai recunoscut, adăugă Caderousse, cu zîmbetul lui urît. Știi, ești un băiat de zahăr.

— Ia spune, vorbi Andrea, ce poștești dumneata ?

— Nu mă mai tutuiești, și asta e rău, Benedetto. Doar îți sînt prieten vechi... Ia seama ! O să mă faci să-ți cer mai mult.

Amenințarea îi topi mînia lui Andrea : vedea bine că n-are încotro.

El își porni calul la trap.

— E urît din partea ta, Caderousse, dacă te agăți așa, de un prieten vechi, cum spuneai adineaori. Tu ești marsiliez, eu sînt..

— Va să zică știi acum ce ești ?

— Nu, dar am fost crescut în Corsica. Tu ești bătrîn și îndărătnic, eu sînt tînăr și încăpățînat. Între oameni ca noi, amenințarea n-are nici un rost și totul trebuie aranjat prietenește. Parcă e vina mea că soarta a rămas tot rea pentru tine, iar pentru mine, dimpotrivă, e bună ?

— Va să zică te-ai procopsit ? Groomul nu e de împrumut și nici trăsurica ? Toalele pe care le purtăm nu sînt de împrumut ? Bravo, cu atît mai bine ! spuse Caderousse cu ochii lucind de lăcomie.

— Asta se vede și o știi și tu prea bine, din moment ce-mi ții calea, răspunse Andrea, înfierbîntîndu-se tot mai mult. Dacă aș fi avut o basma ca a ta pe cap, o bluză soioasă pe umeri și niște pantofi găuriți în picioare, nu m-ai fi recunoscut.

— Vezi că mă disprețuiești, băiete ? Și n-ai dreptate. Acum, dacă am dat peste tine, nimic nu mă împiedică să mă întolesc și eu în postav fin, ca oricare altul, fiindcă știu ce inimă de zahăr ai ; dacă ai două rînduri de toale, ai să-mi dai și mie unul ; și eu îți dădeam din rația mea de ciorbă și de mazăre, cînd te tăia rău de tot.

— Asta așa e, recunoscui Andrea.

— Ce mai înfulecai ! Și acum, tot așa poftă de mîncare ai ?

— Sigur, răspunse Andrea rîzînd.

— Ce trebuie să mai fi înghițit la prințul de la care vii !

— Nu e prinț, ci numai conte.

— Conte ? Și e bogat, ai ?

— Da, dar nu te bucura prea mult ; e un domn cu care nu prea merge ușor.

— Fii liniștit ! N-am nimic de gînd cu contele tău, și o să ți-l las numai ție. Dar o să trebuiască să pici cu ceva pentru asta, înțelegi ? adăugă Caderousse zîmbind iar cu zîmbetul lui urîcios.

— Ia zi, cît ceri ?

— Cred că cu vreo sută de franci pe lună...

— Ei ?

— Aș putea s-o duc...

— Cu o sută de franci ?

— Aș duce-o prost, mă înțelegi, dar cu...

— Cu cît ?

— Cu o sută cincizeci de franci, m-ar bate fericea.

— Na două sutare, spuse Andrea.

Și-i puse lui Caderousse în mîină, zece ludovici de aur.

— Bun ! spuse Caderousse.

— Vino la portar pe ziua de întîi, în fiecare lună, și o să ți se dea tot pe atîta.

— Păi vezi că mă înjosești iar ?

— Cum ?

— Mă trimiți la slugi ; vezi tu, eu nu vreau să am de-a face decît cu tine.

— Atunci fie, vino la mine și în fiecare zi de întîi, măcar atîta timp cît o să-mi primesc venitul, o să ți-l capeți și tu pe al tău.

— Haide, haide, văd că nu m-am înșelat, ești un băiat de treabă și e o adevărată pomană cînd dă norocul peste oameni ca tine. Ia povestește-mi și mie cum de-ai pus laba pe bani ?

— Ce nevoie ai să știi ? întrebă Cavalcanti.

— Aha, iar n-ai încredere în mine ?

— Ba am. Ei, află că mi-am regăsit tatăl.

— Un tată adevărat ?

— Drace ! Cît timp o plăti...

— Ai să-l crezi și ai să-l cinstești ; bine faci. Cum îl cheamă pe taică-tău ?

— Maiorul Cavalcanti.

— Și se mulțumește cu tine ?

— Pînă una, alta, mi se pare că îi sînt deajuns.

— Și cine ți-a regăsit tatăl ăsta ?

— Conte de Monte-Cristo.

— Ala de la care vii acum ?

— Da.

— Ia ascultă, n-ai putea să-mi găsești și mie un loc de rudă apropiată pe lângă el, dacă se ocupă cu chestii de astea ?

— Fie, am să-i vorbesc despre tine ; dar pînă atunci, ce-o să faci ?

— Eu ?

— Da, tu.

— Frumos din partea ta că mă întrebi, spuse Caderousse.

— Fiindcă tu îmi faci mie griji, răspunse Andrea, cred că și eu, la rîndul meu, am dreptul să-ți pun cîteva întrebări.

— Așa e... O să-mi închiriez o odaie într-o casă cinstită, o să-mi pun o țoală ca lumea, o să mă rad în fiecare zi și o să mă duc să citesc jurnalele la cafenea. Seara o să mă duc la vreun spectacol, tocmit ca să aplaud piesa, și am să par un brutar la pensie. Asta e visul meu !

— Atunci e bine ! Dacă o să-ți duci la capăt planul și o să fii înțelept, toate au să meargă strună.

— Ia te uită unde era Bossuet !... Și tu ce-ai să ajungi... Pair al Franței ?

— De, de ! — făcu Andrea — nu se știe !

— Poate că domnul maior Cavalcanti și este... ce păcat că s-a desființat moștenirea titlului !

— Lasă politica, dragă Caderousse !... Și acum, fiindcă ai căpătat ce-ai vrut și fiindcă am ajuns la destinație, sări jos din trăsură și topește-te.

— Ba de loc, prietene !

— Cum de loc ?

— Păi ia gîndește-te, băiețăș, cu o basma roșie pe cap, aproape desculț, fără nici un act și cu zece napoleoni de aur în pungă, fără să mai pun la socoteală ce mai aveam eu dinainte, adică în total tocmai două sute de franci ! O să mă aresteze neapărat la ba-

rieră ! Și o să fiu nevoit să dau explicații, să spun că tu mi-ai dat napoleonii ăștia : după asta informație, anchetă : se află că am șters-o din Toulon fără bilet de voie, și mă trimite din post în post pînă la țărmul Mediteranei. Și iar ajung numai numărul 106 și atunci adio visul meu, n-am să mai seamăn cu un brutar la pensie ! Nu, fiule ; prefer să mă lași cum se cuvine, în capitală.

Andrea se încruntă. După cum singur se lăudase, așa numitul fiu al maiorului Cavalcanti era un flăcău destul de îndărătnic. El se opri o clipă, se uită repede în preajmă, și cînd sfîrși de făcut cercul cercetător, își coborî cu nevinovăție mîna în buzunar și începu să mîngîie mînerul unui pistol

Dar în același timp Caderousse, care nu-și slăbea însoțitorul din ochi, își dusesese mîinile la spate și deschidea încetîșor un cuțit spaniol, lung, bun pentru orice prilej.

După cum se vede, cei doi prieteni erau făcuți să se înțeleagă și se înțeleseseră. Mîna lui Andrea ieși pașnică din buzunar și se ridică pînă la mustața roșcovană pe care o mîngîie cîtva timp.

— Dragă Caderoussé, spuse el, va să zică ai să fii fericit ?

— Am să fac tot ce-o să pot, răspunse hangiu de la Pont du Gard, vîrîndu-și cuțitul în mîneacă.

— Haide, iată că ne apropiem de Paris. Cum naiba ai să treci bariera fără să trezești bănuieți ? Mi se pare că în hainele astea riști mai mult în trăsura decît pe jos.

— Așteaptă și ai să vezi, răspunse Caderousse.

El luă pălăria lui Andrea. Trase apoi mantia largă, fără mîneci și cu guler înalt, pe care groom-ul izgonit din trăsura o lăsase pe locul său, și își acoperi spinărea cu ea. După aceea luă înfățișarea posomorîtă a unui servitor de casă mare al cărui stăpîn conduce el însuși.

— Și eu ? întrebă Andrea. Eu să rămîn cu capul gol ?

— Ce-are a face! răspunse Caderousse. Pe vîntul ăsta s-ar putea foarte bine ca un vîrtej să-ți fi zburat pălăria.

— Atunci haide și să sfîrșim odată.

— Dar cine te oprește? se miră Caderousse. Cred că nu eu...

— Sst! făcu Andrea.

Trecură bariera fără nici o neplăcere.

La prima răspîntie, Andrea își opri calul, iar Caderousse sări jos.

— Hei! spuse Andrea, nu-mi dai înapoi mantia servitorului și pălăria?

— Doar n-oi vrea să capăt vreun guturai! răspunse Caderousse.

— Dar eu?

— Tu ești tînăr, pe cînd eu încep să mă ramolesc. La revedere, Benedetto!

Și pătrunzînd într-o străduță, Caderousse dispăru.

— Vai! oftă Andrea, nu există fericire deplină!

În Piața Ludovic al XV-lea, cei trei tineri se despărțiră. Morrel porni spre bulevard, Château-Renaud spre Podul Revoluției, iar Debray de-a lungul cheiului.

Morrel și Château-Renaud ajunseră după toate probabilitățile la căminele lor familiale, după cum se mai spune încă la tribuna Camerei în discursurile bine întocmite, ca și la teatrul din strada Richelieu în piesele bine scrise. Dar nu același lucru se întâmplă cu Debray. Ajuns în dreptul Louvrului, el apucă spre stînga, străbătu Carroussel-ul în trap întins, porni pe strada Saint Roch, ieși prin strada de la Michodière și ajunse la poarta lui Danglars, tocmai în clipa cînd landoul domnului de Villefort, după ce îl lăsase pe acesta și pe soția sa în foburgul Saint Honoré, se oprea să o lase acasă pe baroană.

Debray era un obișnuit al casei. De aceea intră primul în curte, zvîrli hățurile în mîinile unui argat, apoi se reîntoarce la poartă ca s-o primească pe doamna Danglars căreia îi dădu brațul cu gînd s-o ducă în apartamentul ei...

După ce poarta fu închisă și baroana, împreună cu Debray ajunse în curte, tînărul o întrebă :

— Ce ți s-a întîmplat, Hermine ? De ce ți s-a făcut rău ascultînd povestea sau mai bine zis basmul povestit de conte ?

— Am fost îngrozitor de prost dispusă astă seară, dragul meu, răspunse baroana.

— Nu, Hermine, urmă Debray n-ai să mă faci să cred asta. Dimpotrivă, erai cum nu se poate mai bine dispusă cînd ai sosit la conte. Domnul Danglars era oarecum mohorît, e adevărat ; dar eu știu cît îți

pasă ție de toanele lui. Ți-a făcut cineva ceva ? Spune-mi ce ; știi bine că n-aș îngădui să ți se facă vreo necuviință.

— Te înșeli, Lucien, te asigur, răspunse doamna Danglars. Lucrurile stau așa cum îți spun eu, plus mohorîrea observată, despre care nu credeam că merită să pomenesc.

Se vedea cît de colo că doamna Danglars era în prada uneia dintre acele stări de nervi de care adevseori femeile nu-și pot da seama singure. Și se vedea de asemenea, așa cum ghicise Debray, că ea trecuse printr-o zguduire ascunsă pe care nu voia s-o mărturisească nimănui. Obișnuit să privească toanele ca făcînd parte din viața femeilor, el nu mai stăruia, așteptînd momentul prielnic fie pentru o nouă întrebare, fie pentru o mărturisire *proprio motu*.

La ușa camerei sale, baroana o întîlni pe domnișoara Cornélie.

Cornélie era camerista de încredere a baroanei.

— Ce face fiica mea ? întrebă doamna Danglars.

— A studiat piesa toată seara și apoi s-a culcat, răspunse domnișoara Cornélie.

— Totuși, mi se pare că mai aud pianul.

— Cîntă domnișoara Louise d'Armilly, în timp ce domnișoara noastră stă în pat.

— Bine, spuse doamna Danglars ; vino și mă dezbracă.

Intrară în dormitor. Debray se tolăni pe o canapea, în timp ce doamna Danglars trecu, împreună cu domnișoara Cornélie, în cabinetul ei de toaletă.

— Dragă domnule Lucien, spuse doamna Danglars prin ușa întredeschisă, te plingi mereu că Eugénie nu-ți face cinstea de a-ți vorbi, nu-i așa ?

— Doamnă, răspunse Lucien jucîndu-se cu căte-lul baroanei, care, recunoscîndu-l drept prieten al casei, avea obiceiul să se gudure în fel și chip pe lîngă el, nu sînt numai eu singurul care-ți spun asemenea lucruri. Mi se pare că l-am auzit chiar pe

Morcerf plîngîndu-se mai deunăzi, chiar dumitale, că nu e în stare să scoată măcar o vorbă de la logodnica lui.

— E adevărat, spuse doamna Danglars; dar cred că într-una din diminețile viitoare totul se va schimba și că o vei vedea pe Eugénie întrînd la dumneata în birou.

— La mine în birou?

— Adică în biroul ministrului.

— Pentru ce?

— Ca să-ți ceară un angajament la Operă! De cînd sînt n-am văzut atîta patimă pentru muzică: e căraghios pentru o fată din lumea bună!

Debray zîmbi.

— Atunci să vină cu consimțămîntul baronului și al dumitale, răspunse el, și o să-i facem angajamentul. Ba chiar o să încercăm să i-l facem după merit, deși sîntem prea săraci ca să putem plăti un talent atît de frumos ca al ei.

— Poți să pleci, Cornélie, spuse doamna Danglars. Nu mai am nevoie de dumneata.

Cornélie dispăru, iar peste o clipă, doamna Danglars ieși din cabinet într-un veșmînt de casă încîntător și veni să se așeze lîngă Lucien.

Apoi, gînditoare, ea începu să-și mîngîie cățelușul.

Lucien o privi o clipă, tăcut.

— Haide, Hermine, îi spuse el mai apoi, răspunde-mi cîristit: te-a mîhnit ceva, nu-i așa?

— De loc, răspunse baroana.

Și spunînd acestea, pentru că simțea că se înăbușe, ea se ridică, încercă să respire și se duse să se privească în oglindă.

— Arăt groaznic astă seară, spuse ea.

Debray se ridică zîbind, cu gînd s-o liniștească pe baroană asupra felului cum arată, cînd, pe neașteptate, ușa se deschise.

Domnul Danglars apăru; Debray se așeză iar.

La zgomotul uşii, doamna Danglars se întoarce şi îşi privi soţul cu o uimire pe care nici nu-şi dădu măcar osteneala s-o ascundă.

— Bună seara, spuse bancherul; bună seara, domnule Debray.

Baroana crezu că, fără îndoială, vizita aceasta neaşteptată însemna ceva, de pildă dorinţa de a cere iertare pentru cuvintele nepotrivite pe care baronul le scăpase în timpul zilei.

Luînd un aer plin de demnitate, ea se întoarce spre Lucien, fără să-i răspundă soţului ei :

— Citeşte-mi ceva, domnule Debray, îi spuse ea.

Debray, pe care vizita îl neliniştise oarecum la început, se potoli văzînd calmul baroanei, şi îşi întinse mîna spre o carte însemnată la mijloc cu un stilet avînd lama de fildeş încrustat în aur.

— Iartă-mă, spuse bancherul, dar ai să oboseşti prea mult, baroană, culcîndu-te atît de tîrziu. E ora unsprezece şi domnul Debray locuieşte destul de departe.

Debray rămase mut de uimire, nu pentru că tonul lui Danglars n-ar fi fost pe deplin calm şi politicos, ci pentru că sub calmul şi sub politeţea bancherului, se zărea o oarecare dorinţă neobişnuită de a face în seara aceasta altceva decît voia soţiei sale.

Şi baroana fu mirată şi îşi mărturisi mirarea printr-o privire care fără îndoială că i-ar fi dat de gîndit soţului, dacă acesta nu şi-ar fi aţintit ochii pe un ziar unde căuta închiderea cursurilor la renta de stat.

Aşa se întîmplă că privire ei atît de trufaşă fu zvîrlită în gol şi n-avu nici un efect.

— Domnule Lucien, spuse baroana, îţi declar că n-am nici cea mai mică dorinţă să dorm, că am mii de lucruri să-ţi povestesc în seara asta şi că dumneata ai să-ţi petreci noaptea ascultîndu-le, chiar dacă ar fi să dormi de-ampicioarele.

— Sînt la ordinele dumneavoastră, doamnă, răspunse Debray netulburat.

— Dragă domnule Debray, spuse și bancherul la rîndul lui, te rog, nu te omorî să ascuți în noaptea asta nebuniile doamnei Danglars, fiindcă le poți asculta la fel de bine și mîine. Seara asta e a mea. Mi-o păstrez și o voi folosi, dacă binevoiești să-mi îngădui, pentru a discuta niște lucruri foarte grave cu soția mea.

De data asta lovitura era atît de directă și atît de îndrăzneată, încît îl năuci și pe Lucien și pe baroană. Amîndoi se întrebă din ochi ca pentru a găsi unul la celălalt vreun ajutor împotriva atacului. Dar neînvinsa putere a stăpînului casei triumfă și soțul rămase cel mai tare.

— Nu cumva să-ți închipui că te alung, dragă Debray, continuă Danglars. Nu, nici vorbă despre așa ceva. O împrejurare neprevăzută mă silește să doresc chiar în seara asta să am o discuție cu baroana : și cum mi se întîmplă destul de rar asemenea lucruri, n-ai de ce să-mi porți pică.

Debray îngăimă cîteva cuvinte, salută și ieși dînd din colț în colț, ca Nathan în *Athalie*.

— E de necrezut, își spuse el după ce închise ușa pe dinafară, e de necrezut cum soții ăștia, pe care totuși îi găsim atît de caraghioși, pot deveni atît de ușor stăpîni pe situație !

După plecarea lui Lucien, Danglars îi luă locul pe canapea, închise cartea rămasă deschisă și, luînd o înfățișare îngrozitor de pretențioasă, continuă să se joace cu cîinele. Dar cum cîinele, care n-avea pentru el aceeași simpatie ca pentru Debray, voi să-l muște, Danglars îl apucă de ceafă și-l zvîrli tocmai în celălalt colț al camerei, pe un scaun.

Zburînd prin aer, animalul scoase un chelălăit. Dar odată ajuns la destinație, se ghemui dinapoia unei pernițe și, uluit de tratamentul cu care nu era obișnuit, tăcu, înlemnit.

— Știi că faci progrese ? spuse baroana, fără să clipească măcar. De obicei nu ești decît grosolan ; în seara aceasta ai devenit brutal.

— Fiindcă în seara asta sînt mai prost dispus decît de obicei, răspunse Danglars.

Hermine se uită la bancher cu un dispreț de nespus. De obicei asemenea priviri îl scoteau din sărite pe încrezutul Danglars ; dar în seara asta el abia dacă o luă în seamă.

— Și ce-mi pasă mie de proasta ta dispoziție ? Întrebă baroana, miniată de nepăsarea soțului ei. Oare mă privesc pe mine toate astea ? Incuie-ți proasta dispoziție la tine, las-o în păstrare la birou. Și apoi, descarcă-ți-o pe spinarea funcționarilor, doar de-asta îi plătești !

— Gata, răspunse Danglars ; ai început să te pierzi în sfaturi, așa că n-am să le ascult. Birourile îmi sînt ca un Pactole, după cum spunea, mi se pare, domnul Desmoutiers, și nu vreau să le zădăresc mersul și să le tulbur liniștea. Slujbașii mei sînt oameni cumsecade, care mă fac să cîștig avere și cărora le plătesc o dobîndă nespus de mică față de meritul lor, dacă stau să-i prețuiesc după cît îmi aduc ; așa că n-o să mă mîinii împotriva lor. Cei împotriva cărora mă voi mînia, sînt oamenii care-mi mănîncă mîncările, îmi spetesc caii și-mi prăpădesc banii.

— Și cine sînt oamenii care-ți prăpădesc banii ? Te rog explică-te mai limpede.

— Fii liniștită ! Dacă vorbesc în șarade, n-am de gînd să te fac să cauți multă vreme dezlegarea, răspunse Danglars. Oamenii care-mi prăpădesc banii sînt cei ce-mi scot cinci sute de mii de franci într-un ceas.

— Nu te înțeleg de loc, răspunse baroana încercînd să-și ascundă totodată și tremurul vocii și roșeața obrazului.

— Ba dimpotrivă, mă înțelegi foarte bine, continuă Danglars. Dar dacă tot o să mai ai rea voință, am să spun că tocmai am pierdut șapte sute de mii de franci la împrumutul spaniol.

— Asta-i bună ! spuse baroana, rînjind. Și pe mine m-ai găsit să răspund pentru pierderea ta ?

— De ce nu ?

— E vina mea c-ai pierdut șapte sute de mii de franci ?

— În orice caz, nu e vina mea.

— Ți spun odată pentru totdeauna, urmă baroana cu glas acru, să nu-mi mai pomeniști de bani. Limbajul acesta nu l-am învățat nici la părinți și nici în casa primului meu soț.

— Cred și eu ! făcu Danglars. Nici unii și nici alții n-aveau un gologan.

— Iată un motiv mai mult să nu învăț de la ei jargonul băncilor care îmi sfîșie urechile aici, de dimineață și pînă seara. Sunetul banilor, numărați și răsnumărați, îmi face silă și nu mai știu altceva, în afară de sunetul glasului tău, de care să-mi fie mai silă.

— Ciudat lucru ! făcu Danglars. Și eu care credeam că afacerile mele te interesează grozav !

— Pe mine ? Cine te-a putut face să crezi o asemenea prostie ?

— Chiar tu.

— Asta-i bună !

— Nici vorbă că da.

— Tare-aș vrea să știu cu ce prilej !

— Păi, nu-i greu de loc. În februarie trecut, tu mi-ai vorbit prima despre fondurile Haiti : ai visat că o corabie intra în portul Le Hâvre și că aducea vestea că o plată pe care o credeam amînată tocmai la calendele grecești, va fi făcută. Eu îți cunosc luciditatea somnului : de aceea am cumpărat pe sub mînă toate cupoanele găsite din acțiunile Haiti, și am cîștigat patru sute de mii de franci, dintre care o sută de mii ți-au fost înmînați cu sfințenie. Ai făcut cu ei ce-ai avut chef, asta nu mă privește pe mine.

În martie era vorba despre o concesiune de cale ferată. S-au prezentat trei societăți, oferind garanții egale. Tu mi-ai spus că instinctul tău și — deși pretinzi că nu te pricepi de loc la speculații, eu cred

dimpotrivă că instinctul îți e foarte dezvoltat în unele privințe — mi-ai spus așadar că instinctul te face să crezi că va fi aleasă societatea zisă a Sudului.

Am luat chiar atunci două treimi din acțiunile societății acesteia. Și într-adevăr ea a fost aleasă; după cum ai prevăzut, prețul acțiunilor s-a triplat, iar eu am încasat un milion, din care două sute cincizeci de mii de franci ți-au fost înmînați numai decît. Ce-ai făcut cu aceste două sute cincizeci de mii de franci?

— Unde vrei să ajungi? strigă baroana, tremurînd de ciudă și de neastîmpăr.

— Ai răbdare. O să auzi îndată.

— Bine-ar fi!

— În aprilie, ai fost la masă la ministru. A venit vorba despre Spania și ai auzit o convorbire secretă. Era vorba despre expulzarea lui Don Carlos. Am cumpărat fonduri spaniole. Expulzarea a avut loc și am cîștigat șase sute de mii de franci în ziua cînd Carol al V-lea a trecut din nou peste Bidassoa. Din aceste șase sute de mii de franci, tu ai căpătat cincizeci de mii de taleri; erau ai tăi, și ai făcut ce-ai vrut cu ei, fără să-ți cer socoteală. Dar nu e mai puțin adevărat c-ai primit cinci sute de mii de livre anul ăsta.

— Și apoi?

— Aha! Apoi? Ei bine, tocmai apoi s-au încurcat lucrurile.

— Ai un fel de a vorbi... într-adevăr...

— Așa cum e, îmi arată ideile, și n-am nevoie de mai mult... Apoi, acum trei zile, s-a întîmplat *apoi* ăsta. Adică, acum trei zile, ai făcut politică cu domnul Debray și ți s-a părut că înțelegi din vorbele lui că Don Carlos s-a reîntors în Spania. Atunci eu vînd bonurile, vestea se împrăștie, se face panică, eu nu mai vînd, ci dau. A doua zi se dovedește că știria a fost falsă și că din pricina știrii false eu am pierdut șapte sute de mii de franci.

— Ei și ?

— Ei și ! Fiindcă am obicei să-ți dau un sfert din câștig, atunci când pierd îmi ești datorare un sfert ; sfertul la șapte sute de mii de franci însemnează o sută șaptezeci și cinci de mii de franci.

— E nemaipomenit tot ce spui, și zău că nu văd cum poți amesteca numele domnului Debray în toată povestea asta.

— Păi, dacă din întâmplare n-ai cei o sută șapte zeci și cinci de mii de franci pe care ți-i cer, ai să-i împrumuți de la prietenii tăi, iar domnul Debray îți este prieten.

— Asta-i bună !

— Hai, lasă gesturile, lasă țișetele, lasă drama modernă. Altfel mă silești să-ți spun că îl văd de aici pe domnul Debray rînjind lîngă cei cinci sute de mii de franci pe care i-ai numărat anul ăsta și spunîndu-și că a găsit, în sfîrșit, ceea ce nici cei mai dibaci jucători n-au putut să descopere vreodată, adică o ruletă unde câștigi fără să pui nimic și unde nu pierzi atunci când se pierde.

Baroana încercă să izbucnească.

— Mizerabile ! strigă ea. Ai îndrăznit să-mi spui că nu știai ce cutezi să-mi pui pe seamă astăzi ?

— Nici nu spun că știam, nici nu spun că nu știam. Atît îți spun : uită-te la purtarea mea de patru ani de zile, de cînd nu mai îmi ești nevastă și de cînd nu mai îți sînt bărbat. Și ai să vezi că ea a fost totdeauna aceeași. Cu puțin timp înaintea rupturii noastre, ai vrut să înveți muzica cu baritonul acela faimos care a jucat cu atîta succes la Teatrul Italian : eu am vrut să învăț dansul cu dansatoarea aceea care ajunsese vestită la Londra. Asta m-a costat, și pentru mine și pentru dumneata, aproape o sută de mii de franci. N-am spus nimic, fiindcă într-o căsnicie trebuie să existe înțelegere. O sută de mii de franci pentru ca bărbatul și femeia să învețe toate tainele dansului și ale muzicii, nu e prea scump. Peste puțină vreme, iată că te-ai săturat de

muzică și că ți-a venit ideea să studiezi diplomația cu secretarul ministrului: eu n-am avut nimic împotriva. Înțelegi? Ce-mi pasă mie, dacă tu îți plătești, din pușculița ta, lecțiile pe care le iei? Dar astăzi văd că scoți dintr-a mea și că ucenicia ta mă poate costa șaple sute de mii de franci pe lună. Oprește-te, fiindcă nu mai poate să meargă așa. Sau îți dă diplomatul lecții... gratuite, și atunci am să-l îngădui, sau n-o să mai pună piciorul în casa mea; mă auzi?

— O, e prea mult! strigă Hermine, sufocându-se. Treci peste limitele josniciei!

— Dar văd cu plăcere că nici tu n-ai rămas mai prejos, și că te-ai supus bucuroasă cerinței legii: „Femeia trebuie să-și urmeze bărbatul“.

— Ai început cu insultele!

— Ai dreptate: să ne oprim la fapte și să chibzuim cu sînge rece. Eu nu m-am amestecat niciodată în afacerile tale, decît ca să te ajut; fă și tu la fel. Spui că punga mea nu te interesează, nu-i așa? Fie! Lucrează cu a ta. Dar nici n-o umple, nici n-o goli pe a mea. De altfel, cine știe dacă asta nu e vreo ticăloasă lovitură politică? Cine știe dacă nu cumva ministrul infuriat că mă vede în opoziție și gelos că lumea mă simpatizează nu s-a înțeles cu domnul Debray ca să mă ruineze?

— Nu cred de loc că e așa!

— Îți spun eu. Cine a mai pomenit una ca asta? O știre telegrafică falsă, adică imposibilul sau aproape; semne cu totul diferite date de ultimii doi telegrafiști... Zău, a fost făcută special pentru mine.

— Ascultă, răspunse baroana ceva mai îmblînzită, mi se pare că știi că slujbașul a fost dat afară, că s-a vorbit chiar să fie dat în judecată, că i se întocmise ordin de arestare și că ordinul ar fi fost îndeplinit dacă n-ar fi scăpat la primele cercetări printr-o fugă care-i dovedește nebunia sau vinovăția... E o greșeală.

— Da, o greșală care-i face să rîdă pe neghiobi, îl face pe ministru să petreacă o noapte proastă, îi face să înnegrească la hîrtii pe domnii secretari de stat, iar pe mine să mă coste șapte sute de mii de franci.

— Atunci, dacă după cîte crezi, toate astea se trag de la domnul Debray, de ce în loc să i le spui lui în față, mi le spui mie? De ce învinovățești un bărbat, dar te legi de o femeie?

— Parcă-l cunosc eu pe domnul Debray? răspunse Danglars; parcă vreau să-l cunosc? Parcă vreau eu să știu că el dă sfaturi? Vreau eu să-l urmez? Jóc eu? Nu! Tu faci toate astea, nu eu.

— Mi se pare însă că din moment ce profiți... Danglars înălță din umeri.

— Nebune ființe mai sînt și femeile care se cred genii fiindcă au mînuit una sau zece intrigi așa fel încît să nu le afle tot Parisul. Dar, gîndește-te, numai de ți-ai fi ascuns destrăbălarea față de soțul tău — și asta e doar ABC-ul artei, fiindcă cei mai mulți dintre soți nu vor să vadă — și tot n-ai fi decît o palidă copie de ceea ce fac jumătate din prietenele dumitale și din femeile înaltei societăți. Cu mine însă nu s-au petrecut așa lucrurile; eu am văzut și iar am văzut, într-una. De aproape șaisprezece ani încoace, poate că mi-ai ascuns vreun gînd, dar nici o faptă, nici o acțiune, nici o greșală nu mi-a rămas tănuită. Iar tu, de partea ta, încîntată de dibăcia pe care o ai, erai convinsă că mă înșeli. Și ce a ieșit din toate astea? Datorită așa zisei mele neștiințe, nu e măcar unul dintre prietenii tăi, de la Villefort și pînă la Debray, care să nu tremure în fața mea. Nu e măcar unul să nu mă trateze ca pe stăpînul casei, singura pretenție pe care o am față de voi. Și, în sfîrșit, nu e măcar unul care să fi îndrăznit să spună despre mine ceea ce îți spun eu însumi astăzi. Îți dau voie să mă faci odios, dar am să te împiedic să mă faci caraghios, și mai cu seamă am

să te împiedic într-adevăr, și înainte de toate, să mă ruinezi.

Pînă în clipa în care fusese rostit numele lui Villefort, baroana se stăpînise destul de bine. Dar auzind numele acesta, ea păli și, ridicîndu-se ca împinsă de arcuri, își întinse brațele ca și cum ar fi vrut să înlătore o stafie, și făcu trei pași spre soțul ei, ca și cum ar fi vrut să-i zmulgă sfîrșitul tainei pe care n-o cunoștea de loc, sau poate că, prin vreo socoteală mîrșavă, cum erau aproape toate socotelile lui Danglars, nu voia s-o spună în întregime.

— Villefort ? Ce înseamnă asta ? Ce vrei să spui ?

— Asta înseamnă că domnul de Nargonne, primul tău soț, nefiind nici filozof și nici bancher, sau poate fiind și una și alta, văzînd că nu poate trage nici un folos de pe urma unui procuror regal, a murit de mîhnire și de ciudă că te-a găsit însărcinată în șase luni după ce el lipsise nouă luni de-acasă. Sînt brutal, și nu numai că știu, dar chiar mă laud cu asta : în operațiile mele comerciale, brutalitatea e unul dintre mijloacele de succes. De ce, în loc să ucidă, s-a sinucis ? Pentru că n-avea bani de salvat. Dar eu, eu sînt îndatorat banilor mei. Domnul Debray, asociatul meu, m-a făcut să pierd șapte sute de mii de franci ; să suporte și el partea de pierdere și o să ne facem afacerile mai departe. Dacă nu, să dea faliment față de mine din pricina acestor o sută șaptezeci și cinci de mii de livre și să facă ce fac toți falitiții, adică să dispară. Ei, doamne ! E un băiat încîntător, știu, atunci cînd aduce știri exacte ; dar cînd ele sînt false, găsești în lume cincizeci care prețuiesc mai mult decît el.

Doamna Danglars se simțea doborîtă ; totuși, mai făcu o ultimă efortare ca să răspundă acestui ultim atac. Se prăbuși într-un fotoliu, gîndindu-se la Villefort, la scena ospățului, la ciudata serie de nenorociri care de cîteva zile se abăteau una după alta asu-

pra casei sale și-i schimba în discuții și scandaluri liniștea călduță a căsniciei. Danglars nici n-o privi măcar, deși ea făcuse tot ce putea ca să leșine. Ban-cherul deschise ușa dormitorului fără să adauge nici un cuvînt și se reîntoarse în camera lui. Astfel, cînd doamna Danglars își reveni din începutul ei de le-șin, putu să creadă că avusese un vis urît.

PLANURI DE CASATORIE

A doua zi, la ora cînd Debray, în drum spre birou, obișnuia să-i facă o scurtă vizită doamnei Danglars, cupeul lui nu se ivi în curtea bancherului.

La aceeași oră, adică pe la douăsprezece și jumătate, doamna Danglars ceru trăsura și plecă.

Ascuns după o perdea, Danglars îi pîndise plecarea, la care de altfel se aștepta. El porunci să fie anunțat de îndată ce doamna se va reîntoarce. Dar la ora două ea nu se reîntoarce încă.

La două, Danglars se urcă în trăsură, merse la Cameră și se înscrise la cuvînt împotriva bugetului.

De la prînz pînă la două, Danglars rămăsese în cabinet, desfăcîndu-și scrisorile, posomorîndu-se din ce în ce, îngrămădind cifre peste cifre, și primind, printre alte vizite, pe aceea a maiorului Cavalcanti care, la fel de milităros, la fel de țepăn și de exact, sosi la ora anunțată din ajun, ca să-și pună la punct treburile cu bancherul.

Ieșind de la Cameră, Danglars, care în timpul sedinței dăduse semne de mare nervozitate și mai ales se arătase mai înverșunat decît oricînd împotriva guvernului, se urcă în trăsură și-i porunci birjarului să-l ducă în Avenue des Champs-Élysées, nr. 30.

Monte-Cristo era acasă; numai că, nefiind singur, el îl rugă pe Danglars să aștepte o clipă în salon.

Pe cînd aștepta, bancherul văzu cum se deschide o ușă și cum intră un om în veșminte preoțești, care, în loc să aștepte ca el, fiind, fără îndoială, mai de-al casei, îl salută, intră în interiorul locuinței și dispăru.

Peste o clipă, ușa prin care intrase abatele se deschise și Monte-Cristo se ivi.

— Iartă-mă, dragă baroane, spuse el, dar unul dintre bunii mei prieteni, abatele Busoni, pe care l-ați putut vedea trecînd, a sosit la Paris; e foarte mult timp de cînd ne-am despărțit și n-am îndrăznit să-l părăsesc deîndată. Acesta e motivul pentru care vă rog să mă iertați că v-am făcut să așteptați.

— Vai, dar e simplu de tot, răspunse Danglars. Eu mi-am ales un moment nepotrivit și am să plec.

— Nici gînd; dimpotrivă, luați loc. Doamne, dar ce aveți? Păreți tare îngrijorat; mă înspăimîntați. Un capitalist mîhnit seamănă cu o cometă: prevestește totdeauna lumii vreo mare nenorocire.

— Ce să am, dragă domnule? răspunse Danglars. Am că ghinionul mă apasă de cîteva zile și că n-aud decît vești proaste.

— Nu cumva ați avut iar vreo pierdere la bursă? întrebă Monte-Cristo.

— Nu. Pentru cîteva zile cel puțin m-am lecuit de bursă; e vorba pur și simplu de un faliment la Triest.

— Adevărat? Nu cumva, din întîmplare, falitul dumneavoastră e Jacopo Manfredi?

— Exact! Închipuiți-vă, un om care de nu știu cîtă vreme făcea cu mine afaceri pînă la opt sau nouă sute de mii de franci pe an. Și n-a existat niciodată neplată sau întîrziere; un om vesel, plătind ca un prinț... care ar plăti. I-am dat un avans de un milion și iată că diavolul de Jacopo Manfredi își suspendă plățile.

— Adevărat?

— E o nenorocire de necrezut. Dau polițe pentru șase sute de mii de livre pe care trebuia să le plătească și polițele mi se întorc neplătite; ba mai mult încă, am polițe semnate de el și plătibile la sfîrșitul lunii acesteia de corespondentul lui din Paris în valoare de patru sute de mii de franci. Azi sîntem

în 30 și am trimis să fie încasați banii; bineînțeles că i-a dispărut și corespondentul. Dacă socotesc și afacerea spaniolă, am un sfârșit de lună cum nu se poate mai plăcut.

— Cu afacerea spaniolă ați pierdut, într-adevăr?

— Sigur. Șapte sute de mii de franci scăpați din pungă, nu sînt de colo.

— Cum naiba de-ați făcut o asemenea copilărie, tocmai dumneavoastră, bancher cu experiență?

— E vina nevesti-mi. Ea a visat că Don Carlos s-ar fi reîntors în Spania. Și crede în vise. Spune că e magnetism. Iar cînd visează un lucru, după cîte spune, lucrul acela trebuie să se îndeplinească neapărat. Pe temeiul convingerii ei, i-am îngăduit să joace: ea își are punga și agentul ei de schimb. Și iată că joacă și pierde. E drept că nu joacă pe banii mei, ci pe ai ei, dar n-are a face. Vă dați seama că atunci cînd se pierde din buzunarul nevestii șapte sute de mii de franci, simte puțințel și soțul. Cum! N-ați știut? Afacerea asta a făcut o vîlvă nemaipomenită.

— Da, da, am auzit vorbindu-se despre ea, dar nu cunoșteam amănuntele; și apoi sînt cum nu se poate mai nepriceput în afaceri de bursă.

— Dumneavoastră nu jucați?

— Eu? Cum să joc? Abia pot să-mi țin socoteala veniturilor. Dacă aș juca, aș fi silit, în afară de intendent, să-mi mai iau încă un funcționar și un casier. Dar fiindcă veni vorba despre Spania, am impresia că visul baroanei despre reîntoarcerea lui Don Carlos n-a fost numai vis. N-au pomenit oare și ziarele cîteva cuvinte despre ea?

— Nu cumva credeți în ziare?

— Eu nu cred de loc; dar mi se pare că prea cinstitul *Messenger* făcea o excepție și nu anunța decît știrile sigure, știrile telegrafice.

— Și ce e mai inexplicabil, glăsui Danglars, este că reîntoarcerea lui Don Carlos era tocmai o știre telegrafică.

— Așadar, spuse Monte-Cristo, luna asta pierde-rile dumneavoastră se ridică la aproape un milion șapte sute de mii de franci.

— Nu la aproape, ci chiar la atât.

— Drace ! Pentru o avere de mîna a treia e o lo-vitură grea, spus Monte-Cristo compătimator.

— De mîna a treia ! făcu Danglars oarecum jig-nit. Ce naiba înțelegeți prin vorbele astea ?

— Fără îndoială, eu împart averile în trei cate-gorii : avere de mîna întâia, de mîna a doua și de mîna a treia. Numesc avere de mîna întâia ; averea compusă din comori pe care le ai la îndemînă, pă-mînturile, minele, veniturile asupra unor state ca Franța, Austria și Anglia, numai dacă aceste comori, mine și venituri se ridică împreună pînă la o sută de milioane. Numesc avere de mîna a doua întreprinderile manufacturiere, sau cele prin asociație, viceregatele și principatele nedepășind un milion și cinci sute de mii de franci venit, totalul for-mînd un capital de cincizeci de milioane. Și, în sfîrșit, numesc avere de mîna a treia capitalurile care sînt fructificate prin dobîndă compusă, cîștigurile depin-zînd de voința altuia sau de noroc, pe care un faliment le clatină, o știre telegrafică le zguduie, în sfîrșit, speculațiile întîmplătoare, operațiile supuse șanselor fatalității. Iar fatalitatea, am putea-o numi putere mi-noră, în comparație cu puterea majoră, care este pu-terea naturală. La averile de mîna a treia e nevoie de un capital fictiv sau real de vreo cincisprezece mili-oane. Nu e cam asta situația dumneavoastră, ia spuneți ?

— Ba da ! răspunse Danglars.

— Urmează că după șase sfîrșituri de lună ca acesta, o firmă de mîna a treia intră în agonie, urmă Monte-Cristo netulburat.

— Cum vă mai pripiți ! spuse Danglars zîmbind forțat.

— Să zicem șapte luni, urmă Monte-Cristo pe ace-lași ton. Ia spuneți-mi, v-ați gîndit vreodată că de

șapte ori un milion șapte sute de mii fac aproape douăsprezece milioane de franci ?... Nu ? Ei bine, aveți dreptate, cu asemenea gânduri nu v-ați angaja niciodată capitalurile care pentru un bancher sînt ceea ce este pielea pentru un om civilizat. Noi ne avem veșmintele noastre — mai mult sau mai puțin somptuoase — și ele ar fi creditul ; dar cînd omul moare, nu-i rămîne decît pielea, după cum atunci cînd ieși din afaceri, nu-ți mai rămîne decît averea reală, cel mult cinci sau șase milioane. Căci averile de mîna a treia nu reprezintă niciodată decît treimea sau sfertul aparenței lor, după cum locomotiva unui drum de fier nu este altceva, cu tot fumul care o înfășoară și o face să pară mai mare, decît o mașină mai mult sau mai puțin puternică. Ei bine, din cele cinci milioane care formează averea dumneavoastră reală, ați pierdut aproape două și ele vă scad tot cu atîta avere fictivă, sau creditul. Cu alte cuvinte, dragă domnule Danglars, pielea v-a fost deschisă printr-o luare de sînge care, dacă se repetă de patru ori, ar aduce moartea. Ei, băgați de seamă, dragă domnule Danglars ! Aveți nevoie de bani ? Vreți să vă împrumut eu ?

— Nu vă pricepeți de loc la socoteli, răspunse Danglars, chemîndu-și în ajutor toată filozofia și toată prefăcătoria posibilă : la ora actuală, banii mi s-au întors din nou în pungă prin alte speculații care mi-au reușit. Sîngele scos prin luare mi s-a refăcut prin hrană. Am pierdut o bătălie în Spania, am fost bătut la Triest ; dar armata mea navală din India o fi pus mîna pe cîteva corăbii mari ; pionierii mei din Mexic or fi descoperit vreo cîteva mine noi.

— Foarte bine ! Foarte bine ! Dar urma răniilor rămîne și la prima pierdere se va redeschide.

— Nu, fiindcă merg pe lucruri sigure — vorbi mai departe Danglars cu limbușia obișnuită a șarlatanului a cărui meserie este să-și tîmîieze creditul. Ca să fiu doborît, ar trebui să se prăbușească trei guverne.

— Drace ! S-a mai întâmplat.

— Ar trebui să nu mai crească nimic pe pământ !.

— Aduceți-vă aminte de cele șapte vaci grase și de cele șapte vaci slabe...

— Sau ar trebui ca marea să-și tragă apele, ca pe vremea faraonilor ; dar tot sînt mai multe mări, iar vasele se pot foarte lesne preschimba în caravane.

— Cu atît mai bine, dragă domnule Danglars, spuse Monte-Cristo. Văd că mă înșelasem și că averea dumitale este de mîna a doua.

— Cred că pot să tind la onoarea aceasta, răspunse Danglars zîmbind cu unul din zîmbetele lui șterse care-i aminteau lui Monte-Cristo lunile acelea mălăiețe cu care pictorii fără talent își spoiesc ruinele. Dar fiindcă vorbim despre afaceri, adăugă el, încîntat să găsească un motiv ca să schimbe vorba, ia spuneți-mi, ce-ați putea face pentru domnul Cavalcanti ?

— Dacă are un credit la dumneavoastră și creditul vi se pare bun, n-aveți altceva de făcut decît să-i dați banii.

— Foarte bine ! A venit la mine azi dimineată cu o chitanță de patruzeci de mii de franci pe numele dumneavoastră, semnată Busoni și retrimasă la mine, întărită de dumneavoastră. Vă închipuiți că i-am numărat pe loc cele patruzeci de bancnote.

Monte-Cristo făcu un semn din cap arătînd că încuviințează pe deplin plata.

— Dar asta nu-i tot, continuă Danglars ; și-a deschis la mine un credit pentru fiul său.

— Dacă nu sînt indiscret, cît îi va da tînărului ?

— Cinci mii de franci pe lună.

— Șaizeci de mii de franci pe an. Cam atîta credeam și eu, spuse Monte-Cristo înălțînd din umeri. Cîrпănoși mai sînt și Cavalcanti și ăștia. Ce-o fi vrînd să facă un tînăr cu cinci mii de franci pe lună ?

— Înțelegeți însă că dacă tînărul va avea nevoie de cîteva mii de franci în plus...

— Să nu-i dați, fiindcă tata n-o să-î recunoască; nu-i cunoașteți de loc pe milionarii de dincolo de Alpi. Sînt niște adevărați Harpagoni. Și prin cine i-a fost deschis creditul?

— Prin casa Fenzi, una dintre cele mai solide firme din Florența.

— Nu vreau să spun că veți pierde — atît ar mai lipsi! — dar țineți-vă, totuși, cu strictețe de cele cuprinse în scrisoare.

— Oare nu aveți încredere în Cavalcanti?

— Eu? Aș da zece milioane pe semnătura lui. Ave-rea i-o socotesc dintre cele de mîna a doua, despre care vă vorbeam adineaori, dragă domnule Danglars.

— Și ce om simplu e! L-aș fi luat drept un maior și nimic mai mult.

— I-ați fi făcut prin asta o cinste, căci, aveți dreptate, nu prea arată strașnic. Cînd l-am văzut pentru prima dată mi s-a părut că e un bătrîn locotenent, mucezit sub epoleți.

— Tînărul arată mai bine, spuse Danglars.

— Da, deși poate că e mai sfios; dar, la urma urmei, mi s-a părut de treabă. Eram neliniștit,

— De ce?

— Fiindcă l-ați văzut la mine aproape în clipa cînd intra în lume, cel puțin după cîte mi s-a spus. A călătorit împreună cu un educator foarte sever și n-a mai fost niciodată la Paris.

— Toți italienii de neam mare au obiceiul să se căsătorească între ei, nu-i așa? întrebă nepăsător Danglars. Le place să-și unească averile...

— De obicei așa fac; dar Cavalcanti e un original care nu face nimic la fel cu ceilalți. Sînt sigur că și-a trimis fiul în Franța ca să-l însoare.

— Credeți?

— Sînt sigur.

— Și ați auzit vorbindu-se despre averea lui?

— Numai despre ea se vorbește; doar că unii îi pun pe socoteală milioane, în timp ce alții susțin că n-are un gologan.

— Dar părerea dumneavoastră care este?

— Nu trebuie să punei mare bază pe ea; e o părere cu totul personală.

— În sfârșit...

— Părerea mea e că toți vechii seniori, toți vechii condottieri — fiindcă cei din familia Cavalcanti au comandat armate, au guvernat provincii — părerea mea, după cum spun, este că și-au îngropat milioane în ungherele pe care numai strămoșii le cunoșteau și le făceau cunoscute primilor născuți, din generație în generație. Dovadă e că toți sînt galbeni și uscați ca florinii din timpul Republicii a căror înfățișare o păstrează fiindcă s-au tot uitat la ei.

— Perfect! încuviință Danglars. Și pare cu atît mai adevărat, cu cît nu se cunoaște nici un deget de pămînt care să fie în stăpînirea lor.

— Sau se cunoaște foarte puțin; eu știu doar că în ceea ce-l privește pe Cavalcanti, nu-l cunosc decît palatul din Lucca.

— Are un palat? rîse Danglars. E și asta ceva!

— Da, și îl închiriază ministrului finanțelor în timp ce el locuiește într-o casuță. Ți-am mai spus-o doar, îl cred strîns la pungă.

— Nu prea îl măguliți.

— Abia dacă-l cunosc: cred că l-am văzut cel mult de trei ori în viața mea. Ce știu despre el am aflat de la abatele Busoni și din cîte mi-a povestit el însuși. Azi dimineată îmi vorbea despre planurile cu privire la fiul său, și-mi dădea să înțeleg că fiindu-i silă să vadă cum zac sume uriașe în Italia, care e o țară moartă, ar vrea să găsească mijlocul de a-și fructifica milioanele, fie în Franța, fie în Anglia. Dar îți atrag

din nou atenția că, deși am cea mai mare încredere în abatele Busoni, personal nu-mi iau răspunderea pentru nimeni.

— N-are a face! Vă mulțumesc pentru clientul pe care mi l-ați trimis. E un nume foarte frumos de scris în registrele mele, iar casierul, căruia i-am explicat cine sînt Cavalcanti, se mîndrește cu ei. Dar, fiindcă veni vorba, vă pun o întrebare numai cu titlu de curiozitate: cînd oameni de seama lui Cavalcanti își însoară fiii, au obicei să-i înzestreze?

— Sigur că da. Am cunoscut un prinț italian, bogat ca o mină de aur, dintr-o familie de frunte a Toscanei, care atunci cînd fiii i se însurau după dorința lui, le dădea milioane, iar cînd se însurau fără să-l întrebe, se mulțumea să le facă un venit de treizeci de taleri pe lună. Să admitem că Andrea se va însura după vederile tatălui său: maiorul îi va da atunci poate două, trei milioane. Dacă s-ar însura cu fiica unui bancher, de pildă, poate că ar investi unele sume în firma cuscrului său. Iar dacă s-ar întîmpla cumva ca nona să nu-i fie pe plac, atunci: rămas bun! Bătrînul Cavalcanti pune mina pe cheile cufărului, le răsucește de două ori în broască și iată-l pe jupîn Andrea silit să trăiască așa cum trăiește fiul vreunei familii pariziene, adică însemnînd cărțile de joc și măsluind zarurile.

— Băiatul o să-și găsească vreo principesă bavareză sau peruviană. Te pomenești că visează o coroană princiară, un Eldorado străbătut de Potosa...

— Nu. Toți marii seniori de dincolo de munți se însoară de obicei cu muritoare de rînd. Ei sînt ca Jupiter: le place să încrucișeze rasele. Ei, dar ia ascultați, nu cumva vreți să-l însurați pe Andrea, dragă Danglars, de-mi puneți atîtea întrebări?

— Zău, mi se pare că n-ar fi de loc o afacere proastă, iar eu sînt afacerist, răspunse Danglars.

— Imi închipui că nu vreți să-l însurați cu domnișoara Danglars? Doar n-ați vrea să-l faceți pe Albert să-l strângă de gît pe bietul Andrea.

— Albert! făcu Danglars înălțînd din umeri; lui puțin îi pasă.

— Dar mi se pare că-i logodit cu fiica dumneavoastră.

— Adică domnul de Morcerf și cu mine am discutat de cîteva ori despre căsătoria copiilor. Dar doamna de Morcerf și Albert...

— Doar n-o să-mi spuneți că nu e o partidă bună?

— Ei, ei! Cred că domnișoara Danglars prețuiește cît domnul de Morcerf...

— Zestrea domnișoarei Danglars va fi frumoasă, într-adevăr, și nu mă îndoiesc de asta, mai ales dacă telegraful nostru n-o să facă iarăși năzbîtii.

— O, nu e vorba numai de zestre. Dar, ia spuneți-mi, fiindcă veni vorba...

— Ce anume?

— De ce nu l-ați invitat pe Morcerf cu familia la dineul dumneavoastră?

— I-am invitat și pe ei, dar Albert mi-a spus că pleacă la Dieppe împreună cu doamna de Morcerf, căreia i s-a recomandat aerul de mare.

— Da, da, rîse Danglars, cred că o să-i facă bine.

— De ce?

— Fiindcă a respirat și în tinerețe același aer.

Monte-Cristo se făcu că nu dă nici o însemnătate înțepăturii acesteia.

— La urma urmei, spuse el, dacă Albert nu e atît de bogat ca domnișoara Danglars, nu puteți nega însă că nu poartă un nume ales.

— Să zicem, dar și al meu îmi place la fel de mult, răspunse Danglars.

— Fără îndoială, numele dumneavoastră e cunoscut și a împodobit titlul care se credea că o să-l împo-

dobească. Dar dumneavoastră sînteți prea inteligent ca să nu fi înțeles că, după unele prejudecăți prea puternic înrădăcinate ca să poată fi stîrpite, o noblețe de cinci secole prețuiește mai mult decît o noblețe de douăzeci de ani.

— Tocmai de aceea, spuse Danglars, cu un zîmbet pe care încerca să-l facă batjocoritor, tocmai de aceea l-aș prefera pe domnul Andrea Cavalcanti domnului Albert de Morcerf.

— Totuși, spuse Monte-Cristo, bănuiesc că Morcerfii nu sînt mai prejos decît Cavalcanti.

— Morcerfii?... Iată, dragă conte, urmă Danglars, dumneavoastră sînteți un gentilom, nu-i așa?

— Așa cred.

— Și mai mult încă, vă pricepeți și la blazoane?

— Puțin.

— Ei bine! Uitați-vă la culoarea blazonului meu; e mai solidă decît a blazonului lui Morcerf.

— Cum asta?

— Fiindcă eu, dacă nu sînt născut baron, cel puțin mă numesc Danglars.

— Și apoi?

— În timp ce pe el nu-l cheamă de loc Morcerf.

— Cum? Nu-l cheamă Morcerf?

— Da de unde!

— Nu se poate!

— Pe mine m-a făcut cineva baron, așa că sînt baron; dar el s-a făcut singur conte, așa că nu e conte.

— Imposibil.

— Ascultați ce vă spun, dragă conte, continuă Danglars. Domnul de Morcerf îmi este prieten sau mai bine-zis cunoștință, de vreo treizeci de ani. Dumneavoastră știți că eu n-am pus mare preț pe armoriile mele fiindcă n-am uitat niciodată de unde am pornit.

— Asta dovedește o mare modestie sau o mare întru-fie, spuse Monte-Cristo.

— Ei bine ! Când eu eram un amărit de slujbaş, Morcerf era un simplu pescar.

— Și cum îl chema pe atunci ?

— Fernand.

— Numai atât ?

— Fernand Mondego.

— Sînteți sigur ?

— Pe naiba ! Mi-a vîndut destul pește ca să-l cunosc.

— Atunci de ce i-o dați pe fiica dumneavoastră ?

— Fiindcă Fernand și Danglars, fiind doi parveniți, amîndoi înnobilați, amîndoi îmbogățiți, prețuiesc cam ia fel în fond, în afară, totuși, de unele mici lucruri care se spun despre el și nu s-au spus niciodată despre mine.

— De ce e vorba ?

— De nimic.

— Aha, înțeleg... Ceea ce-mi spuneți mi-a reîmprospătat memoria în legătură cu Fernand Mondego : i-am auzit numele rostit în Grecia.

— În legătuă cu chestia Ali-pașa ?

— Exact.

— Asta-i misterul, urmă Danglars, și vă mărturisesc c-aș fi dat mult să-l descopăr.

— Nu era prea greu, dacă ați fi ținut cu tot dinadinsul...

— Cum adică ?

— Fără îndoială că aveți vreun corespondent în Grecia.

— Sigur că am.

— La Ianina ?

— Am peste tot...

— Ei bine, scrieți-i atunci corespondentului dumneavoastră din Ianina și întrebați-l ce rol a jucat un francez numit Fernand în prăbușirea lui Ali-Febelin.

— Aveți dreptate ! strigă Danglars ridicîndu-se repede. Am să scriu chiar azi !

— Scrieți !
— Am să scriu.
— Și dacă aflați vreo veste cu adevărat scanda-
loasă...

— Am să v-o spun.
— Îmi veți face plăcere

Danglars se năpusti afară din apartament și ajunse
dintr-un salt la trăsură.

CABINETUL PROCURORULUI REGAI

Să-l lăsăm pe bancher purtat în goana cailor spre casă și s-o urmăm pe doamna Danglars, în călătoria ei matinală.

Am spus că la douăsprezece și jumătate doamna Danglars poruncise să i se înhame caii și plecase cu trăsură.

Ea se îndreptă spre foburgul Saint Germain, apucă pe strada Mazarin și spuse birjarului să oprească în pasajul Pont Neuf.

Baroana coborî și străbătu pasajul. Era îmbrăcată foarte simplu, așa cum se cuvine unei femei cu bun gust, cînd iese dimineața.

Pe strada Guénégaud, ea se urcă în altă birjă și dădu o adresă de pe strada Harlay.

Abia se urcă în trăsură că și scoase din buzunar un vâl negru foarte des și-l prinse la pălăria de pai. Apoi își puse pălăria pe cap și, privindu-se într-o oglindă joară, văzu cu plăcere că nu i se putea zări decît pielea albă și lumina strălucitoare a ochilor.

Birja porni pe Pont Neuf și pătrunse, prin Piața Dauphine, în strada Harlay. Doamna Danglars plăti cînd deschise ușa, se repezi spre scări urcîndu-le sprințenă și ajunse, curînd, în sala Pașilor Pierduți.

Dimineața sînt multe treburi și mai ales mulți oameni ocupați în Palatul Justiției. Oamenii ocupați nu prea se uită la femei. Doamna Danglars străbătu deci scara Pașilor Pierduți fără a atrage atenția mai mult decît celelalte femei care își pîndeau avocații.

În anticamera domnului de Villefort era îmbulzeală. Dar doamna Danglars n-avu nici măcar nevoie să-și rostească numele. De îndată ce se ivi, un aprod se

ridică, îi ieși în întâmpinare, o întreabă dacă nu este persoana căreia domnul procuror regal îi dăduse înțelegere și auzindu-i răspunsul o conduse printr-un coridor rezervat, în cabinetul domnului de Villefort.

Magistratul scria stînd în fotoliu, cu spatele întors spre ușă; el auzi ușa deschizîndu-se și-l auzi pe aprod spunînd: „Poștiți, doamnă!” Auzi apoi ușa închizîndu-se, dar nu făcu nici o mișcare. Cînd auzi pașii aprodului depărtîndu-se, Villefort se și întoarse repede, trase zăvoarele, lăsă perdelele și cercetă fiecare ungher al cabinetului.

Apoi, după ce căpătă certitudinea că nu putea fi nici văzut, nici auzit și, prin urmare, cînd se liniști, el spuse:

— Îți mulțumesc pentru exactitatea dumitale.

Și îi oferi un scaun pe care doamna Danglars îl primi, căci inima îi bătea atît de puternic încît simțea aproape că se înăbușă.

— Iată, spuse procurorul regal așezîndu-se la rîndul său și învîrtindu-și fotoliul în așa fel încît să se găsească față în față cu doamna Danglars, iată că a trecut multă vreme de cînd n-am mai avut fericirea să stau singur de vorbă cu dumneata. Și, spre marea mea părere de rău, ne reîntîlnim ca să avem o discuție cu totul neplăcută.

— Totuși, vezi că am răspuns la prima dumitale chemare, deși sînt sigură că discuția noastră va fi mult mai neplăcută pentru mine decît pentru dumneata.

Villefort zîmbi cu amărăciune.

— Așadar e adevărat că toate faptele noastre lasă urme, unele întunecate, altele luminoase, în trecutul nostru! spuse el, răspunzînd mai degrabă propriilor sale gînduri decît cuvintelor doamnei Danglars. Așadar e adevărat că toți pașii noștri din viață seamănă cu mersul unei reptile pe nisip și lasă dîră! Vai, pentru mulți dîra asta e o dîră de lacrimi!

— Îmi înțelegi emoția, nu-i așa? răspunse doamna Danglars. De aceea, te rog, cruță-mă... Încăperea asta,

prin care au trecut atîția vinovați; tremurînd și acoperiți de rușine, fotoliul unde mă așez și eu la rîndul meu, acoperită de rușine și tremurînd !... Iată, am nevoie de toată rațiunea ca să nu văd în mine o femeie tare vinovată și în dumneata un judecător amenințător.

Villefort clătină din cap și oftă.

— Iar eu, spuse el, îmi spun că locul meu nu e în fotoliul judecătorului, ci pe banca acuzaților.

— Dumneata ! se miră doamna Danglars.

— Da, eu.

— Cred că în ceea ce te privește, severitatea moravurilor dumitale exagerează situația, continuă doamna Danglars, prin ai cărei ochi frumoși trecu o lucire fugară. Dîrele despre care vorbeai adineaori au fost lăsate de toate tinerețele înflăcărâte. În adîncul patimilor, dincolo de plăcere, există totdeauna puțină remușcare ! De aceea Evanghelia, ajutorul acesta veșnic al nefericiților, ne-a dat ca sprijin, nouă, bietelor femei, minunata parabolă a fetei păcătoase și a femeii adultere. De aceea, îți mărturisesc, amintindu-mi de nebuniile tinereții mele mă gîndesc cîte o dată că Dumnezeu mi le va ierta, fiindcă dacă nu mi-am găsit scuză, mi-am găsit cel puțin răsplata deplină în suferințele mele. Dar voi de ce v-ați teme, voi, bărbații, pe care toată lumea îi iartă și pe care scandalul îi innobilează ?

— Dumneata mă cunoști, răspunse Villefort. Știi că nu sînt un fățarnic, sau cel puțin că nu fac pe fățarnicul fără motiv. Dacă fruntea îmi e posomorită, apoi e așa din pricina nenorocilor care au întunecat-o. Dacă inima îmi este împietrită, e așa ca să poată îndura loviturile primite. În tinerețe eram altfel. Eram altfel în seara logodnei, cînd ședeam cu toții în jurul mesei din Rue du Cours, la Marsilia. Dar de atunci, totul s-a schimbat în mine și în preajma mea ; viața mi s-a tocit, tot urmărind lucruri anevoioase și tot înfrîngînd greutățile făcute de cei care, cu sau fără voie, din propria lor voință sau din întîmplare, mi-au stat

în drum ca să mi le pună în față. Se întâmplă rar ca un lucru dorit cu înflăcărare să nu fie apărat cu înflăcărare de cei ce vor să-l capete sau de cei cărora încerci să li-l zmulgi. Astfel, cea mai mare parte a relelor săvîrșite de oameni i-au întâmpinat deghizate sub o haină care părea într-adevăr a necesității, apoi, după ce au săvîrșit păcatul într-o clipă de exaltare, de teamă și de nebunie, oamenii văd că ar fi putut trece pe lîngă el ocolindu-l. Calea bună de urmat și pe care, orbii de ei, n-au văzut-o li se înfățișează apoi ușoară și simplă. Și atunci îți spui : de ce n-am făcut cutare lucru în loc să-l fac pe celălalt? Voi, femeile, sînteți doar foarte rare ori frămîntate de remușcări, fiindcă numai rareori hotărîrea vine din partea voastră. Nenorocirile vă sînt impuse aproape întotdeauna, iar păcatele voastre sînt aproape totdeauna crime ale altora.

— În orice caz, recunoaște că, dacă am săvîrșit vreun păcat, fie chiar și un păcat personal, ieri seara am primit o pedeapsă aspră, răspunse doamna Danglars.

— Biată femeie ! spuse Villefort strîngîndu-i mîna. A fost o pedeapsă prea aspră pentru puterile dumitale, căci era cît p-aci, de două ori, să te lași doborîtă și totuși...

— Și totuși, ce ?

— Ei bine, trebui să-ți spun... Adună-ți tot curajul, căci încă n-ai ajuns la capătul suferințelor.

— Doamne ! strigă baroana Danglars înspăimîntată, ce mai e oare ?

— Dumneata nu vezi decît trecutul, și sigur că el e întunecat. Dar închipuiește-ți un viitor și mai întunecat încă, un viitor... înfricoșător cu siguranță... poate chiar sîngeros !...

Baroana știa cît de calm este de obicei Villefort. De aceea exaltarea lui o înspăimîntă într-atîta încît deschise gura ca să strige, dar strigătul i se înăbuși în gîtlej.

— Cum de a înviat trecutul acesta groaznic? — continuă Villefort. Cum de a ieșit el ca o fantomă, din fundul mormîntului și din fundul inimilor noastre, unde dormea, ca să ne pălească obrajii și să ne înroșească frunțile?

— Vai, răspunse Hermine, fără îndoială că din întîmplare!

— Întîmplare? urmă Villefort. Nu, nu, întîmplare nu există!

— Ba da; oare nu o întîmplare, fatală, e drept, dar întîmplare totuși, le-a făcut pe toate? Oare nu din întîmplare contele de Monte-Cristo a cumpărat casa? Nu din întîmplare a săpat pămîntul? Și, în sfîrșit, nu din întîmplare nefericitul prunc a fost dezgropat de sub arbori? Biata ființă nenorocită ieșită din trupul meu! N-am putut niciodată să-i dau un sărut, dar lacrimi i-am dăruit destule! Întreaga mea inimă a zburat înaintea contelui atunci cînd a pomenit de scumpele rămășițe găsite sub flori.

— Nu, draga mea, răspunse Villefort, cu glas înăbușit. Și iată ce lucru îngrozitor aveam să-ți spun: nu, nu există nici un copil dezgropat. Nu, nu trebuie să plîngi. Nu, nu trebuie să gemi: trebuie să tremuri!

— Ce vrei să spui? strigă doamna Danglars cutremurîndu-se.

— Vreau să spun că Monte-Cristo, săpînd la poalele arborilor, n-a putut găsi nici scheletul copilului, nici ferecăturile cufărului, fiindcă sub arborii aceia nu se găsea nimic din toate astea.

— Nu se găsea nimic din toate astea? întrebă doamna Danglars, ațintindu-și asupra procurorului regal ochii a căror lumină — înfricoșător de mărită — vădea spaima. Nu se găsea nimic din toate astea! repetă ea, ca o ființă care încearcă să-și fixeze, prin sunetul cuvintelor și prin zgomotul vocii, ideile gata să-i scape.

— Nu! spuse Villefort lăsînd să-i cadă fruntea în palme — nu, de o sută de ori nu!...

— Atunci n-ai îngropat acolo bietul copil?... De ce să mă înșeli? Haide, spune, de ce?

— Acolo l-am îngropat; dar ascultă-mă, ascultă-mă și ai să mă plîngi, pe mine, căci timp de douăzeci de ani am purtat, fără să arunc și asupra dumitale cît de cît din povara suferințelor pe care vreau să ți le spun.

— Doamne! Mă îngrozești! Dar n-are a face, vorbește, te ascult..

— Știi cum s-a sfîrșit noaptea aceea dureroasă, cînd zăceai aproape moartă pe patul dumitale, în camera cu damasc roșu, în timp ce eu, gîfîind aproape tot atît cît și dumneata, așteptam să naști. Pruncul s-a născut. Mi-a fost înmînat fără mișcare, fără respirație, fără glas: l-am crezut mort.

Doamna Danglars făcu o mișcare, ca și cum ar fi vrut să sară de pe scaun.

Dar Villefort o opri împreunîndu-și mîinile, rugînd-o parcă să-l asculte mai departe.

— Noi l-am crezut mort, urmă el. L-am pus într-un culăr care trebuia să-i țină loc de sicriu, am coborît în grădină, am săpat o groapă și l-am vîrît acolo, în grabă. Abia îl acoperisem cu pămînt, cînd brațul corsicanului se întinse spre mine. Am văzut cum se ridică o umbră, cum lucește un fulger. Am simțit o durere, am vrut să strig... Un fior înghețat mi-a străbătut tot trupul și mi-a strîns gîtlejul... Am căzut aproape mort și am crezut că m-a ucis. N-am să uit niciodată ce curaj sublim ai dovedit cînd, revenîndu-mi în fire, tirîndu-mă cu sufletul la gură pînă în josul scării, mi-ai ieșit în întîmpinare, deși dumneata însăși erai aproape moartă. Trebuia păstrată tăcere asupra groaznicei nenorociri. Ai avut curajul să te întorci acasă, sprijinită de doica dumitale. Am zvonit că rana mea se datoră unui duel. Impotriva tuturor așteptărilor, taina noastră a fost păstrată. M-am dus la Versailles. Timp de trei luni m-am luptat cu moartea. În sfîrșit, cînd păream că revin la viață, medicii mi-au prescris soarele și aerul sudului. Patru

oameni m-au dus de la Paris la Châlons, făcînd șase leghe pe zi. În urma brancardei venea doamna de Villefort, în trăsura ei. De la Châlons, m-au dus pe Saône, am trecut apoi pe Ron și, purtat numai de înalta curentului, am coborît pînă la Arles. Apoi, de la Arles am fost iar urcat pe targă și mi-am continuat drumul către Marsilia. Convalescența a ținut șase luni. N-am mai auzit nimic despre dumneata, nu îndrăzneam să mă interesez ce ți s-a întîmplat. Cînd m-am reîntors la Paris, am aflat că dumneata, văduva domnului de Nargonne, te căsătorești cu domnul Danglars.

La ce mă gîndisem din clipa cînd îmi recăpătasem cunoștința? Mereu la același lucru, mereu la cadavrul copilului care, în fiecare noapte, în visele mele, se înălța din sinul pămîntului și plutea deasupra gropii, amenințîndu-mă cu privirea și cu gestul. De aceea, de cum m-am reîntors la Paris m-am și informat. Casa nu mai fusese locuită de cînd o părăsisem noi, dar fusese tocmai atunci închiriată pe nouă ani. M-am dus să găsesc chiriașul; i-am arătat că doream din tot sufletul să nu văd trecînd în mîini străine casa care fusese a tatălui și a mamei soției mele. I-am oferit o despăgubire ca să rupă contractul. Mi s-a cerut șase mii de franci, dar eu aș fi dat și zece, aș fi dat și douăzeci de mii. Aveam banii la mine și am reziliat contractul pe loc. Apoi, cînd am avut în mînă renunțarea atît de dorită, am plecat în galop la Auteuil. De cînd ieșisem eu din casă, nu mai intrase nimeni acolo.

Am ajuns pe la cinci după amiază. Am intrat în camera roșie și am așteptat noaptea.

Acolo, tot ce-mi spuseseam timp de un an de zile în agonia mea neînteruptă se înfățișa iar minții mele, mai amenințător ca oricînd.

Corsicanul care-mi declarase vendetta și mă urmăse de la Nîmes la Paris, corsicanul ascuns în grădină, cel care mă lovise, mă văzuse săpînd, mă văzuse îngropînd copilul. El putea să afle cine ești.

Poate că aflate chiar... Nu va trebui oare să plătesc într-o bună zi secretul faptei acesteia îngrozitoare?... Nu va fi pentru el o răzbunare, pe placul inimii, când va afla că nu murisem de lovitura pumnalului? Trebuia deci, neapărat, mai înainte de toate, și orice s-ar fi întimplat, să fac să dispară urmele trecutului, să-i nimicesc orice rămășiță materială; amintirea mea avea să păstreze destulă realitate.

Pentru asta anulasem contractul, pentru asta venisem, pentru asta așteptam.

Sosi noaptea. Și am lăsat-o să coboare de-a binelea. Stăteam în întuneric, în camera aceea unde răbufnirile vîntului făceau să tremure draperiile în dosul cărora mi se părea mereu că zăresc vreun spion ascuns. Din cînd în cînd tresăream. Mi se părea că în spatele meu, în pat, aud plîsete. Și nu îndrăzneam să mă întorc. Inima îmi bătea în tăcere, și o simțeam bătînd atît de puternic încît credeam că mi se va deschide rana. În sfîrșit, am așteptat să se stingă unul după altul toate zgomotele care se aud la țară. Mi-am dat seama că nu mai aveam de ce să mă tem, că nu puteam fi nici văzut nici auzit, și m-am hotărît să cobor.

Ascultă, Hermine : mă cred la fel de curajos ca oricare alt bărbat, dar cînd mi-am scos din sîn cheița scării — cheiță pe care o îndrăgeam amîndoi, și pe care tu ai vrut s-o prindem cu o verigă de aur — cînd am deschis ușa, cînd am văzut prin geamuri luna palidă aruncînd pe trepte o fișie prelungă de lumină albă, asemănătoare unui spectru, m-am reze-mat de zid și era cît p-aci să țip. Mi se părea că-mi pierd mințile...

În sfîrșit, am reușit să mă stăpînesc. Am coborît scara treaptă cu treaptă. Singurul lucru pe care nu-l putusem învinge era un tremur ciudat al genunchilor. M-am agățat cu putere de rampă ; dacă i-aș fi dat drumul o clipă, m-aș fi prăbușit.

Am ajuns la ușa de jos. Dincolo de ușa asta se afla o cazma rezemată de zid. Îmi luasem cu mine un

felinar care lumina în preajmă, fără să mă arate. În mijlocul pajiștei m-am oprit să-l aprind, apoi am pornit mai departe.

Era pe la sfîrșitul lui noiembrie, cînd toată verdeața grădinii dispăruse. Arborii nu mai erau decît niște schelete cu brațe lungi și descărnate, iar frunzele moarte scîrțîiau laolaltă cu nisipul sub pașii mei.

Groaza îmi strîngea atît de tare inima, încît, apropiindu-mă de tufă, mi-am scos pistolul din buzunar și i-am ridicat cocoșele. Mi se părea mereu că văd chipul corsicanului ivindu-se printre crengi.

Am luminat pîlcul de arbori cu felinarul. Nu se ascundea nimeni acolo. M-am uitat în preajmă : eram absolut singur. Nici un zgomot nu tulbura tăcerea nopții, în afară de cîntecul unei cucuvăi care țipa ascuțit și lugubru, ca și cum ar fi chemat fantomele nopții.

Mi-am prins felinarul de o creangă despicață pe care o zărisem și cu un an mai înainte chiar în locul unde mă oprisem să sap groapa.

În timpul verii, iarba crescuse destul de deasă în locul acela, iar la venirea toamnei n-avusese cine s-o cosească. Totuși, un loc mai puțin acoperit îmi atrase atenția. Era vădit că acolo răsturnasem bulgării. Mi-am început munca.

Ajunsesem, așadar, la clipa pe care o așteptam de un an de zile !

Și astfel, nădăjduiam, lucram, cercetam fiecare tufă de iarbă, părăindu-mi-se că simt vîrfurile săpei oprindu-se în ceva. Nimic ! Și totuși, săpasem de două ori mai mult decît prima dată. Am crezut că mă înșelasem, că alesesem alt loc. M-am orientat, am privit arborii, am căutat să recunosc amănuntele pe care le știam. Un vînt rece și tăios sufla printre crengile dezgolite și, totuși, sudoarea îmi șiroia pe frunte. Mi-am amintit că promisem lovitura de pumnal în clipa cînd bătătoream pămîntul cu picioarele ca să acopăr groapa. Bătătorind pămîntul, mă sprijinisem de trunchiul unui copac. Inapoia mea se afla o stîncă artifi-

cială făcută spre a servi drept bancă pentru cei care ar fi dorit să se plimbe. Mi-am amintit asta, fiindcă, atunci când căzusem, mîna mea, care nu se mai sprijinea de copac, simțise răceala pietrei. În dreapta se afla copacul, în stînga era stîncă. M-am trîntit așa cum zăcusem cînd am fost rănit, apoi m-am ridicat și am început să sap și să lărgesc groapa; nimic! Mereu nimic! Cufărul dispăruse.

— Cufărul dispăruse? îngăimă doamna Danglars, sufocată de groază.

— Să nu crezi că m-am mulțumit numai cu încercarea asta, continuă Villefort. Nu! Am răscolit tot desișul. Mă gîndeam că ucigașul, dezgropînd cufărul și crezînd că era o comoară, ar fi putut să vrea să și-o însușească și s-o ia cu el; apoi, dîndu-și seama de greșală, ar fi putut, la rîndul lui, să sape o groapă, ca să-l ascundă înăuntru. Nimic! Apoi mi-a trecut prin minte că poate nu-și luase atîtea măsuri de prevedere și îl aruncase, pur și simplu, în vreun ungher. Presupunînd asta, trebuia să aștept să se lumineze ca să fac cercetări. M-am urcat iar în cameră și am așteptat.

— Doamne!

— S-a făcut ziuă și am coborît din nou. Mai întîi am cercetat desișul. Nădăjduiam să regăsesc acolo urme care putuseră să-mi scape pe întuneric. Răsturnasem pămîntul pe o suprafață de peste șase metri pătrați și la o adîncime de aproape un metru. Un om plătit abia dacă ar fi putut să facă într-o zi întreagă ceea ce făcusem eu într-un ceas. Nimic! N-am văzut absolut nimic!

Atunci am pornit în căutarea cufărului, după presupunerea că ar fi fost aruncat în vreun ungher. Trebuia să-l găsesc pe drumul care duce la porțița de ieșire. Dar și noua cercetare a fost la fel de zadarnică cum fusese și cea dintîi și, cu inima strînsă, m-am reîntors la desișul care nu-mi mai lăsa nici el speranțe.

— Vai ! gemu doamna Danglars. Puteai să-ți pierzi mințile !

— O clipă am nădăjdut că așa se va întâmpla, — răspunse Villefort, — dar n-am avut norocul acesta. Și totuși, adunându-mi puterile și, prin urmare, gândurile, m-am întrebat : de ce ar fi luat omul cadavrul cu el ?

— Dar ai spus singur, răspunse doamna Danglars : ca să aibă o dovadă.

— Nu, nu putea fi asta. Nu se păstrează un cadavru timp de un an, ci se arată magistratului și se face o declarație. Totuși, nu s-a întâmplat nici una, nici alta.

— Atunci ? întrebă Hermine, simțind că-i tremură inima.

— Atunci, înseamnă că e ceva și mai groaznic, și mai fatal, și mai înfricoșător pentru noi : înseamnă că, poate, copilul era viu iar ucigașul l-a salvat.

Doamna Danglars scoase un țipăt de groază și, apucând mâinile lui Villefort, gemu :

— Copilul meu era viu ! Mi-ai îngropat de viu copilul ! Nu erai sigur de moartea lui, dar l-ai îngropat ! Ah !..

Ridicându-se în picioare, ea stătea în fața procurorului regal, strângându-i pumnii între mâinile ei plăpânde, dar aproape amenințătoare.

— Ce știi eu ? Îți spun asta la fel de bine cum aș putea să spun altceva, răspunse Villefort cu o fixitate a privirii care arăta că el, omul atât de puternic, era gata să atingă limitele deznădejdiei și ale nebuniei.

— Copilul meu ! Bietul meu copil ! strigă baroana, prăbușindu-se din nou pe scaun și înăbușindu-și gemetele cu batista.

Villefort își reveni în fire și înțeleșese că pentru a înlătura furtuna care se aduna deasupra capului său, trebuia să o facă și pe doamna Danglars să simtă groaza pe care o simțea el însuși.

— Înțelegi că dacă așa stau lucrurile, continuă el ridicându-se și apropiindu-se de baroană ca să-i vor-

bească și mai încet, sîntem pierduți : copilul trăiește și cineva știe că trăiește, cineva ne cunoaște taina. Iar pentru că Monte-Cristo pomeneste în fața noastră despre un copil dezgropat din locul unde copilul n-a fost îngropat niciodată, înseamnă că el e cel ce ne cunoaște taina.

— Doamne, Dumnezeu al dreptății și al răzbnării ! șopti doamna Danglars.

Villefort nu răspunse decît printr-un fel de muget.

— Dar copilul, ce-i cu copilul ? glăsui mama îndirjită.

— Cît l-am mai căutat ! urmă Villefort frîngîndu-și mîinile. De cîte ori nu l-am strigat, în lungile mele nopți de insomnie ! De cîte ori n-am dorit să am o avere regească și să cumpăr un milion de taine, de la un milion de oameni, ca să-mi pot afla taina mea, printre ele ! În sfîrșit, într-o zi, cînd pentru a suta oară îmi reîncepusem săpatul în grădina aceea, m-am întrebat, tot pentru a suta oară, ce a putut face corsicanul cu copilul ? Un copil îl stînjenește pe fugar. S-ar putea ca, dîndu-și seama că mai trăiește încă, să-l fi aruncat în rîu !

— Nu ! E cu neputință ! strigă doamna Danglars. Poți ucide un om din răzbnare, dar nu poți, cu sînge rece, să îneci un prunc.

— Poate l-a dus la azilul de copii găsiți...

— Da, da ! strigă baroana. Copilul meu e acolo !

— Am dat fuga la azil și am aflat că în noaptea de douăzeci septembrie, un copil fusese lăsat dinaintea porții. Copilul era înfășat într-o jumătate de ștergar din pînză fină, ruptă dinadins. Jumătatea aceea de ștergar avea pe ea o jumătate de coroană de baron și litera H.

— Așa e, așa e ! strigă doamna Danglars. Toată rufăria mea era însemnată astfel. Domnul de Narbonne era baron, iar pe mine mă chema Hermine. Îți mulțumesc, doamne ! Copilul meu nu era mort !

— Nu, nu era mort !

— Și dumneata mi-o spui! Dumneata îmi spui asta fără să te temi că ai să mă vezi murind de bucurie! Unde e acum? Unde îmi este copilul?

Villefort ridică din umeri.

— Crezi că eu știu? răspunse el. Și crezi că dacă aș ști, te-aș lăsa să treci pe rînd prin toate emoțiile, așa cum ar face un dramaturg sau un romancier? Nu, vai! Nu! Nu știu unde este. Peste vreo șase luni a venit o femeie și a cerut copilul, aducînd cealaltă jumătate a ștergarului. Femeia a dat toate garanțiile cerute de lege și copilul i-a fost încredințat.

— Trebuia s-o cauți pe femeia aceea, trebuia s-o descoperi!

— Ce altceva crezi că am făcut? Am născocit o cercetare judecătorească și am trimis pe urmele ei toți copiii cei mai aleși ai poliției, agenții cei mai pricepuți. I s-au descoperit urmele pînă la Châlons; dar, de la Châlons s-au pierdut.

— S-au pierdut?...

— Da, s-au pierdut. S-au pierdut pentru totdeauna.

Doamna Danglars ascultase povestirea gemînd, lăcrimînd, țipînd, la fiecare nouă întorsătură.

— Și altceva? întrebă ea. Te-ai mărginit numai la aștia?

— Nu, răspunse Villefort, am căutat, am cercetat, m-am informat. Totuși, de vreo doi sau trei ani, îmi cam încetasem cercetările. Dar astăzi am să reîncep cu și mai multă stăruință și înverșunare decît oriînd. Și am să izbutesc, fiindcă nu mă mai îmboldește conștiința, ci teama.

— Conte de Monte-Cristo nu știe nimic, spuse doamna Danglars. Dacă ar ști ceva, nu ne-ar arăta prietenie, așa cum face.

— Răutatea oamenilor e nemărginită, răspunse Villefort, fiindcă e mult mai adîncă decît bunătatea lui Dumnezeu. Ai văzut ce privire avea contele în timp ce ne vorbea?

— Nu.

— Dar te-ai uitat vreodată la el cu mare atenție?

— Sigur că da. E ciudat, șt atîta tot. Un lucru care m-a mirat este doar că în timpul ospățului aceluia neobișnuit, dat de el, nu s-a atins de nimic și n-a vrut să fie servit din nici un fel de mîncare.

— Da, da, spuse Villefort, și eu am băgat de seamă. Dacă aș fi știut ce știu acum, nu m-aș fi atins nici eu de nimic. Aș fi crezut că vrea să ne otrăvească.

— Și te-ai fi înșelat, vezi bine.

— Fără îndoială. Dar, crede-mă, omul acesta are alte planuri. Iată de ce am vrut să te văd, iată de ce am cerut să-ți vorbesc, iată de ce am vrut să te previn împotriva tuturor oamenilor, dar mai ales împotriva lui. Spune-mi, continuă Villefort, ațintindu-și și mai mult decît pînă atunci privirea asupra baroanei. nu i-ai pomenit nimănui despre legătura noastră?

— Niciodată, nimănui!

— Mă înțelegi, urmă Villefort afectuos, cînd spun nimănui — iartă-mă dacă stărui prea mult — înțeleg că n-ai vorbit nimănui pe lüne, nu-i așa?

— Da, da, te înțeleg foarte bine, răspunse baroana roșind. Niciodată, ți-o jur.

— Nu ai cumva obiceiul să notezi seara ceea ce s-a întîrplat în timpul zilei? Nu ții un jurnal?

— Nu! Vai! Viața mea trece dusă de lucruri ușuratică. Pînă și eu o uit.

— După cîte știi, nu vorbești în somn?

— Dorm ca un prunc, nu-ți mai aduci aminte?

Obrajii baroanei se roșiră, iar ai lui Villefort pâliră.

— Adevărat, șopti el atît de încet încît abia fu auzit.

— Atunci? întrebă baroana.

— Atunci știu ce-mi rămîne de făcut, urmă Villefort. Pînă în opt zile am să aflu ce e cu domnul de Monte-Cristo, de unde vine, unde se duce, și de ce vorbește în fața noastră despre copii dezgropați în grădina lui.

Villefort rosti cuvintele acestea cu un glas care l-ar fi înfiorat pe conte dacă l-ar fi putut auzi.

Apoi strinse mîna pe care baroanei îi era silă să i-o dea și o conduse respectuos pînă la ușă.

Doamna Danglars luă o altă birjă și ajunse din nou la pasajul unde, de cealaltă parte, se afla trăsura și vizitiul ei care, așteptînd-o, adormise liniștit pe capră.

În aceeași zi, cam la ora cînd doamna Danglars avea în cabinetul procurorului regal discuția pe care am povestit-o, o trăsură de călătorie pătrundea în strada Helder trecînd apoi pragul porții cu numărul 27 și oprindu-se în curte.

Peste o clipă portiera se deschise, iar doamna de Morcerf coborî din trăsură, sprijinindu-se de brațul fiului ei.

Deîndată ce-și reconduse mama în odăile ei, Albert porunci o baie și spuse să i se înhame caili, apoi, după ce valetul îi dădu toate îngrijirile necesare, porni spre Champs-Élysées, la contele de Monte-Cristo.

Contele îl primi cu surîsul său obișnuit. Era ceva ciudat : orice ai fi făcut, nu păraai să înaintezi nici măcar cu un pas în inima sau în mintea omului acestuia. Cei care doreau, dacă se poate spune așa, să pătrundă cu forța în intimitatea lui, se loveau ca de un zid.

Morcerf, care alerga spre el cu brațele deschise, lăsă să-i cadă brațele în jos văzîndu-l, și, cu toate că-i zîmbea prietenește, nu îndrăzni decît să-i întindă mîna.

La rîndul său, Monte-Cristo abia dacă i-o atinse, așa cum făcea totdeauna, fără să i-o strîngă.

— Iată-mă, dragă conte.

— Fii binevenit.

— Am sosit abia acum un ceas.

— De la Dieppe ?

— Nu, de la Tréport.

— Așa e...

— Și prima vizită o fac aici.

— Foarte frumos din partea duminică, spuse Monte-Cristo, așa cum ar fi putut spune oricare alt lucru.

— Ei, bine, ce mai e nou?

— Pe mine, un străin, mă întrebi ce mai e nou!

— Să vă explic: când întreb ce mai e nou, vă întreb dacă ați mai făcut ceva pentru mine.

— Mi-ai dat cumva vreo însărcinare? întrebă Monte-Cristo prefăcându-se neliniștit.

— Nu zău, nu vă prefăceți nepăsător. Se spune că există presentimente care străbat distanțele: ei bine, la Tréport, le-am primit șocul electric. Dacă dumneavoastră n-ați făcut nimic pentru mine, cel puțin v-ați gândit la mine.

— Asta s-ar putea, răspunse Monte-Cristo. Într-adevăr, m-am gândit la dumneata. Dar curentul magnetic al cărui conductor eram îți mărturisesc că lucra independent de voiața mea.

— Așa? Vă rog să-mi povestiți și mie despre ce e vorba.

— Nu-i greu de loc. Domnul Danglars a luat masa aici.

— Știu. Tocmai ca să nu fiim împreună cu el am plecat, mama și cu mine.

— El însă a luat masa cu domnul Andrea Cavalcanti.

— Prințul dumneavoastră italian?

— Să nu exagerăm. Andrea își dă numai titlul de viconte.

— Ați spus: își dă?

— Am spus: își dă.

— Asta ar însemna că nu este?

— De unde să știu eu? El își dă titlul acesta, eu i-l dau, ceilalți oameni i-l dau; nu e ca și cum l-ar avea?

— Ciudat mai sînteți! Și atunci?

— Și atunci, ce?

— Așadar, domnul Danglars a luat masa aici...

— Da.

— Cu vicontele dumneavoastră, Andrea Cavalcanti ?

— Cu vicontele Andrea Cavalcanti, cu marchizul Cavalcanti, tatăl său, cu doamna Danglars, cu domnul și doamna de Villefort, niște oameni încântători, cu domnul Debray, Maximilien Morrel, și cu mai cine încă ?... ia stai.., Aha ! Cu domnul de Château-Re-naud.

— S-a vorbit despre mine ?

— Nu s-a spus nici un cuvânt.

— Cu atât mai rău.

— De ce ? Mi se pare că dacă ai fost uitat, ceilalți n-au făcut, tăcînd, decît ceea ce doreai.

— Dragă conte, dacă nu s-a vorbit de loc despre mine, asta înseamnă că, în schimb, s-a gîndit mult și asta mă supără.

— Ce-ți pasă, din moment ce domnișoara Danglars n-a fost printre cei ce se gîndeau la dumneata ? E adevărat însă că putea să se gîndească de la ea de acasă...

— Asta nu, sînt sigur că nu : sau, dacă se gîdea, atunci cu siguranță că se gîdea la mine așa cum mă gîndesc și eu la ea.

— Induișătoare simpatie ! spuse Monte-Cristo. Atunci nu vă puteți suferi unul pe altul ?

— Ascultați, spuse Morcerf, dacă domnișoara Danglars ar fi o femeie care să simtă milă pentru suferințele îndurate din pricina ei și să mi le răsplătească în afară de căsătoria hotărîtă între familiile noastre, mi-ar place cum nu se poate mai mult. Pe scurt, vreau să spun că domnișoara Danglars ar fi o amantă încîntătoare ; dar ca nevastă, la naiba !...

— Va să zică, așa te gîndești la viitoarea dumitale soție ? rîse Monte-Cristo.

— Da. E cam brutal, e adevărat, dar cel puțin e exact. Și fiindcă nu pot să fac din visul acesta o realitate, fiindcă pentru a ajunge la un oarecare scop trebuie ca domnișoara Danglars să-mi devină soție, adică să trăiască alături de mine, să gîndească lîngă

mine, să cânte lângă mîine, să facă versuri și muzică la zece pași de mine, și asta în tot timpul vieții mele, mă îngrozesc. O amantă, dragă conte, poate fi lăsată. Dar o soție, drace! O soție e altceva. Trebuie păstrată veșnic, adică trebuie păstrată de aproape sau de departe. Și mi se pare înfricoșător s-o păstrez mereu pe domnișoara Danglars, chiar de departe.

— Ești pretențios, viconte.

— Da, fiindcă mă gîndesc adeseori la un lucru imposibil.

— La care?

— Mă gîndesc să-mi găsesc o soție la fel cum și-a găsit tata.

Monte-Cristo pări și îl privi pe Albert în timp ce ținea în mîini niște pistoale minunate pe care le arma și le dezarma într-una.

— Așadar, tatăl dumitale a fost pe deplin fericit? întrebă el.

— Îmi știți părerea despre mama, domnule conte. e un înger. O vedeți cît e de frumoasă încă, mereu spirituală și mai bună ca oricînd. Mă reîntorc de la Tréport. Pentru orice alt fiu, vai, doamne! să-și însoțească mama ar însemna un act de bună-cuviință sau o corvoadă. Dar eu am petrecut patru zile împreună cu ea, mai mulțumit, mai odihnit, mai poetic, aș putea spune, decît dacă aș fi condus-o la Tréport pe regina Mab sau pe Titania.

— E atît de desăvîrșită încît cei ce te ascultă capătă pe de-a-ntregul dorința de a rămîne neînsurați.

— Iată de ce, urmă Morcerf, știind că există pe lume o femeie desăvîrșită, nu mă dau în vînt să mă însor cu domnișoara Danglars. Ați observat vreodată cum egoismul nostru îmbracă în culori strălucitoare tot ce ne aparține? Diamantul care lucește în vitrina lui Marlésau, a lui Fossin ni se pare cu mult mai frumos de îndată ce ne aparține. Dar dacă evidența te silește să recunoști că există altul cu ape mai clare. sî că vei fi osîndit să porți veșnic dia-

mantul acesta, mai prejos decît celălalt, înțelegeți cît trebuie să suferi ?

— Gînduri lumești, murmură Monte-Cristo

— Iată de ce aş sări în sus de bucurie în ziua cînd domnișoara Danglars ar observa că nu sînt decît un biet atom și că de-abia am atîtea sute de mii de franci cîte milioane are ea.

Monte-Cristo zîmbi.

— Mă mai gîndisem la ceva, continuă Albert ; lui Franz îi plac excentricitățile și am vrut să-l fac să se îndrăgostească — fără voia lui — de domnișoara Danglars. Dar la cele patru scrisori pe care i le-am scris în stilul cel mai ademenitor, Franz mi-a răspuns neclintit : „Sînt excentric, e adevărat, dar excentricitatea mea nu merge pînă la a-mi lua înapoi cuvîntul pe care l-am dat“.

— Iată ce însemnează devotamentul prieteniei : să-i dai altuia soția pe care tu însuși n-ai dorit-o decît ca amantă !

Albert zîmbi.

— Fiindcă veni vorba, continuă el, dragul de Franz sosește : dar puțin vă pasă ; mi se pare că nu vă e drag.

— Mie ? se miră Monte-Cristo. Ei, dragă viconte, unde ai văzut că nu mi-ar fi drag domnul Franz ? Mie mi-e dragă toată lumea.

— Și în ea sînt cuprins și eu... Mulțumesc !

— Să nu amestecăm lucrurile, spuse Monte-Cristo : îmi sînt dragi toți oamenii, așa cum ne poruncește Dumnezeu să ne iubim aproapele, adică creștinește. Dar nu urăsc cu adevărat decît cîtiva inși. Să ne reîntoarcem la domnul Franz d'Épinay. Spuneai că e pe cale să sosească ?

— Da. Vine chemat de domnul de Villefort, la fel de pornit, după cîte se pare, s-o mărite pe domnișoara Valentine, pe cît este pornit domnul Danglars s-o mărite pe domnișoara Eugénie. Hotărît lucru, obositor trebuie să mai fie cînd ești tatăl unei fete de mă-

ritat. Mi se pare că tații au călduri și că le bate pulsul cu nouăzeci pe minut, pînă scapă de fete.

— Dar domnul d'Épinay nu-ți seamănă de loc. El nu se sperie de ce-l așteaptă.

— Ba mai mult încă: ia lucrurile în serios. Își pune cravate albe și vorbește de pe acum de familia lui. De altfel, el are un foarte mare respect pentru familia Villefort.

— Un respect meritat, nu-i așa?

— Așa cred. Domnul de Villefort a trecut totdeauna drept un om aspru, dar drept.

— Minunat! făcu Monte-Cristo. Iată măcar unul pe care nu-l vezi ca pe domnul Danglars.

— Pe semne fiindcă nu sînt silit să mă însor cu fata lui, răspunse Albert rîzînd.

— Tare mai ești îngîmfat, spuse Monte-Cristo.

— Eu?

— Da, dumneata. Vrei o țigară?

— Cu plăcere. Și de ce par îngîmfat?

— Pentru că te aperi și te zbați ca să nu te însori cu domnișoara Danglars. Zău, lasă lucrurile să meargă în voia lor și poate că n-ai să fii dumneata primul care își va lua cuvîntul înapoi.

— Ei aș! se miră Albert, deschizînd ochii mari.

— Fără îndoială că n-o să-ți pună lațul de gît cu de-a sila, ce naiba! Haide, să vorbim serios, urmă Monte-Cristo schimbînd tonul: chiar nu vrei de loc să te însori cu ea?

— Aș da o sută de mii de franci să scap!

— Atunci, bucură-te: domnul Danglars e gata să dea de două ori atîta pentru același lucru.

— E adevărată vestea asta bună? făcu Albert care totuși nu-și putu stăpîni o ușoară încruntare. Dar ia spuneți-mi, dragă conte, are cumva motive domnul Danglars?

— Iată-te așa cum ești, fire orgolioasă și egoistă! Minunat! Dau peste omul care vrea să știrbească cu o secure amorul propriu al altuia, dar care se supără cînd i se zgîrie cu un ac amorul său propriu.

— Da' de unde ! Mi se pare însă că domnul Danglars...

— Ar trebui să fie încântat de dumneata, nu-i așa ? Ei bine, domnul Danglars e un om lipsit de gust, se înțelege, și îi place mai mult un alt tânăr...

— Cine îi place mai mult ?

— Eu nu știu : cercetează, privește, prinde vorbele spuse în treacăt și folosește-le pentru dumneata.

— Bun, înțeleg... Ascultați, mama... Nu ! Nu mama. Mă înșel. Tata, a avut ideea să dea un bal.

— Un bal, vara ?

— Balurile de vară sînt la modă.

— Chiar dacă n-ar fi, doamna contesă n-ar avea decît să vrea și le-ar face la modă.

— Bine-ați spus. Vă dați seama că sînt baluri pur sînge : cei ce rămîn la Paris în iulie sînt parizieni adevărați. Vreți să aveți bunătatea de a-i invita pe domnii Cavalcanti ?

— Cînd are loc balul dumneavoastră ?

— Sîmbătă.

— Domnul Cavalcanti tatăl va fi atunci plecat.

— Dar domnul Cavalcanti fiul rămîne ? Vreți să-mi făgăduiți că-l veți aduce pe domnul Cavalcanti fiul ?

— Ascultă, viconte, nu-l cunosc.

— Cum nu-l cunoașteți ?

— L-am văzut acum trei sau patru zile pentru prima oară în viața mea și nu răspund de nimic.

— Dar dumneavoastră îl primiți cum se cuvine !

— Cu mine e altceva. Mie mi-a fost recomandat de un prea cinstit abate, care poate că a fost el însuși înșelat. Invită-l dumneata direct, are să fie foarte bine, dar nu-mi cere mie să ți-l prezint. Dacă s-ar întîmpla mai tîrziu să se însoare cu domnișoara Danglars, ai să mă învinovățești de uneltiri și o să vrei să ne tăiem gîtul unul altuia. De altfel, nici nu știu dacă am să pot veni eu însumi.

— Unde ?

— La balul dumneavoastră.

— De ce să nu veniți ?

— Mai întâi pentru că n-am fost invitat.

— Am venit eu însumi, special, să vă aduc invitația.

-- E prea frumos ; dar s-ar putea să mă împiedice vreo împrejurare.

— Când vă voi spune ceva, veți fi destul de drăguț să lăsați la o parte toate piedicile.

— Spune.

— Mama vă roagă să veniți.

— Doamna contesă de Morcerf ? întrebă Monte-Cristo tresărind.

— Conte, urmă Albert, vă spun că doamna de Morcerf discută prietenește cu mine. Și dacă n-ați simți vibrând în dumneavoastră fibrele acelea despre care vă vorbeam mai adineori, atunci trebuie că vă lipsesc cu totul, căci timp de patru zile, mama și cu mine n-am vorbit decît de dumneavoastră.

— Despre mine ? Mă coplesiți !

— Zău, e un privilegiu al dumneavoastră. Sînteți o problemă vie...

— Va să zică sînt o problemă vie pentru mama dumitale. Să spun drept, o credeam prea chibzuită ca să cadă în prada unor asemenea păreri.

— Sînteți o problemă, dragă conte, o problemă pentru toți, și pentru mama la fel ca și pentru ceilalți ; o problemă primită, dar nedezlegată și rămî-nînd mereu în stare de enigmă ; nu vă temeți. Mama se întreabă însă, mereu, cum se face că sînteți atît de tînăr. La urma urmei, cred că în timp ce contesa G. vă ia drept lordul Ruthwen, mama vă crede Cagliostro sau contele de Saint Germain. Când veți veni s-o vedeți pe doamna de Morcerf, întăriți-i părerea aceasta. N-o să vă fie greu, fiindcă aveți piatra filozofală a unuia și inteligența celuiilalt.

— Îți mulțumesc că m-ai prevenit, răspunse contele zîmbind. Voi încerca tot ce voi putea ca să fac față tuturor presupunerilor.

— Așadar veți veni sîmbătă ?

— Dacă mă roagă doamna de Morcerf...

— Sînteți încîntător.

— Și domnul Danglars ?

— El a și primit tripla invitație. Tata a avut grijă de asta. O să încercăm, de asemeni, să-l avem și pe marele d'Aguessau, adică pe domnul de Villefort. Dar asta mi se pare cu neputință.

— Nu trebuie niciodată să ți se pară ceva cu neputință, spune proverbul.

— Dumneavoastră dansați, conte ?

— Eu ?

— Da, dumneavoastră. Ce ar fi de mirare dacă ați dansa ?

— Adevărat. Cînd n-ai trecut încă peste patruzeci de ani... Nu, nu dansez. Dar îmi place să-i privesc pe alții dansînd. Doamna de Morcerf dansează ?

— Nici ea nu dansează niciodată. Veți sta de vorbă. Abia așteaptă să stea de vorbă cu dumneavoastră.

— Adevărat ?

— Pe onoarea mea ! Și vă declar că sînteți primul om pentru care mama a manifestat această curiozitate.

Albert își luă pălăria și se ridică. Contele îl petrecu pînă la ușă.

— Imi pare rău de ceva, spuse el, oprindu-l pe treapta cea mai de sus a peronului.

— De ce anume ?

— Imi pare rău că am fost indiscret. Nu trebuia să-ți vorbesc despre domnul Danglars.

— Dimpotrivă, mai vorbiți-mi încă, mai vorbiți-mi cît de des, vorbiți-mi mereu ; dar totdeauna ca astăzi.

— Bine. M-ai liniștit. Dar ia spune, cînd sosește domnul d'Épinay ?

— Cel mai tîrziu peste cinci sau șase zile.

— Și cînd se însoară ?

— De cum vor sosi domnul și doamna de Saint Méran.

— Adu-mi-l cînd va fi la Paris. Deși susții că nu mi-e drag, eu îți spun că voi fi fericit să-l revăd.

— Bine. Poruncile vă vor fi executate, seniore.

— La revedere !

— În orice caz, pe sîmbătă ! Nu-i așa ?

— Cum să nu ! Mi-am dat cuvîntul !

Contele îl urmări cu privirea pe Albert, fluturîndu-și mîna, în semn de salut. Apoi, cînd tînărul se urcă în trăsurică, Monte-Cristo se întoarse și găsin-du-l pe Bertuccio lîngă el, îl întrebă :

— Ce se mai aude ?

— Ea a fost la cabinetul procurorului, răspunse intendentul.

— Și a rămas multă vreme acolo ?

— Un ceas și jumătate.

— Apoi s-a reîntors acasă ?

— Direct acasă.

— Bine, dragă Bertuccio, spuse contele. Acum, dacă ți-aș da un sfat, ți-aș spune să te duci în Nor-mandie și să vezi dacă nu găsești cumva petecul de pămînt despre care ți-am vorbit.

Bertuccio se înclină și, cum dorința sa se potrivea întru totul cu porunca primită, plecă chiar în seara aceea.

Domnul de Villefort își ținu cuvîntul dat doamnei Danglars și mai cu seamă lui însuși, căutînd să afle în ce fel putuse descoperi domnul conte de Monte-Cristo povestea casei din Auteuil.

El îi scrisese chiar în aceeași zi unui oarecare domn de Boville, care, după ce fusese pe vremuri inspector al închisorilor, trecuse, cu un grad superior, în poliția de siguranță. Procurorul regal îi ceru informațiile dorite și domnul de Boville îi ceru două zile ca să afle de la cine s-ar putea informa.

După trecerea celor două zile, domnul de Villefort primi nota următoare :

„Persoana numită contele de Monte-Cristo este cunoscută îndeosebi de către lordul Wilmore, un străin bogat, care vine uneori la Paris, unde se și află în momentul de față. Este de asemeni cunoscută de către abatele Busoni, un preot sicilian cu mare faimă în Orient, unde a făcut multe binefaceri“.

Domnul de Villefort răspunse printr-un ordin de a lua cît mai repede informații precise de la acești doi străini. A doua zi, seara, ordinele lui fură executate. Iată ce informații primi :

„Abatele se găsea numai pentru o lună la Paris și locuia în dosul bisericii Saint Sulpice, într-o casuță cu un etaj. Patru încăperi, două sus și două jos, formau întreaga locuință al cărui singur locatar era abatele.

Cele două încăperi de jos se compuneau dintr-o sufragerie cu masă, scaune și bufet de muci,

și dintr-un salon căptușit cu lemn, zugrăvit în alb, fără podoabe, fără covor și fără pendulă. Era vădit că, pentru el însuși, abatele se mărginea numai la lucrurile de strictă necesitate.

E adevărat că abatelui îi plăcea să stea mai mult în salonul de la etaj. Salonul acesta, plin cu cărți de teologie și cu pergamente vechi, printre care abatele putea fi văzut îngropându-se timp de luni întregi — după cum spunea servitorul său — era de fapt mai mult o bibliotecă decît un salon. Servitorul primea oaspeții printr-un fel de ferestruică și cînd chipul lor i se părea necunoscut sau nu-i era pe plac, le răspundea că domnul abate nu se află la Paris. Răspunsul îi mulțumea pe mulți, știut fiind că abatele călătorea adesea și rămînea uneori foarte multă vreme în călătorie.

Altminteri, și dacă se găsea acasă, și dacă nu se găsea, dacă se afla la Paris sau la Cairo, abatele dădea întotdeauna de pomană, iar ferestruia folosea pentru împărțirea milosteniilor pe care servitorul le împărțea neîncetat în numele stăpînului.

Cealaltă încăpere, cea situată lîngă bibliotecă era un dormitor. Un pat fără perdele, patru fotolii și o canapea îmbrăcată în catifea de Utrecht galbenă, împreună cu un scăunel de rugăciune, formau toată mobila.

În ceea ce-l privește pe lordul Wilmore, el locuia în strada Fontaine-Saint-Georges. Era unul dintre turiștii englezi care își cheltuiesc toată averea pe călătorii. Închiriasse un apartament mobilat pe la care trecea numai de două sau trei ori pe zi și unde nu se culca decît rareori. Una dintre maniile lui era de a nu voi să vorbească absolut de loc limba franceză, pe care o scria totuși, după cîte s-a putut afla, destul de bine chiar.“

A doua zi, după ce procurorul regal primi aceste informații prețioase, un om coborî din trăsură în colțul străzii Férou, bătu la poarta vopsită în verde măsliniu și întrebă de abatele Busoni.

— Domnul abate a plecat de acasă azi dimineață, răspuse valetul.

— Aș putea să nu mă mulțumesc cu răspunsul acesta, stăruie vizitatorul, căci vin din partea unei persoane pentru care oamenii sînt totdeauna acasă. Dar fii bun și dă-i abatelui Busoni...

— V-am spus o dată că nu e acasă, repetă valetul.

— Atunci, cînd s-o întoarce, dă-i cartea de vizită și scrisoarea asta sigilată. Astă seară, pe la opt, o să fie acasă domnul abate ?

— Negreșit, domnule. Numai dacă n-o lucra cumva, fiindcă atunci e ca și cînd n-ar fi acasă.

— Mă voi reîntoarce deci, diseară, la ora opt, spuse vizitatorul.

Și plecă.

Intr-adevăr, la ceasurile opt, același om reveni în aceeași trăsură, pe care, de data aceasta, în loc s-o oprească în colțul străzii Férou, o opri dinaintea ușii verzi. El bătu, i se deschise și intra.

După semnele de respect pe care valetul i le arătă din belșug, vizitatorul înțelese că scrisoarea își făcuse efectul dorit.

— Domnul abate e acasă ? întrebă el.

— Da. Lucrează în bibliotecă, dar vă așteaptă, răspunse servitorul.

Străinul urcă scara destul de dreaptă și, dinaintea unei mese a cărei suprafață era scăldată în lumina strînsă de un uriaș abajur, în timp ce restul încăperii rămăsese în umbră, îl zări pe abate, în veșminte preoțești, purtînd pe cap una din scufele care acopereau de obicei țestele savanților cu numele terminate în *us*, trăitori prin evul mediu.

— Am onoare să vorbesc cu domnul abate Busoni ? întrebă vizitatorul.

— Da, domnule, răspunse abatele. Dumneavoastră sînteți persoana pe care domnul de Boville, fost întendent al închisorilor, mi-o trimite din partea domnului prefect al poliției ?

— Intocmai, domnule.

— Unul dintre agenții siguranței din Paris ?

— Da, domnule, răspunse străinul cu un fel de șovăire și mai cu seamă roșind puțin.

Abatele își potrive ochelarii uriași care îi acopereau nu numai ochii dar și templele, și, așezîndu-se din nou, îi făcu semn vizitatorului să ia loc.

— Vă ascult, domnule, spuse el cu un accent italianesc foarte pronunțat.

— Misiunea cu care sînt însărcinat, începu vizitatorul, apăsînd asupra fiecărui cuvînt ca și cînd i-ar fi fost greu să-l rostească, este o misiune de încredere, atît pentru cel ce o îndeplinește, cît și pentru acela pe lîngă care este îndeplinită.

Abatele se înclină.

— Da, răspunse străinul, cîntea dumneavoastră, domnule abate, îi este atît de cunoscută domnului prefect al poliției, încît el vrea să afle de la dumneavoastră, ca magistrat, un lucru care interesează această siguranță publică în numele căreia sînt trimis aici. Nădărdum deci, domnule abate, că nici legăturile de prietenie și nici orice alte considerente omenești nu vă vor putea îndupleca să ascundeți adevărul față de justiție.

— Dacă nu cumva lucrurile despre care mă veți întreba vor atinge cît de cît conștiința mea. Sînt preot, domnule, așa că tainele spovedaniei, de pildă, trebuie să rămîină între mine și dreptatea lui Dumnezeu, nu între mine și justiția omenească.

— N-aveți nici o grijă, domnule abate, spuse străinul. În orice caz, vă vom pune la adăpost conștiința.

La cuvintele acestea, abatele, coborînd spre el abajurul, îl ridică spre partea cealaltă, în așa fel încît lumina din plin chipul străinului, în vreme ce obrazul său rămase cu totul în umbră.

— Iertați-mă, domnule abate, spuse trimisul prefectului poliției, dar lumina îmi obosește groaznic ochii.

Abatele lăsă în jos cartonul verde.

— Acum, vă ascult, domnule. Vorbii.

— Trec la fapte. Il cunoașteți pe domnul conte de Monte-Cristo?

— Vreți să vorbiți despre domnul Zaccone, îmi închipui.

— Zaccone!... Așa dar nu se numește Monte-Cristo!

— Monte-Cristo e numele unui loc, sau mai bine zis al unei stînci și nu un nume de familie.

— Bine, fie. Să nu ne legăm de cuvinte. Fiindcă domnul de Monte-Cristo și domnul Zaccone sînt una și aceeași persoană...

— Absolut aceeași.

— Să vorbim despre domnul Zaccone.

— Fie.

— Vă întrebam dacă îl cunoașteți.

— Il cunosc îndeaproape.

— Cine este?

— Este fiul unui bogat armator din Malta.

— Da, știu asta. Așa se spune, dar înțelegeți, poliția nu se poate mulțumi numai cu ceea ce *se spune*...

— Totuși, continuă abatele, cu un zîmbet blînd, cînd acest *se spune* este adevărul, trebuie ca toată lumea să se mulțumească cu el, iar poliția să facă așa cum face toată lumea.

— Dar sînteți sigur de ce spuneți?

— Ce întrebare mai e și asta?

— Observați, domnule, că nu pun în nici un fel la îndoială buna dumneavoastră credință. Vă întreb doar: sînteți sigur?

— L-am cunoscut pe Zaccone tatăl.

— Așa!

— Da. Și în copilărie m-am jucat de zeci de ori cu fiul lui, în șantierile de construcții.

— Totuși, titlul de conte?...

- După cum știți, se poate cumpăra.
- În Italia ?
- Pretutindeni.
- Dar bogățiile lui care sînt nemărginite, după cîte se spune...
- Cît despre ele, răspunse abatele, chiar sînt nemărginite.
- Dumneavoastră, care-l cunoașteți, cam cîtă avere credeți că are ?
- Trebuie să aibă vreo sută cincizeci, două sute de mii de livre, venit.
- Iată un lucru care pare posibil, spuse vizitatorul. Dar se vorbește despre trei-patru milioane !
- Un venit de două sute de mii de livre face tocmai un capital de patru milioane.
- Dar se vorbește despre trei sau patru milioane venit !
- Asta nu e de crezut.
- Cunoașteți insula Monte-Cristo ?
- Sigur. Orice om care vine pe mare de la Palermo, Neapole sau Roma, în Franța, o cunoaște, căci trece pe lîngă ea și o vede, în treacăt.
- După cîte se spune, e un loc de popas minunat.
- E o stîncă.
- Atunci de ce și-o fi cumpărat contele o stîncă ?
- Tocmai ca să fie conte. În Italia, ca să fii conte, ai nevoie de un comitat.
- Fără îndoială că ați auzit vorbindu-se despre aventurile din tinerețe ale domnului Zaccone.
- Tatăl ?
- Nu, fiul.
- Tocmai aici încep îndoielile mele, căci pe vremea aceea l-am pierdut din vedere.
- A făcut războiul ?
- Cred că da.
- În ce armă ?
- La marină.
- Ia spuneți, nu-i sînteți duhovnic ?
- Nu, domnule. Cred că e luteran.

— Cum luteran ?

— Am spus doar că așa cred. N-aș putea fi sigur însă. De altfel, credeam că în Franța există libertatea cultelor.

— Fără îndoială că există, și noi n-o să ne ocupăm acum de credința oamenilor, ci de faptele lor. Vă somez, în numele domnului prefect al poliției, să-mi spuneți ce știți.

— Conte le trece drept un om foarte milostiv. Prea Sfântul Părinte, Papa, l-a făcut cavaler al lui Crist — cinste pe care nu o acordă decît prinților — pentru serviciile neîntrecute aduse creștinilor din Orient. Mai are de asemeni vreo cinci sau șase înalte decorații căpătate pentru serviciile aduse principilor sau statelor.

— Și le poartă ?

— Nu, dar se mîndrește cu ele. Conte spune că îi plac mai mult recompensele dăruite binefăcătorilor omenirii, decît cele dăruite nimicitorilor de oameni.

— Așadar este quaker ?

— Intocmai, e quaker, bineînțeles fără pălărie mare și fără veșminte castanii.

— Are prieteni ?

— Da, fiindcă îi devin prieteni toți cei ce îl cunosc.

— Dar, oricum, trebuie să aibă vreun dușman.

— Are unul singur.

— Cum se numește ?

— Lordul Wilmore.

— Unde se află ?

— În momentul de față e la Paris.

— Și ar putea să-mi dea informații ?

— Foarte prețioase. A fost în India odată cu Zaccane.

— Știți unde locuiește ?

— Undeva, prin Chaussée d'Antin. Dar nu știu strada și numărul.

— Nu vă aveți bine cu englezul acesta ?

— Eu îl iubesc pe Zaccone și el îl urăște. Ne-am certat din pricina asta.

— Domnule abate, credeți că contele de Monte-Cristo a mai fost vreodată în Franța, înaintea călătoriei pe care a făcut-o acum la Paris?

— La asta vă pot răspunde fără greș. Nu, domnule, n-a mai fost niciodată, fiindcă acum șase luni mi s-a adresat mie ca să aibă informațiile ce-i trebuiau, iar eu, deoarece nu știam când mă voi întoarce la Paris, i l-am trimis pe domnul Cavalcanti.

— Andreea?

— Nu, Bartolomeo, tatăl.

— Foarte bine, domnule. Mai am să vă întreb doar un singur lucru, și vă somez, în numele onoarei omiei și al religiei, să-mi răspundeți fără ocol.

— Întrebați-mă, domnule.

— Știți cumva în ce scop și-a cumpărat domnul conte de Monte-Cristo o casă la Auteuil?

— Sigur că știu. Mi-a spus-o chiar el.

— În ce scop?

— Ca să facă acolo un spital de nebuni la fel cu spitalul clădit de baronul de Pisani, la Palermo. Cunoașteți ospiciul acesta?

— Din auzite...

— E o instituție minunată.

Și spunând acestea, abatele îl salută pe străin, vrînd să-i dea de înțeles că nu i-ar părea rău să-și continue lucrul întrerupt.

Vizitatorul, fie pentru că înțelese dorința abatelui, fie pentru că nu mai avea ce întreba, se ridică și el.

Abatele îl conduse pînă la ușă.

— Faceți milostenii bogate, spuse vizitatorul, și deși se spune că sînteți bogat, aș îndrăzni să dau și eu ceva pentru săracii dumneavoastră. Aveți ceva împotriva daniei mele?

— Vă mulțumesc, domnule, dar la un singur lucru țin pe lume: vreau ca binele pe care îl fac să pornească de la mine.

— Totuși...

— E o hotărîre de neclintit. Dar căutați și veți găsi; vai ! pe strada fiecărui bogătaș întâlnești destulă mizerie !

Abatele salută pentru ultima dată, deschizînd ușa. Străinul salută și el, apoi plecă.

Trăsura îl duse de-a dreptul la domnul de Villefort.

După un ceas, trăsura ieși din nou și se îndreptă, de data aceasta spre strada Fontaine-Saint-Georges. La numărul 5, ea se opri. Acolo locuia lordul Wilmore.

Străinul îi scrisese lordului Wilmore cerîndu-i o întîlnire pe care acesta i-o fixase pentru ora zece. De aceea, cum trimisul prefectului poliției sosise la ora zece fără zece minute, i se răspunse că lordul Wilmore, care era exactitatea și punctualitatea în persoană, nu se reîntorsese încă acasă, dar că se va reîntoarce fără greș, la orele zece fix.

Vizitatorul așteptă în salon. Salonul nu avea nimic deosebit și arăta ca toate saloanele închiriate mobilat.

Un cămin cu două vase de Sèvres, moderne, o pendulă cu Amor întinzîndu-și arcul, o oglindă din două bucăți : de fiecare parte a oglinzii cîte o gravură, reprezentînd, una pe Homer purtîndu-și bastonul de orb, cealaltă pe Belizarie cerșind ; un tapet cenușiu, o mobilă de pînză roșie tărcată cu negru : așa arăta salonul lordului Wilmore.

Lumina venea de la două globuri de sticlă neșlefuite, care răsplineau cîteva raze slabe, părăind făcute anume ca să cruțe ochii obosiți ai trimisului prefectului de poliție.

După zece minute de așteptare, pendula bătu ora zece. La a cincea bătaie, ușa se deschise și lordul Wilmore apărui.

Lordul Wilmore era un bărbat mai mult înalt decît scund, cu favoriți rari și roșcați, cu fața albă și cu părul blond-cenușiu. Era îmbrăcat cu toată excen-tricitatea englezească, adică purta un costum albastru cu nasturi de aur și cu un guler înalt în felul celor

ce se purtau prin 1811; mai purta o jiletcă de cașmir alb și un pantalon de nankin cu trei degete prea scurt, dar pe care supieurile din aceeași stofă îl împiedicau să se ridice deasupra genunchilor.

Cînd intră, lordul rosti mai întîi următoarele cuvinte :

— Cred că știi, domnule, că nu vorbesc francezește.

— Știu, cel puțin, că nu vă place să vorbiți limba noastră, răspunse trimisul prefectului.

— Dumneata însă o poți vorbi, urmă lordul Wilmore. Căci eu, dacă n-o vorbesc, o înțeleg, totuși.

— Iar eu, spuse vizitatorul vorbind englezește, cunosc destul de bine engleza ca să putem conversa în această limbă. Nu vă jenați, domnule.

— Hao ! făcu lordul Wilmore, pe tonul acela pe care nu-l au decît cei mai neaoși fii ai Marii Britanii.

Trimisul prefectului de poliție îi arătă lordului Wilmore scrisoarea de recomandatie. Acesta o citi cu un calm pe deplin britanic. Apoi, după ce termină de citit, spuse în englezește :

— Înțeleg, înțeleg perfect.

Atunci începură întrebările.

Ele fură aproape aceleași care îi fuseseră puse și abatelui Busoni. Dar cum lordul Wilmore, în calitate de dușman al contelui de Monte-Cristo, nu se abținea ca abatele, ele fură mult mai amănunțite. Lordul povesti tinerețea lui Monte-Cristo. După spusele lui, contele intrase de la vîrsta de zece ani în slujba unuia dintre mărunții suverani ai Indiei care se războiesc cu englezii. Acolo îl întîlnise pentru prima dată Wilmore și se luptaseră unul împotriva altuia. În războiul acela, Zaccane fusese luat prizonier. Trimis în Anglia într-o corabie, el fugise înotînd. Apoi își începuse călătoriile, duelurile, pasiunile. După aceea avusese loc răscoala din Grecia, și Monte-Cristo luptase în rîndurile grecilor. Pe cînd se afla în serviciul lor, descoperise o mină de argint în munții Tesaliei, dar păstrase taina numai pentru el. După bătălia de la Navarin, cînd stăpînirea greacă fu consolidată, el îi ceru regelui

Othon autorizația să exploateze mina. Autorizația îi fu dată. De acolo avea Monte-Cristo uriașa lui avere care, după lordul Wilmore, se putea ridica la vreo două sau trei milioane venit și putea totuși să înceteze dintr-o dată, dacă mina ar fi secătuit.

— Dar de ce a venit în Franța, știți ? îl întrebă vizitatorul.

— Vrea să facă speculații asupra căilor ferate, răspunse lordul Wilmore. Și apoi, omul, care e un chimist priceput și un fizician la fel de dibaci, a inventat un nou telegraf, de a cărui aplicare se ocupă acum.

— Cam cât cheltuiește pe an ? întrebă trimisul prefectului.

— Cinci sau șase sute de mii de franci, cel mult, răspunse lordul Wilmore. E un zgîrcit.

Se vedea cât de colo că ura îl împingea pe englez să vorbească și că, neștiind ce cusururi să-i găsească, îl făcea zgîrcit.

— Știți ceva cu privire la casa din Auteuil ?

— Sigur că da.

— Ce știți ?

— Vreți să vă spun în ce scop a cumpărat-o ?

— Da.

— Ei bine, contele este un speculant care se va ruina, fără îndoială, făcînd încercări nesăbuite : acum pretinde că la Auteuil, în împrejurimile casei cumpărate, s-ar afla un izvor de apă minerală la fel de bun ca apele de la Bagnères, Luchon și Cauterets. Prin captarea lor vrea să facă un *Badhaus*, cum spun germanii. Și a și răscolit de două sau de trei ori toată grădina, ca să dea peste faimosul curent de apă. Cum nu l-a putut descoperi însă, o să-l vedeți, peste puțin timp, cumpărînd casele din jurul locuinței sale. Și fiindcă am ciudă pe el, nădăjduiesc ca drumul lui de fier, telegraful electric sau exploatarea băilor să-l ruineze. Am să mă bucur de prăbușirea lui, care se va întîmpla într-o zi sau alta.

— Dar de ce sînteți pornit împotriva lui ? întrebă vizitatorul.

— Sînt pornit, răspunse lordul Wilmore, fiindcă, trecînd prin Anglia, Monte-Cristo a sedus-o pe soția unuia dintre prietenii mei.

— Dacă îl urîți, de ce nu căutați să vă răzbunați?

— M-am bătut pînă acum de trei ori cu Monte-Cristo, răspunse englezul: prima dată cu pistolul, a doua oară cu sabia, a treia oară cu spada.

— Și care au fost rezultatele acestor dueluri?

— Prima dată mi-a frînt brațul; a doua oară mi-a găurit plămînul, iar a treia oară mi-a făcut rana asta.

Englezul își coborî gulerul cămășii care-i ajungea pînă la urechi și arătă o cicatrice a cărei roșeață arăta că e făcută de curînd.

— De aceea îl urăsc din inimă, repetă englezul. Și sînt sigur că numai de mîna mea o să moară.

— Dar mi se pare că nu sînteți pornit pe calea de a-l ucide, spuse trimisul prefectului.

— Hao! făcu englezul. Mă duc zilnic la tir iar la două zile odată vine Grisier la mine.

Atîta dorea să știe vizitatorul, sau mai bine zis atîtea putea să știe englezul. Agentul se ridică, deci, și, după ce îl salută pe lordul Wilmore care îi răspunse cu seriozitatea și cu politeța englezească, plecă.

La rîndul său, lordul Wilmore, după ce auzi închi-zîndu-se poarta dinspre stradă, se reîntoarce în dormitor, și cît ai clipi își lepădă părul blond, favoriții roșcați, maxilarul fals și cicatricea, ca să recapete părul negru, pielea oacheșă a obrazului și dinții de perle ai contelui de Monte-Cristo.

E drept că, la rîndul său, domnul de Villefort, și nu trimisul prefectului poliției, se reîntoarce în casa domnului de Villefort.

Procurorul regal se simțea ceva mai liniștit în urma acestor două vizite, care, altminteri, nu-i aduseseră nimic liniștitor, în plus, dar nici nimic neliniștitor. Ca urmare, pentru prima dată de cînd luase masa la Auteuil, procurorul regal dormi în noaptea aceea oarecum liniștit.

Sîmbăta în care trebuia să aibă loc balul domnului de Morcerf a căzut în una din zilele cele mai călduroase ale lui iulie:

Erau orele zece seara: arborii uriași din grădina contelui se desprindeau puternici pe cer unde aluneceau, descoperind azurul presărat cu stele de aur, ultimii nori ai unei furtuni care amenințase întreaga zi.

În sălile de la parter se auzea răsunînd muzica și învîrtejindu-se valsul și galopul, în timp ce fîșii strălucitoare de lumină treceau, tăioase, prin deschizăturile storurilor.

În clipa aceea, grădina era dată în grija a vreo zece servitori, cărora stăpîna casei, văzînd că vremea se înseninează din ce în ce, le poruncise să pregătească masa.

Pînă atunci, gazdele șovăiseră dacă să servească cina în sufragerie sau sub lungul cort de pînză groasă înălțat pe pajiște. Dar cerul senin, presărat cu stele, hotărîse în favoarea cortului și a pajiștei.

Pe aleile grădinilor se aprindeau felinare colorate, așa cum se obișnuiește în Italia, iar masa era încărcată cu lumînări și flori, așa cum se obișnuiește în toate țările unde oamenii pricep într-o măsură luxul acesta al mesei, cel mai rar din toate luxurile, cînd vrei să-l înfățișezi în întregime.

În clipa cînd contesa de Morcerf reîntră în salon, după ce dăduse ultimele ordine, saloanele începeau să se umple de oaspeți atrași mai mult de încîntătoarea ospitalitate a contesei decît de situația deosebită a contelui; oaspeții erau siguri dinainte că serbarea aceasta, datorită bunului gust al lui Mercédès, le va

oferi cîteva amănunte vrednice de a fi povestite, sau chiar copiate, la nevoie.

Doamna Danglars, căreia evenimentele pe care le-am povestit îi insuflaseră o adîncă nelinişte, şovăise dacă să meargă sau nu la doamna de Morcerf. Dar în dimineata balului, trăsura ei se întîlnise cu trăsura lui Villefort. Villefort făcuse un semn, cele două trăsuri se apropiaseră una de alta, iar procurorul regelui o întrebase :

— Te duci la doamna de Morcerf, nu-î așa ?

— Nu, răspunse domna Danglars ; sînt prea bolnavă.

— Rău faci, spuse Villefort, privind-o cu înţeles ; ar fi important să fii văzută acolo.

— Așa crezi ? întrebă baroana.

— Da, așa cred.

— Atunci am să mă duc.

Și cele două trăsuri își reluaseră drumurile lor diferite. Doamna Danglars venise, deci, nemulțumindu-se doar cu propria ei frumusețe, ci și împodobită cu un lux uluitor ; ea intră printr-o ușă, chiar în clipa cînd Mercédès intra pe cealaltă.

Contesa îl trimise pe Albert în întîmpinarea doamnei Danglars. Albert înaintă, îi spuse baroanei cîteva cuvinte de laudă, meritate, despre toaleta ei și îi dădu brațul ca s-o conducă oriunde ar fi dorit.

Albert se uită în preajmă.

— O cauți pe fiica mea ? întrebă zîbind baroana.

— Vă mărturisesc că da, răspunse Albert ; nu cumva ați avut cruzimea să n-o luați cu dumneavoastră ?

— N-ai nici o grijă. S-a întîlnit cu domnișoara de Villefort și au pornit la braț ; iată-le în urma noastră, îmbrăcate amîndouă în rochii albe, una cu un buchet de camelii, cealaltă cu un buchet de miosotis. Dar ia spune-mi...

— Căutați și dumneavoastră pe cineva ? întrebă Albert zîbind.

— Conte de Monte-Cristo vine aici în astă seară ?

— Șaptesprezece ! răspunse Albert.

— Nu te înțeleg.

— Vreau să spun că e bine, urmă vicontele rîzînd, și că dumneavoastră sînteți a șaptesprezecea persoană care-mi pune aceeași întrebare. Are motiv să se creadă contele. Am să-i fac acest compliment, spunîndu-i-o în față.

— Și le-ai răspuns tuturor așa cum îmi răspunzi mie ?

— Adevărat, nu v-am răspuns încă, liniștiți-vă, doamnă, omul zilei va fi printre noi. Sîntem privilegiați.

— Ai fost ieri la Operă ?

— Nu.

— El a fost.

— Așa ! Și excentric-man-ul a mai făcut vreo nouă originalitate ?

— Poate să apară undeva fără să facă ? Elssler dansa în *Diavolul Șchiop* ; principesa greacă părea vrăjită. După dansul spaniol, contele a prins de coada unui buchet de flori un inel minunat și i l-a aruncat dansatoarei, care la actul al treilea a reapărut, ca să-i mulțumească, cu inelul în deget. Dar principesa greacă va veni ?

— Nu. Va trebui să vă lipsiți de ea. Situația ei în casa contelui nu e tocmai lămurită.

— Hai, lasă-mă aici și du-te s-o saluți pe doamna de Villefort, spuse baroana : văd că abia așteaptă să-ți vorbească.

Albert o salută pe doamna Danglars și se îndreaptă spre doamna de Villefort, care se pregătea să vorbească pe măsură ce el se apropia.

— Pun rămașag că știu ce o să-mi spuneți, încep Albert, nelăsînd-o să vorbească.

— Asta-i bună ! făcu doamna de Villefort.

— Dacă ghicesc, îmi veți spune drept ?

— Da.

— Pe cuvînt de onoare ?

— Pe cuvînt de onoare.

— Voiți să mă întrebați dacă domnul de Monte-Cristo a venit sau va veni ?

— De loc. Nu mă ocup de el în clipa de față. Voiam să te întreb dacă ai primit vești de la Franz.

— Da, am primit ieri.

— Și ce-ți scrie ?

— Că pleacă odată cu scrisoarea.

— Bun. Și acum spune-mi despre conte.

— Fiți liniștită, contele va veni.

— Știi că mai are și un alt nume, în afară de Monte-Cristo ?

— Nu, nu știam.

— Monte-Cristo e numele unei insule, iar el are un nume de familie.

— Nu l-am auzit încă niciodată rostit.

— Ei bine, eu știu mai multe decît dumneata ; îl cheamă Zaccone.

— S-ar putea.

— E din Malta.

— Și asta s-ar putea.

— E fiul unui armator.

— Zău, ar trebui să povestiți toate astea cu glas tare. Ați avea cel mai mare succes.

— A luptat în India, exploatează o mină de argint în Tesalia și a venit la Paris ca să facă o stațiune de ape minerale la Auteuil.

— Astea zic și eu vești noi ! se minună Albert. Îmi îngăduiți să le spun și altora ?

— Da, dar cu încetul, una cîte una, fără să spui că le-ai aflat de la mine.

— De ce ?

— Fiindcă e aproape o taină, pe care am aflat-o din întîmplare.

— De la cine ?

— De la poliție.

— Atunci veștile acestea se spuneau...

— Ieri seară la prefect. Înțelegi. Parisul a fost emoționat văzînd luxul acesta neobișnuit, iar poliția a trebuit să se informeze...

— Bun ! Nu mai lipsea decît să-l aresteze pe conte ca vagabond, sub cuvînt că-i prea bogat.

— Pe cinstea mea, i s-ar fi putut întîmpla și asta dacă informațiile n-ar fi fost atît de favorabile.

— Bietul conte ! El știe prin ce primejdie a trecut ?

— Nu cred.

— Atunci aș face o faptă bună dacă l-aș înștiința. Cînd o să vină, n-am să uit să-i spun.

Tocmai atunci, un tînar cu ochi vioi, cu părul negru, cu mustața lucitoare veni să o salute respectuos pe doamna de Villefort. Albert îi întinse mîna.

— Doamnă, spuse el, am onoarea să vi-l prezint pe domnul Maximilien Morrel, căpitan de spahii, unul dintre bunii și, mai cu seamă, dintre vitejii noștri ofițeri.

— Am mai avut plăcerea să-l întîlnesc pe domnul la Auteuil, în casa contelui de Monte-Cristo, răspunse doamna de Villefort cu vizibilă răceală, plecînd apoi mai departe.

Răspunsul, și mai ales tonul cu care fusese rostit, îi strînse inima bietului Maximilien. Dar îl aștepta și o răsplată : întorcîndu-se, el văzu în dreptul ușii un chip alb și frumos, ai cărui ochi albaștri, mari și nelăsînd să li se ghicească expresia, erau ațintiți asupra lui, în timp ce fata își urca încetișor mînunchiul de iasomie spre buze.

Morrel înțelese atît de bine salutul acesta, încît, cu aceeași expresie în privire, își duse la rîndul său bătăta la gură ; și cele două statui vii, ale căror inimi băteau atît de repede sub marmura aparentă a chipurilor, despărțite una de alta prin toată lărgimea încăperii, uitară de ele o clipă sau, mai bine zis, uitară o clipă de întreaga lume, în privirea aceasta adîncită și mută.

Ei ar fi putut rămîne multă vreme așa, pierduți unul în altul, fără ca să bage cineva de seamă că uitaseră de lume, cînd, tocmai atunci, intră contele de Monte-Cristo.

Am mai spus că Monte-Cristo, fie dintr-un prestigiu

Închipuit, fie dintr-un prestigiu firesc, atrăgea atenția oriunde se ivea; și nu atrăgea atenția nici din pricina costumului său negru, care, ce-i drept, n-avea nici un cusur, ci era simplu și fără decorații, nici din pricina vestei albe, fără nici o broderie, nici din pricina pantalonului, strângându-i piciorul cu forma cea mai delicată. Toți ochii se aținteau asupra lui din pricina obrazului său mat, a părului negru și ondulat, a chipului liniștit și pur, a privirii adânci și melancolice și, în sfârșit, a gurii sale cu o formă fină și minunată, care căpăta atît de ușor expresia unui înalt dispreț.

Fără îndoială că puteau fi bărbați mai frumoși, dar cu siguranță că nici unul dintre ei nu era mai semnificativ, — fie-ne iertat cuvîntul acesta; totul în contă voia să spună ceva și-și avea un preț; căci obișnuința de a gîndi dăduse tuturor trăsăturilor sale, expresiei feței, cît și celor mai neînsemnate gesturi pe care el le făcea, o suplețe și o hotărîre de neasemuit.

Și apoi, moda noastră pariziană e atît de ciudată, încît poate că nu s-ar fi dat nici o atenție tuturor acestor lucruri dacă n-ar fi existat și o poveste misterioasă, poleită cu o avere uriașă.

Oricum ar fi fost însă, contele înaintă, sub povara privirilor, schimbînd în treacăt saluturi, pînă la doamna de Morcerf care, stînd în picioare dinaintea căminului împodobit cu flori, îl văzuse ivindu-se, într-o oglindă pusă în fața ușii și se pregătise să-l primească.

Ea se întoarce deci spre el cu un zîmbet pregătit dinainte, chiar în clipa cînd contele se înclina.

Mercédès crezu fără îndoială că Monte-Cristo îi va vorbi; iar Monte-Cristo, la rîndul său, crezu fără îndoială că ea îi va adresa vre-un cuvînt; dar rămaseră amîndoi muți, într-atîta de nevrednică li se părea o vorbă oarecare. Și, după un schimb de salutări, Monte-Cristo se îndreptă spre Albert, care venea spre el cu mîna întinsă.

— Ai văzut-o pe mama? întrebă Albert.

— Am avut cîntea s-o salut, răspunse Monte-Cristo. Dar nu l-am zărit pe tatăl dumitale.

— Iată-l ! Face politică, acolo, în mijlocul celor cîteva mari celebrități.

— Domniș pe care-i văd sînt celebrități ? întrebă Monte-Cristo. N-aș fi crezut ! Și de ce fel ? Pentru că, după cîte știi, există toate felurile de celebrități.

— Mai întîi, acolo se află un savant, domnul acela înalt și uscățiv ; el a descoperit în cîmpia Romei un soi de șopîrle care au o vertebră mai mult decît celelalte, și s-a reîntors să împărtășească Institutului descoperirea sa. Descoperirea a fost multă vreme pusă la îndoială ; dar, în sfîrșit, au fost siliți cu toții să recunoască dreptatea domnului uscățiv. Vertebra a făcut multă vîlvă în lumea savanților ; iar domnul cel înalt și uscățiv nefiind decît cavaler al Legiunii de Onoare, a fost numit ofițer.

— Foarte frumos ! aprobă Monte-Cristo. Iată o decorație dată cu multă înțelepciune, după cîte mi se pare. Așadar, dacă mai dă peste încă o vertebră, va fi făcut comandor !

— Tot ce se poate, răspunse Albert.

— Și celălalt, cel care a avut ciudata idee să se împopoțoneze cu o haină albastră brodată cu verde, cine poate fi ?

— Nu el a avut ideea să se împopoțoneze așa ; Republica e de vină. Fiindcă, după cum știți, nefiind prea artistă, cînd a vrut să le dea o uniformă academicienilor, l-a rugat pe David să le deseneze un costum.

— Va să zică domnul e academician ? întrebă Monte-Cristo.

— De opt zile face parte din savanta adunare.

— Și care-i e meritul și specialitatea ?

— Specialitatea ? Cred că înfinge ace în capetele iepurilor, că îndoapă găinile cu garanță și că împinge cu niște cîngi măduva spinării ciinilor.

— Și pentru asta face parte din Academia de Științe ?

— Nu, ci din Academia Franceză.

— Dar ce-are a face Academia Franceză cu ocupațiile lui ?

- Am să vă spun : se pare...
- Că experiențele lui au împins mult înainte știința, nu-i așa ?
- Nu, dar scrie într-un stil foarte frumos.
- Asta, răspunse Monte-Cristo, trebuie să măgulească grozav de mult amorul propriu al iepurilor cărora le înfige ace în cap, găinilor cărora le vopsește oasele cu roșu și cîinilor cărora le împinge măduva spinării.

Albert începu să rîdă.

- Și celălalt ? întrebă contele.
- Care celălalt ?
- Da, cel de al treilea.
- Cel în costum albastru deschis ?
- Da.
- E un coleg de al tatii, care s-a opus cu atîta căldură în Cameră ca pairii să aibă o uniformă, încît a avut un succes deosebit cu prilejul acela. Se avusese rău cu gazetele liberale, dar nobila lui împotrivire față de dorințele curții l-a împăcat cu ele. Acum se vorbește că va fi numit ambasador.

— Ce titluri de noblete are ?

— A scris două sau trei opere comice, a luat patru sau cinci acțiuni la *Secolul* și a votat de cinci sau de șase ori pentru guvern.

— Bravo, viconte ! spuse Monte-Cristo rîzînd, ești un ghid încîntător ! Acum ai să-mi faci un serviciu, nu-i așa ?

— Care ?

— N-o să mă prezinți acestor domni, iar dacă au să ceară ei să-mi fie prezentați, să mă anunți dinainte.

Tocmai atunci contele simți că o mîină îi prinde brațul ; se întoarse : era Danglars.

— Dumneata erai, baroane ?

— De ce-mi spui baron ? se miră Danglars. Doar știi destul de bine că nu țin de loc la titlu. Nu sînt ca dumneata, viconte. Dumneata ții, nu-i așa ?

— Sigur — răspunse Albert — fiindcă, dacă n-aș

fi viconte, n-aş mai fi nimic, pe cîtă vreme dumneavoastră, chiar dacă vă jertfiţi titlul de baron, tot rămîneţi milionar.

— Titlul ăsta mi se pare cel mai frumos sub domnia din iulie, urmă Danglars.

— Din nefericire, spuse Monte-Cristo, nu poţi fi milionar pe viaţă, aşa cum eşti baron, pair al Franţei sau academician. Dovadă milionarii Frank şi Poulmann din Frankfurt, care au dat faliment.

— Adevărat, făcu Danglars, pălind.

— Pe cinstea mea ; am primit vestea aseară, printr-un curier. Aveam la ei ceva bani, cam un milion, dar fiind prevenit din timp, i-am cerut înapoi încă de acum o lună.

— Doamne ! făcu Danglars. Au poliţe la mine de două sute de mii de franci.

— Ei, iată-te prevenit. Semnătura lor preţuieşte cinci la sută.

— Da, dar sînt prevenit prea tîrziu, răspunse Danglars. Am plătit semnăturile.

— Bun ! spuse Monte-Cristo. Încă două sute de mii de franci care se duc după ceilalţi... .

— Sst ! făcu Danglars. Nu pomeni de lucrurile astea... Apoi, apropiindu-se de Monte-Cristo : nu pomeni despre ele mai cu seamă faţă de domnul Cavalcanti fiul, adăugă bancherul, care vorbind astfel, se întoarse zîmbind spre tînărul Cavalcanti.

Albert îl părăsise pe conte şi se dusesese să stea de vorbă cu doamna de Morcerf. Danglars îl părăsi şi el, ca să-l salute pe Cavalcanti fiul. Monte-Cristo rămase o clipă singur.

Între timp, căldura începuse să devină de nesuferit.

Valeţii umblau de colo-colo, prin saloane, cu tăvi încărcate de fructe şi îngheţată.

Monte-Cristo îşi şterse cu batista obrazul muîiat de sudoare. Dar cînd tava trecu pe dinaintea lui, se trase înapoi şi nu luă nimic ca să se răcorească.

Doamna de Morcerf nu-l slăbea din ochi. Ea văzu tava trecînd, fără ca Monte-Cristo să se atingă de

ceva; observă chiar gestul făcut de conte cînd se dăduse înapoi.

— Albert, spuse ea, ai băgat de seamă ceva?

— Ce anume, mamă?

— Că domnul de Mone-Cristo a refuzat totdeauna să ia masa la tatăl tău...

— Da, dar a primit să ia masa la mine, fiindcă prin dejunul acela și-a făcut intrarea în lume.

— La tine nu înseamnă la tatăl tău, șopti Mercédès. De cînd este aici, îl cercetez într-una...

— Ei și?

— N-a luat încă nimic.

— Contele e foarte cumpătat.

Mercédès zîmbi cu tristețe.

— Du-te lîngă el, spuse ea, și la prima tavă care va trece, stăruie.

— De ce, mamă?

— Fă-mi plăcerea asta, Albert, adăugă Mercédès. Albert îi sărută mîna și se duse lîngă Monte-Cristo.

Un servitor trecu purtînd o tavă la fel de încărcată ca și cele de mai înainte. Mercédès îl văzu pe Albert stăruind pe lîngă conte să ia măcar o înghețată și chiar dîndu-i-o, dar contele refuză cu încăpăținare.

Albert se reîntoarce lîngă maică sa; contesa era foarte palidă.

— Ai văzut? întrebă ea. Te-a refuzat...

— Da. Dar ce poate să te îngrijoreze asta?

— Știi, Albert, femeile sînt ciudate. Mi-ar fi făcut plăcere să-l văd pe conte gustînd ceva în casa mea, măcar o bucățică de rodie. De altfel poate că nu e încă familiarizat cu obiceiurile franțuzești, sau poate că îi plac numai anumite lucruri.

— Nu, mamă. L-am văzut în Italia mîncînd de toate. Fără îndoială că astă seară nu se simte bine.

— Poate că locuind mereu în ținuturi cu clima arzătoare, îndură mai ușor decît alții căldura...

— Nu cred. Se plînge că se înăbușe și întreabă de ce oare dacă tot s-au deschis ferestrele, nu s-au ridicat și storurile.

— Intr-adevăr, spuse Mercédès, ar fi un mijloc să văd dacă se abține cu dinadinsul.

Și ieși din salon.

După o clipă storurile se ridicară, iar oaspeții putură vedea, printre iasomia și clematitele care împodobeau ferestrele, întreaga grădină iluminată cu felinare și cina servită sub cort.

Dansatorii și dansatoarele, cei ce jucau și cei ce stăteau de vorbă, scoaseră un strigăt de bucurie: plămîinii apăsați aspirau cu plăcere aerul care năvălea în valuri.

În aceeași clipă Mercédès se ivi din nou, mai palidă decît ieșise, dar avînd întipărită pe față hotărîrea pe care o vădea în anumite împrejurări. Contesa se duse de-a dreptul spre grupul al cărui centru era soțul ei.

— Nu-i țintui pe domnii aici, dragul meu, spuse ea. Dacă tot nu joacă, cred că le-ar place mai mult să respire în grădină decît să se înăbușe aici.

— N-o să ne ducem singuri în grădină, doamnă, îi spuse un bătrîn general, foarte curtenitor, care în 1809 cîntase: *Să mergem în Siria!*

— Atunci voi da eu pilda, răspunse Mercédès.

Și, întorcîndu-se spre Monte Cristo, îi spuse:

— Domnule conte, faceți-mi cinstea de a-mi oferi brațul.

Cuvintele acestea simple aproape că-l făcură pe Monte-Cristo să se clatine. El o privi o clipă pe Mercédès. Clipa trecu ca fulgerul, și totuși, ei i se păru că durase un veac, atîtea gînduri citise în privirea asta.

El îi oferi brațul, ea se sprijini, sau, mai bine zis, i-l atinse ușor cu mîna ei mică, și coborîră amîndoi una din scările peronului mărginite cu rhododendroni și camelii.

În urma lor, pe o altă scară, vreo douăzeci de oaspeți se repeziră în grădină, bucurîndu-se cu glas tare de plăcerea care îi aștepta.

Capitolul XXXIII
PIINEA ȘI SAREA

Doamna de Morcerf pătrunse sub bolta frunzișului împreună cu însoțitorul ei : bolta era o alee de tei ducînd spre seră.

— Era cald în salon, nu-i așa, domnule conte ? întrebă ea.

— Da, doamnă. Ideea dumneavoastră de a deschide ușile și storurile a fost cum nu se poate mai bună.

Cînd sfîrși de rostit cuvintele acestea, Monte-Cristo observă că mîna lui Mercédès tremura.

— Nu cumva vă e frig ? Rochia e subțire și n-aveți nimic în jurul gîtului, în afara eșarfei acesteia de voal.

— Știți unde vă duce ? spuse Mercédès fără să-i răspundă la întrebare.

— Nu doamnă, răspunse el. Dar, după cum vedeți, nu mă împotrivesc de loc.

— Mergem la sera pe care o vedeți acolo, în capătul aleii.

Contele o privi pe Mercédès, ca pentru a-i pune o întrebare. Dar ea își continuă drumul fără să spună o vorbă și, la rîndul său, Monte-Cristo rămase tăcut.

Ajunseră astfel în încăperea plină de fructe minunate care începuseră să se coacă încă din primele zile ale lui iulie, la temperatura calculată mereu spre a putea înlocui căldura soarelui care lipsește adeseori la Paris.

Contesa lăsă brațul lui Monte-Cristo și culese de pe un arac un ciorchine de struguri tămîioși.

— Luați, domnule conte, spuse ea cu un zîmbet alît de trist înoît i s-ar fi putut vedea lacrimile mijind la colțurile ochilor. Luați... Știu că strugurii noștri

din Franța nu se aseamănă cu ai dumneavoastră din Sicilia sau din Cipru, dar veți fi îngăduitor cu bietul nostru soare nordic.

Contele se înclină și se dădu înapoi cu un pas.

— Mă refuzați ? întrebă Mercédès cu glas tremurător.

— Doamnă, răspunse Monte-Cristo, vă rog cu toată umilința să mă iertați, dar nu mănînc nici-odată struguri tămîioși.

Suspînînd, Mercédès, lăsă să-i scape ciorchinele din mînă. O piersică pîrguită îmbia de pe un spalier din apropiere, încălzit, ca și vița, de căldura artificială a serei.

Mercédès se apropie de fructul catifelat și-l culese.

— Atunci luați piersica, spuse ea.

Dar Monte-Cristo făcu același gest de refuz.

— Vai ! Iar ! glăsui Mercédès cu un glas îndurerat, care se simțea că înăbușă un suspin. Zău că am ghinion...

După scena aceasta urmă o lungă tăcere ; ca și ciorchinele de strugure, piersica se rostogolise în nisip.

— Domnule conte, spuse în cele din urmă Mercédès privindu-l pe Monte-Cristo cu ochi rugători, arabii au un obicei emoționant : cei ce-și împart pîinea și sarea sub același acoperiș devin prieteni pentru vecie.

— Îi cunosc, doamnă, răspunse Monte-Cristo. Dar noi ne aflăm în Franța și nu în Arabia, iar în Franța nu există prietenie veșnică după cum nu există nici împărțirea pîinii și a sării.

— Dar nu-i așa că sîntem prieteni ? întrebă Mercédès înfiorată, cu ochii ațintiți în ochii lui și strîngîndu-i cu putere brațul.

Monte-Cristo simți cum îi năvălește sîngele în inimă. Se făcu palid ca un mort, apoi sîngele i se urcă de la inimă în gîtlej, îi năpădi obrazii, iar ochii săi priviră în gol cîteva clipe, asemeni ochilor unui om năucit.

— Sigur că sîntem prieteni, doamnă, răspunse el. De altfel, de ce n-am fi prieteni ?

Tonul lui se deosebea atît de mult de acela pe care îl dorea doamna de Morcerf, încît ea se întoarse, lăsînd să-i scape un suspin semănînd a geamăt.

— Mulțumesc, spuse ea.

Și își reîncepură plimbarea. Făcură înconjurul grădinii fără să rostească un cuvînt.

— Domnule, spuse Mercédès pe neașteptate, după vreo zece minute de plimbare tăcută, e adevărat că ați văzut atîtea, că ați călătorit și că ați suferit atîta ?

— Am suferit mult, doamnă ! răspunse Monte-Cristo.

— Dar acum sînteți fericit ?

— Fără îndoială, răspunse contele. Nu mă aude nimeni văitîndu-mă.

— Și fericirea dumneavoastră de acum vă mai îndulcește inima ?

— Fericirea de acum imi egalează nenorocirea din trecut, răspunse Monte-Cristo.

— Nu sînteți căsătorit ? întrebă Mercédès.

— Eu, căsătorit ? răspunse Monte-Cristo, tresărînd. Cine v-a putut spune asemenea lucruri ?

— Nu mi-a spus nimeni, dar ați fost văzut de mai multe ori conducînd la Operă o femeie tînără și frumoasă.

— E o sclavă, cumpărată de la Constantinopol, doamnă, o fiică de prinț pe care mi-am făcut-o fiică, ne avînd altă dragoste pe lumea asta.

— Așadar, trăiți singur ?

— Trăiesc singur.

— N-aveți nici o soră ? întrebă ea. N-aveți fiu... tată ?...

— N-am pe nimeni.

— Cum puteți trăi așa, fără ca nimeni să vă lege de viață ?

— Nu-i vina mea, doamnă. La Malta am iubit o fată și eram pe cale să mă însor cu ea, cînd a izbucnit războiul și m-a dus departe, ca un vîrtej. Credeam

că ea mă va iubi destul ca să mă aștepte, să rămână credincioasă chiar mormîntului meu, dar cînd m-am reîntors, fata se măritase. Așa i se întîmplă oricărui bărbat care a avut odată douăzeci de ani. Poate că eu aveam inima ceva mai slabă decît alții și am suferit mai mult decît ar fi suferit ei dacă ar fi fost în locul meu. Și... asta-i povestea.

Mercédès se opri o clipă, ca și cum ar fi avut nevoie de oprirea aceasta ca să respire.

— Da, spuse ea, și dragostea v-a rămas în inimă... Nu iubești adevărat decît o singură dată... Ați mai revăzut-o pe fața aceea ?

— Niciodată.

— Niciodată ?

— Nu m-am mai reîntors în țara unde era ea.

— La Malta ?

— Da, la Malta.

— Atunci, ea e la Malta ?

— Așa cred.

— Și ați iertat-o pentru ceea ce v-a făcut să îndurați ?

— Pe ea, da.

— Numai pe ea ? Și tot îi urîți pe cei ce v-au despărțit de ea ?

Mercédès veni în fața lui Monte-Cristo ; în mînă mai ținea încă o rămășiță din ciorchinele aromat.

— Luați !

— Nu mănînc niciodată struguri tămîioși, doamnă, răspunse Monte-Cristo ca și cum nu mai vorbiseră despre asta.

Mercédès aruncă deznădăjduită ciorchinele, în tufișul cel mai apropiat.

— Neînduplecatule ! murmură ea.

Monte-Cristo rămase la fel de nepăsător ca și cînd dojana nu i s-ar fi adresat lui.

În clipa aceea veni în fugă Albert.

— Vai, mamă, spuse el, ce nenorocire !

— Ce s-a întâmplat ? întrebă Mercédès, trezindu-se ca dintr-un vis. Ai spus că s-a întâmplat o nenorocire ? Adevărat, trebuie să se întâmple nenorociri.

— Domnul de Villefort e aici.

— Ei și ?

— A venit să-și ia soția și fiica.

— De ce ?

— Pentru că doamna marchiză de Saint Méran a sosit la Paris cu vestea că domnul de Saint Méran a murit la plecarea din Marsilia, la primul popas. Doamna de Villefort, care era foarte veselă, n-a fost în stare nici să înțeleagă, nici să creadă nenorocirea asta, dar domnișoara Valentine, de la primele cuvinte și cu toate precauțiile luate de tatăl ei, a ghicit totul : lovitura a doborât-o ca un fulger și a căzut leșinată.

— Dar ce-i este domnul de Saint Méran domnișoarei de Villefort ? întrebă Monte-Cristo.

— Bunic, după mamă. El venea să grăbească nunta lui Franz cu nepoată-sa.

— Așa !

— Iată-l acum pe Franz nevoit să amîne. De ce n-a fost domnul de Saint Méran și bunic al domnișoarei Danglars ?

— Albert ! Albert ! spuse doamna de Morcerf, dojenindu-l blînd, ce tot spui ? Domnule conte, dumneata pe care te respectă atîta, spune-i că n-a vorbit cum se cuvine.

Și ea făcu cîțiva pași înainte.

Monte-Cristo o privi atît de ciudat și cu o expresie atît de gînditoare și plină de afectuoasă admirație totodată, încît ea se reîntoarse.

Apoi Mercédès îi luă mîna și strîngînd-o și pe aceea a fiului ei, le uni pe amîndouă.

— Sîntem prieteni, nu-i așa ? întrebă ea.

— Prietenul dumneavoastră, doamnă ! N-am de loc pretenția asta, răspunse contele. În orice caz însă, sînt prea respectuosul dumneavoastră servitor.

Mercédès plecă, nespuse de mîhnită. Și mai înainte de a face zece pași, Monte-Cristo o văzu ducîndu-și batista la ochi.

— Oare nu v-ați înțeles cu mama? întrebă Albert mirat.

— Dimpotrivă, răspunse contele, doar ai auzit-o spunînd în fața dumitale că sîntem prieteni.

Apoi se reîntoarseră amîndoi în salonul din care abia plecase Valentine împreună cu domnul și doamna de Villefort.

Se înțelege de la sine că Morrel plecase și el în urma acestora.

Într-adevăr, o scenă înfiorătoare se petrecuse în casa domnului de Villefort.

După plecarea la bal a soției și a fiicei sale, când toate stăruințele doamnei de Villefort nu-l putuseră hotărî pe soț să le însoțească, procurorul regal, după cum avea obicei, se închisese în cabinet, cu un vraf de dosare care ar fi înspăimântat pe oricine în afară de el, dar care, în timpurile obișnuite ale vieții sale, abia dacă ar fi ajuns să-i satisfacă nesățioasa poftă de lucru.

De data aceasta însă, dosarele se aflau acolo doar de formă. Villefort nu se închisese să lucreze, ci să chibzuiască. După ce ușa se închise în urma soției și a fiicei sale, el poruncise să nu fie deranjat decât pentru lucrurile deosebit de însemnate. Apoi se așezase în fotollu și începuse să-și depene din nou prin minte toate întâmplările care, de vreo șapte sau opt zile, făcuseră să i se reverse cupa mîhnirilor și a amintirilor amare.

Atunci, în loc să deschidă dosarele îngrămădite dinaintea lui, el deschise un sertar de la birou, puse în mișcare un arc secret și scoase teancul de note personale și manuscrise prețioase, unde avea clasate și etichetate, cu cifruri cunoscute numai de el, numele tuturor acelor pe care, în cariera politică, în afacerile bănești, în urmăririle judiciare sau în iubirile tănuite, și-i făcuse dușmani.

Numărul lor era atît de mare, încît procurorul simți că se-nfioară. Și totuși, toate aceste nume, oricît de puternice și de temut ar fi fost ele, îl făcuseră de multe ori să zîmbească, așa cum zîmbește un călător

privind de pe culmea muntelui — la picioarele sale — pișcurile ascuțite, drumurile de nestrăbătut și marginile prăpăștiilor pe lângă care s-a cățarat atât de îndelungată vreme și cu atîta greu ca să ajungă pînă aici.

După ce își reaminti toate numele, după ce le citi cu atenție, după ce le cercetă cu luare aminte și chibzui îndelung asupra lor, procurorul clătină din cap.

— Nu, șopti el. Niciunul dintre dușmanii ăștia n-ar fi putut aștepta cu răbdare și din greu pînă astăzi, ca să vină acum să mă strivească dînd la iveală taina. Uneori — cum spune Hamlet — zgomotul lucrurilor celor mai adînc îngropate iese din pămînt și, asemenea luminii fosforului, joacă prin aer. Dar flăcările lăcesc o clipă doar, ca să amăgească. Poate coriscanul i-o fi povestit vreunui preot taina, iar preotul, la rîndul său, o fi povestit-o și el. Domnul de Monte-Cristo ar fi putut s-o afle și apoi, ca să se lămurească...

Dar la ce bun să se lămurească? se întreba Villefort după o clipă de gîndire. Ce interes poate avea să lămurească o faptă sumbră, misterioasă și nefolositoare ca asta, domnul de Monte-Cristo, domnul Zaccane, fiul unui armator din Malta, exploatatorul unei mine de argint din Tesalia, venit pentru prima oară în Franța? Din informațiile încîlcite date de abatele Busoni și de lordul Wilmore, de prietenul și de dușmanul contelui, un singur lucru reiese, limpede, precis, vădit pentru ochii mei: că niciodată, în nici un caz și în nici o împrejurare n-a putut exista nici cea mai mică legătură între el și mine.

Dar Villefort își spunea aceste cuvinte fără să creadă el însuși în ele. Cel mai groaznic lucru nu i se părea destăinuirea căci, la urma urmei, putea s-o nege sau chiar să răspundă. Puțin îi păsa de *Mane, Tekel, Phares*-ul ivit pe neașteptate și scris cu litere de sînge pe ziduri. Pe el îl frămînta dorința de a cunoaște mină care îl scrisese.

În clipa cînd încerca să se liniștească pe sine însuși și cînd își făurea — din teamă de a nu-și trezi cumva dușmanul adormit atîta vreme — un viitor restrîns la bucuriile căminului, în locul viitorului politic întrezărit uneori în visurile lui de mărire, o trăsură huiui în curte. Pe scări se auziră pașii unei persoane în vîrstă. Apoi răsunară suspine și vaiete, așa cum știu să scoată servitorii cînd, prin durerea lor, vor să le facă pe plac stăpînilor.

Villefort se grăbi să tragă zăvorul cabinetului și curînd, fără să-i fie anunțată, intră o doamnă bătrînă cu șalul și cu pălăria în mînă. Părul ei cărunt lăsa să se vadă o frunte mată ca fildeșul îngălbenit, iar ochii, la ale căror colțuri vîrsta brăzdase încrețituri adînci, aproape că nu i se mai vedeau din pricina pleoapelor umflate.

— Dragul meu, strigă ea, dragul meu, ce nenorocire ! Am să mor și eu ! Da, cu siguranță că am să mor și eu !

Și, căzînd în fotoliul cel mai apropiat de ușă, ea izbucni în suspine.

Servitorii, în picioare, pe prag, și neîndrăznind să înainteze, îl priveau pe bătrînul servitor al lui Noirtier, care, auzind din camera stăpînului său zgomotul, venise și el în goană și stătea înapoia celorlalți. Villefort se ridică și dădu fuga spre soacra sa, căci ea era.

— Ce s-a întîmplat, mamă ? întrebă el. Ce te tulbură într-atîta ? Și domnul de Saint Méran, de ce nu e cu dumneata ?

— Domnul de Saint Méran a murit, răspunse bătrîna marchiză fără altă introducere, fără expresie și cuprinsă de un fel de încremenire.

Villefort se dădu cu un pas înapoi și își izbi palmele una de alta.

— Mort !... bîlbîi el. Mort, așa... subit ?

— Acum opt zile, continuă doamna de Saint Méran, ne-am urcat amîndoi în trăsură, după ce luaseram masa. Domnul de Saint Méran era suferind de cîteva zile : și totuși ideea de a o revedea pe scumpa

noastră Valentine îl făcea curajos și, cu toate durerile, voise să plece, cînd, la șase leghe de Marsilia, după ce-și luă pastilele obișnuite, l-a cuprins un somn atît de adînc, încît mi s-a părut nefiresc. Nu-mi venea să-l trezesc, totuși, deși mi s-a părut că i s-a înroșit fața și că vinele timplorelor îi bat mai puternic decît de obicei. Pentru că se făcuse noapte și nu mai vedeam, l-am lăsat să doarmă. Deodată el a scos un strigăt înăbușit și sfîșietor ca al unui om care suferă în vis și a lăsat să-i cadă capul pe spate, cu o zvîcnire bruscă. Am chemat valetul, i-am poruncit să fie oprită caleașca, l-am strigat pe domnul de Saint Méran, i-am dat să miroase flaconul meu de săruri, dar totul se sfîrșise : era mort. Și astfel, avînd cadavrul lui alături, am sosit la Aix.

Villefort rămase uluit și cu gura căscată.

— Fără îndoială că ai chemat un medic!...

— Am chemat de îndată ce am sosit, dar, cum ți-am spus, era prea tîrziu.

— Ar fi putut măcar să recunoască ce boală l-a ucis pe bietul mărchiz.

— Vai, doamne! Mi-a spus numele ei. Se pare că l-a lovit o apoplexie fulgerătoare.

— Și ce-ai făcut atunci?

— Domnul de Saint Méran îmi spusese mereu că, dacă se va întîmpla să moară departe de Paris, cadavrul să-i fie adus în cavoul familiei. Am poruncit să fie pus într-un sicriu de plumb și am ajuns cu cîteva zile înaintea lui.

— Biata mama! spuse Villefort. Să aibă asemenea griji după o astfel de lovitură, la vîrsta ei!

— Dumnezeu mi-a dat putere pînă la capăt. De altfel și scumpul meu soț sînt sigură că ar fi făcut pentru mine ce am făcut și eu pentru el. E adevărat că de cînd l-am lăsat acolo, parcă mi-am pierdut mințile. Nu mai pot să plîng. Se spune că la vîrsta mea nu mai ai lacrimi. Și totuși, cred că atîta timp cît suferi, ar trebui să poți plînge. Unde e Valentine?

Pentru ea porniserăm la drum. Vreau s-o văd pe Valentine.

Villefort se gîndi c-ar fi fost îngrozitor să-i răspundă că Valentine e la bal. Ii spuse marchizei doar că nepoată-sa ieșise împreună cu mama ei vitregă și că va trimite să le dea de veste.

— Trimite chiar acum, chiar acum, te rog, spuse bătrîna.

Villefort o sprijini de braț pe doamna de Saint Méran și o conduse în apartamentul ei.

— Odihnește-te, mamă!

Marchiza ridică privirea și, văzîndu-l pe fostul bărbat al fiicei atît de regretate și care pentru ea re-trăia în Valentine, se simți adînc mișcată de cuvîntul mamă, izbucni în lacrimi și se lăsă în genunchi pe un fotoliu, acoperindu-și fața.

Villefort o dădu în grija femeilor, în timp ce bătrînul Barrois alergă înspăimîntat la stăpînul său; căci nimic nu-i înspăimîntă pe bătrîni mai mult decît cînd îi părăsește o clipă moartea ca să lovească în alt bătrîn. Apoi, pe cînd doamna de Saint Méran, mereu ingenuncheată, se ruga din adîncul inimii, Villefort trimise după o birjă de piață și porni el însuși să-și aducă acasă soția și fiica de la doamna de Morcerf. Procurorul era atît de palid, încît atunci cînd se ivi în ușa salonului, Valentine alergă în întîmpinarea lui, strigînd:

— Tată! S-a întîmplat vreo nenorocire?

— A sosit bunica ta, Valentine, îi spuse domnul de Villefort.

— Dar bunicul? întrebă Valentine, tremurînd din tot corpul.

Domnul de Villefort nu răspunse decît întinzîndu-î brațul.

Era și timpul: Valentine, cuprinsă de amețeală, se clătina; doamna de Villefort se grăbi să o sprijine și își ajută soțul s-o ducă spre trăsură, spunînd:

— Ciudat lucru! Cine s-ar fi așteptat la una ca asta? Da, da, ciudat lucru!

Și toată familia aceasta deznădăjduită plecă astfel, în grabă, aruncînd tristețea, ca un zăbranic negru, peste restul petrecerii.

La capătul scării Valentine îl întîlni pe Barrois care o aștepta.

— Domnul Noirtier vrea să vă vadă astă-seară, îi șopti el.

— Spune-i că voi veni cînd voi ieși de la bunica, îi răspunse Valentine.

Cu delicatețea ei sufletească, fata înțelese că acea care avea mai ales nevoie de ea în clipa de față era doamna de Saint Méran.

Valentine își găsi bunica în pat. Mîngîieri mute, strîngeri dureroase ale inimii, suspine întretăiate, lacrimi fierbinți, iată singurele lucruri care se pot povesti din întîlnirea la care lua parte, stînd lîngă soțul ei, și doamna de Villefort, plină de respect, cel puțin aparent, pentru biata văduvă.

Peste cîtva timp ea se plecă la urechea soțului ei și-i spuse :

— Dacă-mi îngădui, ar fi mai bine să mă retrag, căci vederea mea pare că o mîhnește și mai mult de soacra ta.

Doamna de Saint Méran o auzi.

— Da, da, îi șopti ea Valentinei la ureche, să plece; dar tu rămîi, rămîi.

Doamna de Villefort ieși, iar Valentine rămase singură lîngă patul bunicii, căci procurorul regal, adînc mîhnit de moartea aceasta neprevăzută, își urmase soția.

Între timp, Barrois se urcase în odaia bătrînului Noirtier. Acesta auzise tot zgomotul din casă, și, după cum am văzut, își trimisese servitorul să afle ce se întîmplă.

La reîntoarcerea lui Barrois, privirea vie și mai ales atît de inteligentă a lui Noirtier își întrebă trimisul.

— Vai domnule, spuse Barrois, s-a întâmplat o mare nenorocire : doamna de Saint Méran e aici, iar soțul ei a murit.

Domnii de Saint Méran și Noirtier nu fuseseră niciodată legați prin vreo prietenie strînsă ; totuși, se știe ce efect are totdeauna pentru un bătrîn vestea morții unui alt bătrîn.

Noirtier își plecă fruntea în piept, ca un om copleșit sau ca un om care gîndește, apoi închise un singur ochi.

— Domnișoara Valentine ? întrebă Barrois.

Noirtier făcu semn că da.

— E la bal, după cum știți, fiindcă a venit să-și ia rămas bun în rochie de bal.

Noirtier închise din nou ochiul stîng.

— Da, vreți s-o vedeți ?

Bătrînul făcu semn că asta dorea.

— O să fie căutată, fără îndoială, la doamna de Morcerf ; eu am s-o aștept cînd s-o reîntoarce și am să-i spun să urce la dumneavoastră. Asta doriți ?

— Da, răspunse paralicul.

Barrois pîndi deci reîntoarcerea Valentinei și, după cum am văzut, îi spuse ce dorea bunicul ei.

Răspunzînd dorinței acestuia, Valentine se urcă la Noirtier, după ce ieși de la doamna de Saint Méran care, cu toată frămîntarea ei, fusese doborîtă de oboseală și dormea un somn neliniștit.

Lîngă patul bătrînei fusese pusă o măsuță pe care se afla un pahar și o carafă cu sirop de portocale, băutura ei obișnuită.

Apoi, după cum am spus, tînăra părăsise patul marchizei ca să se urce la Noirtier.

Valentine îl sărută pe bătrîn ; el o privi cu atîta duioșie, încît fata simți din nou cum îi izbucnesc lacrimile din ochii pe care-i credea secătuiți.

Bătrînul o privea stăruitor.

— Da, da, șopti Valentine, vrei să spui că tot mai am un bunic, nu-i așa ?

Bătrînul făcu semn că într-adevăr privirea lui asta voia să spună.

— Vai ! din fericire, urmă Valentine, căci altfel ce m-aş fi făcut, doamne !

Era ora unu noaptea. Barrois, care pica de somn, atrase atenţia că, după o seară atît de îndurerată, toată lumea are nevoie de odihnă. Bătrînul nu voi să spună că odihna însemna pentru el s-o vadă pe Valentine, aşa că îşi trimise la culcare nepoata pe care într-adevăr suferinţa şi oboseala o făceau să pară bolnavă.

A doua zi, intrînd la bunica ei, Valentine o găsi pe bătrînă în pat ; febra nu i se potolise ; dimpotrivă, o lucire sumbră licărea în ochii bătrînei marchize care părea în prada unei puternice stări nervoase.

— Vai, bunico, tot îţi mai e rău ? întrebă Valentine văzînd-o cum arăta.

— Nu, fata mea, răspunse doamna de Saint Méran, dar aşteptam cu nerăbdare să vii, ca să trimit după tatăl tău.

— După tata ? se nelinişti Valentine.

— Da. Vreau să-i vorbesc.

Valentine nu îndrăzni să se împotrivească dorinţei bunicii. De altfel, nici nu ştia ce are de gînd să facă bătrîna. Peste puţin timp, domnul de Villefort intră.

— Domnule — începu doamna de Saint Méran, fără să folosească nici un fel de ocol, ca şi cum s-ar fi temut că n-o să aibă timp îndeajuns — după cîte mi-ai scris, e vorba despre căsătoria copilei...

— Da, doamnă, răspunse Villefort ; şi e mai mult de cît un simplu plan, e chiar o înţelegere făcută.

— Ginerele se numeşte Franz d'Épinay ?

— Da, doamnă.

— E fiul generalului d'Épinay, unul dintre ai noştri, pe care l-au asasinat cu cîteva zile înainte de reîntoarcerea uzurpatorului din insula Elba ?

— Intocmai.

— Căsătoria aceasta cu nepoata unui jacobin nu-i face silă ?

— Neînțelegerile noastre civile s-au stins, din fericire, mamă, răspunse Villefort. La moartea tatălui său, Franz d'Épinay era aproape un copil; abia dacă-l cunoaște pe domnul Noirtier și îl va vedea, dacă nu cu plăcere, măcar cu indiferență.

— E o partidă potrivită?

— Din toate punctele de vedere.

— Tînărul...

— Se bucură de stima tuturor.

— E un tînăr ales?

— E unul dintre oamenii cei mai distinși din cîți cunosc.

În tot timpul discuției, Valentine nu scosese nici o vorbă.

— Atunci, domnule, spuse după cîteva clipe de chibzuială doamna de Saint Méran, trebuie să vă grăbiți, căci nu mai am mult de trăit.

— Dumneata, mamă? Dumneata, bunico? strigară domnul de Villefort și Valentine.

— Știu eu ce spun, continuă marchiza. Așadar, trebuie să vă grăbiți pentru că nemaiavînd mamă, măcar bunica să-i poată binecuvînta nunta. Numai eu îi-am mai rămas din partea bieteii mele Renée, pe care dumneata ai nitat-o atît de repede...

— Vai, spuse Villefort, uși că trebuia să-l dau o mamă bieteii copile care rămăsese singură!

— O mamă vitregă nu e niciodată o mamă! Dar nu despre asta e vorba, ci despre Valentine. Pe morți să-i lăsăm în pace...

Marchiza vorbea atît de repede și cu un astfel de accent, încît vorbele ei semănau a început de delir.

— Vom face cum vrei, mamă, vom face cum vrei, răspunse Villefort. Și asta cu atît mai mult cu cît dorința dumitale se potrivește întocmai cu a mea; de îndată ce domnul d'Épinay va sosi la Paris...

— Bunico, spuse Valentine, nu se cuvine, în timpul doliului... Vrei să-mi încep mărițișul cu prevestiri atît de triste?...

— Fiica mea, o întrerupse repede bătrîna, nu vreau să aud de nimicurile astea care împiedică mințile slabe să-și clădească un viitor trainic. Și eu m-am măritat la patul de moarte al mamei, și n-am fost de loc nefericită...

— Iar te gîndești la moarte, mamă, spuse Villefort.

— Iar! Intr-una!... Îți spun că mi se apropie moartea, înțelege-mă! Și înainte de a muri, vreau să-mi văd ginerele; vreau să-i poruncesc să-mi facă nepoata fericită; vreau să-i citesc în ochi dacă are de gînd să mă asculte; în sfîrșit, vreau să-l cunosc eu, ca să vin să-l găsesc din fundul mormîntului dacă nu va fi ceea ce trebuie să fie, dacă nu va fi așa cum se cuvine, continuă bătrîna cu o expresie înfricoșătoare.

— Mamă, spuse Villefort, trebuie să-ți alungi gîndurile astea exaltate, aproape nebunești. Morții, odată culcați în mormintele lor, dorm acolo și nu se mai trezesc.

— Da, da, bunico, liniștește-te! spuse și Valentine.

— Iar eu îți spun că nu e așa cum crezi dumneata. Azi noapte am avut un somn groaznic, fiindcă mă vedeam dormind ca și cum sufletul mi-ar fi plutit de pe acum deasupra trupului: mă căzneau să deschid ochii și ei mi se închideau fără voie. Și, deși știu bine că vi se va părea de necrezut, mai ales dumitale, domnule, am văzut, cu ochii mei închiși, o formă albă intrînd fără nici un zgomot, chiar în locul unde te afli acum, venind dinspre ungherul unde e ușa care dă în cabinetul de toaletă al doamnei de Villefort.

Valentine scoase un țipăt.

— Din pricina febrei mamă, spuse Villefort.

— N-ai decît să nu mă crezi dacă vrei, dar eu sînt sigură pe ce spun: am văzut o formă albă. Și, ca și cum Dumnezeu s-ar fi temut că n-am să mă încred numai în mărturia unuia dintre simțurile mele, am auzit mișcîndu-se paharul. Iată, iată, chiar acela de aici, de pe masă.

— Visai, bunico!

— Visam atât de puțin, încît am întins mîna spre sonerie și atunci năluca a dispărut. Camerista a venit cu o luminare. Fantomele nu se arată decît celor ce trebuie să le vadă: fusese sufletul soțului meu. Dar dacă sufletul soțului meu se reîntoarce să mă cheme, de ce oare sufletul meu nu s-ar reîntoarce să-mi apere nepoata? Legătura e și mai directă, nu-i așa?

— Vai, mamă, răspunse Villefort, mișcat fără voie pînă în fundul sufletului, nu te încrede în ideile astea groaznice; vei trăi împreună cu noi, vei trăi multă vreme, fericită, iubită, onorată, și te vom face să uiți...

— Niciodată! Niciodată! Niciodată! strigă marchiza. Cînd se reîntoarce domnul d'Épinay?

— Il așteptăm dintr-o clipă în alta...

— Bine; de îndată ce va sosi, anunțați-mă. Să ne grăbim, să ne grăbim. Apoi, aș vrea să mai chem și un notar, ca să mă asigur că toată averea noastră îi rămîne Valentinei.

— Mamă, îngăimă Valentine, lipindu-și buzele de fruntea arzătoare a bătrînei, de ce vrei să mă ucizi? Doamne! Ai febră. Nu un notar îți trebuie, ci un medic!

— Un medic? spuse ea înălțînd din umeri; nu sînt de loc bolnavă; mi-e doar sete și atîta tot.

— Ce vrei să bei, bunico?

— Știi, ca de obicei, siropul meu de portocale. Paharul e acolo, pe masă. Dă-mi-l, Valentine.

Valentine turnă siropul din carafă în pahar. Apoi luă cu oarecare spaimă paharul, căci era același pe care, după spusele bătrînei, îl atinsese năluca.

Marchiza îl goli dintr-o singură sorbitură.

Apoi, lăsîndu-se iar pe pernă, ea repetă:

— Notarul! Notarul!

Domnul de Villefort ieși. Valentine se așeză lîngă patul bunicii. Biata copilă părea să aibă ea însăși mare nevoie de medicul pe care îl recomandase bătrînei. O roșată, asemănătoare unei flăcări, îi ardea pomeții obrazilor; respirația îi era scurtă și gîfîitoare, iar pulsul îi bătea ca și cînd ar fi avut febră.

Și toate astea din pricină că se gîndea la deznădejdea lui Maximilien cînd va afla că doamna de Saint Méran, în loc să-i fie aliată, lucra, fără să știe, ca și cînd i-ar fi fost dușmancă.

Valentine se gîndise de mai multe ori să-i spună totul bunicăi, și n-ar fi șovăit nici o clipă s-o facă dacă Maximilien Morrel s-ar fi numit Albert de Morcerf sau Raoul de Château-Renaud; dar Morrel nu era de neam mare, și Valentine cunoștea disprețul trufășei marchize de Saint Méran pentru tot ce nu era de neam. De aceea, de cîte ori voise să-și destăinuiească taina, și-o înăbușise în inimă cu trista convingere că ar fi destăinuit-o zadarnic și că odată ce taina i-ar fi fost cunoscută de tatăl și de mama ei vitregă, totul ar fi fost pierdut.

Astfel se scurseră aproape două ore. Doamna de Saint Méran dormea un somn frămîntat și neliniștit. Apoi fu anunțat notarul.

Deși anunțarea fusese făcută în șoaptă, doamna de Saint Méran se ridică în coate.

— Notarul? întrebă ea. Să vină, să vină!

Notarul se afla la ușă și intră.

— Du-te Valentine, spuse doamna de Saint Méran. Lasă-mă singură cu dumnealui.

— Știi, bunico...

— Du-te, du-te.

Valentine își sărută bunica pe frunte și ieși, cu batista la ochi.

La ușă întîlni un valet care îi spuse că medicul aștepta în salon.

Valentine coborî grăbită. Medicul era un prieten de-al casei și în același timp unul dintre cei mai pricepuți oameni din cîți existau: el ținea mult la Valentine, pe care o văzuse născîndu-se. Avînd o fată aproape de aceeași vîrstă cu domnișoara de Villefort, dar născută dintr-o mamă bolnavă de plămîni, medicul trăia cu teamă continuă pentru viața fiicei sale.

— Dragă domnule d'Avrigny, îi spuse Valentine, vă așteptam cu multă nerăbdare. Dar, mai înainte de

orice, spuneți-mi cum se simt Madeleine și Antoinette?

Madeleine era fiica domnului d'Avrigny, iar Antoinette îi era nepoată.

— Antoinette se simte foarte bine, răspunse ei; iar Madeleine e destul de bine. Dar ai trimis să mă cheme, draga mea. Și nici tatăl dumitale, nici doamna de Villefort nu sînt bolnavi; cît despre tine, deși se vede cît de colo că nu poți să scapi de nervi, nu-mi închipui c-ai avea nevoie de mine pentru altceva decît ca să-ți recomand să nu prea îți lași imaginația să pornească razna.

Valentine roși; domnul d'Avrigny știa să ghicească uimitor de bine, căci era unul dintre medicii care îngrijesc trupul, citind și în sufletul omului.

— V-am chemat pentru bunica, spuse ea. Știți ce nenorocire ni s-a întîmplat, nu-i așa?

— Nu știu nimic, răspunse domnul d'Avrigny.

— Vai, spuse Valentine, înăbușindu-și suspinele. Bunicul a murit.

— Domnul de Saint Méran?

— Da.

— Subit?

— De un atac de apoplexie fulgerătoare.

— O apoplexie? repetă medicul.

— Da. Așa că biata bunica e convinsă că soțul ei, pe care nu l-a părăsit niciodată, o cheamă, și că se va duce să-l înfîlnească. Domnule d'Avrigny, vă rog să aveți multă grijă de bunica!

— Unde se află acum?

— În camera ei, împreună cu notarul.

— Și domnul Noirtier?

— E cum îl știți. Are mintea pe deplin limpede, dar e la fel de nemișcat, la fel de țintuit.

— Și-ți poartă aceeași dragoste, nu-i așa, draga mea copilă?

— Da, suspină Valentine, mă iubește mult.

— Cine nu te-ar iubi oare?

Valentine zîmbi cu tristețe.

— Și bunica, ce are ?

— O stare de nervi neobișnuită, un somn frământat și ciudat ; ea susținea azi dimineată că, în timpul somnului, sufletul îi plutea pe deasupra trupului și îl privea cum doarme : sigur că a delirat ; ba mai susținea că a văzut o fantomă umblînd prin cameră și că a auzit zgomotul pe care-l făcea așa-zisa fantomă atingîndu-i paharul.

— Ciudat, spuse doctorul. Credeam că doamna de Saint Méran nu poate suferi de halucinații.

— E pentru prima dată cînd o văd așa, răspunse Valentine. Azi dimineată m-a speriat. Credeam că și-a pierdut mințile. Iar tata, domnule d'Avrigny, dumneavoastră îl știți pe tata cît e de serios, ei bine, chiar tata a părut foarte mișcat.

— O să văd ce e, spuse domnul d'Avrigny. Ceea ce-mi spui mi se pare ciudat.

Notarul cobora ; Valentine fu anunțată că bunica e singură.

— Duceți-vă s-o vedeți, îi spuse ea doctorului.

— Și tu ?

— Eu nu îndrăznesc. Nu mi-a dat voie să trimit să vă cheme ; apoi, după cum spuneți, chiar eu sînt agitată, nervoasă, prost dispusă și am să mă plimb prin grădină ca să-mi revin.

Doctorul strînse mîna Valentinei și, în timp ce el se urca la bunică, fata coborî treptele.

Nu e nevoie să mai spunem în care parte din grădină îi plăcea mai mult Valentinei să se plimbe. După ce făcea două sau trei ocoluri în jurul locuinței, după ce culegea un trandafir ca să și-l pună la cordon sau în păr, ea se afunda în aleea întunecoasă care ducea la bancă, apoi, de la bancă, pornea spre poartă.

De data aceasta Valentine se plimbă, ca de obicei, printre flori, fără să le culeagă însă : jalea inimii ei, care nu avusese încă timp să-i cuprindă întreaga ființă, se împotriva acestei podoabe simple. Apoi

păși spre alee. Și cu cît înainta mai mult, cu atît i se părea că aude o voce rostindu-i numele. Ea se opri mirată.

Atunci vocea se auzi mai limpede și ea recunoscuse glasul lui Maximilien.

Era într-adevăr Morrel care din ajun aproape că-și pierduse mințile. Cu simțul deosebit pe care-l au numai amanții și mamele, el ghicise că după reîntoarcerea doamnei de Saint Méran și după moartea marchizului aveau să se petreacă la Villefort unele lucruri legate de dragostea lui pentru Valentine.

După cum vom vedea, presentimentul acesta se îndeplinise, și acum nu numai o simplă neliniște îl mîna atît de înspăimîntat și de înfiorat la poarta castanilor.

Dar Valentine nu știa că Morrel o așteaptă și fiindcă nu era ora cînd el venea de obicei, numai întîmplarea sau, mai bine zis, o presimțire fericită o adusese în grădină. Cînd ea se ivise, Morrel o strigase, și fata venise fuga spre el.

Tu! La ora asta! se miră ea.

— Da, sărmană prietenă, răspunse Morrel. Vin să aflu și să-ți aduc vești rele.

— Parcă ar fi casa nenorocirilor, suspină Valentine. Vorbește, Maximilien, dar să știi că și așa sînt destul de îndurerată.

— Dragă Valentine — îi spuse Morrel încercînd să-și stăpînească propria lui emoție ca să vorbească cum trebuie — te rog ascultă-mă bine, căci tot ce-am să-ți spun este deosebit de important. Cam cînd au de gînd să te mărite?

— N-am să-ți ascund nimic, Maximilien. Azi dimineață au vorbit despre căsătoria mea, iar bunica, pe care o socoteam un sprijin sigur, nu numai că a fost pentru căsătoria aceasta, dar o și dorește atît de tare, încît numai lipsa domnului d'Épinay o mai poate în-

tîrzia. A doua zi după sosirea lui, contractul va fi semnat...

Un geamăt greu îi tăie respirația tinărului care își privi îndelung și cu tristețe iubită.

— Vai ! continuă el pe șoptite, e îngrozitor să auzi femeia pe care o iubești spunînd liniștită : „clipa chinurilor tale a fost hotărîtă : ele vor avea loc peste cîteva ceasuri ; dar n-are a face, așa trebuie să fie, iar eu n-am să mă împotrivesc de loc“. Ei bine, pentru că, după cum spui, nu se așteaptă decît reîntoarcerea domnului d'Épinay pentru semnarea contractului, pentru că vei fi a lui a doua zi după ce va sosi, află că mîine vei fi dată domnului d'Épinay, căci a sosit la Paris chiar azi dimineață.

Valentine scoase un strigăt.

— Acum o oră, eram la contele de Monte-Cristo, continuă Morrel ; vorbeam amîndoi, el despre durerea familiei voastre și eu despre durerea ta, cînd, dintr-o dată, o trăsură intră în curte. Ascultă, Valentine, pînă atunci nu crezusem în presimțiri, dar acum sînt silit să cred. Auzind huruitul trăsorii, m-a trecut un fior ; curînd am auzit pași pe scară. Pașii răsunători ai comandorului nu l-au înspăimîntat pe don Juan cît m-au înspăimîntat pe mine pașii aceia. În sfîrșit, ușa s-a deschis. Mai întîi a intrat Albert de Morcerf și era cît p-aci să mă îndoiesc de mine însumi, era cît p-aci să cred că mă înșelasem, cînd, în urma lui, înaintă un alt tînăr, iar contele spuse : „Domnul baron Franz d'Épinay !“ Mi-am chemat în ajutor toată puterea și tot curajul inimii, ca să mă pot stăpîni. Poate că am pălit, poate că am tremurat ; dar sînt sigur că am rămas cu zîmbetul pe buze. Peste cinci minute însă, am plecat fără să înțeleg măcar o vorbă din ce se spusese cît timp fusesem acolo ; eram distrus.

— Bietul Maximilien ! șopti Valentine.

— Iată-mă, Valentine. Haide, răspunde-mi acum ca unui om căruia răspunsul tău îi va aduce moartea sau viața : ce ai de gînd să faci ?

Valentine plecă fruntea ; era coplesită.

— Ascultă, continuă Morrel, nu e pentru prima oară cînd te gîndești la situația noastră : ea e gravă, e apăsătoare, e hotărîtoare. Nu mă gîndesc de loc că ar fi momentul să ne lăsăm pradă unei dureri sterpe : asemenea lucru e bun pentru cei ce vor să sufere în voie și să-și bea lacrimile după plac. Asemenea oameni există, și fără îndoială că Dumnezeu va ține seamă, în cer, de resemnarea lor de pe pămînt ; dar oricine simte voința de a lupta nu-și pierde un timp prețios și-i dă sortii înapoi, imediat, lovitura pe care a primit-o. Vrei să lupți împotriva vitregiilor destinului, Valentine ? Răspunde-mi, pentru că asta am venit să te întreb.

Valentine tresări și-l privi pe Morrel cu ochii mari, înspăimîntați. Ideea de a se împotrivi tatălui, buncii, în sfîrșit întregii familii, nici nu-i trecuse măcar prin minte.

— Ce-mi spui, Maximilien ? întrebă ea. Și ce numești tu luptă ? Mai bine ai numi-o nelegiuire. Cum ! Eu, să lupt împotriva poruncii tatălui meu, împotriva voinței buncii care e pe moarte ? Cu neputință !...

Morrel făcu o mișcare.

— Ai o inimă prea nobilă pentru a nu mă înțelege și mă înțelegi atît de bine, dragul meu Maximilien, încît văd că ai tăcut cu totul. Să lupt, eu ? Ferească Dumnezeu ! Nu, nu ; îmi păstrez toată puterea pentru a lupta împotriva mea și pentru a-mi bea lacrimile, după cum spui tu. Cît despre a-mi mîhni tatăl sau a tulbura ultimele clipe ale buncii mele, niciodată !

— Ai dreptate, spuse Morrel, calm.

— Vai, doamne, cum rostești cuvintele astea ! strigă Valentine jignită.

— Vă spun asta ca un bărbat care vă admiră, domnișoară, răspunse Maximilien.

— Domnișoară ! strigă Valentine, domnișoară ! Egoistule ! Mă vede deznădăjduită și se face că nu mă înțelege.

— Vă înșelați. Dimpotrivă, vă înțeleg foarte bine. Nu vreți să-l necăjiți pe domnul de Villefort, vreți să vă ascultați bunica, iar mâine veți semna contractul care vă va uni cu soțul dumneavoastră.

— Doamne! Ce alta aș putea face?

— Nu trebuie să mă întrebați pe mine, domnișoară, fiindcă în chestiunea aceasta n-aș putea fi un judecător bun și m-ar orbi egoismul, răspunse Morrel al cărui glas înăbușit și ai cărui pumni strînși vădeau o înverșunare crescîndă.

— Și ce mi-ai fi cerut să fac, Maximilien, dacă m-ai fi găsit gata să-ți primesc propunerea? Haide, răspunde-mi! Nu e de ajuns doar să-mi spui că fac rău, trebuie să-mi dai și un sfat.

— Oare vorbești serios, Valentine? Și sfatul acesta trebuie să ți-l dau? Ia spune!?

— Sigur, dragă Maximilien. Dacă e un sfat bun, îl voi urma; știi bine că sînt credincioasă dragostei tale.

— Valentine, spuse Morrel izbutind să împingă în lături o scîndură desprinsă, dă-mi mîna, ca dovadă că îmi ierți mînia. Știi, mi s-au zăpăcit mințile și de un ceas ideile cele mai nesăbuite mi-au trecut, rînd pe rînd, prin cap. Dar dacă nu-mi vei primi sfatul!...

— Haide!... Vreau să-l aud.

— Iată-l, Valentine.

Fata înălță ochii spre cer și suspină.

— Eu sînt liber, urmă Maximilien, și am avere de ajuns pentru amîndoi; îți jur că îmi vei fi soție mai înainte ca buzele mele să-ți atingă fruntea.

— Mă faci să tremur, răspunse Valentine.

— Vino cu mine, continuă Morrel. Am să te duc la sora mea, care e vrednică să-ți fie soră. Ne vom imbarca și vom pleca la Alger, în Anglia sau în America, dacă nu ți-ar plăcea cumva să trăim amîndoi retrași în vreun colț de provincie, unde am putea aștepta, pînă la reîntoarcerea în Paris, ca prietenii noștri să învingă împotrivirea familiei tale.

Valentine clătină din cap.

— Mă așteptam la asta, Maximilien, spuse ea. E un sfat de smintit și așa fi încă și mai smintită decât tine dacă nu te-ai opri printr-un singur cuvânt: imposibil, imposibil!

— Ai de gând, deci, să-ți urmezi calea așa cum ți-o va croi soarta și să nu încerci nici măcar să te împotrivești? spuse Morrel, posomorindu-se.

— Da, chiar dacă ar fi să mor!

— Atunci, Valentine, oftă Morrel, am să-ți mai spun încă o dată că ai dreptate. Adevărat, sînt nebun, și mi-ai dovedit că patima orbește mințile cele mai cumpătate. Îți mulțumesc, ție, care judeci fără patimă. Fie deci, așa cum zici. Mline vei fi făgăduită pentru totdeauna domnului Franz d'Épinay, nu numai prin formalitatea aceasta de teatru născocită ca să sfîrșească comediile și care e numită semnarea contractului, ci prin propria ta voință.

— Îți repet că mă mîhnesc adînc, Maximilien! spuse Valentine. Imi răsucești iar pumnalul în rană! Ia spune-mi, ce ai face dacă sora ta ar asculta un sfat ca acela pe care mi-l dai tu?

— Domnișoară, continuă Morrel cu un zîmbet amar pe buze, eu sînt un egoist, după cum ați spus, și în calitate mea de egoist, nu mă gîndesc la ce ar face alții în situația mea, ci la ce cred eu că trebuie făcut. Mă gîndesc că vă cunosc de-un an de zile, că din ziua cînd v-am cunoscut mi-am legat toată fericirea de dragostea dumneavoastră; că a venit o zi în care mi-ați spus că mă iubiți; că din ziua aceea mi-am clădit tot viitorul pe nădejdea că veți fi a mea: asta îmi era viața. Acum nu mă mai gîndesc la nimic. Imi spun doar că s-a întors norocul, că am pierdut cerul pe care crezusem că l-am cîștigat. Se întîmplă în fiecare zi ca un jucător să piardă nu numai ce are, dar și ce nu are.

Morrel rosti cuvintele acestea cu un calm desăvîrșit. Valentine îl privi o clipă cu ochii ei mari și cer-

celători, încercând să nu-i lase pe-ai lui Morrel să pătrundă pînă la tulburarea care începuse să-i răscolească adîncul inimii.

— Și ce-ai de gînd să faci? întrebă Valentine.

— Vreau să am cîntecul de a vă spune adio, domnișoară, luîndu-l martor pe Dumnezeu care-mi aude cuvintele și îmi citește în fundul sufletului, că vă doresc o viață destul de liniștită, destul de fericită și destul de plină ca să nu mai fie loc în ea și pentru amintirea mea.

— Oh! murmură Valentine.

— Adio! Valentine! Adio! spuse Morrel, înclinându-se.

— Unde te duci? strigă ea întinzîndu-și mîna printre zăbrele și prinzîndu-l pe Maximilien de haină; căci după neliniștea din lăuntru ei, Valentine înțelesese că liniștea iubitelor nu putea fi reală. Unde te duci?

— Vreau să nu mai aduc încă o tulburare în familia dumneavoastră și să dau o pildă demnă de urmat pentru toți bărbații cinstiți și devotați care se vor găsi în situația mea.

— Înainte de a mă părăsi, spune-mi ce ai de gînd să faci, Maximilien?

Timărul zîmbi cu tristețe.

— Hai, spune-mi, spune-mi! Te rog!

— Ți-ai schimbat hotărîrea, Valentine?

— Din nefericire, nu mi-o pot schimba! Știi foarte bine!

— Atunci, adio, Valentine!

Valentine scutură zăbrelele cu o forță pe care nu s-ar fi crezut că o are; și cum Morrel se depărtă, ea își trecu amîndouă mîinile printre zăbrele și le unii, frîngîndu-și brațele.

— Ce-ai de gînd să faci? Vreau să știu! strigă ea. Unde te duci?

— Fii liniștită, îi răspunse Maximilien, oprindu-se la trei pași de poartă. N-am de gînd să-l învinovățesc pe altul pentru necazurile pe care soarta mi le aduce

mie. Poate că un altul te-ar amenința că se duce să-l găsească pe domnul Franz, să-l provoace la duel și să se bată cu el ; dar toate astea mi se par nesăbuite. Ce amestec poate avea domnul Franz ? El m-a văzut azi dimineață pentru prima dată și a și uitat că a dat ochii cu mine ; iar cînd învoielile familiilor voastre au hotărît că veți fi unul al altuia, el nici nu bănuia măcar că eu exist. De aceea n-am nimic cu domnul Franz și ți-o jur că n-am să-i port pică.

— Dar cui atunci ? Mie ?

— Ție, Valentine ? Ferească Dumnezeu ! Femeia e sfințită, iar femeia pe care o iubești e sfință.

— Atunci ție însuți, nefericitele, ție însuți ?

— Eu sînt vinovat, nu-i așa ? întrebă Morrel.

— Maximilien, strigă Valentine, Maximilien, vino aici ! Eu vreau !

Maximilien se apropie, cu zîmbetul lui blînd pe buze. Dacă n-ar fi fost atît de palid, s-ar fi putut crede că nu i s-a întîmplat nimic deosebit.

— Ascultă-mă, draga mea, adorata mea Valentine, spuse el, cu o voce melodioasă și gravă : oamenii ca noi, fără un gînd care să-i facă să roșească dinaintea lumii, a părinților și a lui Dumnezeu, oamenii ca noi pot citi unul în sufletul celuilalt ca într-o carte deschisă. Eu nu m-am purtat niciodată ca în romane, nu sînt de loc un erou melancolic, nu pozez nici în Manfred, nici în Anthony : dar, fără cuvinte, fără făgăduieli, fără jurăminte, mi-am legat viața de a ta. Tu vrei să te pierd și ai dreptate să faci asta, ți-am spus-o, și o mai repet încă. În sfîrșit, te pierd și viața mea e astfel pierdută. Din clipa în care te depărtezi de mine, Valentine, eu rămîn singur pe lume. Sora mea e fericită lîngă soțul ei ; soțul ei nu-mi e decît cumnat, adică un om legat de mine numai prin convenții sociale. Nimeni pe lume nu mai are deci nevoie de viața mea, devenită zadarnică. Iată ce voi face : voi aștepta pînă în ultima clipă să te măriți, fiindcă nu vreau să pierd nici măcar umbra vreunui din prilejurile neașteptate pe care ni le păstrează uneori

soarta și fiindcă, în sfârșit, pînă atunci domnul Franz d'Épinay poate muri. În clipa cînd vă veți apropia de altar, poate să cadă un trăsnet din cer : totul i se pare de crezut osînditului la moarte, și pentru el miracolele par lucruri posibile cînd e vorba să-și salveze viața. Voi aștepta deci, cum spun, pînă în ultima clipă. Și cînd nenorocirea va fi sigură, fără leac, fără nădejde, îi voi scrie o scrisoare pecetluită cumanatului meu și o altă scrisoare prefectului poliției ca să le anunț hotărîrea luată. Apoi, undeva, în fundul vreunei păduri, pe marginea vreunei gropi, pe țărmul vreunui rîu, îmi voi zbura creierii ; și asta e tot atît de adevărat pe cît e de adevărat că sînt fiul celui mai cinstit om care a trăit vreodată în Franța.

Un tremur spasmodic o cuprinse pe Valentine. Ea dădu drumul zăbrelelor de care se ținea, cu amîndouă mîinile, brațele îi căzură pe de lături și două lacrimi mari i se rostogoliră pe obraji.

Maximilien rămase în fața ei, întunecat și dîrz.

— Fie-ți milă, fte-ți milă ! strigă ea. Vei trăi, nu-i așa ?

— Nu, pe onoarea mea că nu ! răspunse Maximilien. Dar ce te privește ? Tu îți vei fi făcut datoria și conștiința îți va fi împăcată.

Valentine căzu în genunchi, apăsîndu-și inima care i se frîngea.

— Maximilien, suspină ea, Maximilien, dragul meu, fratele meu pe pămînt, adevăratul meu soț în ceruri, te rog, fă ca mine, trăiește cu suferința ; poate că într-o zi vom fi împreună.

— Adio, Valentine, repetă Morrel.

— Doamne ! spuse Valentine înălțîndu-și amîndouă brațele către cer, cu o expresie sublimă, îl vezi, am făcut tot ce am putut ca să rămîn o fată ascultătoare : m-am rugat, am implorat, dar el nu mi-a auzit nici rugămințile, nici implorările, nici lacrimile. De aceea — continuă ea ștergîndu-și lacrimile și recăpătîndu-și hotărîrea — nu vreau să mor de remușcări. Mai bine să mor de rușine. Vei trăi, Maximi-

lien, și nu voi fi a nimănui altuia decât a ta. La ce oră? În ce clipă? Numai decît? Spune, poruncește, sînt gata!

Morrel, care făcuse din nou oțtîva pași ca să se depărteze, se reîntoarșe iar și, palid de bucurie, cu inima deschisă, întinzîndu-și printre gratii mîinile spre Valentine, îi spuse:

— Valentine, draga mea, nu așa trebuie să-mi vorbești, sau mai bine m-ai lăsa să mor! De ce oare să fii a mea cu sila, dacă nu mă iubești așa cum te iubesc și eu? Mă silești să trăiesc din milă doar? Atunci, mai bine să mor!

— De fapt, murmură Valentine, cine mă iubește oare pe mine? El! Cine mî-a alinat toate suferințele? El! Pe cine se sprijină nădejțile mele? Asupra cui mi se opresc privirile rătăcite? Pe cine mî se sprijină inima însîngerată? Pe el, el, mereu el. Ei bine! Și tu ai dreptate, Maximilien: te voi urma, voi părăsi casa părintească, totul. Ingrată ce sînt! strigă Valentine, suspînd... Il uîtam pînă și pe bunicul!

— Nu, o liniști Maximilien, nu-l vei părăsi. Mi se pare că domnul Noirtier, după cum spunea, a arătat simpatie față de mine. De aceea, înainte de a fugi, îi vei spune totul. Din consimțămîntul lui îți vei face un scout în fața lui Dumnezeu. Apoi, de îndată ce ne vom căsători, el va veni la noi: în locul unui copil, va avea doi. Tu mî-ai spus cum îți vorbea și cum îi răspundeai; voi învăța repede limbajul mișcător al semnelor. Hai, Valentine! Jur că în locul deznădejzii care ne pîndește, îți făgăduiesc fericirea.

— Privește, Maximilien, privește cîtă putere ai asupra mea. Aproape că mă faci să cred ce-mi spui. Și totuși, spusele tale sînt nesăbuite, căci tata mă va blestema: știu cum e el, îi cunosc inima neîndurătoare. N-o să mă ierte niciodată. De aceea, ascultă-mă, Maximilien, dacă prin vicleșug, prin rugăminți sau din întâmplare, ce știi eu? dacă, în sfîrșit, printr-un mijloc oarecare aș putea să amîn căsătoria, ai să mă aștepți, nu-i așa?

— Da, îți jur, după cum ai să-mi juri și tu că nunta asta groaznică nu va avea niciodată loc, și că, chiar de te-ar țîri dinaintea magistratului sau a preotului, ai să spui nu !

— Îți jur, Maximilien, pe ce am mai sfînt pe lume, pe mama !

— Atunci să așteptăm, spuse Morrel.

— Da, să așteptăm, răspunse Valentine care se simți ușurată spunînd aceasta. Există atîtea lucruri care pot salva niște nefericiți ca noi.

— Am încredere în tine, Valentine, spuse Morrel. Tot ce vei face tu va fi bine făcut. Dacă vor trece peste rugămințile tale, dacă doamna de Saint Méran, dacă tatăl tău, vor cere ca domnul d'Épinay să fie chemat mîine pentru semnarea contractului...

— Atunci ai cuvîntul meu, Maximilien.

— În loc de a semna...

— Vin să te întîlnesc și fugim : dar pînă atunci, să nu-l mîniem pe Dumnezeu ; să nu ne mai vedem : e o adevărată minune că nu ne-au surprins încă. Dacă am fi fost văzuți, dacă s-ar fi aflat cum ne întîlnim, nu ne-ar mai fi fost cu putință să vorbim.

— Ai dreptate, Valentine ; dar cum să aflu ?...

— Prin notar, prin domnul Deschamps.

— Il cunosc.

— Și prin mine. Am să-ți scriu, crede-mă. Doamne ! Căsătoria asta imi e la fel de odioasă ca și ție !

— Bine, bine ! Îți mulțumesc, Valentine adorată, spuse Morrel. Atunci, nu mai avem ce să ne spunem. Cînd vei ști ora, voi da fuga aici și tu vei sări peste zidul acesta, în brațele mele : nu va fi greu de loc. O trăsură te va aștepta la poarta grădinii, ne vom urca împreună și te voi conduce la sora mea. Acolo, necunoscută dacă așa vrei sau făcînd zarvă dacă do-
rești, vom avea conștiința puterii și a voinței noastre și nu ne vom lăsa sugrumați ca mielul care nu se apără decît prin gemete.

— Fie ! răspunse Valentine ; iar eu îți voi spune : Maximilien, ceea ce vei face tu, va fi bine făcut.

— Draga mea !

— Acum ești mulțumit de soția ta ? întrebă ea tristă.

— Valentine adorată, să spun da, mi se pare prea puțin.

— Spune totuși.

Valentine se apropie, sau mai bine zis își apropie buzele de gard și cuvintele îi alunecară, împreună cu răsuflarea parfumată, pînă la buzele lui Morrel, care-și lipise gura de cealaltă parte a recei și neînduplecatei îngrădături.

— La revedere, spuse Valentine, smulgîndu-se din fericirea ei, la revedere !

— Ai să-mi scrii ?

— Da.

— Mulțumesc, soție scumpă, la revedere..

Zgomotul unui sărut nevinovat și pierdut răsună. Apoi Valentine fugi pe sub tei.

Morrel ascultă ultimele foșnete ale rochiei atingînd în treacăt tufișurile de carpen și pașii făcînd să scîrție nisipul. Apoi își ridică ochii spre cer zîmbind, pentru a mulțumi că i se îngăduise să fie iubit astfel și dispăru și el.

Reîntors acasă, tînărul așteptă tot restul serii și întreaga zi care urmă, fără să primească nici o veste. În sfîrșit, abia a doua zi, pe la orele zece dimineăta, pe cînd se îndrepta spre casa notarului Deschamps, primi prin poștă un bilețel pe care îl recunoscă ca fiind de la Valentine, deși nu-i văzuse niciodată scrisul.

Bilețelul cuprindea următoarele :

„Lacrimi, rugăminți, rugi, n-au ajutat la nimic. Ieri am fost timp de două ore la biserica Saint Philippe du Roule, și timp de două ore m-am rugat lui Dumnezeu, din adîncul inimii. Dumnezeu e la fel de nepăsător ca și oamenii, iar semnarea contractului a fost fixată pentru astă seară la ora nouă.

Eu n-am decît un cuvînt, după cum n-am decît n inimă, Maximilien, și cuvîntul acesta îți este dat ție. iar inima mea este a ta !

Astă seară deci, la nouă fără un sfert, la locul de întîlnire".

„Soția ta,

„VALENTINE DE VILLEFORT"

P.S. „— Bietei mele bunici îi e din ce în ce mai rău ; ieri rătăcirile ei au devenit delir : astăzi delirul a devenit aproape nebunie.

Mă vei iubi îndeajuns, nu-i așa, Maximilien, pentru a mă face să uit că am părăsit-o în starea aceasta?

Cred că bunicului Noirtier i se ascunde că semnarea contractului va avea loc în seara aceasta."

Morrel nu se mărgini numai la informațiile primite de la Valentine ; el merse la notar, care îi confirmă vestea că semnarea contractului avea să aibă loc la ora nouă seara.

Apoi trecu pe la Monte-Cristo. Acolo află încă și mai multe : Franz venise să anunțe solemnitatea. Pe de altă parte, doamna de Villefort îi scrisese contelui, rugîndu-l s-o scuze că nu-l invită, dar moartea domnului de Saint Méran și starea în care se găsea văduva acestuia aruncau un vâl de tristețe asupra reuniunii și ea nu voia să întunece fruntea contelui, căruia îi dorea toată fericirea.

În ajun, Franz îi fusese prezentat doamnei de Saint Méran. Bătrîna se sculase din pat pentru prezentare, apoi se culcase din nou.

E lesne de înțeles că Morrel se afla într-o stare de frămîntare care nu putea scûpa unei priviri atît de pătrunzătoare ca a lui Monte-Cristo. De aceea contele se purtă cu el mai duios ca totdeauna ; atît de duios, încît de două sau de trei ori Maximilien fu gata să-i spună totul. Dar amintindu-și făgăduiala dată Valentinei, el își păstră taina în fundul inimii.

În timpul zilei, tînărul reciti de douăzeci de ori scrisoarea Valentinei. Era pentru prima oară cînd ea

ti scria, și în ce împrejurări ! De fiecare dată, recitind scrisoarea, Maximilien își reinnoia în minte jurământul de a o face fericită. Într-adevăr, câtă autoritate capătă o fată care ia o hotărîre atît de curajoasă ! Cît devotament merită din partea aceluia pentru care jertfește totul ! Fără îndoială că ea trebuie să fie pentru iubitul ei primul și cel mai vrednic obiect de cult ! Ea e în același timp regină și femeie și nu-i de-ajuns un suflet ca să-i mulțumească și s-o iubească.

Morrel se gîndea cu o neliniște de nedescris la clipa cînd Valentine va veni și-i va spune :

— Iată-mă, Maximilien. Ia-mă !

El pregătise întreaga fugă ; două scări fuseseră ascunse în lucernă. O trăsuriță, pe care avea s-o conducă Maximilien însuși, aștepta fără nici un servitor, fără nici o lumină. La cotitura primei străzi aveau să aprindă felinarele, fiindcă nu trebuia, dintr-un prîsos de precauții, să cadă în mîinile poliției.

Din cînd în cînd Maximilien simțea cum îl străbat fiori din cap pînă-n picioare. Se gîndea la clipa cînd, de pe înălțimea zidului, va ocroti coborîrea Valentinei, și cînd o va simți lăsîndu-i-se tremurătoare în brațe pe aceea căreia nu-i strînsese niciodată decît mîna și nu-i sărutase decît vîrfurile degetului.

Dar cînd veni după amiaza, cînd Maximilien simți că se apropie ora, îl încercă nevoia de a rămîne singur. Sîngele îi clocotea. L-ar fi scos din fire numai o întrebare sau numai glasul vreunui prieten. Maximilien se închise în casă, încercînd să citească ; dar privirea îi aluneca peste pagini fără să înțeleagă nimic, și pînă la urmă zvîrli cartea ca să-și schițeze, pentru a doua oară, planul, scările și îngrăditura cu lucernă.

În sfîrșit, ora se apropie.

Niciodată un adevărat îndrăgostit n-a lăsat ceasornicul să-și urmeze liniștit drumul ; Maximilien și-l frămînta într-atît pe al său, încît îl făcu să arate opt și jumătate cînd nu era de fapt decît șase. Atunci

își spusese că e timpul să plece, că într-adevăr ora nouă era ora semnării contractului, dar că, după toate probabilitățile, Valentine n-avea să aștepte această semnare zadarnică. Și, prin urmare, după ce porni prin Rue Meslay, la opt și jumătate după ceasul său, Maximilien intră în îngrăditura cu lucernă cind la biserica Saint Philippe du Roule bătea ora opt.

Calul și trăsurica fură ascunse dinapoia unei coioabe ruinate unde Morrel avea obiceiul să se ascundă el însuși.

Încetul cu încetul se întunecă și frunzișul grădinii se strînse în tufe mari, negre ca tăciunele.

Atunci Morrel ieși din ascunzătoare și veni să se uite prin crăpătura porții, cu inima bătînd să-î spargă pieptul: nu se zărea încă nimeni.

Orologiul bisericii bătu opt și jumătate.

O jumătate de ceas se scurse în așteptare; Maximilien se plimba în lung și larg; apoi, din ce în ce mai des, venea să-și lipească ochiul de scînduri. Grădina se întuneca tot mai mult. Dar el își ațînta zadarnic privirea în întuneric, căutînd rochia albă și asculta zadarnic tăcerea ca să audă vreun zgomot de pași.

Clădirea, zărită prin frunziș, rămase întunecată, și nu arăta de loc așa cum trebuie să arate o casă care se deschide pentru un eveniment atît de important cum e semnarea unui contract de căsătorie.

Morrel își privi ceasul: acele arătau zece fără un sfert. Dar aproape îndată același glas al orologiului, auzit pînă acum de două sau de trei ori, îi îndreptă greșeala ceasornicului, bătînd ora nouă și jumătate.

Trecuse o jumătate de oră de așteptare peste timpul fixat de Valentine: ea spusese ora nouă, sau mai curînd înainte de ora nouă, decît mai tîrziu.

Clipa aceasta fu cea mai cumpănită pentru inima lui Maximilien în care fiecare secundă lovea ca un ciocan de plumb.

Cel mai ușor zgomot al frunzișului, cel mai slab foșnet al vîntului, îi răsuna în urechi și făceau să i

se brobonească fruntea de sudoare. Atunci, înfiorându-se, Maximilien înțepeni scara și, ca să nu piardă timp, puse piciorul pe prima treaptă.

În mijlocul trecerilor acestora de la teamă la nădejde, în mijlocul ușurării și a strîngerilor de inimă, orologiul bisericii bătu ora zece.

— Nu se poate ca semnarea unui contract să dureze atît! murmură Maximilien, înspăimîntat. Doar dacă nu cumva s-o fi întîmplat ceva neprevăzut. Am cîntărit toate șansele, am socotit timpul cît dureaza toate formalitățile... Cred că trebuie să se fi întîmplat ceva.

Și atunci începu să se plimbe agitat pe dinaintea gardului. Apoi veni din nou să-și sprijine fruntea înfierbîntată de zăbrelele reci. Oare leșinase Valentine după semnarea contractului, sau fusese oprită pe cînd încearca să fugă? Maximilien nu se putea gîndi decît la aceste două presupuneri, amîndouă la fel de înnebunitoare.

Pînă la urmă îi dădu prin minte că, în timpul fugii, poate că Valentine își pierduse puterile și căzuse leșinată în mijlocul vreunei alei.

— Dacă e așa, gîndi el, repezindu-se în susul scării, am s-o pierd și vina va fi a mea!

Demonul care îi insuflase gîndul acesta nu-l părăsi de loc și îi zbîrni la ureche cu stăruința care face ca într-o clipă unele îndoieli să devină, prin puterea judecății, convingeri.

Ochii lui căutau să străpungă bezna din ce în ce mai adîncă, și i se păru că zărește o formă întinsă pe jos în aleia întunecoasă. Morrel cutează chiar să strige și i se păru că vîntul îi aduce la ureche un valet nedeslușit.

În sfîrșit, orologiul sună zece și jumătate. Lui Maximilien îi era cu neputință să se mai stăpînească. Își putea închipui orice. Tîmplele îi băteau cu putere. Pe dinaintea ochilor îi pluteau nori. El se cătără pe zid și sări dincolo.

Acum se afla în grădina lui Villefort, unde intrase sărind peste zid. Maximilien se gîndi la urmările pe care le putea avea o asemenea faptă, dar nu mersese pînă aici ca să dea înapoi.

Într-o clipă ajunsese la marginea pîcului de arbori de unde putea să vadă întreaga casă.

Și atunci văzu un lucru pe care îl bănuise cînd încercase să-și strecoare privirea printre arbori : în locul luminilor care ar fi trebuit să strălucească la fiecare fereastră, așa cum e firesc în zilele de ceremonie, nu se vedea nimic altceva decît clădirea cenușie, acoperită de uriașa perdea de umbră a norului care învăluia luna.

Doar din cînd în cînd o lumină părea că rătăcește pe dinaintea a trei ferestre de la primul etaj. Ferestrele acelea erau ale apartamentului doamnei de Saint Méran.

O altă lumină stătea neclintită dinapoia perdelelor roșii de la camera de culcare a doamnei de Villefort.

Toate acestea, Morrel le ghici. De atîtea ori, ca s-o poată urmări ori cînd cu gîndul pe Valentine, el își făcuse planul casei pe care o cunoștea fără s-o fi văzut vre-o dată ! Iar bezna și tăcerea îl înspăimîntară acum mai mult decît lipsa Valentinei.

Uluit, înnebunit de durere, hotărît să încerce orice ca să-și revadă iubita și să se asigure că nu i se întîmplase nenorocirea pe care o presimțea, oricare ar fi fost ea, Maximilien ajunsese la marginea pîcului de arbori și se pregăti să străbată cît mai repede cu putință pajiștea, complet descoperit, cînd îi ajunsese la urechi zvonul unor voci, destul de depărtate, dar aduse de vînt pînă la el.

Auzindu-le, Maximilien se dădu înapoi. Și pentru că aproape ieșise dintre arbori, se afundă din nou la adăpostul lor și rămase nemișcat și mut, învăluit de întuneric.

Luase o hotărîre : dacă venea Valentine singură, avea s-o vestească printr-un semn ; dacă Valentine era însoțită, avea cel puțin s-o vadă și să se asigure

că nu i s-a întâmplat nici o nenorocire; dacă erau străini, avea să asculte câteva cuvinte din convorbirea lor și să pătrundă astfel taina de neînțeles pînă atunci.

Luna tocmai ieșea din nori; Maximilien îl văzu ivindu-se la intrarea peronului pe Villefort urmat de un bărbat, înveșmîntat în negru. Ei coborîră treptele și înaintară spre pîcul de arbori. Nu făcuseră decît vreo patru pași cînd Morrel îl recunoscu pe omul înveșmîntat în negru. Era doctorul d'Avrigny.

Văzîndu-și că vin spre el, Maximilien se trase înapoi fără voie, pînă ce întîlni trunchiul unui cîconor care forma centrul pîcului; acolo fu nevoit să se oprească.

Peste puțin, nisipul nu mai scîrțîi sub pașii celor doi noi veniți.

— Dragă doctore, spuse procurorul regal, iată că cerul se arată hotărît potrivnic familiei mele. Ce moarte îngrozitoare! Ce lovitură de trăsnet! Nu încerca să mă consolezi. Vai! Rana e prea vie și prea adîncă! Moartă! Moartă!

O sudoare de ghiță acoperi fruntea lui Maximilien și tăcu să-i clănțane dinții. Cine putea fi moartă în casa asta pe care Villefort însuși o numea blestemată?

— Dragă domnule de Villefort, răspunse medicul cu un ton care spori și mai mult groaza tîmărului, nu te-am adus aici ca să te consolez. Dimpotrivă..

— Ce vrei să spui? întrebă procurorul regal, înfricoșat.

— Vreau să spun că înapoia nenorocirii care ți s-a întâmplat, poate că se află alta și mai mare încă.

— Doamne! îngăimă Villefort împreunîndu-și mîinile. Ce ai de gînd să mai îmi spui?

— Sîntem absolut singuri, prietene?

— Da, cu desăvîrșire. Dar ce înseamnă toate măsurile astea de prevedere?

— Înseamnă că am să-ți fac o destăinuire îngrozitoare, răspunse doctorul. Să ne așezăm.

Villefort mai mult căzu decît se așează pe o bancă. Doctorul rămase în picioare, în fața lui, și îi puse o mîină pe umeri. Maximilien, înghețat de spaimă, își ținu fruntea într-o mîină, iar cu cealaltă mîină își apăsă inima, căci se temea să nu i se audă bătăile.

— Moartă, moartă ! repeta el în gînd, cu glasul inimii.

Și simțea cum își dă el însuși sufletul.

— Vorbește, doctore, te ascult, spuse Villefort. Lovește ! Sînt gata pentru orice.

— Doamna de Saint Méran era la o vîrstă înaintată, nici vorbă, dar se bucura de o sănătate cum nu se poate mai bună.

Maximilien respiră ușurat, pentru prima oară de zece minute încoace.

— Mîhnirea a ucis-o, spuse Villefort. Da, mîhnirea, doctore ! Obişnuința de a trăi de patruzeci de ani lîngă marchiz !...

— Nu mîhnirea, dragul meu Villefort, răspunse doctorul. Mîhnirea poate ucide, deși numai rareori, dar nu ucide într-o zi, nu ucide într-un ceas, nu ucide în zece minute.

Villefort nu răspunse. Ridică doar capul pe care îl ținuse pînă atunci plecat și se uită la doctor, cu privirea rătăcită.

— Ai fost acolo în timpul agoniei ? întrebă domnul d'Avrigny.

— Fără îndoială, răspunse procurorul regal. Mi-ai șoptit să nu plec...

— Ai observat simptomele bolii de care a murit doamna de Saint Méran ?

— Sigur că da : a avut trei atacuri în răstimp de cîteva minute unul după altul, atacuri din ce în ce mai dese și mai grave. Cînd ai sosit dumneata, doamna de Saint Méran respira greu de cîteva minute. Ea a avut apoi o criză pe care am luat-o drept un simplu atac de nervi, dar n-am început să mă sperii cu adevărat decît atunci cînd am văzut-o ridicîndu-se în pat cu membrele și cu gîtul întins. Atunci,

privindu-te, am înțeles că starea ei era mai gravă decât îmi închipuiam. După ce a trecut criza, ți-am căutat privirea, dar nu ți-am întâlnit-o. Îi țineai pulsul, îi numărai bătaile și cea de a doua criză se ivi fără ca dumneata să te fi întors încă spre mine. A doua criză a fost și mai crâncenă decât cea dintâi : aceleași mișcări nervoase o cuprinseseră, iar gura i se încleștă și i se învineți. La cea de a treia criză, ea își dădu sufletul. Încă de la sfârșitul primei crize îmi dădusem seama că are tetanos ; dumneata mi-ai confirmat presupunerea.

— Dă, în fața lumii, spuse doctorul. Dar acum simțem singuri...

— Ce vrei să spui, pentru numele lui Dumnezeu ?

— Vreau să spun că simptomele tetanosului și ale otrăvirii cu materii vegetale sînt absolut aceleași.

Domnul de Villefort sări în picioare. Apoi, după o clipă de nemișcare și de tăcere, se prăbuși din nou pe bancă.

— Dumnezeule ! Doctore, spuse el, îți dai seama ce mi-ai spus ?

Maximilien nu mai știa dacă visează sau e treaz.

— Ascultă, continuă doctorul, îmi dau seama de importanța declarației mele și de omul căruia i-o fac.

— Îi vorbești magistratului sau prietenului ? întrebă Villefort.

— Prietenului, numai prietenului acum. Asemănările dintre simptomele tetanosului și simptomele otrăvirii cu substanțe vegetale sînt atît de identice, încît dacă ar trebui să semnez ceea ce ți-am spus, îți declar că aş sta în cumpănă. De aceea, îți repet, nu-i vorbesc magistratului, ci prietenului, iar prietenului îi spun : timp de trei sferturi de ceas cit a durat agonia am studiat-o, i-am studiat convulsiile, am studiat moartea doamnei de Saint Méran. Și sînt convinși nu numai că doamna de Saint Méran a murit otrăvită, dar aş putea să spun, da, aş putea să spun și ce otravă a ucis-o.

— Domnule ! Domnule !

— Totu' e limpede, vezi: somnolență întreruptă de crize nervoase, supraexcitarea creierului, toropeala centrilor. Doamna de Saint Méran a murit în urma unei doze puternice de brucină sau de stricnină, care i-a fost dată, fără îndoială, din întâmplare sau poate din greșeală.

Villefort prinse mîna doctorului.

— E imposibil! spuse el. Visez, Dumnezeule! Visez! E îngrozitor să auzi un om ca dumneata spunînd asemenea lucruri! În numele cerului, te rog, doctore, spune-mi că ai putea să te înșeli!

— Fără îndoială că aș putea, dar...

— Dar?...

— Dar nu cred să mă înșel.

— Doctore, fie-ți milă de mine! De cîteva zile mi se întîmplă atîtea lucruri uluitoare, încît cred că s-ar putea să innebunesc.

— A mai văzut-o vreun alt doctor, în afară de mine, pe doamna de Saint Méran?

— Nu.

— A fost trimisă la farmacie vreo rețetă fără să-mi fie arătată?

— Nu.

— Doamna de Saint Méran avea dușmani?

— Nu știu să fi avut vreunul.

— Îi folosește cuiva moartea ei?

— Nu, nu. Fiica mea îi este singura moștenitoare. Valentine singură... Dar dacă mî-ar putea da prin minte un asemenea gînd, m-aș înjunghia ca să-mi pedepsesc inima că a putut, măcar o clipă, să-l adăpostească.

— Dragă prietene, spuse la rîndul său domnul D'Avrigny, Dumnezeu mi-e martor că nu învinovățesc pe nimeni, că nu vorbesc decît despre un accident, înțelege-mă, despre o greșeală. Dar fie accident, fie greșeală, fapt este că el îi șoptește conștiinței mele și că ea îți vorbește dumitale cu glas tare. Înfrmează-te.

— La cine? Cum? Despre ce?

— Să vedem: Barrois, bătrînul servitor, nu s-o fi înșelat cumva și nu i-o fi dat doamnei de Saint Méran vreo doctorie pregătită pentru stăpînul său?

— Pentru tata?

— Da.

— Dar cum ar putea o doctorie pregătită pentru tata s-o otrăvească pe doamna de Saint Méran?

— Nimic mai simplu: știi că în unele boli otrăvurile devin leacuri. Paralizia este una dintre bolile acestea. De aproape trei luni, după ce am fofosit totul ca să-i redau domnului Noirtier mișcarea și graiul, m-am hotărît să încerc un ultim mijloc. De trei luni, după cum îți spun, îl tratez cu brucină. Astfel, în ultima doctorie pe care i-am comandat-o, se aflau șase centigrame. Șase centigrame care n-au nici o urmare asupra organelor paralizate ale domnului Noirtier, și cu care el s-a obișnuit de altfel, prin doze succesive. Dar aceste șase centigrame sînt deajuns să-l ucidă pe oricare altul.

— Dragă doctore, nu există nici o trecere din apartamentul domnului Noirtier în acela al doamnei de Saint Méran și niciodată Barrois n-a intrat la soacra mea. În sfîrșit, trebuie să spun, deși te știu omul cel mai priceput și mai ales cel mai conștiincios din lume, deși în toate împrejurările cuvîntul dumitale este pentru mine o făclie care mă conduce la fel ca lumina soarelui, trebuie să-ți spun că sînt nevoit, în ciuda convingerii acesteia, să mă sprijin pe axioma *errare humanum est*.

— Ascultă, Villefort, spuse doctorul, există vreunul dintre confrații mei în care să ai tot atîta încredere cîtă ai în mine?

— De ce mă întrebi? La ce vrei să ajungi?

— Chiamă-l. Am să-i spun ce am văzut și ce-am observat și vom face autopsia.

— Și veți găsi urmele otrăvii?

— Nu, nu a otrăvii. Nu spun asta... Dar vom constata iritarea sistemului nervos, vom recunoaște asfi-

xia patentă, de necontestat, și îți vom spune: dragă Villefort, dacă lucrul s-a întâmplat dintr-o nebagare de seamă, ia seama la servitorii dumitale. Iar dacă s-a întâmplat din ură, ia seama la dușmanii dumitale.

— Doamne! Ce-mi propui, d'Avrigny? răspunse Villefort zbrobit. Din clipa când va mai ști și un altul secretul, în afară de dumneata, va fi neapărat nevoie de o anchetă, și o anchetă la mine e cu neputință! Totuși, continuă procurorul regal stăpînîndu-se și privindu-l neliniștit pe doctor, totuși, dacă vrei, dacă o ceri cu hotărîre, am s-o fac. Intr-adevăr, poate că trebuie să dau urmare afacerii. Caracterul meu mi-o poruncește. Dar vezi, de pe acum m-a pătruns mîhnirea: să-mi aduc în casă un asemenea scandal după atîta durere! Nevasta și fiica mea ar muri din pricina asta. Iar eu, eu, doctore, știi foarte bine, un om n-ajunge niciodată în situația mea, nu poate fi niciodată procuror douăzeci și cinci de ani, fără să-și strîngă o sumedenie de dușmani. Dușmanii mei sînt numeroși. De cum se va împrăști zvonul, pentru ei va fi un triumf. Vor tresări de bucurie, iar eu mă voi acoperi de rușine. Doctore, iartă-mi ideile astea lumesti. Dacă ai fi preot, n-aș îndrăzni să ți le spun. Dar ești om, și-i cunoști pe ceilalți oameni. Doctore, doctore, nu mi-ai spus nimic, nu-i așa?

— Dragul meu Villefort, răspunse doctorul zguduit, prima mea îndatorire este omenia. Aș fi salvat-o pe doamna de Saint Méran, dacă știința ar fi fost deajuns pentru asta. Dar ea a murit și eu trebuie să am grijă de cei vii. Să înmormîntăm cît mai adînc în inimile noastre taina înfricoșătoare. Iar dacă ochii cuiva vor încerca s-o deslușească, voi îngădui să fie pîsă pe seama neștiinței tăcerea pe care am păstrat-o. Totuși, dragul meu, cercetează, cercetează activ, căci poate lucrurile nu se vor opri aici... Și cînd îl vei găsi pe vinovat, dacă-l vei găsi, atunci eu voi fi acela care-ți va spune: ești magistrat, fă cum vrei!

— Mulțumesc, mulțumesc, doctore, spuse Villefort cu o bucurie de nedescris. N-am avut niciodată un prieten mai bun decât dumneata.

Și, de teamă parcă să nu-și ia doctorul d'Avrigny cuvîntul înapoi, el se ridică și-l conduse spre casă.

În curînd, se depărtară amîndoi.

Morrel, ca și cum ar fi avut nevoie să respire, își scoase capul din desîș, iar luna îi lumină obrazul atît de palid, încît ar fi putut fi luat drept o fantomă.

— Dumnezeu mă ocrotește într-un fel vădit dar înfricoșător ; gîndi el. Dar Valentine, Valentine ! Sărmana de ea ! Va putea oare îndura atîtea suferințe ?

Și gîndind astfel, Maximilien privi pe rînd fereastra cu perdele roșii, apoi cele trei ferestre cu perdele albe.

Lumina dispăruse aproape cu totul de la fereastra cu perdele roșii. Fără îndoială că doamna de Villefort stînsese lampa și că numai candela își mai trimitea razele în geamuri.

La celălalt capăt al clădirii, dimpotrivă, el văzu deschizîndu-se una dintre cele trei ferestre cu perdele albe. O luminare pusă pe cămin aruncă în afară cîteva raze din lumina ei palidă și o umbră veni să se rezeme o clipă pe balcon.

Maximilien se înfioră ; i se păruse că aude un suspin.

Nu era de mirare că tînărul acesta, de obicei atît de curajos și de puternic, dar tulburat acum și scos din minți de două dintre cele mai puternice pasiuni omenești, iubirea și teama, slăbise într-atîta, încît putea avea năluciri.

Deși ar fi fost cu neputință — ascuns cum era — să-l zărească Valentine, lui i se păru că umbra de la fereastră îl cheamă : mintea tulburată i-o spunea, iar inima înflăcărată i-o repeta. Și această dublă greșală deveni realitate de netăgăduit atunci cînd, împins de unul din imboldurile de neînțeles ale tinereții, el se năpusti afară din ascunzătoare, și din două salturi, cu riscul de a fi văzut, cu riscul de a o înspăimînta pe Valentine, cu riscul de a atrage atenția prin vreun

strigăt scăpat fără voie de fată, el străbătu pajiștea pe care luna o făcea să pară albă și întinsă ca un lac. Ajungînd în dreptul vaselor uriașe cu portocali puse dinaintea casei, Maximilien nimeri treptele peronului, le urcă repede și împinse ușa care se deschise fără împotrivire în fața lui.

Valentine nu-l văzuse. Ochii ei, înălțați spre cer, urmăreau plutirea unui nor de argint pe întinderea azurie. Forma norului îi părea forma unei umbre ce se înălța spre cer. Firea ei poetică și exaltată îi șoptea că umbra aceea e sufletul bunicii moarte.

Între timp, Maximilien străbătuse anticameră și găsisse rampa scării; covoarele întinse pe scări îi înăbușeau zgomotul pașilor. De altfel, tînărul fusese cuprins de o asemenea stare de exaltare, încît nici chiar prezența domnului de Villefort nu l-ar mai fi speriat. Dacă domnul de Villefort i-ar fi ieșit în cale, el era hotărît să se apropie și să-i mărturisească totul, rugîndu-l să ierte și să aprobe dragostea care-l unea de fiica lui și pe fiica lui de el. Morrel își pierduse mințile.

Din fericire nu se întîlni cu nimeni.

Mai ales acum îi folosi ceea ce știa de la Valentine despre planul interior al casei. Ajunse fără nici o piedică la capătul de sus al scării și acolo, pe cînd se orienta, un suspin pe care-l recunoscuse îi arătă încotro să se îndrepte. Maximilien se întoarce; o ușă întredeschisă lăsa să ajungă pînă la el razele unei lumini și sunetul unui glas, gemînd. El împinse ușa și intra.

În fundul unui pat mare cu polog, sub pînza albă care-i acoperea capul și-i desena forma, zăcea moarta, și mai îngrozitoare în ochii lui Morrei de cînd știa taina pe care întîmplarea îl făcuse s-o afle.

Alături de pat, îngenunchiată, cu fruntea ascunsă în pernele unui fotoliu, Valentine, tremurînd și zguduită de suspine, își întindea pe deasupra capului, care nu i se vedea, mîinile unite și țepene.

Ea plecase de lîngă fereastra rămasă deschisă și se ruga cu glas tare, cu accente care ar fi mișcat

inima cea mai nepăsătoare. Cuvintele îi scăpau de pe buze, repezi, nedeslușite, de neînțeles, într-atîta durerea îi strîngea grumazul cu arzătoarele ei îmbrățișări.

Luna, strecurîndu-se prin crăpăturile stururilor, făcea să pălească lumina lumînării și poleia în culorile ei mortuare tabloul acesta al deznădejdi.

Priveliștea îl zgudui adînc pe Maximilien. El nu era prea credincios și nici prea impresionabil, dar Valentine, suferind, plîngînd, frîngîndu-și mîinile sub ochii lui, era mai mult decît putea să îndure tăcînd. Maximilien gemu, șoptind un nume, iar obrajii înecați în plînsete și pârînd de marmoră pe catifeaua fotoliului, obrajii unei Magdalene de Corregio, se ridicară și rămaseră întorși spre el.

Valentine îl văzu și nu păru mirată. Într-o inimă plină de cea mai adîncă deznădejde nu mai încap alte emoții.

Maximilien îi întinse mîinile. Valentine, ca s-o ierte că nu venise la întîlnire, îi arătă cadavrul zăcînd sub pînza mortuară și începu din nou să suspine.

Niciunul nici celălalt nu cutezau să vorbească în camera aceasta. Fiecare pregeta să rupă tăcerea pe care părea că o poruncește Moartea, stînd în picioare în vreun ungher și ținîndu-și degetul pe buze.

În sfîrșit, Valentine îndrăzni să spună cea dintîi:

— Dragul meu, cum de ești aici? Vai! Ți-aș zice: fii bine venit, dacă nu ți-ar fi deschis Moartea ușa casei acesteia.

— Valentine, răspunse Maximilien cu glasul tremurător și împreunîndu-și mîinile, eram acolo, de la opt și jumătate. Nu te-am văzut venind și m-a cuprins neliniștea. Am sărit zidul și am pătruns în grădină. Atunci, miște voci care vorbeau despre jalnica întîmplare...

— Vocile cui? întrebă Valentine.

Morrel se cutremură, căci îi reveni în minte întreaga convorbire dintre doctor și domnul de Villefort. Prin

pînza mortuară, i se păru că vede brațele răsucite, gîtul înțepenit și buzele vinete.

— Vocile servitorilor, răspunse el.

— Dar venirea ta aici, înseamnă pieirea noastră — dragul meu — spuse Valentine, fără teamă și fără mînie.

— Iartă-mă, răspunse Morrel cu același ton. Am să plec.

— Nu, nu... S-ar putea să te întîlnească în drum. Rămîi...

— Dar dacă vor veni aici ?

Valentine clătină din cap.

— N-o să vină nimeni, fii liniștit, răspunse ea. Iată salvatoarea noastră.

Și arată forma cadavrului înfășurat în pînză.

— Ce s-a întîmplat cu domnul d'Épinay ? Spune-mi, te rog ! întrebă Morrel.

— Franz a venit să semneze contractul în clipa cînd draga mea bunică scotea ultimul suspin.

— Vai ! făcu Morrel cu un simțămînt de bucurie egoistă, spunîndu-și în gînd că moartea amînase la nesfîrșit căsătoria Valentinei.

— Ce-mi sporește și mai mult durerea, continuă Valentine, ca și cum simțămîntul lui ar fi trebuit să-și primească de îndată pedeapsa, — este faptul că biata bunica, murind, a poruncit să fie dusă la capăt, cît mai repede cu putință, căsătoria. Crezînd că mă ocrotește, mi se punea și ea împotriva...

— Ascultă ! șopti Morrel.

Cei doi tineri tăcură.

Se auzi o ușă deschizîndu-se. Apoi niște pași făcură să scîrție parchetul coridorului și treptele scării.

— E tata. A ieșit din cabinet...

— Ca să-l conducă pe doctor.

— De unde știi că e cu doctorul ? întrebă Valentine mirată.

— Imi închipui, răspunse Morrel.

Valentine îl privi cu luare-aminte.

Între timp, se auzi închizându-se poarta dinspre stradă. Domnul de Villefort se duse să mai încuie poarta grădinii, apoi urcă din nou scara.

Ajuns în anticameră, el se opri o clipă, ca și cum ar fi stat în cumpănă dacă să intre sau nu în camera doamnei de Saint Méran. Maximilien se ascunse repede dinapoia unei draperii. Valentine nu făcu nici o mișcare; s-ar fi spus că o durere de neînchipuit o înălța deasupra temerilor obișnuite.

Domnul de Villefort reîntră în apartamentul său.

— Acum, spuse Valentine, nu mai poți ieși nici prin poarta din grădină, nici prin poarta dinspre stradă.

Maximilien o privi mirat.

— Nu mai există decît o ieșire permisă și sigură: prin ușa de la apartamentul bunicului.

Valentine se ridică.

— Vino.

— Unde? întrebă Maximilien.

— La bunicul.

— La domnul Noirtier?

— Da.

— Te gîndești la ce faci, Valentine?

— Mă gîndesc, și încă de multă vreme. Numai el îmi e prieten pe lume și avem amîndoi nevoie de el... Vino!

— Ia seama, Valentine, spuse Morrel șovăind să facă ce îi poruncea ea. Acum văd limpede: am săvîrșit o nebunie venind aici. Dar tu, draga mea, mai ai mintea întreagă?

— Da, răspunse Valentine și mă mustră cugetul doar pentru un lucru: că o las singură pe biata bunica; îi făgăduisem s-o veghez...

— Valentine, spuse Morrel, moartea e sfințită prin ea însăși.

— Da! De altfel n-am să lipsesc mult. Vino!

Valentine străbătu coridorul și coborî o scăriță care ducea la Noirtier. Morrel o urmă în vîrfurile picioarelor.

Ajunși în fața apartamentului, se întâlniră cu bătrînul servitor.

— Barrois — spuse Valentine — închide ușa și nu lăsa pe nimeni să intre.

Ea păși înainte.

Din fotoliul său, Noirtier, atent la cel mai mic zgomot și înștiințat de către bătrînul său servitor asupra tuturor celor petrecute, își ațintea privirile nesățioase spre ușa. Văzînd-o pe Valentine, ochii îi luciră.

În mersul și în ținuta fetei era ceva grav și solemn, care-l izbi pe bătrîn. De aceea, din strălucitoare cum era, privirea îi deveni întrebătoare.

— Dragă bunicule — spuse repede Valentine — ascultă-mă cu luare-aminte: tu știi că bunica Saint Méran a murit acum un ceas și că în clipa de față în afară de tine, nu mă mai iubește nimeni pe lume?

O expresie de duioșie nemărginită trecu prin privirea bătrînului.

— Deci numai ție singur trebuie să-ți destăinuiesc mîhnirile sau nădejtile mele, nu-i așa?

Paraliticul făcu semn că da.

Valentine îl luă pe Maximilien de mîna.

— Atunci — spuse ea — uită-te bine la el.

Bătrînul își aținti ochii cercetători și oarecum mirați asupra lui Morrel.

— E Maximilien Morrel — spuse ea — fiul neguțătorului aceluia cinstit, din Marsilia, despre care fără îndoială că ai auzit.

— Da, făcu bătrînul.

— E un nume fără pată, și Maximilien e pe cale de a-l face glorios, căci la treizeci de ani, el e căpitan de spahii și ofițer al Legiunii de Onoare.

Bătrînul făcu semn că își amintește.

— Ei bine, bunicule, continuă Valentine, îngenunchind dinaintea bătrînului și arătîndu-i-l cu mîna pe Maximilien, îl iubesc și nu voi fi decît a lui! Dacă mă vor sili să mă mărit cu un altul, mă voi lăsa să mor sau mă voi ucide.

Ochii paralizicului vădeau o sumedenie de gânduri furtunoase.

— Și tu-l iubești pe Maximilien Morrel, nu-l așa, bunicule ? întrebă fata.

— Da, făcu bătrînul nemișcat.

— Și ai putea să ne ocrotești, pe noi, care sîntem de asemenea copiii tăi, împotriva voinței tatii ?

Noirtier își aținti privirea inteligentă asupra lui Morrel, ca și cum i-ar fi spus :

— Chiar așa.

Maximilien înțelese.

— Draga mea, spuse el, ai o îndatorire sfîntă de îndeplinit în camera bunicii tale. Vrei să-mi îngădui cîntea de a discuta o clipă cu domnul Noirtier ?

— Da, da, așa e ! părăuă că spun ochii bătrînului.

Apoi se îndreptară, neliniștiți, spre Valentine.

— Te întrebî cum va putea să te înțeleagă, nu-i așa bunicule ?

— Da.

— Fii liniștit. Am vorbit de atîtea ori despre tine, încît știe cum să-ți vorbească.

Apoi, întorcîndu-se spre Maximilien cu un zîmbet încîntător, deși umbrit de o adîncă tristețe, ea îi spuse :

— El știe tot ce știu și eu.

Valentine se ridică, apropie un scaun pentru Morrel, îi spuse din nou lui Barrois să nu lase pe nimeni să intre ; și după ce își îmbrățișă drăgăstoasă bunicul și-și luă cu tristețe rămas bun de la Maximilien, ea plecă.

Atunci Maximilien, ca să-i dovedească lui Noirtier că Valentine avea încredere în el, și că le cunoștea toate tainele, luă dicționarul, pana și hîrtia, și puse totul pe o masă, unde se afla o lampă.

— Mai întîi, îngăduiți-mi, domnule, să vă spun cine sînt, cît o iubesc pe domnișoara Valentine și care-mi sînt intențiile în privința ei, începî Maximilien.

— Ascult, făcu Noirtier.

Bătrînul acesta, care în aparență era o povară ne-folositoare, dar care devenise singurul ocrotitor, singurul sprijin, singurul judecător al celor doi tineri amanți frumoși, puternici, și abia pătrunzînd în viață, forma o priveliște destul de impunătoare.

Figura lui, purtînd pecetea unei noblețe și a unei simplități deosebite, îi impunea lui Morrel, care își începuse tremurînd povestirea.

El arată cum o cunoscuse și cum o iubise pe Valentine; și cum Valentine, în singurătatea și nenorocirea ei, îi primise dăruirea devotamentului. Spuse din ce familie se trăgea, ce situație și ce avere avea. Și de cîte ori privirea lui întreba privirea paralticului, acesta îi răspundea :

— E bine, continuă.

Acum, spuse Morrel, după ce-și termină prima parte a povestirii, acum, domnule, după ce v-am vorbit despre dragoste și nădejile mele, vreți să vă spun și planurile noastre ?

— Da, făcu bătrînul.

— Ei bine, iată ce-am hotărît.

Și îi povesti totul lui Noirtier : cum îi așteaptă o trăsurică în îngrăditura cu lucernă, cum avea de gînd s-o răpească pe Valentine, să o ducă la sora lui, să se însoare cu ea, și cum nădăjduia, printr-o respectuoasă așteptare, să obțină iertarea domnului de Villefort.

— Nu ! păru că spune Noirtier.

— Nu ? întrebă Morrel. Nu asta trebuie să facem ?

— Nu.

— Atunci nu ne aprobați planul ?

— Nu.

— Ar mai fi un mijloc, continuă Maximilien.

Privirea întrebătoare a bătrînului îl aținti : care ?

— Mă voi duce să-l întîlnesc pe domnul Franz d'Épinay. Sînt fericit că vă pot spune asta în lipsa domnișoarei de Villefort, și mă voi purta față de el în așa fel încît să-l silesc să fie om de onoare.

Privirea lui Noirtier rămînea mereu întrebătoare.

— Ce am să fac ?

— Da.

— Iată : mă voi duce să-l întilnesc, cum vă spuneam, și-i voi povesti legăturile ce mă unesc de Valentine. Dacă e un om delicat, își va dovedi delicatețea renunțînd singur la mîna logodnicei sale, iar prietenia și devotamentul meu îi vor fi dăruite pînă la moarte. Dacă refuză, fie pentru că îl va împinge interesul, fie pentru că un orgoliu ridicol îl va face să stăruie, după ce îi voi dovedi că o constrînge pe soția mea, că Valentine mă iubește și nu poate iubi pe altcineva în afară de mine, mă voi bate cu el în duel, dîndu-i toate avantajele, și-l voi ucide sau mă va ucide. Dacă îl ucid, nu se va căsători cu Valentine, dacă mă ucide, voi fi sigur că Valentine nu se va mărita cu el.

Noirtier privea cu o plăcere de nespus nobila și sincera față a tînărului pe care se zugrăveau toate simțămintele exprimate prin cuvinte, adăugînd prin expresia frumuseții chipului, tot ce culoarea adaugă unui desen bine făcut și adevărat.

Totuși, cînd Maximilien sfîrși de vorbit, Noirtier închise ochii de mai multe ori, ceea ce după cum știm, însemna că spune : nu.

— Nu ? întrebă Morrel. Așadar dezaprobați și al doilea plan, așa cum l-ați dezaprobat și pe cel dintîi ?

— Da, îl dezaprob, făcu bătrînul.

— Ce-i de făcut, atunci, domnule ? întrebă Morrel. Ultimele cuvinte ale doamnei de Saint Méran au fost pentru căsătoria cît mai grabnică a nepotei sale : să las lucrurile să se îndeplinească ?

Noirtier rămase neclintit.

— Înțeleg, spuse Morrel. Trebuie să aștept.

— Da.

— Dar orice răgaz ne va pierde, urmă tînărul. Valentine singură e fără putere, și o vor sili, ca pe un copil. Intrat aici ca prin minune, să aflu ce se petrece, primit ca prin minune de dumneavoastră, n-aș

mai putea nădăjdui cu mintea întreagă că un asemenea noroc s-ar mai putea repeta. Iertați-mi trufia aceasta a tinereții, dar credeți-mă, numai unul din cele două planuri pe care vi le-am arătat poate fi bun. Spuneți-mi pe care din două îl preferați : îi dați voie domnișoarei Valentine să se încreadă în cinstea mea ?

— Nu.

— Vreți mai bine să mă duc să-l întâlnesc pe domnul d'Épinay ?

— Nu !

— Doamne ! De la cine o să ne vină atunci ajutorul pe care îl așteptăm din cer ?

Bătrînul zîmbi cu ochii, așa cum obișnuia să zîmbească de cîte ori i se vorbea despre cer. În ideile bătrînului jacobin, tot mai rămăsese puțin ateism.

— De la întîmplare ?

— Nu.

— De la dumneavoastră ?

— Da.

— De la dumneavoastră ?

— Da, repetă bătrînul.

— Înțelegeți pe deplin ce vă cer, domnule ? Scazați-mi stăruința, fiindcă toată viața mea e legată de răspunsul pe care mi-l veți da : salvarea noastră va veni de la dumneavoastră ?

— Da.

— Sînteți sigur ?

— Da.

— Ne garantați ?

— Da.

Și în privirea care făcea această afirmație era atîta hotărîre, încît nimeni nu s-ar fi putut îndoi de voința, dacă nu chiar de puterea ei.

— Mulțumesc, mulțumesc de o sută de ori ! Dar cum, dacă nu cumva o minune dumnezească vă va reda graiul, gestul, mișcarea, cum veți putea, dumneavoastră, țintuit în fotoliu, dumneavoastră mut și

nemișcat, cum veți putea să vă împotriviți căsătoriei Valentinei cu domnul d'Épinay ?

Un zîmbet luminează chipul bătrînului, zîmbet straniu, al unor ochi pe un chip împietrit.

— Atunci trebuie să aștept ? întrebă tînărul.

— Da.

— Și contractul ?

Din nou se ivi același zîmbet.

— Vreți să-mi spuneți că nu va fi semnat ?

— Da, răspunse Noirtier.

— Așadar contractul nici nu va fi semnat măcar ! se miră Maximilien. Iertați-mă, domnule, dar se poate să nu-ți vină să crezi cînd ți se vestește o fericire atît de mare... Contractul nu va fi semnat ?

— Nu, repetă paralticul.

Cu toată asigurarea primită, Maximilien pregeta totuși să creadă. Făgăduiala unui bătrîn neputincios părea atît de ciudată, încît, în loc să vină de la o putere a voinței, ea putea izvorî dintr-o slăbiciune a organelor. Nu era firesc ca nesăbuitul, care nu-și dă seama de nebunia lui, să susțină că poate îndeplini lucruri ce-i depășeau puterile ? Cel slab vorbește despre greutățile pe care le ridică, cel sfios despre uriașii pe care îi înfruntă, cel sărac despre comorile pe care le mînuiește, iar țăranul cel mai umil, îmboldit de trufie, se crede Jupiter.

Fie din pricină că Noirtier pricepu nehotărîrea tînărului, fie pentru că n-avea deplină încredere în supunerea arătată, el îl privi țintă.

— Ce doriți, domnule ? întrebă Morrel. Să vă reînnoiesc făgăduiala de a nu face nimic ?

Privirea lui Noirtier rămase fixă și hotărîtă, ca și cum ar fi vrut să spună că o singură făgăduială nu-i era de ajuns. Apoi trecu de la față, la mînă.

— Vreți să vă jur, domnule ? întrebă Maximilien.

— Da, făcu paralticul cu aceeași solemnitățe. Vreau să jur.

Maximilien înțelese că bătrînul dădea o mare importanță jurămîntului său.

El întinse mîna.

— Pe onoarea mea, spuse el, jur să aștept ce veți hotărî să fac împotriva domnului d'Épinay.

— Bine, părură că spun ochii bătrînului.

— Acum, domnule, îmi porunciți să plec? întrebă Maximilien.

— Da.

— Fără s-o revăd pe domnișoara Valentine?

— Da.

Maximilien făcu semn că e gata să se supună.

— Și acum, continuă el, îngăduiți-i fiului dumneavoastră să vă sărute, așa cum v-a sărutat mai adineuri fiica dumneavoastră.

Ochii lui Noirtier lăsau să se întrevadă limpede ce se petrecea în sufletul lui.

Tînărul își lipi buzele de fruntea bătrînului, în același loc unde Valentine le pusese pe ale ei.

Apoi salută pentru a doua oară și plecă.

În gang îl găsi pe Barrois, anunțat de Valentine: bătrînul servitor îl aștepta și îl călăuzi prin întorto-chieturile unui coridor întunecos, spre o porțiță răs-punzînd în grădină.

De acolo, Maximilien ajunse la poartă.

Cu ajutorul orengilor de carpen se cățără într-o clipă sus, pe zid. Apoi, cu ajutorul scării sale, coborî cît ai clipi în îngrăditura de lucernă unde îl aștepta trăsura.

Tînărul se urcă în trăsura și, frînt de atîtea emoții, dar cu inima ușurată, se reîntoarce pe la miezul nopții în strada Meslay, se aruncă în pat și dormi ca și cum s-ar fi cufundat într-o beție adîncă.

Peste două zile, pe la orele zece dimineața, o mulțime uriașă se adunase la poarta domnului de Villefort, și un lung șir de trăsură de doliu și de trăsură particulare fusese văzut trecând de-a lungul întregului foburg Saint Honoré și a străzii Pépinière.

Printre aceste trăsură se găsea una de formă ciudată și care părea că făcuse o îndelungată călătorie. Era un fel de furgon vopsit în negru, și sosit printre cei dintâi la întâlnirea funebră.

Cei ce se interesaseră aflaseră că, printr-o ciudată coincidență, trăsura aceasta cuprindea rămășițele marchizului de Saint Méran și că lumea venită pentru un singur convoi ducea la groapă două cadavre.

Venise o mulțime de lume; marchizul de Saint Méran, unul dintre cei mai zeloși și mai credincioși demnitari ai lui Ludovic al XVIII-lea și ai lui Carol al X-lea, își păstrase încă un mare număr de prieteni care, adăugându-se aceloră pe care obligațiile sociale îi legau de Villefort, formau un alai uriaș.

Autoritățile fuseseră anunțate și se obținuse învoirea ca amîndouă înmormîntările să se facă în același timp.

O a doua trăsură împodobită cu aceleași găтели funebre fu trasă dinaintea porții domnului de Villefort, iar sicriul adus fu mutat și el în dric.

Cele două trupuri trebuiau să fie îngropate în cimitirul Père-Lachaise, unde domnul de Villefort clădise, încă de multă vreme, cavoul hărăzit rămășițelor pămîntești ale întregii sale familii.

În cavoul acesta fusese depus mai de mult corpul sărmanei Renée, pe care tatăl și mama veneau s-o reîntîlnească după zece ani de despărțire.

Locuitorii Parisului, veșnic curioși, veșnic mișcați la vederea înmormintărilor, priveau într-o tăcere religioasă alaiul măreț care trecea întovărășind spre ultimul lăcaș două nume din vechea aristocrație, cele mai faimoase pentru spiritul lor tradițional, pentru siguranța legăturilor și devotamentul încăpăținat față de principii.

Strînși în aceeași trăsură de doliu, Beauchamp, Albert și Château-Renaud, discutau despre moartea venită aproape pe neașteptate.

— Am văzut-o pe doamna de Saint Méran chiar anul trecut la Marsilia, spunea Château-Renaud, cînd mă reîntorceam din Algeria. Era o femeie care ar fi putut trăi o sută de ani, datorită sănătății desăvîșite, a minții mereu vii și a activității ei uimitoare. Cîți ani să fi avut?

— Șase zeci și șase, răspunse Albert. Cel puțin așa mi-a spus Franz. Dar nu vîrsta a ucis-o, ci mîhnirea pricinuită de moartea marchizului. Se pare că moartea lui a zguduit-o puternic și nu și-a mai revenit complet în fire.

— Dar, la urma urmei, de ce a murit? întrebă Beauchamp.

— De congestie cerebrală, după cîte se pare, sau de o apoplexie fulgerătoare. Nu-i tot una?

— Aproape.

— De apoplexie? făcu Beauchamp. E greu de crezut. Doamna de Saint Méran, pe care am văzut-o și eu o dată sau de două ori în viața mea, era micuță, uscățivă, și avea o constituție mai mult nervoasă decît sanguină. Sînt rare apoplexiile produse de mîhnire asupra corpurilor cu o constituție asemănătoare celei a doamnei de Saint Méran.

— În orice caz, spuse Albert, oricare ar fi boala sau doctorul care a ucis-o, iată-l pe domnul de Villefort, sau mai curînd pe domnișoara Valentine sau, și mai curînd încă, pe amicul nostru Franz, punînd mîna pe o moștenire serioasă de tot: optzeci de mii de livre venit, așa cred.

— Și moștenirea va sori la încă atîta cînd va muri bătrînul jacobin Noirtier.

— Iată un bunic tenace, spuse Beauchamp. *Tenacem propositi virum*. Mi se pare că a pus rămășag cu moartea că își va îngropa toți moștenitorii. Și, pe cîntea mea, va reuși. Seamănă grozav de bine cu vechiul partizan al Convenției din 93 care, în 1814, îi spunea lui Napoleon :

„Tu cobori, fiindcă imperiul tău e o tulpină tînără obosită de creștere; ia Republica drept tutore, să ne reîntoarcem cu o constituție ca lumea pe cîmpurile de bătaie, și eu îți făgăduiesc cinci sute de mii de soldați, încă un Marengo și un al doilea Austerlitz. Ideile nu mor, sire, ele ațipesc uneori, dar se trezesc și mai puternice decît înainte de a adormi”

— Se pare că pentru el oamenii sînt ca ideile, spuse Albert. Numai că un lucru mă neliniștește: aș vrea să știu cum o să se obișnuiască Franz d'Épinay cu un bunic care nu va putea să se lipsească nici o clipă de soția lui. Dar unde o fi Franz?

— E în prima trăsură, cu domnul de Villefort, care-l consideră de pe acum ca făcînd parte din familie.

În toate trăsurile care urmau dricul, se discuta cam același lucru. Oamenii se mirau de cele două morți atît de apropiate și de repezi, dar nimeni nu bănuia groaznicul secret pe care, în plimbarea sa nocturnă, doctorul d'Avrigny îl destăinase lui Villefort.

După aproape o oră de mers, convoiul ajunsese la poarta cîmîtirului: era o vreme liniștită, dar întuneceasă și, deci, destul de potrivită pentru ceremonia funebră care se îndeplinea. Printre grupurile ce se îndreptau spre cavoul familiei, Château-Renaud îl recunoscuse pe Morrel, venit singur în trăsurica lui: tînărul mergea foarte palid și tăcut, pe poteca marginită cu tisă.

— Dumnezeu aici? spuse Château-Renaud trecîndu-și brațul pe sub brațul căpitanului. Il cunoști deci

pe domnul de Villefort? Atunci cum se face că nu te-am întâlnit niciodată la el?

— Nu pe domnul de Villefort îl cunosc, răspunse Morrel. O cunoscteam pe doamna de Saint Méran.

În același timp Albert îl întâlni pe Franz.

— Locul nu e nimerit pentru o prezentare, spuse Albert; dar n-are aface doar nu sîntem superstițioși. Domnule Morrel, îngăduiți-mi să vi-l prezint pe domnul Franz d'Épinay, un tovarăș de călătorie excelent. Am făcut împreună cu el ocolul Italiei. Dragă Franz, domnul Maximilien Morrel e un prieten desăvîrșit pe care mi l-am făcut în lipsa ta și al cărui nume îl vei auzi mereu în discuțiile noastre, de cîte ori va veni vorba despre curaj, inteligență și bunăvoință.

Morrel rămase nehotărit o clipă. Se întreba dacă nu era o fățarnicie demnă de osîndit salutul acesta aproape amical adresat omului împotriva căruia lupta pe ascuns. Dar jurămîntul făcut și gravitatea împrejurărilor îi reveniră în minte; el se forță să nu dea nimic de bănuit și îl salută pe Franz, stăpînindu-se.

— Domnișoara de Villefort e tare întristată, au-i așa? îl întreabă Debray pe Franz.

— Da, domnule, răspunse Franz. E de o tristețe inexplicabilă. Azi dimineată era atît de doborîită de durere încît abia dacă am recunoscut-o.

Cuvintele acestea, simple în aparență, îi strînseră inima lui Morrel. Așadar Franz o văzuse pe Valentine și-i vorbise!

Și atunci tînărul și înflăcăratul ofițer avu nevoie de toată puterea de stăpînire pentru a nu-și călca jurămîntul.

El îl apucă de braț pe Château-Renaud și îl duse repede spre cavoul dinaintea căruia dricarii depuseseră cele două sicrie.

— Măreț lăcaș, spuse Beauchamp, privind mausoleul. Palat de vară, palat de iarnă... Aici o să locuiești și tu, la rîndul tău, dragul meu d'Épinay, căci în curînd vei face parte din familie. Eu, în calitate mea de filozof, îmi doresc o casuță de țară, o vilă-

șoară sub arbori, și nu atîtea lespezi peste bietul meu trup. Murind, voi spune celor din preajmă ceea ce Voltaire îi scria lui Piron: *eo rus*, și totul se va sfîrși... Haide, fii curajos Franz, ce naiba! Soția ta moștenește.

— Zău că ești nesuferit, Beauchamp, răspunse Franz. Afacerile politice te-au obișnuit să rîzi de toate, iar oamenii care mînuiesc afacerile au obiceiul să nu creadă în nimic. În sfîrșit, Beauchamp, cum ai cîntea să te găsești laolaltă cu niște oameni obișnuiți și fericirea de a părăsi o clipă politica, încearcă să-ți recapeți inima pe care ai lăsat-o la garderoba Camerei deputaților sau a Camerei pairilor.

— Ei, doamne! făcu Beauchamp, ce-i viața? Un popas în anticamera morții.

— Beauchamp începe să-mi fie nesuferit, spuse Albert.

Și se trase vreo patru pași mai înapoi, împreună cu Franz, lăsîndu-l pe Beauchamp să-și continue disertațiile filozofice față de Debray.

Cavoul familiei de Villefort avea forma unui pătrat de pietre albe, înalt de vreo șapte metri. O despărțitură interioară împărțea în două încăperi familia de Saint Méran și familia de Villefort, și fiecare încăpere își avea ușa ei.

Aici nu existau, ca în atîtea alte morminte, neplăcutele sertare suprapuse în care o împărțire economică închide morții cu o inscripție ce seamănă unei etichete; din ușa de bronz se zărea mai întîi o anticameră severă și sumbră, despărțită printr-un zid de mormîntul propriu-zis.

În mijlocul acestui zid se deschideau cele două uși despre care am vorbit mai adineauri și care răspundeau în mormintele Villefort și Saint Méran.

Acolo se putea da frîu liber durerilor fără ca trecătorii zvăpăiați, care fac dintr-o vizită la Père-Lachaise o ieșire la iarbă verde sau o întîlnire de dragoste, să tulbure prin cîntecele, prin strigătele sau

prin veșnicul lor du-te vino, contemplarea mută sau rugăciunea scăldată în lacrimi a celui aflat în cavou.

Sicriele fură duse în cavoul din dreapta, al familiei de Saint Méran și așezate pe catafalcuri pregătite, care își așteptau mai dinainte povara mortuară. Numai Villefort, Franz și câteva rude apropiate pătrunseră în sanctuar.

Pentru că slujba religioasă fusese săvârșită în ușa, și pentru că n-avea să se mai rostească nici un discurs, cei de față se împrăstiară de îndată. Châteaurenau, Albert și Morrel plecară într-o parte, iar Debray și Beauchamp în altă parte.

Franz rămase cu domnul de Villefort la poarta cimitirului. Morrel se opri mai încolo, sub un motiv oarecare. Îi văzu pe Franz și pe domnul de Villefort ieșind într-o trăsură de doliu și din strînsa lor apropiere își dădu seama că se pregătește ceva neplăcut. El se reîntoarse deci la Paris și, deși merse în aceeași trăsură cu Châteaurenau și cu Albert, nu auzi nici un cuvînt din cele rostite de cei doi tineri.

Intr-adevăr, în clipa cînd Franz voise să-l părăsească pe domnul de Villefort, acesta îi spuse :

— Domnule baron, cînd am să te mai întîlnesc ?

— Cînd doriți, domnule, îi răspunse Franz.

— Cît mai curînd posibil.

— Sînt la ordinele dumneavoastră. Doriți să ne reîntoarcem împreună ?

— Dacă nu te deranjează...

— De loc.

Și astfel, viitorul socru și viitorul ginere se urcară în aceeași trăsură, iar Morrel, văzîndu-i cum trec, se simțea pe bună dreptate neliniștit.

Villefort și Franz se reîntoarseră în foburgul Saint Honoré.

Procurorul regal, fără să intre la nimeni, fără să-i vorbească nici soției și nici fiicei sale, îl introduse pe tînăr în cabinetul său și îi arătă un scaun.

— Domnule d'Épinay, spuse el, trebuie să-ți reamintesc, și poate că momentul nu e chiar atît de rău

ales cum s-ar putea crede la prima privire, căci supunerea față de morți este primul primos ce trebuie adus pe sicriul lor; trebuie să-ți reamintesc, așadar, dorința arătată alaltăieri de doamna de Saint Méran, pe patul de moarte: căsătoria Valentinei trebuie făcută neîntârziat. Știi că afacerile răposatei sînt în cea mai bună rînduială; că testamentul ei îi asigură Valentinei întreaga avere a Saint Méranilor: notarul mi-a arătat ieri actele care îngăduie să redactăm într-o formă definitivă contractul de căsătorie. Poți merge la notar și îi poți cere din partea mea să-ți arate actele. Notarul se numește Deschamps și locuiește în piața Beauvau, foburgul Saint Honoré.

— Domnule, răspunse d'Épinay, poate că pentru domnișoara Valentine, cufundată cum este în dureră ei, nu e momentul să se gîndească la un soț. Într-adevăr, mă temeam...

— Valentine nu poate avea o dorință mai arzătoare decît aceea de a îndeplini ultimele gînduri ale bunicei, îl întrerupse domnul de Villefort. Așa că piedicile, îți garantez eu, nu vor veni din partea ei.

— În cazul acesta, domnule, răspunse Franz, fiindcă nici din partea mea nu vor veni, poți face cum veți crede de cuviință. Mi-am dat cuvîntul și mi-l voi ține, nu numai cu plăcere, ci chiar din toată inima.

— Afunci, spuse Villefort, nu ne mai oprește nimic. Contractul trebuia semnat încă de acum trei zile. Îl vom găsi gata făcut: îl putem semna chiar astăzi.

— Dar doliul? șovăi Franz.

— N-avea grijă, domnule, răspunse Villefort. În casa mea se ține seama de toate aceste obligații. Domnișoara de Villefort va putea să se retragă cele trei luni cuvenite, la moșia ei din Saint Méran. Spun moșia ei, fiindcă proprietatea e a ei. Acolo, peste opt zile, dacă n-ai nimic împotrivă, fără zgomot, fără zarvă, fără fast, va fi încheiată căsătoria civilă. A fost dorința doamnei de Saint Méran ca nepoata ei să se mărite la moșie. Odată căsătoria făcută, dum-

neata te poți reîntoarce la Paris, în timp ce soția dumitale își va petrece doliul alături de mama ei vitregă.

— Cum doriți, domnule, încuviință Franz.

— Atunci, urmă domnul de Villefort, ai bunătatea și mai rămâi o jumătate de oră. Valentine va cobori în salon. Voi trimite după domnul Deschamps, vom citi și vom semna contractul pe loc, și chiar în seara asta doamna de Villefort o va conduce pe Valentine la moșie, unde, peste opt zile, ne vom duce și noi să le întâlnim.

— Domnule, spuse Franz, am să vă cer un singur lucru.

— Care ?

— Vreau ca Albert de Morcerf și Raoul de Châteaurenard să fie de față când voi semna. Știți că ei sînt martorii mei.

— O jumătate de oră e deajuns ca să-i anunțăm. Vrei să te duci să-i cauți chiar dumneata sau să trimiț să-i cheme ?

— Mi-ar plăcea mai mult să mă duc chiar eu, domnule.

— Atunci te voi aștepta peste o jumătate de oră, baroane, și tot într-o jumătate de oră Valentine va fi gata.

Franz îl salută pe domnul de Villefort și ieși.

Deabia se închisese în urma lui ușa dinspre stradă, când Villefort trimise să o anunțe pe Valentine că va trebui să coboare în salon peste o jumătate de oră, fiindcă erau așteptați notarul și martorii domnului d'Épinay.

Vestea aceasta neașteptată produse multă zarvă în casă. Doamnei de Villefort nu-i venea să creadă, iar Valentine se simți doborâtă ca de un trăsnet.

Ea se uită în jur, ca și cum ar fi căutat pe cineva, să ceară ajutor.

Valentine voi să coboare la Noirtier, dar se întâlni pe scară cu domnul de Villefort, care o prinse de braț și o duse în salon.

În anticameră, Valentine îl întâlnește pe Barrois și îi aruncă bătrînului servitor o privire deznădăjduită.

Peste o clipă după intrarea Valentinei, intră în salon și doamna de Villefort împreună cu micul Edouard. Era vădit că tînăra femeie luase parte la necazurile familiei, căci era palidă și părea grozav de ostenită.

Ea se așeză, cu Edouard pe genunchi, strîngînd din cînd în cînd la piept, cu mișcări aproape convulsive, copilul la care părea că se restrînge întreaga ei viață.

Curînd se auziră zgomotele a două trăsuri care intrau în curte.

Una dintre ele era a notarului, iar cealaltă a lui Franz și a prietenilor săi.

Peste o clipă toată lumea se adunase în salon.

Valentine era atît de palidă încît i se vedeau vinele albastre de pe tîmple, cernindu-i ochii și pornind de-a lungul obrazilor.

Franz nu-și putu stăpîni nici el o emoție destul de puternică.

Château-Renaud și Albert se priveau uimiți. Cere-monie care abia se terminase nu li se părea mai tristă decît aceea care avea să înceapă.

Doamna de Villefort se așeză în umbră, dinapoia unei draperii de catifea și, cum stătea mereu aplecată asupra fiului ei, ar fi fost greu să i se poată citi pe față ce i se petrecea în inimă.

Domnul de Villefort, ca întotdeauna, era nepăsător.

Notarul, după ce aranjă actele pe masă, cu rînduiala obișnuită a oamenilor legii, se așeză într-un fotoliu, își ridică ochelarii și se întoarse spre Franz.

— Dumneavoastră sînteți domnul Franz de Quesnel baron d'Épinay? îl întrebă el, deși îl cunoștea foarte bine.

— Da, domnule, răspunse Franz.

Notarul se înclină.

— Trebuie să vă previn, domnule, continuă el, și aceasta din partea domnului de Villefort, că din cauza căsătoriei dumneavoastră proiectată cu domnișoara

de Villefort, domnul Noirtier și-a schimbat hotărârile în ceea ce privește pe nepoata sa și a înstrăinat în întregime averea pe care trebuia să i-o lase moștenire. Mă grăbesc să adaug — vorbi mai departe notarul — că testatorul, neavînd dreptul să înstrăineze decît o parte din avere și înstrăinînd-o în întregime, testamentul va putea fi atacat cu succes și declarat nul și neavenit.

— Așa este, întări Villefort; numai că îl previn dinainte pe domnul d'Épinay, că atîta timp cît voi trăi, testamentul tatălui meu nu va fi atacat, situația mea neîngăduindu-mi nici cea mai mică urmă de scandal.

— Domnule, spuse Franz, îmi pare rău că s-a ridicat dinaintea domnișoarei de Villefort o asemenea problemă. Eu nu m-am interesat niciodată cîtă avere are, căci, oricît de mică i-ar fi averea, tot e cu mult mai mare decît a mea. Ceea ce a căutat familia mea în alianța cu domnul de Villefort este considerația; ceea ce caut eu este fericirea.

Valentine făcu un semn abia zărit, de mulțumire, pe cînd două lacrimi tăcute i se rostogoleau de-a lungul obrazilor.

— De altfel, domnule — spuse Villefort adresîndu-se vîltorului său ginere — în afară de pierderea unei părți din zestrea nădăjduită, testamentul neașteptat nu cuprinde nici un cuvînt care v-ar putea jigni personal. El se explică prin slăbirea minții domnului Noirtier. Tatălui meu îi este neplăcut nu faptul că domnișoara de Villefort se mărită cu dumneata, ci numai că Valentine se mărită: o căsătorie cu oricare altul l-ar fi mîhnit la fel. Bătrînețea este egoistă, domnule, și domnișoara de Villefort îi ținea tatii o tovarășie devotată, pe care nu i-o va mai putea ține doamna baroană d'Épinay. Starea nefericită a tatălui meu ne face să-i vorbim rareori despre afaceri serioase, pe care slăbiciunea minții lui nu-i mai îngăduie să le urmărească. Eu sint pe deplin convins că la ora aceasta, ținînd minte că nepoata i se mărită, tata a uitat pînă și numele aceluia care-i va deveni nepot.

De-abia rostise domnul de Villefort cuvintele acestea, cărora Franz le răspunsese printr-o plecăciune, când ușa salonului se deschise și apărură Barrois.

— Domnilor, spuse el cu o voce ciudată de hotărâtă pentru un servitor care le vorbește stăpînilor într-o împrejurare atît de solemnă, — domnilor, domnul Noirtier de Villefort dorește să-i vorbească chiar acum domnului Franz Quesnel, baron d'Épinay.

Și el, ca și notarul, ca să nu poată exista vreo greșală asupra persoanei, înșirase toate titlurile logodnicului.

Villefort tresări, doamna de Villefort lăsă să-i alunece fiul de pe genunchi, Valentine se ridică, palidă și mută, ca o statuie.

Albert și Château-Renaud schimbă încă o privire și mai uimită decît cea dintîi.

Notarul îl privi pe Villefort.

— E cu neputință, spuse procurorul regal. De altfel, domnul d'Épinay nu poate părăsi salonul acum.

— Tocmai acum, spuse Barrois, cu aceeași hotărîre, tocmai acum domnul Noirtier, stăpînul meu dorește să vorbească despre lucruri deosebit de importante cu domnul Franz d'Épinay.

— A început să și vorbească tăicuțul Noirtier? întrebă Edouard cu neobrăzarea lui obișnuită.

Dar ieșirea copilului n-o făcu nici măcar să zîmbească pe doamna de Villefort, într-atîta erau de preocupăți cu toții și într-atîta de solemnă li se părea situația.

— Spune-i domnului Noirtier că nu e cu putință ceea ce dorește, glăsui Villefort.

— Atunci domnul de Noirtier vă previne că va porunci să fie adus el însuși în salon, adăugă Barrois.

Uimirea ajunse la culme.

Un fel de zîmbet se ivi pe chipul doamnei de Villefort. Valentine, fără să vrea, ridică ochii spre tavan, ca să mulțumească cerului.

— Valentine, spuse domnul de Villefort, du-te puțin, te rog, și vezi ce înseamnă toana asta nouă a bunicului tău.

Valentine se grăbi să se îndrepte spre ușă, dar domnul de Villefort se răzgîndi :

— Stai că vin și eu cu tine.

— Iertați-mă, domnule, spuse la rîndul său Franz, dar cred că, deoarece domnul Noirtier mă cheamă pe mine, se cuvine mai ales ca eu să răspund dorinței domniei sale. De altfel, voi fi fericit să-i prezint respectele mele, neavînd încă prilejul pînă acum să-i cer cinstea aceasta.

— Nu, nu ! se împotrivi Villefort, cu o neliniște vădită. Nu te osteni...

— Iertați-mă, domnule, stăruî Franz cu tonul unui om hotărît : nu vreau să scap prilejul de a-i dovedi domnului Noirtier că s-a înșelat nutrînd împotriva mea simțiminte pe care sînt hotărît să le înving, oricare ar fi ele, prin adîncul meu devotament.

Și fără să mai se lase mult timp oprit de domnul de Villefort, Franz se ridică și porni după Valentine care cobora scara cu bucuria unui naufragiat ce dă cu mîna peste o stîncă.

Domnul de Villefort îi urmă.

Château-Renaud și Morcerf schimbă o a treia privire, și mai uimită decît cele dintîi.

Inveșmîntat în negru și stînd în jilțul său, Noirtier îi aștepta.

Cînd cele trei persoane pe care știa că are să le vadă intrară, el se uită la ușă, iar servitorul o închise numaidecît.

— Bagă de seamă — îi șopti Villefort Valentinei — care nu-și mai putea ascunde bucuria, dacă tata vrea să-ți spună niște lucruri pentru a zădărnici căsătoria, eu nu-ți dau voie să-l înțelegi.

Valentine roși, dar nu răspunse.

Villefort se apropie de Noirtier.

— Iată-l pe domnul Franz d'Épinay, îi spuse el. L-ai chemat și s-a supus dorinței dumitale. Nici vorbă că doream de multă vreme întrevvedereea asta și aș fi încîntat ca ea să-ți dovedească în ce măsură împotrivirea dumitale la căsătoria Valentinei era neîntemeiată.

Noirtier răspunse doar printr-o privire care îl înfioră pe Villefort.

El îi făcu Valentinei semn cu ochii, să se apropie.

Și, într-o clipă, datorită mijloacelor pe care ea obișnuia să le folosească în convorbirile cu bunicul, Valentine găsi cuvîntul *cheie*.

Atunci ea întrebă privirea paralticului, care se fixă asupra sertarului unei mici mobile așezate între cele două ferestre.

Valentine trase sertarul și găsi într-adevăr o cheie.

Cînd avu cheia în mîină și cînd bătrînul îi făcu semn că asta-i cerea, ochii paralticului se îndreptară spre un scrin vechi, uitat de ani de zile, și care, după cum se credea, n-avea în el decît hîrtoage nefolositoare.

— Să deschid scrinul ? întrebă Valentine.

— Da, făcu bătrînul.

- Să deschid sertarele?
- Da.
- Acelea de pe margini?
- Nu.
- Cel din mijloc?
- Da.

Valentine deschise și scoase un teanc de hîrtii.

- Astea le dorești, bunicule? întrebă ea.

— Nu.

Ea scoase rînd pe rînd toate celelalte hîrtii, pînă cînd sertarul rămase cu desăvîrșire gol.

- Acum sertarul e gol, spuse ea.

Ochii lui Noirtier se ațintiră pe dicționar.

- Da, bunicule, înțeleg, spuse fata.

Și ea repetă una după alta fiecare literă a alfabetului: la S, Noirtier se opri.

Valentine deschise dicționarul și căută pînă la cuvîntul secret.

- Are un secret? spuse Valentine.

— Da, făcu Noirtier.

- Și cine cunoaște secretul acesta?

Noirtier privi ușa prin care ieșise servitorul.

- Barrois? întrebă Valentine.

— Da, făcu Noirtier.

- Să-l chem?

— Da.

Valentine deschise ușa și-l chemă pe Barrois.

În acest timp sudori de nerăbdare șiroiau pe fruntea lui Villefort, iar Franz rămăsese mut de uimire.

Bătrînul servitor se îvi.

— Barrois, spuse Valentine, bunicul mi-a poruncit să iau cheia din măsuta asta, să deschid scrinul de colo și să trag sertarul acesta. Acum, se pare că scrinul are un secret pe care dumneata îl cunoști. Deschide-l.

Barrois îl privi pe bătrîn.

— Dă-i ascultare, spuneau privirile inteligente ale lui Noirtier.

Barrois se supuse, deschise un fund dublu al ser-tarului și scoase la iveală un teanc de hîrtii legate cu o panglică neagră.

— Asta dorea domnul ? întrebă Barrois.

— Da, făcu Noirtier.

— Cui trebuie să-i dau hîrțiile ? Domnului de Villefort ?

— Nu.

— Domnișoarei Valentine ?

— Nu.

— Domnului Franz d'Épinay ?

— Da.

Franz, mirat, făcu un pas înainte.

— Mie, domnule ? întrebă el.

— Da.

Franz primi hîrțiile din mîinile lui Barrois și, pri-vind plicul citi :

„Pentru a fi depus după moartea mea, la prietenul meu, generalul Durand, care, cînd va muri și el, va lăsa moștenire hîrțiile acestea fiului său, cu porunca de a le păstra așa cum se păstrează actele de cea mai mare importanță”.

— Ce doriți să fac cu actele ? întrebă Franz.

— Să le păstrezi, pecetluite cum sînt, fără îndoială, spuse procurorul regal.

— Nu, nu ! spuse repede Noirtier.

— Poate vrei ca domnul d'Épinay să le citească ? întrebă Valentine.

— Da, răspunse bătrînul.

— Ați auzit, domnule baron ? Bunicul vrea să le citești, spuse Valentine.

— Atunci să ne așezăm, făcu Villefort nerăbdător, fiindcă o să țină cîtăva vreme.

— Așezați-vă, făcu privirea bătrînului.

Villefort se așeză, Valentine rămase în picioare lîngă bunicul ei, sprijinită de fotoliu, iar Franz, în pi-cioare, în fața lui.

El ținea în mînă hîrțiile misterioase.

— Citește, îndemneau privirile bătrînului.

Franz desfăcu plicul și în odaie se lăsă o tăcere adîncă. În mijlocul tăcerii acesteia el citi :

„Extras din procesul verbal al unei ședințe a clubului bonapartist din strada Saint-Jacques, ținută la 5 februarie 1815”

Franz se opri.

— Cinci februarie 1815! E ziua cînd tatăl meu a fost asasinat!

Valentine și Villefort rămaseră muți. Numai ochii bătrînului spuneau limpede: citește mai departe!

— Și tocmai ieșind din clubul acesta a dispărut tata, continuă Franz.

Privirea lui Noirtier continua să-i spună: citește!
Franz citi mai departe:

„Subsemnații Louis-Jacques Beaurepaire, locotenent-colonel de artilerie, Etienne Duchampy, general de brigadă și Claude Lecharpal, director al domeniilor statului,

Declarăm că la 4 februarie 1815 a sosit o scrisoare din insula Elba, recomandîndu-l spre bunăvoința și spre încrederea clubului bonapartist pe generalul Flavien de Quesnel, care, servind sub împărat din 1804 și pînă în 1815, trebuia să fie pe deplin devotat dinastiei napoleonene, în ciuda titlului de baron pe care Ludovic al XVIII-lea i-l dăduse după moșia lui de la d'Épinay.

Ca urmare, i-a fost trimis generalului de Quesnel un răvaș, rugîndu-l să ia parte la ședința de a doua zi, 5 februarie. Răvașul nu arăta nici strada și nici numărul casei unde avea să se țină întrîlnirea; el nu purta nici o semnătură, dar îl anunța pe general că, dacă voia să fie gata, vor veni să-l ia pe la orele nouă seara.

Ședințele se țineau de la orele nouă seara și pînă la miezul nopții.

La nouă seara, președintele clubului se prezentă la general. Generalul era gata. Președin-

tele îi spuse că una dintre condițiile primirii sale era să nu știe niciodată locul adunării și să se lase legat la ochi, jurînd că nu va căuta în nici un chip să-și ridice legătura.

Generalul de Quesnel primi condiția și își dădu cuvîntul de onoare că nu va căuta să vadă unde va fi condus.

Generalul puse să i se înhame caii la trăsură ; dar președintele îi spuse că era cu nepuțință să-i folosească, dat fiind că n-avea nici un rost să lege ochii stăpînului dacă vizitiul rămînea cu ochii deschiși și recunoștea străzile prin care aveau să treacă.

„— Atunci, cum să facem ? întrebă generalul.

„— Imi am trăsura mea, răspunse președintele.

„— Va să zică ai atîta încredere în vizitiul dumitale încît îi încredințezi o taină pe care nu cu-tezi să mi-o spui și mie ?

„— Vizitiul nostru e un membru al clubului, răspunse președintele. Vom fi conduși de un consilier de stat.

„— Atunci, spuse generalul rîzînd, ne pîndește altă primejdie : aceea de a ne răsturna.”

Consemnăm gluma aceasta ca dovadă că generalul n-a fost cît de cît silit să ia parte la ședință și că a venit cu totul de bună voie.

Odată urcat în trăsură, președintele i-a amintit generalului făgăduiala de a se lăsa legat la ochi. Generalul nu se împotrivi de loc formalității acesteia ; o basma, pregătită dinainte, fu folosită.

Pe drum, președintelui i se păru că generalul caută să privească pe sub legătură : el îi aminti jurămîntul.

„— Așa e, răspunse generalul.”

Trăsura se opri într-o alee a străzii Saint Jacques. Generalul coborî, sprijinindu-se de brațul președintelui, al cărui rang nu-l știa și pe care-l

lua drept un simplu membru al clubului. Străbătura aleea, urcară un etaj și intrară în încăperea unde se țineau adunările.

Sedința începuse. Membrii clubului, preveniți de cunoștința pe care aveau s-o facă în seara aceea, se adunaseră cu toții. Ajuns în mijlocul sălii, generalul fu invitat să-și scoată legătura de la ochi. El nu se lăsă rugat de două ori și, scoțînd-o, păru foarte mirat să găsească un număr atît de mare de chipuri cunoscute într-o asociație a cărei existență nici n-o bănuise măcar pînă atunci.

Fu întrebat asupra simțimentelor sale, dar el se mulțumi să răspundă că scrisorile din insula Elba trebuie că le-au arătat...”

Franz se întrerupse.

— Tata era regalist, spuse el. N-ar fi fost nevoie să-l mai întrebe despre ce simțimente nutrește. Ele erau cunoscute.

— Chiar de la ele mi se trage prietenia cu tatăl dumitale, dragă domnule Franz, spuse Villefort. Nu e greu să te împrietenești cu cineva care îți împărtășește părerile.

— Citește ! continuă să spună privirea bătrînelui. Franz citi mai departe :

„Președintele luă atunci cuvîntul, invitîndu-l pe general să vorbească mai lămurit. Dar domnul de Quesnel răspunse că dorea mai întîi să știe ce așteptau de la el.

I se arată atunci chiar scrisoarea venită din insula Elba, care îl recomanda față de club ca pe un om pe al cărui ajutor se puteau bizui. Un paragraf întreg vorbea despre reîntoarcerea probabilă din insula Elba și făgăduia o nouă scrisoare și amănunte mai depline la sosirea *Faraonului*, corabie aparținînd armatorului Morrel

din Marsilia, al cărei căpitan era pe deplin devotat împăratului.

În tot timpul lecturii, generalul, pe care crezuseră că se pot bizui ca pe un frate, dădea semne de nemulțumire și de silă vădită.

După ce se sfârși lectura, el rămase tăcut și cu sprincenele încruntate.

„— Ce spui despre scrisoare, domnule general? îl întrebă președintele.

„— Spun că a trecut prea puțin timp de cînd am depus jurămîntul față de regele Ludovic al XVIII-lea ca să-l și calc în folosul fostului împărat, răspunse el.“

De data aceasta, răspunsul era destul de limpede ca să nu se mai poată nimeni înșela asupra simțămîntelor generalului.

„— Generale — îi spuse președintele — pentru noi nu există un rege Ludovic al XVIII-lea și nici un fost împărat. Pentru noi nu există decît majestatea sa împăratul, îndepărtat de zece luni prin forță și trădare, din Franța, statul său.

„— Iertați-mă, domnilor, răspunse generalul. S-ar putea ca pentru dumneavoastră să nu existe un rege Ludovic al XVIII-lea, dar pentru mine există, dat fiindcă el m-a făcut baron și mareșal și că nu voi uita niciodată că numai fericitei lui reîntoarceri în Franța îi datoresc aceste două titluri.

„— Domnule, răspunse președintele cu un ton deosebit de serios, ridicîndu-se în picioare, luați seama la ce spuneți: cuvintele dumneavoastră ne arată limpede că, în ceea ce vă privește, cei din insula Elba s-au înșelat și că am fost și noi înșelați. Comunicarea făcută era legată de încrederea ce-o aveam în dumneavoastră și, prin urmare, de un simțămînt care vă face cinste. Acum văd că am greșit. Un titlu și un grad vă unesc cu noua stăpînire pe care noi vrem s-o răsturnăm. Nu vă silim să ne dați ajutor. Noi

nu înrolăm pe nimeni împotriva conștiinței și a voinței lui. Dar vă vom sili să vă purtați ca un om de onoare, chiar dacă nu veți dori să faceți asta.

„— Dumneavoastră îl numiți om de onoare pe unul care v-ar cunoaște conspirația și nu ar destăinui-o? Pe un astfel de om eu îl numesc complice. Vedeți, așadar, că sînt mai sincer decît dumneavoastră...”

— Vai, tată, spuse Franz întrenupîndu-se, acum înțeleg de ce te-au asasinat.

Valentine nu se putu împiedica să-l privească pe Franz: în înflăcărarea lui de fiu, tînărul era într-adevăr frumos.

Villefort se plimba în lung și în larg, în spatele lui.

Noirtier urmărea din ochi expresia fiecăruia și își păstra ținuta demnă și severă.

Franz reveni la manuscris și citi mai departe:

„— Domnule, spuse președintele, ați fost rugat să veniți în mijlocul unei adunări și nu v-a silit nimeni s-o faceți. Vi s-a propus să vă legați la ochi, și ați primit. Cînd nu v-ați împotrivit acestor două cereri, erați încredințat că noi nu ne îngrijim să-i întărim tronul lui Ludovic al XVIII-lea, fiindcă altfel n-am fi avut atîta grijă să ne ascundem de poliție. Acum, înțelegeți, ar fi prea comod să-ți pui o mască cu ajutorul căreia să surprinzi tainele oamenilor și să nu rămîna decît să scoți masca pentru a-i duce la pieire pe cei ce ți-au arătat încredere. Nu, nu, va trebui să ne spuneți mai întîi deschis dacă sînteți pentru regele întîmplător care domnește acum sau pentru majestatea sa împăratul.

„— Sînt regalist, răspunse generalul. I-am jurat credință lui Ludovic al XVIII-lea și-mi voi ține jurămîntul.”

Cuvintele acestea fură urmate de un murmur general și se putu vedea, după privirile unui mare număr dintre membrii clubului, că ei ar fi vrut să-l facă pe domnul d'Épinay să se căiască pentru cutezătoarele lui cuvinte.

Președintele se ridică din nou și porunci tăcere.

„— Domnule, continuă el, sînteți un om prea serios și prea înțelept ca să nu înțelegeți urmările situației în care ne găsim unii față de alții, și însăși sinceritatea dumneavoastră ne dictează condițiile care ne rămîn de îndeplinit : ne veți jura, deci, pe onoarea dumneavoastră că nu veți destăinui nimic din ce ați auzit aici.“

Generalul își duse mîna la sabie și strigă :

„— Dacă vorbiți despre onoare, începeți prin a nu-i tăgădui legile și prin a nu impune nimic forțat.

„— Iar dumneavoastră, domnule continuă președintele cu un calm poate și mai grozav decît mînia generalului, nu vă atingeți de sabie : e un sfat pe care vi-l dau.“

Generalul se uită în preajmă cu o privire în care se ascundea un început de neliniște. Totuși, nu se înduplecă încă ; dimpotrivă, adunîndu-și toate puterile, răspunse :

„— Nu voi jura !

„— Atunci veți muri, domnule, răspunse liniștit președintele.“

Domnul d'Épinay păli : el mai privi o dată în preajmă. Mai mulți membri ai clubului șusoteau și-și căutau armele pe sub mantii.

„— Fiți liniștit, generale, îi spuse președintele. Vă aflați printre oameni de onoare, care vor încerca prin toate mijloacele să vă convingă, înainte de a folosi ultimele mijloace împotriva dumneavoastră ; dar, de asemeni, după cum ați spus, vă aflați printre conspiratori, ne-ați aflat taina și trebuie să ne-o păstrați.“

O liniște grăitoare urmă după aceste cuvinte; și cum generalul nu răspundea nimic, președintele porunci :

„— Inchideți ușile.“

Aceeași tăcere de moarte urmă după cuvintele sale.

Atunci generalul înaintă și, forțându-se să se stăpânească, spuse :

„— Am un fiu, și deoarece mă aflu printre asasinii, trebuie să mă gândesc la el.

„— Generale, îi răspunse cu nobleță șeful adunării, un singur om are totdeauna dreptul să insulte cincizeci : acesta e privilegiul slăbiciunii. Numai că nu face bine folosind un asemenea drept. Credeți-mă, generale, jurați și nu ne mai insultați.

Generalul, domolit pentru a doua oară de superioritatea șefului adunării, șovăi o clipă. Dar în cele din urmă, înaintînd pînă la masa președintelui, întrebă :

„— Care e formula jurămîntului ?

„— Iat-o :

„Jur pe cuvînt de onoare să nu destăinuiesc nimănui în lume ce am văzut și auzit la 5 februarie 1815, între orele nouă și zece seara, și declar că-mi merit moartea dacă-mi calc jurămîntul“.

Generalul păru cuprins de un tremur nervos care îl împiedică să răspundă timp de cîteva clipe. În sfîrșit, cu o silă vădită, el rosti jurămîntul cerut, dar cu voce atît de înceată, încît abia putu fi auzită : atunci mai mulți membri îi cerură să îl repete din nou, cu glas mai puternic și mai deslușit, ceea ce el făcu.

„— Acum aș vrea să plec, spuse generalul. Sînt liber, în sfîrșit ?“

Președintele se ridică, numi trei membri ai adunării ca să-l însoțească și se urcă în trăsură, alături de general, după ce îl legă la ochi. Prin-

tre cei trei membri se afla și vizitiul care îl adusesese.

Ceilalți membri ai clubului se împrăștiară tăcuți.

„— Unde vreți să vă ducem? întrebă președintele.

„— Oriunde am să pot scăpa de prezența dumneavoastră, răspunse domnul d'Épinay.

„— Domnule, continuă atunci președintele, luați seama. Nu vă mai aflați în adunare, nu mai aveți de a face decât cu oameni izolați. Nu insultați, dacă nu vreți să fiți tras la răspundere pentru insultă.“

Dar în loc să înțeleagă limbajul acesta, domnul d'Épinay răspunse :

„— Sînteți mereu la fel de curajos și în trăsură, și la club, domnule, fiindcă patru oameni sînt totdeauna mai puternici decât unul singur.“

Președintele porunci să fie oprită trăsura.

Se aflau tocmai la intrarea cheiului des Ormes, unde se găsește scara care duce la fluviu.

„— De ce ați oprit aici? întrebă domnul d'Épinay.

„— Pentru că ați insultat un om, domnule, îi răspunse președintele, și pentru că omul acesta nu vrea să mai facă un pas măcar fără a vă cere, în mod cinstit, scoteala.

„— Și asta-i tot un fel de asasinat, spuse generalul dînd din umeri.

„— Fără gălăgie, domnule, îi răspunse președintele, dacă nu vreți cumva să vă privesc ca pe unul dintre oamenii aceia pe care dumneavoastră îi numești mai adineaori, adică dacă nu vreți să vă numesc un laș, care-și ia slăbiciunea drept scut. Sînteți singur și numai unul dintre noi vă va răspunde; aveți o sabie la sold și eu am una în bastonul acesta; n-aveți martori și unul dintre domnii de față vă va fi martor.

Acum, dacă vă convine, vă puteți dezlega la ochi.”

Generalul își smulse chiar în clipa aceea basmaua de pe ochi.

„— În sfârșit, spuse el, am să pot ști cu cine am a face.”

Trăsura fu deschisă, cei patru bărbați coborîră...”

Franz se întrerupse încă o dată. El își șterse sudoarea înghețată care-i curgea pe frunte; era îngrozitor să vezi un fiu tremurînd, palid, citind cu glas tare amănuntele neștiute pînă atunci ale morții tatălui său.

Valentine își împreună mîinile ca pentru rugăciune.

Noirtier se uita la Villefort cu o privire aproape măreață, plină de dispreț și de trufie.

Franz citi mai departe :

„După cum am spus, era în ziua de 5 februarie. De trei zile se lăsase un ger de cinci sau șase grade. Scara se acoperise cu gheață. Fiindcă generalul era gras și înalt, președintele îi făcu loc pe marginea rampei, ca să poată coborî.

În urma lui veneau cei doi martori.

Era o noapte întunecoasă. Locul de la scară la rîu era umezit de zăpadă și promoroacă. Se vedea apa scurgîndu-se, neagră și adîncă, tîrînd cîteva sloiuri de gheață.

Unul din martori aduse un felinar dintr-o luntre cu cărbuni și, la lumina felinarului acestuia, fură examinate armele.

Sabia președintelui, după cum spusese, era o lamă simplă, vîrită într-un baston, mai scurtă decît a adversarului său și fără gardă.

Generalul d'Épinay propuse să se tragă la sorți cele două spade, dar președintele răspunse

că el provocase și că, provocînd, ceruse ca fiecare să se servescă de arma sa.

Martorii încercară să stăruie; președintele însă îi făcu să tacă.

Felinarul fu pus pe pămînt; cei doi adversari se așezară de o parte și de alta; lupta începu.

Lumina făcea două fulgere din cele două spade. Cît despre oameni, abia dacă se zăreau, atît de neagră era noaptea.

Generalul trecea drept unul dintre cei mai buni spadasi din armată, dar fu atît de hărtuit de la primele lovituri, încît dădu înapoi; și dînd înapoi, căzu.

Martorii îl crezură ucis. Dar adversarul său, care știa că nu-l atinsese de loc, îi întinse mîna ca să-i ajute să se ridice. Imprejurarea aceasta, în loc să-l pofolească, îl înfurie și mai mult pe general. El se năpusti asupra adversarului.

Dar adversarul nu se dădu înapoi nici cu un pas măcar, apărîndu-se cu spada. De trei ori se trase înapoi generalul, dîndu-și seama că s-a apropiat prea mult, și de trei ori începu din nou.

A treia oară, el căzu iar.

Se crezu că alunecase ca și prima dată. Totuși, martorii, văzînd că rămîne jos, se apropiară de el și încercară să-l ridice. Dar cel care-l apucase pe după mijloc, simți pe mînă o umezeală caldută. Era sînge.

Generalul, care aproape leșinase, își veni în fire.

„— Am fost dat pe mîna unui spadasin de me-serie, a unui profesor de scrimă, spuse el.

Fără să-i răspundă, președintele se apropie de acela dintre martori care ținea felinarul și, ridicîndu-și mîneca, arătă brațul străpuns de două lovituri de spadă. Apoi, desfăcîndu-și haina și descheindu-și vesta, el își arătă coastele zgiriate de o a treia lovitură.

Cu toate acestea, nici nu suspinase măcar.

Generalul d'Épinay intră în agonie și-și dădu sufletul, cinci minute mai târziu..“

Franz citi ultimele cuvinte cu o voce atît de sugrumată, încît abia putu fi auzit. După ce le citi, se opri trecîndu-și mîna peste ochi ca și cum ar fi vrut să alunge o ceață.

Dar, după ce tăcu un timp, el citi mai departe :

„Președintele urcă scara după ce își vîrîse din nou spada în baston. O dîră de sînge însemna drumul făcut de el prin zăpadă. Nu ajunsese încă la capătul scării cînd auzi un clipocit înăbușit în apă : era corpul generalului pe care martorii îl aruncaseră în fluviu, după ce îi constataseră moartea.

Generalul a murit, așadar, într-un duel cinstit, și nu într-o cursă, cuiu s-ar putea spune.

Drept care am semnat prezentul proces-verbal, pentru a statorniți adevărul faptelor, de teamă să nu vină un timp cînd vreunul dintre actorii acestei groaznice scene ar putea fi învinuit de crimă cu premeditare sau de abatere de la legile onoarei.“

„Semnat :

BEAUREGARD, DUCHAMPY
și LÉCÉARPAL.“

Cînd Franz termină de citit actul acesta, atît de groaznic pentru un fiu, cînd Valentine, palidă de emoție, își șterse o lacrimă, cînd Villefort tremurînd și înghemuit într-un colț încercă să alunge furtuna prin priviri rugătoare adresate bătrînului neînduplecat, d'Épinay îi spuse lui Noirtier :

— Domnule, pentru că știți în toate amănuntele lor faptele acestea înfricoșătoare, pentru că le-ați întărit prin semnături onorabile și pentru că, în sfîrșit, păreți că vă interesați de mine, deși interesul dumneavoastră nu s-a vădit pînă acum decît prin suferință, nu-mi refuzați o ultimă satisfacție : spuneți-mi numele preșe-

dintelui clubului, ca să pot afla, în sfârșit, cine l-a ucis pe bietul meu tată.

Villefort căută, ca năuc, mînerul ușii. Valentine, înțelegînd înaintea tuturor răspunsul bătrînului pentru că zărise adeseori pe brațul lui urmele a două lovituri de spadă, se dădu cu un pas înapoi.

— În numele cerului, domnișoară ! spuse Franz, adresîndu-se logodnicei sale, veniți-mi în ajutor ca să pot afla numele omului care m-a lăsat orfan pe cînd aveam doi ani !

Valentine rămase neclintită și mută.

— Haide, domnule, spuse Villefort, crede-mă pe mine, nu mai prelungi scena asta oribilă. De altfel, numele au fost ascunse dinadins. Nici chiar tata nu-l cunoștea pe președinte, și chiar dacă l-ar fi cunoscut n-ar putea să spună cum îl chema : numele proprii nu se găsesc în dicționar.

— Nenorocire ! strigă Franz. Singura nădejde care m-a sprijinit în tot timpul lecturii și care mi-a dat putere să ajung pînă la capăt era să cunosc numele celui ce mi-a ucis tatăl ! Domnule, domnule ! strigă el întorcîndu-se spre Noirtier, în numele cerului ! Faceți tot ce puteți... Ajungeți, vă rog, pînă la a-mi arăta, pînă la a mă face să înțeleg...

— Da, răspunse Noirtier.

— Domnișoară, domnișoară, strigă Franz, bunicul dumneavoastră mi-a făcut semn că ar putea să mi-l arăte... pe omul acela... ajutați-mă... înțelegeți... dați-mi ajutor.

Noirtier privi dicționarul.

Franz îl luă, prins de un tremur nervos și rosti rînd pe rînd literele alfabetului, pînă la E.

La litera aceasta bătrînul făcu semn că da.

— E, repetă Franz.

Degetul tînărului alunecă de-a lungul cuvîntelor. Dar la toate, Noirtier răspundea printr-un semn negativ.

Valentine își ascundea fața în mîini.

În sfârșit Franz ajunse la cuvîntul EU.

— Da, făcu bătrînul.

— Dumneavoastră ! strigă Franz, îngrozit. Dumneavoastră, domnule Noirtier ! Dumneavoastră l-ați ucis pe tata !

— Da, răspunse Noirtier fixînd asupra tînărului o privire măreață.

Franz se prăbuși într-un fotoliu.

Villefort deschise ușa și fugi, căci îi dăduse prin mînte să înăbușe și puțina viață care mai rămăsese încă în inima teribilă a bătrînului.

Între timp, domnul Cavalcanti tatăl plecase să-și reia slujba, nu în armata majestății sale împăratul Austriei, ci la ruleta cazinoului băilor din Lucca, ruletă căreia îi era unul dintre cei mai nelipsiți adoratori.

Se înțelege de la sine că luase cu cea mai conștiințioasă exactitate pînă și ultimul pitac din suma ce-i fusese încuviințată pentru călătorie și pentru răsplata felului măreț și solemn în care-și jucase rolul de tată.

Domnul Andrea moștenise la plecare toate actele care dovedeau că avea într-adevăr cinstea de a fi feciorul marchizului Bartolomeo și al marchizei Oliva Corsinari.

Așadar, aproape prinsese rădăcini în societatea pariziană, care-i primește cu atîta ușurință pe străini și îi tratează nu după cum sînt, ci după cum vor ei să fie.

De altfel, ce i se cere unui tînăr la Paris ?

Să știe oarecum să vorbească, să fie îmbrăcat cum se cuvine, să fie bun jucător și să plătească în aur.

Se înțelege de la sine că unui tînăr străin i se cer și mai puține decît unui parizian.

Andrea cîștigase deci, în două săptămîni de zile, o situație destul de frumoasă. I se spunea domnule conte, se vorbea despre el că ar avea un venit de cincizeci de mii de livre și se discuta despre comorile nesfîrșite ale tatălui său, îngropate, după cîte se părea, în carierele din Saravezza.

Un savant, în fața căruia fusese pomenit acest din urmă lucru, declară că văzuse carierele în chestiune, ceea ce dădu o mare greutate afirmațiilor, pînă atunci îndoielnice, și care de atunci păsură pe deplin reale.

Aici ajunsese Andrea în cercul societății pariziene, unde l-am introdus pe cititor, cînd Monte-Cristo veni într-o seară în vizită la domnul Danglars. Bancherul nu era acasă, dar i se propuse contelui să poștească la baroană care primea vizite, și el se învoi.

De cînd avusese loc ospățul din Auteuil și întîmplările care urmaseră după el, doamna Danglars treșărea de cîte ori auzea rîstindu-se numele lui Monte-Cristo. Iar dacă prezența contelui nu urma după roștirea numelui său, atunci baroana simțea că i se face rău. Dacă, dimpotrivă, contele se iveaua, înfățișarea lui prietenoasă, ochii strălucitori, bunăvoința și chiar curtenia lui față de doamna Danglars îi alungau de îndată pînă și ultima urmă de teamă. Atunci baroanei i se părea cu neputință ca un bărbat atît de încîntător la înfățișare să poată nutri gînduri dușmănoase împotriva ei. De altfel, inimile cele mai corupte nu pot crede în rău decît dacă își dau seama că ar fi mînat de un interes oarecare: răul fără rost și fără cauză le face silă, ca un lucru nefiresc.

Cînd Monte-Cristo intră în buduarul unde ne-am mai introdus odată cititorii și unde baroana urmărea cu o privire destul de neliniștită desenele pe care i le întindea fiică-sa, după ce le privise împreună cu domnul Cavalcanti fiul, venirea lui își produse efectul obișnuit. Baroana, după ce se neliniștise puțin auzindu-i numele, îl primi chiar surîzătoare.

Monte-Cristo îmbrățișă dintr-o privire întreaga scenă.

Lîngă baroană, Eugénie stătea aproape întinsă pe o canapeluță, în timp ce Cavalcanti fiul, rămăsese în picioare în fața ei.

Cavalcanti, înveșmîntat în negru ca un erou din Goethe, cu pantofi de lac și ciorapi de mătase albi ajurați, își trecea prin pletele blonde o mîna destul de albă și de îngrijită, împodobită cu un diamant scînteietor, pe care, cu toate sfaturile lui Monte-Cristo, vanitosul tînăr ținuse cu tot dinadinsul să și-l pună pe degetul mic.

Gestul și-l însoțea cu priviri ucigătoare aruncate domnișoarei Danglars și cu suspine trimise la aceeași adresă ca și privirile.

Domnișoara Danglars era mereu aceeași, adică frumoasă, rece și ironică. Nici una dintre privirile sau dintre suspinele lui Andrea nu-i scăpa; s-ar fi spus că ele alunecau pe platoșa Minervei, platoșă despre care filozofii susțin că, pe vremuri, i-a acoperit pieptul lui Sapho.

Eugénie îl salută cu răceală pe conte și folosi primele minute ale convorbirii ca să se retragă în salonul ei de muzică, de unde în curînd, două glasuri voioase și zgomotoase, amestecate cu primele acorduri ale unui pian, îi arătară lui Monte-Cristo că domnișoarei Danglars îi plăcea mai mult tovărășia domnișoarei Louise d'Armilly, profesoara ei de muzică, decît tovărășia lui și a domnului Cavalcanti.

Și atunci mai ales, tot vorbind cu doamna Danglars și pîrînd absorbit de farmecul convorbirii, contele observă stăruința deosebită a lui Andrea Cavalcanti, felul lui de a asculta muzica la ușa pe care nu îndrăznea s-o deschidă, și stăruința lui de a-și arăta admirația.

Peste puțin timp intră și bancherul. E drept că prima privire el și-o îndreptă spre Monte-Cristo, dar pe cea de a doua i-o dăruie lui Andrea.

Cît despre soție, Danglars îi trimise un salut dintre acelea adresate de unii soți soțiilor lor, și pe care cei necăsătoriti nu le-ar putea înțelege decît dacă s-ar publica un cod foarte amănunțit al căsnicieii.

— Oare domnișoarele nu te-au poftit să cînti împreună cu ele? îl întrebă Danglars pe Andrea.

— Vai! nu, domnule, răspunse Andrea cu un suspin și mai remarcabil decît cele de mai înainte.

Danglars se duse numaidecît la ușă și o deschise.

Atunci fură văzute cele două fete, stînd pe același scaun, în fața pianului. Ele cîntau fiecare cu o mînă, așa cum, obișnuindu-se din joacă, ajunseseră să se priceapă foarte bine.

Domnișoara d'Armilly, care fu văzută atunci formînd împreună cu Eugénie și datorită cadrului ușii, unul dintre acele tablouri vii cum se fac adeseori în Germania, era de o frumusețe deosebită, sau mai curînd de o drăgălășenie nespusă. Era una dintre acele femei mici și blonde ca niște zîne, cu păr lung și buclat căzîndu-i pe un gît ca de lebădă, asemenea fecioarelor pictate odinioară de Perugino ; ochii ei păreau cerniți de osteneală. Se spunea că suferea de plămîni și că, asemenea Antoniei din *Vioara din Cremona*, avea să-și dea sufletul, într-o bună zi, cîntînd.

Monte-Cristo aruncă o privire rapidă și curioasă în gineceul acesta ; era pentru prima dată cînd o vedea pe domnișoara d'Armilly, despre care auzise adeseori vorbindu-se în casa lui Danglars.

— De ce nu ne primiți și pe noi ? o întrebă bancherul pe fiică-sa.

Apoi îl duse pe Andrea în salonaș și, fie din întîmplare, fie dinadins, închise în așa fel ușa după el, încît din locul unde stăteau, Monte-Cristo și baroana nu mai puteau vedea nimic. Dar pentru că baronul îl urmăse pe Andrea, doamna Danglars păru că nici nu ia în seamă faptul acesta.

Curînd, contele auzi vocea lui Andrea răsunînd și acordurile pianului acompaniînd un cîntec corsican.

În timp ce Monte-Cristo asculta zîmbind cîntecul care-l făcea să uite de Andrea și să-și amintească de Benedetto, doamna Danglars lăudă tăria sufletească a soțului ei care, chiar în dimineața aceea, pierduse într-un faliment al unor bancheri din Milano, trei sau patru sute de mii de franci.

Și într-adevăr, lauda era meritată ; căci, dacă Monte-Cristo n-ar fi aflat de la baroană sau poate prin vreunul din miștoacele pe care le avea el de a afla totul, chipul baronului nu i-ar fi arătat nimic.

— Bun, gîndi Monte-Cristo. A început să-și ascundă pierderile : acum o lună se lăuda cu ele.

Apoi spuse cu glas tare :

— Domnul Danglars cunoaște atât de bine bursa, doamnă, încît va recîștiga mereu ceea ce ar putea să piardă în altă parte.

— Văd că dumneavoastră greșiți ca și ceilalți, răs. punse doamna Danglars.

— Cum greșesc ? întrebă Monte-Cristo.

— Crezînd că domnul Danglars joacă la bursă pe cînd, dimpotrivă, el nu joacă niciodată.

— Adevărat, doamnă, îmi aduc aminte că și domnul Debray mi-a spus... Dar fiindcă veni vorba, ce-i cu domnul Debray ? Nu l-am mai văzut de vreo trei sau patru zile.

— Nici eu nu l-am mai văzut, răspunse doamna Danglars, cu o îndrăzneală nemaipomenită. Dar ați început o frază pe care ați lăsat-o neterminată.

— Care anume ?

— Susțineți că domnul Debray v-a spus...

— Adevărat ; domnul Debray mi-a spus că pe dumneavoastră vă pasionează jocul...

— Mărturisesc, am avut toana asta cîtăva vreme, dar acum n-o mai am.

— Și rău faceți, doamnă. Roata norocului e schimbătoare ; dacă aș fi femeie iar soarta ar voi să mai fiu și soție de bancher, oricîtă încredere aș avea în norocul soțului meu — căci în speculații, după cum știți, totul e noroc sau nenoroc — ei bine, după cum vă spun, oricîtă încredere aș avea în norocul soțului meu, tot aș începe prin a-mi asigura o avere independentă, chiar dacă ar fi s-o cîștig punîndu-mi interesele în mîini pe care soțul nu le-ar cunoaște.

Doamna Danglars roși fără să vrea.

— Iată, continuă Monte-Cristo ca și cum n-ar fi observat nimic, se vorbește despre o lovitură splendidă care s-a dat ieri cu bonurile de Neapole.

— N-am astfel de bonuri, spuse repede baroana. Și n-am avut niciodată. Dar mi se pare că am vorbit destul despre bursă, domnule conte, și am început să semănăm cu niște agenți de schimb. Hai să vorbim

puțin despre bieții Villefort, atît de crunt loviți de soartă...

— Dar ce li s-a întîmplat ? întrebă Monle-Cristo cu o naivitate desăvîrșită.

— Cred că știți ; după ce l-au pierdut pe domnul de Saint Méran la trei sau patru zile după plecarea lui, au pierdut-o acum pe marchiză, la trei sau patru zile după sosire.

— Adevărat, spuse Monte-Cristo, am aflat și eu. Dar cum îi spune Clodius lui Hamlet, asta e o lege a naturii : părinții lor au murit mai înainte și ei i-au plîns ; iar ei vor muri înaintea fiilor lor și fiii îi vor plînge.

— Dar nu-i numai atît.

— Cum nu-i numai atît ?

— Nu. Știți că trebuiau să-și mărite fiica...

— Cu domnul Franz d'Épinay... Nu se mai face nunta ?

— Ieri dîmineață, după cîte se pare, Franz și-a luat înapoi cuvîntul.

— Așa ?... Care sînt cauzele rupturii ?

— Nu știu.

— Ce veste mi-ați dat, doamnă !... Și domnul de Villefort, cum îndură el toate nenorocirile astea ?

— Așa cum face totdeauna, ca un filozof.

În clipa aceea Danglars reintră, singur.

— L-ai lăsat pe domnul Cavalcanti cu fiica noastră ? întrebă baroana.

— Și pe domnișoara d'Armilly drept cine o iei ? făcu baronul.

Apoi, întorcîndu-se spre Monte-Cristo :

— E un tînăr încîntător prințul Cavalcanti, nu-i așa, domnule conte ?... Numai că, e cu adevărat prinț ?

— Nu garantez, răspunse Monte-Cristo. Tatăl lui mi-a fost prezentat ca marchiz, iar el va fi conțe. Dar cred că nu prea are mare pretenție la titlu.

— De ce ? se miră bancherul. Dacă e prinț, nu face bine că nu se mîndrește cu asta. Fiecare cu dreptul lui. Mie nu-mi place să se renege origina cuiva.

— Dumneata ești un democrat pur, spuse Monte-Cristo, zîmbind.

— Ia seama la ce te expui, se amestecă baroana. Dacă domnul de Morcerf ar veni din întâmplare, l-ar găsi pe domnul Cavalcanti într-o cameră unde el, logodnicul Eugéniei, n-a avut voie niciodată să intre...

— Bine faci că spui „din întâmplare“, răspunse bancherul, fiindcă s-ar putea spune, cu drept cuvînt, că numai întâmplarea îl aduce pe aici, atît de rar vine.

— În sfîrșit, dacă ar veni și l-ar găsi pe tînăr lîngă fiica noastră, ar putea fi nemulțumit.

— El? Vai de mine, cum te mai înșeli; domnul Albert nu ne face cinstea de a fi gelos pe logodnica lui, pentru că nu o iubește destul. De altfel, ce-mi pasă mie dacă e nemulțumit sau nu?

— Cu toate astea, la punctul unde am ajuns...

— Da, la punctul unde am ajuns: vrei să știi la ce punct am ajuns? La baletul maică-si a dansat o singură dată cu Eugénie, în timp ce domnul Cavalcanti a dansat de trei ori cu ea și Albert nici n-a observat măcar.

— Domnul viconte Albert de Morcerf, anunță valetul.

Baroana se ridică repede. Era cît p-aci să intre în salonaș, să îi dea de veste fiică-si, dar Danglars o opri, apucînd-o de braț.

— Lasă, îi spuse el.

Ea îl privi mirată.

Monte-Cristo se făcu că nu bagă de seamă scena aceasta.

Albert intră foarte chipeș și foarte vesel. O salută pe baroană cu o plecăciune adîncă, pe Danglars cu familiaritate și pe Monte-Cristo cu simpatie; apoi întorcîndu-se spre baroană îi spuse:

— Imi îngăduiți, doamnă, să vă întreb de sănătatea domnișoarei Danglars?

— Se simte foarte bine, domnule, răspunse repede Danglars. Totmai face muzică în salonaș, cu domnul Cavalcanti.

Albert își păstră aerul calm și nepăsător. Poate îl încerca o ciudă lăuntrică ; dar simțea privirea lui Monte-Cristo ațintită asupra lui.

— Domnul Cavalcanti are o voce foarte frumoasă de tenor spuse el, iar domnișoara Eugénie e o soprană minunată, fără să mai punem la socoteală că știe să cînte la pian ca Thalberg. Trebuie să fie un concert încîntător.

— Adevărul e că se potrivesc de minune, spuse Danglars.

Albert păru a nu lua în seamă subînțelesul acestor cuvinte, atît de grosolane totuși, încît doamna Danglars se roși.

— Și eu sînt muzicant, cel puțin după cît spun profesorii mei, continuă tînărul. Dar, ciudat lucru, nu mi-am putut potrivi niciodată vocea cu o altă voce, iar cu vocile de soprane mai ales și mai puțin decît cu oricare altele.

Danglars zîmbi ușor, ca și cum ar fi vrut să spună : supără-te !

— De aceea — adăugă el, nădăjduind fără în-
doială să-și atingă scopul dorit — prințul și fiica mea au fost admirați ieri de toată lumea. N-ai fost ieri aici, domnule de Morcerf ?

— Care prinț ? întrebă Albert.

— Prințul Cavalcanti, urmă Danglars, care se în-
căpățîna mereu să-i dea titlul acesta lui Cavalcanti.

— Iertați-mă, răspunse Albert, dar nu știam că ar fi prinț. Prințul Cavalcanti a cîntat ieri cu domnișoara Eugénie ? Trebuie să fi fost cu adevărat încîntători și rău îmi pare că nu i-am auzit. Dar n-am putut răspunde invitației dumneavoastră, fiindcă am fost nevoit să o însoțesc pe doamna de Morcerf la baroana de Chateau-Renaud, mama, unde cîntau Germanii.

Apoi după o clipă de tăcere, și ca și cum ar fi vorbit într-o doară, Morcerf repetă :

— Imi îngăduiți să-i prezint omagiile mele domnișoarei Danglars ?

— Așteaptă, așteaptă te rog, îl opri bancherul. Nu

auzi ce cavatină frumoasă ? Ta, ta, ta, ta, ti, ta, ti, ta, ta ; e încântător, și se termină acum. Numai o clipă : foarte bine ! Bravo ! Bravi ! Brava !

Și bancherul începu să aplaude din toate puterile.

— Adevărat, spuse Albert, e încântător, și nu se poate să înțeleagă cineva mai bine muzica din țara lui decît o înțelege prințul Cavalcanti. Parcă prinț ați spus, nu-i așa ? Altminteri, chiar dacă n-ar fi prinț, are să fie făcut prinț, fiindcă asta nu-i de loc greu în Italia. Dar, ca să ne întoarcem la minunații noștri cîntăreți, ar trebui să ne faceți o plăcere, domnule Danglars : ar fi bine să-i rugați pe domnișoara Danglars și pe domnul Cavalcanti să înceapă încă o bucată, fără să le spuneți că e un străin aici. Să ascuți muzica de la o depărtare oarecare, din umbră, fără să fii văzut, fără să vezi și, prin urmare, fără să-l stînjenești pe muzicantul care poate, astfel, să-și dea drumul întregului instinct al geniului său, sau întregului avînt al inimii sale, e foarte plăcut.

De data asta Danglars fu buimăcit de calmul tînărului Morcerf.

El îl luă pe Monte-Cristo de o parte.

— Ce zici despre îndrăgostitul nostru ? îl întrebă el.

— La naiba ! Mi se pare rece, nici vorbă, dar ce să-i faci ; odată ce v-ați legat...

— Fără îndoială că m-am legat, dar să-mi dau fiica unui bărbat care o iubește, nu unuia care n-o iubește de loc. Uitați-vă la Albert : e rece ca marmora și trufaș ca taică-su. Dacă ar fi bogat, dacă ar avea averea familiei Cavalcanti, mai treacă-meargă. Pe cîntea mea, n-am întreat-o pe fată. Dar dacă ea ar avea gust...

— Nu știu dacă prietenia pentru el mă orbește, răspunse Monte-Cristo, dar vă asigur că domnul de Morcerf e un tînăr încântător, care o s-o ferească pe fiica dumneavoastră și care, mai curînd sau mai tîrziu va fi cineva. Iar situația tatălui său, orice s-ar spune, e cum nu se poate mai bună.

— Hm ! făcu Danglars.

— De ce vă îndoiți ?

— Știi, are trecutul... trecutul ăsta întunecos.

— Dar trecutul tatălui nu-l interesează pe fiu.

— Ba da, ba da !

— Haide, nu vă întărîtați singur. Acum o lună găseați căsătoria asta foarte bună... Înțelegeți, îmi pare nespus de rău, deoarece tînărul Cavalcanti, pe care, vă repet, nu-l cunosc de loc, v-a fost prezentat de mine.

— Il cunosc eu și asta mi-e de-ajuns, răspunse Danglars.

— Il cunoașteți ? Așadar ați luat informații asupra lui ? întrebă Monte-Cristo.

— Ce nevoie am de informații ? Nu pot să-mi dau seama dintr-o ochire cu cine am de-a face ? Mai întii e bogat...

— Eu nu v-aș asigura.

— Și totuși, răspundeți pentru el ?

— E vorba de cincizeci de mii de livre, o nimica toată...

— Are o educație aleasă.

— Hm ! făcu Monte-Cristo, la rîndul său.

— E muzicant.

— Toți italienii sînt muzicanți.

— Mi se pare, conte, că sînteți cam nedrept cu tînărul...

— Mărturisesc, mă supără că știindu-vă angajamentele față de Morcerf, vine așa să se pună împotriva și să abuzeze de averea lui.

Danglars începu să rîdă.

— Ce mai puritan sînteți ! Dar asta se întîmplă în fiecare zi în lume.

— Cu toate astea nu puteți s-o rupeți așa, dragă domnule Danglars. Morcerfii se bizuie pe căsătoria discutată.

— Se bizuie pe ea ?

— Sigur.

— Atunci să se lămurească. Strecurați-l cîteva cuvinte tatălui, dragă conte, dumneavoastră care vă aveți atît de bine cu ei.

— Eu? Unde naiba ați văzut așa?

— La bal, mi se pare. Cum! Contesa, mîndra Mercedes, disprețuitoarea catalană, care abia catadixeste să deschidă gura față de cunoștințele cele mai vechi, v-a luat de braț, a ieșit cu dumneavoastră în grădină, s-a plîmbat pe aleile lăturalnice și n-a reapărut decît după o jumătate de ceas.

— Baroane, baroane — spuse Albert — nu ne lăsați să ascultăm: ce barbarie pentru un meloman!

— Bine, bine, domnule ironic, răspunse Danglars. Apoi, întorcîndu-se spre Monte-Cristo:

— Vreți să-i spuneți lui Morcerf tatăl?

— Cu plăcere, dacă doriți.

— Dar aș vrea de data asta să fie lămurit și definitiv. Mai ales să ceară mîna fiicei mele, să fixeze o dată, să arate cîți bani vrea, ca să ne putem înțelege sau să ne putem certa. Înțelegeți însă, fără amînări.

— Bine, așa am să fac.

— N-o să vă spun că îl aștept cu plăcere, dar, oricum, îl aștept; știți, un bancher trebuie să fie sclavul cuvîntului său.

Și Danglars suspină, la fel cum suspinase Cavalcanti fiul cu o jumătate de ceas mai înainte.

— Bravi! Bravo! Brava! strigă Morcerf, parodiindu-l pe bancher și aplaudind sfîrșitul cîntecului.

Danglars începuse să se uite cam pieziș la Albert, cînd valetul veni șî-i șopti cîteva cuvinte.

— Mă reîntorc, îi spuse bancherul lui Monte-Cristo; așteptați-mă, poate că am să vă spun ceva, îndată.

Și ieși.

Baroana profită de lipsa soțului ei ca să deschidă ușa salonașului Eugéniei și îl văzură pe Andrea sărind ca un arc de la pianul unde stătuse lîngă domnișoara Eugénie.

Albert o salută zîmbind pe domnișoara Danglars, care, fără să pară cît de cît tulburată, îi răspunse cu un salut la fel de rece ca totdeauna.

Cavalcanti păru vădit încurcat ; el îl salută pe Morcerf, care-i răspunse cu aerul cel mai neobrăzat din lume.

Apoi Albert începu să copleșească cu laude vocea domnișoarei Danglars și să arate cât îi părea de rău că nu luase parte la serata din ajun...

Cavalcanti, lăsat în pace, îl luă de o parte pe Monte-Cristo.

— Haideți, spuse doamna Danglars, destulă muzică și complimente. Veniți să luați ceaiul.

— Vino, Louise, își strigă domnișoara Danglars prietena.

Trecură în salonul vecin unde, într-adevăr, ceaiul fusese pregătit.

În clipa cînd începuseră să lase lingurițele în cești, după obiceiul englezesc, ușa se deschise și Danglars reapăru. Se vedea cât de colo că era foarte agitat.

Monte-Cristo mai cu seamă își dădu seama de agitația bancherului și-l întrebă din ochi.

— Am primit răspunsul din Grecia, spuse Danglars.

— De asta ați fost chemat ? făcu Monte Cristo.

— Da.

— Cum o mai duce regele Othon ? întrebă Albert, pe un ton cât putea mai hazliu.

Danglars îl privi pieziș fără să-i răspundă, iar Monte-Cristo se întoarse cu spatele ca să ascundă expresia de milă ce i se ivise pe față și care dispăru aproape îndată.

— O să plecăm împreună, nu-i așa ? îl întrebă Albert pe conte.

— N-am nimic împotrivă, dacă ții, răspunse acesta.

Albert nu înțelegea nimic din privirea bancherului ; de aceea, întorcîndu-se spre Monte-Cristo care înțelesese foarte bine, îl întrebă :

— Ați văzut cum s-a uitat la mine ?

— Da, răspunse contele ; găsești ceva deosebit în privirea lui ?

— Cred și eu. Dar ce-o fi vrut să spună cu veștile lui din Grecia ?

— De unde vrei să știu eu ?

— Fiindcă, după cîte îmi închipui, dumneavoastră cunoașteți multe dedesubturi din țara aceea.

Monte-Cristo zîmbi cum se zîmbește întotdeauna cînd vrei să scapi de un răspuns.

— Iată, continuă Albert, se apropie de dumneavoastră. Mă duc să-i spun domnișoarei Danglars că îmi place cameea pe care o poartă. În acest timp, tatăl va avea răgaz să vă vorbească.

— Dacă vrei să-i spui ce-ți place la ea, vorbește-i măcar despre voce, îl sfătui Monte-Cristo.

— Ba nu, asta i-o spun toți.

— Dragă viconte, trufia dumitale seamănă a neobrazare.

Albert păși spre Eugénie cu zîmbetul pe buze.

Tot atunci Danglars se plecă la urechea contelui.

— Mi-ai dat un sfat excelent, îi spuse el. Există o poveste îngrozitoare în legătură cu aceste două cuvinte; Fernand și Ianina.

— Ei așa ! făcu Monte-Cristo.

— Da, am să vă povestesc tot ; dar luați-l de aici pe tînăr ; nu m-aș mai simți de loc bine să rămîn împreună cu el, acum.

— Chiar așa o să fac. El mă însoțește. Acum tot mai e nevoie să vi-l trimit pe tatăl lui ?

— Mai mult ca oricînd.

— Bine.

Contele îi făcu semn lui Albert.

Se înclinară amîndoi dinaintea doamnelor și ieșiră. Albert părădind cu totul nepăsător față de disprețul domnișoarei Danglars, Monte-Cristo dîndu-i încă odată doamnei Danglars sfaturi cu privire la prevederea pe care trebuie s-o aibă soția unui bancher pentru a-și asigura viitorul.

Domnul Cavalcanti rămase stăpîn pe cîmpul de bătaie.

De-abia ajunseră caii contelui la colțul bulevardului, cînd Albert se întoarse spre Monte-Cristo și izbucni într-un rîs prea zgomotos ca să nu pară oarecum forțat.

— Vă voi întreba, așa cum regele Carol al XI-lea a întrebat-o pe Caterina de Medicis, după noaptea sfîntului Bartolomeu: cum vi se pare că mi-am jucat micul meu rol?

— În legătură cu ce? întrebă contele.

— În legătură cu statornicirea rivalului meu la domnul Danglars.

— Care rival?

— Pe naiba! Care rival? Protejatul dumneavoastră, domnul Andrea Cavalcanti!

— Nu face glume proaste, viconte. Eu nu-l protejiez de loc pe domnul Andrea, cel puțin pe lîngă domnul Danglars.

— Pentru asta v-aș muștra și eu dacă tînărul ar avea nevoie de protecție. Dar, din fericire pentru mine, se poate lipsi de ea.

— Cum! Crezi că-l face curte?

— Garantez că da: învîrtește niște ochi de îndrăgostit și scoate niște sunete de amarez! Năzuiește la mîna mîndrei Eugénie. Asta-i bună, am început să fac poezie! Pe onoarea mea că nu sînt eu de vină. Dar n-are a face, o repet: năzuiește la mîna mîndrei Eugénie.

— Degeaba însă, dacă gîndul ei e tot la dumneata...

— Nu vorbești așa, conte; sînt înghiontit din amîndouă părțile.

— Cum din amîndouă părțile?

— Fără îndoială : domnișoara Eugénie abia dacă mi-a răspuns, iar domnișoara d'Armilly, confindenta ei, nu mi-a răspuns de loc.

— În schimb, tatăl te adoră, spuse Monte-Cristo.

— El ! Ba dimpotrivă, el mi-a înfipt o mie de pumnale în inimă ; pumnale intrînd în mîner, e adevărat, pumnale de teatru, dar pe care le credea pe deplin reale.

— Gelozia arată dragoste.

— Da, dar eu nu sînt gelos.

— El este.

— Pe cine ? Pe Debray ?

— Nu, pe dumneata.

— Pe mine ? Pun rămășag că n-o să treacă nici opt zile și o să-mi închidă ușa în nas.

— Te înșeli, dragă viconte.

— Dați-mi o dovadă.

— Vrei ?

— Da.

— Sînt însărcinat să-l rog pe domnul conte de Morcerf să discute definitiv cu baronul.

— De către cine ?

— Chiar de către baron.

— Zău, n-o să faceți așa, nu-i așa, dragul meu conte ! se rugă Albert cu toată drăgălășenia de care era în stare.

— Te înșeli, Albert, am s-o făc, fiindcă am făgăduit.

— Atunci, spuse Albert suspinînd, se pare că ți-nești cu tot dinadinsul să mă însurați.

— Țin să mă am bine cu toată lumea. Dar ce mai e cu Debray ? Nu-l mai văd de loc pe la baroană.

— E o ceartă la mijloc.

— Cu doamna ?

— Nu, cu domnul.

— O fi observat ceva ?

— Ce glumă !

— Nu cumva îți închipui că baronul știe ? întrebă Monte-Cristo cu o naivitate fermecătoare.

— Vai de mine, dar de unde ați picat, dragă conte ?

— Din Congo, dacă vrei.

— Tot nu e destul de departe.

— Oare știu eu cum sînt soții parizieni ?

— Eh, dragă conte, soții sînt pretutindeni la fel : odată ce ai studiat un individ într-o țară oarecare, cunoști întreaga rasă.

— Dar din ce cauză s-o fi certat Danglars cu Debray ? Păreau că se înțeleg foarte bine, făcu Monte-Cristo cu tot atîta naivitate.

— Știți, intrăm în misterele lui Isis, și eu nu sînt inițiat. Cînd domnul Cavalcanti fiul va face parte din familie întrebați-l pe el.

Trăsura se opri.

— Iată că am ajuns, spuse Monte-Cristo. Nu e decît zece și jumătate. Hai la mine.

— Cu plăcere.

— O să te ducă acasă trăsura mea.

— Nu, mulțumesc. Cred că ne-a urmat și cupeul meu.

— Adevărat, spuse Monte-Cristo, sărind jos, iată că a și sosit.

Intrară amîndoi în casă. Salonul era luminat. Se opriră acolo.

— Fă-ne ceai, Baptistin, porunci Monte-Cristo.

Baptistin ieși fără să scoată un cuvînt. După două secunde reapăru cu o tavă gata pregătită și care, asemeni unei gustări din basme, părea ieșită din pămînt.

— Ce admir la dumneavoastră, dragul meu conte, spuse Morcerf, nu e bogăția pe care o aveți : poate că există oameni și mai bogați decît dumneavoastră. Și nici spiritul : Beaumarchais nu avea mai mult, dar avea tot atît. Vă admir felul cum sînteți servit, fără să vi se răspundă un cuvînt, pe dată, într-o secundă, ca și cum s-ar ghici ce doriți, după cum sunați și ca și cum ce vreți ar fi totdeauna gata.

— E oarecum adevărat ce spui. Mi se cunosc obiceiurile. De pildă, ai să vezi: nu vrei să faci ceva în timp ce-ți bei ceaiul?

— Aș vrea să fumez.

Monte-Cristo se apropie de gong și lovi o dată.

Peste o clipă se deschise o ușă specială și Ali se ivi aducînd două ciubucuri pline, vîrf cu cel mai bun tutun latakie.

— E o minune! spuse Albert.

— Da de unde, e foarte simplu, urmă Monte-Cristo. Ali știe că atunci cînd îmi beau ceaiul sau cafeaua, am obicei să fumez; el știe că am cerut ceaiul, știe că am venit împreună cu dumneata, aude că îl chem, bănuiește pentru ce, și cum e născut într-o țară unde ospitalitatea se dovedește mai ales cu pipa, în locul unui ciubuc, ne aduce două.

— Fără îndoială că asta e o explicație ca oricare alta; dar nu e mai puțin adevărat că numai dumneavoastră... Dar ce aud?

Și Albert se aplecă spre ușa prin care, într-adevăr, pătrundeau sunete asemănătoare cu ale unei chitare.

— Pe cîntea mea, dragă viconte, ai parte numai de muzică în seara asta. Abia ai scăpat de pianul domnișoarei Danglars ca să dai peste guzla Haydéei.

— Haydée! Ce nume minunat! Există deci pe lume femei pe care le cheamă cu adevărat Haydée, și nu numai în poemele lordului Byron?

— Sigur că da; Haydée e un nume foarte rar în Franța, dar destul de obișnuit în Albania și în Epir. E ca și cum ai spune, de pildă, neprihănire, pudoare, nevinovăție. E un fel de nume de botez, cum spuneți voi, parizienii.

— Cît e de încîntător! se minună Albert. Cît aș vrea să le văd pe franțuzoaicele noastre numindu-se domnișoara Bunătate, domnișoara Tăcere, domnișoara Milă Creștinească! Dar ia spuneți-mi, dacă domnișoara Danglars, în loc să se numească Claire-Marie-Eugénie, așa cum se numește, s-ar numi domnișoara Neprihănire-Pudoare-Nevinovăție Danglars,

nu-i așa că ar face o impresie grozavă în publicarea strigărilor de căsătorie ?

— Nebunule ! zîmbi contele, nu glumi atît de tare. Ar putea să te audă Haydée.

— Și s-ar supăra ?

— De loc, răspunse contele, cu aerul său măreț.

— E o ființă bună ? întrebă Albert.

— Nu e vorba de bunătate, ci de datorie : o sclavă nu se supără niciodată pe stăpînul ei.

— Nu zău ! Glumiți peșemne. Parcă mai există acum sclave ?

— Sigur că da, din moment ce Haydée îmi e sclavă.

— Zău, nu faceți și n-aveți nimic asemănător cu ceilalți oameni ; sclava domnului conte de Monte-Cristo ! E o situație în Franța. După felul în care minuiți banii, trebuie să fie un loc care prețuiește o sută de mii de taleri pe an.

— O sută de mii de taleri ? Biata copilă a avut mai mult decît atît. Ea s-a născut deasupra unor comori pe lîngă care cele din *O mie și una de nopți* sînt nimica toată.

— E o prințesă adevărată ?

— Precum zici, și încă una dintre cele mai de seamă din țara ei.

— Bănuiam eu. Dar cum poate deveni o prințesă, sclavă ?

— Oare cum a devenit Dionisie tiranul învățător ? Hazardul războiului, dragă viconte, nestatornicia Sorții.

— Și numele ei e o taină ?

— Pentru restul lumii, da ; dar pentru dumneata, dragă viconte, care mi-ești prieten și știi să taci, nu-i așa, dacă îmi vei făgădui să taci...

— Pe cuvînt de onoare !

— Cunoști povestea Pașei din Ianina ?

— A lui Ali Tebelin ? Fără îndoială, fiindcă tata s-a îmbogățit fiind în slujba lui.

— Adevărat, uitasem !

— Și ce-i este Haydée lui Ali Tebelin ?

— Numai fiică.

— Cum ? Fiica lui Ali-Pașa ?

— Și a frumoasei Vasiliki.

— Și e sclava dumneavoastră ?

— Da.

— Cum asta ?

— Drace ! Într-o zi cînd treceam prin piața Constantinopolului, am cumpărat-o.

— Minunat ! Cu dumneavoastră, dragă conte, nu se trăiește, se visează. Acum, ascultați-mă : ce am să vă cer e cu totul nepotrivit.

— Totuși, spune.

— Fiindcă ieșiți împreună cu ea, fiindcă o duceți la Operă...

— Ei ?

— Pot să culez să vă cer...

— Poți să cutezi să-mi ceri orice.

— Ei bine ! Dragă conte, prezentați-mă prințesei dumneavoastră.

— Cu plăcere. Dar am să-ți pun două condiții.

— Le primesc dinainte.

— Prima este să nu destăinuiești nimănui că ai cunoscut-o.

— Foarte bine ! (Morcerf întinse mîna) Jur !

— A doua, să nu-i spui că tatăl dumitale a fost în slujba tatălui ei.

— Jur și asta.

— Minunat, viconte. N-ai să-ți uiți jurămintele, nu-i așa ?

— Puteți fi sigur.

Contele lovi din nou în gong. Ali reapăru.

— Anunț-o pe Haydée, îi spuse contele, că voi veni să-mi iau cafeaua cu ea. Și fă-o să înțeleagă că îi cer îngăduința de a-i prezenta pe unul dintre prietenii mei.

Ali făcu o plecăciune și ieși.

— Atunci ne-am înțeles. Nu poți nici o întrebare directă, dragă viconte. Dacă vrei să afli ceva, întreabă-mă pe mine și eu o voi întreba pe ea.

— Ne-am înțeles.

Ali reapăru pentru a treia oară și ținu draperia ridicată, pentru a le arăta stăpînului și lui Albert că puteau să treacă.

— Să intrăm, spuse Monte-Cristo.

Albert își trecu mîna prin păr și își răsuci mustața. Conteale își luă pălăria, își puse mînușile și porni înaintea lui Albert, spre apartamentul pe care Ali îl păzea ca o santinelă, iar trei cameriste franceze, sub comanda lui Myrtho, îl apărau, ca pe o redută.

Haydée aștepta în prima încăpere, adică în salo, cu ochii măriți de uimire, fiindcă era prima dată cînd un alt bărbat în afară de Monte-Cristo pătrundea pînă la ea. Stătea pe o sofa, într-un ungher, cu picioarele cruciș, și se cuibărise, ca să spunem așa, în mătăsurile vărgate și brodate, cele mai scumpe din orient. Lîngă ea se afla guzla ale cărei sunete o dăduseră de gol. Așa cum stătea, Haydée era încîntătoare.

Zărimdu-l pe Monte-Cristo, ea se ridică cu acel zîmbet dublu de fiică și de amantă pe care numai ea îl avea. Monte-Cristo se apropie și întinse mîna pe care, ca de obicei, Haydée își apăsă buzele.

Albert rămase lîngă ușă, vrăjit de farmecul frumuseții acesteia neobișnuite pe care o vedea pentru prima oară și despre care nu se putea avea nici măcar idee în Franța.

— Pe cine mi-l aduci? îl întrebă Haydée în limba greacă modernă, pe Monte-Cristo. E un frate, un prieten, o simplă cunoștință, sau un dușman?

— Un prieten, răspunse Monte-Cristo în aceeași limbă.

— Cum îl cheamă?

— Conteale Albert. E același pe care l-am scăpat din mîinile bandiților la Roma.

— În ce limbă vrei să-i vorbesc?

Monte-Cristo se întoarse spre Albert.

— Cunoști greaca modernă? întrebă el.

— Vai! dragă conte, nu cunosc nici măcar greaca veche, răspunse Albert. Niciodată Homer și Platon n-au avut un școlar mai nepriceput și, aș îndrăzni chiar să spun, mai vrednic de dispreț decât mine.

— Atunci — spuse Haydée, arătînd prin ce spunea că înțelesese întrebarea lui Monte-Cristo și răspunsul lui Albert — voi vorbi franțuzește sau italienește, dacă, bineînțeles, stăpînul vrea să vorbesc așa.

Monte-Cristo chibzui o clipă:

— Vei vorbi italienește, îi spuse el.

— E păcat că nu înțelegi greaca modernă sau greaca veche, căci Haydée le vorbește minunat pe amîndouă. Biata copilă va fi nevoită să ne vorbească italienește, și asta îți va da poate o falsă idee despre ea.

El îi făcu semn Haydéei.

— Fii binevenit, prietene care vii împreună cu domnul și stăpînul meu, spuse tînăra într-o toscană desăvîrșită, cu plăcutul accent roman care face limba lui Dante la fel de sonoră ca și limba lui Homer. Ali! Adu cafele și pipe!

Și Haydée îi făcu un semn cu mîna lui Albert să se apropie, în timp ce Ali pleca să îndeplinească poruncile tinerei sale stăpîne.

Monte-Cristo îi arătă lui Albert două scaune care se puteau strînge. Își luară fiecare cîte un scaun și se apropiară de un fel de mescioară rotundă, în al cărei mijloc se găsea o narghilea înconjurată cu flori naturale, desene și note muzicale.

Ali se reîntoarce aducînd cafeaua și ciubucurile. Cît despre Baptistin, el nu avea voie să intre în partea aceasta a locuinței.

Albert înapoie pipa pe care i-o întinsese nubianul.

— Ia, îl îndemnă Monte-Cristo, Haydée e aproape la fel de civilizată ca și o pariziană: havana nu-i place, fiindcă nu-i plac mirosurile urîte. Dar tutunul de orient, după cum știi, e parfumat.

Ali ieși.

Ceștile de cafea erau pregătite; numai că pentru Albert adăugaseră și o zaharniță. Monte-Cristo și Haydée sorbeau cafeaua arabă așa cum o beau arabii, adică fără zahăr.

Haydée întinse mina, luă cu vîrfurile degetelor ei trandafirii și prelungi ceașca de porțelan japonez și o duse la gură cu plăcerea naivă a unui copil care bea sau mănîncă ceva tare plăcut.

În același timp intrară două femei aducînd alte două tăvi încărcate cu înghețată și șerbeturi, pe care le depuseră pe două mescioare făcute dinadins pentru asta.

— Dragă conte, și dumneavoastră, signora, spuse Albert italienește, iertați-mi încremenirea. Sînt pe deplin buimăcit, dar am dreptate să fiu așa. Iată că în mijlocul Parisului regăsesc orientul, adevăratul orient, nu așa cum din nefericire l-am văzut eu, ci așa cum l-am visat. Mai adineauri auzeam huruitul tramcarelor și clopoței vînzătorilor de limonadă. Signora!... De ce nu știu să vorbesc grecește! Convorbirea cu dumneavoastră, unită cu feeria care mă înconjură, ar face împreună o seară de care mi-aș aminti întotdeauna!

— Știu destul de bine italienește ca să vorbesc cu dumneavoastră, domnule, răspunse Haydée liniștită. Iar dacă iubiți orientul, am să fac tot ce am să pot ca să-l regăsiți aici.

— Despre ce aș putea să vorbesc? îl întrebă Albert în șoaptă pe Monte-Cristo.

— Despe ce vrei: despre țara, despre copilăria și despre amintirile ei; apoi, dacă-ți place mai mult, despre Roma, despre Neapole sau despre Florența.

— Ar fi păcat să ai în față o grecoaică și să-i vorbești despre tot ce i-ai putea vorbi unei pariziene, făcu Albert. Dați-mi voie să-i vorbesc despre orient.

— N-ai decît, dragă Albert. E subiectul care îi place și ei cel mai mult.

Albert se reîntoarce spre Haydée.

— La ce vîrstă a plecat signora din Grecia ? o întrebă el.

— La cinci ani, răspunse Haydée.

— Și nu v-ați uitat patria ?

— Cînd închid ochii, revăd tot ce am văzut. Există două feluri de priviri : privirea trupului și privirea sufletului. Privirea trupului poate uita uneori, dar cea a sufletului își amintește întotdeauna.

— Și care e vremea cea mai îndepărtată de care vă puteți aminti ?

— Cînd abia puteam să umblu. Mama, care se numea Vasiliki (Vasiliki înseamnă regească, adăugă tinăra, înălțîndu-și hruntea), mama mă luă de mîină și amîndouă, acoperite de-un văl, după ce puneam în fundul pungii tot aurul pe care-l aveam, ne duceam să cerem de pomană pentru prizonieri, spanînd :

„Cine pe săraci ajută, pe Dumnezeu împrumută“. Apoi, cînd aveam punga plină, ne reîntorceam la palat, și, fără să-i spunem nimic tatii, trimiteam toți banii care ni se dăruiseră fiind luate drept două femei sărmene, la starețul mănăstirii, care îi împărțea prizonierilor.

— Și cîți ani aveăți pe atunci ?

— Trei ani, spuse Haydée.

— Atunci vă amintiți de tot ce s-a întîmplat în preajma dumneavoastră la vîrsta de trei ani ?

— N-am uitat nimic !

— Conte, șopti Morcerf, ar trebui să-i îngăduiți signorei să ne spună cîte ceva din povestea ei. M-ați oprit să-i vorbesc despre tata, dar poate că-mi va vorbi ea despre el, și nu vă închipuiți cît de fericit aș fi să-i aud numele rostit de o gură atît de frumoasă.

Monte-Cristo se întoarce spre Haydée și, arătîndu-i printr-un semn de sprîncenă că trebuie să dea cea

mai mare importanță cerinței pe care avea să i-o facă, îi spuse în grecește:

— πατρός μενᾶτην, μὴ δὲ ονομα προοδτόν καὶ προδοσίαν εἶπέ ημῶν¹

Haydee suspină adînc și un nor îi întunecă fruntea atît de curată.

— Ce-i spunei? Întrebă Morcerf în șoaptă.

— Îi repet că-mi ești prieten și că nu trebuie să ascundă nimic față de dumneata.

— Așadar, prima dumneavoastră amintire este pelerinajul acesta de demult, spuse Albert. Dar alte amintiri?

— Alte amintiri? Mă văd la umbra sicomorilor, lîngă un lac, căruia îi mai zăresc încă, prin frunzișul des, oglînda tremurătoare. Rezemat de cel mai bătrîn și mai stufoș dintre sicomori, tata stătea deasupra unei perne. Iar eu, copil neputincios, mă jucam cu barba lui cărunță, care îi cobora pînă la piept, și cu mînerul bătut în diamante al hangerului de la brîu, în timp ce mama stătea culcată la picioarele lui. Apoi, din cînd în cînd, venea la el un albanez și-i spunea cîteva vorbe pe care nu le ascultam și căroră el le răspundea cu același glas: să fie ucis! sau, să fie iertat!

— E ciudat să auzi asemenea cuvinte rostite de gura unei fete. altundeva decît la teatru, și să-ți spui: „nu e o închipuire.“ Și cum vi se pare Franța, cînd aveți un orizont atît de poetic și o perspectivă atît de minunată? Întrebă Albert.

— Mi se pare o țară frumoasă, răspunse Haydée, dar Franța o văd așa cum este, căci o privesc cu ochi de femeie, pe cîtă vreme mi se pare, dimpotrivă, că patria mea, pe care n-am văzut-o decît cu ochi de copil, e mereu învăluită într-o ceață luminoasă sau întunecoasă, după cum ochii mei fac din ea o patrie fericită sau un loc de suferințe amare.

— Atît de tînără, signora, spuse Albert, lăsîndu-se fără voie furat de puterea obișnuinței, cum de ați putut suferi?

¹ Cuvînt cu cuvînt: „A tatălui tău soartă, dar fără numele trădătorului și fără trădare, povestește-ne“. (n.a.)

Haydée își întoarse privirile spre Monte-Cristo, care, făcându-i un semn abia zărit, îi șopti :

— εἰπὲ !

— Nimic nu-ți formează sufletul mai mult decît primele amintiri. În afara celor două pe care vi le-am povestit, toate amintirile copilăriei mele sînt triste.

— Mai povestiți-mi, mai povestiți-mi, signora, spuse Albert. Vă jur că vă ascult cu nespusă plăcere.

Haydée zîmbi cu tristețe.

— Așadar, vreți să trec la celelalte amintiri? întrebă ea.

— Vă rog mult, spuse Albert.

— Ei bine, aveam patru ani cînd, într-o seară, m-a trezit mama. Ne aflam în palatul din Ianina. Ea m-a ridicat de pe pernele unde mă odihneam și, deschizînd ochii, i-am văzut pe ai ei plini de lacrimi amare. Mama mă luă de acolo, fără să spună nimic. Văzînd-o că plînge, eram cît p-aci să plîng și eu.

— „Liniște ! copila mea“, îmi spuse ea.

Adesea, cu toate alintările sau amenințările mamei, fiind plină de toane, ca toți copiii, eu plîngeam mai departe ; de data asta însă, în glasul sărmaneii mele mame răsună o asemenea groază, încît am tăcut amîndouă.

Ea porni, ducîndu-mă grăbită.

Atunci am văzut că ne coboram pe o scară largă. În fața noastră, toate slujitoarele mamei coborau scara sau mai curînd se năpusteau, cărînd cufere, săculețe, obiecte de găteală, giuvaieruri, pungi cu aur.

Înapoia femeilor venea o gardă de vreo douăzeci de bărbați, înarmați cu flinte lungi și cu pistoale și îmbrăcați în veșmîntul pe care dumneavoastră, în Franța, îl cunoașteți de cînd Grecia a devenit o națiune.

Era ceva sinistru, credeți-mă, în șirul acela prelung de sclave și de femei pe jumătate buimăcite de somn, sau cel puțin așa-mi închipuiam eu, care poate le credeam pe celelalte adormite fiindcă nu mă trezisem

încă de-a binelea, adăugă Haydée, clătinînd capul și pîlînd numai aducîndu-și aminte.

Pe scară alergau umbre gigantice pe care făcliile de brad le făceau să tremure pe bolți.

— Grăbiți-vă! rosti un glas din fundul galeriei.

Glasul acesta făcu să se plece toată lumea, așa cum vîntul trecînd peste cîmpie face să unduiască spicela.

Pe mine însă m-a făcut să tresar.

Era glasul tatălui meu.

El venea ultimul, înveșmîntat în veșminte minunate, ținînd în mînă carabina pe care i-o dăruise împăratul dumneavoastră. Și, sprijinindu-se de favoritul său Selim, el ne mină înaintea lui, așa cum un cioban își mină turma rătăcită.

— Tatăl meu, spuse Haydée înălțînd fruntea, era un om vestit pe care Europa l-a cunoscut sub numele de Ali Tebelin, pașă al Ianinei. Dinaintea lui a tremurat întreaga Turcie.

Fără să știe de ce, Albert se înfioră auzînd cuvintele acestea rostite cu un ton de nespusă măreție și demnitate. I se păru că o lucire sumbră și înfricoșătoare scripise în ochii fetei, cînd, asemeni unei magiciene care evocă un spectru, ea trezi amintirea figurii înșingerate pe care moartea groaznică a făcut-o să pară gigantică în ochii Europei contemporane.

— Curînd ne-am oprit din mers, continuă Haydée; ajunseserăm în josul scării, pe malul lacului. Mama mă strîngea la pieptul ei zvicnitor, și l-am văzut pe tata, — la doi pași în urma mea — privind neliniștit în preajmă.

În fața noastră se așterneau patru trepte de marmoră, iar la capătul ultimei trepte se legăna o barcă.

Din locul unde ne aflam, se vedea înălțîndu-se în mijlocul lacului o formă neagră; era chioșcul că're care ne îndreptam noi.

Chioșcul acesta, poate din cauza întunericului, mi s-a părut la o depărtare nesfîrșită.

Ne-am coborît în barcă. Îmi amintesc că vîslele, atingînd apa, nu făceau nici un zgomot. Mă aplecam

să le privesc : vîslele erau înfășurate în briurile palicarilor noștri.

În afară de vîslași, nu se mai aflau în luntre decît femei, tata, mama, Selim și eu.

Palicarii rămăseseră pe țărmul lacului, îngenunchiați pe ultimele trepte, și formînd, în cazul cînd am fi fost urmăriți, un metereș din celelalte trei trepte.

Luntrea noastră înainta cu iuțeala vîntului.

„— De ce aleargă barca atît de repede? o întrebai eu pe mama.

„— Sst!... Fiindcă fugim, copila mea, îmi răspunse ea.“

N-am înțeles-o. De ce fugea tata, el, atotputernicul, el, dinaintea căruia de obicei fugeau ceilalți, el, care avea drept deviză :

Ei mă urăsc, se tem de mine, deci!

Intr-adevăr, tata își căuta scăparea pe lac. Mi-a povestit mai apoi că garnizoana castelului din Ianina, obosită de un prea îndelungat serviciu...

Spunînd acestea, Haydée își așinti privirea asupra lui Monte-Cristo, care n-o slăbea din ochi. Tinăra continuă deci, pe îndelete, ca unul care născocoște, sau care sare peste anumite fapte.

Albert asculta povestirea cu cea mai mare atenție.

— Spuneți, signora, reaminti el, spuneți că garnizoana din Ianina obosită de un prea îndelungat serviciu...

— Se înțelese cu seraschierul Courchid, trimis de sultan să pună mîna pe tata. Atunci tata, după ce-i trimise sultanului un ofițer din neamul francilor, în care avea toată încrederea, luă hotărîrea să se retragă în adăpostul pregătit de multă vreme și numit Kata-phygion, adică locul de refugiu.

— Pe ofițerul acela vă amintiți cumva cum îl chema, signora? întrebă Albert.

Monte-Cristo schimbă cu Haydée o privire repede ca fulgerul, nezărită de Morcerf.

— Nu, răspunse ea, nu-mi amintesc de loc; dar poate că mai târziu am să mi-l reamintesc, și am să-l spun.

Albert era gata să rostească numele tatălui său, când Monte-Cristo ridică încetitor degetul în semn de tăcere; tânărul își aminti jurământul făcut și tăcu.

— Spre chioșcul acela ne îndreptăm noi.

Un parter împodobit cu arabescuri, scăldându-și terasele în apă, și cu primul etaj dînd spre lac, iată tot ce se putea vedea din palat.

Dar sub parterul prelungit în insulă, se afla o subterană, o peșteră uriașă, unde am fost conduse, mama, eu și celelalte femei, și unde zăceau șazeci de mii de pungi și două sute de butoiașe, formînd o singură grămadă. În pungi se găseau douăzeci și cinci de milioane în aur, iar în butoiașe, treizeci de mii de livre de pulbere.

Lîngă butoiașe stătea Selim, favoritul tatii, despre care v-am vorbit. El veghea zi și noapte ținînd în mînă o lance în vîrfurile căreia ardea o feștilă aprinsă. Avea poruncă să arunce în aer totul, chioșcul, gărziile, pașa, femeile și aurul, la primul semn al tatălui meu.

Îmi amintesc că sclavele noastre, știind ce le așteaptă, își petreceau zilele și nopțile rugîndu-se, văietîndu-se și gemînd.

Cît despre mine, îl văd mereu pe tânărul soldat cu obrazul palid și cu ochii negri; și cînd îngerul morții va coborî spre mine sînt sigură că-l voi recunoaște pe Selim.

N-aș putea să vă spun cît timp am stat așa: pe vremea aceea nu știam încă ce înseamnă timpul. Cîteodată, dar rareori, tata trimitea să ne cheme, pe mama și pe mine, sus, pe terasa palatului. Atunci petreceam ceasuri de adevărată plăcere, eu, care nu vedeam în subterană decît umbre gemînd și lancea aprinsă a lui Selim. Tata, stînd în fața unei porți largi, privea ținută cu ochi întunecați, adîncimile zării, cercetînd fiecare punct negru ce se iveau pe lac, în timp ce mama, întinsă lîngă el, își sprijinea capul de umărul lui. Eu

mă jucam la picioarele lor, admirînd, cu uimirile copilăriei care măresc și mai mult obiectele, povîrnișurile Pindului ce se înălțau în zare, castelele din Ianina, răsărind albe și colțuroase din apele albastre ale lacului, mănunchiurile uriașe de verșee, întunecate, atîrnînd ca niște licheni pe stîncile muntelui, care seamăna de departe cu mușchii, iar de aproape sînt brazi gigantici și mirți nespuse de mari.

Într-o dimineață, tata trimise după noi. L-am găsit destul de liniștit, însă mai palid decît de obicei.

„— Ai răbdare, Vasiliki, astăzi totul se va sfîrși; astăzi sosește firmanul stăpînului și soarta îmi va fi hotărîtă. Dacă iertarea va fi deplină, ne vom reîntoarce triumfători în Ianina, iar dacă primim o veste rea, la noapte vom fugi împreună.

„— Dar dacă ne vor împiedica să fugim? întrebă mama.

„— N-ai grijă, îi răspunse tata zîbind; Selim și lancea lui aprinsă îmi sînt garanție. Ei ar vrea să mă vadă mort, dar cu condiția să nu moară o dată cu mine.“

Mama răspunse doar prin suspine la consolările acestea.

Ea îi pregăti apa înghețată pe care el o bea într-una, căci de cînd se retrăsese în chioșc, tata era ars de febră; îi parfumă barba căruntă și-i aprinse ciubucul căruia, uneori, timp de ore întregi, îi urmărea distrat fumul împrăștiindu-se în aer.

Deodată, tata făcu o mișcare atît de bruscă, încît mă cuprinse teama.

Apoi, fără să-și întoarcă ochii de la punctul care-l aținea atenția, el ceru oceanul.

Mama i-l dădu, mai albă decît marmura de care se rezema.

Am văzut cum tatii îi tremura mîna.

— O luntre!... două... trei... șopti el; patru!...

Și se ridică să-și ia armele și să-și toarne, așa cum îmi amintesc bine, pulbere în lăcașurile pistoalelor.

„— Vasiliki, îi spuse el mamei, cu o înfiorare vădită, iată clipa care ne va hotărî soarta. Peste o jumătate de ceas vom şti răspunsul preamăritu'ui împărat. Du-te înapoi în subterană, împreună cu Haydée.

„— Nu vreau să te părăsesc, răspunse Vasiliki. Dacă ai să mori tu, stăpîne, vreau să mor şi eu cu tine.

„— Du-te lângă Selim, îi porunci tata.

„— Adio, stăpîne ! şopti mama, supusă şi încovoiată ca la apropierea morţii.

„— Duce-ţi-o pe Vasiliki, le spuse tata palicarilor.“

Dar eu, de care uitaseră, alergai spre el întinzându-i braţele. Tata mă văzu şi, plecându-se, mă sărută pe frunte. Vai ! Sărutul acela a fost cel din urmă şi-l mai simt încă.

Coborîndu-ne, am desluşit printre bolţile de viţă ale terasei luntrile mărimdu-se pe 'ac. Dacă mai adineauri ele păruseră nişte puncte negre, acum începuseră să se asemene unor păsări, tăind luciul valurilor.

În acest timp, în chioşc, douăzeci de palicari, stînd la picioarele tatei şi ascunşi după căptuşeala de lemn a pereţilor, pîndeau cu ochi sîngeroşi sosirea luntrilor ţinîndu-şi gata pregătite lungile lor flinte încrustate cu sîdef şi argint ; nenumărate cartuşe zăceau imprăştiate pe podele ; tata îşi privea ceasul şi se plimba neliniştit.

Iată ce m-a izbit cînd l-am părăsit, după ce am primit de la el ultima sărutare.

Am străbătut subterana împreună cu mama. Selim stătea neclintit la postul lui. El ne zîmbi cu tristeţe. Am adus perne din partea cealaltă a peşterii şi ne-am aşezat lângă Selim : cînd primejdia e mare, inimile devotate se caută şi, deşi nu eram decât un copil, simţeam instinctiv că o mare primejdie plutea deasupra capetelor noastre.

Albert auzise adeseori povestindu-se, nu de la tatăl său, care nu povestea niciodată asemenea lucruri, ci de la străini, despre ultimele clipe ale vizirului din Ia-

nina. Citise felurite povestiri asupra morții lui Ali-Pașa. Dar istorisirea aceasta, devenită vie prin ființa și prin glasul Haydéei, tonul ei viu și elegia această jalnică îl pătrundeau ca un farmec și totodată cu o groază de nespus.

Haydée, căzută cu totul în prada amintirilor înfri-coșătoare, tăcuse o clipă. Fruntea ei, ca o floare ce se pleacă într-o zi de furtună, i se înclinase pe mînă, iar ochii, pierduți în gol, păreau că mai văd încă zarea Pindului înverzit și apele albastre ale lacului din Ianina — oglindă magică — reflectînd întunecatul tablou pe care-l schițase.

Monte-Cristo o privea cu negrăită milă și simpatie.

— Povestește mai departe, fiica mea, spuse el în limba greacă modernă.

Haydée își înalță fruntea ca și cum cuvintele sonore rostite de Monte-Cristo ar fi trezit-o dintr-un vis și continuă :

— Era cam pe la patru după amiază. Dar deși afară ziua strălucea senină, noi stăteam cufundate în umbra subteranei.

O singură lumină licărea în peșteră, asemănătoare unei stele tremurînd pe fundul unui cer negru : făclia lui Selim. Mama, fiind creștină, se ruga.

Selim repeta din cînd în cînd cuvintele socotite sfinte :

„— Dumnezeu e mare !“

Totuși, mama nu-și pierduse orice nădejde. Pe cînd cobora, i se păruse că îl recunoaște pe frîncul trimis la Constantinopol, pe omul în care tatăl meu avea toată încrederea, căci el știa că soldații sultanului francez sînt de obicei nobili și mărinimoși. Ea făcu cîtiva pași spre scară și ascultă.

„— Se apropie, șopti mama. Numai de-ar aduce pacea și viața !...“

„— De ce ți-e teamă, Vasiliki ? întrebă Selim cu glasul lui atît de dulce și mîndru totodată. Dacă nu ne aduce pacea, noi le vom da moartea.“

Și își mișcă lancea cu o mișcare care îl făcea să semene cu Dionysos din vechea Cretă.

Dar eu, copil naiv, mă temeam de curajul lui pe care-l găseam cumplit și nebunesc, și mă îngrozea moartea înfricoșătoare prin văzduh și flacără.

Pe mama o încercau aceleași temeri, căci o simțeam tremurînd.

„— Doamne, Doamne, mamă ! strigai eu, oare o să murim ?“

Și la glasul meu, rugăciunile și vaietetele sclavelor sporiră și mai mult.

„— Copilă, îmi răspunse Vasiliki, ferească dumnezeu să ajungi să-ți dorești moartea de care te temi astăzi !“

Apoi șopti :

„— Selim, ce poruncă a dat stăpînul tău ?

„— Dacă-mi trimite pumnalul, înseamnă că sultanul nu l-a iertat și că trebuie să pun foc ; dacă-mi trimite inelul, înseamnă că sultanul l-a iertat și că trebuie să părăsesc pulberăria.

„— Prietene, continuă mama, cînd va sosi porunca stăpînului tău — dacă-ți trimite pumnalul — în loc să ne ucizi pe amîndouă prin moartea asta înspăimîntătoare, îți vom întinde gîtlejurile și ne vei uide cu pumnalul.

„— Bine, Vasiliki, răspunse liniștit Selim.“

Deodată auzirăm strigăte puternice ; am ascultat : erau strigăte de bucurie. Numele frîcului care fusese trimis la Constantinopol răsuna mereu, repetat de palicarii noștri. Era vădit că el adusese răspunsul preamăritului împărat și că răspunsul era binevoitor.

— Și nu vă aduceți aminte numele lui ? întrebă Morcerf, gata să-i ajute povestitoarei să-și amintească.

Monte-Cristo îi făcu un semn.

— Nu mi-l amintesc de loc, răspunse Haydée.

Zarva spori, răsunară pași pe aproape : cineva cobora scările subteranei.

Selim își pregăti lancea.

Curînd se ivi o umbră în amurgul albăstrui țesut din razele zilei ce pătrundeau pînă la intrarea subteranei.

„— Cine ești ? strigă Selim. Dar oricine ai fi, stai pe loc !

„— Slavă sultanului ! răspunse umbra. I-a dăruit iertare deplină vizirului Ali. Și nu numai că i-a salvat viața, dar i-a redat și averea și bunurile sale.“

Mama scoase un strigăt de bucurie și mă strinse la piept.

„— Oprește-te, îi strigă Selim, văzînd-o că se repezea spre ieșire. Știi că mai întîi îmi trebuie inelul.

„— Așa e, răspunse mama și îngenunche ridicîndu-mă spre cer, ca și cum rugîndu-se lui Dumnezeu pentru mine, ar fi vrut să mă înalțe în același timp spre el.“

Pentru a doua oară Haydée se opri, învinsă de o emoție atît de puternică încît sudoarea îi șiroia pe fruntea palidă, iar vocea sugrumată părea că nu mai poate să răzbătă prin gîtlejul întepenit.

Monte-Cristo îi turnă un pic de apă rece ca gheața într-un pahar și i-o dădu, spunîndu-i cu o blîndețe prin care străbătea parcă o poruncă :

— Curaj, fiica mea !

Haydée își șterse ochii și fruntea, apoi continuă :

— Între timp, ochii noștri deprinși cu întunericul îl recunoscuseră pe trimisul pașei : era un prieten.

Il recunoscuse și Selim ; dar bravul tînăr nu știa decît un lucru : să se supună poruncii primite.

„— În numele cui vii ? întrebă el.

„— Vin în numele stăpînului nostru, Ali Tebelin.

„— Dacă vii în numele lui Ali, știi ce trebuie să-mi aduci ?

„— Da, răspunse trimisul. Îți aduc inelul.“

În același timp el își ridică mina deasupra capului ; se afla însă prea departe și nu era lumină îndeajuns pentru ca Selim să poată zări și recunoaște, de acolo de unde ne aflam, obiectul care i se arăta.

„— Nu văd ce ții în mînă, spuse Selim.

„— Viito mai aproape, îi răspunse trimisul, sau mă voi apropia eu de tine.

„— Nici una nici alta, răspunse tînăru! ostaş; pune acolo unde eşti, sub raza de lumină, obiectul pe care mi l-ai arătat şi retrage-te pînă ce am să-l văd.

„— Fie, răspunse trimisul.“

Şi se retrase, după ce lăsă la locul arătat semnul de recunoaştere.

Nouă ne bătea inima, căci obiectul ni se părea că este într-adevăr un inel. Dar era oare inelul tatei?

Selim, ţinînd mereu în mînă făclia aprinsă, veni la gura peşterii şi se aplecă voios sub raza de lumină ridicînd semnul.

„— Inelul stăpînului; spuse el sărutîndu-l. E bine!“ şi punînd făclia jos, călcă de-asupra ei, stingînd-o.

Trimisul scoase un chiot de bucurie şi bătu din palme. La semnul acesta, patru soldaţi de-ai seraschierului Courchid veniră în goană, iar Selim căzu străpuns de cinci lovituri de pumnal. Fiecare îi dăduse cîte o lovitură.

Şi apoi, îmbătaţi de crima lor, deşi încă palizi de teamă, se năpustiră în subterană, căutînd pretutindeni dacă se află foc şi rostogolindu-se peste sacii de aur.

Atunci mama mă strînse mai tare în braţe şi sărînd mlădioasă prin întortochieturile cunoscute numai de noi, ajunse la o scară dosnică a chioşcului din care se auzea o zarvă înfricoşătoare.

Sălile de jos erau pline de ciohodarii lui Courchid, adică de duşmanii noştri.

În clipa cînd mama se pregătea să deschidă uşa, am auzit vocea paşei răsunînd cumplită şi ameninţătoare.

Mama îşi apropie ochii de crăpăturile scîndurilor; din întîmplare, o crăpătură destul de mare se afla în faţa mea şi am putut privi.

„— Ce vreţi? le spunea tata unor oameni care ţineau o hîrtie scrisă cu litere de aur.

„— Vrem să-ţi aducem la cunoştinţă voinţa Înălţimii Sale. Vezi firmanul ăsta? întrebă unul din ei.

„— Il văd, răspunse tata.”

„— Ei bine, citește-l ! Îți cere capul.”

Tata izbucni într-un hohot de râs mai înfricoșător decât orice amenințare ; nu sfîrșise însă și două focuri de pistol detunară în mîinile lui ucigînd doi oameni.

Palicarii culcați de jur împrejur, cu tata la podele, se ridicară și traseră. Incăperea se umplu de larmă, de flăcări și de fum.

În aceeași clipă focul începu și de cealaltă parte, iar plumbii porniră să găurească scîndurile în preajma noastră.

Cît era de frumos, cît era de măreț vizirul Ali Tebelin, tata, în mijlocul gloanțelor, cu spada în mînă, cu fața înnegrită de pulbere ! Cum mai fugeau dușmanii !

„— Selim ! Selim ! strigă el către paznicul focului, fă-ți datoria !

„— Selim e mort, răspunse un glas care părea că pornește din adîncimile chioșcului. Iar tu, măritule Ali, tu ești pierdut !”

În același timp se auzi o bubuitură înăbușită, iar podeaua zbură în tîndări în jurul tatii.

Ciohodarii trăgeau prin podele. Trei sau patru palicari căzură loviți de jos în sus, cu tot trupul străpuns pe de-a-ntregul.

Tata răcni, își înfipse degetele prin găurile făcute de gloanțe și smulse o scîndură întreagă.

Dar în aceeași clipă, prin locul descoperit izbucniră douăzeci de focuri, iar vîlvătaia ieșind ca din gura unui vulcan ajunse la tapetele pe care le înghiți.

În mijlocul zarvei înspăimîntătoare, în mijlocul strigătelor cumplite, două bubuituri mai deosebite decât toate, două strigăte mai sfîșietoare decât toate celelalte îmi înghețară sîngele de groază. Două explozii îl loviseră de moarte pe tata, iar strigătele pe care le auzisem fuseseră strigătele lui.

Și totuși el rămase în picioare, ținîndu-se strîns de o fereastră. Mama zguduia ușa ca să se ducă să

moară împreună cu el, dar ușa era zăvorâtă pe dinăuntru.

În jurul tatii, palicarii se zvîrcoleau în spasmele morții; doi sau trei dintre ei, care nu fuseseră răniți sau se aleseseră cu răni ușoare, se zvîrliră prin ferestre. În același timp întreaga podea se crăpă, spartă pe dedesubt. Tata căzu într-un genunchi. Și atunci douăzeci de brațe, înarmate cu săbii, cu pistoale, cu pumnale, se întinseră, douăzeci de lovituri izbiră dintr-o dată într-un singur om, iar tata dispăru în vârtejul focului, ațîțat de demonii aceștia, răcnind, ca și cum iadul s-ar fi deschis la picioarele lui.

Eu am simțit cum mă rostogolesc; mama se prăbuși leșinată.

Haydée lăsă să-i cadă brațele în jos, gemînd și privindu-l pe conte, ca și cum ar fi vrut să-l întrebe dacă era mulțumit de supunerea ei.

Monte-Cristo se ridică, veni spre ea, îi luă mîna și îi spuse în grecește :

— Odihnește-te, copilă dragă, și revino-ți în fire, gîndindu-te că există un Dumnezeu care-i pedepsește pe trădători.

— E o poveste înfricoșătoare, conte, spuse Albert îngrozit de paloarea Haydéei. Acum îmi pare rău că nu mi-am stăpînit curiozitatea.

— Nu-i nimic, răspunse Monte-Cristo.

Apoi, punînd mîna pe capul Haydéei, continuă :

— Haydée e curajoasă și uneori s-a simțit ușurată povestindu-și suferințele.

— Pentru că suferințele îmi amintesc binefacerile tale, stăpîne, răspunse Haydée.

Albert o privi curios, căci nu-i spusese tocmai ce dorea el mai mult să afle, adică prin ce întîmplare devenise ea sclava lui Monte-Cristo.

Haydée citi și în privirile contelui și în ale lui Albert aceeași dorință.

De aceea, continuă :

— Cînd mama își reveni în fire, ne aflam în fața seraschierului.

„— Uci-de-ți-mă, spuse ea, dar cruțați cinstea vă-
duvei lui Ali !

„— Nu trebuie să-mi ceri mie asta, îi spuse
Courchid.

„— Atunci cui să-i cer ?

„— Noului tău stăpîn.

„— Cine e noul meu stăpîn ?

„— Iată-l ! Și Courchid ni-l arată pe unul dintre
aceia care făcuse cel mai mult ca să pricinuiască
moartea tatălui meu, continuă Haydée, cu o mînie
sunătră.“

— Și ați devenit proprietatea lui ? întrebă Albert.

— Nu, răspunse Haydée ; el n-a îndrăznit să ne
păstreze. Ne-a vîndut unor neguțatori de sclavi care
plecau către Constantinopol. Am străbătut Grecia și
am ajuns aproape moarte la porțile împărătești. Mul-
țimea de curioși strînsă acolo se dădea în lături ca
să ne lase să trecem, cînd deodată mama, uitîndu-se
la ceea ce priveau toți, scoase un țipăt și căzu, ară-
tîndu-mi un cap înfipt deasupra porții.

Dedesubtul capului erau scrise următoarele cu-
vinte :

„Acesta e capul lui Ali Tebelin, pașa din Ianina“.

Am încercat, plîngînd, s-o ridic pe mama : dar ea
murise.

Am fost dusă în tîrg. M-a cumpărat un armean
bogat. El m-a învățat, mi-a pus profesori, iar cînd
am împlinit treisprezece ani m-a vîndut sultanului
Mahmud.

— De la care, după cum ți-am spus, am cumpă-
rat-o eu, dragă Albert, adăugă Monte-Cristo. Am
cumpărat-o pentru un smarald asemănător aceluia în
care îmi țin pilulele de hașiș.

— Tu ești bun, tu ești mare, stăpîne, spuse Haydée
sărutîndu-i mîna, și sînt fericită că-ți aparțin !

Albert rămăsese buimăcit de cele auzite.

— Bea-ți cafeaua, îl pofti contele, povestea s-a
stîrșit.

CUPRINS

			Pag-
Cap.	I	COMESENII	5
Cap.	II	DEJUNUL	30
Cap.	III	PREZENTARE	46
Cap.	IV	DOMNUL BERTUCCIO	62
Cap.	V	CASA DIN AUTEUIL	68
Cap.	VI	VENDETTA	77
Cap.	VII	PLQAIA DE SINGE	105
Cap.	VIII	CREDITUL NELIMITAT	120
Cap.	IX	TRAPAȘII SURI-ROTAȚI	135
Cap.	X	IDEOLOGIE	149
Cap.	XI	HAYDÉE	163
Cap.	XII	FAMILIA MORREL	169
Cap.	XIII	PYRAM ȘI THISBEEA	181
Cap.	XIV	TOXICOLOGIE	194
Cap.	XV	ROBERT DIAVOLUL	213
Cap.	XVI	JOCURI DE BURSA	231
Cap.	XVII	MAIORUL CAVALCANTI	245
Cap.	XVIII	ANDREA CAVALCANTI	258
Cap.	XIX	PETECUL DE LUCERNA	272
Cap.	XX	DOMNUL NOIRTIER DE VILLEFORT	285
Cap.	XXI	TESTAMENTUL	295
Cap.	XXII	TELEGRAFUL	306
Cap.	XXIII	CUM POATE FI SCAPAT UN GRA- DINAR DE HIRCIOGII CARE II MANINCA PIERSICILE	318
Cap.	XXIV	FANTOMELE	330

		Pag.
Cap.	XXV	OSPAȚUL 341
Cap.	XXVI	CERȘETORUL 354
Cap.	XXVII	SCENĂ CONJUGALĂ 365
Cap.	XXVIII	PLANURI DE CASATORIE 378
Cap.	XXIX	CABINETUL PROCURORULUI RE- GAL 391
Cap.	XXX	UN BAL DE VARĂ 406
Cap.	XXXI	INFORMAȚIILE 416
Cap.	XXXII	BALUL 428
Cap.	XXXIII	PIINEA ȘI SAREA 439
Cap.	XXXIV	DOAMNA DE SAINT MÉRAN 445
Cap.	XXXV	FĂGADUIALA 460
Cap.	XXXVI	CAVOUL FAMILIEI VILLEFORT 494
Cap.	XXXVII	PROCESUL VERBAL 506
Cap.	XXXVIII	PROGRESELE LUI CAVALCANTI FIUL 522
Cap.	XXXIX	HAYDÉE 535

Nr. 4165

Redactor de carte : E. Sișmanian
Tehnoredactor : G. Tănase

Dat la cules 8.IV.959. Bun de tipar 8.IV.959. Tiraaj 38.100 ex. broșate pe tipar de 50 gr. m.p. și 2.050 ex. cartonate pe semivellină de 45 gr. m.p. Coll de tipar 31,5. Coll de editură 24,4. Format 32/84x108. Com. editurii 3145. Ediția a II-a. A. 0374. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 (A)-R.

Tiparul executat sub com. nr. 90.428 la Combinatul
Poligrafic Casa Școlii „I. V. STALIN”,
București — R.P.R.

Vol. I, II, III Lei 27. —

EDITURA TINERETULUI